

မြန်မာမင်း လွတ်တော်သုံး

ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်များ၏

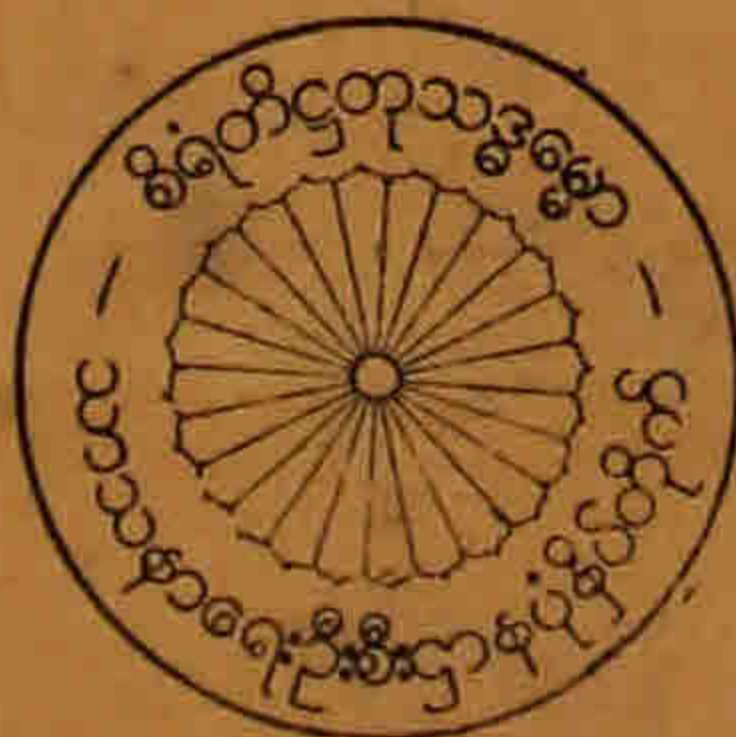
အဖွင့်စီကော

ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ

ပြုစုသူ

နှစ်ဖက်လှ-ဦးကျော်လွင် (မဟာဝိဇ္ဇာ)

- * ပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ
- * စေတိယင်္ဂဏပရိယတ္တိ ဓမ္မာစရိယ ဂဏဝါစက
- * သာသနဓဇသိရိပဝရ ဓမ္မာစရိယ

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

သာသနာ ၂၅၂၅

ကောဇာ ၁၃၄၃

ဇန်နဝါရီလ ၁၉၈၂

မြန်မာမင်း လွတ်တော်သုံး

ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်များ၏

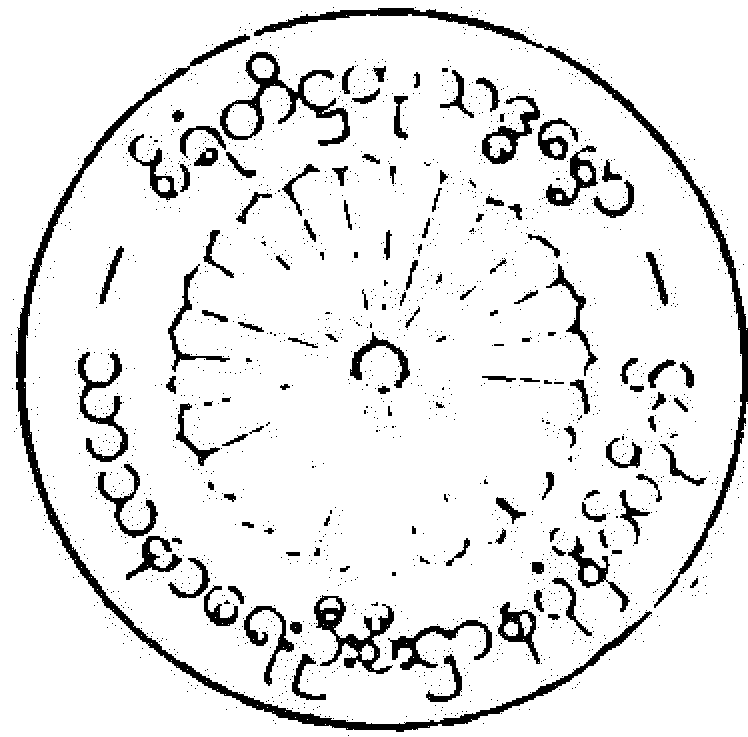
အဖွဲ့ဝင်စာ

ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ

ပြုစုသူ

နှစ်ဖက်လှ-ဦးကျော်လွင် (မဟာဝိဇ္ဇာ)

- * ပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ
- * စေတိယင်္ဂဏပရိယတ္တိ ဓမ္မာစရိယ ဂဏဝါစက
- * သာသနဇေသိရိပဝရ ဓမ္မာစရိယ

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

သာသနာ ၂၅၂၅

ကောဇာ ၁၃၄၃

ဇန်နဝါရီလ ၁၉၇၂

ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေး သာသနာရေး ဦးစီးဌာနအတွက်
ရန်ကုန်မြို့ အမှတ်-၂၄၂၊ လမ်း ၄၀၊ အောင်မြင်ထွန်းပုံနှိပ်တိုက်တွင်
မောင်ထွန်းထွန်း မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၂၇၂၆) က ပုံနှိပ်၍ ဒုတိယ
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးမြင့်မောင် မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၂၅၂၇) က
ထုတ်ဝေသည်။

မာတိကာ

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	ကျမ်းဦး စာဂဟေ	.... ၁
၁။	သဒ္ဒါဆိုင်ရာ သံပေါက်များ၏ အဖြေ	
(၁)	အချင်း၊ အို၊ ဟယ်၊ အာလုပ်သွယ်၊ အဘယ် ခေါ်ဝေါ်ဟာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၉
(၂)	ဝိဂ္ဂိုဟ်မင်၊ ဂဠုန်ပျံ၊ သင်အံ့နှလုံးစွဲ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၄
(၃)	လှေနှစ်စင်းဟန်၊ သမာသိဒ္ဓန်၊ နှစ်တန် စ ပါရာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၄၁
(၄)	အာဒိအမှန်၊ အာဒိဝန်၊ ကျမ်းဂန်တွေတိုင်းရှာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၅၅
(၅)	သဒ္ဒါမသန်၊ မောဂ္ဂလာန်၊ ပြန်ပြန် သင်၍နာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၆၄
(၆)	ဣတ္ထိလိန်-ပုလ္လိန်၊ နပုလ္လိန်၊ သုံးလိန်ဆက်ဆံခြင်း၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၇၃
(၇)	ယော-သော-နိယတ်၊ အနိယတ်၊ စွဲမှတ်သင့်ရာငင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၈၃
(၈)	နပုန်းကေတ်၊ ငဲ့တုံလတ်၊ သမာသိဒ္ဓိဂုပင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၈၉
(၉)	အန္တတ် ဗာဟျတ်၊ ယှင်းမချတ်၊ ခပ်မှတ် စုံနှစ်ပြင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၉၈

[၁]

မာတိကာ

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၁၀)	ကတ်ကတ် သတ်သတ်၊ ကျမ်းအာချာတ်၊ ဝိဘတ် ရှစ်သွယ်စဉ်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၀၀
(၁၁)	ပစ္စည်းနှင့် ဓာတ်၊ ရှုပ်ယှက်ခတ်၊ ဥဏာဒ်မသင်ချင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၂၆
(၁၂)	သဒ္ဒါရုပ်ဓာတ်၊ လိန်သကတ်၊ ကတ်လတ် ကန့်လန့်ကျင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၃၈
(၁၃)	စွန့်အပ် စွန့်တတ်၊ နှစ်ချက်မှတ်၊ ကံ,ကတ္တားပင်ပင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၄၃
(၁၄)	သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ် အေးယင်ယင် သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၄၇
(၁၅)	ဖွင့်၍ ရှုတ်ဖတ်၊ အားထုတ်လတ်၊ ပယတ် အမည်တွင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၆၄
(၁၆)	သမာသ်,တဒ္ဒိတ်၊ အာချာတ်, ကိတ်၊ ခက်ကျိတ် ရောက်သည်နှင့်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၇၆
(၁၇)	သဒ္ဒါမှာသုတ်၊ ဝုတ္တိထုတ်၊ လိင်ဝုစ် အပြီပြီ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၈၈
(၁၈)	သမာသ်,တဒ္ဒုတ်, အာချာတ်ကြုတ်,ပါဠိပုဒ်သင့်အောင်စီ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၁၉၆
(၁၉)	ရှေ့တိုး နောက်ဆုတ်၊ အရကုတ်၊ သမုစ္စယပြီ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၀၃
(၂၀)	သဒ္ဒါမှာလည်း၊ သမုစ္စည်း၊ အဆည်း တတ်အောင်ဆို၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၀၃

မာတိကာ

ခမုတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၂၁)	သဒ္ဒါဝိကပ်၊ ကြံစည်အပ်၊ အရပ် အရပ်သာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၁၄
(၂၂)	ပါဠိသရုပ်၊ ပါဠိနေ့ငုပ်၊ လူနုပ် မသိနိုင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၂၂
(၂၃)	ဒေါသရုပ်၊ အရှုပ်ရှုပ်၊ လျင်ခုန် မတုတ်နိုင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၃၅
(၂၄)	သဒ္ဒါဟူသည်၊ ချုပ်ငြိစည်၊ ရေနည် ငါးပဝေ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၃၇
(၂၅)	ကမ္မစာရည်း၊ သမာသနည်း၊ ကစည်း မိန့်သံချို၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၄၀
၂။	နေတ္တိဆိုင်ရာ သံပေါက်များ၏ အဖြေ	
(၂၆)	ဟာရအာဝတ်၊ သာထူးမြတ်၊ ဝိဘတ္တိနည်းအင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၂၅
(၂၇)	နေတ္တိကျမ်းမြတ်၊ ပရိဝတ်၊ ပညတ္တိပုံပြင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၆၁
(၂၈)	နန္ဒိယာဝဋ်၊ နည်းထူးမြတ်၊ တုလွတ်နေတ္တိပင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၆၅
(၂၉)	နည်းနာမုန်ဟုတ်၊ နေတ္တိဟုတ်၊ တိပုက္ခလပြီ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ၊	.... ၂၆၉
(၃၀)	နိဂုံးလင်္ကာ၊	.... ၂၇၁
(၃၁)	ကျမ်းကိုး စာရင်း	.... ၂၇၂

[သ] မာတိကာ

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၃။	နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ	
(၁)	ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ် လှူထုတ်ချာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၂၈၁
(၂)	သံတအယ်အယ်၊ သုရကာယ်၊ အပါယ်လေးဘုံမှာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၁၃
(၃)	အောင်တော်မူမြီး၊ မာရ်ငါးပွဲ၊ ရန်ကဲး တို့ဘုရား၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၃၀
(၄)	လက်တော်ငင်ဆွဲ၊ တလံခွဲ၊ ပြောင်ပြုံး နုဖူးဖျား၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၄၃
(၅)	မွေးရှင်အစုံ၊ ဥဏ္ဍလုံ၊ ရောင်ဟုံ တွေးရရွေး၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၄၃
(၆)	မွေးရှင်တော်ပုံ၊ နုဖူးယံ၊ တလံတော်အခွဲ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၄၃
(၇)	နေမိမင်းတံ၊ စောရန်ဖဲ ၊ ငရဲ၊ အောက်ပြည်ရွာ၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၅၇
(၈)	သရဏဂုံ၊ ကိုယ်လုံးထုံ၊ အာရုံ ငြိမ့်ဆေးလေး၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၆၃
(၉)	ဘုန်းခြောက်ဖြာစုံ၊ ကောဏာဂုံ၊ မကြုံ ငါတို့ဝေး၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၇၈
(၁၀)	သီဟိုဠ် ကျမ်းတတ်၊ ဗုဒ္ဓဒတ်၊ ပုဒ်ပါဌ် ကျမ်းစီရင်၊ သံပေါက်၏ အဖြေ။	.... ၃၉၃
(၁၁)	လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ၊	.... ၄၂၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
ကံ	.... ၁၄၃
ကစွည်း	.... ၂၄၀
ကတ္တား	.... ၁၄၃
ကမ္မဓာရည်း	.... ၂၄၀
ကိတ်	.... ၁၇၆
ချို	.... ၂၃၇
ဂဠုန်ပျံ	.... ၃၅
တဒ္ဒိတ်	.... ၁၇၆
တိပုက္ခလ	.... ၂၆၉
ဒိဂုသမာသ်	.... ၈၉
ဒေါဓဿရုပ်	.... ၂၃၂
ဒွန်သမာသ်	.... ၄၁
ဓာတ်	.... ၁၂၇
နပုန်း	.... ၈၉
နိယတ်	.... ၈၅
နန္ဒိယာဝဠုနည်း	.... ၂၆၅
နေတ္ထိကျမ်း	.... ၂၆၅
ပယတ်	.... ၁၇၀
ပရိဝတ်	.... ၂၆၁
ပါဠိ	.... ၂၂၅
ပစ္စည်း	.... ၁၂၇
ပညတ္တိ	.... ၂၆၁
ဗာဟျတ်	.... ၉၈
မောဂ္ဂလာန်	.... ၆၄
ရေနည်ငါး	.... ၂၃၇
လိန်	.... ၇၃

[၈]

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

လျင်ခုန်	.... ၂၃၂
ဝိကပ်	.... ၂၁၄
ဝိဂြိုဟ်	.... ၃၅
ဝိဘတ်	.... ၁၀၉
ဝိဘတ္တိနည်း	.... ၂၂၅
ဝုဏ်	.... ၁၈၈
ဝုတ္တိ	.... ၁၈၈
သကတ်	.... ၁၃၈
သဒ္ဒါ	.... ၁၃၈
သမာသ်	.... ၁၇၆
သမုစ္စယ (သမုစ္စည်း)	.... ၂၀၃
သံပြတ်	.... ၁၄၇
သံလေး	.... ၁၄၇
သုတ်	.... ၁၈၈
အနိယတ်	.... ၈၃
အန္တတ်	.... ၉၈
အာချာတ်	.... ၁၀၄
အာဒိဝန်	.... ၅၅
အာလုပ်	.... ၁၀
အာဝတ္ထဟာရ	.... ၂၅၇
ဥဏာဒ်	.... ၁၂၇
ဧကတ်	.... ၈၉
ဧယင်	.... ၁၄၇

ကျမ်းဦး ဓာဂဟေ

ဤ ကဝိလက္ခဏဝိဘာဝနိကျမ်းတွင် ‘အချင်း၊ အိုဟယ်၊ အာလုပ်သွယ်၊ အဘယ်ခေါ်ဝေါဟာ’ အစပြုသော သံပေါက်စာကိုယ် ပုဒ်ရေ (၄၀) တို့၏ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်များ ပါရှိပါသည်။ ဤကျမ်းကို နိဂုံးမချုပ်မီ စိန္တကျော်သူ ဦးဩ အနေဖြင့် (၁၅)နှစ်သား အရွယ်က ဤမျှ ကောင်းမွန်သော သတ်ပုံကျမ်းကောင်းတစ်ဆူကို ပြုစုနိုင် မပြုစုနိုင် ချင့်ချိန်မှုတရပ် ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခု နိဒါန်းပိုင်းတွင်မူ ကဝိလက္ခဏာ ကျမ်းဂုဏ်ရည်နှင့် ဝိဘာဝနိ ဖွင့်ဆိုရေးသားပုံ အခြင်းအရာကို ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ကဝိလက္ခဏာ ကျမ်းဂုဏ်ရည်

ရှေးဟောင်း မြန်မာသတ်ပုံ စာပေလောကတွင် ရှေးဆုံးတန်း၌ တည်နေခဲ့သော ကျမ်းနှစ်ကျမ်း ရှိပါသည်။ တကျမ်းမှာ စိန္တကျော်သူ ဦးဩ (၁၀၉၈ - ၁၁၃၃) ၏ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက်ကျမ်း ဖြစ်ပြီး၊ တကျမ်းမှာ ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓ (၁၁၄၉-၁၂၀၄) ၏ ကဗျာသာရတ္ထ သင်္ဂဟကျမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ကဝိလက္ခဏာကျမ်းကို အသတ်ကာရန်အတွက် ပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကဗျာသာရတ္ထ သင်္ဂဟကျမ်းကို ပင့်ရစ်အတွက် ပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုနှစ်ကျမ်းတို့သည် မိမိတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း အသတ်ကာရန် များ၊ အပင့်အရစ်များ စုံလင်ခြင်း၊ ဝေါဟာရစုံလင်ခြင်း၊ အများကြိုက်ညီလောက်အောင် ခိုင်မာခြင်း၊ အစီအစဉ်အားဖြင့် စနစ်တကျရှိခြင်း၊ အရေးအသား အသုံးအနှုန်း ချောမောပြေပြစ်ခြင်း၊ လောကီ လောကုတ္တရာ ဗဟုသုတ နှစ်ပုံကြွယ်ဝခြင်း စသော ဂုဏ်တို့ကြောင့် မိမိတို့၏ ရှေ့ပေါ် - နောက်ပေါ် ကျမ်းတို့ထက် နှစ်ပေါင်းများစွာ သာလွန်မြဲ သာလွန်လျက် ရှိခဲ့ပါသည်။ ဤကျမ်း နှစ်ကျမ်းတို့တွင်လည်း ကဝိလက္ခဏာ

ကျမ်းသည် ကဗျာသာရတ္ထထက်ပင် အသုံးများကာ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလျက် ရှိနေပါသည်။

ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက်ကျမ်းသည် စိန္တကျော်သူ ဦးဩ ငယ်နုစဉ် အသက်(၁၅)နှစ်သားအရွယ် ရွှေတောင် ရာဇကျော်ဘဝဖြင့် ပြုစုစီရင်ခဲ့သော ကျမ်းဖြစ်ပါသည်။ မိမိ၏ အရှင်သခင် တောင်ငူရာဇာ၏ တိုက်တွန်းချက်ကြောင့် ပြုစုခဲ့ရာ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃-ခုနှစ်၌ ကျမ်းပြီးကြောင်း သိရပါသည်။

ကဝိလက္ခဏာကျမ်းသည် အင်းဝနှင့် အင်းဝနှောင်းခေတ်ပေါ် ပျို့ကဗျာ လင်္ကာများကို ကျောထောက်နောက်ခံ ယူထားသောကြောင့် သတ်ပုံဆိုင်ရာတွင် ခိုင်ခံ့ထယ်ဝါသည့်အပြင် အကြောင်းအရာ နယ်လည်း ကျယ်ဝန်းလှပါပေသည်။ လောက ဓမ္မ ရာဇ အရေးအရာ စုံလင်စွာ ပါရှိပါသည်။

စင်စစ်ကား ကဝိလက္ခဏာကျမ်းသည် သတ်ပုံကျမ်းသက်သက် မဟုတ်ပေ။ သွားယင်းဟန်လှဲ့ ဆိုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ‘အဗ္ဗသေစနဂရုန္တာပနနည်း’ ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သတ်ပုံအကျိုးသက်သက်လောက်ကိုသာမက တောင်ပုံရာပုံ ဗဟုသုတများနှာစာ စုံလှသည့်အကျိုးများကိုပါ ရစေသော ကျမ်း ဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် ဗဟုသုတ များစွာအတွက် (အကျယ်ရေးနှင့် မရသည့်အတိုင်း) ကျဉ်းလွန်းလှသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရေးသားပုံကျစ်လစ်သိပ်သည်းလှသောကြောင့်လည်းကောင်း သာမညပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဦးဩ၏ ဉာဏ်နောက်သို့ မိအောင်မလိုက်နိုင်ပဲ ရှိကြရလေသည်။

ထို့ကြောင့်ပင် သံပေါက်စာကိုယ် (၁၇၉၃) ပုဒ်တို့အနက် မင်းတုန်းမင်း၏ အမိန့်တော်ဖြင့် အမေးတော်ရှိ၍ မြောင်လှမြို့စား နိုင်ငံခြားဝန်ထောက်တော်မင်း မင်းကြီး သီရိမဟာဇေယျသူ ဦးခြံမှက “ရောင်ခြည်ခြောက်သွယ်” ချီ အပုဒ် အပါအဝင် ပုဒ်ရေ(၇၈)ပုဒ်၏အဖြေကို ရေးသားပေးခဲ့သည်။ ယင်းသည်ကဝိလက္ခဏာဒီပနီအမည်ဖြင့် ယခုထင်ရှားရှိပါသည်။

ထို့နောက် မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ ဆရာကြီး ဦးဆန်းထွန်းက “အရိပ် နည်းငယ်” ချီ အပုဒ် အပါအဝင် ပုဒ်ရေ(၂၈)ပုဒ်၏ အဖြေကို ရေးသားပြီး ကဝိလက္ခဏာ ဝိသောဓနီ အမည်ဖြင့် ကျမ်းပြုထားပါသည်။

၁၉၅၄-ခုနှစ်ထုတ် မြဝတီမဂ္ဂဇင်းများတွင်လည်း ကဝိလက္ခဏာဒီပနီ သစ် ဟူသော အမည်ဖြင့် ကထိက ဦးကျော်ရင် ဖြေဆိုထားသော ပုဒ်ရေ (၅)ပုဒ်၏ အဖြေကို တွေ့ရပါသည်။

ထိုသုံးရပ်ကိုပေါင်းသော် ယခုအခါ၌ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက် များအနက် သံပေါက်ပေါင်း (၁၁၁) ပုဒ်၏ အဖြေ အထင်အရှား ရှိ ကြောင်း သိရပါသည်။ ထိုမှကြွင်းသော ပုဒ်ရေ (၁၆၈၂) ပုဒ်မှာ အဖြေ အထင်အရှား မရှိသေး ဖြစ်ပါသည်။

ကဝိလက္ခဏာကျမ်းတွင် ပိဋကတ်ဆိုင်ရာ သတ်ပုံသံပေါက်ပေါင်း (၃၅၃)ပုဒ် ပါရှိသည့်အနက် သဒ္ဒါ(၃၆)ပုဒ်၊ နေတ္တိ(၄)ပုဒ် ပါဝင်ပါ သည်။ ဒီပနီဆရာ ဖြေဆိုသော ပုဒ်ရေ (၇၈)တွင် သဒ္ဒါဆိုင်ရာ(၈)ပုဒ်၊ ဝိသောဓနီ ဆရာ၏ အဖြေ (၂၈)ပုဒ်တွင် သဒ္ဒါဆိုင်ရာ (၃)ပုဒ် ပါဝင် ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မူလရှိရင်း (၃၆)ပုဒ်အနက် သဒ္ဒါဆိုင်ရာ (၁၁)ပုဒ် မှာ အဖြေရှိပြီးသားဖြစ်၍ (၂၅)ပုဒ်မှာ အဖြေမရှိသေး ဖြစ်ပါသည်။

ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက် အားလုံးကို ဖွင့်ဆိုရေးသားခြင်း မပြုနိုင်သေးမီ အဖွင့်မရှိသေးသော ပါဠိသဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ သံပေါက် များ၊ အခြားသော ပိဋကတ်ဆိုင်ရာ သံပေါက်များကို ဖွင့်ဆိုရေးသားရန် ပါဠိ မြန်မာ စွယ်စုံ သိသူများက ကြိုးပမ်းသင့်သည်ဟု ယုံကြည်ခဲ့၏။ ဤယုံကြည်ချက် အခြေခံဖြင့် ဤကျမ်းကို ပြုစုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အဖြေ ရေးနည်းများ

အဖြေ ရေးနည်း ရေးဟန်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ တင်ပြရသော် ဒီပနီ၊ ဝိသောဓနီနှင့် ကဝိလက္ခဏာ ဒီပနီသစ် သုံးဦးတို့သည် တဦးနှင့်တဦး မတူကြသည့် နည်းတူ ကျွန်တော်၏ ရေးနည်းသည်လည်း ထိုသုံးဦးနှင့် ကွဲပြားပါသည်။

ဒီပနီနှင့် ဝိသောဓနီတို့သည် ပြင်ပ ဗဟုသုတများစွာကို သိပ်နယ်ထည့်သွင်း ဖော်ပြကြသည်။ သို့သော် ဒီပနီဆရာ၏ ပိဏ္ဏတ္ထ၊ အဝယဝတ္ထ၊ ဥပဒေသ ပုံစံသို့ ဝိသောဓနီက မလိုက်ချေ။ ဒီပနီသစ် ဆရာသည် ဦးခြံမှ ဒီပနီသို့ ပုံစံအားဖြင့် လိုက်သော်လည်း ရေးသားဟန်အားဖြင့် ကွဲပြားသွားပါ သည်။ ပါဠိ နည်းပြီး မြန်မာမှုဘက်သို့ များစွာ အားပြုထားပါသည်။ ဤသို့ ဖြေဟန်များ ကွဲပြားခြင်းမှာ ခေတ်ကွာခြားမှုကြောင့် စာဖတ်သူ များသို့ လိုက်ပြီး ကွဲပြားသွားဟန် ရှိပါသည်။

ရှေးခေတ်သည် အချိန်အား များစွာရှိပြီး ဗဟုသုတကျမ်းပင်လယ်ကို လက်ဖက်ကူးနိုင်ကြသောခေတ် ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့ခေတ်မှာမူ ပင်လယ်ကို သင်္ဘောဖြင့် ဥဒဟိဖြတ်သန်းနေကြသောခေတ် ဖြစ်၍ လိုရင်း တိုရှင်း ကြိုက်သောခေတ် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လိုရင်းကို မကြွင်းမကျန်စေပဲ ငင်သမျှ အစတိုင်း ပါစေသင့်ပါသည်။

ဖွင့်ဆိုပုံ အစီအစဉ်

အဖြေကို ဤသို့ စီစဉ်ရေးသားပါသည်။ ပထမဦးစွာ ဖြေဆိုမည့် သတ်ပုံသံပေါက် စာကိုယ်ကို ဖော်ပြပါသည်။ ထိုနောက် ထိုသံပေါက်၏ စကားပြေကို ရေးသားပါသည်။ စကားပြေ ရေးသားပြီးနောက် သက်ဆိုင်ရာ သဒ္ဒါ၊ အနက်ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်များကို ဆက်လက် ဖော်ပြပါသည်။ နောက်ဆုံး၌ အကျိုးရလဒ်ကို ဖော်ပြ၍ နိဂုံးအုပ်ပါသည်။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက် ရေးသားရာတွင် ရှေးဒီပနီ၊ ဝိသောဓနီတို့ကဲ့သို့ အခြားကျမ်း ဗဟုသုတများကို အများအပြား ကူးယူထည့်သွင်း ဖော်ပြ မြင်း မပြုပဲ ဖြေဆိုနေသည့် သံပေါက်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် ပြည့်စုံရုံ လောက်ကိုသာ အလေးထား၍ ရေးသားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဂန္ထဂရု ဒေါသ (ကျမ်းလေးသည့်အပြစ်) မှ လွတ်ကင်းမည်ဟု မြော်လင့်ပါသည်။ ထို့ပြင် ပါသင့်သော အဓိပ္ပာယ် မကြွင်းမကျန်ရစ်အောင်လည်း အားထုတ် ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျည်းကန်ရှင်ကြီး၏ သတ်ပုံပုစ္ဆာများကို ဖြေဆို ထားသော ကျီးသဲလေးထပ် ဆရာတော်ဘုရား၏ စွယ်စုံကျော်ထင် အဖြေ

ကျမ်းကဲ့သို့ အချိုအရာ၌ ငုပ်, ကျဉ်းလွန်းသော အစွန်းတဘက်မှလည်း လွတ်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

ထိုသို့ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်များကို ရေးသားယင်း ဤသံပေါက်ပါ အချက်အလက်များသည် ပါဠိသဒ္ဒါအတွက် မည်သို့ အကျိုးများသည်၊ မြန်မာသဒ္ဒါနှင့် မြန်မာစာပေအတွက် မည်သို့ အထောက်အကူ ဖြစ်စေသည်၊ ဗဟုသုတ မည်သို့ပေးသည် ဟူသော အချက်ကိုပါ ထင်ဟပ်ဖော်ပြပါသည်။ ဤသို့ ဖော်ပြသဖြင့် ဦးဩသည် အဘယ်ကြောင့် ဤသံပေါက်ကို စပ်ဆိုခဲ့ကြောင်း စာဆို၏ နှလုံးသွင်း အာဘောဂကို ပါတော့မြင်ခွင့် ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ပန်ကြားချက်

ဤကျမ်းစာကို စက်တင်ပုံနှိပ်စဉ်က ကျမ်းပြုသူအနေဖြင့် အခြားသော သာသနာရေးကိစ္စများဖြင့် မအားမလပ်လွန်းသည့်အတွက် ကိုယ်တိုင် ကြီးကြပ်ချိန်နှိပ်နိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ သို့ဖြစ်၍ စာအကျအပေါက် အမှားအယွင်း မကင်းသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သာဓကတခု ပြရပါသော် ‘ရပြီးသားစာများ မမေ့မပျောက်ရအောင် ညညပြန်ဖတ် ရသည်’ (နှာ-၄၃၇) ၌ အမှန်မှာ ‘ညညစာပြန်ရသည်’ ဟုသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့သော ချွတ်ချော် တိမ်းယိမ်းမှုများကို တွေ့ရပါလျှင် ပညာရှင်များအနေဖြင့် အမှန်ကိုဆင်ခြင်၍ ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုနိုင်ကြသည်ဟု ယုံကြည်ပါသဖြင့် အမှားပြင်ဆင်ချက် မထည့်မသွင်းလိုက်တော့ပါ။ အခြေအနေအရ ခွင့်လွှတ်နိုင်သောအချက် ဖြစ်ပါစေခလို။

နှစ်ဖက်လှ-ဦးကျော်လွင်

မဏာမန္တပဒိုညာဉ်

ဒသဗလူပ သမ္ပန္နံ၊ ဓမ္မံ သံဃဉ္စ ဥတ္တမံ။
အဘိဝါဒိယ ရစိဿံ၊ သဒ္ဒပဗ္ဗ ဝိသဇ္ဇနံ။

ကဝိလက္ခဏဂန္ထဿ၊ ဂုဠတ္ထ နယ သောဘိတံ။
သောတူနံ ပါဒဘာဝါယ၊ မြေဗဝေါဟာရ နိဿိတံ။

(ပထျာဝတ္ထ ဂါထာ)

အဟံ၊ မြန်မာ့ဝေါဟာ၊ မြန်မာစာနှင့်၊ မြတ်စွာတရား၊ မြန်တလွှား၌၊
ကြီးပွားတိုးတက်၊ တန်ခိုးထက်အောင်၊ နေ့ရက်မချာ၊ စွဲမြဲစွာဖြင့်၊ လေး
ဖြာဓိပတိ၊ လက်စွဲရှိ၍၊ အသိပေါ်ထင်၊ သူတော်မြင်သည့်၊ ကျော်လွင်
သမုတ်၊ အကျွန်ုပ်သည်။ ဥတ္တမံ၊ သီလဂုဏ်၊ သမာဓိဂုဏ်၊ ပညာဂုဏ်၊
ဝိမုတ္တိဂုဏ်၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန ဂုဏ်တို့ဖြင့်၊ လွှမ်းခြုံတင့်အပ်၊ အလွန်မြတ်
သော။ ဒသဗလူပ သမ္ပန္နံ၊ အားတော်ဆယ်တန်၊ ဉာဏ်တော် ဆယ်ပါး၊
ထင်ရှားကုံလုံ၊ ပြည့်စုံတော်မူသော။ ဗုဒ္ဓဉ္စ၊ သစ္စာလေးဆင့်၊ ခိုင်လုံးရင့်
ကာ၊ ပွင့်လာခေါင်ဖျား၊ ရှင်တော်မြတ်ဘုရားကို လည်းကောင်း။
ဓမ္မဉ္စ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် ဓမ္မခန်ဟု၊ ဆယ်တန် ထင်ပေါ်၊ တရားတော်ကို
လည်းကောင်း။ သံဃဉ္စ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တည်ဆောက်၊ သိဒ္ဓိမြောက်သည့်၊ ရှစ်
ယောက်သော ပရမတ္ထ သံဃာတော်မြတ်ကိုလည်းကောင်း။ အဘိဝါဒိယ၊
စေတနာသုံး၊ သဒ္ဒါကုံးဖြင့်၊ ညွတ်ရုံးဝပ်လျှိုး၊ ရှိခိုးပြီး၍။ ကဝိလက္ခဏ-
ဂန္ထဿ၊ ကဝိလက္ခဏ၊ နာမမည်သာ၊ ကျမ်းမဟာ၏။ ဂုဠတ္ထ နယ-
သောဘိတံ၊ လျှိုဝှက်သော အနက် လျှိုဝှက်သောနည်းတို့ဖြင့် အံ့ချီးစဖွယ်၊

ပဏာမနှင့် ပဋိညာဉ်

တင့်တယ်ပေထသော။ မြေဝေါဟာရ နိဿိတံ၊ ဘိုးဘွားမွေနှစ်၊ မြန်မာ
 စစ်တို့၊ ချစ်သည့်ဝေါဟာ၊ မြန်မာစာဖြင့်၊ ကောင်းစွာပြုပြင်၊ စီရင်အပ်
 သော။ သဒ္ဒပဗ္ဗဝိသဇ္ဇနံ၊ ကဝိလက္ခဏာ၊ တအင်္ဂါဟု၊ သဒ္ဒါမြကြုတ်၊ ဆိုင်ရာ
 ပုဒ်၏၊ မယုတ်မလွန်၊ အဖြေမှန်ကို။ သောတူနံ၊ ပညာလိုက်စား၊ လူ
 အများတို့၏။ ပါဒဘာဝါယ၊ အစပျိုးသစ် အခြေ ဖြစ်စိမ့်သောငှာ။
 ရစိဿံ=ရစယိဿာမိ၊ ရေးသားပြုပြင် စီရင်ပေအံ့။ ။

၁။ အချင်း အို ဟယ်၊ အာလုပ်သွယ်၊ အဘယ် ခေါ် ဝေါဟာ

ဤသံပေါက်သည် ဟယ် သွယ် ဘယ် ဟူသော အယ်ကာရန် ဝေါဟာရများ၏ သတ်ပုံကို ဖော်ပြ၏။ အချင်း အို ဟယ် အဘယ် ဟူသော ဝေါဟာရတို့သည် အခေါ် အဝေါ် အာလုပ် စကားဖြစ် ကြောင်းလည်း သိစေ၏။

အချိုအရာ၌ “နောက်ပစ် ယသတ် သမာနတော” ဟူသော ပြောင်းလဲ ခြင်း ဥပဒေအရ ကျယ် နှင့် ကျုံး၊ ဆွယ် နှင့် ဆွဲ စသည်ကို လက်နုပ် လက်ဝါး သုံးကြ၏။ ဤ၌မူ ဟယ် နှင့် ဟဲ၊ ဘယ် နှင့် ဘဲ ပြောင်းလဲ အသုံးမပြုရ။ အခေါ် အဝေါ် အာလုပ်စကားဖြစ်၍ အယ် ကာရန်ဖြင့် သာ-ဟယ်၊ ဘယ်(အဘယ်)ဟု သတ်ပုံမှန် ရှိစေရမည်ဟု သိစေသည်။

ဖွင့်ထိုရှင်းလင်းချက်

ဤ သံပေါက်တွင် “အာလုပ်” ဟူသော စကားသည် “စကားမ” ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းက စပြီး ဖွင့်ပေအံ့။

အာလုပ် ဟူသော ဝေါဟာရ၏ ရင်းမြစ်ကား အာလပန (ပါ) တည်း။

- အာ + လပန
- အာ = ရှေ့ရှုခြင်း (အဘိဗုဒ္ဓ)
- လပန = ခေါ်ခြင်း၊
- အာလပန = ရှေ့ရှုခေါ်ခြင်း၊

ပဒမ္မ ပုဒ်၊ ဝစနမ္မ ဝုစ် ဖြစ်လာသကဲ့သို့ လ၏မိုရာ “အ” သရကို “ဥ” ပြု၊ အဆုံးဗျည်း “န” ကိုချေ၊ ပ ၌ တံခွန်လွှားပြီး “အာလုပ်” ဟူသော ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရကို ရပေ၏။

အာလုပ်အဓိပ္ပာယ်

အာလပန (အာလုပ်) သည် အနက်နှစ်မျိုးရှိ၏။ တမျိုးကား “အာ- အဘိမုခံ ကတော လပနံ အာလပနံ” ဟူသော ဘာဝသာဓိဝိဂ္ဂိုဟ်အရ ရှေ့ရ ခေါ်သော ကြိယာအမူအရာကို “အာလုပ်” ဟု ဆိုရ၏။ အခြားတမျိုးကား “အာ အဘိမုခံ ကတော လပိတဗ္ဗန္တိ အာလပနံ” ဟူသော ကမ္မသာဓိဝိဂ္ဂိုဟ် အရ ရှေ့ရခေါ်အပ်သော အနက်(ဒြပ်)သည် အာလုပ် မည်ပေ၏။

မင်းဘူး ဦးဩဘာသ၏ ဝေဿန္တရာဇာတ် မြန်မာပြန် ဝတ္ထုကြီး၌ ဝေဿန္တရာမင်းကြီးက “အဘယ်မဒ္ဒိ” ဟု ခေါ်ရာတွင် မဒ္ဒိသို့ ရှေ့ရ၍ (ရည်ရွယ်၍) ခေါ်လိုက်သည့် ဝေဿန္တရာမင်း၏ ခေါ်ခြင်း ကြိယာ အသံအမူအရာသည် အာလုပ် မည်၏။ အခေါ်ခံရသော မဒ္ဒိမိဖုရား သည်လည်း ဒုတိယနည်းအရ အာလုပ်ပင် မည်ပေသည်။

“အဘယ်” သည် ခေါ်ခြင်းကြိယာ အမူအရာ အာလုပ်ကိုပြု၏။ “မဒ္ဒိ” သည် အခေါ်ခံရသော မိဖုရား ဒြပ်ဟူသော အနက်ဒြပ် အာလုပ်ကို ပြု၏။ အကယ်၍ “မဒ္ဒိ” ဟူသော စကားမပါပဲ “အဘယ်” ဟုသာ ခေါ်ပါလျှင် မိန်းမအများ ရှိနေပါက မည်သူကိုခေါ်သည် ဟူသော အနက်မထင်ရှား၊ ဝေဿန္တရာမင်းမှာ မဒ္ဒိတဦးတည်းရှိနေမှသာ သူ့ကို (မဒ္ဒိကို) ခေါ်ကြောင်းသိရ၏။ သို့သိခြင်းသည်လည်း “အဘယ်” ဟူသော အာလုပ်သက်သက်ကြောင့်မဟုတ်၊ သူ့ကိုမှတစ်ပါး အခြား ခေါ်စရာမိန်းမ မရှိဟု နားလည်နှင့်သောကြောင့် ဖြစ်ရ၏။

“အဘယ်” ဟူသော အာလုပ်ပြစကားမပါပဲ၊ ‘မဒ္ဒိ’ ဟုသာ ခေါ်လျှင် ရှေ့ရမူ အဘိမုခသည် လွန်စွာ အရေးပါလာ၏။ သူ့ကိုရှေ့ရပြီး ‘မဒ္ဒိ’ ဟု ခေါ်မှသာ အာလုပ်ဖြစ်ရ၏။ ရှေ့ရမူမရှိပဲ ‘မဒ္ဒိ၊ မဒ္ဒိ’ ဟု ဆိုနေလျှင် စာရွတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေရ၏။ ကျွန်ုပ်တို့နေရာသူကို တမ်းတနေသည့် သဘောသို့လည်း ရောက်ရ၏။ အာလုပ်ကိစ္စ မပြီးချေ၊ မဒ္ဒိကလည်း လာမည်မဟုတ်ချေ၊ သို့ဖြစ်သောကြောင့် အာလုပ် (အာလပန) အရာ၌ ‘အာ’ ၏ အနက်ရှေ့ရခြင်း(အဘိမုခ)သည် အရေးပါလှကြောင်း သိရပေ သည်။

ရှေ့ရှုသည်ဆိုရာတွင် အသံဖြင့် ရှေ့ရှုခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ခေါ်ကြောင်း သိစေမည့် အသံအား ပါရမည်၊ အားထုတ်မှု ရှိရမည်ဖြစ်၏။ အဘိဓမ္မာ ဝေါဟာရဖြင့်ဆိုသော် ဝစီဝိညတ် ထင်ရှားစေရမည်ဖြစ်၏။ (ဝစီ=စကား၊ ဝိညတ္တိ=သိစေတတ်ခြင်း)။

ထို့ကြောင့်ပင် သာရသုတဋီကာ၌ ‘အာမန္တိယတေ အာဟုယန္တေ ပုရိ- သာနေနာ တျာမန္တနံ’ ဟု ဖွင့်ပြထား၏။ အနက်ကား - ပုရိသာ၊ ယောကျ်ားတို့သည်။ အနေနာ၊ ဤ စကားသံဖြင့်။ အာမန္တိယတေ အာဟုယန္တေ၊ ရှေ့ထင်ရှား သိစေအပ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ အာမန္တနံ၊ အာမန္တန မည်၏။

အာမန္တနနှင့် အာလပန ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၌ တူ၏။ ‘အာမန္တန’ ကား ပါဠိ ပိဋကတ်သုံး စကား၊ “အာလပန” ကား လောကီသဒ္ဒါကျမ်း သုံးအမည်ဖြစ်၏။ ဤမျှသာ ထူး၏။

‘အသံဖြင့် ရှေ့ရှုခြင်း’ ဟူသော စကား၏ စွမ်းရည်အနက် (သာမတ္တိယ) အားဖြင့် ‘ကိုယ်ဖြင့် ရှေ့ရှုခြင်း’ ဖြစ်ပါက အာလုပ် မမည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ် ထူးကို သိစေသည်။ ထို့ကြောင့် လက်ယပ်ခေါ်ခြင်း၊ ခေါင်းညိတ်ခေါ် ခြင်းသည် အာလုပ် မဟုတ်။ အာလုပ်သည် ကာယဝိညတ် (ကိုယ်အမှုအရာ ဖြင့် သိစေမှု) နှင့် မသက်ဆိုင်၊ ဝစီဝိညတ်အရာသာ ဖြစ်သည် ဟူလို။

ထိုမှတစ်ပါး အာလုပ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါဠိ သဒ္ဒါကျမ်းများက စနစ် တကျ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ပြကြ၏။ ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ ပါဠိဘာသာရေး နိရုတ္တိဒီပနီကျမ်းကြီး၌—

အာမန္တနံ ဝုစ္စတိ အာလပနံ၊ ဣဒံ အာမန္တနံ နာမ ပဂေဝ သိဒ္ဓေ ဧဝ ဟောတိ၊ န ဝိဓာတဗ္ဗေ။

ဟု ဖွင့်ပြ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ အာလုပ်ဆိုသည်မှာ ခေါ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ယင်းခေါ်ခြင်းသည် မူလကရှိနှင့်ပြီးသောအရာကိုသာ ခေါ်၍ရသည်၊ ပြုပြင် ဖန်တီးပြီး ခေါ်၍မရဟု ဆိုလိုသည်။ ပုံစံ — မင်းဖြစ်နှင့်မှ ထိုသူအား ‘အိုမင်းမြတ်’ ဟု ခေါ်ရာ၏။ ရဟန်းဖြစ်နှင့်မှ ‘အိုရဟန်း’ ဟု ခေါ်နိုင်

၁၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက်အဖြေ

ရာ၏။ မဖြစ်သေးခင် ထိုသို့ မခေါ်နိုင် ဟူလို့၊ ဤစကားအရ သိရသည် မှာ အာလုပ်သည် အတိတ်, အနာဂတ်နှင့် မသက်ဆိုင်၊ တည်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် အခြေအနေ အမှန်အတိုင်းသာ ခေါ်ရသည်ဟု သိရပေသည်။

အာလုပ်အမျိုးမျိုး

အာလုပ်သည် ခေါ်ဝေါ်နည်းသို့လိုက်၍ အမျိုးမျိုးရှိပေ၏။ ယင်း အာလုပ်တို့ကား အောက်ပါတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။

သာဒရ-အာလုပ် = ရှိသေလေးမြတ်စွာ ခေါ်ခြင်း၊ ပုံစံ-အိုအမိငယ်။

မေး။ အို...အမိငယ်၊ နတ်၏နှယ်၊ အဘယ် အာလုပ် ခေါ်မည်နည်း။ (ကျည်းကန်)

ဖြေ။ အိုအမိငယ်ဟု ခေါ်ခြင်းသည် သာဒရအာလုပ် တည်း။ (ကျီးသဲ)

အနာဒရ-အာလုပ် = ပမာမခန့် မထီလေးစားခေါ်ခြင်း၊ ပုံစံ ဟယ်... ပုဏ္ဏား။ တဏှာယောကျ်ား ဟယ် ပဲကွပ်သမား။

နိဇ္ဇိဝ-အာလုပ် = အသက်မဲ့ဝတ္ထု အား ခေါ်ခြင်း အို...တောမီး၊ (ဇာတဝေဒ)။ (ဝနုပရိတ်)

သဇိဝ-အာလုပ် = အသက်ရှိသူအား ခေါ်ခြင်း - အို...ရဟန်း။

ပစ္စုပ္ပန်-အာလုပ် = မျက်မှောက်၌ ခေါ်ခြင်း - အမောင်လုလင်။

အ ပစ္စုပ္ပန် အာလုပ် = မျက်ကွယ်ခေါ်ခြင်း၊ တကြော်ကြော် ခေါ်ပြီး ရှာဖွေခြင်းများ၌ သုံးခြင်းဖြစ်၏။ ပုံစံ-အို... သားလေးဘယ်မှာလဲ (ကဟံ ကေ ပုတ္တက)။

နိယမ-အာလုပ် = သတ်မှတ် ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ပုံစံ - အိုပုဏ္ဏား ပျက်၊

အနိယမ-အာလုပ် = တဦးဦးကို မသတ်မှတ်ပဲ လုံး၍ ခေါ်ခြင်း။
ပုံစံ-

အိုအချင်းတို့ (အံ့ဖွယ်ရှိစွတကား)။
အိုအချင်းတို့(မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲလှချေတကား)။
အို သူတော်ကောင်းတို့၊ ဤဓမ္မစကြာတရားတော်
ကို ရှုတ်ဆိုကြပါကုန်စို့။
(ဓမ္မစက္ကံ ဘဏာမ ဟေ)

ပါဠိဝေါဟာရ-အာလုပ်ပုဒ်များ

မြန်မာဘာသာအတွက် အမှီးရစေရန် ပါဠိသုံး အာလုပ်ပုဒ်အချို့ကို
ကောက်နုတ်ဖော်ပြပါဦးအံ့။

အာယသ္မာ = အရှင်၊ ချစ်ခင်မှု အလေးပြု၍ ခေါ်သောအာလုပ်၊
ရဟန်းအချင်းချင်း၊ လူက ရဟန်းကို ခေါ်ရာ၌
သုံးနိုင်၏။

အာယသ္မာတိ ပိယဝစနမေတံ၊ ဂရုဂါရဝသ-
ပတိဿာမိဝစနမေတံ။ (ပါရာဇိကဏ်-ဠ)

အယျ = အရှင်၊ အရှင်မ။ ဘန္တေ-ကဲ့သို့ ရိုသေလေးမြတ်စွာ
ခေါ်သောအာလုပ်၊ ဘိက္ခုနီမများကို ဖြစ်စေ၊
လူအချင်းချင်းဖြစ်စေ ခေါ်နိုင်သည်။

အယျေ = အရှင်မ။ အယျနှင့်တူ၏၊ သို့သော် အလေးဂရု
ပြုရသော မိန်းမများကို ခေါ်ရာ၌ သုံး၏။

အမ္မ = အမိ၊ မိခင်။ မိခင်ကို ဖြစ်စေ၊ မိခင်နှင့်တူသော
မိန်းမများကို ဖြစ်စေ ခေါ်နိုင်၏။ အမ္မာတိ
မာတရံ အာလပတိ။ (ပါ-ဠ)

တာတ

=အဖ၊ ဖခင်၊ အမောင်။

ဖခင်ကို လည်းကောင်း၊ ဖခင်နှင့်တူသူကို လည်းကောင်း၊ သားကိုလည်းကောင်း၊ သားနှင့်တူသူကို လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သော အာလုပ်ဖြစ်၏။

ဤတွင် 'တာတ' ဟူသော အာလုပ်ပုဒ်သည် သားက အဖကိုခေါ်သော ဝေါဟာရဖြစ်သလို အဖက သားကိုခေါ်သော ဝေါဟာရလည်း ဖြစ်နေသည်ကို သတိပြုသင့်၏။ သားကလည်း အဖကို 'တာတ'၊ အဖကလည်း သားကို 'တာတ' ဟု အပြန်အလှန် ခေါ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။

မြန်မာမူလည်း လိုကဲ့သို့ သားနှင့်အဖ အပြန်အလှန် ခေါ်နိုင်သော ဝေါဟာရရှိ၏။ ပုံစံ-ခမည်း။ သားက အဖကို 'ခမည်းတော်' ဟု ခေါ်သည် များစွာရှိ၏။ အဖကလည်း သားကို ချစ်မြတ်နိုးစွာ 'သားခမည်း' ဟု ခေါ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ကဝိလက္ခဏာ၌ ဤသို့ သို့ပေ၏။

တသမတ်တည်း၊ ချစ်အားသည်း၊ ခမည်းဖခင်ဆို။ (ကဝိ-၁၆၆၄)

ဘဂိနိ

=နှမ။ ရဟန္တာက မာတုဂါမကို ခေါ်သည့် အာလုပ်။ (အင်္ဂုလိမာလသုတ်)

သာမန်လူများကလည်း နှမအရွယ်မိန်းကလေးကို 'နှမ' ဟု ခေါ်နိုင်၏။

ဤ ပါဠိယဉ်ကျေးမှုမှ ဆင်းသက်ပြီး လူပျိုက အပျိုကလေးကို 'နှမ' စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ရေးသားခြင်း ဖြစ်ဟန်တူ၏။ မောင်၊ နှမ၊ အချင်းချင်း လက်ထပ်ခဲ့ဖူးသော သကျသင်္ကဏ် ယဉ်ကျေးမှုအရ 'နှမတော်' ဟု ခေါ်ခြင်းလည်း ဖြစ်ရာ၏။

ဘဒ္ဒေ

=ရှင်မ။ လင်က မယားကို ခေါ်သော အာလုပ်။ အဆင့်နိမ့်သူက အိမ်ရှင်မကို ခေါ်ရာ၌လည်း သုံး၏။ 'ဘဒ္ဒေ' သဒ္ဒါသည် ကောင်းမြတ်ခြင်း

အနက်ရှိ၏။ ဘဒ္ဒေကို အဘယ်ဟု မင်းဘူး
 ဦးဩဘာသမြန်မာပြန်ပြီး ‘အဘယ်မဒ္ဒိ’ဟုရေးခဲ့၏။

ဘဒ္ဒန္တ = ကောင်းမြတ်သော၊ ဘဒ္ဒန္တေ - ဟု ဆိုလျှင်—
 ကောင်းမြတ်သော အရှင်—ဟု အာလုပ်မှုခြင်း
 ဖြစ်၏။ ယင်း ဘဒ္ဒန္တကို ဘန္တေ ဟုလည်းပြောင်း
 သည်။ ဘဒ္ဒန္တေ သဒ္ဒါ၊ ရှိလေရာ၊ အာလုပ်နာမ်
 နှစ်ခါ။ ဘဒ္ဒန္တေ—ဘန္တေ၊ ဘဒ္ဒိ-သုန္ဒရံ၊ တေ-
 တဝ ဟောတု၊ နှစ်ကဲ့ပြု၊ နှစ်ခု ယောဇနာ။
 (ဆူးခါးနိယံ-မဟာဝိသယ)။

သမိ = အရှင်။ မယားက လင်ကိုခေါ်ရာ၌ သုံးသော
 အာလုပ်။ ကျေးကျွန်က မိမိသခင်ကိုခေါ်ရာ၌
 လည်း သုံး၏။

ဘဏေ = အိုအချင်း။ မင်းစိုးရာဇာတို့က လက်အောက်
 ငယ်သားများကို ခေါ်ရာ၌ သုံး၏။

ဘော = အိုအချင်း။ ပုဏ္ဏားတို့ ဇာတ်ဓလေ့ဖြင့် ခေါ်ပေါ်
 သော အာလုပ်။

အာလုပ် ဝေါဟာရ ဘော ဟာ ဟေ
 ဟော တို့နှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးကျမ်းတို့၌
 ယေဘုယျသဘောကို ဤသို့ ပြောကြားခဲ့၏။
 ဘော ဘောတိ ဂရုကံ ဝေယျံ၊ ဘော ဘော
 ဟု ဆိုလျှင် အလေးဂရုပြုခြင်းဟု သိရာ၏။
 ဟာ ဟာတိ ပိယဝစနံ၊ ဟာ ဟာ ဟုဆိုလျှင်
 ချစ်ဖွယ်စကားဟု သိရာ၏။
 ဟေ ဟေ အနာဒရေ စေဝ၊ ဟေ ဟေ ဆိုလျှင်
 မရိုမသေဟု သိရာ၏။
 တိဝိခံ တဿ လက္ခဏံ၊ ဤကား အာလုပ်လက္ခဏာ
 သုံးရပ်တည်း။

၁၆ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

သမ္ပု = အိုအဆွေ၊ အရွယ်တူ သူငယ်အချင်းချင်းကို ခေါ်သော အာလုပ်။ သမ္ပာတိ ဝယသဘာဝိလာပေါ။ (သီ-၄)

ရေ၊ အရေ = ဟေ့ ကောင်။ ယုတ်နိမ့်သူကိုဖြစ်စေ၊ နှိမ်ချလို၍ ဖြစ်စေ၊ မုန်းတီးစိတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သော အာလုပ်။
ရေတိ အာမန္တနဝစနံ။ (ကထာဝတ္ထု - ၄)

ဇေ = ဟဲ့ ကျွန်မ။ အိန္ဒိယပြည် ဝေသာလီနယ်၌ ရှေးခေတ်က ကျွန်မကို 'ဇေ'ဟု ခေါ်သတတ်။ ဇေတိ အာလပနေ နိပါတော၊ ဧဝံ ဟိ တသ္မိံ ဒေသေ ဒါသိနံ အာလပန္တိ။ (ပါ-၄)

ဝါကျ၌ အာလုပ်၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဝါကျနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကာရက အကာရကဟု နှစ်မျိုးရှိရာ အာလုပ် ပုဒ်များသည် အကာရက၌ အကျုံးဝင်လေသည်။ ဤအချက်ကို သိသာ ရန် အနည်းငယ် ရှင်းလင်းဖော်ပြပါမည်။

ဝါကျဟူသည်မှာ အာချာတ်ပုဒ်တခုနှင့် ကာရက ပုဒ်များရှိသော ပုဒ်အပေါင်းပင် ဖြစ်သည်။^၁ တနည်းအားဖြင့် အချင်းချင်းငဲ့ခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်းရှိသော ပုဒ်အပေါင်းကို 'ဝါကျ'ဟု ခေါ်သည်။^၂

ထို့အပြင် ဝါကျတွင်း၌ တည်ရှိသော ပုဒ်တို့၏ အဆင့်အတန်းကို အောက်ပါအတိုင်း တင်စားသတ်မှတ် ဖော်ပြကြသည်။

ရာဇာ တုလျာ ကြိယာ နာမ၊ အမစ္စာ ဝိယ ကာရက။
တသ္မာ ဆကာရက၊ ကြိယံ၊ ပါပုဏန္တိ ယထာရဟံ။
(နျာသ၊ နိဒ္ဒေသ)

၁။ ပါဠိအဘိဓာန်။

၂။ သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ။

အချင်း အို ဟယ်၊ အာလုပ်သွယ်၊ အဘယ် ခေါ်ဝေဟာ ၁၇

ကြိယာ နာမ၊ ကြိယာပုဒ်မည်သည်ကား။ ရာဇာတုလျာ၊ ဘုရင်နှင့် တူ၏။ ကာရက၊ ကာရကပုဒ်တို့သည်။ အမစ္စာ ဝိယ၊ အမတ်တို့ကဲ့သို့ တည်း။ တသ္မာ၊ ထိုသဘောကြောင့်။ ဆကာရက၊ ကာရကခြောက်ပါး တို့သည်။ ယထာရဟံ၊ ထိုက်သင့်သည်အားလျော်စွာ။ ကြိယံ၊ ကြိယာ ပုဒ်သို့။ ပါပုဏန္တိ၊ ဆိုက်ရောက်ကြရကုန်၏။

အထက်ဖော်ပြပါ သဘောသွားကို ဆင်ခြင်လျှင် ဝါကျတခု၌ ကြိယာ သည် ပဓာနအကျဆုံးဖြစ်ကြောင်း သိသာပေသည်။

မ-ကာရလောပ ပိဋကတ်အကျော်ခင်ကြီးပျော်ဆရာတော်က ကာရက လက္ခဏာနှင့် အကာရကလက္ခဏာတို့ကို ဤသို့ခွဲခြားဖော်ပြခဲ့၏။

ကြိယာ၏အကြောင်းဖြစ်၍ စင်စစ်ကြိယာဟူသော အကျိုးရှိ သော အနက်သည် ကာရကမည်၏။ သမ္ပန်၊ အာလုပ် အစရှိသော အနက်တို့သည် ကြိယာနှင့်မစပ်သည်ဖြစ်၍ ကြိယာ၏အကြောင်း မျှမဖြစ်သောကြောင့် အကာရက မည်ကုန်၏။ ဟိတ်၊ လက္ခဏ အစရှိသော အနက်တို့သည် ကြိယာနှင့် စပ်သည်ဖြစ်၍ ကြိယာ၏ အကြောင်းဖြစ်ငြားသော်လည်း စင်စစ် ကြိယာဟူသောအကျိုး မရှိသောကြောင့် အကာရက မည်ကုန်၏။

(သဒ္ဒါကြီးပုဒ်စစ်စုံ၊ ကာရကပုဒ်စစ်)

အကျဉ်းချုပ်သော်ကား ကြိယာဟူသော အကျိုးရှိသောအနက်သည် ကာရက မည်၏။ ကြိယာဟူသောအကျိုးမရှိသော အနက်သည် အကာရက မည်၏ ဟူလို။ ဝါကျတခုတွင် ပါဝင်သောပုဒ်များကို ကြိယာအကျိုး ရှိမရှိ ကြည့်ရာ၏။ ရှိလျှင် ကာရက၊ မရှိလျှင် အကာရက။ ပုဒ်စစ်ဆရာ တော်က ပဓာနကျသော အနက်ကိုကိုင်၍ဆိုရိုးပြုထားသော်လည်း အနက် ကို ဖော်ပြသောပုဒ်သည်လည်း အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ကာရက၊ အကာရက မည်သည်ပင်။

၁၈ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အခြေ

ပုံစံ - အဟံ ဘန္တေ တိသရဏေန သဟ ပဉ္စသီလံ ဓမ္မံ ယာစာမိ (ပါဠိ)။

အရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်သည် သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ ငါးပါးသော သီလတရားကို တောင်းပါ၏ (မြန်မာပြန်)။

ဤစကားစုသည်ကား ကြိယာပုဒ်တပုဒ် ပါရှိခြင်း၊ စကားလုံးအချင်းချင်းငဲ့ခြင်း(ဝါ)ဆက်သွယ်မှုရှိခြင်းကြောင့် ဝါကျမည်ပေ၏။

ဤ၌ ‘တောင်းပါ၏’ဟူသော ကြိယာကို ကိုင်ရာ၏။ ဘယ်သူတောင်းသလဲ၊ တောင်းခြင်းကြိယာကို အဘယ်သူပြုသလဲ၊ ဤသို့မေးလျှင် ‘အကျွန်ုပ်သည် တောင်းပါ၏’ဟု အဖြေထွက်၏။ ‘အကျွန်ုပ်’ဟူသော ပုဒ်သည် တောင်းခြင်းကြိယာကို ပြီးစေ၏။ (ဝါ) ကြိယာပြီးစီးခြင်းအကျိုး ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကာရက မည်ပေသည်။

ထိုကြိယာကို သူကပင် ပြုလုပ်၏။ ထို့ကြောင့် ကတ္တု(ကတ္တား) မည်ပြန်သည်။ နှစ်ရပ်ပေါင်းသော် ‘အကျွန်ုပ်သည်’သည် ကတ္တုကာရက မည်ပေသည်။

တောင်း၏ဆိုသော ကြိယာသည် ကံရှိ ကြိယာဖြစ်၍ ကံပုဒ်လို၏။ ကံပုဒ်ပါမှ ကြိယာပြည့်စုံပြီးမြောက်ရာ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဘာကဲ့တောင်းသလဲ မေးရာ၏။ ‘ငါးပါးသီလကို တောင်းသည်’ဟုအဖြေထွက်၏။ ထို့ကြောင့် ‘ငါးပါးသီလကို’ ဟူသောပုဒ်သည် ‘ကမ္မကာရက’ ပေတည်း။

‘သရဏဂုံ သုံးပါးနှင့်’ ဟူသောပုဒ်သည် ‘တက္ခ’၌သာ စပ်၏။ ‘တောင်းပါ၏’ ကြိယာနှင့်မစပ်။ ‘သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ’ ဟူသောပုဒ်သည် ‘ငါးပါးသီလ’ ဟူသော ပုဒ်ကိုသာခြံရံ၏။ ထိုသို့ ‘တောင်းပါ၏’ ဟူသော ကြိယာပုဒ်အတွက် အကျိုးမရှိ၍ ကာရကမဟုတ်။ အကာရက ပေတည်း။ သူမပါပဲလည်း ‘အကျွန်ုပ်သည် ငါးပါးသီလကို တောင်းပါ၏’ဟု ဆိုက တောင်းခြင်းကြိယာ ပြည့်စုံပြီးမြောက်ပေသည်။

‘အရှင်ဘုရား’ ဆိုသောပုဒ်ကား အတောင်းခံရမည့် ရဟန်းကိုရှေ့ရှု၍ ခေါ်လိုက်သော အာလုပ်စကားတည်း။ ထိုအာလုပ်သည် တောင်းခြင်း

ကြိယာနှင့် လုံးဝမသက်ဆိုင်။ တောင်းခြင်း ကြိယာကို ဘုန်းကြီးက ပြုလုပ်သည်မဟုတ်။ ‘အကျွန်ုပ်’ ဟူသော ဒကာကသာ ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ‘အရှင်ဘုရား’ ဟူသော အာလုပ်စကားသည် ကြိယာ ပုဒ်နှင့် ဘည်းမစပ်။ ကြိယာပြီးမြောက်ဖို့ ပြုလုပ်သူသည်မဟုတ်။ ကြိယာ အကျိုးလည်းမရှိသောကြောင့် အကာရက ဖြစ်လေသည်။

အာလုပ်ပုဒ်ကား ဝါကျနှင့်မသက်ဆိုင်။ ဝါကျမှ အလွတ်ဖြစ်သော အကာရကပုဒ်မျိုး ပေတည်း။ သို့သော် စကားတန်ဆာ စကားဖြစ် ပေသည်။

ပါဠိဘာသာ၌ အာလုပ်ပုဒ်ထားနည်း စည်းကမ်း

ပါဠိဘာသာ၌ အာလုပ်ပုဒ်ထားနည်း စည်းကမ်းရှိ၏။ ထိုစည်းကမ်း တို့ကား အောက်ပါအတိုင်းပင် ဖြစ်ကြ၏။

၁။ ရိုးရိုးစုဏ္ဍိယစကားပြင်၌ ဝါကျ၏အစ၌ အာလုပ်ပုဒ်ကို မထားရ၊ အစပုဒ် တပုဒ်၏ နောက်၌သာ ထားရသည်။

ပုံစံ - အဟံ ဘန္တေ တိသရဏေန သဟ ပဉ္စသီလံ ဓမ္မံ ယာစာမိ။
ဘန္တေ။ အရှင်ဘုရား-ကား အာလုပ်ပုဒ်တည်း။

ယဒတာဟံ ဘဂိနိ အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတော။
(အင်္ဂုလိမာလ ပရိတ်)

ဘဂိနိ = အိုနှုမ - ကား အာလုပ်ပုဒ်တည်း။

၂။ ဂါထာဗန္ဓုဖြစ်လျှင် ဆန်းဂိုဏ်းသို့လိုက်ပြီး ဆန်းနေဂိုဏ်း ညီ ဖြစ်အောင် စ၊ လယ်၊ ဆုံး သင့်သလိုထားနိုင်၏။

ပုံစံ - (၁) ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာဟသိ။
(ဓမ္မပဒ၊ ခုဒ္ဒကပါဌ)

ဂဟကာရက၊ ဟယ် တဏှာယောကျ်ား၊ ပဲခွပ်သမား- ကား အာလုပ်တည်း။

၂၀ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

၃။ ပုစ္ဆ ဝါသဝ မံ ပဉ္စ၊ ယံ ကိဉ္စိ မန သိစ္ဆသိ။ (မဟာ
ဝဂ္ဂ ပါဠိတော်၊ သက္ကပဉ္စသုတ်)။

ဝါသဝ=သိကြားမင်း-ကား အာလုပ်တည်း။

၄။ သဗ္ဗလောကဟိတတ္ထာယ၊ ပရိတ္တံ တံ ဘဏာမ ဟေ။
(ပရိတ်ကြီးပါဠိအမှန်း)

ဟေ=အို သူတော်ကောင်းတို့-ကား အာလုပ်တည်း။

ပါဠိ အာလုပ် အဖွဲ့များ

ပါဠိဘာသာ၌ လုံးကောက်အာလုပ်များသာမက အာလုပ်အဖွဲ့များ
လည်း ရှိပေ၏။ ယင်းပါဠိအာလုပ်အဖွဲ့ စကားများကို ဆီသာရုံမျှ
ကောက်နုတ်ဖော်ပြပါအံ့။

ဇာတ်အဋ္ဌကထာ တတိယအုပ်၌ ကေရာဇဇာတ် ပါရှိ၏။ ဒုဗ္ဗိသေန
မင်းက ကေရာဇာမင်းကို ဖမ်းဆီးပြီး သတ်ဖြတ်ရန် ဦးခေါင်းဇောက်ထိုး
ဆွဲထား၏။ ကေရာဇာမင်းသည် မူလက အလေ့အကျင့်ရှိသည့်အတိုင်း
သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်လိုက်ရာ စျာန်သမာပတ်ကို ခဏခြင်း
ရရှိတော်မူသောကြောင့် အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်ပြီး ကောင်းကင်ပြင်၌
ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ နေထိုင်လျက်သား ဖြစ်လာသည်။

ထိုအခြေအနေကိုမြင်၍ ဒုဗ္ဗိသေနမင်းသည် အလွန်တရာ ထိတ်လန့်
ကြောက်ရွံ့သွားပြီး ကေရာဇာမင်းကို တောင်းပန်စကား ပြောကြားရန်
ဤသို့ ဖွဲ့နွဲ့၍ ခေါ်ဝေါ်လိုက်ပါသည်။

မင်းဖွဲ့အာလုပ်

‘ယသသိနံ ပညဝန္တံ ဝိသယု’ (ဇာတ်ပါဠိ)

ထိုပါဠိတော်ကို ဤအဋ္ဌကထာဆရာ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသက အောက်
ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြ၏။

အချင်း အို ဟယ်၊ အာလုပ်သွယ်၊ အဘယ် ခေါ်ဝေါ်ဟာ ၂၁

ယသသိန် ပညဝန္တံ ဝိသယာတိ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိယာ ယသသိ၊
ပညာသမ္ပဒါယ ပညာဝန္တံ၊ အသယုသာဟိတာယ ဝိသယု၊ ဧဝံ
တီဏိ ငေတာနိ အလပနာနေဝ။ နန္တိ ပနေတ္ထ နိပါတော၊ ဗျဉ္ဇန
ဗျဉ္ဇနတ္ထ သိလိဋ္ဌတာ ဝသေနန္တကာရဿ သာနုနာသိကတာ
ကတာတိ ပစ္စေတဗျာ။ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃)

အဋ္ဌကထာဆရာ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ‘ယသသိန် ပညဝန္တံ ဝိသယု’ ဟူ
သော စကားရပ်အားလုံးသည် ကေရာဇာမင်းကို ခေါ်သော အာလုပ်
စကားချည်းဖြစ်သည် ဟူလို။

ထိုသုံးပုဒ်ကို မြန်မာပြန်သော်ကား - ‘အခြံအရံ အကျော်အစောနှင့်
လည်း ပြည့်စုံထသော၊ ပညာဉာဏ်လည်း ကြီးရင့်ထသော၊ မည်သူတိုင်း
တယောက်ကမ္ပလည်း အန္တရာယ်ပြုခြင်းငှာ မဝံ့ရဲသော အိုမင်းမြတ်’
ဟူပေ။ ထိုအဓိပ္ပာယ်ကို လေးလုံးစပ် ကဗျာဖြင့် ရေးလိုက်ပါလျှင်
ကေရာဇာမင်းဖွဲ့ အာလုပ်ပုဒ် ဖြစ်လာပေလိမ့်မည်။

ဥပ္ပလဝဏ်ဖွဲ့အာလုပ်

ထို့အပြင် အပဒါန်ပါဠိတော် ဥပ္ပလဝဏ် ထေရီအပဒါန်၌လည်း
ပါဠိအာလုပ်အဖွဲ့များကို တွေ့နိုင်ပေသည်။

မြတ်စွာဘုရားက ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီကို ဤသို့ ခေါ်၍ မိန့်တော်
မူခဲ့၏။

ဣဒ္ဓိဉ္စာပိ နိဒဿဟံ၊ မမ သာသနကာရိကေ။ (ဂါထာ ၃၃၈)
မြန်မာပြန်-ငါဘုရား၏ အဆုံးအမ သာသနာကို လိုက်နာကျင့်ကြံ
သော ချစ်သမီး ဥပ္ပလဝဏ်၊ (အာလုပ်စကား)၊ တန်ခိုး အဘိ
ညာဉ်ကို ပြဘိဦးလော့။

ဘုရားဖွဲ့အာလုပ်

ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီက မြတ်စွာဘုရားကို ဤသို့ ဂုဏ်ပြုခေါ်ဝေါ်၍
လျှောက်ထား၏။

၂၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကင်္ဂလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

စီတာ တုယံ မဟာဝိရာ၊ ပညဝန္တ ဇုတိန္ဒရ (ဂါထာ-၃၃၉)

မြန်မာပြန် - ကြီးမြတ်သော လုံ့လဝီရိယ ရှိတော်မူထသော၊
ပညာဉာဏ်လည်း ပြည့်စုံတော်မူထသော၊ ရောင်ခြည်တော် တန်ခိုး
တော်တို့ကိုလည်း ဆောင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား (အလုပ်
ကောင်း) ကျွန်ုပ်သည်ရှင်တော်ဘုရား၏ သမီးတော်ပါဘုရား။

ဤအနက်ကို ကဗျာစပ်လိုက်လျှင် မြန်မာဘာသာ ကဗျာအလုပ်
အဖွဲ့ ဖြစ်လာပေမည်။

ဤမျှလေးကံဆိုပါလျှင် နည်းယူရာ ပါဠိဘာသာအလုပ်အဖွဲ့များ
ရှိနေကြောင်းသိအပ်ပေပြီ။

ဤတွင် သတ်ပြုရန်မှာ မြန်မာစာဆိုကြီးများသည် ပျို့၊ ကဗျာ၊
လင်္ကာကြီးများ၌ အလုပ်ကောင်းများ ဖွဲ့ရာတွင် အလုပ်ဖွဲ့ဟန်ကိုသာ
ပါဠိကျမ်းဂန်များမှ နည်းယူခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာကဗျာဆရာတို့ဖွဲ့သော
မြန်မာအလုပ် အများမူကား နဂိုက သာရိပုတ္တ၊ အာနန္ဒ သည်ဖြင့်
တခွန်းတည်းသာရှိသော ကောင်းရင်ကို မိမိတို့ ပညာ ဗဟုသုတ ကဗျာ
ဉာဏ်တို့ဖြင့် တင့်ဆန်းစေဆာအောင် ဖွဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဤအချက်
ကို သတိချုပ်အပ်ပေသည်။

မြန်မာအလုပ် ဝေါဟာရများ

မြန်မာဘာသာ၌ အလုပ်အဖြစ်အသုံးပြုသော ဝေါဟာရများကား
အချင်း၊ အို၊ ဟယ်၊ အဘယ် ဟူသော ဝေါဟာရများ ဖြစ်ကြောင်း
ဤသံပေါက်က ပြခြင်းဖြစ်၏။ သဒ္ဒါကျမ်းနက်၌-

အို၊ ဟယ်၊ အချင်း၊ အမင်းစေ၊ အာလပန မုဒီရိတံ-ဟူဆို
ကြောင်း ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ၌ ဖော်ပြ၏။ စာစပ်နိယံတွင်-

အို၊ ဟယ်၊ အချင်း၊ အမင်း၊ အမောင်၊ အနက်ဆောင်၊
နားထောင် အာလပန-ဟု စာစပ်ကိုပြ၏။

‘အို’သည် မုန်း ချစ် မဟု ခေါ်နိုင်သော စကားဖြစ်၏။ ‘ဟယ်’ ကား အမုန်းဓာတ်ခံ စော်ကားသံပါသော ဝေါဟာရတည်း။ သို့ရာတွင် ‘နှစ်သက်နာဘွယ်၊ နှုတ်သံငယ်နှင့်၊ ဟယ် ဟယ်ပြာဟ္မဏ၊ အာလုပ် ဟ လျက်’ (ကိုးခန်း) ဟုဆိုရာ အချို့တွင် ‘ဟယ်’သည် နှစ်သက်သော အနက်သဘောကိုလည်း ဆောင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ (ဟယ် ဟယ် - သည် ဝိစ္ဆာမဟုတ်ပေ)။

‘အချင်း’လည်း မုန်း ချစ် မဟု သာမန်ခေါ်နိုင်၏။ ‘အမင်း၊ အမောင်’ တို့ကား ကြီးသူတို့က အယဉ်အကျေးခေါ်သော စကားဖြစ်၏။ ‘အ’သည် ယဉ်ကျေးဘွယ်ရာကိုပြ၏။ အ-မပါပဲ ‘မောင်မင်း’ဟု ဆိုလျှင် လွန်စွာ ရိုင်းပြ၏။ အင်္ဂလိပ်ခေတ်၌ မြန်မာတို့ကို ‘မောင်မင်း နားခံရမည်မှာ’ စသည်ဖြင့် သုံးနှုန်းခဲ့ဘူး၏။

‘အဘယ်၊ ဘယ်’ကား ချစ်စနိုးဝေါဟာရတည်း။ ဘဒ္ဒေ-ဟူသော ပါဠိအာလုပ်ကို ‘အဘယ်’ဟု မြန်မာပြန်၏။ ‘အဘယ်’သည် ပိယဟူသော ပါဠိမှပယ်၊ ပယ်မှဘယ်ဟု ဖြစ်လာသော ပါဠိသက် ဝေါဟာရဟုဆို ကြ၏။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ အသက်-၁၂-နှစ်သား အရွယ်က အင်းဝဘုရင် မင်းခေါင်၏သမီးတော် ကလေးအား စာဖွဲ့ရာတွင်-

‘အိုဘယ့်ဘယ်၊ အိုဘယ့်သမီးတော်’

ဟု အာလုပ်မူခဲ့သည်။ ‘ဘယ့်ဘယ်’ ကား ‘ပရိယာယ် နှစ်ချက်ဆင့်၊ အနက်မြင့်’ဆိုသည့်အတိုင်း နှစ်ခါထပ်ဆိုထား၍ ‘အလွန်ချစ်စရာကောင်း လှသော’ဟု ချီးကျူးရာရောက်၏။ အလွန် ချစ်စရာကောင်းလှသော အို သမီးတော်လေးဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ဟော၊ ဟာ ဟူသော မြန်မာအာလုပ် ဝေါဟာရများကိုလည်း ဤသို့ ခွဲခြားပြကြ၏။

ဟော- သောမန၊ ဟာ- သောက၊ မြန်မာ့ဝေါဟာရ။
ဟော- ပဋိသ၊ ဟာ- ခေပ၊ မြန်မာ့ထုံးစဉ်လာ၊
(ဆူးခါးနိယံ ဒုဗ္ဗေဓ)

သောမန = ဝမ်းသာ၊ သောက = စိုးရိမ်၊ ပဋိသ = မုန်းတီး။

ခေပ = ကုန်ပျက်။

ဘမ်းငင်ကလူ၊ သေမင်းယူသော်၊ ဘယ်သူတားလှည့်၊
ဟာ- ပျောက်၏ဟု၊ သနားမှုဖြင့်။ (ကိုးခန်း)

စာသုံးအပြင် အရပ်သုံး အာလုပ် စကားများလည်း ရှိ၏။
တယောက်ယောက်ကို လှမ်းခေါ်ရာတွင် 'ရေ၊ ကေ' ဟူသော စကားကို
ထည့်၍ ခေါ်၏။

ပုံစံ- မောင်ဘရေ၊ ဘခက်ကေ (စသည်)

မြန်မာဘာသာ၌ အာလုပ်ပုဒ်ထားပုံစံနှစ်

မြန်မာဘာသာ၌မူကား က.ဗျာဖြစ်စေ၊ စကားပြေ ဖြစ်စေ၊
အာလုပ်ပုဒ်ကို စကား၏ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး တနေရာ၌ သင့်သလို
ထားရှိနိုင်၏။

- ပုံစံ- (၁) အစဉ်ထားခြင်း။ ရဲဘော်တို့၊ ဒီနေ့ဟာ ငါတို့ရဲ့
ဘခင် အမျိုးသား ခေါင်းဆောင်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်
အောင်ဆန်းကျဆုံးခဲ့တဲ့နေ့ ဖြစ်တယ်။
- (၂) အလယ်၌ထားခြင်း။ အိုး၌ ချောင်ချောင်၊ ထမင်း
ပြောင်သည်၊ အမောင် ဆည်းပူးနိုင်စေသတည်း။
(သင်္ဂဇာစကားပုံ-မှ)
- (၃) အဆုံး၌ထားခြင်း။ ဤသိက္ခာပုဒ်ကို အဘယ်သူကို
အကြောင်းပြု၍ အဘယ်အရပ်မှာ ပညတ်တော်
မူခဲ့ပါသနည်း ငါ့ရှင်။
(သံဂါယနာ အမေး အဖြေ- မှ)

ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင်သောအခါ သံဂါယနာ အမေးအဖြေများ
ပြုလုပ်ရာတွင် မဟာစည်ထေရ်မြတ်က 'ဤသိက္ခာပုဒ်ကို အဘယ်သူကို

အကြောင်းပြု၍ အဘယ်အရပ်မှာ ပညတ်တော်မူခဲ့ပါသနည်း ငါ့ရှင်'ဟု မေးတော်မူ၏။ အမှန်မှာ အို ငါ့ရှင်- ဤသိက္ခာပုဒ်ကို အဘယ်သူက အကြောင်းပြု၍ အဘယ်အရပ်မှာ ပညတ်တော်မူခဲ့ပါသနည်း-ဟု မေးလိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာမူ၌ အာလုပ်စကားကို မေးခွန်း၏ ရှေ့၌ လည်းကောင်း၊ နောက်၌ လည်းကောင်း ထား၍ အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း သိရပေသည်။

ဖြေဆိုသူ တိပိဋကဓရ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက အရှင်ဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ က 'ဤသိက္ခာပုဒ်ကို မည်သူ့ကို အကြောင်းပြု၍ မည်သည့်အရပ်မှာ ပညတ်တော်မူခဲ့ပါသည် အရှင်ဘုရား'ဟု ဖြေဆိုရာတွင်လည်း 'အရှင်ဘုရား' ဟူသော အာလုပ်ပုဒ်ကို ရှေ့လည်း နေရာယူနိုင်ပုံကို နည်းတူ သိအပ်ပေပြီ။

အို၊ ဟယ်၊ အချင်း၊ အမောင်၊ အဘယ် စသော အာလုပ် ဝေါဟာရတို့သည် အများအားဖြင့် အခေါ်ခံ နာမ်ပုဒ်၏ ရှေ့၌ တည်၏။

ပုံစံ - အို ပုဏ္ဏား၊ ဟယ် သူယုတ်၊ အချင်း လုလင်၊ အမောင် နတ်သား၊ အဘယ်မဒ္ဒိ စသည်။ ပုဏ္ဏား အို၊ သူယုတ်ဟယ်၊ လုလင် အချင်း စသည်ဖြင့် နာမ်ပုဒ်နောက် မထားရ ဟူလို။

သို့သော် 'အမင်း၊ မင်း' ဟူသော အာလုပ်စကားမူကား ကဗျာ လင်္ကာများ၌ နောက်ဆုံး၌ ရှိနေတတ်၏။

ပုံစံ- နံကျက်ပညာ၊ မြတ်ဆရာ၌၊ မေတ္တာထူကြီး၊ ကျေးဇူးမှီး၍၊ ကောင်းချီးဆောက်နှင်း ပေးစေမင်း။ (ရှင်ရဋ္ဌသာ ဂမ္ဘီသာရ)။

'ပေးစေမင်း' ဆိုရာ၌ ပေးစေ အမောင် ဟု ဆိုလိုသည်။ အမင်း အမောင် ဟု အာလုပ်မူ၍ ဆုံးမ သြဝါဒပေးခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၂၆ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

အရပ်သုံး အာလုပ် ဝေါဟာရ ‘ရေ၊ ကေ’ တို့ကို အခေါ်ခံ ရသော အနက်ဗြဟ္မ (နာမ်ပုဒ်) ၏ အနောက်၌လည်းကောင်း၊ နာမည် (နာမ်) ၏ နောက်၌ လည်းကောင်း ထားရသည်။

‘ရေနှင့် ကေ’ အသုံး ထူးခြားမှုရှိ၏။ ကံ၊ စံ၊ တံ၊ ပံ၊ ငံ၊ ညံ၊ နံ၊ မံ၊ ယံ၊ ဝံ ဟူသော မြန်မာအသတ် ဆယ်ချက်တို့အနက် - ကံ၊ စံ၊ တံ၊ ပံ၊ သတ်သော အမည်များ၏ နောက်တွင် ‘ကေ’ကို သုံးကြ၏။

ပုံစံ- ဘခက် ကေ၊ မြနှစ် ကေ၊ ထွန်းမြတ် ကေ (စသည်)။

ကျန်သော အသတ် ခြောက်မျိုးနှင့် အခြားသော ကာရန် ဆုံးသည့် အမည် ဝေါဟာရများနောက်၌ ‘ရေ’ကို အသုံးပြုကြသည်။

ပုံစံ- ခင်ခင်ရေ၊ ကြည်ကြည်ရေ၊ မကြန်ရေ၊ ကိုမောင်ကံ(မ်) ရေ၊ မောင်ဘရေ၊ ဝါဝါရေ၊ မအိရေ၊ မတီတီရေ၊ စုစုရေ၊ အေးအေးမော်ရေ (စသည်)

မြန်မာ့ ကျေးလက်ကဗျာများအနက် အာလုပ်ကောင်းကို အရင်း တည်၍ စပ်ဆိုသော ‘အိုင်ချင်း’ တွင်မူ ‘ရေ၊ ကေ’ အစား ‘လေ’ကို အသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပုံစံ- ချစ်တဲ့သူငယ်လေ၊ သူငယ်ချင်းကောင်း ယောင်းမတို့လေ (အာလုပ်) ရှင် လူထွက်သစ်၊ ၁၃-နှစ်က၊ ချစ်တဲ့သူကို၊ အယူတခြား၊ မိထွေးများက၊ ဆီးတားဆို၊ ယစ်ကို ထောင်ကာထားရတယ်။ (စသည်)။

(မြန်မာစာညွှန်ပေါင်းကျမ်း၊ ဒုတိယတွဲ၊ ၅၁-၇ မှ)

ကာယကံရှင် မိန်းကလေးက သူ၏ အဖြစ်သနစ်ကို သူငယ်ချင်း မိန်းကလေးများအား ပြောပြရာတွင် အကြောင်းအရာကိုမပြောမီ စကားစုအနေဖြင့် ‘ချစ်တဲ့သူငယ်ချင်းတို့ရေ’ ဟု ခေါ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်၏။ သူ့စကားကို စိတ်ပါဝင်စားလာအောင် ဆွဲဆောင်လိုက်သည့် နည်း ပရိယာယ် ပေတည်း။

မြန်မာစာပေနှင့် အာလုပ်အဖွဲ့များ

မြန်မာစာပေလောက၌ ခိုင်ခံ့ထင်ရှားသော ပျို့ကျမ်း အဆူဆူ တို့၌ အာလုပ်အဖွဲ့သည် ပျို့ကဗျာ၏ အသက်သဖွယ်ဖြစ်ပေသည်။ ကဗျာ ဝိဒူတို့သည် မိမိတို့၏ ပြောင်မြောက်သော ကဗျာဉာဏ်ရည်နှင့် ဗဟုသုတ အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အာလုပ်အဖွဲ့တည်း ဟူသော ကြေးမုံပြင်၌ ထင်ဟပ် စေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အာလုပ်အဖွဲ့များသည် စာပေတန်ကြေး မြင့်မားလျက် ရှိကြလေသည်။

ချောင်း ကဗျာများ၌လည်း ချောင်းခံ မင်းသား၊ မင်းသမီးကလေး များကို အသွယ်သွယ် အလှယ်လှယ် ချီးကျူး ခေါ်ဝေါ် ချော့မြူမြဲ ဖြစ်ပေသည်။

ဝန်ကြီး ပဒေသရာဇာ စတင်တီထွင်ရေးသား ပြုစုသော ပြဇာတ် ခေတ်သို့ ရောက်လာသောအခါတွင်ကား အာလုပ် အခန်းကဏ္ဍသည် ထပ်ဆင့် ကျယ်ဝန်းလာပြန်သည်။ မင်းနှင့် မိဖုရား၊ ခမည်းတော်နှင့် သားတော်၊ ဘုရင်နှင့် မှူးမတ်များ၊ စကားပြောခန်းများ ၌ လိုရင်း စကားပြောမီ တဦးနှင့်တဦး အာလုပ်မှုကြံမြဲ ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ ခေါ်ဝင်သော အာလုပ်ကားကို ရိုးရိုးလုံးကောက်မျှသာ ပုဒ်ကတုံးအဖြစ် အသုံးမပြုစေပဲ စာပေအနုပညာဆင်ယင်လျက် ဂုဏ်ရသရှိရှိဖြင့် ထိမိအောင် ဖွဲ့ဆို ခေါ်ဝေါ် စေခဲ့လေသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ပြဇာတ်များကို စင်တင် ကပြလာကြသောအခါ အာလုပ်အဖွဲ့များကို ပရိသတ်ဆွဲဆောင်ရာ၌ လှိုင်လှိုင် အသုံးချလာကြ သဖြင့် စာပေအာလုပ်သည် ဂီတသုခုမ အနုပညာနယ်ကိုပါ အလှူခြယ်ပေး ရပြန်လေသည်။

ထို့ပြင် ဇာတ်၊ ရုပ်သေး၊ အငြိမ့်ပွဲများ၌လည်း မင်းသမီးကို သူ့ ဟာသုထွက် သူ့ ဟာသုကခြင်းကိုနှင့်မပြုပဲ ဣန္ဒြေရှင် မိန်းကလေးများ ကို တန်ဖိုးထား လေးစားတတ်သည့် မြန်မာ့စရိုက်အရ ပရိသတ်ကိုယ်စား လူရှင်တော်များက မင်းသမီးကို ပန်ကြား ခေါ်ဝေါ် ထုတ်ပေးရလေ

၂၈ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

သည်။ ထိုသို့ ခေါ်ရာတွင် မင်းသမီးခေါ်ရန် အာလုပ်အဖွဲ့များကို လှလှပပ ဖွဲ့၍ အသုံးချလေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် အင်းဝခေတ်စာပေလောက စင်မြင့်ပေါ်၌ စတင်ထင်ရှားလာသော အာလုပ်အဖွဲ့များသည် ယနေ့ထိ စာပေနှင့် အနုပညာနယ်၌ တန်ဖိုးသိသော ပြည်သူတို့က ဆက်လက် ထိန်းသိမ်း ထားသော ကျောက်ကောင်းတလုံးသဖွယ် တင့်တယ်စွာ တည် ရှိ နေ လေသည်။

ယခုဆက်လက်၍ စာပေလောက၌ လှပသော အာလုပ်အဖွဲ့ အချို့ကို သိသာရုံမျှ ထုတ်နုတ်ဖော်ပြပါမည်။

သာရိပုတ္တရာအဖွဲ့

ပါတိမောက္ခ၊ သံဝရက၊ စသည်ကျင့်ပြင်း၊
သတင်းလေးပါး၊ ဆုထွားထွားလျှင်၊ စုလျားဘွဲ့ဖြူ၊
သရဖူနှင့်၊ မြခြူစွန်းနား၊ များလျားချမြိတ်၊
ရောင်လှံဘိတ်သား၊ စာရိတ္တသီ၊ မျက်ခြယ်စိလျက်၊
အင်္ကျီဒုယင်၊ သင်တိုင်းဖျင်ကို၊ သို့ပင်မချွတ်၊
နေ့တိုင်းဝတ်လျက်၊ ရှင်မြတ်ဘောင်တွင်၊ ငါ့သဘင်၌၊
အလင်္ကာရ၊ ဂုဏ်ဝါပလျက်၊ သွယ်ချနည်းမှတ်၊
ပိဋကတ်မျိုး၊ ဝန်ကြီးစိုးသည်၊ ထမ်းပိုးဘဏ္ဍာ၊
သာရိပုတ္တရာ။ (ရှင်မဟာသီလဝံသ-ပါရမီတော်ခန်းပျို့မှ)

ဟယ် ဒေဝ - လူကိုယုတ်မြတ်၊ မသိတတ်သည့်၊ စောင့်မှတ်ရုက္ခ၊
ဟယ် ဒေဝ။ (ကိုးခန်းပျို့၊ ပိုဒ်-၉)။

ဘုန်းခေါင်မိခင် - ပဋိသန္ဓေ၊ ဆယ်လနေ၍၊ မြုတေမျက်နှာ၊ မြင်သော
ကျေးဇူးရှင် - ခါက၊ နံ့သာပန်းမျိုး၊ မဇ္ဈပျိုးသို့၊
မြတ်နိုးလှမော၊ ချစ်သဘောဖြင့်၊ ကျော်စော

ထင်အောင်၊ စီးပွားဆောင်သည်၊ ဘုန်းခေါင်မိခင်၊
ကျေးဇူးရှင်။

(ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရာ၊ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီး)

သုံးလူ့ဘ

- ခန့်ကျိုးသတ္တဝါ၊ ဗြဟ္မာလူနတ်၊ ပရိသတ်တို့၊
အကျွတ်သုံးတန်၊ မြို့ကဆုံးမှန်မှ၊ နိဗ္ဗာန်ပြည်ကြီး၊
တိုင်စေပြီးသော်၊ မင်းမီး ဓမ္မရာဇ်၊ ပွင့်သစ်စက်စက်၊
ကျော်ဝှန်တက်သား၊ တုဘက်မဲ့အောင်၊ တန်ခိုး
ဆောင်လျက်၊ ထွတ်ခေါင်ရတနာ၊ မြတ်လှစွာသည်၊
သကျာဝတ၊ သုံးလူ့ဘ။

(ရှင်အုန်းညို၊ ဂါထာခြောက်ဆယ်ပျို့၊ ပိုဒ် ၁၅-မှ)

သုခမိန်တို့

- ဘဒ္ဒမြတ်စွာ၊ ကပ်ကမ္ဘာထက်၊ နောင်လာပွင့်ထောက်၊
မြတ်တယောက်လျှင်၊ ရောက်လယ်တုံပြီ၊ ဘော်ငယ်
ရှိနှင့်၊ ဧဟိပုတ္တ၊ လက်ဝါးပြလျက်၊ ဗုဒ္ဓရတနာ၊
ဖူးသောခါဟု၊ ပညာထိန်းကျောင်း၊ ဆုမွန်တောင်း
သည်၊ နှုတ်ကောင်းခွန်းမြဲန်၊ သုခမိန်တို့။

(အရှင်အဂ္ဂသမာဓိ၊ နေမိင်ရဲခန်း ပျို့-မှ)

မာတလိ

- အပုံအယင်၊ မြန်တိုင်းခွင်ဝယ်၊ ဦးတင်ထွတ်ဖျား၊
ငါမင်းအားကို၊ ရထားမြင်းလျှင်၊ ယူလျှင်တင်သည်၊
နတ်ရှင်ယုံဘိ၊ မာတလိ။

(ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ၊ နေမိဘုံခန်း ပျို့-မှ)

ရွှေငှက်မင်း

- စိတ္တကုဋ်တောင်ထဲ၊ ကျိန်းနေ မြဲသား၊ ဝမ်းဘဲ
ကိုးသောင်း၊ အပေါင်းရံပတ်၊ ငှက်များ နတ်ဟူ၊
အထွတ်ထားတင်၊ လွှံ့ကျော်ထင်လျက်၊ ကြည်လင်

၃၀ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

စဖွယ်၊ ဆင်းနိုကာယ်နှင့်၊ ဘွယ်သား နည်းနာ၊
အဖြာဖြာလျှင်၊ မဟထင်လောင်း၊ မကြားတောင်း
တည့်၊ နှုတ်ကောင်းလျှာပါး၊ ဓားထက်သွားသို့၊
စကားပြေပြစ်၊ မေးကျစ်လျစ်သည်၊ ထွန်းထစ်ရောင်
ဝင်း၊ ရွှေငှက်မင်း။

(ရှင်တေဇောသာရ၊ ရွှေဟုသံမင်း ပျို့-မှ)

တကာမ (သုဇာ) - မူရုဆင်း ဝါ၊ ထူးမြတ်စွာသည်၊ မျက်နှာနှမ်းလျှ၊
တကာမ။

လှလှငယ် (သုဇာ) - ရွှေကိုပုံချ၊ မြကိုပုံသွန်း၊ နတ်ဘန်ဆန်းသည်၊
နှုန်းနှုန်းစရာ၊ မရသာဟု၊ မေတ္တာကြီးအင်၊ တို့စိတ်
ထင်သည်၊ မင်း ရှင်နုနယ်၊ လှလှငယ်။

(ပဒေသရာဇာ၊ သုဇာပျို့-မှ)

ရသေ့ဖျား - သိလာဇုဝ၊ ကုဉ္ဇိကဖြင့်၊ လုံ့လအပြိုင်၊ ရွှေလက်
ကိုင်၍၊ ဖြိုင်ဖြိုင် ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မန္တန်ပွန်းလျက်၊
အောင်နန်းသာလှ၊ အမတ၏၊ ဒွါရထဲလျှို၊ ခက်ခဲ
ဖိုလည်း၊ လျှိုလျှိုတင်ခံ၊ ဖွင့်အားကြံသည်၊ ကျော်လှံ
ထင်ရှား၊ ရသေ့ဖျား။

(တွင်းသင်းမင်းကြီး၊ မုဒုလက္ခဏပျို့-မှ)

စောမင်းမြတ် - ယင်တသောက်မျှ၊ သွေးပေါက်မထွက်၊ ဘုန်းခက်
တေဇာ၊ ရိန္ဒမာနှင့်၊ ကုသာဝတီ၊ ပူရီအာဒိ၊ အစချိ၍၊
မဇ္ဈိမပိုင်း၊ ဆယ်ခြောက်တိုင်းဝယ်၊ သမိုင်းသိုက်ဝင်၊
စိုးအောင်မြင်သည်၊ ဘုရင်တို့နတ်၊ စောမင်းမြတ်။
(မုံရွေးဆရာတော်-ကုသပျို့-မှ)

အချင်း အို ဟယ်၊ အာလုပ်သွယ်၊ အဘယ် ခေါ် ဝေါဟာ ၃၁

သားသည်းအူ - ဘေးစောစက္ကဝတ်၊ လောင်းမန္ဓာတ်၏၊ မပြတ်
နှယ်တော်၊ ဆက်သာပေါ်၍၊ ရွှေလှော်ကျိုင်းထွား၊
ကသိုဏ်းလားသို့၊ ဘဖျားသက်စု၊ နေ့တိုင်းရှုသည်၊
မောင်ပုမင်းဖြူ၊ သားသည်းအူ။
(မန်လည် မဃဒေဝ-မှ)

နရအခေါင် - တဖြိုးဖြိုးလျှင်၊ တန်ခိုးရောင်ခြည်၊ ထိန်ထိန်လည်မျှ၊
ညွှတ်သည်မစဲ၊ နေ့တိုင်းကသည်၊ မင်းရဲဒိဗ္ဗ၊ နရ
အခေါင်၊ (ရွှေနားထောင်လော့)။
(ရှင်သံခို၊ မင်းရဲဒိဗ္ဗ ချောင်းမှ)

နန်းလျာဘုန်းရှိ - ကျန်းကျန်း တန်ဆောင်၊ မင်း ထွတ် ခေါင် ထက်၊
ထောင်ရှစ်ဆယ့်လေး၊ ညီဖျားရှေးသို့၊ နက်လေးပညာ၊
ထူးလှစွာသည်၊ နန်းလျာဘုန်းရှိ၊ (ရွှေနားချီလော့)။
(ဦးဖျော်၊ ပလိပ်စား ချောင်းမှ)

မရေသယ် - ဆံထုံးတော်ကြီး၊ တမာသီးနှင့်၊ ခါးဆီးဝတ်လဲ၊
ချုပ်စပြုကို၊ တဲအပ်နှင့်တွယ်၊ လူမြင်သမျှ၊ စိတ်ပျက်
အောင်လှပါတဲ့၊ မရေသယ်။
(ဦးပုည၊ ရေသည်ပြဇာတ်-မှ)

မင်းမဟော် - အဇဋ္ဌာဗေ၊ အာကာ သေနှင့်၊ ရေမြေအရှည်၊
လေအဏ္ဏဝါ၊ သမုဒ္ဒရာသို့၊ ပညာဖြည့်သည်၊ ငါ၏
သားတော်၊ မင်းမဟော်။
(ဦးပုည၊ မဟော်ပြဇာတ်)

သတိုးစိန် - အဝန်းညီမျှ၊ ကျန်းဒီပမှာ၊ ကွန်းချီမြရိုန်၊ နှင်း
သာခဲ၊ ပယင်းဝါ မွဲကဲ့သို့၊ ဝင်းဝါလဲ့ထိန်၊ နီဖလံဘိုး၊

၃၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ပြည်တန်မျိုးကဲ့သို့၊ သတိုးစိန်ကလေးဗျ...
(မန်လည်ဆရာတော်ရေး၊ မင်းသားကြီး အိမ်နိမ့်
ပေး စကား-မှ)

အထက်ပါ ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ ရှင်သာရိပုတ္တရာဖွဲ့ အာလုပ်မှစ၍
ယခု မန်လည်ဆရာတော်၏ မင်းသားကြီးအိမ်နိမ့်ပေး မိဖုရားခေါ်
အာလုပ် အဖွဲ့ထိသုံးသပ်ကြည့်ပါလျှင် အင်းဝခေတ်မှစ၍ ယနေ့အထိ
အာလုပ်အဖွဲ့တို့၏ စာပေခရီးကို တွေ့ရပေမည်။ ခေတ်ပြောင်းသည်နှင့်
အတူ အကြောင်းအရာနှင့် စာဟန်များ ပြောင်းလဲလာပုံကိုလည်း ဆင်ခြင်
နိုင်ပေသည်။

အာလုပ်ကို ဘုရားရှင်ဂရုပြုခြင်း

လူတိုင်းနှင့်တိုင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲမှု မှန်ကန်စေခြင်းသည် ပေါင်းသင်း
ဆက်ဆံရေးကိစ္စများ၌ လွန်စွာအရေးကြီးလှ၏။ သို့ဖြစ်၍ အလွန်ကြီးကျယ်
သောသံဃာ့အဖွဲ့အစည်းကြီးတွင် ရဟန်းအချင်းချင်း မည်ကဲ့သို့ခေါ်ဝေါ်
ဆက်ဆံကြရမည်ဟု ပရိနိဗ္ဗာန် စံယူအံ့ဆဲဆဲ၌ မြတ်စွာဘုရား မှာကြား
ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဝါငယ်သောရဟန်းက မိမိထက်ဝါကြီးသော ရဟန်း
အား ‘ဘန္တေ’ဟု ခေါ်ရမည်။ ဝါကြီးသောရဟန်းက မိမိအောက်
ဝါငယ်သောရဟန်းအား ‘အာဝုသော’ဟု ခေါ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ပေး
ခဲ့လေသည်။ (မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်)

ထို့ကြောင့် ယခုခေတ်ပဉ္စင်းခံပွဲများ၌ ကမ္မဝါစာဖတ်ရာတွင် ဝါငယ်
သော ရဟန်းများက ‘သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော’ဟု ဆိုရ၏။
မထေရ်ကြီးက ‘သုဏာတု မေ အာဝုသော သံဃော’ဟု ဆိုလေသည်။
(ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အာဝုသော-ငါ့ရှင်တို့)

အာလုပ်ခေါ်ခြင်းသည် နာခံသူ၏ စိတ်အာရုံကို ဆွဲယူနိုင်စွမ်း၏၊
ထို့ကြောင့်ပင် စာပေကျမ်းဂန်များ၌သာမက စကားပြောကောင်းသူ

တို့သည်ပင် အာလုပ်စကားကို အသုံးပြုကြလေသည်။ အာလုပ်သည် ပါဠိ၊ မြန်မာစာပေ ယဉ်ကျေးမှုသာမက နေ့စဉ် ဆက်ဆံရေးဘဝအတွက်ပါ အသုံးများပြီး အရေးပါသော စကားရပ်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် စိန္တကျော်သူ ဦးဩသည် အာလုပ်အကြောင်းကို အလွတ်မခံပဲ တည့်သွင်း စပ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ရာပေသတည်း။

၂။ ဝိဂြိုဟ်မင်း၊ ဂဠုန်ပျံ၊ သင်္ဃာန်လုံးစွဲ

ပါဠိပဒများ၏ရင်းမြစ်အနက်ကို ဖော်ထုတ်ရန်အလို့ငှာ ဝိဂ္ဂဟပြုရာတွင် ဝိဂြိုဟ်ပြုပုံပြုနည်း မကျွမ်းကျင် မတတ်မြောက်သေးပါက ကျွမ်းကျင် တတ်မြောက်ရန်အတွက် ဂဠုန်ပျံသဒ္ဒါကျမ်းကို မပြတ်သင်အံ့မှတ်သား ပါလေ။

ဤသံပေါက်သည် ပါဠိပဒများကို ဝိဂြိုဟ်ဆိုတတ်အောင် မည်သည့် ကျမ်းကို သင်ရမည်ဟု အညွှန်းပြုခဲ့သော သံပေါက်ပေတည်း။ ဝိဂြိုဟ် နိုင်ချင်လျှင် ဂဠုန်ပျံကို သင်ပါလေ ဟူလို။

ဖွင့်ဆိုရှင်လင်းချက်

ဤဂဠုန်ပျံကျမ်းသည် ၉-ကြောင်းရေး ပေမျက်နှာ က မှ ဃ အထိ (၄၂-ရွက်) ရှိ၏။ ၃-အင်္ဂါခွဲ ဟုဆိုရာ၏။ သို့သော် အစအဆုံး ပေရွက်၌ တမျက်နှာစီသာပါ၍ ပေမျက်နှာအားဖြင့် ၈၂-မျက်နှာသာ ရှိသည်။ နမောတဿ ချီပြီး သေဠိ တိလောက မဟိတံ သန္တိ ပဏာမဂါထာမှ စတင်ဖွင့်သည်။ ကိတ်ပိုင်း ကဂါစဇာနံသုတ်တွင် အဆုံးသတ်လျက် ပဉ္စမော ကဏ္ဍော နိဠိတော ဟု ပါရှိ၏။

ဤဂဠုန်ပျံကျမ်းကို မည်သူရေးသည်ဟု စာကိုယ်၌ မပါရှိ။ အခြား ပညာရှင်များထံချဉ်းကပ် လေ့လာသော်လည်း အမည်မသိ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးဟုသာ အဖြေရသည်။ ကျမ်းပြီးသောနှစ်လည်း အတိအကျမပါ။ ဦးဩသည် ဟံသာဝတီပါ မင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၃-ခုနှစ်၌ ဤကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက်ကို ရေးသားပြီးစီးခဲ့သဖြင့် ထိုအလျှင် ကပင် ဂဠုန်ပျံပါဠိထင်ရှားနေ၏ဟု သိနိုင်ပေသည်။

ဤဂဠုန်ပျံကျမ်း၏နိဿယကို စလင်းမြို့အရှေ့ ပိတ်မှန်ဘုန်းသာကျောင်း ဝါတော် ၄၈-ဝါရှိ ဆရာတော်က သာသနာနှစ် ၂၃၅၁-ခုနှစ်၌ပြုစု ပြီးစီးခဲ့သည်။ သာသနာနှစ် ၂၃၅၁ သည် ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၁၆၉ နှင့်

ညီမျှ၏။ ထို့ကြောင့် ဂဠုန်ပုံနိဿယ သည် ဘိုးတော်ခေတ်ပေါ်ကျမ်း ဖြစ်လေသည်။

ပေမူ၌ ဂဠုပြန်၊ ဂဠုန်ပြန်၊ ဂဠုပုံ၊ ဂဠုန်ပုံ ဟု စာလုံးပေါင်း အမျိုးမျိုးရေးသားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဂဠုန် သည် ဂရုဠ ရင်းမြစ်၊ ဂရုဠ မှ ဂဠုရ၊ ဂဠုရ်၊ ဂဠုန် ဟု ဆင်းသက်ရကား မကာရမ္မ မကာရ်၊ မကန် ကဲ့သို့ န သတ်သင့် ပေသည်။ ရှေးခေတ် ကျောက်စာများ၌ ကာလုန် ဟု ရေးသည်၊ ဂဠုန်သည် ငက်မျိုးနွယ်ဖြစ်ကြောင်း သုယောနန္ဒ ဇာတ် အဋ္ဌကထာ စသည်၌ ပြဆိုသောကြောင့် 'ပုံ' ဟူသော စာလုံး ပေါင်းသည် အဓိပ္ပာယ်နီးနွယ်လျက်ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဂဠုန်ပုံ ဟူသော စာလုံးပေါင်းသာ သင့်ပေသည်။

ဤတွင် ဂဠုန်ငှက် ဟူသည် ငှက်တကာတို့၏ မင်းဖြစ်သည်။ တနည်း - ငှက်တကာတို့တွင် အကြီးဆုံးလည်းဖြစ်သည်။ အစွမ်းလည်း အရှိဆုံး ဖြစ်သည်။ မူလ ပဏ်-ဋ္ဌ- ၃၁၃ ၌ ဂဠုန်၏ကိုယ်သည် ယူဇနာ ၁၅၀-ရှိသည်ဟုပင် ဆိုသည်။ အခြား အဋ္ဌကထာများ၌ ပည်း အလားတူ ဆိုကြသည်။ လေပြင်း မုန်တိုင်းကိုပင် ကျရောက်စေနိုင်သည်ဟု ဆိုကြ သည်။ (ဇာတကဋ္ဌ-တ- ၁၇၃)

ထို့ကြောင့် ဂဠုန်ငှက်ကြီး ပျံသကဲ့သို့ ဝိဂြိုဟ်အရာတွင် ပြင်းထန် ထိရောက် မြင့်မားစွာ ပျံသန်းပြသော (ဝါ) ကွန်မြူး ပျံသန်းပြသော ကျမ်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုရာပါသည်။

'ငံ' ဟူသော ဝေါဟာရစကားသည် တတ်မြောက် ကျွမ်းကျင်ခြင်း အနက်ရှိ၏။ သဒ္ဒါငံ သည် ဆိုသကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့် 'မင်္ဂ' ဟူသည် မကျွမ်းကျင် မတတ်မြောက် ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ဝိဂြိုဟ် - ရင်းမြစ် ဝိဂ္ဂဟ (ပါ)၊ ဝိ+ဂဟ = ဝိဂ္ဂဟ = အထူး ယူခြင်း၊
ဝိသေသေန ဂဟုတိ နိပ္ပန္နဿ အတ္ထော ဇေတေနာတိ
ဝိဂ္ဂဟော ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

တေ့န၊ ဤ ဝါကျဖြင့်။ နိပ္ပန္နဿ၊ ပုဒ်ပြီး တပုဒ်ပုဒ်၏။ အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဝိသေသေန၊ အထူးသဖြင့်။ ဂယတိ၊ ယူအပ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဝိဂ္ဂဟော၊ ဝိဂ္ဂဟ မည်၏။ ဝါ၊ ဝိဂ္ဂိုဟ် မည်၏။ ဂဟ မှ ဝိဂ္ဂိုဟ်၊ သင်္ဂဟ မှ သင်္ဂိုဟ်-ဖြစ်သကဲ့သို့ ဝိဂ္ဂဟ မှ ဝိဂ္ဂိုဟ် ဖြစ်၏ ။

ပုံစံ- ဗုဇ္ဈတီတိ ဗုဒ္ဓေါ ဟူသော စကားရပ်၌ ‘ဗုဇ္ဈတီတိ’ဟူသော ဝါကျကို ဝိဂ္ဂိုဟ် ဟု ခေါ်သည်။ အကြောင်းမှာ ဗုဒ္ဓေါ ဟူသောပုဒ်၏ အနက်ကို အထူးတလည် ယူပြသောကြောင့်တည်း။

ထို ဝိဂ္ဂိုဟ် သည် ဓာတုဝိဂ္ဂိုဟ်၊ ဓာတုက္ခဝိဂ္ဂိုဟ်၊ သပဒဝိဂ္ဂိုဟ်၊ အသပဒဝိဂ္ဂိုဟ်၊ သပရိယာယ ဝိဂ္ဂိုဟ်၊ နိပ္ပရိယာယ ဝိဂ္ဂိုဟ် ဟု ခြောက်မျိုး ရှိ၏။

မိမိဓာတ်ရင်းဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုလျှင် ဓာတုဝိဂ္ဂိုဟ်ခေါ်၏။ ပုံစံ- ဗုဇ္ဈတီတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ဤ၌ ဗုဓ ဓာတ်ရင်းဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုသည်။ အခြား ဓာတ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုလျှင် ဓာတုက္ခ ဝိဂ္ဂိုဟ် ခေါ်၏။ ပုံစံ- ဇာနာတိဟိ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဓ ဓာတ်မှတစ်ပါး အခြားသောဓာတ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြုသည်။

ကိတ်ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြုလျှင် သပဒဝိဂ္ဂိုဟ်မည်၏။ ပုံစံ - ဗုဇ္ဈန္တောတိ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဇ္ဈန္တော၌ အန္တပစ္စည်းကိတ်ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုသည်။ အာချာတ် ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုသော် အသပဒဝိဂ္ဂိုဟ်ခေါ်၏။ ပုံစံ-ဗုဇ္ဈတီတိ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဇ္ဈတီ၌ တိ ဟူသော အာချာတ်ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုသည်။

သံ၊ အဘိ စသော ဥပသာရ (စကားပို) ထည့်ပြီး ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုလျှင် သပရိယာယဝိဂ္ဂိုဟ်တည်း။ ပုံစံ-သမ္ပုဇ္ဈတီတိ သမ္ပုဇ္ဈေါ။ ဤ သမ္ပုဇ္ဈတီ၌ သံ ဟူသော ဥပသာရ ထည့်သွင်းထားသည်။ ဥပသာရပုဒ်မပါပဲဆိုလျှင် နိပ္ပရိယာယ ဝိဂ္ဂိုဟ်တည်း။ ပုံစံ - ဗုဇ္ဈတီတိ ဗုဒ္ဓေါ။

ဤသို့လျှင် ဝိဂ္ဂိုဟ်အမျိုးမျိုးရှိပေ၏။

၁။ ဂြဟ ဟူသော သက္ကတစကားလုံးကိုယူ၍ ဂြ၌ အ,ကို အို, သရ သို့ ပြောင်းပြီး ဂြဟ မှ ဂြိုဟ်ဖြစ်လာသည်။ ပါဠိဂဟမှ ဂြိုဟ်သို့ တိုက်ရိုက် မပြောင်းချေ။

ဝိဂြိုဟ်မဏိ၊ ဂဠုန်ပုံ၊ သင်အံ့နုလုံးစွဲ

အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာသည် ခြောက်မျိုး ရှိ၏။ ယင်းခြောက်မျိုးကို ကျမ်းဂန်များ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြကြ၏။

သမ္ဗန္ဓော စ ပဒစ္ဆေဒေါ၊ ပဒတ္ထော ပဒဝိဂ္ဂဟော။
စောဒနာ ပရိဟာရော စ၊ ဆဗ္ဗိဓာ သုတ္တဝဏ္ဏနာ။

သမ္ဗန္ဓော စ၊ သမ္ဗန္ဓသံဝဏ္ဏနာ လည်းကောင်း။ ပဒစ္ဆေဒေါ စ၊ ပဒစ္ဆေဒသံဝဏ္ဏနာ လည်းကောင်း။ ပဒတ္ထော စ၊ ပဒတ္တသံဝဏ္ဏနာ လည်းကောင်း။ ပဒဝိဂ္ဂဟော စ၊ ပဒဝိဂ္ဂဟသံဝဏ္ဏနာ လည်းကောင်း။ စောဒနာ စ၊ စောဒနာသံဝဏ္ဏနာ လည်းကောင်း။ ပရိဟာရော စ၊ ပရိဟာရသံဝဏ္ဏနာ လည်းကောင်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ သုတ္တဝဏ္ဏနာ၊ သုတ်အဖွင့်သည်။ ဆဗ္ဗိဓာ၊ ခြောက်ပါး အပြားရှိ၏။

ဤခြောက်မျိုးတို့တွင် ပုဒ်ချင်းဆက်စပ်၍ ဖွင့်ခြင်းသည် သမ္ဗန္ဓ သံဝဏ္ဏနာ မည်၏။ ပုဒ်ခွဲပုဒ်ဖြတ်ပြု၍ ဖွင့်ခြင်းသည် ပဒစ္ဆေဒသံဝဏ္ဏနာ မည်၏။ ပုဒ်တို၏အနက်ကို ဖွင့်ပြခြင်းသည် ပဒတ္တသံဝဏ္ဏနာ မည်၏။ ပုဒ်တို့ကို ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဖွင့်ခြင်းသည် ပဒဝိဂ္ဂဟသံဝဏ္ဏနာမည်၏။ လိုအပ်သောအနက် ပေါ်လွင်အောင် စောဒနာပြု၍ ဖွင့်ခြင်းသည် စောဒနာ သံဝဏ္ဏနာ မည်၏။ ထိုစောဒနာကို အဖြေထုတ်၍ ဖွင့်ခြင်းသည် ပရိဟာရသံဝဏ္ဏနာ မည်၏။

ဤသို့ ဖွင့်ပုံ ဖွင့်နည်း သံဝဏ္ဏနာ ခြောက်မျိုးရှိရာတွင် ဂဠုန်ပုံကျမ်းသည် ပဒဝိဂ္ဂဟ သံဝဏ္ဏနာကို အဓိကထား၍ ဖွင့်ပြသောကျမ်းဖြစ်၏။ ဤအချက်ကို သိသောထင်ရှားစေရန် ယင်းကျမ်းလာ ပုံစံ အချို့ကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြပါအံ့။

၃၈ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

အတ္ထော အက္ခရာသညာ တော ဟူသော သုတ်ကိုဖွင့်ပုံ-
အတ္ထော၏ဝိဂြိုဟ်များ

အရိယတေ ဂမ္ပတေ ဉာယတေတိ အတ္ထော၊ သဒ္ဓါနုရူပံ အသတိ
ဘဝတိတိ ဝါ အတ္ထော၊ အသ ဂတိမှိတိမဿ၊ သဒ္ဓါနုသာရေန
အရိယတေ ဉာယတေတိ ဝါ အတ္ထော၊ အရ ဉာဏေတိ မဿ။

အက္ခရာကို ဝိဂြိုဟ်ပြပုံ

နတ္ထိ ခယံ မရဏံ ခရတ္ထံ ဧတေသုတိ အက္ခရာနိ၊ န ခိယန္တိတိ
ဝါ အက္ခရာ၊ ပမာဏတော ကေတ္တောလိသတ္ထော၊ ပိဋကတ္တယမ္ပိ
ပတွာ အတ္ထဝါကေဘာဝေန န ခိယန္တိတိ အတ္ထော၊ န ပုဗ္ဗ
ခိခယေတိမဿ၊ နတ္ထိ ခရာ ဧတေသန္တိ ဝါ အက္ခရာ။

သညာတောဝိဂြိုဟ်

သညာယတေ သညာယိတ္ထ သညာယိဿတေတိ သညာတော၊
သံပုဗ္ဗဿ ဉာအဝဗောနေတိမဿ၊
အက္ခရေဟိ သညာတော အက္ခရာသညာတော။

အတ္ထောကို အသဓာတ်တမျိုး၊ အရဓာတ်တမျိုးကြံ၍ ဝိဂြိုဟ်သုံးမျိုး
ကို ပြသည်။ အက္ခရာကို ဝိဂြိုဟ်နှစ်မျိုး၊ သညာတောကို ကာလသုံးပါး
နှင့် သုံးမျိုးဆိုပြ၏။

နောက်ဆုံး ကဂါစဇာနံ ဟူသောသုတ်ကိုလည်း ဤသို့ ဖွင့်ပြ၏။

ကော စ ဂေါ စ ကဂါ၊ စော စ ဇော စ စဇာ၊ တေသံ စဇာနံ
ပြယုဂ်များကိုလည်း ဝိဂြိုဟ်ဆိုပြ၏။ ပုံစံ-

ပစ္စတေ ပါကော၊ ပစ္စနံ ပါကော၊
ယုဇ္ဇတေ ယောဂေါ၊ ယုဇ္ဇနံ ယောဂေါ (စသည်)။

ဤကျမ်း၌ ကစွည်းသဒ္ဒါကြီး၏ သုတ် ဝုတ္တိ ဥဒါဟရုဏ် စုံအောင် ဝိဂြိုဟ်ဆိုပြထား၏။ တို့ပြင် မိမိစကား၌ပါသော စကားလုံး ဝေါဟာရ ပါဠိ ပဒ တို့ကိုပင် အလွတ်ပေး။ ဧတုသမ္ပုကြံသမ္ပု ဝိဂြိုဟ်ဆိုပြသည် သာဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ဤဂဠုန်ပျံကျမ်းကို သင်အံ့ လေ့ကျင့်သော သူသည် ဝိဂြိုဟ်ဆိုရုံလှပေသည်။ ဆိုရုံရုံတွင်မက မြင်သမ္ပု ဧတုသမ္ပု မလွတ်တမ်း ဝိဂြိုဟ်ပြုချင်သည့်စိတ်ပင် ရှိလာတတ်၏။

ထို့ကြောင့် မံ သိရိံ ဓာရေတီတိ မန္တလေး၊
ပုနပုနံ သီသံ စာလေတီတိ ပုတ်သင်၊
မြန်မြန် ဂစ္ဆတီတိ မြင်း၊

စသည်ဖြင့် ပါဠိမြန်မာကပြား ဝိဂြိုဟ်များသည်ပင် ခေတ်စားလာခဲ့ ပေ၏။

ဂဠုန်ပျံကိုမသင်ကြားဘူး၍ ဝိဂြိုဟ်မဆိုတတ်သူများသည်ပင် ဂဠုန်ပျံ တပည့်ကို အားကျပြီး ‘တီတိ’ကလေးခတ်ချင်လာကြ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ‘ဝိဂြိုဟ် မတတ် တီတိခတ်’ ဟူ၍ပင် ဆိုလာခဲ့လေသည်။

ဓာတ်ပစ္စည်း စနစ်တကျဖော်ထုတ်၍ ဝိဂြိုဟ်မဆိုတတ်၊ ဝိဂြိုဟ်လည်း ဆိုချင်၍ ‘တီတိ’ထည့်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ပုံစံ - မနုဿတီတိ မနုဿော၊ ဂေါတီတိ ဂေါ စသည်ကဲ့သို့တည်း။

ပါဠိပုဒ်တို့ကို ဝိဂြိုဟ်ဆိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ ပုဒ်တို့၏ ရင်းမြစ် အနက်မှန်ကို ခြေခြေမြစ်မြစ် ဆစ်ဆစ်ပိုင်းပိုင်း သိရှိစေရန် ဖြစ်ပေသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သဒ္ဒါဝေါဟာရဖြင့် မှတ်သားရသည်ဖြစ်ရာ သဒ္ဒါ ဝေါဟာရတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ယထာဘူတအတိုင်း သိရှိရေးသည် လွန်စွာလိုအပ်လှပေသည်။ အနက်မှန်ရရှိမှ သဘောမှန် အယူမှန်ကို သိပြီး အကျင့်မှန်ကို ကျင့်ကြံနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ပါဠိ ပဒတို့ကို

ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ရင်းမြစ်အနက် ဖော်ထုတ်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ရှေးဆရာတို့သည် အလေးဂရုပြု၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြလေသည်။

စိန္တကျော်သူ ဦးဩသည် ဤအချက်ကို သိရှိ၍ ပါဠိစာသင်သားများအား ဝိဂြိုဟ်အရာ၌ တတ်သိလိမ္မာစေရန် ဂဠုန်ပျံကျမ်းကို သင်ယူဖြစ်အောင် တိုက်တွန်းချက်ထည့်သွင်း စပ်ဆိုထားသည်ဟု ဆိုရာသည်။

မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရစကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ရှာကြံရာ၌လည်း ဤပါဠိဝိဂြိုဟ်ကျင်းနည်းကို ရှေးဆရာတို့ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။

ပျို-ဟူသောစကား၏အနက်ကို မနံ ပီနေတီတိပျိုဟု ဝိဂြိုဟ်ကျင်း၍ ရှာဖွေပြီး၊ ပျိုဟူသည် စိတ်ကိုနှစ်သက်စေတတ်သော စာဟုဆိုခဲ့သည်။

ဝိဂြိုဟ်ကျင်း၍ ပုဒ်တို့၏အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖော်ယူသော နည်းစနစ်သည် ပါဠိ၊ မြန်မာ နှစ်ဘာသာအတွက် ထိုက်သည့်အား လျော်စွာ အကျိုးရှိလေသည်။

၃။ လှေနှစ်စင်းဟန်၊ သမာသိဒ္ဓန်၊

နှစ်တန် ခ-ပါရာ

ဤ သံပေါက်၏ အဓိပ္ပာယ်ကား- ဒွန်သမာသိသည် အနည်းဆုံး နှစ်ပုဒ် ပေါင်းစပ်ရသည့်အတွက် လှေနှစ်စင်းနှင့် ပမာတူသည်။ ဒွန် သမာသိပုဒ် ပြုလုပ်ရန် ဝါကျခင်းသောအဆင့်တွင် ‘စ’အက္ခရာ နှစ်လုံး ပါမြဲ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

စိန္တကျော်သူ ဦးဩသည် ‘အန်’ ကာရန်သတ်ပုံကို ဖော်ပြရာတွင် သဒ္ဒါဆိုင်ရာ ဗဟုသုတပါအောင် စင်ဆို့ခဲ့သည်။ စကား တခွန်းဖြင့် အကျိုးနှစ်ချက် သက်ရောက်စေလေသည်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

ဒွန်သမာသိကို သဒ္ဒါဆရာတို့ ဤသို့ ဖွင့်ဆိုကြကုန်၏။

ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ် ပထမာဝိဘတ်ကျေ၍ စ-သဒ္ဒါနှစ်လုံးတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော သမာသိသည် ‘ဒွေ ဒွေ နာဝါ ဒွန္တာ၊ ဒွန္တာ ဝိယာတိ ဒွန္တာ’ ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ နှစ်ပုဒ်အနက် ပြဋ္ဌာန်းသောအဖြစ်ဖြင့် နှစ်စင်း နှစ်စင်းသော လှေနှင့်တူသောကြောင့် ဒွန်သမာသိ မည်၏။

ပြယုဂ်ကား-

‘သမဏော စ ဗြာဟ္မဏော စ သမဏဗြာဟ္မဏာ’ တည်း။

ဤ ပြယုဂ်သည် သမဏဟူသော ဗြာဟ္မဏဟူသော နှစ်ပုဒ် အနက် ပြဋ္ဌာန်းသောအဖြစ်ဖြင့် နှစ်စင်း နှစ်စင်းသော လှေနှင့် တူသောကြောင့် ဒွန်သမာသိ မည်၏။

(သဒ္ဒါကြီး ပုဒ်စစ်စုံ)

ဦးဩသည် အထက်ပါ ဒွန်သမာသ်၏ သဘော လက္ခဏာနှင့် အညီ နှစ်ပုဒ်ပြဋ္ဌာန်းသောအဖြစ်ကို သိစေရန် ‘လှေနှစ်စင်းဟန်’ ဟု နိမိတ်ပုံကိုဆို၏။ ဝါကျခင်းသော အခိုက်ကိုရည်၍ ‘နှစ်တန်စ-ပါရာ’ဟု ဆိုပေသည်။

ထို့ကြောင့်-

သမုစ္စယ၊ ဝါကျဉ်္ဇိမှာ၊ စ-တည့်ပါမူ၊ မှန်စွာဒွန်သမာသ်၏ သဘောတည်း။

ဟု-(မန်လည်သုသုဟာရကနိယံ)၌ ဖော်ပြထားလေသည်။

ပုဒ်အများ-အနက်တခု

ဒွန်သမာသ်ပုဒ်သည် အနည်းဆုံး ပုဒ်နှစ်ပုဒ် ပေါင်းစပ်ပါဝင်၏။ နှစ်ပုဒ်ထက်ပို၍လည်း ဒွန်သမာသ်ဖွဲ့စည်းနိုင်၏။ ယင်းသို့ ပုဒ်အများကို စုံစည်းထားသော်လည်း အနက်မှာမူ တနက်တည်းသာ ရှိရလေသည်။

ကေတ္တိဘာဝေါ သမာသ လက္ခဏံ။ ကေတ္တိဘာဝေါ၊ အနက်တခု တည်း၏ အဖြစ်သည်။ သမာသ်လက္ခဏံ၊ သမာသ် ပုဒ်၏ လက္ခဏာတည်း ဟူ၍ သမာသ်၏ သဘောလက္ခဏာကို မှတ်သားထားကြ၏။ သမာသ် ပုဒ်ဟူက မည်သည့်သမာသ်မဆို ပုဒ်များသော်လည်း တနက်တည်းသာ ဟောရပေသည်။

ဒွန်သမာသ်ပုဒ်အနေဖြင့် တနက်တည်းရှိပုံမှာ ပဋ္ဌာန၊ အပုဋ္ဌာန အနေဖြင့် ရှိခြင်းဖြစ်၏။

ပုံစံ - စက္ခုသောတံ။ မျက်စိနှင့် နားဟူသော သမာသ်ပုဒ်၌၊ စက္ခု ဟူသော ပုဒ်သည် မျက်စိကို ပဋ္ဌာနအားဖြင့် ဟော၏။ နားကို အပုဋ္ဌာနအားဖြင့် ဟော၏။ ထိုနည်း အတူ သောတ ဟူသော ပုဒ်သည် နားကိုပဋ္ဌာန၊ မျက်စိကို အပုဋ္ဌာန ဟောလေသည်။ ထိုသို့ စက္ခုသောတ ဟူသော

ဒွန်သမာသိပုဒ်သည် အနက်တနက်တည်းကိုသာ ပဋ္ဌာန အားဖြင့် ဟောသောကြောင့် ဧကတ္ထိဘာဝ လက္ခဏာ နှင့် ညီညွတ်လေသည်။

ပဋ္ဌာန-အပဋ္ဌာန၊ ဧကတ္ထ၊ ဟောရနက်တခု။
မျက်စိနှင့်နား၊ ထိုနှစ်ပါး၊ ဟောကြားအခုခု။
ထို့ကြောင့်ရကား၊ ဧကတ္ထ၊ နောင်လာနှလုံးပြု။
(ရွှေကျင် နိယံ)

နှစ်ပုဒ်ထက်အလွန် သုံးပုဒ်၊ လေးပုဒ် စသည် ပေါင်းစပ်၍ ဒွန် သမာသိဖြစ်သော ပုံစံတို့မှာ အောက်ပါတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

(က) ဗလဉ္စ ပရက္ကမော စ ဇုတိ စ ဗလပရက္ကမဇုတိယော။
(၃-ပုဒ်)

ဗလဉ္စ၊ အားလည်း။ ပရက္ကမော စ၊ လုံ့လလည်း။
ဇုတိ စ၊ အရောင်လည်း။ ဗလပရက္ကမဇုတိယော၊ အား
လုံ့လ အရောင်တို့။

(ခ) ဥရော စ အက္ခဉ္စ အံသော စ ဗာဟု စ ဥရက္ခံသဗာဟဝေါ။
(၄-ပုဒ်)

ဥရော စ၊ ရင်လည်း။ အက္ခဉ္စ၊ ညှပ်ရိုးလည်း။
အံသော စ၊ ပခုံးလည်း။ ဗာဟု စ၊ လက်ရိုးလည်း။
ဥရက္ခံသဗာဟဝေါ၊ ရင် ညှပ်ရိုး ပခုံး လက်ရိုးတို့။

ဤတွင် 'ဗလဉ္စ ပရက္ကမော စ ဇုတိ စ' ဟူသော အပိုင်းကို သမာသိ ဝါကျ (ဝါ) သမာသိ ဝိဂြိုဟ်ဟု ခေါ်သည်။ ဝိဂ္ဂဟ (ဝိဂြိုဟ်) ၏ အဓိပ္ပာယ် မှာ အနက်သိသာအောင် အထူးထုတ်၍ ယူခြင်းပင်ဖြစ်၏။ ဝိဂြိုဟ်ပြုလိုက် သဖြင့် ပုဒ်ရင်း၏ အနက်သိသာလာ၏။

၄၄ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

‘ဗလပရက္ကမဇုတိယော’သည်ကား သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်၏။ ပုဒ်ရေ တွက်လျှင်(၀၇) စကားလုံး ရေတွက်လျှင် တပုဒ်ဟူသော သတ်မှတ်ရ၏။ စကားတလုံးသာဖြစ်၏။ အကြောင်းကား- ပိဘတ်တချက်သာ ရှိသော ကြောင့်တည်း။

ထို့ပြင် မည်သည့်သမာသ်ပုဒ်မဆို အနက်တခုတည်းသဘောသို့ သက်ရောက်ရမည်ဖြစ်၏။ ဧကတ္တိဘာဝေါ သမာသလက္ခဏံ။ ဧကတ္တိ ဘာဝေါ၊ အနက်တခုတည်းအဖြစ်သည်။ သမာသလက္ခဏံ၊ သမာသ်၏ လက္ခဏာတည်းဟု ဆိုသည့်အတိုင်း ဤဒွန်သမာသ် ပုဒ်သည်လည်း တပေါင်းတည်း အနက်တခုတည်းကိုသာ ဖော်ပြပေသည်။ မိမိပုဒ် အနက်ကို ပဋ္ဌာန၊ ကျန်တို့ဘက်ပုဒ်တို့၏အနက်ကို အပဋ္ဌာနအားဖြင့် ဟောပေသည်။

ပေါင်းစည်းပေးပုံ

‘ဗလဉ္စ’ စသည်၌ပါရှိသော စ - သဒ္ဒါသည်ကား သမုစ္စယ (သမုစ္စည်း)အနက်ကိုပြု၏။ ‘သမုစ္စည်း’ဟူသည် တခုနှင့်တခု ပေါင်းစည်း ပေးခြင်း (၀၇) ဆွဲစပ်ပေးခြင်း သဘောပင်ဖြစ်၏။ ‘ဗလဉ္စ ပရက္ကမော စ ဇုတိ စ’ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်တွင် ‘ဗလဉ္စ’၌ ပါရှိသော စ-သဒ္ဒါ(လည်း) သည် ပရက္ကမနှင့် ဇုတိကို ပေါင်းယူ၏။ ဗလသာဧက ပရက္ကမနှင့် ဇုတိ လည်းပါကြောင်း ပြသ၏။ ဤသို့ ဆက်သွယ်ပေးမှုကို ‘ဆည်းသည်’ဟု လည်း ခေါ်၏။ အကယ်၍ စ-သဒ္ဒါ (လည်း) မပါလျှင် ဗလနှင့် ကျန်ရှိသော ပရက္ကမ၊ ဇုတိ တို့ မသက်ဆိုင်သော သဘောသို့ ရောက် ပေ၏။ စ-သဒ္ဒါက ပေါင်းစည်းပေးမှုကြောင့် ဗလ၊ ပရက္ကမ၊ ဇုတိ တို့ အချင်းချင်း ငဲ့ကွက်မှု ရှိကြောင်း သိရလေသည်။

ပို၍သိသာစေရန် ‘ဟောတိ’ ကြိယာ ထည့်သွင်း ကြည့်ရ၏။ အကယ်၍ ‘ဗလဉ္စ ဟောတိ’ ခွန်အားလည်း ဖြစ်၏ဟု ဆိုငြားအံ့။ စ(လည်း)က ပရက္ကမ (လုံ့လ)လည်း ဖြစ်၏။ ဇုတိ (အရောင်) လည်း ဖြစ်၏ဟု ပြောရာရောက်၏။ စ (လည်း) မပါပဲ ‘ဗလံ ဟောတိ’ ဟူသော

ဆိုဘိမ္မ ကျန်သောလုံ့လနှင့် အရောင်တို့ကို ပေါင်းထည့်၍ မရတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ဒွန်သမာသ ဝိဂြိုဟ်ကျင်းရာ၌ သမုစ္စည်းအနက် ရှိသော စ-သဒ္ဓါ (လည်း) ၏ အရာရောက်မှုကို သိရပေသည်။

ဒွန်လေးမျိုး

ရှေးဆရာမြတ်တို့သည် ဆိုခဲ့ပါသမုစ္စည်း အနက်ရှိသော စ-သဒ္ဓါကို ကိုင်ပြီး အောက်ပါအတိုင်း ဒွန်လေးမျိုးကို ခွဲခြား ပြသလေသည်။

ဒွန်သည်လည်း သမုစ္စယဒွန်၊ အန္ဓာစယဒွန်၊ သမာဟာရဒွန်၊ ဣတရီ တရယောဂဒွန် အားဖြင့် လေးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုကွင် ကြိယာတခု တည်း၌ ကာရကအများကိုဆည်းသောဒွန်သည် သမုစ္စယဒွန် မည်၏။
ပြယုဂ်ကား-

‘သတ္တာ စ သာရိပုတ္တော စ ဓမ္မံ ဒေ သေတိ’တည်း။ ဤ သတ္တာ စ သာရိပုတ္တော စ’ ဟူသော ဒွန်သည် ဒေသေတိဟူသော ကြိယာတခုတည်း၌ သတ္တာ ဟူသော သာရိပုတ္တော ဟူသော ကာရကအများကို ဆည်းသောကြောင့် သမုစ္စယဒွန် မည်၏။

ကြိယာ ကာရက အသီးသီးကိုဆည်းသော ဒွန်သည် အန္ဓာစယ ဒွန် မည်၏။ ပြယုဂ်ကား

‘ဒါနဉ္စ ဒေတိ သီလဉ္စ ရက္ခတိ’ ဤ ဒါနဉ္စ ဟူသော ဒွန်သည် ‘ဒေတိ’ ဟူသော ကြိယာ၌ သီလ ဟူသော ကာရကကိုဆည်း၏။ ‘သီလဉ္စ’ ဟူသော ဒွန်သည် ‘ရက္ခတိ’ ဟူသော ကြိယာ၏ ‘ဒါန’ ဟူသော ကာရကကို ဆည်းသည်ဖြစ်၍ ကြိယာကာရက အသီးသီးကို ဆည်းသောကြောင့် အန္ဓာစယဒွန် မည်၏။

နပုလ္လင်ကေတ် ငဲ့သည်ဖြစ်၍ ကေဝုဇ် ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ဒွန်သည် သမာဟာရ ဒွန်မည်၏။ ပြယုဂ်ကား-

‘စက္ခု စ သောတဉ္စ စက္ခုသောတံ’တည်း။ ဤ ဒွန်သည် နပု ကေတ် ငဲ့သည်ဖြစ်၍ ကေဝုဇ် ဝိဘတ်အဆုံး ရှိသောကြောင့် သမာဟာရဒွန်

၄၆ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

မည်၏။ နပုံ ကေတ်မဏ္ဍေမူ၍ ဗဟုဝုတ် ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ဒွန်သည် ဣတရီ တရယောဂ ဒွန်မည်၏။ ပြယုဂ်ကား-

‘သမဏော စ ဗြာဟ္မဏော စ သမ္မဏ ဗြာဟ္မဏာ’တည်း။ ဤဒွန်သည် နပုံ ကေတ်မဏ္ဍေမူ၍ ဗဟုဝုတ် ဝိဘတ် အဆုံးရှိသောကြောင့် ဣတရီတရ ယောဂဒွန် မည်၏ ။

ဖော်ပြပါဒွန်လေးပါးတို့တွင် သမုစ္စယဒွန်နှင့်အနွာစယဒွန်နှစ်မျိုးသည် စ-သဒ္ဓါ၏ ပေါင်းစည်းပုံကိုသာပြ၏။ ပုဒ်ချင်း တွဲစပ်မှုမဖြစ်၍ သမာသ် မဖြစ်ပေ။ သမာဟာရဒွန်နှင့် ဣတရီတရယောဂဒွန်နှစ်ပါးသည်သာ ပုဒ် ချင်း ဆက်စပ်မှုရှိ၍ သမာသ်ဖြစ်လေသည်။

အထက်ပါ ကောက်နုတ်ချက်၌ ‘ကြိယာတခုတည်း၌ ကာရကအများ ကို ဆည်းသည်’ ဆိုရာတွင် သတ္တာ စ ဓမ္မံ ဒေ သေတိ၊ သာရိပုတ္တော စ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ဟူ၍ ဒေသေတိ ကြိယာ တခုတည်းက သတ္တာ ဟူသော ကာရက၊ သာရိပုတ္တော ဟူသော ကာရကနှစ်ခုလုံးကို လက်ခံခြင်းကို ဆိုလိုပေသည်။ ‘ဘုရားလည်း တရားဟော၏။ သာရိပုတ္တရာလည်း တရား ဟော၏ ဆိုရာ၌ ‘လည်း’ ဟူသော သမုစ္စည်းစကားလုံးကနှစ်ဝါကျကို တဝါကျတည်း ပေါင်းယူကာ ဒေသေတိ (ဟော၏)ဟူသော ကြိယာ တခုကိုမြှုပ်ပြီး၊ ၎င်းမြှုပ်ကွက်ကို စ(လည်း) ဟူသော စကားက ဖော် ယူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

နပုံကေတ်မဏ္ဍေမူ၍ ဆိုသည်ကား ထို သမာဟာရ ဒွန်သမာသ်ပုဒ်သည် လိင်အားဖြင့် နပုံလိင်သာဖြစ်ပြီး၊ ဝုတ်အားဖြင့် ကေဝုတ်သာ ဖြစ်ရခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ စက္ခုသောတသည် မျက်စိနှင့် နားနှစ်ခုဖြစ်၍ ဒြပ်အများ ဖြစ်သော်လည်း သဒ္ဓါနည်းအရ တခုတည်း ကေဝုတ်အဖြစ်သုံးစွဲခြင်းဖြစ်၏။ ဤသမာသ်ပုဒ်မျိုးကို သမာဟာရဒွန် ဟုလိုသည်။ ဣတရီတရယောဂ ဒွန်မှာ သမာဟာရဒွန်၏ ပြောင်းပြန်သာဖြစ်ပေသည်။ မည်သည့်လိင်မဆို ဖြစ်နိုင်သည်။ ကေဝုတ်ဗဟုဝုတ်နှစ်မျိုး ရှိနိုင်သည်။

၁။ သဒ္ဓါကြီးပုဒ်စစ်စုံ (သမာသ်ပုဒ်စစ်) ပါဏိနိပျာကရုဏ်း ‘စတ္ထေ ဒွန္ဓော’ သုတ်။

သမာဟာရဒွန်

သမာဟာရဒွန်သည် လူ၏ကိုယ်အင်္ဂါ၊ တူရိယာ အစိတ်အပိုင်း၊ လယ်ယာသုံးပစ္စည်း၊ စစ်ပစ္စည်း၊ တိရစ္ဆာန် အသေးအမွှားကလေးများ၊ ရန်ဘက်တိရစ္ဆာန်များ၊ သဘာဝတူ တရားများနှင့် အခြားအရာအချို့ တို့၌ ဖြစ်ပေ၏။

ပုံ စံ များ

ကိုယ်အင်္ဂါ	စက္ခုသောတံ	မျက်စိနှား (မျက်စိနှင့် နား)
တူရိယာ	ဂီတဝါဒီတံ	သီဆိုတီးမှုတ်မှု
လယ်ယာသုံး	ယုဂနက်လံ	ထမ်းပိုးထွန်တိုး
စစ်ပစ္စည်း	အသိစမ္ပ	သန်လျက်ကာ
တိရစ္ဆာန်ငယ်	ခုံသမကသံ	မှက်ခြင်
ဆန်ကျင်သတ္တဝါ	အဟိန်ကုလံ	မြေ မြေပါ
သဘာဝတူတရား	ဝိဇ္ဇာစရဏံ	သိမှု ကျင့်မှု
အခြား	ပတ္တစီဝရံ ဆတ္တုပါဟနံ	သပိတ်သက်န်း ထီးဖိနပ် (စသည်)

ဤတွင် မျက်စိနှင့် နားအများဖြစ်၍ စက္ခုသောတာနိဟု လည်းကောင်း၊ မျက်စိ နားတို့ဟုလည်းကောင်း ဗဟုသုတ်မသုံးရ။ အထက်ပါအတိုင်း အမြဲတမ်း ကေဝုတ်သာရှိရမည်။ စက္ခုသောတာစသည်ဖြင့် ပုလ္လိင် စသည်လည်း မဖြစ်ရ။ အမြဲတမ်း နပုန်လိင်သာ ရှိရမည်ဟူလို။ ဤသည်ကို သမာဟာရ ဒွန်သမာသံပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။

သစ်ပင်၊ မြက်၊ တောင်၊ ဥစ္စာ၊ စပါး၊ ဇနပုဒ် အနက်ဟောအချို့ သောပုဒ်တို့ကို ဒွန်သမာသံပြုလုပ်ရာတွင်မူ ရံခါနပုန်လိင်ကေဝုတ် ဖြစ်၏။ ရံခါ မဖြစ်ပေ။

ပုံစံများ။

အသတ္တ ကပိတနံ	နပုလ္လိင် ကေတု	ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ	ညောင်ကြပ်ပင်
အသတ္တ ကပိတနာ	ပုလ္လိင် ဗဟုတု	ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ	ညောင်ကြတ်ပင်တို့
ဥသိရ ဗိရဏံ	နပုလ္လိင် ကေတု	ပန်းရင်းပြိတ်မြက်	
ဥသိရ ဗိရဏာ	ပုလ္လိင် ဗဟုတု	ပန်းရင်းပြိတ်မြက်တို့	
အဇေဋ္ဌကံ	နပုလ္လိင် ကေတု	ဆိတ်သိုး	
အဇေဋ္ဌကာ	ပုလ္လိင် ဗဟုတု	ဆိတ်သိုးများ	
ဟိရညသုဝဏ္ဏံ	နပုလ္လိင် ကေတု	ငွေရွှေ	
ဟိရညသုဝဏ္ဏာ	ပုလ္လိင် ဗဟုတု	ငွေရွှေတို့	
သာလိယဝံ	နပုလ္လိင် ကေတု	သလေး မုယော	
သာလိယဝါ	ပုလ္လိင် ဗဟုတု	သလေး မုယောများ	
ကာသိကောသလံ	နပုလ္လိင် ကေတု	ကာသိတိုင်း	ကောသလတိုင်း
ကာသိကောသလာ	ပုလ္လိင် ဗဟုတု	ကာသိတိုင်း	ကောသလတိုင်းတို့

ဣတရိတရယောဂဒ္ဒန်

အချို့သောနာမ်ပုဒ်များကို ဒ္ဒန်သမာသ်ပုဒ်ပြုလုပ်ရာ၌ကား မည်သည့် အခါမျှ နပုလ္လိင် ကေတုမဖြစ်ပေ။ ထိုဒ္ဒန်သမာသ်မျိုးကို ဣတရိတရယောဂဒ္ဒန်ဟု ဆိုခဲ့ပြီ။

ပုံစံများ

သမဏဗြာဟ္မဏာ	ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့
စန္ဒိမသုရိယာ	လ နေ တို့ (စသည်)

ဒ္ဒန်၏ရှေ့နောက် ပုဒ်နှစ်ထောက်

ဒ္ဒန်သမာသ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အရေးကြီးသော အခြားမှတ်သားစရာ တရပ်မှာ ဒ္ဒန်သမာသ်ပုဒ်၏ရှေ့၌ရှိသောပုဒ်၊ နောက်၌ရှိသော ပုဒ်တို့ကို

ဒွန်သမာသိဝင်ပုဒ်တိုင်း၌ တံ့ဖက်၍ အနက်ယူရခြင်း ဖြစ်လေသည်။
ရှေးဆရာတို့က-

ဒွန်၏ရှေ့နောက်၊ ပုဒ်နှစ်ထောက်မှာ၊ ပုဒ်တိုင်းသာ၊ ယှဉ်ကာစပ်ရမြဲ
ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။

(ဘုရားကြီး နိယံ - ၂၁၀)

ဒွန်၏ရှေ့ပုဒ် ပုံစံကား

စဏ္ဍ ဟတ္ထိ အဿမိဂ ဂေါဏ ကုက္ကရ အဟိ ဝိစ္ဆိက မဏိသပု
ဒီပိအဗ္ဗ တရစ္ဆ သူကရ မဟိံသ ယက္ခ ရက္ခသာဒီဟိ။

(ပရိတ်ကြီး ပါဠိ)

ဤပုံစံ၌ ‘ဟတ္ထိ’ မှ ‘ရက္ခသာ’ အထိ တဆယ့်ငါးပုဒ်သည် ဒွန်သမာသိ
ပုဒ်ကြီးဖြစ်၏။ ‘စဏ္ဍ’ ဟူသောပုဒ်သည် ထိုဒွန်သမာသိပုဒ်ကြီး၏ ရှေ့ဆုံး၌
တည်ရှိနေသော ပုဒ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိကာသာစည်းကမ်းအရ
ထိုဒွန်ပုဒ်၏ရှေ့ဆုံး၌ တည်ရှိသောပုဒ်ကို ဒွန်သမာသိဝင်ပုဒ်တိုင်း၌ ယှဉ်စပ်
ပေးရသည်။ ထို့ကြောင့်

- စဏ္ဍဟတ္ထိ = ကြမ်းသေဆင် (ဆင်ကြမ်း)
- စဏ္ဍအဿ = ကြမ်းသောမြင်း (မြင်းကြမ်း)
- စဏ္ဍမိဂ = ကြမ်းသောသားကောင် (သားကြမ်း)
- စဏ္ဍဂေါဏ = ကြမ်းသောနှား (နှားကြမ်း)
- စဏ္ဍရက္ခသာ = ကြမ်းသောရက္ခိဿ (ရက္ခိဿကြမ်း)

ဟူ၍ ပုဒ်တိုင်း၌ တံ့စပ်ပြီး အနက်ယူရလေသည်။

ဒွန်၏နောက်ပုဒ်ပုံစံကား

ဝေဒနာ ဉာဏသင်္ခါရ ဘေဒေန (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ ပါဠိ)

ဤတွင် ‘ဝေဒနာဉာဏသင်္ခါရ’ သည် ဒွန်သမာသိပုဒ်တည်း။ ဘေဒ
(ဘေဒေန) သည် ဒွန်ပုဒ်၏ နောက်၌ တည်ရှိသောပုဒ်တည်း။ ထို့ကြောင့်
ပါဠိစည်းကမ်းအရ-

ဝေဒနာဘေဒန = ဝေဒနာအပြားအားဖြင့်

ဉာဏဘေဒန = ဉာဏ်အပြားအားဖြင့်

သင်္ခါရဘေဒန = သင်္ခါရအပြားအားဖြင့်

ဤသို့ပုဒ်တိုင်းမှာ ယှဉ်စပ်၍ အနက်ယူရလေသည်။

ဤသို့ပုဒ်တို့ကို ဒွန်သမာသ်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဒွန်ပုဒ်၏ ရှေ့နောက်ပုဒ်တို့ကို ဒွန်ပုဒ်ဝင်ပုဒ်တိုင်း၌ ဆက်စပ်ယူခြင်းတို့ကြောင့် စကားလုံး ဖောင်းပူမှု မရှိစေပဲ ဘာသာစကား ကျစ်လစ်သိပ်သည်းမှု အကျိုးရှိလေသည်။ ဤအထိ ပါဠိသဒ္ဒါဆိုင်ရာ ဒွန်သမာသ်၏ အဖွင့်ဖြစ်၏။

မြန်မာသမာသ်များ

ဆိုခဲ့ပါ ပါဠိသဒ္ဒါဒွန်သမာသ်၏ ဥပဒေသကိုယူပြီး မြန်မာစာပေ၌ မြန်မာသမာသ် ဝေါဟာရများ ဖွဲ့စည်းယူကြလေသည်။ ယင်းသို့ ယူရာ တွင် ပါဠိသဒ္ဒါ ဒွန်သမာသ်သဘောကို တိုက်ရိုက်ရယူ အသုံးချခြင်းနှင့် အချို့အဝက်ယူ၍ အသုံးချခြင်းဟူသော လက္ခဏာ နှစ်ရပ်ကို တွေ့ ရပေသည်။

ပါဠိသဒ္ဒါဒွန်သဘောကိုတိုက်ရိုက်ရယူ၍ မြန်မာဝေါဟာရဖွဲ့စည်းခြင်း

ပုံစံ-

ကျိကြ၊ ကြေးငွေ၊ လင်မယား၊ သားအမိ၊ သားအဖ၊ အိုးအိမ်၊ အိပ်ရာခြင်သောင်၊ ကျောင်းကန်ဘုရား၊ ဆင်မြင်း ကျွဲနွား၊ ဇီးဖြူညှိညှား၊ တရော်ကင်ပွန်း၊ မြေရေလေမီး၊ ရေတိုင်းရေကန်၊

အထက်ပါပုံစံတို့တွင် 'ကြေး ငွေ' ကို 'ကြေး စ ငွေ စ ကြေးငွေ' ဟု ဒွန်ဝိဂ္ဂိုဟ်ကျင်း၍ 'ကြေးငွေ' ဟူသော သမာသ်ပုဒ်တို့တခု ရနိုင် ကြောင်း သဒ္ဒါအမြင်၌ ထင်နိုင်၏။ 'ကြေး ငွေ' သည် အနက်တခုတည်းသို့

ရောက်သော သမာသိဒ္ဓကာလည်း ရှိပေသည်။ ‘အိုးအိမ်’ စသော ပုဒ်များလည်း နည်းတူ ဝင်ဖြစ်၏။

ပါဠိသမာသိဒ္ဓဘောမှ စည်းမျဉ်းအချို့ကိုအသုံးချလျက်
မြန်မာဝေါဟာရဖွဲ့စည်းခြင်း

ပုံစံ-

ကုသိုလ်ကောင်းမှု၊ စိတ်နှလုံး၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ၊ တရားခမ္မ၊
ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ ကေးဘယ၊ ရဟန်းသံဃာ၊ ရှင်သာမဏ၊
ဆရာဂါဘယ၊ အထူးဝိသေသ၊

အထက်ပါပုံစံတို့၌ကား ကုသိုလ်နှင့်ကောင်းမှု ဟည် အနက်ရတူသည်။ ‘ကုသိုလ်’သည် ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရ၊ ‘ကောင်းမှု’သည် မြန်မာ ဝေါဟာရ၊ ဤသို့အနက်တူ ဝေါဟာရ ကဲ့သို့ စကားနှစ်ရပ်ကို ပေါင်းစပ်ပြီး ‘ကုသိုလ်ကောင်းမှု’ဟု ဆိုခြင်းသည် ‘နာမ်ပုဒ်တို့၏ ပေါင်းခြင်းသည် သမာသိဒ္ဓ၏’ ဟူသော သာမန်လက္ခဏာအရသာ ဖြစ်ပေသည်။ သမာသိဒ္ဓအစမှာမူ မျက်စိနား၊ ရဟန်းပုဏ္ဏား၊ လင်မယား စသည်ကဲ့သို့ မူလကအနက်မတူသော ဝေါဟာရများကိုသာ ဖွဲ့စည်းခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ပြင် ပါဠိမြန်မာ စွယ်စုံတတ် ရှေးဆရာအချို့သည် အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော သမာဟာရ ဒွန်သဘောကို စောင့်ထိန်းလျက် မြန်မာစာ ရေးရာ၌ မျက်စိ နားကို၊ ထီး ဖိနပ်ကို စသည်ဖြင့် ကေဝုဇရးကြ၏။ မျက်နား တို့ကို ထီးဖိနပ်တို့ကိုဟု ဗဟုဝုဇ မရေးကြချေ။ အကျိုးကား စကားလုံး မပေါင်းပွဲစပ် စာပေကား ကျစ်လစ်သိပ်သည်းခြင်းအကျိုး ရှိပေ၏။

ပုံစံအချို့ကား

သံဃာကို ရည်၍လှူသော ရှေ့ငွေအပ်၏ဟု ယူသည်လည်းတပါး။
ဝင်းဝင်းညီးသော ဓားသန်လျက်ကို စွဲငင်၍ ။

၁။ ကျီးသဲမဟာဝင် ဝတ္ထု၊ လယ်တီမဏ္ဍိုင် ၁၉၆၆။

ငါ့သမီးနားမျက်စိ မငြိမ်းရှိက ငါလည်း မျက်စိနား မငြိမ်း ရှိပေမည် ။

ပြင်ပမှာသာလျှင် ဆန်စပါးရှိ၏ ။

မြန်မာဘာသာ၌ ဣတရီတရယောဂ ဒွန်သဘောကိုလည်း များစွာ အသုံးပြုပေသည်။ ပုဒ်အများကို တန်းစီပြီး ဝိဘတ်တချက်ကည်း သတ် ထားလေသမျှ ဒွန်ပုဒ်ဟု မှတ်ရပေသည်။

- ဓားလုံ လေးမြားတို့ကိုယူပြီးလျှင် (မဟာဝင်ဝတ္ထု)
- ကိုယ်လုပ်မောင်း မညှဉ်းသူကြွယ်ကတော် စိုးမင်းမြို့ဝန်များ နှင့် တက္က (ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံ)
- ရတု ရကန် အဲအန်သာချင်းဖြင့် (မဟောသဓာဇာတ်ဝတ္ထု)

မြန်မာစာပေနယ်၌ ‘ဒွန်၏ ရှေ့နောက်၊ ပုဒ်နှစ်ထောက်မှာ၊ ပုဒ်တိုင်း သု၊ ယှဉ်ကာစပ်ရမ့်’ ဟူသော ဥပဒေသကို လိုက်နာ၍ ရေးသား သုံးနှုန်းထားသည်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ရှေ့ပုဒ်လိုက်ပုံစံ

‘ရပ်စည် သာထူး၊ တံတားဦးဝယ်’ ။

ဤ၌ ‘စည်သာထူး’သည် ဒွန်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ စည်ကားခြင်း၊ သာယာ ခြင်း၊ ထူးမြတ်ခြင်း၊ သုံးပုဒ်ကို ပေါင်းဖွဲ့ထားခြင်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ‘ရပ်’ကို ပုဒ်တိုင်းနှင့်ယှဉ်ပြီး ‘ရပ်စည် ရပ်သာ ရပ်ထူး’ဟု အနက်ယူရ လေသည်။ စည်ကားသော အရပ်၊ သာယာသော အရပ်၊ ထူးမြတ်သော အရပ်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

၁။ ရာဇမိရာဇ် အရေးတော်ပုံ၊ ဇွဲ ၁၉၆၇။
 ၂။ မင်းဘူးဦးဩဘာသ၊ မဟော်သဓာဇာတ်တော်ကြီးဝတ္ထု ဒုတွဲ၊ ဟံသာဝတီ ၁၉၅၄။
 ၃။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၊ တံတားဦးတည် မင်္ဂလာစေတီတော်မော်ကွန်း၊ ပိုဒ်ရေး ၁ မှ။

နောက်ပုဒ်လိုက် ပုံစံ

‘ဇာတိပုည၊ ဂုဏ်မာနဖြင့်’ ။

ဤတွင် ‘ဇာတိပုည ဂုဏ်’ ဟူသော သုံးပုဒ်သည် ဒွန်သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်၏။ ဝိဘတ်တခုကတည်း သတ်ထားသည်ကို ကြည့်ပြီး ဒွန်ပုဒ်ဟု ဆိုရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုဒွန်ပုဒ်နောက်ရှိ ‘မာန’ ဟူသော ပုဒ်ကို ရှေ့ဒွန် ပုဒ်ဝင် ပုဒ်တိုင်းနှင့် တွဲစပ်ယူရ၏။ ဇာတိမာန၊ ပုညမာန၊ ဂုဏ်မာန၊ ဇာတိမာန်၊ ပုညမာန်၊ ဂုဏ်မာန်ဖြင့်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ထို့ပြင် ‘နေမီးလဝါ’ ဟူသော နဝဒေးကြီး၏ ရတုအချီစကားရပ်၌ လည်း ဤဒွန်သဘောကို တွေ့ရပေသည်။ ‘နေမီးလ’ ဤသုံးရပ်သည် ဒွန်ပုဒ်တည်း။ ယင်းဒွန်ပုဒ်နောက်ရှိ ‘ဝါ’ကို ပုဒ်တိုင်းနှင့်တွဲပြီး နေဝါ၊ မီးဝါ၊ လဝါဟု ယူရသည်။ ‘ဝါ’သည် ဤ၌ အရောင်အနက်ဟော။ ထို့ကြောင့် နေရောင်၊ မီးရောင်၊ လရောင်ဟု ဆိုလိုသည်။

အချုပ်အားဖြင့် ဒွန်သမာသ်၏ လက္ခဏာကား

- ၁။ နာမ်ပုဒ်အချင်းချင်း ပေါင်းစပ်ထားခြင်း၊
  - ၂။ ဝိဘတ်တခုတည်းရှိခြင်း၊ အနက်တခုတည်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊
  - ၃။ ပုဒ်ချင်းလည်းစပ်၊ အနက်ချင်းလည်းစပ်ခြင်း၊
- ဤသုံးပါးတည်း။

ထို့ကြောင့် နာမ်ပုဒ်နှင့် ကြိယာပုဒ်သော်လည်းကောင်း၊ ကြိယာပုဒ်ချင်းချင်းသော် လည်းကောင်း၊ ဒွန်သမာသ်ပြုလုပ်၍မရ။ ပုဒ်ချင်းသာ စပ်ပြီး အနက်ချင်းစပ်ပါကလည်း ဒွန်သမာသ် (သမာသ်) ပုဒ် မဟုတ်ဟု သိအပ်ပေသည်။

၁။ ရှင်မဟာဓမ္မသင်္ဃရာ၊ ကိုးနန်းပျို့ အပိုဒ် ၁ မှ။

၅၄ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကင်္ခလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

‘လေ့နှစ်စင်းဟန်၊ သမာသိဒ္ဓန်’ ဟု ဆိုခြင်းသည်ကား ဥပလက္ခဏ စကား သာတည်း။ စင်စစ်ဒ္ဓန်သမာသိဒ္ဓိ ပုဒ်ရေ သတ်မှတ်ချက်မရှိ။ နှစ်ပုဒ်သာမက နှစ်ပုဒ်တက် ပုဒ်များစွာကို ဒ္ဓန်သမာသိ ပြုလုပ်နိုင်ပေ သည်။

ဤသံပေါက်သည် ပါဠိသဒ္ဓါ မြန်မာသဒ္ဓါနှစ်ရပ်လုံးအတွက် အသုံး ဝင်သော ဒ္ဓန်သမာသိ၏ သဘော လက္ခဏာကို ဖော်ပြသဖြင့် စင်စစ် အကျိုးရှိလေသည်။ ။

၁။ ဥပလက္ခဏစကား= အတွေ့ရများ၍ ထင်ရှားသော အချက်တရပ်ကို စွဲမှတ်၍ဆိုသောစကား။

၄။ အာဒိအဗျန်၊ အာဒိဝန်၊ ကျမ်းဂန် တွေ့တိုင်းရှာ

ကျမ်းဂန်စကားရပ်များတွင် အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် သုံးနှုန်းဖော်ပြထား
ပါလျှင် အာဒိဝန်ကို တွေ့အောင်ရှာရမည်-ဟူလို။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

အာဒိ(ပါဠိ)=အစ။ အာဒိဝန် ပါဠိသက်ဝေါဟာရ။ အာဒိဝန္တ-၌
အဆုံးအကွရာ 'တ'ကိုချေး 'န'တွင် တံခွန်လွှား၍၊ အာဒိဝန် ဟူသော
ဝေါဟာရကို ရလေသည်။ ပညာဝန္တကို ပညာဝန်၊ ဂုဏဝန္တကို ဂုဏဝန်၊
သီလဝန္တကို သီလဝန်ဟု ဆိုဘိသကဲ့သို့ အာဒိဝန္တကို အာဒိဝန်ဟု ဖော်
ပြခြင်းဖြစ်သည်။

အာဒိဝန်ဟူသည်ကား အာဒိရှိသောအရာဟု တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပာယ်ရှိ၏။
အာဒိ ကို အစ၊ အဦးဟု များသောအားဖြင့် အနက်ပေးကြ၏။
ထို့ကြောင့် အာဒိဝန်ကိုလည်း 'အစရှိသော'ဟု အနက်ပေးရန်ရှိ၏။
သို့သော် အာဒိသဒ္ဒါသည် 'အစ'ဟူသော အနက်တခုတည်းကိုသာ
ဟောသည်မဟုတ်၊ အခြားသော အနက်လည်းရှိသေး၏။

အာဒိ၊ အာဒိဝန်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ကျမ်းဂန်စုံသိမ်းကျုံး၍ အာဒိ၊
အာဒိဝန် ရေးထုံး ယူထုံး ရှိသမျှကို ဖော်ပြသော အောက်ဖော်ပြပါ
ရွှေရေးဆောင် နိယံဖြင့် ရှင်းသင့်ပေ၏။

အာဒိအနက်လေးချက်

- (၁) အဦးပိုင်းခြား၊ စိတ်ကားအတူ၊ နက်လေးဆူ၊ ဟောမှု
အာဒိမျှန်။

- (၂) ဘုမ္မ-ပါဒါန်၊ ကမ္မ-ကရဏ၊ သာဓန၊ ပြုကြဝိဂ္ဂဟံ၊ စဉ်တိုင်မှန်။
  - (၃) သမာသိအာဒိ၊ ရှေ့နက်ဒ္ဓိ၊ ယုဘိ အတဂ္ဂံ။
  - (၄) နောက်နှစ်ပါးသာ၊ အညမ္ဘာ၊ ယုပါ-တဂ္ဂ၊ ဏံ။
  - (၅) ယုဉ်ဘက်ကြိယာ၊ တူခဲရာ၊ လေးဖြာနက်သမ္ပန်။
- (ရှေ့ရေးဆောင်နိယံ)

ပထမနိယံအရ - အာဒိသဒ္ဓါသည် -

- သမိပ = အနိဟူသောအနက်
- သိမာ = အပိုင်းအခြားဟူသောအနက်
- အဝယဝ = အစိက်ဟူသောအနက်
- ပကာရ = အတူတူ ဟူသောအနက်

ဤသို့ အနက်လေးပါးကို ဟောကြောင်းသိရ၏။

ပါဠိအဘိဓာန်၌လည်း-

အာဒိ သိမာပကာရေသု၊ သမိပဝယဝေ မတော ဟူ၍ အာဒိသဒ္ဓါ ဟောသော အနက်လေးမျိုးကို ဖော်ပြထား၏။ ထို့ကြောင့် အာဒိ သဒ္ဓါ တွေ့တိုင်း သူ့ နေရာနှင့်သူ ဤအနက်လေးမျိုးထဲက မည်သည့်အနက် ကို ဟောသည်ဟု အမှန်တွေ့အောင် ရှာရမည်ဖြစ်ပေသည်။ စိန္တကျော်သူ ဦးဩသည် ဤအဓိပ္ပာယ်ကို သူ၏သံပေါက်ဖြင့် သိစေပေသည်။

ဒုတိယနိယံသည်ကား အာဒိသဒ္ဓါက ဟောသော အနက်လေးမျိုး အလိုက် အာဒိသဒ္ဓါကို မည်ကဲ့သို့ ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုရမည်ဟု ပြသည်။ ဝိဂ္ဂိုဟ်ကျင်းပြီး ရှင်းယူမှ အနက်ထင်လင်းပေစွာ။

အနီးအနက်ဟော အာဒိသဒ္ဓါကို-

အာဒိယတိ အညပဒတ္ထော ဂယုတိ တွေ ပဒေ သမိပဘာဝေနာတိ အာဒိဟု ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြု။ အနက်ကား၊ တွေ ပဒေ၊ ဤပုဒ်၌။ အညပဒတ္ထော၊ ဤပုဒ်၌ တိုက်ရိုက်ပြောသော အခြားသောပုဒ်အနက်ကို။ သမိပဘာဝေန၊ နီးစပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ ဂယုတိ၊ သိမ်းယူအပ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထိုသို့ နီးစပ်သော ပုဒ်အနက် ကို သိမ်းယူရာဖြစ်သောကြောင့်။ အာဒိ၊ အာဒိ မည်၏။ အာဒိ=အနီး။

အပိုင်းအခြားအနက်ဟော အာဒိသဒ္ဓါကို-

အာဒိယတိ အညပဒတ္ထော ဂယုတိ တေသ္မာ ပဒတော သိမဘာဝေနာ တိ အာဒိဟု ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြု၏။ အနက်ကား၊ တေသ္မာ ပဒတော၊ ဤပုဒ်မှ။ အညပဒတ္ထော၊ အခြားသောပုဒ်အနက်ကို။ သိမဘာဝေန၊ အပိုင်းအခြား အဖြစ်ဖြင့်။ ဂယုတိ၊ သိမ်းယူအပ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ဤသို့ အပိုင်းအခြား အနေအားဖြင့် အခြားသော ပုဒ်အနက်တို့ကိုပါ သိမ်းယူရာဖြစ်သော ကြောင့်။ အာဒိ၊ အာဒိမည်၏။ အာဒိ=အပိုင်းအခြား။

အစိတ်အနက် အာဒိသဒ္ဓါကို-

အာဒိယတိ ယံ ပဒံ ဂယုတိ အညပဒတ္ထဿ အဝယဝဘာဝေနာတိ အာဒိဟု ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြု။ အနက်ကား။ ယံ ပဒံ၊ အကြင်ပုဒ်ကို။ အညပ ဒတ္ထဿ၊ တပါးသောပုဒ်နက်၏။ အဝယဝဘာဝေန၊ အစိတ်၏အဖြစ်ဖြင့်။ အာဒိယတိ၊ ယူအပ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ဤသို့ အစိတ်အပိုင်းအားဖြင့် တပါး တခြားသောပုဒ်အနက်ကိုပါ သိမ်းယူအပ်သောကြောင့်။ အာဒိ၊ အာဒိမည်၏။ အာဒိ=အစိတ်၊ အစိတ်အပိုင်း။

အတူအနက် အာဒိသဒ္ဓါကို-

အာဒိယတိ အညပဒတ္ထော ဂယုတိ ဧတေန ပဒေန ပကာရဘာ ဝေနာတိ အာဒိ ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြု။ အနက်ကား။ ဧတေန ပဒေန၊ ဤပုဒ်ဖြင့်။

စိတ်အားလုံးနှင့်ယှဉ်သော စေတသိက် ခုနစ်လုံးရှိ၏။ ၎င်းတို့ကား-
ဖဿ ဝေဒနာ သညာ စေတနာ ကေဂ္ဂတာ ဇီဝိတိန္ဒြိယ
မနသိကာရ - တို့တည်း။

ဤစေတသိက် ခုနစ်လုံးသည် အပေါင်းတည်း။ ယင်းတို့ထဲက တခုစီ
သည် အစိတ်တည်း။ တနည်းအားဖြင့် ယင်းခုနစ်ခုသည် စိတ်အားလုံး၌
ယှဉ်သော စေတသိက်အမျိုးအစား (သဗ္ဗစိတ္တာသာဓာရဏ စေတသိက်)
အနေဖြင့် တခုနှင့်တခုတူကြကုန်၏။

ဤစေတသိက်ခုနစ်ခုကို ပြောပြလိုသောအခါဖြစ်စေ၊ ရေးသား
လိုသောအခါ ဖြစ်စေ ခုနစ်လုံးလုံး ထုတ်ပြနေလျှင် စကားကြေးရှည်၏။
စာဖေါင်းပူ၏။ ထိုအခါ စကားကျဉ်းကျဉ်းဖြင့် လိုရင်းရောက်စေခြင်းငှာ
အာဒိသဒ္ဓါကို အသုံးပြုရပေသည်။

ဖဿော အာဒိ ယေသံ တာနိတိ ဖဿာဒီနိ-

ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဖဿဒီနိ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်ကို တည်ဆောက်ယူရ၏။
အနက်ကား- ဖဿာဒီနိ၊ ဖဿ ဟူသော အစိတ်ရှိကုန်သော စေတသိက်
များ။ သို့မဟုတ်၊ ဖဿလျှင် အတူရှိကုန်သော စေတသိက်များဟု
ပေးရ၏။ အရကား ဖဿ အပါအဝင် သဗ္ဗစိတ္တာသာဓာရဏ စေတသိက်
ခုနစ်လုံးတည်း။

ဖဿာဒီနိ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်ကို သေသေချာချာ သုံးသပ်ကြည့်
လျှင် ဖဿာဒီနိ ဟူသောပုဒ်က ဖော်ပြသော စေတသိက် ခုနစ်လုံးထဲတွင်
ဖဿ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရ၏။ သဒ္ဓါစကားဖြင့်ဆိုသော် သမာသ်
ပုဒ်၏ အရကောက် အနက်ထဲတွင် သမာသ်ပုဒ်ပါဝင်နေသည်ဟုဆိုရ၏။

ဤကဲ့သို့ သမာသ်ပုဒ်၏အရကောက် အနက်ထဲ၌ သမာသ်ပုဒ်ပါ ပြန်
ပါနေသော ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်မျိုးကို သဒ္ဓါဝိဒ္ဓုတို့က တဂ္ဂုဏသံ ဝိညာဏ
ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်ဟု မှည့်ခေါ်လေသည်။

အာဒိတိုင်း- အစမဟုတ်

အာဒိ ဟူသောပုဒ်ကို အစ၊ အစရှိသောဟု များသောအားဖြင့် အနက်ပေးကြ၏။ အစဟု ဆိုသဖြင့် အစ၏နောက်က အလယ်နှင့်အဆုံး ရှိမြဲသဘောကို ဆင်ခြင်နိုင်၏။ အာဒိဝန်ကို အစရှိသောအရာဟု ဆိုလျှင် အာဒိဝန်အရ အစ၏နောက် အလယ်နှင့် အဆုံးကို ယူရန် ရှိချေသည်။

သို့ရာတွင် အထက်တွင် စိစစ်တင်ပြခဲ့သော အာဒိအနက် လေးချက်ကို ဒေသအချာ သဘောပေါက်လျှင် အာဒိတွေတိုင်း ‘အစ’ အနက် မပေးနိုင်ကြောင်း သိအပ်ပြီ။ အနီးနှင့် အပိုင်းအခြားဟူသော အနက်ဟော အာဒိ သဒ္ဒါမျိုးကို မည်သည့်အခါမျှ ‘အစ’ ဟု အနက်မပေးသင့်။

အထက်ပါ ဝနာဒီနိ ကို တော အစရှိသော၊ ပဗ္ဗဟာဒီနိ ကို တောင် အစရှိသော ဟု အနက်ပေးချေသော် တက်တက်စင် လွဲမှားလေရာ၏။

သို့ရာတွင် အစိတ်နှင့် အတူ ဟူသော အနက်ဟော အာဒိသဒ္ဒါမျိုး ဖြစ်ဘိမ့် ‘အစ’ ဟု အနက်ပေးနိုင်လေ၏။ ဥပမာ- ဖဿဒီနိကို ဖဿ အစရှိသော ဟု ဆိုက မှားချေ။ ဖဿနောက်တွင် စေတသိက်ခြောက်လုံး ရှိနေသည် မဟုတ်ပါလော။

သတ်ပုံသံပေါက်က ညွှန်းသည့်အတိုင်း အာဒိ၏ အာဒိဝန်ကို ရှာမူ ကား အာဒိသဒ္ဒါက ဟောသောအနက်များအရ ဤသို့ဖြစ်ရာ၏။

အနီးဟော အာဒိ = ဝနာဒီနိ၊ အာ ဒိအရကား။ တော၊ အာဒိ ဝန် အရကား ဟော၏အနီးရှိ လယ်။

အပိုင်းအခြား အာဒိ = ပဗ္ဗဟာဒီနိ၊ အာဒိကား တောင်။ အာဒိဝန် ကား လယ်။

အစိတ်ဟော အာဒိ = ဖဿ ဒီနိ၊ အာဒိကား ဖဿ၊ အာဒိဝန်ကား ဝေဒနာ စသော ကျန် စေတသိက် ခြောက် လုံး။

၆၂ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာကဝိသက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဤအထိကား ပါဠိသဒ္ဓါဆိုင်ရာ အာဒိ၊ အာဒိဝန်တို့၏ အနက် အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်းချက် ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာဘာသာနှင့် အာဒိ၊ အာဒိဝန်

ဤအာဒိအမှန်၊ အာဒိဝန်၊ ကျန်းဂန်တွေတိုင်း ရှာ-ဟူသော သံပေါက်သည် မြန်မာမှုကိုလည်း အကျိုးပြုသည်။ မြန်မာစကားနှင့် စာပေတွင်လည်း အာဒိသဘောကိုမသုံး၍ မဖြစ်ပေ။ မြန်မာမှု၌ အနီးနှင့် အပိုင်းအခြားကို ပေါ်လွင်စွာဖော်ပြပြီး ရေးသား၏။ သို့သော် အစိတ်နှင့် အတူ သဘောကိုမူ 'အစ' ဟူသော စကားဖြင့် သိမ်းယူတတ်ပေသည်။

ပုံစံ -

သီလက္ခန္ဓ၊ စသည်ကျေးဇူး၊ အထူးထူးကို၊ ဆည်းပူးရှာမှီး၊
လေ့ကျင့်ပြီး၍၊ ရှေးတီးဗိုလ်လူ၊ ရသေ့ ဟူသား။

(ကိုးခန်း- ၁၉)

ဤတွင် သီလက္ခန္ဓ စသည် ဟူသောစကားသည် ပါဠိ အာဒိသဘော ပင် ရှိ၏။ သီလက္ခန္ဓ၊ သမာဓိက္ခန္ဓ၊ ပညာက္ခန္ဓ ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ ထို သုံးမျိုးလုံးကို ဖော်ပြနေလျှင် စကားခကြာရှည်ရာ၏။ ထို့ကြောင့် ကျန်နှစ်မျိုးကို 'စသည်' ဖြင့် သိမ်းလိုက်၏။

သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ သည် ရသေ့ရှာမှီးသော ကျေးဇူးသုံးရပ် ဖြစ်၏။ တွဲဘက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သီလ တည်းဟူသော အစိတ်တခုကို ထုတ်ယူပြီး ကျန်သော အချက်နှစ်ရပ်ကို စသည်ဖြင့် သိမ်းယူသည်။ တနည်းအားဖြင့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ တို့သည် ကျေးဇူးတရားချင်း တူသောကြောင့် တူသောအချက်တရပ်ကို ယူပြီးပြသည်ဟုလည်း ဆို ရာ၏။

ဤတွင်အစကားသီလတည်း။ အစရှိသည်ကားသမာဓိနှင့် ပညာတည်း။
ပါဠိစကားဖြင့်ဆိုသော် သီလကား အာဒိတည်း။ သမာဓိ နှင့် ပညာ
ကား အာဒိဝန်တည်း။

ထို့ကြောင့် ဦးဩစပ်ဆိုခဲ့သော သံပေါက်သည် မြန်မာမှုပါ အကျိုးပြု
ကြောင်း၊ မြန်မာစာပေနှင့် စကားကို ခြေခြမြစ်မြစ် တတ်သိရေး
အတွက်လည်း အကူအညီရကြောင်း သိရပေသည်။ ။

၅။ သဒ္ဓါမသန်၊ မောဂ္ဂလာန်၊

မြန်မြန် သင်၍နာ

သဒ္ဓါအရာ၌ မစွမ်းသေးလျှင် မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဓါကျမ်းကို အထပ်ထပ် အခါခါ သင်ကြား နာယူပါလေ။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

မောဂ္ဂလာန်၊ မောဂ္ဂလ္လာန် နှစ်ချက်သင့်။ ဦးဟုတ်စိန်၏ ပါဠိအဘိဓာန် ကြီး၌-

မောဂ္ဂလာန် (မော်ဂ္ဂလျာယန) (ပ) ရှင်မောဂ္ဂလာန် ဟု ပြသည်။ အဘယာရာမ ဆရာတော်၏ ဗျာကရဏသိ ဖောမဏိခေါ် မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယကျမ်း၊ လယ်တီဆရာတော်၏ နိရုတ္တိဒီပနိကျမ်းနှင့် ဆဋ္ဌမူပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ စာအုပ်များ၌ မောဂ္ဂလ္လာန်ဟု ရှိသည်။ မောဂ္ဂလ္လာပုဒ် အာန (ဏာန)ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း။

ပိဋကတ်တော်စောင့် သဒ္ဓါကျမ်းများ

မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်များကို စောင့်ရှောက်ရန် အလို့ငှာ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြသော ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းများအနက် ဧတဒဂ္ဂရ ရှင်မဟာကစ္စည်းထေရ် ဟောကြားခဲ့သော နိရုတ္တိပိဋကခေါ် ဟောနိရုတ္တိ ကျမ်း၊ ယမကထေရ် စီရင်သော စူဠနိရုတ္တိကျမ်းတို့သည် ပုဂံခေတ်အထိ ထင်ရှားရှိခဲ့သေ သော်လည်း ယခုအခါ တိမ်မြုပ် ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့ လေပြီ။

၁။ ပုဂံခေတ်ပေါ် သဒ္ဓါနိတိကျမ်း၌ ယင်းကျမ်းများ ကိုးကားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

သဒ္ဓါမသန်၊ မောဂ္ဂလာန်၊ ပြန်ပြန်သင်၍နာ

ထို့နောက် ဗောဓိသတ္တဗျာကရုဏ်းကျမ်း၊ သဗ္ဗဂုဏ်ဗျာကရုဏ်းကျမ်း တို့ ပေါ်လာခဲ့သော်လည်း သုတ်ဝတ္ထိ ဥဒါဟရုဏ် မစုံလင်လှသဖြင့် အသုံးနည်းပြီး တိမ်မြုပ်သွားပြန်လေသည်။^၁

ရှင်မဟာ ဗုဒ္ဓသောသ ပေါ်ထွန်းလာသောခေတ် (သာသနာနှစ်- ၉၀၀-၁၀၀၀) တွင်မူ စောဠတိုင်းသား^၂ ကစ္စာယနမထေရ်မြတ်သည် နိရုတ္တိပိဋကစသော မာဂဓသဒ္ဓါကျမ်းများ၊ ပါဏိနိနှင့်ကာတ [န္တဟူသော သက္ကတ သဒ္ဓါကျမ်းများကို အမှီပြု၍ ကစ္စာယနဗျာကရုဏ်းကို စီရင်တော် မူသည်။ ကစ္စည်းကျမ်း၌ သန္ဓိကပ္ပ စသည်ဖြင့် ကပ္ပရှစ်မျိုးပါဝင်ပြီး သုတ်ပေါင်း (၆၇၃) သုတ်ရှိသည်။

ဤကစ္စည်း သဒ္ဓါကျမ်းကို တေဒဂ်ရ ရှင်မဟာကစ္စည်းထေရ် ဟော ကြားခဲ့သည်ဟုလည်းကောင်း၊ ရှင်းကစ္စည်းထေရ်သည် တကျမ်းလုံးကို မဟော။ သုတ်စဉ်ကိုသာ ဟောခဲ့သည်ဟုလည်းကောင်း အဆိုအမိန့်ထူး များလည်းရှိသည်။ သုတ်၏ ဝတ္ထိကို သံသနန္ဒီထေရ်ကဖွင့်ဆိုသည်။ ပြယုဂ် များကိုမူ ဗြဟ္မဒတ်ထေရ်က ထုတ်ဆောင်သည်ဟုဆိုပါသည်။^၃

ထို့နောက် သာသနာတော်နှစ် (၁၆၉၆) ခုနှစ်၊ နန်းတက်သော သီဟိုဠ်ဘုရင် မဟာပရက္ကမဗာဟုဇင်းလက်ထက်၌ အနုရာဇမ္ဗူ ထူပါရာမ ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော သာသနာပြု မဟာမောဂ္ဂလာန် ထေရ်သည် မောဂ္ဂလ္လာန် ဗျာကရုဏ်းကျမ်းကို စီရင်တော် မူသည်။ မောဂ္ဂလ္လာန်ဗျာကရုဏ်းသည် သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်းတို့တွင် စန္ဒြဗျာကရုဏ်း ကို အများဆုံး အမှီပြုကာ ပါဠိတော်သို့ (မာဂဓိဘာသာ) အတုက ရေးသားသောကျမ်း ဖြစ်ပေသည်။

မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဓါကျမ်း၌သညာဒိကဏ္ဍစသည်ဖြင့် ကဏ္ဍပေါင်း ခုနစ် ကဏ္ဍပါဝင်ပြီး သုတ်ပေါင်း (၁၀၃၇) သုတ်ရှိသည်။ ယခုခေတ်၌

၁။ ဗုဒ္ဓိပသာဒနီခေါ် မောဂ္ဂလာန်အဖွင့်ကျမ်း။
၂။ စောဠတိုင်းဟူသည် မဒရပ်ပြည်တောင်ပိုင်း သို့မဟုတ် သီဟိုဠ်ကျွန်း။
၃။ အပဒါန် အဋ္ဌကထာ၊ ကုစ္စာယနဘေဒဒ္ဓိဘာသာ။

၆၆ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

သုတ်ပေါင်း (၂၂၉) သုတ်ရှိသော ဣဒိကဏ္ဍကို သီးခြားစာအုပ်တစ်အုပ် ပြုလုပ်သည်။ ဣဒိကဏ္ဍ၌ ဓာတ်၊ ဓာတ်နက်များကိုသာ ပြဆိုသည်။ ကျန်ခြောက်ကဏ္ဍ သုတ်ပေါင်း (၈၀၈) သုတ်ကို မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဓါကျမ်း အဖြစ်သီးခြားစာအုပ် ပြုလုပ်ထားလေသည်။

ထိုခေတ် သာသနာနှစ် (၁၆၉၇) ခုနှစ်တွင် အရိမဒ္ဓပုရ် မည်သော ပုဂံပြည်ကြီး၌ အရှင်အဂ္ဂဝံသမာယရ်ကျော်သည် မာဂဓနည်း၊ သက္ကတ နည်းတို့ကို အခြေခံပြီး၊ 'သဒ္ဓါနိတိ' အမည်ရှိသော ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းကြီးကို ပြုစုစီရင်တော်မူခဲ့သည်။

သဒ္ဓါနိတိ၌ ဓာတုမာလာ၊ ပဒမာလာ၊ သုတ္တမာလာဟူ၍ အဓိက အခန်း ကြီး သုံးခန်းပါရှိသည်။ မာလာတစ်ခုစီသည် ကျမ်းတကျမ်းစီ ပမာဏ ရှိသည်။ သုတ္တမာလာ၌ သုတ်ပေါင်း (၁၃၄၇) သုတ် ရှိလေသည်။

ဆိုခဲ့ပါ ကစ္စည်း၊ မောဂ္ဂလာန်၊ သဒ္ဓါနိတိဟူသော မာဂဓသဒ္ဓါကျမ်း ကြီး သုံးကျမ်းသည် ပရိယတ္တိ စာပေနယ်၌ ထီးထီးမားမား တည်ရှိနေ ပေသည်။

သင်ရိုးသဒ္ဓါ

ထိုသုံးကျမ်းအနက် ကစ္စည်းသဒ္ဓါကျမ်းသည် တိုတို ကျဉ်းကျဉ်းဖြင့် လိုရင်းအမြန် ရောက်သည်။ ကျက်လွယ် ဆောင်လွယ်ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ရှေးခေတ် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌ သင်ရိုးကျမ်းစာအဖြစ် သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းကာ သူငါ သင်ယူ လေ့လာခဲ့ကြသည်။

ကစ္စည်းကျမ်း၏ အဖွင့်ကျမ်း၊ အလိုက်ကျမ်း၊ နိဿယကျမ်းများ လည်း များစွာပေါ်ခဲ့သည်။ နျာသကျမ်း၊ သုတ္တနိဒ္ဒေသကျမ်း၊ ကစ္စာ ယနဝဏ္ဏနာတို့သည် ကစ္စည်းသဒ္ဓါကြီး၏ အဖွင့်ကျမ်းများဖြစ်ကြသည်။ ရူပသိဒ္ဓိ၊ ဗာလာဝတရကျမ်းတို့သည် ကစ္စည်းကျမ်းကို အတုလိုက်၍ ရေးသားထားသော အလိုက်ကျမ်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ဒက္ခိဏာဝန် သဒ္ဓါကြီးနိဿယ၊ နန်းကျောင်းမှ သဒ္ဓါကြီးနိဿယတို့ ရှေးအခါက ပေါ်ခဲ့ပြီး ယခုခေတ်တွင် သပြေကန်သဒ္ဓါကြီးနိဿယသစ်သည် ပေါ်နေသည်။

သဒ္ဓါမသန်၊ မောဂ္ဂလာန်၊ ပြန်ပြန်သင်၍နာ

သဒ္ဓါနိတိကျမ်းသည်ကား ကျမ်းဂန်ပမာဏ လွန်စွာကြီးမားလှသဖြင့် စာသင်သားတို့အဖို့ သင်ရိုးကျမ်းဂန်မဖြစ်ခဲ့ပေ။

မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဓါကျမ်းမှာမူ ကျမ်းဂန်ပမာဏ ကြီးလွန်းလှ၍ မဟုတ်ပဲ သက္ကတ နည်းတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းနေ၍ ခက်ခဲခြင်း၊ အဖွင့်ကျမ်းများ မပြည့်စုံခြင်း၊ ကစွည်းကျမ်းသောက် ကျက်သွယ်ဆောင်လွယ် မဖြစ်ခြင်း တို့ကြောင့် သင်ရိုးကျမ်းစာ မဖြစ်ခဲ့ပေ။

သို့ရာတွင် မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဓါကျမ်းသည် သဒ္ဓါနိတိလောက် မကျယ်ဝန်းသော်လည်း သဒ္ဓါအစီအရင် အဆုံးအဖြတ် ပြည့်ဝစုံသင်ခြင်း၊ ကစွည်းကျမ်း၌ပါ ကြွင်းကျန်သော ပါဠိပုဒ်အဆုံးအဖြတ်တို့ကို သိမ်းကျုံး ထည့်သွင်းစီရင်ထားခြင်းများကြောင့် ပညာရှိများ အသေးဂရုပြုခြင်းကို ခံရပေသည်။

ဥတိန္ဒပျိုပိုဒ်ရေ(၈၅)၌ မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဓါကျမ်းအကြောင်း ညွှန်းထားသည်ကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရ၏။

ပညာတရား၊ ပွားများနည်းနာ၊ ဆည်းပူးရှာမှု၊
သဒ္ဓါသန်မြန်၊ မောဂ္ဂလာန်ခဲခက်၊ အနက်လွန်ထန်၊
အဘိဓာန်ကျမ်းမြတ်၊ ဝစနတ်ထိုထို၊ ဝိဂြိုဟ်ငံ၊
ဂဠုန်ပျံ သိမြင်၊ ဆင်ခြင်အနုမာန်၊ ယူဟန်လိမ္မာ၊
ဂုဏ်သမ္ဘာနှင့် များစွာသုဘ၊ ပြည့်စုံလှသား၊
ဆရာထံရင်း၊ ဆည်းကပ်လျဉ်း၍၊ မကင်းလို့လ၊
ဆုံးမယူနာ၊ နည်းခံရာ၏။

ထို့ပြင် သာသနာနှစ် ၂၄၄၇(ကောဇာ ၁၂၆၅)ခုနှစ်၌ ရေးသား ပြုစုပြီးခဲ့သော နိရုတ္တိဒီပနီကျမ်း၌ ကျမ်းပြုဆရာ လယ်တီဆရာတော် ဘုရားက မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဓါကျမ်း၏ ဂုဏ်ရည်ကို ဤသို့ နိဒါန်းသွယ်ခဲ့သည်။

၁။ နိရုတ္တိဒီပနီသည် မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဓါကျမ်း၏ အဖွင့်ကျမ်းဖြစ်၏။

၆၈ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဓါကျမ်းမည်သည်ကား သဒ္ဓါ အစီအရင်အားဖြင့် လွန်စွာကျဉ်းပြီး အနက်အားဖြင့်မူ လွန်စွာကျယ်ဝန်းလေသည်။ ပိဋက သုံးပုံကိုလည်းကောင်း၊ ပိဋကနှင့်လျော်သော သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်း အစီ အရင်တို့ကိုလည်းကောင်း ပျံ့နှံ့၍ တည်၏။

ဘိုးတော်မင်းတရားခေတ် (၁၁၄၃-၁၁၈၁)၌ ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ရှေ့တိုက်စိုး ဦးတိုး၏ ပထမတန်းစား ရာမရကန်ကြီး၌-
ကဝိလက္ခဏာ၊ သေချာစေ့စပ်၊ အရပ်ရပ်မူ၊
သဒ္ဓတ်မတာ၊ စပ်မတာဘူး၊

ဟု တိတိပပ ဖော်ကျူးထားသည်ကို ထောက်၍ ထိုထက်စောသော စိန္တကျော်သူ ဦးဩတို့ ခေတ်လောက်ကတည်းက ‘သဒ္ဓါ မတတ် စာမတတ်၊ သဒ္ဓါကိုးခေါက် စာပြုံးပြောက်’ ဟူသော လက်တွေ့မှ ရရှိ သည့်အယူအဆတို့ ထွန်းလင်းခဲ့ပေရာသည်။ ယင်းသို့ သဒ္ဓါကို အလေး အနက် ထားသည်အားလျော်စွာ သဒ္ဓါအရာ၌ ကစွည်း သဒ္ဓါကြီး လောက်နှင့် တင်းတိမ်မနေကြပဲ သဒ္ဓါပို၍တတ်အောင် မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဓါကျမ်းကိုပါ သင်ပါဦးဟု တိုက်တွန်းလိုသည်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါ မသန်၊ မောဂ္ဂလာန်၊ ပြန်ပြန်သင်၍ နာဟု ဦးဩထည့်သွင်းစပ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မောဂ္ဂလာန်ကျမ်းသဒ္ဓါသန်ပုံ

ဤတွင် မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဓါကျမ်းသည် သဒ္ဓါအရာ၌ အဘယ်မျှ ကောင်းမွန်သည်ကို သိသာရုံမျှ ဖော်ပြပါအံ့။

အဇ္ဈတ္တံ စေတောသမထမနုယုတ္တော၊
(မူလ ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ အာကခေယျသုတ်)

အတ္တနော စိတ္တသမ ထေ ယုတ္တော၊ ဘုမ္မတ္ထေ ပနေတံ၊ သမထန္တိ ဥပယောဂဝစနံ၊ အနုတိဣမိနာ ဥပသဂ္ဂယောဂေ သိဒ္ဓံ။
(၎င်းအဋ္ဌကထာ)

၁။ ကုန်းဘောင်တည်ဦးစခေတ်၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၅ ဝန်းကျင်၊

သဒ္ဒါမသန်၊ မောဂ္ဂလာန်၊ ပြန်ပြန်သင်၍နာ

အဋ္ဌကထာ ဆရာကြီးသည် အနက်မှန်ရအောင် ‘စေတောသမထံ’ ကို ‘စိတ္တသမထေ’ ဟုလည်းကောင်း၊ ‘အနုယုတ္တော’ ကို ‘အနုဖြုတ်ပြီး’ ‘ယုတ္တော’ ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်ပြတော်မူသည်။ ဤသို့ ဖွင့်ရာတွင် ‘စေတောသမထံ’ သည် ဘုမ္မတ္တံ ခုတိယာဝိဘတ်ဖြစ်သည်။ ‘အနု’ ဟူသော ဥပသာရ၏ အယုဉ်၌ ဤအစီအရင်ပြီးသည်ဟု ရှင်းပြလေသည်။

အဆိုပါ အဋ္ဌကထာဆရာကြီး၏ စကားကို သာမန် သဒ္ဒါဉာဏ်ဖြင့် နားမလည်နိုင်။ သဒ္ဒါငံပါမှ အာဘော်အမှန်ကို သိနိုင်ပေရာသည်။ စိစစ် ဖော်ပြပါဦးအံ့။

‘စေတော သမထ အနုယုတ္တော’ ဟူသော ပါဠိတော်၌ ‘အနုယုတ္တော’ ဟူသော စကားရပ်သည် အခရာပေတည်း။ ‘အနု’ တပုဒ်၊ ‘ယုတ္တော’ တပုဒ်၊ နှစ်ပုဒ်လော၊ ‘အနုယုတ္တော’ တပုဒ်တည်းလော။

ယုတ္တောသည် ယုဇာတ်၊ တ ပစ္စည်းဖြင့် ပုဒ်ပြီး၏။ ယုဇယောဂေဟု ဓာတ်ကျမ်း၌ဆိုရကား ယုဇာတ်သည် ယုဉ်ခြင်းအနက်ရှိ၏။ ကံမဲ့ အကမ္မ ဓာတ်မျိုးတည်း။ အကယ်၍ အနုနှင့် တပေါင်းတည်း ‘အနုယုတ္တော’ ဟု ရှိလျှင် အနုသည်လည်း ယုဇာတ်၏ အနက်ကို အထူး ခြယ်လှယ်လျှင် အနုယုတ္တော၊ အားထုတ်၏ ဟူသော ကံရှိ အနက်ဖြစ်ရာသည်။

အဋ္ဌကထာ ဆရာကြီးသည် အားထုတ်၏ ဟူသော ကံရှိအနက်ကိုမလို။ ယုဉ်၏ ဟူသော ကံမဲ့အနက်ကိုသာ လိုသောကြောင့် ‘အနု’ ကို မြှုပ်ပြီး ဖွင့်ပြထားလေသည်။ ထို့ကြောင့် ‘အနု’ သည် ဓာတုတ္ထ ဝိသေသက ဥပသာရ မဟုတ်။ အနုနှင့် ယုတ္တောသည် တပုဒ်တည်း မဟုတ်ဟု သိရ ပေသည်။

သို့ဖြစ်လျှင် ‘စေတော သမထ မနုယုတ္တော’ ကို သဒ္ဒါ နည်းစနစ်တကျ ပုဒ်ပြီးအောင် မည်သို့စီရင်ရမည်နည်း။

ယုတ္တောသည် ကံမဲ့ဓာတ်ဖြစ်၍ စေတော သမထံကို ကမ္မတ္ထ ခုတိယာ ဟူသော ကစ္စည်းသုတ်ဖြင့် ခုတိယာ ဝိဘတ်မသက်နိုင်။

စေတောသမထကို စိတ္တသမထေဟု အာဓာရပြောင်းပြီး ယုတ္တော၌ စပ်ရမည် ဖြစ်သောကြောင့် တတိယာသတ္တမိနဉ္စ ဟူသော ကစွည်းသုတ်ဖြင့် သတ္တမိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်နိုင်သလော၊ အရာမဟုတ်၍ မသက်နိုင်။ ဥပ၊ အနု၊ အဓိ၊ အာ ရှေ့ရှိသော ဝသဓာတ်၏ အယှဉ်အာဓာရ အနက်၌သာ ဤသုတ်ဖြင့် သက်ဆိုင်သည်။

‘အနု’သည် အရင်က ဥပသာရ ဖြစ်ခဲ့ဖူး၍သာ ဘူတပုဗ္ဗဂတိက နည်းဖြင့် ‘ဥပသဂ္ဂ’ဟု အဋ္ဌကထာဆရာကြီးက သုံးစွဲလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ် ဤနေရာ၌ ဥပသာရမဟုတ်၊ ကမ္မပုဝစနိယသာ ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ‘အနု’သည် ကံကိုမဟောသောကြောင့် ကမ္မပုဝစနိယ ဆိုသော်လည်း ရုဋ္ဌိသာဖြစ်သည်။ ရုဋ္ဌိကမ္မပုဝစနိယ ဖြစ်ကောမူ ထို ‘အနု’ပုဒ်၏ အယှဉ်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်၍ကား ရပေပြီ။

ဤကဲ့သို့ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့၌ သဒ္ဓါရေး အကျဉ်း အကြပ် ကြုံတွေ့ရာများတွင် မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဓါကျမ်းသည် စောင့်လျက် နေလေသည်။ ကမ္မပုဝစနိယဖြစ်သော အနုသဒ္ဓါယှဉ်သော လိင်နောက်မှာ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်နိုင်စေခြင်းငှာ သျှာဒိကဏ္ဍ၌ ‘အနုနာ’ဟူသောသုတ် အမှတ် (၁၀)ကို တည်ထားနှင့်ပေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ‘အနုနာ’ ဟူသော မောဂ္ဂလာန်သုတ်ကလေးဖြင့် ‘အနု’ ဟူသောပုဒ်၏အယှဉ်၌ ‘စေတောသမထ’ ဟူသောပုဒ်၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ် သက်ပြီး စေတောသမထဟူသော ပါဠိတော်ပုဒ်ကို ပြီးစေနိုင်လေပြီ။

အနက်ကား-

အဇ္ဈတ္တံ၊ မိမိ၏။ စေတောသမထံ အနု၊ စိတ်၏ တည်ကြည်ခြင်း၌။ ယုတ္တော၊ ယှဉ်သည်။ (အဿ၊ ဖြစ်ရာ၏)။

၁။ သပြေကန် သဒ္ဓါကြီး နိဿယ ပတွေ၊ နှာ ၆၃၈။
၂။ ကစွည်းသဒ္ဓါကြီးဖြင့် စီရင်လိုမှု ‘ကမ္မပုဝစနိယယုတ္တော’ဟူသော သုတ်သို့ သွင်း၍ စီရင်ရသည်။
၃။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်နိဿယ၊ ဗုဒ္ဓနာ၊ ၁၃၂၃။ နှာ- ၃၅။

ထို့ပြင် ဥပရိပဏာသပါဠိတော်၊ ပုဏ္ဏောဝါဒသုတ်၌ ‘သတ္တဟာရကံ ပရိယေသန္တိ’ ဟူ၍ ရှိ၏။ ဟာရကံ၌ ဟရဓာတ် ဣပစ္စည်း ဖြစ်၏။ ဣပစ္စည်းကို များသောအားဖြင့် ကတ္တားဟော ပစ္စည်းအဖြစ် သဒ္ဒါ ဆရာတို့ ပြုကြသောကြောင့် ‘သတ္တဟာရကံ’ ဓားလက်နက်ကို ဆောင် တတ်သူကိုဟု အနက်ပေးရမည်သို့ ရှိနေသည်။ သို့ရာတွင် ပါဠိတော် အဓိပ္ပာယ်မှာ ဓားကိုင်သူကိုမရွာ၊ ဓားကိုသာ ရှာခြင်း ဖြစ်သည်။

မောဂ္ဂလာန်ဆရာသည် ခါဒိကဏ္ဍသုတ် အမှတ် ၃၃ ၌ ‘ပါဒေဟိ ဟရိယတီတိ ပါဒဟာရကော’ ဟု ဣပစ္စည်းကို ကံဟောပြုထား၏။ သို့ဖြစ်၍ သတ္တဟာရကံ၌လည်း ဣပစ္စည်းကို ကံဟောယူပြီး ‘သတ္တ ဟာရကံ၊ ဆောင်အပ်သော ဓားလက်နက်ကို’ ဟု အနက်ပေးမှ ပါဠိတော် အလိုကျ ဖြစ်သွားပေသည်။

အနက်ကား- သတ္တဟာရကံ၊ ဆောင်အပ်သော ဓားလက်နက်ကို။ ပရိယေသန္တိ၊ ရှာကြကုန်၏ ဟူလို။

ဤသို့စသည်ဖြင့် သဒ္ဒါရေး အခဲအကပ်များ၌ မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဒါကျမ်း က ဖြေရှင်းပေးချက်တို့ကား များစွာ၏။

ပညာရှိ ကဝိလက္ခဏာ လေးရပ်ကို သုဗောဓာလင်္ကာရကျမ်း၌ ဤသို့ ပြုထား၏။

သဒ္ဒါကျမ်း တို့ကို ကျမ်းကျင်လိမ္မာခြင်း၊
အဘိဓာန်ကျမ်း၊ ဆန်းကျမ်း၊ အလင်္ကာကျမ်း၊

တို့၌ မပြတ်လေ့လာ ဆည်းပူးနေခြင်း၊ ဤလက္ခဏာ လေးရပ်နှင့် ပြည့်စုံလျှင် ကျမ်းဂန် မရေးသားသော်လည်း ကဝိခံထိုက်ပေသည်။

ဦးဩတို့ခေတ်သည် ဘုန်းကြီးကျောင်း ပညာသင်ခေတ်ဖြစ်၍ ပါဠိ၊ မြန်မာ စွယ်စုံပညာရှင်များ ဖြစ်လာမည့် ကျောင်းသားကြီးများအတွက် မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဒါကျမ်းကို အထင်မသေးပဲ သင်ဖြစ်အောင် ဦးဩက သူ၏သတ်ပုံသံပေါက်ကျမ်း၌ ထည့်သွင်း တိုက်တွန်းခြင်း ဖြစ်ရာသည်။

၇၂ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

စာတတ်လက္ခဏာတရပ်ဖြစ်သော သဒ္ဓါအတတ်သည် အတတ်(၁၈) ရပ် (အဋ္ဌာရသသိပ္ပ)တွင်လည်း ပါဝင်သဖြင့် တတ်ထိုက်သော ပညာ ဖြစ်ပေသည်။ ပါဠိသဒ္ဓါကိုတတ်မြောက်လျှင် မြန်မာစာကို သဒ္ဓါ မှန်အောင် ရေးနိုင်မည်ဖြစ်၍ မြန်မာစာနှင့်လည်း ဆက်သွယ်မှုရှိပေသည်။ ။

၆။ အတ္ထိလိန် ပုလ္လိန်၊ နပုလ္လိန်၊ သုံးလိန် ဆက်ဆံခြင်း

ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များတွင် ဣတ္ထိလိန်ဖြစ်သောပုဒ်၊ ပုလ္လိန်ဖြစ်သော ပုဒ်၊ နပုလ္လိန်ဖြစ်သော ပုဒ်များလည်းရှိ၏။ ထိုလိန်သုံးမျိုးနှင့် ဆက်ဆံ သောပုဒ်များလည်း ရှိလေသည်။

လိန် နှင့် လိင်

‘လိင်’ ပုဒ်၌ လိန်+အင် နှစ်ပုဒ်ပါဝင်၏။ လိန်=မထင်မရှား၊ အင်= အစိတ်အပိုင်း၊ ထို့ကြောင့် လိင်=မထင်မရှားသော အစိတ်အပိုင်း၊ ဦးဟုတ်စိန်၊ ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကြီး၌ ဤသို့ဖွင့်ဆို၏။

လိန်-မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည်၊ ငြိမ်သည် (စသည်)။

လိင်(လိင်) (လိင်+အ) (န) အမှတ်အသား အသွင်သဏ္ဍာန်၊ ယောက်ျားအင်္ဂါဇာတ်၊ဓာတ်ပစ္စည်း ဝိဘတ်ကျေအပ်သောသဒ္ဒါ။

ဒီပမ္ပဒိပ်၊ နိမ္မိနိစ်၊ သိမာမ္ပသိမ်ဟု ပြောင်းသကဲ့သို့ လိန်မှ လိင်ကို လိ ဟု (ဝိ ကို ဝိ) ပြောင်း၊နပေါ်တံနှင့် ဝင်လွင် ‘လိန်’ဟူသော ပါဠိသက် ဝေါဟာရကို ရ၏။ မထင်ရှားသော၊ ကွယ်ဝှက်သောဟု အနက်ရှိ၏။

အင်္ဂမ္ပ အင်၊ စတုရင်္ဂမ္ပ စတုရင်၊ ပဉ္စင်္ဂမ္ပ ပဉ္စင်း၊ မာတင်္ဂမ္ပ မာတင် ဟု ပြောင်းသကဲ့သို့ လိင်၌ နောက် ဂ ဗျည်းကိုချေပြီး လိင်ဟူသော ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရ ရပေ၏။ မထင်ရှားသော ကွယ်ဝှက်သော အစိတ်အပိုင်း အမှတ်အသား အသွင်သဏ္ဍာန်ဟူလို။

လိန်၊ လိင် အရေးအသားနှင့်ပတ်သက်၍ ဤကဝိလက္ခဏာဆရာသည် အိန်ကာရန် ၃၃ ပုဒ်၌ ‘လိန်’ကိုသာ ပြသည်။ လိင်ကိုထည့်သွင်း၍မပြ၊ ယင်းဆရာတော်၏ ရတနာကြေးမုံ သတ်ပုံ၌လည်း “ထို့ပြင် ပုံလိန် နပုံလိန် နှင့် သုံးလိန်စပ်နှော၊ လိန်ဇာတ်တော”ဟု-

ဟူ၍ ‘လိန်’ကိုသာ ပြသည်။ ဗျာကရဏသိရောမဏိ ခေါ် မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယကို ရေးသားသော အဘယံရာမ ဆရာတော်သည် သဒ္ဒါလိန် ကို နသတ်ဖြင့်သာ ရေးလေသည်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနိ၌မူ ‘လိန်’နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပဉ္စမာလိန်၊ ကလိန် ကလစ် ဟူသော ဝေါဟာရကိုသာပြသည်။ ပဉ္စမ+အာလိန္ဒမှ ပဉ္စမာလိန်၊ လိန်လည်းသည်။ ကလိန်ကျသည် ဆိုသည်မျိုး၌ လိန်အသုံး ထင်သည်။ သဒ္ဒါသုံး လိန်ကို မပြချေ။

ယုဒသန်၏ မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌ ဣတ္ထိလိင်၊ နုပုလိင် ဟူသော ပုဒ်ကိုသာပြသည်။ အသံထွက်လျှင်သာ နပုံးလိန်ဟုထွက်ရန်ပြသည်။

မုံရွေးဆရာတော်၏ ပဉ္စာဝုဓပျို့တွင်
ပစ္စည်းဓာတ်က၊ ဝိဘတျန်၊ လိင်အန်ဝုစယုဂ်-
ဟူ၍ စာလုံးပေါင်းရှိကြောင်း ဦးဝန်၏ တက္ကသိုလ် မြန်မာသတ်ညွှန်း ကျမ်း၌ တဆင့်ယူငင် ဖော်ပြသည်။

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနထုတ် မြန်မာစာလုံးပေါင်း သတ်ပုံကျမ်း၌-
လိင် (ဣတ္ထိ-ပုလိင်)
လိင်ဒဏ် (ဝိနည်းသုံး)
လိင်ပြန်
လိင်အန် ဝိဘတ် (သဒ္ဒါသုံး)
ဟု ဖော်ပြထား၏။

ဤသို့ လိန်နှင့်လိင် နှစ်ထွေကွဲပြားလျက်ရှိရာတွင် ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး လာ လိင်္ဂ နိပုဇ္ဇတေ၊ လိင်္ဂတ္ထေ ပထမာ ဟူသော သုတ်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ပုဿာလိင်္ဂါဒိသု သမာသေသုသုတ်၌ ပုလိင်္ဂ၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂ၊ နပုသိကလိင်္ဂ ဟူသောပြယုဂ်တို့ကိုလည်းကောင်း ထောက်ရှု၍ လိင်္ဂမှ လိင် ဟူသော ဝေါဟာရသည်သာ သဒ္ဒါသုံးလိင်အတွက် သင့်တော်ပေသည်။ ဣတ္ထိလိန်၊ ပုလိန်၊ နပုသိကလိန်ဟု ပါဠိ မရှိပါချေ။

အသွင်သဏ္ဍာန်ဟော အနက်၌လည်း ငသတ်လိင်ပင် သင့်၏။
 လိင်္ဂံ ဟတ္ထာဒိသဏ္ဍာနံ၊ နိမိတ္တံ မိဟိတာဒိကံ။
 ကုတ္တံ သုပ္ပါဒိနာ ကိဋ္ဌ၊ အကပေျါ ဂမနာဒိကံ။
 ဟူသော ဂါထာအရ လက်ခြေစသော သဏ္ဍာန်သည် လိင်္ဂံ(လိင်)မည်၏
 ဟုသိရပေသည်။

လိန်(လိင်)အဓိပ္ပာယ်

လိင်အဓိပ္ပာယ်ကို ဤသို့ဖွင့်ဆိုကြ၏။

- (၁) လိန် အပါကဋ္ဌံ အင်္ဂုန္တိလိင်္ဂံ-ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ
 မတင်ရှားသော အစိတ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း။
 လိန်မတ္တံ ဂမယတိ ဗောဓေတီတိ ဝါ လိင်္ဂံဟူသော
 ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ကုယ်ဝှက်သော အနက်ကို သိစေတတ်
 သောကြောင့်လည်းကောင်း လိင်မည်၏။

အနက်ရှိသော သဒ္ဒါဖြစ်ပုံ

ပုရိသ၌ ပုရဇာတ် ဣသပစ္စည်း၊ ပုရဇာတ်သည် ပြည့်စေခြင်းကြိယာ
 ဟော၏။ ဣသပစ္စည်းသည် ပြည့်စေသူ၏ ကာရကသတ္တိကို ပြ၏။ ယင်း
 ပြည့်စေခြင်း ကြိယာနှင့် ပြည့်စေသည့် ကာရကသတ္တိရှိသူကား ယောက်ျား
 ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ပုရိသ၌ ပြည့်စေခြင်း|ကံယာ၊ ပြည့်စေသည့်
 ကာရကသတ္တိ၊ ယောက်ျားခြပ်၊ ဤသို့အနက်သုံးရပ် တွယ်ကပ်နေကြောင်း
 သိရ၏။

ထိုတိုင် ပြည့်စေခြင်းအနက်နှင့် ကာရကသတ္တိတို့ကို မယူပဲ ယောက်ျား
 ဟူသောခြပ် အနက်ကိုသာယူပြီး ယင်းသို့ ခြပ်အနက်ရှိသော ‘ပုရိသ’
 ပုဒ်ကို လိင်ဟုဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။ အခြားသဒ္ဒါများနည်းတူပင်။

၁။ ခင်ကြီးဖျော်-သဒ္ဒါကြီးပုဒ်စစ်စုံ (နာမ်ပိုင်း)။

အတ္ထလိင်နှင့် သဒ္ဒါလိင်

အတ္ထ = အနက်ဟူသည်ကား-

လူကောင် နတ်ကောင်၊ တောတောင်ရေမြေ၊ လေးတေ့ပရမတ်၊
ယင်းဒြပ်၊ မှတ်လေအနက်သာ။

ဟူသည့်အတိုင်း ပညတ်၊ ပရမတ် ဒြပ်မှန်သမျှ ‘အနက်’ အတ္ထပင်ဖြစ်
လေသည်။

ထိုအနက်နယ်၌ အခြင်းအရာ (အာကာရ)ကို လိင်ဟု ဆိုရသည်။
ဤအခြင်းအရာကား အတ္ထလိင် (လိင်စစ်)ပေတည်း။ သဒ္ဒါလိင်ဟူသည်ကား
ထိုအတ္ထလိင်ကို ဟောညွှန်သော သင်္ကေတသဒ္ဒါများ၊ ဝေါဟာရများ
ပေတည်း။

အတ္ထလိင် သုံးမျိုး

အတ္ထလိင်၌ အခြင်းအရာသည် သန့်ရှင်း၊ မသန့်ရှင်း၊ သန့်ရှင်းသည်
လည်းမဟုတ် မသန့်ရှင်းသည်လည်းမဟုတ် ဟူ၍ သုံးမျိုးသုံးစား ကွဲပြား
၏။ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် သန့်ရှင်းသောအခြင်းအရာသည် အဖိုသတ္တဝါများ၌
ရှိတတ်၏။ ခန္ဓာဗေဒအရ သန့်ရှင်းမှု၊ အနေအထိုင်အပြုအမူ သန့်ရှင်းမှု
ရှိ၏။ မသန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာသည် အမသတ္တဝါများ၌ ရှိတတ်၏။
ခန္ဓာဗေဒအရ ရာသီလာမှု စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နေထိုင်ပြုမူမှုဘက်
၌လည်းကောင်း ယောက်ျားများကဲ့သို့ မသန့်ရှင်းကြပေ။ အဖိုအမမှ
အလွတ် သက်မဲ့ပစ္စည်း ဝတ္ထုများကိုမူ သန့်ရှင်း မသန့်ရှင်းဟု ဆိုဖွယ်
မရှိချေ။

ထိုသုံးပါးတို့တွင် သန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာ (ဝိသဒါကာရ) ကို
ပုလ္လိင်၊ မသန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာ (အဝိသဒါကာရ) ကို ဣတ္ထိလိင်၊
သန့်ရှင်းသည်လည်းမဟုတ်မသန့်ရှင်းသည်လည်းမဟုတ်သော အခြင်း အ
ရာ (နေဝဝိသဒါ နာဝိသဒါကာရ) ကို န ပုလ္လိင် ဟု ခေါ်လေသည်။
ဤကား အတ္ထလိင် သုံးမျိုးတည်း။

၁။ ဝိသဒါဘာဝါဒိသဟိတံ လိနဿတ္ထဂမကံ နိပ္ပန္နဝစနံ လိင်္ဂံ နာမ၊ ဝိသဒံ
ပုလ္လိင်္ဂံ (သဒ္ဒါနိတိ)

ဣတ္ထိလိန် ပုလိန်၊ နပုလိန်၊ သုံးလိန်ဆက်ဆံခြင်း

သန့်ရှင်းသန့်စွာ၊ ယင်းသုံးဖြာ၊ ဉာဏ်ဆရာ၏ အလိုတည်း။
မှတ်ဆိတ်ကြင်စွယ်၊ အသွယ်သွယ်၊ မှတ်လေ ကေစိ အလိုတည်း။
ကြီးငယ်လက်ခြေ၊ အထွေထွေ၊ မှတ်လေ ဗုဒ္ဓသောသ အလိုတည်း။
အတ္ထလိင်မှာ၊ ပေါင်းသုံးဖြာ၊ ဆရာသူတို့ တွေ့သတည်း။
သဒ္ဓလိင်ကား၊ နည်းမပြား၊ အများသူတို့ တချက်တည်း။

(ရှေ့ကျင်နိယံ)

သဒ္ဓလိင် သုံးမျိုး

ထိုအတ္ထလိင်သို့ အတူလိုက်၍ သဒ္ဓလိင်များကို မှည့်ခေါ်ကြ၏။
အနိပ္ပန္နပုဒ်တပုဒ်ကို နာမ် ဝိဘတ်ခနစ်သွယ်တို့ဖြင့် သွယ်တန်း၍ ပဒမာလာ
(ပုဒ်ပန်းကုံး) (ဝါ) ဂိုဏ်းစဉ်ပြုလုပ်ရာ၌ သန့်ရှင်းသော သဒ္ဓါမျိုးကို
ပုလိင်ဟုခေါ်သည်။ ပုံစံ- ပုရိသော၊ ပုရိသာ၊ ပုရိသံ၊ ပုရိသေ (စသည်)။

ဝိဘတ်သွယ် မသန့်ရှင်းသော (ဝါ) ရှုပ်သော သဒ္ဓါမျိုးကို ဣတ္ထိလိင်
ဟု ခေါ်သည်။ ပုံစံ- ကညာ၊ ကညာ၊ ကညာယော၊ (စသည်)

ဂိုဏ်းစဉ် သန့်ရှင်းသည်လည်း မဟုတ်၊ မသန့်ရှင်းသည်လည်း မဟုတ်
သောသဒ္ဓါမျိုးကို နပုလိင်ဟု ခေါ်သည်။ ပုံစံ- စိတ္တံ၊ စိတ္တာနိ (စသည်)။
ဤကား သဒ္ဓလိင်သုံးမျိုးတည်း။

လိင်ခြောက်မျိုး

ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းများ၌ သဒ္ဓလိင်ကို အောက်ပါအတိုင်း ခြောက်မျိုး
ခွဲခြား ဖော်ပြကြကုန်၏။

ထိုလိင်သည်လည်း ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလိင်၊ န ပုလိင်၊ ဒွိလိင်၊ တိလိင်၊
အလိင် အားဖြင့် ခြောက်ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ယာ သာ
ဟူသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နှင့် တုလျာခိကရဏ ဖြစ်ကောင်းသောလိင်သည်
ဣတ္ထိလိင် မည်၏။ ပြယုဂ်ကား- ကညာတည်း။ ယော၊ သော

ဟူသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နှင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်ကောင်းသော လိင်
 သည် ပုလ္လိင်မည်၏။ ကား- ပုရိသောတည်း။ ယံ၊ တံ ဟူသော
 သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နှင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်ကောင်းသောပုဒ်သည် နပုလ္လိင်
 မည်၏။ ကား - စိတ္တံတည်း။ နှစ်လိင်ဆံ ကောင်းသော လိင်သည်
 ဒွိလိင်မည်၏။ ကား-ဩဇာ၊ဩဇောတည်း။ သုံးလိင်ဆံကောင်းသော
 လိင်သည် တိလိင် မည်၏။ ကား- ပဉ္စာ၊ ပဉ္စော၊ ပဉ္စံတည်း။
 ဥပသာရပုဒ်၊ နိပါတ်ပုဒ်၊ ပဉ္စအစ အဋ္ဌာရသ အဆုံးရှိသော သင်္ချာ
 သဒ္ဓါ၊ တုမှသဒ္ဓါ အမှ တို့သည် လိင်ဖြစ်ငြားသော်လည်း လိင်ကြောင့်
 ရုပ်အထူး မရှိသောကြောင့် အလိင်မည်၏။

ထိုတွင် သဗ္ဗနာမ် ဟူသည် နာမ်ပုဒ်အားလုံးနှင့် ဝင်ဆံ့သော ယှဉ်တွဲ
 နိုင်သော နာမ်မျိုးဖြစ်၏။ ယ၊ တ၊ ဣမ စသည်ဖြင့် သဗ္ဗနာမ်များစွာ
 ရှိ၏။ ထိုသဗ္ဗနာမ်သည် ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်လျှင် ယာ၊ သာ၊ ပုလ္လိင်ဖြစ်လျှင်
 ယော၊ သော၊ နပုလ္လိင်ဖြစ်လျှင် ယံ၊ တံ စသည်ဖြင့် ရှိလေသည်။

တုလျာဓိကရဏ ဟူသည်ကား-တုလျ=အတူ၊ တူခြင်း၊ အဓိကရဏ=
 တည်ရာ ဟု အနက်ရှိ၏။ တူသော တည်ရာ (ဝါ) တည်ရာ တူခြင်းပေ
 တည်း။

ယာ ကညာ၊ ယော ပုရိသော၊ ယံ စိတ္တံ ဟု ဆိုလျှင် တည်ရာတူ၏။
 အကယ်၍ ယံ ပုရိသော ယော စိတ္တံ၊ ယံ ကညာ ဟူ၍ဆိုမူ တည်ရာ
 မတူဟု သိရာသည့်။ ဖါဠိဘာသာ၌ တည်ရာမတူလျှင် တွဲစပ်၍မရချေ။

သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့ လိင်ကြောင့် ရုပ်အထူးမရှိပုံကား- ပုံစံ-အမှ သဒ္ဓါ
 သိဝိဘတ်သက်၍ စီရင်လျှင် 'အမှ' မှ 'အဟံ' (ကျွန်ုပ်သည်) ဟု ဖြစ်
 လာ၏။ ထိုအဟံပုဒ်သည် မိန်းမ၊ ယောကျ်ား၊ နပုန်း တွဲစပ်၍ ရုပ်
 မပြောင်း။ မိန်းမလည်း အဟံ၊ ယောကျ်ားလည်း အဟံ၊ နပုန်းလည်း
 အဟံ ဟု ဆိုနိုင်၏။ မိန်းမကပြော၍ အဟာ၊ ယောကျ်ား ဖြစ်လျှင်

၁။ ခင်ကြီး ဖျော်-သဒ္ဓါကြီးပုဒ်စစ်စုံ၊ ဇွဲ၊ ၁၃၄၀ ခု။
 ဆရာတော်ဗုဒ္ဓ၏ ကဗျာသဒ္ဓါသင်္ဂဟကျမ်း၌လည်း နည်းတူပင်ပြီ၏။

ဣတ္ထိလိန်၊ ပုလိန်၊ နပုလိန်၊ သုံးလိန်ဆက်ဆံခြင်း

အဟော၊ နပုန်းဖြစ်လျှင် အဟံ၊ ဤကဲ့သို့ ရုပ်မပြောင်းသည်ကို လိင်
ကြောင့် ရုပ်အထူး မရှိဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဒွိလိင် သုံးမျိုး

နှစ်လိင် ဆက်ဆံကောင်းသော ဒွိလိင်သည် ဣတ္ထိလိင် ပုလိင်၊ ဣတ္ထိလိင်
နပုလိင်၊ ပုလိင် နပုလိင် ဟု သုံးမျိုးရှိပေသည်။ ယာ၊ သာ၊ ယော၊
သော နှင့် တံနှင့်လျှင် ဣပုဒ်လိင်တည်း။ ပုံစံ- သြဇာ၊ သြဇော။ ယာ၊
သာ၊ ယံ၊ တံနှင့် တံနှင့်လျှင် ဣနဒ်လိင်တည်း။ ပုံစံ- မာလာ၊ မာလံတည်း။
ယော၊ သော၊ ယံ၊ တံနှင့် တံနှင့်လျှင် ပုနဒ်လိင်တည်း။ ပုံစံ - စီဝရော၊
စီဝရံတည်း။

တိလိင် နှစ်မျိုး

သုံးလိင်ဆက်ဆံသော တိလိင်၌လည်း သဘာဝအတိုင်း သုံးလိင်
ဆက်ဆံသော သဘာဝတိလိင်လည်း ရှိ၏။ ပုံစံ- ပဉ္စာ၊ ပဉ္စော၊ ပဉ္စိတည်း။
မိမိက အထူးပြုရသော ဝိသေသျှပုဒ် (အထူးပြုခံပုဒ်) သို့ လိုက်ပြီး သုံးလိင်
ဆက်ဆံရသော တိလိင်မျိုးလည်း ရှိ၏။ ယင်းကို ဝစ္စတိလိင် (ဟောရာ
လိုက် တိလိင်) ဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ -	ဒီဃာ	ရတ္တိ	(ဣ)	(ရှည်သော ညဉ့်)
	ဒီဃော	သံသာရော	(ပ)	(ရှည်သော သံသရာ)
	ဒီဃံ	ယောဇနံ	(န)	(ရှည်သော ယူဇနာ)

မြန်မာဘာသာ၌ လိင်ရှိသလော

မြန်မာဘာသာ၌ အတ္ထုလိင်ရှိ၏။ သို့သော် သဒ္ဒါလိင်မရှိချေ။ အထက်
တွင် ရှင်းလင်း တင်ပြခဲ့သော ပါဠိဘာသာလိင်၏ သဘောသဘာဝကို
အခြေခံလျက် ပါဠိမြန်မာ နှစ်ဘာသာကို နှိုင်းယှဉ်ချိန်စက်ပြီး ဤ
ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်၏။

အတ္ထလိင် သတ်မှတ်ခြင်းသည် အနက်ပေါ် အခြေပြု၍ သတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ အနက်သည် ပညတ်၊ ပရမတ် ခြပ်ပင်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ထိုခြပ်၏ အခြင်းအရာဟူသည် မြန်မာဘာသာ၌လည်း ရှိသည်ပင်။ ထို အခြင်းအရာကို လိင်ဟု ခေါ်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာဘာသာ၌ လိင်ရှိကြောင်း (၀၁) အတ္ထလိင်ရှိကြောင်း ထင်ရှားတော့၏။

တဖန် ဖို၊ မ၊ သက်မဲ့ ဟူသော အနက်ခြပ်တို့သည် မြန်မာဘာသာ၌ စင်စစ်ရှိပေ၏။ ဖို သည် သန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာကိုဆောင်၏။ မ သည် မသန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာကို ဆောင်၏။ သက်မဲ့ဝတ္ထုသည် ထိုနှစ်ပါးမှ လွတ်၏။

သန့်ရှင်း၊ မသန့်ရှင်း အခြင်းအရာ (အာကာရ)သည် ခြပ်နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်။ ခြပ်၏ အရည်အသွေးတမျိုးသာ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ အခြင်းအရာ ကို လိင်ဟု ဆိုသောအခါ ထို အခြင်းအရာမှီတွဲနေသော ခြပ်ကို ဖော်ပြ သော သဒ္ဒါဝေါဟာရတို့ကိုပင် လိင်ဟု အဝိနာဘာဝ နည်းအားဖြင့် ဆိုရလေသည်။

ထို့ကြောင့် သန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာကို ဆောင်သော ယောက်ျား နှင့် အလားတူပုဒ်တို့သည် ပုလ္လိင်၊ မသန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာကိုဆောင် သော 'မိန်းမ'နှင့်အလားတူပုဒ်တို့သည်ဣတ္ထိလိင်၊သန့် မသန့် မဟုတ်သော အခြင်း အရာကို ဆောင်သော 'စိတ်' နှင့် အလားတူပုဒ်တို့သည် နပုလ္လိင် ပေတည်း။

အတ္ထပေဒအမြင်အားဖြင့် ယောက်ျား၊ ဘုန်းကြီး၊ ဘုရားစသော မြန်မာဝေါဟာရတို့သည် ပုလ္လိင်။ မိန်းမ၊ မိဖုရား၊ ဘိက္ခုနီမ စသော မြန်မာဝေါဟာရတို့သည် ဣတ္ထိလိင်။ စိတ်၊ နှလုံး၊ ကျန်းတုံးစသော ဝေါဟာရတို့သည် နပုလ္လိင် ဟူလို။

ပါဠိရုပ်အစဉ် သန့်ရှင်းမှုရှိ-မရှိ၊ ယာသာစသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့နှင့် တုလျာဓိကရဏ ဖြစ်မှု မဖြစ်မှု အပေါ် အခြေပြုပြီး ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင် ဟူသော သဒ္ဒါလိင်ကို ခွဲခြားဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ။

ဣတ္ထိလိန်၊ ပုလိန်၊ နပုလိန်၊ သုံးလိန်ဆက်ဆံခြင်း

မြန်မာဘာသာသင်္ချာကား ပါဠိ၌ ကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်မူ၌ ထူးခြားချက်မရှိ။
 သဗ္ဗနာမ်တံစပ်မူသသောအရလည်း ထူးခြားမှုမရှိ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ
 ဘာသာ၌ သဒ္ဒါလိင် မလိုအပ်ဟု သိအပ်ပေသည်။

သိသာရုံ ဖော်ပြပါဦးအံ့။

ပါဠိကိုမှီပြီး ရှေးပညာရှင်ကြီးများ၏ တီထွင်ချက်အရ မြန်မာ
 ဘာသာ၌ အောက်ပါ မြန်မာဝိဘတ် ခုနစ်သွယ်ရှိ၏။

ဝိဘတ်	ကေဝုစ်	ဗဟုဝုစ်
ပထမာ	သည်	တို့သည်
ဒုတိယာ	ကို	တို့ကို
တတိယာ	သို့	တို့သို့
	ဖြင့်	တို့ဖြင့်
	နှင့်	တို့နှင့်
စတုတ္ထိ	အား	တို့အား
ပဉ္စမိ	မှ	တို့မှ
	အောက်	တို့အောက်
	ထက်	တို့ထက်
ဆဋ္ဌိ	၏	တို့၏
သတ္တမိ	ဗျာ	တို့ဗျာ

မြန်မာဝေါဟာရများကို ဝိဘတ်ခုနစ်သွယ်ဖြင့် ပဒေမာပုစ (စကား
 လုံးပန်းကုံး) စဉ်ကြည့်လျှင် လိင်အရ ပါဠိလို ရုပ်ထူးခြားမှုမရှိသည်ကို
 တွေ့ရသည်။

၁၅၀၄ -

ပုံစံ - ယောက်ျားသည်   ယောက်ျားတို့သည်
          မိန်းမသည်   မိန်းမတို့သည်
          စိတ်သည်   စိတ်တို့သည် (စသည်)။

၈၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

မြန်မာဘာသာ၌ အကြင်၊ ထို၊ ယင်း စသည်ကို သဗ္ဗနာမ်သဘော ထားကြည့်သော်လည်း ယင်းတို့နှင့်တွဲစပ်၍ ထူးခြားမှုမရှိချေ။

ပုံစံ - အကြင်ယောက်ျား   ထိုယောက်ျား
          အကြင်မိန်းမ   ထိုမိန်းမ
          အကြင်စိတ်   ထိုစိတ် (စသည်)။

ထို့ပြင် ပါဠိဝါကျတွင် ကိတ်ကြိယာတို့သည် မိမိဟောသော နာမ် ပုဒ်၏လိင်သို့ လိုက်ရ၏။

ပုံစံ - ပုရိသော   ဂတော
          ဣတ္ထိ   ဂတာ
          စိတ္တံ   ဂတံ (စသည်)။

မြန်မာ၌မူ ထိုသို့ လိင်လိုက်ပြီး ပြောင်းလဲမှုမရှိ။

ပုံစံ - ယောက်ျား   သွားသည်
          မိန်းမ   သွားသည်
          စိတ်   သွားသည်

ပါဠိ၌ လိင်လိုက်ပြီး ဂတော၊ ဂတာ၊ ဂတံ ပြောင်းသလို မြန်မာ၌ မပြောင်းချေ။ မြန်မာဘာသာ၌ သဒ္ဒါလိင်ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း အားဖြင့် ဝါကျစီကုံးရာ၌ တစုံတရာ အကျိုးမရှိကြောင်း ထင်ရှားပေ၏။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် မြန်မာဘာသာ၌ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင် ဟူသော သဒ္ဒါလိင်မရှိဟု ဆိုရပေသတည်း။ ။

၁။ ဦးဖေမောင်တင်၏ ဘာသာလောက ကျမ်းနှင့်တကွ၊ ဒေဗစ်ဒီရင်ဂျာ၏ THE ALPHABET ကျမ်း စသည်တို့၌ မြန်မာဘာသာသည် ဧကဝဏ္ဏ ဘာသာဖြစ်သည်။ ဝိဘတ်သွယ်ဘာသာမဟုတ် စသည်ဖြင့် ကျယ်ဝန်းစွာ ဖော်ပြထားလေ့သည်။

၇။ ယော၊ သော၊ နိယတ်၊ အနိယတ်၊

ခွဲမှတ်သင့်ရာငါး။

ပါဠိဝါကျများနှင့် စုစုပေါင်းစကားပြော၊ ဂါထာအဖွဲ့တွင် ယောဟူသော အနိယတ်၊ သောဟူသော နိယတ်အဖွဲ့တို့ကို သင့်အောင်စွဲရန် လိုသည်။ အစွဲလိုနေပါက အခြားကယူငင်၍ သင့်အောင်ထည့်ပေးရမည်ဟူလို။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

နိယတ် = နိယတ (ပါ) = အမြဲ၊ စွဲမြဲခြင်း၊
အနိယတ် = အနိယတ(ပါ) = မမြဲ၊ စွဲစွဲမြဲမြဲ မရှိသေးခြင်း။

ပါဠိဝါကျများဖွဲ့စည်းရာ၌ ထူးခြားချက်တရပ်မှာ အနိယတ်၊ နိယတ် စကားများကို လှိုင်လှိုင်သုံးစွဲခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပါဠိဝါကျ အမျိုးမျိုးတို့၌ အနိယတ်ဝါကျ၊ နိယတ်ဝါကျဟူ၍ ဝါကျစုံတွဲတမျိုး တွင်ကျယ်လျက် ရှိပေသည်။

“အနိယမ” အနက်ကို “ယ=အကြင်” ဟူသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြင့် ပြ၏။ “နိယမ” အနက်ကို “တ=ထို” ဟူသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြင့် ပြ၏။ သို့ဖြစ်၍ ယော၊ သော၊ ယံ စသည့် အနိယမ - စကားပါသော ဝါကျကို အနိယမဝါကျဟု ခေါ်၏။ သော၊ သော၊ တံ စသည့် နိယမစကားပါသော ဝါကျကို နိယမဝါကျဟု ခေါ်၏။ ထိုယံ တံ တစုံသည် အတူယှဉ်တွဲလျက် ရှိမြဲဖြစ်၏။ (နိယတ=နိယမ)။

အကယ်၍ ယံ အနိယတ ဝါကျသာရှိလျှင် တံ နိယတ်ဝါကျကို ထည့် ပေးရ၏။ ထိုနည်းတူ တံ သာရှိရာ၌လည်း ယံကို ထည့်ပေးရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးသဒ္ဒါဆရာမြတ်တို့က ဤသို့မိန့်ဆိုခဲ့ကြ၏။

ယန္တိ သုတုာန တန္တိ ပဒါ
တန္တိ သုတုာန ယန္တိ စ။
ယောဇေယျ ယတ သဒ္ဒါနံ၊
နိစ္စံ သမ္ပန္န ဘာဝတော။

အနက်ကား။ ယတသဒ္ဒါနံ၊ ယတသဒ္ဒါတို့၏။ ဝါ၊ အနိယတ်
နိယတ်တို့၏။ နိစ္စံ၊ အမြဲ။ သမ္ပန္နဘာဝတော၊ ဆက်စပ်မှုရှိသည် ၏
အဖြစ်ကြောင့်။ ယန္တိ သုတုာန၊ ယံ ဟူ၍ ကြားလျှင်။ တန္တိပဒါ၊ တံ
ဟူသောပုဒ်ကို။ ယောဇေယျ၊ ယှဉ်ရာ၏။ တန္တိသုတုာန စ၊ တံ ဟူ
ကြား၍လည်း။ ယန္တိပဒါ၊ ယံဟူသောပုဒ်ကို။ ယောဇေယျ၊ ယှဉ်ရာ၏။
ထို အနိယတ်၊ နိယတ်၊ ယ၊ တ သဗ္ဗနာမ်တို့သည် ဝိသေသန
သဘောရှိသောကြောင့် မိမိတို့၏ညွှန်ပြတံစပ်သော နာမ်ပုဒ်နှင့် “ဝိဘတ်၊
လိင်၊ ဝုတ်” သုံးမျိုးတူရပေသည်။

ဝိဘတ်တု၊ ဝုတ်တု ပုံစံ-

ပထမာ ဝိဘတ်	ဧ	ယော ပုရိသော	သော ပုရိသော
	ဗ	ယေ ပုရိသာ	တေ ပုရိသာ
ဒုတိယာဝိဘတ်	ဧ	ယံ ပုရိသံ	တံ ပုရိသံ
	ဗ	ယေ ပုရိသေ	တေ ပုရိသေ
တတိယာဝိဘတ်	ဧ	ယေန ပုရိသေန	တေန ပုရိသေန
	ဗ	ယေဟိ ပုရိသေဟိ	တေဟိ ပုရိသေဟိ
စတုတ္ထိ ဝိဘတ်	ဧ	ယဿ ပုရိသဿ	တဿ ပုရိသဿ
	ဗ	ယေသံ ပုရိသာနံ	တေသံ ပုရိသာနံ
ပဉ္စမိ ဝိဘတ်	ဧ	ယသ္မာ ပုရိသာ	တသ္မာ ပုရိသာ
	ဗ	ယေဟိ ပုရိသေဟိ	တေဟိ ပုရိသေဟိ
ဆဋ္ဌိ ဝိဘတ်	ဧ	ယဿ ပုရိသဿ	တဿ ပုရိသဿ
	ဗ	ယေသံ ပုရိသာနံ	တေသံ ပုရိသာနံ
သတ္တမိ ဝိဘတ်	ဧ	ယသ္မိံ ပုရိသသ္မိံ	တသ္မိံ ပုရိသသ္မိံ
	ဗ	ယေသု ပုရိသေသု	တေသု ပုရိသေသု

လိင်တူ ပုံစံ-

ပထမာဝိဘတ်

ပုလ္လိင် ယော ပုရိသော သော ပုရိသော
ဣတ္ထိလိင် ယာ ဣတ္ထိ သာ ဣတ္ထိ
နပုလ္လိင် ယံ စိတ္တံ တံ စိတ္တံ

နိယတ်၊ အနိယတ် ဝါကျလေးမျိုး

ပါဠိစုက္ခိယ စကားပြေနှင့် ဂါထာတို့တွင် နိယတ်၊ အနိယတ် နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါအတိုင်း ဝါကျ လေးမျိုး လေးစားရှိသည်။

- (၁) နိယတ် အနိယတ်စုံလင်စွာ ပါရှိသော ဝါကျမျိုး၊
- (၂) နိယတ်သာပါပြီး အနိယတ်မပါသော ဝါကျမျိုး၊
- (၃) အနိယတ်သာပါပြီး နိယတ်မပါသော ဝါကျမျိုး၊
- (၄) နှစ်မျိုးလုံး မပါသော ဝါကျမျိုး၊

ဤ ဝါကျတို့ကို ပါဠိအဋ္ဌကထာ ပုံစံတစ်ခုစီဖြင့် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

- (၁) နိယတ် အနိယတ် စုံလင်စွာ ပါရှိသည့် ဝါကျမျိုး။

ပုံစံ - (က) ယေန ဘဂဝါ၊ တေနုပသင်္ကမိ၊ (မင်္ဂလာသုတ်ပါဠိ)
အနက်-ယေန၊ အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်။ အတ္ထိ၊
ရှိတော်မူ၏။ တေန၊ ထိုဘုရားရှိရာ အရပ်သို့။ ဥပသင်္ကမိ၊
ကပ်လေ၏။

- (ခ) ယဿ ရူပက္ခန္ဓော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ ဝေဒနက္ခန္ဓော
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

(ခန္ဓယမိုက် ပါဠိတော်)

အနက်။ ယဿ၊ အကြင်သူအား။ ရူပက္ခန္ဓော၊ ရူပက္ခန္ဓာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ဆဲ။ တဿ၊ ထိုသူအား။ ဝေဒနက္ခန္ဓော၊ ဝေဒနက္ခန္ဓာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ဆဲလော။

(၂) နိယံတံသာ ပါရိပုဗ္ဗိ အနိယတံ မပါရိပုဗ္ဗော ဝါကျမုဗ္ဗိ။

ပုံစံ - တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝေရဉ္ဇာယံ ဝိဟရတိ။
(ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၊ နှာ-၇၉)

အနက်။ (ယေန သမယေန၊ အကြင်အခါ၌။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာအား။ သော ပရိဝိတက္ကော၊ ထိုသိက္ခာပုဒ် ပညတ်စေရန် အကြံသည်။ ဥဒပါဒိ၊ ထင်ရှားဖြစ်၏။)

တေန သမယေန၊ ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ၊ ဘုန်းတော်ကြီးသော။ ဗုဒ္ဓေါ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဝေရဉ္ဇာယံ၊ ဝေရဉ္ဇာမြို့၌။ ဝိဟရတိ၊ သီတင်းသုံးနေ၏။

လက်သဲကွင်းပါ စကားရပ်သည် လိုအပ်၍ထည့်ပေးရသော အနိယတံ စကားရပ်တည်း။

(၃) အနိယတံသာ ပါရိပုဗ္ဗိ နိယတံမပါရိပုဗ္ဗော ဝါကျမုဗ္ဗိ။

ပုံစံ - ယတောဟံ ဘဂိနိ အရိယာယံ ဇာတိယာ ဇာတော နာဘိဇာနာမိ သဉ္ဇိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတာ။

(အင်္ဂုလိမာလပရိတ်)

အနက်။ ဘဂိနိ၊ အိုနှုမ။ အဟံ၊ ငါ အင်္ဂုလိမာလသည်။ ယတော၊ အကြင်အခါမှ။ ပဋ္ဌာယ၊ စ၍။ အရိယာယံ၊ အရိယာဇာတ်အားဖြင့်။ ဇာတော၊ ဖြစ်၏။ (တတော၊ ထို

အရိယာဇာတ် ရဟန်းဖြစ်သည်မှ စ၍) ပါဏံ၊ သက်ရှိ သတ္တဝါကို။ သဗ္ဗိစ္စ၊ သေစေလိုသော စိတ်စေတနာဖြင့်။ ဇီဝိတာ၊ အသက်မှ။ ဝေါရောပေတာ၊ ချဘူးသည်ဟူ၍။ နာဘိဇာနာမိ၊ ငါမသိပါ။

(လက်သဲကွင်းပါ စကားရပ်သည် လိုအပ်၍ ထည့်ပေးရသော နိယတ်စကားတည်း)။

(၄) နိယတ် အနိယတ်လုံးဝမပါသော်လည်း အနက်ထင်ရှားစေရန် ထည့်ပေးရသော ဝါကျမျိုး။

ပုံစံ - အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ။ (အဋ္ဌသာလိနိ- ၁၀၆)။

အနက်။ ယံ ဓမ္မဇာတံ၊ အကြင်တရား သဘောသည်။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံကို။ စိန္တေတိ၊ ကြံစည်တတ်၏။ ဣတိတဿှာ၊ ထိုသို့ အာရုံကို ကြံစည်တတ်သောကြောင့်။ တံ ဓမ္မဇာတံ၊ ထိုတရားသဘောသည်။ စိတ္တံ၊ စိတ်မည်၏။

နိဿယ ဆရာတော်ဘုရားများသည် လိုအပ်၍ ထည့်ပေးထားသော ပါဠိကို လက်သဲကွင်းဖြင့်(ထည့်ပါဌ်)ဟု သေချာစွာ မှာကြားထားတတ်ကြသည်။

ပခုက္ကူ၊ မန္တလေး စသည်တို့၌ သံဃာ နှစ်ရာ သုံးရာကို စာပေပို့ချတော်မူသော ဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ၌ တပါးတည်း စာဆိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ဂဏှိ၊ ယောဇနာ စသည်တို့ကို ကောင်းစွာ ညှိနှိုင်းကြည့်ရှုပြီး လိုအပ်သော နိယတ် အနိယတ်ဝါကျတို့ကို ပြည့်စုံစွာထည့်၍ အနက်ပေးကြရလေသည်။

ဤသို့ပါဠိစာပေအရာ၌ အရေးကြီးသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်၍ စိန္တကျော်သူ ဦးဩက “ယော၊ သော၊ နိယတ်၊ အနိယတ်၊ စွဲမှတ်သင့်ရာငင်”ဟူ၍ ပညာသားပါပါ သတ်ပုံသံပေါက်ကို စီရင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပါဠိသန်သူတို့ မြန်မာစာပေ ရေးသားသောအခါ အကြင်၊ ထို ဟူသော အနိယတ်၊ နိယတ်သဘောကို သုံးတတ်ကြ၏။ အင်္ဂလိပ်စာသန်သူ အချို့ ရေးသားသော မြန်မာစာသည် အင်္ဂလိပ်ဟန် ဖြစ်နေသကဲ့သို့ပင် တည်း။ သို့သော် မြန်မာစာကို ပါဠိဟန် အင်္ဂလိပ်ဟန် မဖြစ်စေပဲ မြန်မာဟန်စစ်စစ်ဖြစ်အောင် ရေးသင့်ပေသည်။

၈။ နပုန်းဇကော်၊ ငဲ့တုံလတ်၊ သမာသိဒိဂုပင်။

ဒိဂုသမာသိပုဒ်များကို နပုလှိုင်အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ဇကုဝတ်အဖြစ် သို့လည်းကောင်း ငဲ့ရသည်။ ငဲ့ပါဟူလို။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

နပုန်း-ရင်းမြစ်ကား နပုံသက(ပါ)တည်း။ နပုံသကမှ နပုံ။ နပိုးဟု ဆင်းသက်၏။ နပုံမှ နပုန်းဟု ပြောင်းထိုးမရှိ။

ကမှ မှ ကမ် - ကံ

ဘမှ မှ ဘမ် - ဘံ

စသည်ဖြင့် မသတ်နှင့် သေးသေးတင် နိဂ္ဂဟိတ်သာ ပြောင်းရိုးဖြစ်၏။

တနည်း - န + ပုလိဂ်မှ နပုလှိုင်၊ နပုလ်၊ နပုန်၊ နပုန်းဟု ပြောင်း သော် ပြောင်းရာ၏။ လ နှင့် နံ သည် ပြောင်းနိုင်၏။

ပုံစံ - မာ လာ မှ မာလ် - မာန်၊ မန်

ဖ လိ က မှ ဖလ် - ဖန်

မသာရဂလ္လမှ မသာရဂလ် - မသာရဂန်

နပုန်း-အဓိပ္ပာယ်ကား၊ ပုလှိုင်၊ ဣတ္ထိလိင်မဟုတ်၊ ကြားလိင်ဟူလို။ ပိနည်းအရာ၌ ယောက်ျားလည်းမဟုတ်၊ မိန်းမလည်းမဟုတ်သူကို နပုန်း ဟု ခေါ်သည်။ ပဏ္ဍုက် ဆိုသည်မှာလည်း နပုန်းပင်။ ယောက်ျား သွင်ဟန်ရှိသော်လည်း ယောက်ျားပီသစွာ မဖြစ်သူပေတည်း။ ဤအချက် ကို စွဲ၍ သဒ္ဒါအရာမှာလည်း ပုလှိုင်၊ ဣတ္ထိလိင် မဟုတ်သောသဒ္ဒါကို နပုန်းလိင်ဟု မှည့်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ။

ကေတ် - ရင်းမြစ်ကား ကေတ္တ(ပါ)တည်း။ ဒေဝဒတ္တမှ ဒေဝဒတ် ဟူသကဲ့သို့ ကေတ္တမှ ကေတ်ဟုဆိုသည်။ အနက်မှာ တခုတည်း၏အဖြစ် (ဝါ) ကေဝုတ်တည်း။

‘ငဲ့’ဟူသည်ကား ‘နပုံသကလိဂေါဝ ဒဠဗ္ဗော’ ကို နပုန်းလိင် ကဲ့သို့ မှတ်ရာ၏ဟု သဒ္ဒါအနက်ပေး၏။ ‘ကဲ့သို့မှတ်’ကို နိဿယဆရာတော်များ က ‘ငဲ့’ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ နပုန်းလိင်၊ ကေဝုတ်အဖြစ် အသုံးပြုရခြင်း ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ၌လည်း “ငဲ့” သည် ‘ဣက္ခန’ ရှုခြင်းအနက်ရှိ၏ဟု ဖော်ပြ၏။ ဒဠဗ္ဗောနှင့် ဣက္ခနသည် သဘောမပြားပြီ။

သမာသ် - ရင်းမြစ်ကား သမာသ(ပါ)တည်း။ သံ+အာသဓာတ်+ အပစုည်း။ သမာသီယတီတိ သမာသောဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။ သမာသီယတိ၊ ယှဉ်တဲပုးကပ် ချုံးစပ်အပ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ သမာသော၊ သမာသ် မည်၏ဟု အနက်ပေး၏။ ထို့ကြောင့် ပုဒ်အချင်းချင်း ယှဉ်တဲပုးကပ် ချုံးစပ်သော အရာကို သမာသ်ဟု ခေါ်သည်။

သမာသ်အရာ၌ ‘ချဉ်း’ဟူသော ဝေါဟာရကိုလည်းသုံး၏။ ကျဉ်းစေ သည်ကို ချဉ်းသည်ဟုဆိုသည်။ ချဉ်းသည် ကျဉ်း၏ ကာရိတ်သံဖြစ်၏။^၁ ပုဒ်အချင်းချင်းချဉ်းသောကြောင့်လည်း သမာသ် မည်၏ဟုလို။

ဒိဂုံ - ရင်းမြစ်ကား ဒွေ ဂါဝေါ(ပါ)တည်း။ ဒွေ၊ နှစ်ခု နှစ်ကောင်။ ဂါဝေါ၊ နှားများ။ သဒ္ဒါနည်း ‘ဖြင့်’ ‘ဒွေ ဂါဝေါ’ မှ ‘ဒွေ’ ကို ‘ဒီ’ ပြု၊ ‘ဂါဝေါ’ ကို ‘ဂုံ’ပြု၊ ‘ဒိဂုံ’ဟူသော ပုဒ်ပြီး၏။

‘ဒိဂုံ’ဟူသောပုဒ်၌ ‘ဒီ’ဟူသောသင်္ချာ ပုဒ်ရှေ့၌ တည်ရှိသကဲ့သို့ သင်္ချာပုဒ်ရှေ့၌ တည်ရှိသော အခြားသောပုဒ်များကိုလည်း ဒိဂုံသမာသ်

၁။ ကစွည်းသဒ္ဒါကြီး
၂။ သပြေကန်သဒ္ဒါကြီး နိဿယသစ် ဒုတိယတွဲ။
၃။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ၊ ၆၁၃။
၄။ ဝိသတိ ဒသေသံ ဗာ ဒွိဿ တု၊ အယုဝဏ္ဏာနဇ္ဇာယော ဝုဒ္ဓိ (ကစွည်း တဒ္ဓိတကပ္ပ)။

ပုဒ်ဟု အမည်မည်၏။ ဤသို့ တည်မှုကိုယူ၍ အသုံးပြုခြင်းကို သဒ္ဒါပညာ ဟုခေါ်သည်။

ပုံစံ - တိုလောကံ = လောကသုံးပါး

စာတုဒ္ဒိသံ = လေးပါးသောအရပ်

ပဉ္စိန္ဒိယံ = ငါးပါးသောဣန္ဒြေ

ဤသို့ စသည်ဖြင့် သင်္ချာပုဒ် ရှေ့၌ တည်ရှိသော သမာသ်ပုဒ်အားလုံး ကို ဒိဂုသမာသ်ဟု ခေါ်လေသည်။

ဒိဂုသမာသ်ပုဒ်ကို နပုန်းလိင်၊ ကေဝုစင်္ဂေရမည်ဟု ဦးဩက သတိ ပေးလေသည်။

ဒိဂုသမာသ်၌ သင်္ချာပုဒ် ရှေ့၌ရှိခြင်း ဆိုသည်မှာ များရာလိုက်၍ ပြော သော ယေဘုယျနည်းစကားသာဖြစ်၏။ အချို့ ဒိဂုသမာသ်၌ သင်္ချာပုဒ် နောက်၌ရှိ၏။ သင်္ချာနောက်ရှိ ဒိဂုသမာသ်-

ပုံစံကား-

‘ရတနတ္ထယံ’တည်း။

ရတနာသည် ဘုရားရတနာ၊ တရားရတနာ၊ သံဃာရတနာဟူ၍ သုံးမျိုး ရှိသောကြောင့် သုံးဝါကျကျင်းရ၏။ ထို‘ရတနာ’ဟူသော သဒ္ဒါသုံးခုကို နှစ်ခုခေါ်၊ တခုကြွင်း ကေသိသ်ပြုရ၏။ တခုကြွင်းပြုထားသော ရတနာ ဟူသောပုဒ်သည် ဘုရား တရား သံဃာဟူသော သုံးပါးလုံးကို ဟော ပေ၏။ ထို့နောက် တယံ ဟူသောပုဒ်ကို တိဏ္ဍံ သမ္မဟော တယံ၊ တယော အဝယံဝါ တေဿာတိ ဝါ တယံ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ရတနာနံ တယံ ရတနတ္ထယံဟု ဒိဂုသမာသ် တွဲရသည်။

ရှေ့ရှိသင်္ချာ၊ ဒိဂုမှာ၊ များရာ ယေဘုယျနည်းပေတည်း။

နောက်ရှိသင်္ချာ၊ ဒိဂုမှာ၊ နည်းရာအပွက နည်းပေတည်း။

(မန်လည် - သုသုဟာရက)

၉၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဒိဂုသမာသ်နှစ်မျိုး

ဒိဂုသမာသ်ပုဒ်များ၌ အပေါင်းပြဋ္ဌာန်းသောပုဒ်၊ အစိတ်ပြဋ္ဌာန်းသော ပုဒ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စားရှိ၏။ အပေါင်းပြဋ္ဌာန်းသော ဒိဂုသမာသ်ကို သမာဟာရဒိဂု^၁၊ အစိတ်ပြဋ္ဌာန်းသော ဒိဂုကို အသမာဟာရဒိဂု ဟု ခွဲခြား ခေါ်ဝေါ်သည်။

အပေါင်းပြဋ္ဌာန်း၊ အစိတ်ပြဋ္ဌာန်းဆိုရာ၌ ပြဋ္ဌာန်းမှုသည် သဒ္ဒါကို အသုံးပြုသူ၏ အလိုဆန္ဒသို့လိုက်၍ ဖြစ်ရပေသည်။ ထို့ကြောင့်

‘ဝတ္တိစ္ဆာနုပုဗ္ဗိကာ သဒ္ဒပဋိပတ္တိ’^၂

ဟူ၍ ဆိုရိုးပြုခဲ့ကြသည်။ အနက်ကား - သဒ္ဒပဋိပတ္တိ၊ သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်။ ဝတ္တိစ္ဆာနုပုဗ္ဗိကာ၊ သဒ္ဒါကို အသုံးပြုသူ၏ ဆိုလိုသော အလိုသို့လိုက်၍ ဖြစ်၏။

ပုံစံ - ပဉ္စိန္ဒိယ (ပဉ္စ + ဣန္ဒိယ)

ပဉ္စ = ငါးခု။ ဣန္ဒိယ = ဣန္ဒြေ။ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ် ဟူသော ဣန္ဒြေ ငါးပါးတည်း။ ထိုငါးပါးကို အသုံးပြုသူက တပေါင်းတည်း အနက်သဘောဖြင့် အသုံးချသောအခါ အပေါင်းပြဋ္ဌာန်း၏။ တခုစီကို ရည်ရွယ်သုံးစွဲသောအခါ အစိတ်ပြဋ္ဌာန်း၏။

အပေါင်းပြဋ္ဌာန်းသောအခါ နပုန်းကေတ်ငဲ့၍ ‘ပဉ္စိန္ဒိယ’ ဟု နပုန်းလိင် ကေဝုတ်ရှိစေရ၏။ အစိတ်ပြဋ္ဌာန်းသောအခါ နပုန်းကေတ် မငဲ့မူပဲ ‘ပဉ္စိန္ဒိယာနိ’ ဟု မူရင်းပုဒ်အနေအထားအတိုင်း ရှိစေရ၏။

သို့ဖြစ်၍ နပုန်းကေတ်၊ ငဲ့တုံလတ်၊ သမာသ်ဒိဂုပင်- ဆိုသော စကားသည် အပေါင်းပြဋ္ဌာန်းသော သမာဟာရဒိဂု သမာသ်မျိုး အတွက်သာ

၁။ သမာဟာရ = အပေါင်း၊ အသမာဟာရ အပေါင်းမဟုတ်၊ အစိတ် (ပဒရူပ သိဒ္ဓိ)။
၂။ သုတ်သီလက္ခန္ဓီကာသစ်။

ဖြစ်ကြောင်း၊ အစိတ်ပြဋ္ဌာန်းသော အသမာဟာရ ဒိဂုသမာသ်မျိုးဖြစ်မှု နပုန်းကောက်မငဲ့ရကြောင်း ခွဲခြား မှတ်သား အပ်ပေသည်။

မြန်မာဒိဂုသမာသ်

အထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်ဖြင့် သတ်ပုံသံပေါက်၏ အဖြေပြည့်စုံပြီ ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာဘာသာအတွက် ဆက်၍ ဆိုပါဦးအံ့။ ဒိဂုသမာသ် ပုဒ်များကို မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုသောအခါတွင်-

ကေပုဂ္ဂလ = တယောက်သောပုဂ္ဂိုလ် - ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်
ဒွိပဒ = နှစ်ချောင်းသောခြေ - ခြေနှစ်ချောင်း
တိလောက = သုံးပါးသောလောက - လောကသုံးပါး။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ပြန်ဆိုကြရ၏။ ထို့ကြောင့် တယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၊ နှစ်ချောင်းခြေ၊ ခြေနှစ်ချောင်း၊ သုံးပါးလောက၊ လောကသုံးပါး စသော ပုဒ်ပေါင်းမျိုးကို 'မြန်မာဒိဂုသမာသ်ပုဒ်' ဟု ဆိုနိုင်၏။

ယောက်၊ ကောင်၊ ခိုင်၊ စီး အဘယ်နည်း

မြန်မာဒိဂု သမာသ်ပုဒ်များ၌ တစ်၊ နှစ်၊ သုံး စသော သင်္ချာနှင့် တွဲစပ်သော ယောက်၊ ချောင်း၊ ပါး စသော ဝေါဟာရသစ်များ ပါလာ၏။ ယင်း ယောက်၊ ချောင်း၊ ပါး စသော စကားလုံးတို့သည် သဒ္ဒါနည်းအရ မည်သည့် အမျိုးအစားများ ဖြစ်ကြသနည်း။

အဖြေကား- ယောက်၊ ချောင်း၊ ပါး စသော စကားလုံးတို့သည် နာမ်ပုဒ်များဖြစ်ကြ၏။ ဒိဂုသမာသ်ပုဒ်အတွင်း၌ပါရှိသော ပဓာနနာမ်ဒြပ်

၁။ လောကသုံးပါးကဲ့သို့ သင်္ချာနောက်၌ပုဒ်မျိုးကိုလည်း မြန်မာမှုသို့လိုက်၍ မြန်မာဒိဂုသမာသ် ဟု ခေါ်၏။

ကိုပင် ပြန်လည် ရည်ညွှန်း၏။ ညွှန်းခြင်း အကြောင်းကား ကေတ္တိ
ဘာဝေါ သမာသလက္ခဏံ ဟူသောစကားနှင့်အညီ သမာသ်ပုဒ် မည်သည်
မှာ အနက်တခုတည်းကိုသာ ဟောရသောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့်-
တယောက်လူ၊ လူတယောက်၌ ‘ယောက်’ သည် လူ ကိုပင် ဟော၏။
ခြေနှစ်ချောင်း၌ ‘ချောင်း’ သည် ခြေကိုပင်ဟော၏။ သုံးပါးလောက၊
လောကသုံးပါး၌ ‘ပါး’ သည် လောကကိုပင် ဟောပေ၏။

ဤကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဦးဖိုးလတ်၏ မြန်မာ စ ကား အဖွင့် ကျမ်း
(ဒုတိယတွဲ)၌ ဤသို့ ရှင်းလင်း ဆုံးဖြတ်ထား၏။

“လူတယောက်ဆိုသည်၌ ‘ယောက်’ ၏ အနက်သည် ပုဂ္ဂိုလ်၏
ကိုယ်ခန္ဓာပင်ဖြစ်၏။ လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ၎င်း၏ ကိုယ်ခန္ဓာတို့မှာ ခွဲခြား၍
ရကောင်းသည် မဟုတ်ရကား ‘ယောက်’ ၏ အချုပ်လိုရင်း အနက်မှာ
လူပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏” ။

ဤတွင် တယောက်၊ တချောင်း၊ တပါး-ကို သီးခြားခွဲ၍ကြည့်နိုင်၏။
ယောက်သည် အယောက်၊ ချောင်းသည် အချောင်း၊ ပါးသည် အပါးနှင့်
အတူတူပင်ဖြစ်၏။ တစ် ဟူသော သင်္ချာပုဒ်ကို အယောက်ဟူသော နာမ်
ပုဒ်နှင့် ပေါင်းစပ်၍ တယောက်ဟူသော သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်လာ၏။ ထို
နည်းတူ တစ်+အချောင်း= တချောင်း၊ တစ်+အပါး= တပါး ဖြစ်လာ
၏။ ထို့ကြောင့် တယောက်၊ တချောင်း၊ တပါးတို့သည် ပုဒ်ချင်း
ချဉ်းခြင်း၊ သင်္ချာရွှေ့ရှိခြင်း ဟူသော ဒိဂုသမာသ်ပုဒ်များ ဖြစ်လေ
သည်။

နာမ်ပုဒ်ချင်းချင်း ချဉ်းလျှင် သမာသ်၊ ပုဒ်နှင့်ပစ္စည်းချဉ်းလျှင် တဒ္ဒိတ်၊
ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်းချဉ်းလျှင် ကိတ်ဟု သဒ္ဒါစည်းကမ်း ရှိရကား တယောက်၊
တချောင်း၊ တပါး ဟူသောပုဒ်တို့သည် နာမ်ပုဒ်ချင်း ချဉ်းသောသမာသ်
သာ ဖြစ်သောကြောင့် ယောက် (အယောက်)၊ ချောင်း (အချောင်း)၊
ပါး (အပါး)တို့သည်လည်း နာမ်ပုဒ်သာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလေပြီ။

ဤနည်းတူ အောက်ပုဂံတို့သည်လည်း နာမ်ပုဒ်များပင် ဖြစ်လေသည်။

နာမ်ပုဒ်များ   ပုံစံများ   (မြန်မာဒိဂုသမာသ်များ)

ခိုင်၊ အခိုင်	တခိုင်သောငှက်ပျော၊	ငှက်ပျောတခိုင်၊
ချပ်၊ အချပ်	တစ်ချပ်သောဖျော၊	ဖျောတချပ်၊
ခွေ၊ အခွေ	တစ်ခွေသောကြိုး၊	ကြိုးတခွေ၊
စီး၊ အစီး	တစ်စီးသောကား၊	ကားတစီး၊
ဆောင်၊ အဆောင်	တစ်ဆောင်သောအိမ်၊	အိမ်တဆောင်၊
ဆူ၊ အဆူ	တစ်ဆူသော ဘုရား၊	ဘုရားတဆူ၊
တက်၊ အတက်	တစ်တက်သော ကြက်သွန်၊	ကြက်သွန်တတက်၊
တုံး၊ အတုံး	တစ်တုံးသော အသား၊	အသားတတုံး၊
ထုံး၊ အထုံး	တစ်ထုံးသောကြိုး၊	ကြိုးတထုံး၊
ပြတ်၊ အပြတ်	တစ်ပြတ်သော အသီး၊	အသီးတပြတ်၊
ဖုံ၊ အဖုံ	တစ်ဖုံသောဆေး၊	ဆေးတဖုံ၊
မျှင်၊ အမျှင်	တစ်မျှင်သောခြည်၊	ခြည်တမျှင်၊
လုံး၊ အလုံး	တစ်လုံးသောသစ်သီး၊	သစ်သီးတလုံး၊
လက်၊ အလက်	တစ်လက်သောထီး၊	ထီးတလက်၊
သိုက်၊ အသိုက်	တစ်သိုက်သောအပျို၊	အပျိုတသိုက်၊
အုံ၊ အအုံ	တစ်အုံသောပျား၊	ပျားတအုံ၊
အုပ်၊ အအုပ်	တစ်အုပ်သောဆွမ်း၊	ဆွမ်းတအုပ် (စသည်)

ယုဒသန်၏ မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌ ယောက်၊ ကောင်၊ ခိုင်၊ စီး စသော စကားလုံးတို့ကို ‘အရေအတွက် အကူအညီစကား’ဟု သာမန် မျှသာ ဖော်ပြ၏။ သဒ္ဒါဉာဏ် မပါချေ။

အချို့က တယောက်၊ တကောင်၊ တစီးစသည်တို့ကို ‘မျိုးပြပစ္စည်း’ ဟု ဆိုကြ၏။ မသင့်ချေ။ ပစ္စည်းလည်းမဟုတ်၊ မျိုးပြလည်းမဟုတ်ပေ။

ဝေါဟာရတ္ထ ပကာသနီဆရာတော်ဘုရားက ‘မြန်မာသဒ္ဒါပစ္စည်း’ အကြောင်းကို ဤသို့အနက်ဖွင့်ထား၏။

ပစ္စည်းတမူကား - ပုဒ်နှင့်ကင်း၍လည်း မတည်၊
ပုဒ်၏ အနက် ဓာတ်၏ အနက်ကို လွှတ်၍လည်း မဟော၊
ပုဒ်၏ ရှေ့ ဓာတ်၏ ရှေ့လည်း မတည်၊ နောက်၌ သာ တည်၏။

ဤပစ္စည်း လက္ခဏာနှင့် စိစစ်လျှင် ဤသို့တွေ့ရ၏။

လူတယောက်၊ ခွေးတကောင်၊ ကားတစီး စသည်ဖြင့် ပုဒ်နှင့် အမြဲ တွဲစပ်မနေပဲ တယောက်၊ တကောင်၊ တစီး စသည်ဖြင့် ပုဒ်နှင့် ကင်း၍ သူ့ချည်းလည်း ဟည်၏။ ထိုတွင်မျှမက အယောက်၊ အကောင်၊ အစီး ဟူ၍ပင် ထီးထီးနေနိုင်၏။

ယင်းသို့ ပုဒ်နှင့်ကင်း၍ တည်နိုင်သောကြောင့် ပုဒ်အနက်ကိုလွှတ်၍ အနက်ကိုဟော၏။ သုံးပါးလောက၊ လောကသုံးပါး စသည်ဖြင့် ပုဒ်၏ ရှေ့လည်းကောင်း၊ နောက်၌လည်းကောင်း တည်နေနိုင်၏။ ထို့ပြင် လူနှစ်ဆယ်ယောက်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လူအယောက် နှစ်ဆယ်ဟူ၍ လည်းကောင်း ရှေ့နောက်တည်၏။

ထိုသို့ ပစ္စည်းလက္ခဏာနှင့် မညီညွတ်သောကြောင့် ယောက်၊ ကောင်၊ စီး စသည်တို့ ပစ္စည်းမဟုတ်သည့်မှာ ထင်ရှားပေ၏။

‘မျိုးပြ’ဆိုသည်လည်း မဟုတ်ချေ။ ဘုန်းကြီးတပါး၊ လူတယောက် စသည်ဖြင့် ပြောဆိုရေးသားခြင်းသည် သုံးရိုးစွဲရိုး (USAGE) မျှသာ ဖြစ်၏။ တပါးက ဘုန်းကြီးဟူသောအမျိုးအစားကိုပြသည်။ တယောက်က လူဟူသော အမျိုးအစားကို ပြသည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အင်းဝ

နုပုန်းကေတ်၊ ငဲ့တုံလတ်၊ သမာသ်ဒိဂုပင်

ခေတ်၌ ခုံတော် မောင်ကျဖမ်းက မဂ္ဂဋ္ဌာန်လေးယောက်၊ ဖလဋ္ဌာန်
လေးယောက်ကို ကိုးကားပြီး ဘုန်းကြီးတယောက်၊ ဘုန်းကြီးနှစ်ယောက်
ဟုပင် သုံးနှုန်းခဲ့ဘူးလေပြီ။

အချုပ်ကား ကဝိလက္ခဏာဆရာ ဖော်ပြထားသော ပါဠိဒိဂုသမာသ်မှ
မြန်မာဘာသာအဘွက် သဒ္ဒါဉာဏ်ရ၏။ ထိုဉာဏ်ကို အသုံးပြုကြည့်သော
အခါ မြန်မာဘာသာ၌ ဒိဂုသမာသ်ရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။ မြန်မာဒိဂု
သမာသ်များတွင် ပါရှိသော ယောက်၊ ကောင်၊ ခိုင်၊ စီး စသောစကား
လုံးတို့သည်လည်း ပစ္စည်း စကားများမဟုတ်ကြ။ သမာသ်ဝင် နာမ်ပုဒ်
များသာဖြစ်ကြောင်း မှန်ကန်စွာ တွေ့ရပေသည်။ ဤကား ဦးဩ သတိ
ပေးသည့် ကျေးဇူးပေတည်း။ ။

၉။ အန္တိတ် ဗာဟျတ်၊ ယုင်းမချတ်၊

ခပ်မှတ်ခုံနှစ်ပြင်

ပါဠိပုဒ်တခု၌ အန္တိတ် ဗာဟျတ် ဟူသော အနက်တစုံသည် မချတ် မယုင်းပါရှိသည်။ တံဆိပ်ခတ်ထားသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အမှတ် အသား ပြုထားသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပီပြင်ထင်ရှားစွာ ပါရှိမြဲ ဖြစ် လေသည်။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

အန္တိတ်၊ ရင်းမြစ်ကား - အန္တိတ္ထ(ပါ) အန္တိ+အတ္ထ
အန္တိ=အတွင်း၊ အတ္ထ+အနက်၊

အတွင်းကျသော အရင်းခံအနက်ကို အန္တိတ္ထ (ပါ) အန္တိတ်ဟု ခေါ်သည်။

ဗာဟျတ်-ဗာဟျတ္ထ (ပါ) ဗာဟိယ၊ ဗာဟိရ+အတ္ထ၊
ဗာဟိယ=ဗာဟိရ=အပ=ပြင်ပ၊
အတ္ထ + အနက်

အပြင်အနက်ကို ဗာဟျတ္ထ (ပါ) ဗာဟျတ် ဟုခေါ်၏။ ဗာဟိယ သို့မဟုတ် ဗာဟိရ မှ ယံ၊ ရ ချေ၊ ဝ ကို - ဟု ပြုက ဗာဟျတ္ထဖြစ်၏။ ထ ကို ချေ၊ တ ကို တံခွန်လွှားသော် ဗာဟျတ် ဟူသော ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရကို ရသည်။

ဤတွင် အန္တိ၊ အန္တိတ္ထ၊ ဗာဟျ၊ ဗာဟျတ္ထ ဟူ၍ လေးမျိုး ခွဲခြား၍ သဒ္ဒါစာစပ်နိယံကျမ်းများ၌ ဖော်ပြကြ၏။ ခွဲပုံမှာ-

ဤ အန္တတ်၊ ဗာဟျတ် ခဲ့ခြားမှုသည် ဝါကျတွင်းရှိ ပုဒ်တပုဒ်နှင့် တပုဒ် ဆက်စပ်မှုကို ရှာဖွေရာ၌ အသုံးဝင်၏။ ပုဒ် တပုဒ် နှင့် တပုဒ် ဆက်စပ်မှုပြုသည်ကို 'စာစပ်သည်' ဟု ဆို၏။ စာစပ်မှုန်ကန်မှုသည် အဓိပ္ပာယ် မှန်၊ အနက်မှန် သိရှိနားလည်ရေးအတွက် လွန်စွာ အရေးပါလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုန်းကြီးကျောင်း ပါဠိသင်ကြားနည်းစနစ်၌ စာစပ်ကို အလေးဂရုပြုပြီး လေ့ကျက်ခိုင်းလေသည်။

အန္တတ် ဗာဟျတ် စပ် စာစပ်နိယံ -

- (၁) သုံးပါး ကြိယာ၊ အန္တတ္တာ၊ စပ်ရာချင်းတို့ချင်း။
- (၂) ဝိသေသနာ၊ အန္တတ္တာ၊ စပ်ရာ ဗာဟိရတ္တချင်း။
- (၃) နိဒ္ဒါရဏာ၊ သမ္ပန္နာ၊ စပ်ရာ ဗာဟိရတ္တချင်း။
- (၄) ဟိတ်ပေါင်းကိုးဖြာ၊ လက္ခဏာ၊ ခြောက်ဖြာ ကာရက။
- (၅) ဗာဟျတ္တ၊ စပ်ကြလေရာ၊ အန္တတ္တာ၊ စပ်ရာသည်တွင်မင်း။

နိယံများ ရှင်းလင်းချက်

၁။ သုံးပါးကြိယာ (ဝါ) ကြိယာသုံးပါးတို့ကား ပုဗ္ဗကာလကြိယာ၊ အပရကာလကြိယာနှင့်သမာနကာလကြိယာတို့ပေတည်း။ ကြိယာ နှစ်ခုဖြစ်ရာတွင် တခုက အလျင်၊ တခုက နောက်ဖြစ်ခဲ့သော် အလျင်ဖြစ်သော ကြိယာသည် ပုဗ္ဗကာလကြိယာ၊ နောက်မှဖြစ် သော ကြိယာသည် အပရကာလကြိယာ မည်၏။ ကြိယာနှစ်ခု တပြိုင်နက်ဖြစ်လျှင် သမာနကာလ ကြိယာဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ - ဒွါရံ ဝိဝရိတော နိက္ခမိ၊ တံခါးကိုဖွင့်၍ ထွက်၏။

ဤ၌ ဖွင့်ပြီးမှထွက်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွင့်ခြင်းကြိယာ 'ဝိဝရိတော' သည် ပုဗ္ဗကာလကြိယာတည်း။ ထို့ရှေ့ကြိယာသည် နောက်ကြိယာအား အထူးပြုသည့် သဘောလည်းရောက်၍ ဝိသေသနဖြစ်၏။ ဖွင့်ခြင်း၊

၁။ နိယာမ သမူဟဒိပနိကျမ်း၊ ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၄၁-ခု။

ထွက်ခြင်းကြိယာ အနက်သည် အန္တတ္ထဖြစ်၏။ စာစပ်ရန်မှာ ထိုအန္တတ္ထ ဖြစ်သော ကြိယာချင်းစပ်ရာ၏။

ဝိဝရိတုကာကား နိက္ခမိ ဌိ ပုဗ္ဗကာလကြိယာ ဝိသေသန၊ နိက္ခမိကား အပရကာလကြိယာ ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့်စပ်၏။

ဒွါရံ ပိဒဟိတုာ နိက္ခမိ၊ တံခါးကို ပိတ်၍ထွက်၏။ အမှန်က ထွက်ခြင်းကအလျင်၊ ပိတ်ခြင်းက နောက်တည်း။ ထို့ကြောင့်ပိဒဟိတုာသည် အပရကာလ ကြိယာတည်း။

ဒဏ္ဍော ထက္ကစ ပကတိ၊ တုတ်သည် တထစ်ထစ်မြည်၍ ကျ၏။ ဤ၌ မြည်ခြင်းနှင့် ကျခြင်း ဟချိန်တည်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သမာနကာလ ကြိယာဖြစ်၏။

၂။ ဝိသေသနပုဒ်၌ ဂုဏ်သည် အန္တတ္ထဖြစ်၏။ သေဌံ၊ မြတ်သော ဟူသောပုဒ်၌ အမြတ်ဂုဏ်သည် အန္တတ္ထ၊ တပစ္စည်း အနက်သည် ဗာဟုတ္ထ ပေတည်း။ သေဌံ ဗုဒ္ဓံ၊ ချီးမွမ်းအပ်သော မြတ်စွာဘုရား ဟူရာ၌ သေဌံမှ တပစ္စည်းသည် ဗာဟုတ္ထ၊ ဗုဒ္ဓံမှ တပစ္စည်းလည်း ဗာဟုတ္ထ။ ယင်းတို့ချင်းစပ် ဟူလို။ အာချာတ် ကြိယာသည် ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့် တူ၏။ ကိတ်ကြိယာပစ္စည်းသည် အိမ်ရှေ့မင်းသားနှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓံ ၌ ကိတ်ပစ္စည်း ဟူသော ဗာဟုတ္ထ အိမ်ရှေ့မင်း၌ စပ်အပ်၏ ဟူလို။

ဆိုလိုသည်ကား- ‘ဗုဒ္ဓံ’သည် ကိတ်ပုဒ်တည်း။ ဗုဒ္ဓ ဓာတ်၊ တပစ္စည်း ဖြင့် ပြီး၏။ ဗုဒ္ဓ ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ အသိဉာဏ်ဟူသောဂုဏ်ကိုရ၏။ တပစ္စည်းအရ အသိဉာဏ်ရှိသော ဘုရားဒြပ်တော်ကိုရ၏။ ဓာတ်အရ အသိဉာဏ်ကား အန္တတ္ထ၊ အတွင်းအနက်။ ပစ္စည်းအရ ဒြပ်ကား ဗာဟုတ္ထ၊ အပြင်အနက်ပေတည်း။

သေဌံ ဗုဒ္ဓံဟူသောစကားရပ်၌ စာစပ်လိုသောအခါ ‘သေဌံ၊ မြတ်သော’ ဟူသော ဝိသေသနကို ဗုဒ္ဓံ ၌ စပ်ရန်ဖြစ်၏။ စပ်သောအခါ ‘မြတ်သော ဉာဏ်’ဟု စပ်လိုသော် အန္တတ္ထကို စပ်ခြင်းမည်၏။ မြတ်သော ဘုရားဟု စပ်လိုသော် ဗာဟုတ္ထကို စပ်ခြင်းမည်၏။

၁၀၂ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

သေဋ္ဌံ ဗုဒ္ဓံ နှစ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့်တူသော အာချတ်ကြိယာမပါ၊
ဗုဒ္ဓံကား ကိတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ အိမ်ရှေ့မင်းနှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် အိမ်ရှေ့မင်း
(တပစ္စည်း)၌ပင် စပ်ပါဟူလို။

၃။ အပေါင်းထံမှ အစိတ်ကိုထုတ်ခြင်း နိဒ္ဓါရဏ၊ တခုနှင့်တခု
ဆက်စပ်ခြင်း သမ္ပန်တို့သည် ပညတ်သဘောဖြစ်၍ ဗာဟိရဿာ
တည်း။ ထိုဗာဟိရတ္ထချင်း စပ်အပ်၏ ဟူလို။

ပုံစံ - သာဝကေသု အာနန္ဒော ဗဟုသုတော။
သာဝကေသု၊ သာဝကတို့တွင်။ အာနန္ဒော၊ ရှင်အာနန္ဒာ
သည်။ ဗဟုသုတော၊ ဗဟုသုတရှိ၏။ ဤ သာဝကေသု
ဟူသော နိဒ္ဓါရဏိယ ကောင်း၌ သာဝကအပေါင်း ဟူသော
ပညတ် ဗာဟုတ္ထသည် ရှင်အာနန္ဒာဟူသော နိဒ္ဓါရဏ အစိပ်
ပညတ် ဗာဟုတ္ထ၌ စပ်၏။

မနုဿာနံ သမ္ပဟော။ မနုဿာနံ၊ လူတို့၏။ သမ္ပဟော၊ အပေါင်း။
မနုဿာ နံ ၌ ဆက်စပ်မှုဟူသော ဘာဝပညတ် ဗာဟုတ္ထသည် သမ္ပဟော
ဟူသော အပေါင်း ပညတ် ဗာဟုတ္ထ၌ စပ်၏။

၄။ ‘ဟိတ်ပေါင်းကိုးဖြာ’အရ ဟိတ်ကိုးမျိုးကား- နာနာဟိတ်၊
ပရမ္မရဟိတ်၊ ပစ္စေကဟိတ်၊ ဇနကဟိတ်၊ ဉာပကဟိတ်၊ သမ္မာ
ပကဟိတ်၊ သဘာဝ ဉာပကဟိတ်၊ ဗျတိရေ ကဉာပကဟိတ်၊
ကာရိယ ဉာပကဟိတ် တို့တည်း။ ထိုဟိတ်တို့နှင့် လက္ခဏာအနက်
ကာရက ခြောက်ပါးတို့သည် ဗာဟုတ္ထမည်၏။ ထိုဗာဟုတ္ထတို့ကို
ကြိယာဟူသော အန္တတ္ထ၌ စပ်အပ်၏ ဟူလို။

ပုံစံ - ဗီဇာယ အင်္ဂုရော ဇာယတိ။ မျိုးစေ့ကြောင့် အညွန့်
ဖြစ်၏။ ဤတွင် ‘မျိုးစေ့ကြောင့်’ သည် ဟိတ်တည်း။ ထို
ဗီဇာယ ဟူသော ဟိတ် ဗာဟုတ္ထ သည် ဇာယတိ ကြိယာ
အန္တတ္ထ၌ စပ်အပ်၏။ မျိုးစေ့ကြောင့် ဖြစ်၏ ဟူလို။

ကျန်သော အနက်များ၌လည်း ဤနည်းတူပင် ဖြစ်၏။

အချင်းချင်းငဲ့ခြင်း၊ စပ်ခြင်းရှိသော ပုဒ်အပေါင်းကို ဝါကျဟုဆို၏။
 ထိုဝါကျတိုင်းရှိ ပုဒ်အချင်းချင်း ဆက်စပ်ပုံကို အတိုင်းအနက် (အန္တိတ်)၊
 ပြင်ပအနက် (ဗာဟုတ္ထ) ဆိုက်အောင် ပြသခြင်းသည် ပါဠိသဒ္ဒါ၏
 လေးနက်သောနည်းစနစ်တရပ်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် စိန္တကျော်သူ
 ဦးဩသည် ဤအန္တိတ် ဗာဟုတ် စာစပ်ကို တန်ဖိုးထားပြီး ထည့်သွင်း
 ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်လေရာသည်။

၁၀။ ကတ်ကတ်သတ်သတ်၊ ကျမ်းအာချာတ်၊

ငါ့ဘုတ်ရှစ်သွယ်ခဉ်

ကစည်းသဒ္ဒါကျမ်းတွင် ပါသော အာချာတ်ကျမ်း၌ ကတ်ကတ် သတ်သတ် နှိုက်နှိုက် ချွတ်ချွတ် လေ့လာသိရှိအပ်သော ကြိယာဝိဘတ် ရှစ်သွယ်တို့ကို အကုန်အစင် မချန်မချင်း ထင်လင်းစွာ ပြဆိုထား လေသည်။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

ကတ်သတ် ဟူသော စကားသည် ခက်ခဲခြင်း၊ ခဲယဉ်းခြင်းအနက်ရှိ၏။ ဤတွင် “ကတ်”သည် စကားရင်းတည်း။ ဤကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ တွင်ပင်-

ဆယ်ပါးပုတ်ခတ်၊ တရားကတ်၊ ဖြတ်လေပညာရှင်။ (၁၀၀၂) ဟု ‘ကတ်’အနက်ကိုပါ ပြည့်နှိုးထား၏။ ကတ်လတ် ဟူသောစကား၌ ‘လတ်’ သည် ‘ကန့်လန့်’ ၌ ‘လန့်’ ကဲ့သို့ စကားပိုး မျှသာဖြစ်ကြောင်း ဆိုသည်။ ထိုနည်းတူ ‘ကတ်သတ်’ ၌ ‘သတ်’သည်လည်း စကားတန်ဆာမျှသာ ဖြစ်၏။ ယင်းကတ်သတ်ကိုပင် ကတ်ကတ် သတ်သတ် ဟု နှစ်ကြိမ်စီ ထပ်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ခဲယဉ်း’ကို ခဲခဲယဉ်းယဉ်း၊ ‘ကြောင့်ကြ’ကို ကြောင့်ကြောင့်ကြကြ ဆိုသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ပရိယာယ် နှစ်ချက်ဆင့် အနက်မြင့် ဆိုသည့်အတိုင်း အနက်ကို လေးနက်စေသည်။

ကျမ်းအာချာတ်ဟူသည် ကစည်းသဒ္ဒါကြီးကျမ်းလာ ခြောက်ခု မြောက်ကျမ်းတည်း။ ကစည်းသဒ္ဒါကျမ်း၌ သန္ဓိကပ္ပ၊ နာမကပ္ပ၊ ကာရက ကပ္ပ၊ သမာသကပ္ပ၊ တဒ္ဓိတကပ္ပ၊ အာချာတကပ္ပ၊ ကိတကပ္ပ၊ ဥဏာဒိ ကပ္ပ ဟူ၍ ‘ကပ္ပ’ရှစ်မျိုးပါဝင်၏။ ‘ကပ္ပ’ကို ကျမ်းဟူ၍ နိဿယဆရာ တော်များ အနက်ပြန်ဆိုကြ၏။

ကတ်ကတ်သတ်သတ်၊ ကျမ်းအာချာတ်၊ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်စဉ် ၁၀၅

ပုံစံ - သန္ဓိကပွေ၊ နိဋ္ဌိတော။
သန္ဓိကပွေ၊ သန္ဓိကျမ်းသည်။ နိဋ္ဌိတော၊ အပြီးသို့
ရောက်ပြီ။

ထို့ကြောင့် 'ကစ္စာယနပကရဏ' ဟု ခေါ်သော ကစ္စည်းသဒ္ဓါကျမ်း၌
ကပ္ပကျမ်းပေါင်း ရှစ်မျိုးပါဝင်ကြောင်း သိရ၏။

နိဿယမြန်မာပြန်ဆရာများသည် ကပ္ပကိုလည်း 'ကျမ်း' ဟု မြန်မာ
ပြန်ကြသည်။ 'ပကရဏ' ကိုလည်း ကျမ်းဟုပင် ပြန်ဆိုကြသည်။ မြန်မာ
အနက်အရသော် 'ကျမ်း' ဟူသော အနက်ချင်းတူနေသည်။ သို့ရာတွင်
ကပ္ပသဒ္ဓါသည်-

ကာလဟူသောအနက်၊ ကတ ယုဂ်လေးပါးဟူသော အနက်၊
အမြှက်ဟူသော အနက်၊ နာမ ပညတ်ဟူသော အနက်၊ အပိုင်း
အခြားဟူသော အနက်၊ အာယုကပ်ဟူသောအနက်၊ အတူဟူ
သောအနက်၊ ရဟန်းတို့ ကပ္ပိခြင်း ကပ္ပဗိန္ဒူ အနက်၊ ထက်ဝန်း
ကျင်အနက်၊ အန္တရကပ်စသော အနက်၊ ကြံစည်ခြင်းအနက်၊
စီရင်ခြင်းအနက် ဟူသော အနက်(၁၂) မျိုးကို ဖော်ပြရာတွင်-
အပိုင်းအခြားဟူသော အနက်ဖြစ်သင့်၏။ သို့ဖြစ်၍ သန္ဓိကပ္ပ စသည်ကို
'ကျမ်း' ဟု ရှေးဆရာတို့ အနက် မြန်မာ ပြန်ဆိုကြသော်လည်းဂန္ထဆိုသော
'ကျမ်းဂန်' အဆင့်မျိုးမဟုတ်။ အပိုင်းအခြားကလေးမျှသာ ဖြစ်သည်ဟု
ယူသင့်၏။ သန္ဓိကပ္ပဆိုလျှင် ကစ္စည်းကျမ်း (ကစ္စာယန ပကရဏ) ၌
ပါသော သန္ဓိအပိုင်းအခြားဟု သိရာသည်။ အာချာတ်ကပ္ပ စသည်
နည်းတူပင်။

'ပကရဏ' သဒ္ဓါမူကား နိဒါန်း၊ နိဂုံးစုံလင်သော ကျမ်းဂန်ဟူသော
အနက်ကိုပြု၏။ ကစ္စည်းသဒ္ဓါကြီးကို တကျမ်းလုံးရည်ညွှန်းပြီး 'ပကရဏ'
ဟု ဆရာတို့ အသုံးပြုကြ၏။

၁။ သပြေကန်သဒ္ဓါကြီးနိဿယသစ်။ ၂။ ပါဠိအဘိဓာန်၊ ဂါထာ-၇၉၉။

၁၀၆ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဣဓာပိ၊ ဤအာကာရန္တပဒမာလာ၌လည်း။

ပကရဏ ဒွ ယေန၊ ကစွည်း၊ စူဠနိရုတ္တိကျမ်းနှစ်စောင် နည်းဖြင့်။

ဤအထိကား အာချာတ်ကျမ်းဟု သုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဖွင့်ဆိုချက်တည်း။

ကစွည်းကျမ်း၌ သန္ဓိကပ္ပဖြင့် ပုဒ်အချင်းချင်း ဆက်စပ်ပုံကို ပြ၏။ နာမကပ္ပ၊ သမာသကပ္ပ၊ တဒ္ဓိတကပ္ပတို့ဖြင့် နာမ်ပုဒ်များ တည်ဆောက်ပုံကိုပြ၏။ ကာရက ကပ္ပဖြင့် ဝါကျတည်ဆောက်ရန်အတွက် နာမ် ဝိဘတ်တို့၏ အစီအရင်ကိုပြ၏။

နာမ်အခန်းကို စီရင်ပြီးနောက် ကြိယာပုဒ်တို့၏ သဒ္ဓါအစီအရင်ကို ပြဆိုလိုသောကြောင့် အာချာတ်ကျမ်းကို ဆက်လက်ပြုစုတော်မူသည်။ ယင်းသို့ ပြုစုရာတွင် ကျမ်းရင်းစာသားကို မရေးသားမီ တင်ကူး၍ အာချာတ်ကျမ်း၏ နက်နဲ ခက်ခဲပုံကိုလည်းကောင်း၊ အာချာတ်ကျမ်း၌ ပါဝင်သည့် အချက်အလက်တို့ကို လည်းကောင်း၊ စာသင်သားတို့အား ကြိုတင်အသိပေးတော်မူသည်။

အာချာတ်သမုဒ္ဓရာ

ယင်းသို့ အသိပေးရာတွင် အလင်္ကာဂုဏ် မြောက်လှစွာ ကျမ်းအာချာတ်ကို သမုဒ္ဓရာနှင့် တင်စားလျက် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားလေသည်။

အာချာတ်ကျမ်းသည် မဟာသမုဒ္ဓရာနှင့်တူပါသည်။ ထိုအာချာတ်သမုဒ္ဓရာ၌ အဇ္ဇတ္တနိ ဝိဘတ် အစရှိသည်ဖြင့် ဝိဘတ် ရှစ်မျိုးတည်း ဟူသော လှိုင်းတံပိုးလည်းထန်ပါသည်။ ဓာတ်တည်းဟူသော ရေပြင်လည်း ကျယ်ပါသည်။ ဝိကရဏပစ္စည်း အာဂုံကာလတည်း ဟူသော ငါးမျိုးစုံတို့လည်း ကျက်စားလျက်ရှိပါသည်။ အနုဗန်ဖြစ်သော ဣဒ္ဓိကပ္ပရာ

၁။ သဒ္ဓါနိတိ ပဒုမာလာနိဿယ၊ (နှာ-၄၅၂)

ကျေခြင်းစသော ရှံ၊ ညွန်လည်း ထူထပ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အနက်ကို ဝေဘန်ရာ သဒ္ဒါတည်းဟူသော ကမ်းမူကား အမှန်ရှိပါသည်။ ထို အာချာတ်ကြိယာ မဟာသမုဒ္ဒရာကို နှစ်သက်ဖွယ်သော စကားကို ဆို တတ်ကြကုန်သော ခိုင်ခံ့သော ပညာရှိတို့သည် မိမိတို့၏ ကြီးခိုင် ကျယ်ပြောသော ဉာဏ်ပညာတည်းဟူသော လေ့ သဘောဖြင့် တဖက် ကမ်းသို့ ပေါက်ရောက်အောင် ကူးမြောက်နိုင်ကြပါသည်။

ထိုအာချာတ် ကျမ်းသည် ဆန်းကြယ်သောကြိယာတို့ဖြင့် ခြံရံသော ကျမ်းလည်း ဖြစ်၏။ ကျယ်လည်း ကျယ်ဝန်းလှ၏။

ဤတွင် အရာအားလျော်စွာသော အာချာတ် အဓိပ္ပာယ်နှင့် လှိုင်း တံပိုးသဖွယ်ဖြစ်သော ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်အကြောင်းကို ဆက်လက် ဖြေဆို ပါအံ့။

အာချာတ်အဓိပ္ပာယ်

အာချာတ် (ပါ) အာ + ချာဓာတ် + တပစ္စည်း
ကြိယံ အာချာယတိတိ အာချာတ်ံ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုအပ်၏။

အနက်ကား

ကြိယံ၊ ကြိယာကို။ အာချာယတိ၊ ဟောတတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ အာချာတ်ံ၊ အာချာတ်မည်၏။ ကြိယာကို ဟောတတ်သေကြောင့် တိ၊ အန္တိ စသော ဝိဘတ်တို့သည် အာချာတ်မည်၏ ဟူလို။

ဤဝိဂြိုဟ်အရ အာချာတ် ဟူသည် တိ၊ အန္တိ စသော ဝိဘတ်ပင်တည်း။ တိ အန္တိ စသော ဝိဘတ်ကို အာချာတ် ဟူ၍ ခေါ်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ် ရောက်၏။

သို့သော် ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ စသော ပုံစံ၌-

ပုရိသော၊ ယောကျ်ားသည်။ မဂ္ဂံ၊ ခရီးကို။ ဂစ္ဆတိ၊ သွား၏။

၁။ ကစ္စည်းသဒ္ဒါကျမ်း အာချာတ်ကပ္ပ အဖွင့်စကားဦး။

၁၀၈ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဆိုရာတွင် ‘ဂစ္ဆတိ’ ဟူသော ကြိယာပုဒ်၌ ‘တိ’ ဝိဘတ်သည် ပုရိသော ဟူသော ကတ္တားကိုသာ ဟော၏။ သွားခြင်း ဟူသော ကြိယာကို မဟော။ ဂစ္ဆ (ဂမုဓာတ်) သည်သာ သွားခြင်းဟူသော ကြိယာ အမူအရာ ကို ပြ၏။ ထိုသို့ ‘တိ’ ဝိဘတ်သည် ကြိယာကို မဟောမညွှန်သောကြောင့် ဝိဘတ်ကို အာချာတ်မခေါ်သင့်။ ဤသို့ မေးစရာရှိ၏။

အဖြေကား- သွားခြင်း ကြိယာသည်ဂစ္ဆတိ ဟူသော ပုဒ်ဖြစ်ပေါ်လာ စေသည့်အကြောင်း (ဗျူပုတ္တန်နိမိတ်) ဖြစ်၏။ ထို သွားခြင်း ကြိယာသည် အခြား၌မတည်။ ပုရိသော ဟူသော ယောကျ်ား၌ပင် တည်၏။ တနည်း ဆိုသော် ကြိယာသည် ကတ္တားနှင့်မကင်း။ (၀၇) ဓာတ်နှင့် ဝိဘတ် မကင်းစကောင်း၊ သို့ မကင်းသောကြောင့် တိဝိဘတ်သည် ပုရိသော ဟူသော ကတ္တားကို ဟောညွှန်ယင်း ကြိယာကိုလည်း ဟောရာရောက် ပေသည်။ မကင်းရာကို ဆိုသဖြင့် မကင်းတတ်သည်ကိုလည်း ရသော နာနန္တရိက နည်းတည်း။ သို့အတွက် တိ စသော ဝိဘတ်သည် ကြိယာ ကိုပါ ဟောညွှန်သည်မည်၏။ ဤသို့ ကြိယာကို ဟောသောကြောင့် အာချာတ်မည်နိုင်၏ ဟူလို။

တနည်းအားဖြင့် ပဓာနဘာဝေန ကြိယံ အာချာယတိတိ အာချာတံ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုအပ်၏။ ပဓာနဘာဝေန၊ လွန်စွာပြဋ္ဌာန်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ကြိယံ၊ ကြိယာကို။ အာချာယတိ၊ ဟောတတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ အာချာတံ၊ အာချာတ်မည်၏။ ကတ္တား၊ ကံကိုဟောသည် ဆိုသော်လည်း ပဓာနအားဖြင့် ဟောသည်မဟုတ်။ ကြိယာကိုသာ ပဓာနအားဖြင့် ဟောသောကြောင့် အာချာတ်မည်၏။

ဤနည်းအရ ဂစ္ဆတိ၊ ဂမိယ တေ စသော ကြိယာပုဒ်တခုလုံးကို အာချာတ်ဟု ဆိုရပေသည်။ ထိုပုဒ်တို့သည် ကြိယာဝိသေသဒြပ်ကို ပဓာန ဟော၏။ ကတ္တား၊ ကံ အနက်ကို အပ္ပဓာန ဟော၏။

အကျဉ်းချုပ်ဆိုရသော် ပထမနည်းအရ တိ၊ အန္တိ စသောဝိဘတ်တို့ကို အာချာတ်ဟု ခေါ်၏။ ဒုတိယနည်းအရ ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆန္တိ စသောကြိယာ

ပုဒ်တို့ကို အာချာတ်ဟု ခေါ်၏။ ပထမနည်းကား ဥပစာ စကား၊ ဒုတိယ
နည်းကား မုချစကားတည်း။

ဝိဘတ်အဓိပ္ပာယ်

ဝိဘတ္တိ ပုဒ်ရင်း၊ ဝိ + ဘဇဓာတ် + တိပစ္စည်း

ကာလာဒိဝသေန ဓာတုတ္တံ ဝိဘဇန္တိတိ ဝိဘတ္တိယော ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

ကာလာဒိဝ သေန၊ အတိတ်စသော ကာလတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်။
ဓာတုတ္တံ၊ ဓာတ်၏အနက်ကို။ ဝိဘဇန္တိ၊ ဝေဘန်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ၊
ထို့ကြောင့်။ ဝိဘတ္တိယော၊ ဝိဘတ်တို့မည်၏။ ကာလ စသည်တို့ဖြင့်
ဓာတ်အနက်ကို ဝေဘန်ဖော်ပြတတ်သောကြောင့် ဝိဘတ်မည်၏ ဟူလို။

ဝေဘန်ပုံကား ဤသို့တည်း။ ပုံစံ- ပစဓာတ်၊ ပစ = ပါကေ။ ပစ၊
ပစ ဓာတ်သည်။ ပါကေ၊ ချက်ခြင်း အနက်၌ဖြစ်၏။ ဤကား ဓာတ်
နက်တည်း။

ပစ၊ ချက်ခြင်းဟူ၍ ဓာတ်ချည်း သက်သက်ဆိုသော် ထိုချက်ခြင်း
သည် ချက်ပြီးလော၊ ချက်ဆဲလော၊ ချက်လတ္တံ့လော ဟူ၍ ကာလ
ပိုင်းခြင်း မသိသာ။ သို့မဟုတ် သူချက်သလော၊ သင်ချက်သလော၊ ငါ
ချက် သလော ဟူ၍ ချက်သူ(ယောဂ) အားဖြင့်လည်း မဆင်ရှား၊ ထို့
ပြင် တယောက်ထဲချက်သလား၊ အများချက်သလားဟူ၍ အနည်းအများ
ကေဂုဏ်၊ ဗဟုဂုဏ်လည်း မပေါ်လွင်။ သို့အတွက် ပစဓာတ်၌ တိစသော
ဝိဘတ်ကိုတံ့ပေးလိုက်၍ ပစတို့ဟု ပုဒ်ပြီးလာသောအခါ တိဝိဘတ်က
ချက်ဆဲဖြစ်ကြောင်း ပစ္စုပ္ပန်ကာလကိုပြု၏။ သူချက်သည်ဟု နာမ
ယောဂကိုပြု၏။ တယောက်ထဲချက်သည်ဟု ကေဂုဏ်စကားကို သိစေ၏။
ထိုနည်းတူ အန္တိဝိဘတ်ဆက်ပေးပြီး ပစန္တိ ဟု ဖြစ်လာရာတွင် လည်း
ကောင်း၊ အနာဂတ် ဝိဘတ်ဆက်၍ ပစိဿတိဟု ဖြစ်လာရာတွင် လည်း
ကောင်း၊ အပစိ ဟု အတိတ်ဝိဘတ်ဖြင့် ပုဒ်ပြီးရာတွင် လည်းကောင်း၊
တိ၊ အန္တိ စသော စကားလုံးတို့က ဓာတ်၏အနက်ကို သက်ဆိုင်ရာကာလ

၁၁၀ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ယောဂ၊ စုစ်တို့ဖြင့် ဝေဘန်သွားလေသည်။ ထိုသို့ ဝေဘန္တိကပြုတတ်
သောကြောင့် ဝိဘတ္တိ = ဝိဘတ်ဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အာချာတ်ဝိဘတ် ရှစ်သွယ်

ကစည်းသဒ္ဒါကြီးကျမ်းအရ အာချာတ်ဝိဘတ် ရှစ်မျိုးရှိ၏။ ၎င်းတို့
ကား အောက်ပါတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်။
- ၂။ ပဉ္စမိဝိဘတ်။
- ၃။ သတ္တမိ ဝိဘတ်။
- ၄။ ပရောက္ခာဝိဘတ်။
- ၅။ ဟိယျတ္တနိ ဝိဘတ်။
- ၆။ အဇ္ဇတနိ ဝိဘတ်။
- ၇။ ဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်။
- ၈။ ကာလာတိပတ္တိ ဝိဘတ်။

ထိုဝိဘတ်ရှစ်မျိုးတို့တွင် ဝတ္တမာန်၊ ပဉ္စမိ၊ သတ္တမိ၊ ဤဝိဘတ်သုံးမျိုး
ကို ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ်။ ပရောက္ခာ၊ ဟိယျတ္တနိ၊ အဇ္ဇတနိ၊ ဤဝိဘတ်သုံးမျိုး
ကို အတိတ်ဝိဘတ်။ ဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်ကို အနာဂတ် ဝိဘတ်ဟု ခေါ်၏။
ကာလာတိပတ္တိ ဝိဘတ်မူကား အတိတ်၊ အနာဂတ်နှစ်မျိုး၌ အကျုံးဝင်
ပေ၏။

ဝတ္တမာန်အဓိပ္ပာယ်

ဝတ္တတိတိ ဝတ္တမာနော။ ဝတ္တတိ၊ ဖြစ်တတ်၏။ ဝါ၊ ဖြစ်ဆဲ။ ဣတိ၊
ထို့ကြောင့်။ ဝတ္တမာနော၊ ဝတ္တမာန်တည်း။ ကြိယာအမူအရာတခုကို
အားထုတ်ပြုလုပ်၍ မပြီးသေး၊ ပြုဆဲဆဲကာလသည် ဝတ္တမာန်မည်၏။
ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အတူတူပင် ဖြစ်၏။ တံ တံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နော ပစ္စုပ္ပန္နော
အရ ထိုထိုသော အကြောင်းတခုခုကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ဆဲကာလကိုပင်

ကတိကတိသတ်သတ်၊ ကျမ်းအာချာတ်၊ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်စဉ် ၁၁၁

ပစ္စုပ္ပန်ဟုဆိုလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကာတန္တ ခေါ် သက္ကတကျမ်း၌ ‘သမ္ပတိ ဝတ္တမာနာ’ ဟု ပြု၏။ သမ္ပတိ=ယခု။ ဝတ္တမာနာ=ယခုဟူလို။ အရင်းခံအားဖြင့် ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်ကို ပစ္စုပ္ပန်ကာလအတွက် အသုံးပြုသည်။

ဝတ္တမာန် ဝိဘတ် ၁၂-လုံး

တိ၊ အန္တိ၊ သိ၊ ထ၊ မိ၊ မ
တေ၊ အန္တေ၊ သေ၊ ဝေ၊ ဧ၊ မေ

ဝတ္တမာန်နှစ်မျိုး

ဗျာကရုဏ်းကျမ်းဆရာတို့သည် ဝတ္တမာန်ကို-

- ၁။ သမိပဝတ္တမာန်
- ၂။ တံကာလာ ပေက္ခဝတ္တမာန်ဟု နှစ်မျိုး ခွဲခြား ပြဆိုကြသေး၏။

သမိပဝတ္တမာန်

သမိပဝတ္တမာန်ဟူသည် ဝတ္တမာန်ကာလနှင့် အနီးကပ်ကာလတည်း။ ဖြစ်ဆဲကာလနှင့် အနီးကပ်ဖြစ်သော အတိတ်ကာလ၊ အနာဂတ်ကာလတို့ကို သမိပဝတ္တမာန်ဟု ဆိုသည်။ သမိပ=အနီးတည်း။

ပုံစံ (က) အတိတ်အနီး ပစ္စုပ္ပန်

ကုတော တံ အာဂစ္ဆသိ၊ သင် ဘယ်မှလာသနည်းဟု မေးရာ၌ ရောက်သာမှ မေးမြန်းခြင်းဖြစ်၍ လာခြင်းကြိယာကား ပြီးခဲ့ပြီ။ သို့သော် ပြီးစကလေးသာ ရှိသေးသည်၊ ထိုကာလကို ‘သိ’ဟူသော ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်ဖြင့် ရေးသားသုံးစွဲရသည်။

ပုံစံ (ခ) အနာဂတ်အနီး ပစ္စုပ္ပန်

ကတ္တ တံ ဂစ္ဆသိ၊ သင်ဘယ်သို့ သွားမည်လဲ။ ‘ဘယ်သို့’ဟူသော မေးခွန်းစကားအရ ‘သွားမည်’ ဟူ သော အမေးသည် ဖြစ်ရ၏။ အမေး

၁၁၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ခံရသူသည် သွားနေဆဲမဟုတ်သေး။ သွားလတ္တံ့ (ဝါ) သွားမလိုသာ ရှိသေးသည်။ ထိုသွားခြင်းကြိယာသည် မဖြစ်သေး၊ ဖြစ်လတ္တံ့ကလေး ပေစာည်း။ ဤသို့ပစ္စုပ္ပန်နှင့် နီးကပ်နေသော အနာဂတ်ကိုလည်း ပစ္စုပ္ပန် ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်ဖြင့် အသုံးပြုရိုးရှိလေသည်။ ထိုဝတ္တမာန်မျိုးကို သမိ ပ ဝတ္တမာန်ဟု ခေါ်ပေသည်။

တံကာလာ ပေက္ခဝတ္တမာန်

တံကာလာ ပေက္ခဝတ္တမာန် ဟူသည် တံကာလ=ထိုအတိတ်ကာလ၊ အပေက္ခာ=ငဲ့ခြင်း။ ယခုဖြစ်ဆဲဆဲကားမဟုတ်။ သို့သော် အတိတ်ဘ၀ချိန်ချိန်၌ ဖြစ်ဆဲအနေအထားရှိခဲ့၏။ ထိုဘ၀ချိန်က ဖြစ်ဆဲကာလကို ငဲ့ပြီး ပစ္စုပ္ပန် ဝိဘတ်ကို အသုံးပြုရ၏။

ပုံစံ - တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝေရဉ္ဇာယံ ဝိဟရတိ။ ထိုအခါ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ဝေရဉ္ဇာမြို့၌ သီတင်းသုံးနေတော် မူ၏။

‘တေန သမယေန’စသော စကားကို ပြောသောအခါ၌ မြတ်စွာ ဘုရားသည် နေဆဲမဟုတ်၊ အကယ်၍ သံဂါယနာတင်စဉ် ပြောလျှင် မြတ်စွာဘုရားပင် လွန်တော်မူခဲ့ပြီ။ သို့ပါလျက် မြတ်စွာဘုရား ထိုအခါ၌ က နေဆဲဖြစ်သည်ကို ငဲ့ပြီး ဝိဟရတိဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာကို အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤဝတ္တမာန်သည် ဝတ္တမာန် ရိုးရိုးမဟုတ်၊ တံကာလာ ပေက္ခဝတ္တမာန်တည်း။

ရာဇဝင်သမိုင်း မှတ်တမ်းများကို ရေးသားသူတို့သည် ဤတံကာလာ ပေက္ခဝတ္တမာန်ကို များစွာအသုံးပြုကြရလေသည်။

ဝတ္တမာန်လေးမျိုး

သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းများ၌ကား ဝတ္တမာန်လေးမျိုး ခွဲခြားဖော်ပြကြ ပါသည်။

- ၁။ ပဝတ္ထုပရတာဝတ္ထမာန်။
- ၂။ ပဝတ္တာ ဝိရတဝတ္ထမာန်။
- ၃။ နိစ္စ ပဝတ္ထိ ဝတ္ထမာန်။
- ၄။ သမိပဝတ္ထမာန်။

ပဝတ္ထုပရတာ

ပဝတ္ထ = ဖြစ်ဆဲ၊ ဥပရတာ = ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

ဖြစ်ပြီး၊ ပြုပြီးနောက် ရှောင်ကြဉ်နေသမျှ တည်နေသော ဝတ္ထမာန် မျိုးကို ပဝတ္ထုပရတာဝတ္ထမာန်ခေါ်သည်။

ပုံစံ - အယံ မံသံ န ခါဒတိ။

အယံ၊ ဤသူသည်။ မံသံ၊ အသားကို၊ န ခါဒတိ၊ မစား။

အမဲသားစားနေရာက မစားတော့ဘူးဟု ရှောင်ကြဉ်လိုက်ရာတွင် ရှောင်ကြဉ်နေသမျှ “မစား” ဟူသော သဘောသက်ရောက်နေ၏။ ရှောင်ကြဉ်နေဆဲဟု ယူဆရ၏။ ထို့ကြောင့် န ခါဒတိဟု ဝတ္ထမာန်ဝိဘတ်ဖြင့် ရေးသားသုံးစွဲရ၏။

ပဝတ္တာဝိရတ

ပဝတ္ထ = ဖြစ်ဆဲ၊ အဝိရတ = မရှောင်ကြဉ်။

ဖြစ်၍ မရှောင်ကြဉ်သမျှ တည်သော ဝတ္ထမာန်မျိုးတည်း။

ပုံစံ - ဣဟ ကုမာရာ ကိဠန္တိ။

ဣဟ၊ ဤနေရာ၌။ ကုမာရာ၊ သူငယ်တို့သည်။ ကိဠန္တိ၊ ကစားကြကုန်၏။

ဤနေရာ (ကစားကွင်း)၌ သူငယ်တို့ အမြဲကစားနေကြဆဲကား မဟုတ်။ အိမ်ပြန်အိပ်ခြင်း၊ ထမင်းစားခြင်း စသည်ဖြင့် ကစားမှု ပြတ်လပ်၏။

သို့သော် မပြတ်မပြတ် ကစားတတ်ကြ၏။ ဤနေရာမှာ မကစား
တော့ဘူးဟု ကစားခြင်းကို လုံးဝမရွှေ့ကြဉ်သေးသမျှ ကစားကြသည်
ဟုသာ ဆိုရာ၏။ ဤသို့ ကြိယာဆောင်ရွက်မှု မပြတ်သေးသော အနေ
အထားကိုလည်း ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲရေးသားကြရသည်။

နိစ္စပဝတ္တိ

နိစ္စ = အမြဲ၊ ပဝတ္တိ = ဖြစ်ခြင်း။
အမြဲဖြစ်နေသော ဝတ္တမာန်မျိုးတည်း။

ပုံစံ - ဣဟ တိဋ္ဌန္တိ ပဗ္ဗတာ။

ပဗ္ဗတာ၊ တောင်တို့သည်။ ဣဟ၊ ဤအရပ်၌။ တိဋ္ဌန္တိ၊
တည်ကြကုန်၏။

ဤတွင် တောင်တို့အမြဲတည်နေမှုရှိပုံကို သိရပေသည်။ ဤဝတ္တမာန်
မျိုးကို နိစ္စပဝတ္တိဝတ္တမာန်ခေါ်သည်။

သမိပဝတ္တမာန်

သမိပ = အနီး၊

အနီး၌ဖြစ်သော ဝတ္တမာန်တည်း။

ပုံစံ - ကုတော အာဂစ္ဆသိ တံ၊ သင်ဘယ်ကလာသလဲ။

အဟံ ဂစ္ဆာမိ သမ္ပတိ၊ ငါအခုပဲသွားမယ်။

အာဂစ္ဆသိသည် ပစ္စုပ္ပန်နှင့် နီးသော အတိတ်ကာလ၊ ဂစ္ဆာမိသည်
ပစ္စုပ္ပန်နှင့်နီးသော အနာဂတ်ကာလတည်း။

ဤသို့လျှင် ဝတ္တမာန်အမျိုးမျိုး၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် ယင်းအဓိပ္ပာယ်အရ
ပါဠိဝါကျ ရေးသားစီကုံးနည်းကို သိရာသည်။ ယာဝ၊ ပုရေ၊ ပုရာ၊
ကဒါ၊ တရဟံ၊ နနု၊ နုနုသဒ္ဒါ၊ မချွတ်အနက်၊ မမြဲအနက်၊ စသည်တို့

ကတ်ကတ်သတ်သတ်၊ ကျမ်းအာချာတ်၊ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်စဉ် ၁၁၅

အရ ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်သုံးစွဲပုံ စကားကြွင်းသေး၏။ ကျယ်အံ့စိုး၍ လျစ်လျူရှုတော့အံ့။

ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်ကို မြန်မာပြန်ရာ၌ '၏' ဟူသော အဆုံးသတ်ဝိဘတ်ကို ရှေးအစဉ်အလာအရ သုံးကြသည်။

ပဉ္စမိအဓိပ္ပာယ်

ပဉ္စန္ဒံ ပူရဏီ ပဉ္စမိဟူသော ပူရဏလဒ္ဒိတ် ဝိဂ္ဂိုဟ်အရ ငါးခုမြောက် ဝိဘတ်ဖြစ်၍ ပဉ္စမိဝိဘတ်ဟုခေါ်သည်။ ငါးခုမြောက်ဖြစ်ပုံမှာ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ပါဠိတော်ကာလစဉ် သုံးပါးလိုက်၍ဖြစ်၏။ ပရောက္ခာ၊ ဟိယျတ္တနိ၊ အဇ္ဇတနိကား - အတိတ်သုံးဝိဘတ်၊ ဘဝိဿန္တိကား - အနာဂတ်တဝိဘတ်၊ ဝတ္တမာန်၊ ပဉ္စမိ၊ သတ္တမိကား - ပစ္စုပ္ပန်သုံးဝိဘတ်၊ ဤသို့တန်းစီချလျှင် ပဉ္စမိသည် ခြောက်ခုမြောက် နေရာ၌ကျ၏။ သို့သော် ဝတ္တမာန်ကို နာမည်သီးခြားရှိနေ၍ ဖယ်လိုက်သော် ပဉ္စမိသည် ငါးနေရာမြောက်၌ပင် ကျသည်။ ယင်းသို့ ငါးခုမြောက် နေရာသို့ ရောက်၍ ပဉ္စမိဟုခေါ်ခြင်းဖြစ်လေသည်။

ပဉ္စမိဝိဘတ် ၁၂ လုံး

တု၊ အန္တု၊ ဟိ၊ ထ၊ မိ၊ မ။
တံ၊ အန္တံ၊ သု၊ ဝေ၊ ဧ၊ အာမသေ။

ယင်းပဉ္စမိဝိဘတ်သည် အနက်အားဖြင့် အာဏတ္ထိ = စေခိုင်းတိုက်တုန်းခြင်း၊ အာသိဋ္ဌ = အာသိသပြုခြင်း၊ အနက်တို့၌ အသုံးပြု၏။ ကာလအားဖြင့်မူကား အချို့ ဝတ္တမာန်ကာလ၌ ဖြစ်၏။ အချို့ မှာမူ မည်သည့်ကာလဟူ၍ သတ်သတ်မှတ်မှတ် ပြော၍ မရသောကာလ၊ ဝါ၊ ကာလထူး၌ဖြစ်၏။ ယင်းကာလထူးကို အနုတ္တကာလဟုခေါ်၏။ န + ဥတ္တ + ကာလ၊ ဥတ္တ = အတိအကျဆိုအပ်သော၊ ကာလ = ကာလသည်၊ န = မဟုတ်ဟူလို။

၁၁၆ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ပုံစံ - ကရောဘူ ကုသလံ၊ (စေခိုင်း)
ကုသိုလ်ကိုပြုပါလော့၊
သုခံ တေ ဟောတု၊ (တောင့်တ)
သင့်အား ချမ်းသာမှုဖြစ်ပါစေ၊

မှတ်ချက်။ ။ စေခိုင်းခြင်းအနက်၌ ‘လော့’ကို သုံး၏။ တောင့်တခြင်း အနက်၌ စေသတည်း။ စေချင်၏။ စေခလို့ တို့ကို အသုံးပြုလေသည်။

ထိုပဉ္စမိဝိဘတ်ကို ဆိုခဲ့ပါ စေခိုင်းခြင်း၊ အာသိသပြုခြင်း အနက်တို့ အပြင် ဝိဓိ = စီရင်ခြင်း၊ နိမန္တန = ပင့်ဖိတ်ခြင်း၊ အဇ္ဈေသန = တိုက်တွန်းခြင်း၊ အနုမတိ = ခွင့်ပြုခြင်း၊ ပတ္တနာ = တောင့်တခြင်း၊ ပတ္တကာလ = အခါရောက်ခြင်း စသော အနက်တို့၌လည်း အသုံးပြုနိုင်ပေသေးသည်။

သတ္တမိ အဓိပ္ပာယ်

ခုနစ်ခုပြည့်မြောက်ခြင်းကို သတ္တမိဟုခေါ်သည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ဝိဘတ်စဉ်ပုံတွင် ခုနစ်နေရာ၌ ကျရောက်၍ သတ္တမိဝိဘတ်ဟု ခေါ်လိုက်ခြင်းဖြစ်၏။ ဤသို့ အမည်မှည့်ခြင်းမှာ မိဘတို့က မိမိတို့၏ သားသမီး နာမည်ကို မှည့်ပိုင်ခွင့် ရှိသကဲ့သို့ ကျမ်းပြုဆရာက တစုံတခုသောအနက်ကို ထောက်ဆ၍ ကြိုက်နှစ်သက်ရာ အမည်ပေးထားခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ အမည်သည် သဒ္ဒါအစီအရင် မဟုတ်ချေ။

သတ္တမိဝိဘတ် ၁၂ လုံး

ယျ၊ ယျှ၊ ယျာသိ၊ ယျာထ၊ ယျာမိ၊ ယျာမ၊
ထေ၊ ရေံ၊ ဒေထော၊ ယျာ ဝှော၊ ယျံ၊ ယျာမေ။
ထို သတ္တမိဝိဘတ်ကို အနုမတိ = စုံစမ်းခြင်းအနက်၊ ပရိကပ္ပ = ကြံစည်ခြင်း အနက်တို့၌ အဓိကအားဖြင့် အသုံးပြုရ၏။

ပုံစံ - တံ ဂစ္ဆေယျာသိ၊ (ခွင့်ပြု)
သင်သွားနိုင်ပြီလော။
ကိ မဟံ က ရေယျာသိ၊ (ကြံဆ)
ကျန်တော် ဘာလုပ်ရပါအံ့နည်း။

စုံစမ်းခြင်း အနုတိဉ္စိ ‘လော’၊ မိမိအလိုလို ကြံစည်ခြင်းပရိကပ္ပဉ္စိ ‘ရာဇိ၊ အံ့နည်း’ ဟူသော အဆုံးသတ် စကားလုံးတို့ကို သုံးရသည်။

ဝိမိ = စီရင်ခြင်း၊ အာမန္တန = ပင့်ခေါ်ခြင်း၊ အဇ္ဈေသန = တိုက်တွန်းခြင်း၊ ပတ္တန = တောင့်တခြင်း အနက်တို့၌လည်း သတ္တမိကို သုံးနိုင်သေး၏။

ပရောက္ခာအဓိပ္ပာယ်

ပရောက္ခာဟူသော ပုဒ်ကို ပရအက္ခဟု ပုဒ်ခွဲရာ၏။ ‘ပရ’ သည် အခြားတပါးအနက်၊ ‘အက္ခ’ သည် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါး အနက်ဟောတည်း။ သုတ်ကြီးဖြင့် အက္ခ မှ အကိုဩပြု။ ပရ+ဩ+က္ခ ကို ပေါင်းလျှင် ပရောက္ခာဟူသော ပုဒ်ကိုရ၏။

ထို့ကြောင့် ပရောက္ခာဟူသည် မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း၊ နံခြင်း၊ လျက်ခြင်း၊ ဝံ့ခြင်း ဟူသော အာရုံငါးပါးတို့မှ တပါး၊ အာရုံငါးပါးတို့မှ အလွတ်ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရှိ၏။ ပရောက္ခာ ဝိဘတ်ကို ထိုသို့ အာရုံငါးပါးတို့ဖြင့် တွေ့ဆဲ၊ ထိဆဲ မဟုတ်သည့် ရှေးရှေး အတိတ်ကာလတို့၌ အသုံးပြုလေသည်။

ပရောက္ခာဝိဘတ် ၁၂လုံး

အ . ၊ ဥ ၊ ဧ ၊ ထ ၊ အံ ၊ မှ ၊
ထ ၊ ရေ ၊ တော ၊ ဝှော ၊ ဣ ၊ မေ့ ၊

အာရုံငါးပါးမှလွတ်သော အနက်ကို အပစ္စက္ခဟု ဆိုသည်။ အပစ္စက္ခကို န+ပစ္စက္ခ ဟု ခွဲ။ ပစ္စက္ခကို ပတိ+အက္ခဟုခွဲ။ အက္ခိနော ပတိမုခေါ

၁၁၈ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ပစ္စက္ခော ဟု ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြု။ အက္ခိနော၊ မျက်စိ၏။ ဝါ၊ ဣန္ဒြေငါးပါး တို့၏။ ပတိမုခေါ၊ ရှေ့ရှုတည်း။ ပစ္စက္ခော၊ မျက်စိ၏ ရှေ့မှောက်။ ဝါ၊ ဣန္ဒြေတို့၏ ရှေ့မှောက်။ ပစ္စက္ခိ ပျက်မှောက်ဟု ဘာသာပြန်ကြသော် လည်း စင်စစ် မျက်စိအမြင် တခုတည်းနှင့်သာ ဆိုင်သည်မဟုတ်။ အာရုံ ငါးပါးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ကြောင်း သိရာ၏။

ဒိဋ္ဌံ နာမ ပဉ္စဒ္ဓါရ ဝသေန ဝဟိတာ ရူပါဒယော။ (အဋ္ဌသာလိနီ)
ဒိဋ္ဌံ နာမ၊ မြင်ခြင်း မည်သည်ကား။ ပဉ္စဒ္ဓါရဝသေန၊ ဒ္ဓါရငါးပါး တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဝဟိတာ၊ ယူအပ်ကုန်သော။ ရူပါဒယော၊ ရူပါရုံ စသည့် အာရုံငါးပါးတို့တည်း။

န+ပစ္စက္ခိ ဌိ ‘န’ကို အ သို့ ပြောင်းသော် အပစ္စက္ခ ဖြစ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် အပစ္စက္ခ ဟူသည် မျက်မှောက်မဟုတ်၊ မျက်ကွယ်တည်း။ ဝါ၊ အာရုံငါးပါးလုံး၏ ကွယ်ရာတည်း။ ကာလအားဖြင့် အတိတ်ကာလ စင်စစ်တည်း။ ဝေသော အတိတ်တည်း။ ထို အပစ္စက္ခအနက်၌ ပရောက္ခာ ဝိဘတ်ကို အသုံးပြုရသည် ဟူလို။

ပုံစံ-

ဧဝံ ကိလ ပေါရာဏာဟု။

ပေါရာဏာ၊ ရှေးဆရာတို့သည်။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ အာဟု ကိလ၊ ဆိုကုန် သတတ်။

ပရောက္ခာဝိဘတ်ကို ‘ပြီး’ဟူ၍လည်း မြန်မာပြန်ကြသည်။

ဟိယျတ္တနီ အဓိပ္ပာယ်

‘ဟိယျ’သည် ယမန်နေ (ဝါ) မနေ့က ဟူသော အနက်ကိုပြု၏။ ဟိယျောပ ဘုတိ အတိတေ ကာလေ တဝါ ဟိယျတ္တနီဟု ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြု။ မနေ့က အစပြု၍ ဖြစ်သော အတိတ်ကာလကို ဟိယျတ္တနီဟု ခေါ်သည်။ လွန်လေပြီးသော ညဉ့်ထက်ဝက်မှစ၍ ဒုတိယညဉ့် ထက်ဝက်တိုင်ရုံသော ကာလသည် ဟိယျမည်၏။

ဟိယျတ္တနီ ဝိဘတ် ၁၂ လုံး

အာ ၊ ဂီ ၊ ဩ ၊ ဣ ၊ အံ ၊ မှာ ၊
ဣ ၊ ဣ၊ ၊ သေ ၊ ဝံ ၊ ဣံ ၊ မှသေ ၊

အတိတ် သတ်မှတ်ချက်

အတိတ် (ပါ)မှ အတိတ်ဟု ဖြစ်လာ၏။ အတိတ်ကို အတိ+ဣတဟု ပုဒ်ခွဲရာ၏။ အတိကမ ဣတော ပဝတ္တော အတိတောဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ အတိကမ္မ၊ လွန်၍။ ဣတော ပဝတ္တော၊ ဖြစ်၏။ အတိတော၊ လွန်၍ဖြစ်သည်။ အားထုတ်ဆဲ ပြုလုပ်ဆဲကြံယူအမှုအရာကို ကျော်လွန်၍ဖြစ်သောကြောင့် အတိတ်ဟု ခေါ်၏။ အားထုတ်ပြုလုပ်နေဆဲကား ပစ္စုပ္ပန်။ ပြီးသွားလျှင် အတိတ်။ ပစ္စုပ္ပန်ကို ကျော်ခဲ့ပြီ လွန်ခဲ့ပြီ ဟုလို။

ထိုအတိတ်သည် ပစ္စုပ္ပန် အတိတ်= မျက်မှောက်အတိတ်။ အပစ္စုပ္ပန် အတိတ်= မျက်ကွယ်အတိတ်ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ မျက်မှောက် အတိတ် ကာလအတွင်း၌ ပြီးသွားသော အားထုတ်ပြုလုပ်မှုကို မြင်တွေ့နိုင်သေး၏။ မျက်ကွယ် အတိတ်ကာလ၌ကား မမြင်မတွေ့ရတော့ပေ။

မနေ့ကအစပြုသောအချိန်အတွင်း၌ မျက်မှောက် အတိတ်မှာဖြစ်စေ၊ မျက်ကွယ်အတိတ်မှာဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ပျက်သော၊ ပြီးပြီးသော ကိစ္စရပ်များ အတွက် ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်ကို အသုံးပြုရသည်။

ပုံစံ-

သော အဂမာ မဂ္ဂံ၊
သော၊ ထိုသူသည်။ မဂ္ဂံ၊ ခရီးကို။ အဂမာ၊ သွားပြီ။
ဟိယျတ္တနီဝိဘတ် ကို 'ပြီး' ဟူ၍ပင် မြန်မာပြန်သည်။

အဇ္ဇတနီအဓိပ္ပာယ်

'အဇ္ဇ'သည် ယနေ့အနက်ဟော၏။ မျက်မှောက်ဖြစ်စေ၊ မျက်ကွယ် ဖြစ်စေ၊ ယနေ့ဖြစ်ရပ်ထဲက နီးသော အတိတ်ကာလအတွက် အဇ္ဈတနီ ဝိဘတ်ကို သုံးရသည်။

၁၂၀ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

အဇ္ဇတနိ ဝိဘတ် ၁၂ လုံး

ဤ ၊ ဥ ၊ ဩ ၊ ဣ ၊ ဣ ၊ မှာ ၊
အာ ၊ ဥ ၊ သေ ၊ ဝ ၊ အ ၊ မေ့ ၊

ပုံစံ -

သော မဂ္ဂံ အဂမိ၊

သော၊ ထိုသို့သည်။ မဂ္ဂံ၊ ခရီးကို။ အဂမိ၊ သွားပြီ။

အဇ္ဇတနိကို 'ပြီ' ဟု ပြန်၏။

အာချာတ်ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်အနက် ပရောက္ခာဝိဘတ်၊ ဟိယုတ္တနိဝိဘတ် အဇ္ဇတနိ ဝိဘတ်၊ ဤသုံးရပ်တို့သည် အတိတ်ကာလအတွက် ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် အတိတ်ကို ပရောက္ခာ အတိတ်၊ ဟိယုတ္တနိအတိတ်၊ အဇ္ဇတနိ အတိတ် ဟု သုံးမျိုး ခွဲခြားဖော်ပြ၏။ ဤတွင် 'အဇ္ဇ' နေ့တနေ့ သတ်မှတ်ပုံ အစဉ်အလာကို ဤသို့သိအပ်၏။

အဇ္ဇ = ယနေ့သတ်မှတ်ပုံ

ရှေးခေတ် ရေနုစံဖလား၊ မြန်မာစုံတော်ချိန် နာရီဖြင့် မိုးလင်း မိုးချုပ် တနေ့တညချိန်တ၌ နာရီခြောက်ဆယ်ရှိ၏။ ထိုမြန်မာတနာရီ သည် ယခုခေတ် စက်နာရီအရ ၂၄ မိနစ်နှင့် ညီမျှ၏။ ထို မြန်မာနာရီ ခြောက်ဆယ် (စက် ၂၄ နာရီ) ချိန်တာကို တနေ့ဟု ဆိုသည်။

တနေ့ဟုဆိုသော အချိန်တာအတွင်း၌ နေ့လေးပဟိုရ်၊ ညလေးပဟိုရ် ပေါင်း ရှစ်ပဟိုရ်တီး၏။ ပဟိုရ်တီးချိန်မှာ ယခုခေတ် စက်နာရီဖြင့်ပြော လျှင် နံနက် ၉ နာရီ၌ ပထမပဟိုရ်၊ နေ့လည် ၁၂ နာရီ၌ ဒုတိယပဟိုရ်၊ ညနေ ၃ နာရီ၌ တတိယပဟိုရ်၊ ညနေ ၆ နာရီ၌ စတုတ္ထပဟိုရ်တီး၏။ ဤကား နေ့လေး ပဟိုရ်တည်း။

ညဉ့်လေးပဟိုရ်ကား ညဉ့်ဦး ၉ နာရီ၌ ပထမပဟိုရ်၊ သန်းခေါင် ၁၂ နာရီ၌ ဒုတိယပဟိုရ်၊ သန်းလဲ ၃ နာရီ၌ တတိယပဟိုရ်၊ လင်းအား ကြီး ၆ နာရီ၌ စတုတ္ထပဟိုရ် တီး၏။

အဇ္ဇ = ယနေ့ သတ်မှတ်ပုံကား နေ့လေးပဟိုရ်နှင့် ညဉ့်နှစ်ပဟိုရ်၊
ပေါင်း ၆ ပဟိုရ်ကို အဇ္ဇ = ယနေ့ဟု သတ်မှတ်၏။ ညဉ့် နှစ်ပဟိုရ်ကား
ညဉ့်ဦး ၉ နာရီ ပထမပဟိုရ်နှင့် လင်းအားကြီး ၆ နာရီ စတုတ္ထပဟိုရ်တို့
ဖြစ်ကြ၏။

ခင်ကြီးဖျော် ဆရာတော်ဘုရားကမူ လွန်လေပြီးသော ညဉ့်ထက်ဝက်မှ
စ၍ လာလတ္တံ့သောညဉ့် ထက်ဝက်တိုင်ရုံသော ကာလသည် အဇ္ဇမည်၏
ဟု အကြမ်းအားဖြင့် ဆိုလေသည်။

ဟိယျ = ယမန်နေ့၊ မနေ့က သတ်မှတ်ပုံကား ယခုအိပ်ခဲ့ပြီးသောည
လေးပဟိုရ်အနက် နောက်ဆုံး စတုတ္ထပဟိုရ်သည် အဇ္ဇထဲပါသွားသည့်
အတွက် သုံးပဟိုရ်ကျန်သည်။ ထိုအိပ်ခဲ့ပြီးသော ညဉ့်သုံးပဟိုရ်နှင့်
လွန်ပြီးသော နေ့တနေ့လုံးသည် ဟိယျတည်း။

ယခုခေတ် စက်နာရီဖြင့်ဆိုရသော် ယခုအိပ်ခဲ့ပြီးသော ညမိုးလင်းပိုင်း
၃ နာရီမှစ၍ ယနေ့တနေ့လုံးနှင့် နေဝင်ပြီး ည ၉ နာရီအထိ စုစုပေါင်း
(၁၀) နာရီကို အဇ္ဇ = ယနေ့ဟု သဒ္ဒါဆရာတို့က သတ်မှတ်သည်။
အိပ်ခဲ့သောည မိုးလင်းပိုင်း ၃ နာရီမတိုင်မီ တညလုံးနှင့် မနေ့က တနေ့
လုံးကို ဟိယျ = ယမန်နေ့ဟု သတ်မှတ်သည်။

ပရောက္ခာဝိတ်ကို မျက်ကွယ် အတိတ်စစ်စစ် ကာလ၌ အသုံးပြုရန်
ဖြစ်၏။ ဟိယျ = မနေ့ကမတိုင်မီ အတိတ်ကာလအားလုံးသည် ပရောက္ခာ
ဝိဘတ်၏ နယ်ပေတည်း။ ဟိယျတ္တနိဝိဘတ်၊ အဇ္ဇတနိဝိဘတ် တို့ကိုမူ
၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာကာလ အတွင်း၌ မျက်မှောက် အတိတ်ဖြစ်စေ၊
မျက်ကွယ်အတိတ်ဖြစ်စေသုံးနိုင်သည်။ မျက်မှောက်အတိတ်ဟူသည် ပြုလုပ်
ဆဲ၊ အားထုတ်ဆဲ ပြီးမြောက်သွားစေ၊ မဝေးသေးသောအတိတ်ကာလကို
ဆိုလိုပေသည်။

ဘဝိဿန္တိအဓိပ္ပာယ်

ဘဝိဿတိကာလေ ဘဝိဿန္တိ၊
ကာလေ၊ အခါ၌။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတ္တံ့။ (ဣတိ) ထို့ကြောင့်။

၁။ သဒ္ဒါကြီး ပုဒ်စစ်စုံ။ ၂။ ကစ္စာယနုသာရသဒ္ဒါငယ်ကျမ်း။

၁၂၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဘဝိဿန္တိ၊ ဘဝိဿန္တိဉာဏိ။ ထိုဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်ကို အနာဂတ် ကာလ၌ အသုံးပြုရသည်။ မြန်မာ၌ လတ္တံ့၊ အံ၊ လိမ့်မည် ဟု ပြန်ဆို၏။

ဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ် ၁၂ လုံး

ဿတိ ၊ ဿန္တိ ၊ ဿသိ ၊ ဿထ ၊ ဿမိ ၊ ဿမ ၊
ဿတေ ၊ ဿန္တေ ၊ ဿသေ ၊ ဿဂေ ၊ ဿံ ၊ ဿမေ ၊

အနာဂတ်ဟူသည် န အာဂတော အနာဂတော ဟူသော ဝိဂ္ဂိုဟ် အရဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲမဟုတ်၊ ဖြစ်လတ္တံ့ အခါတည်း။ အကြောင်း ညီညွတ်လျှင် ဖြစ်ထိုက်သောကာလကို အနာဂတ်ဟု ခေါ်သည်။

ပစ္စယံသာမဂ္ဂိယာ သတိ အာယတိံ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟောတိ အတ္ထော။ (ရူ)
ပစ္စယံသာမဂ္ဂိယာ၊ အကြောင်း ညီညွတ်သည်။ သတိ၊ ရှိသော်။
အာယတိံ၊ နောင်အခါ၌။ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟော၊ ဖြစ်ထိုက်၏။ ဣတိ၊ ဤ
ကား။ အတ္ထော၊ အနက် ဖွင့်ဆိုချက်တည်း။

ပုံစံ-

သော ဂစ္ဆိဿတိ။

သော၊ ထိုသူသည်။ ဂစ္ဆိဿတိ၊ သွားလတ္တံ့။

ထိုဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်ကို ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ အံ့ဩခြင်း အနက်ရှိသော နာမ သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်တွဲ၍ အတိတ်ကာလ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလတို့၌လည်း အသုံးပြုနိုင်ပေသေးသည်။

ကြိယာတိပန္န အတိတ်

အကြောင်း မညီညွတ်သည့်အတွက် တခုခုဖြစ်ရမှာ မဖြစ်၊ မဖြစ်ရမှာ ဖြစ်ပြီး လွန်သွားခဲ့သော အတိတ်ကာလကို ကြိယာတိပန္န အတိတ်ဟု

ကတ်ကတ်သတ်သတ်၊ ကျမ်းအာချာတ်၊ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်စဉ် ၁၂၃

ခေါ်၏။ ကြိယ = ကြိယာအပြုအမှု။ အတိပန္န = လွန်သွားခြင်း။ ယင်း ကြိယာ အတိပန္န အတိတ်အနက်၌ ကာလာ တိပတ္တိဝိဘတ် သက်ရာသည်။

ကာလာတိပတ္တိဝိဘတ် ၁၂ လုံး

သာ | သံသု | သော | သထ | ဘံ | သာမှာ |
သထ | သိသု | သသေ | သဒေ | သိ° | သာမှသေ |

ကြိယာတိပန္န အတိတ်ကို မြန်မာပြန်ရာတွင် ‘ရာပြီ’ ဟူသော အဆုံး သတ် စကားကို သုံးရ၏။

ပုံစံ

၁။ အကယ်၍ သူသည် တောထွက်ပြီး ရဟန်းပြုလျှင် ရဟန္တာဖြစ်ခဲ့ ပေရာပြီ။ သို့သော် ရဟန်းပြုခြင်းဟူသော ဖြစ်ရမှာ မဖြစ်၍၊ ရဟန္တာမဖြစ်ပဲ အချိန်လွန်သွားခဲ့သည် ဟူလိ။

(ဤကား ဖြစ်ရမှာ မဖြစ်ခြင်းတည်း)

၂။ အကယ်၍ အဇာတသတ်သည် ဘခင်ကိုမသတ်ခဲ့လျှင် သောတာ ပန် အရိယာ ဖြစ်ရာသည်။

သို့သော် အဘသတ်ခြင်း ဟူသော မဖြစ်ရမှာ ဖြစ်ခဲ့သည့် အတွက် သောတာပန် မဖြစ်ပဲ အချိန်လွန်ခဲ့သည်။

(ဤကား မဖြစ်ရမှာဖြစ်ခြင်းတည်း)

ဤအထိကား အာချာတ်ဝိဘတ် ရှစ်သွယ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်တည်း။

ဝိဘတ်ရှစ်သွယ် အသုံးပြုပုံ

ယခုဆက်လက်ပြီးအာချာတ်ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်တို့၏ ဖါငြိစိကုံးမူဥပဒေကို ပြဆိုရန်ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ကျယ်ဝန်းအံ့စိုး၍ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်လုံး အကုန် မပြပဲ ဝတ္တမာန် ဝိဘတ်တသွယ်ကိုသာ သိသာရုံ သုံးသပ်ဖော်ပြပါအံ့။ (ပုံစံကို နောက်ဆက်တွဲ က-ဖြင့် ပူးတွဲထားပါသည်။)

၁၂၄ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ပရဿပုဒ်၊ အတ္တနောပုဒ် အဓိပ္ပာယ်

သု၊ သုတို့ ဟူသော နာမယောဂ။ သင်၊ သင်တို့ဟူသော တုမယောဂ။
ငါ၊ ငါတို့ ဟူသော အမယောဂ ဟု ယောဂသုံးပါးရှိ၏။ ယောဂ
ဟူသည် ယှဉ်တွဲမှုတည်း။ နာမ၊ တုမ ယောဂ ကို ပရ= သူတပါးဟု
ခေါ်၏။ အမယောဂ ကို အတ္တ= မိမိဟု ခေါ်၏။

ထိုကြောင့် နာမယောဂဖြစ်သော တိ၊ အန္တိ။ တုမယောဂ ဖြစ်သော
သိ၊ ထ တို့ကို မုချအားဖြင့် ပရဿပုဒ်ဟု ခေါ်၏။ အမ ယောဂဖြစ်သော
မိမိကို ဥပစာအားဖြင့် ပရဿပုဒ်ဟု သာ ခေါ်၏။ ထိုနည်းတူ ဧ၊ မေ၊ ဟူသော
အမ ယောဂကို အတ္တနောပုဒ်ဟု မုချခေါ်၏။ တေ၊ အန္တေ၊ သေ၊
ဝေ တို့ကို ဥပစာအားဖြင့် အတ္တနောပုဒ်ဟု ခေါ်၏။

ပုရိသ် ဟူသည် ဝါကျ၏ အနက်ကို ပြည့်စုံစေသော အရာဟု
အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ သဒ္ဒါဆရာတို့က မှည့်သော အမည်ပေတည်း။ ပရဿပုဒ်
ခြောက်လုံးတွင် ပုရိသ်သုံးမျိုး၊ အတ္တနောပုဒ် ခြောက်လုံးတွင် ပုရိသ်
သုံးမျိုး အသီးသီးရှိ၏။

ပါဠိဝါကျစီကုံးရေးသားရာတွင် ယောဂနှင့်ပုရိသ် အတိုမျှန်ရန် အဓိက
အရေးကြီး၏။ ယောဂနှင့်ပုရိသ်မျှန်ပြီးနောက် ဝုတ်ကိုက်ညီအောင် စီစဉ်
ပါက မှန်ကန်သော ပါဠိဝါကျကို ရလေသည်။

ပုံစံ

ယောဂ		ပုရိသ်
နာမယောဂ	ပုရိသော	ဂစ္ဆတိ။ (ကောဝုတ်)
	ပုရိသာ	ဂစ္ဆန္တိ။ (ဗဟုဝုတ်)
တုမယောဂ	တံ	ဂစ္ဆသိ။
	တုမေ	ဂစ္ဆထ။
အမယောဂ	အဟံ	ဂစ္ဆာမိ။
	မယံ	ဂစ္ဆာမ။

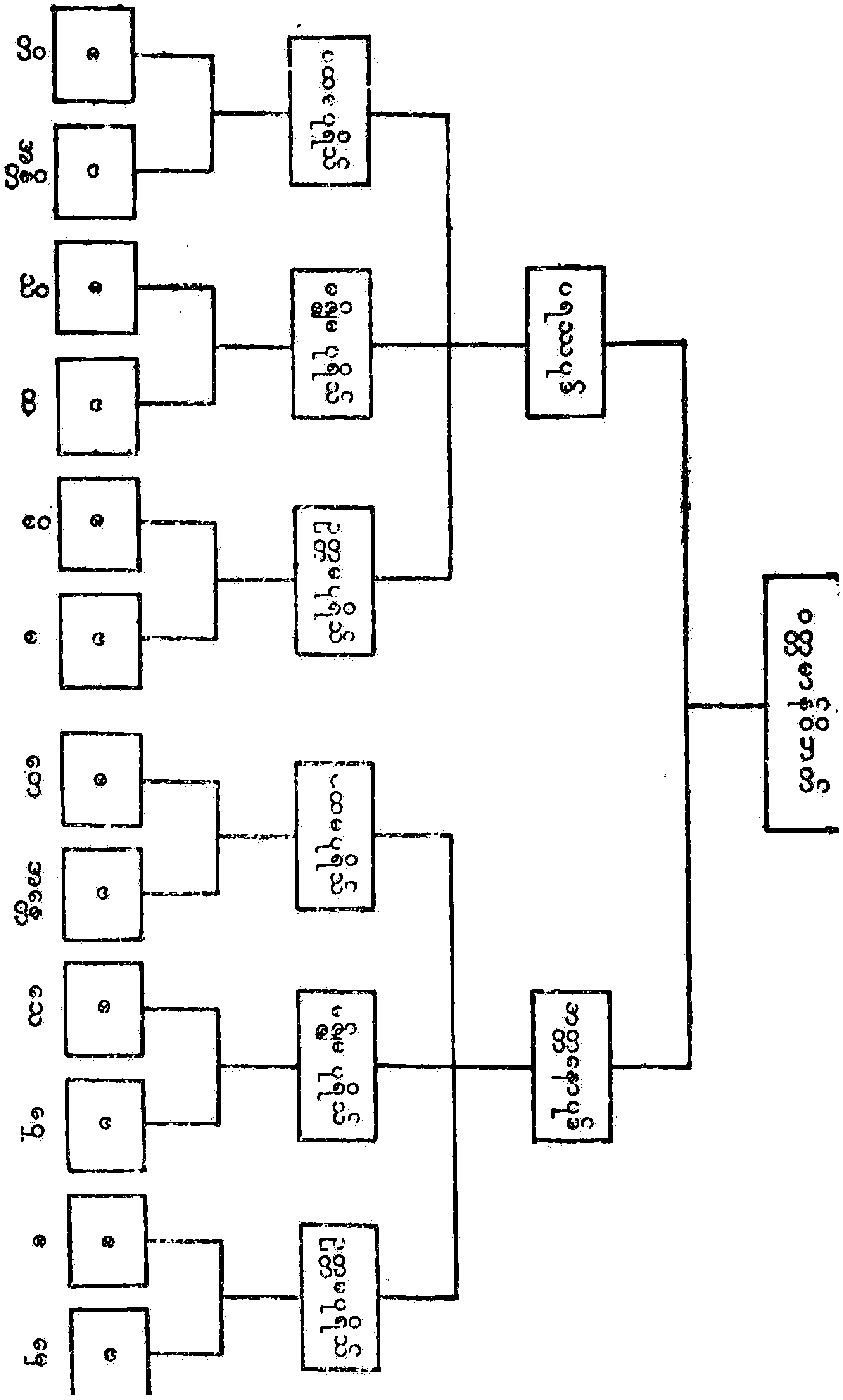
ကတ်ကတ်သတ်သတ်၊ ကျမ်းအာချာတ်၊ ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်စဉ် ၁၂၅

အတ္တနောပုဒ် ခြောက်လုံးကိုလည်း ဤနည်းတူပင် ပါဠိဝါကျရေး ရသည်။

ဤအထိကား သံပေါက်ပါ အာချာတ် ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သိသာရုံမျှ ဖြေဆိုချက်ပေတည်း။ ဤအာချာတ် ဝိဘတ်ရှစ်မျိုးကိုသာ ကောင်းစွာတတ်သိနားလည်ပါလျှင် ပါဠိဝါကျများကို မှန်ကန်အောင် ရေးတတ်ပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ဦးဩသည် သဒ္ဒါ၌ အရေးကြီးသော အချက်ကိုယူပြီး သတ်ပုံသံပေါက် ရေးစပ်သတိပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာသည်။

ပဉ္စမိ စသော ကျန်သော ဝိဘတ်များကိုလည်း ဤဝတ္ထုမာန် ဝိဘတ်နည်းတူ ပုရိသ်ခွဲ၍ မှတ်သားသင့်ပေသည်။

၁၁။ ပစ္စည်းနှင့်ဓာတ်၊ ရှစ်ရှက်ခတ်၊

ဥဏာဒ်မသင်ချင်။

ကစ္စည်း သဒ္ဒါကြီး ရှစ်စောင်အနက် နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဥဏာဒ် ကျမ်းသည် ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်းရှုပ်ထွေး ရောယှက်လျက် ရှိသောကြောင့် ယင်းဥဏာဒ်ကျမ်းကို စာသင်ပျို့နှင့် အခြေပို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သင်ချင်စိတ် မရှိတတ်ကြပေ။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီးကျမ်း၌ သန္ဓိ၊ နာမ်၊ ကာရက၊ သမာသ်၊ တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်၊ ကိတ်၊ ဥဏာဒ်-ဟူ၍ ‘ကပ္ပ’ရှစ်မျိုးပါရှိ၏။ ‘ကပ္ပ’ကို‘ကျမ်း’ ဟု နိဿယ ဆရာများ အနက်ပြန်ဆိုကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကျမ်းငယ် ရှစ်ကျမ်းပါရှိသည်ဟု ဆိုရာ၏။

ထို ရှစ်ကျမ်းတို့အနက် ကိတ်ကျမ်းနှင့် ဥဏာဒ်ကျမ်းသည် ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်းပေါင်းစပ်၍ ကိတ်နာမ်ပုဒ် တည်ဆောက်ပုံများကို ပြဆိုစီရင်သည်။

ပုံစံ -

ကမ္မံ (=အမှုကိစ္စ)

ကရဓာတ်၊ ရမ္မပစ္စည်း (ကရ်+ရမ္မ)

ကရိယံတေ တန္တိ ကမ္မံ - ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

ဤတွင် ကရဓာတ်နှင့် ရမ္မပစ္စည်းပေါင်းစပ်၍ ကမ္မံ ဟူသော ပုဒ်ကို တည်ဆောက်ယူကြောင်း သိရ၏။ တနည်းဆိုရသော် ပါဠိတော်များ၌ ရှိသော ‘ကမ္မ’ဟူသော ပုဒ်သည် ကရဓာတ်၊ ရမ္မပစ္စည်းဖြင့် ပုဒ်ပြီးသည်။ ပြုလုပ်အပ်သော အမှုကိစ္စဟူသောအနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေသည်။

ဤသို့ ဓာတ်နှင့်ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်၍ ဖြစ်လာသော တည်ပုဒ်ကို သဒ္ဒါ ဆရာတို့က ‘ကိတ်ပုဒ်’ဟု အမည်မှည့်ကြလေသည်။

ဥဏာဒိကျမ်းသည်လည်း ဓာတ်နှင့်ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်၍ ပုဒ်တည် ဆောက်ပုံပြသောကြောင့် ကိတ်တမျိုးပင်ဖြစ်၏။ သို့သော် ကိတ်ကျမ်း၌ ရှင်းလင်းလွယ်ကူသော ဓာတ်ပစ္စည်းပေါင်းစပ် ပုဒ်ဖွဲ့ပုံများကို ပြ၏။ ဥဏာဒိကျမ်း၌ကား ခက်ခဲရှုပ်ထွေးသော ဓာတ်ပစ္စည်းပေါင်းစပ်ပုဒ်ဖွဲ့ပုံကို ဖော်ပြ၏။

ဥဏာဒိကျမ်းရှုပ်ထွေးပုံ

ဥဏာဒိကျမ်းသည် ကျမ်းအမည်အားဖြင့်လည်း ရှုပ်ထွေး၏။ ခက်ခဲ ၏။ ဓာတ်ပစ္စည်း အစီအရင်အားဖြင့်လည်း ရှုပ်ထွေး၏။ ခက်ခဲ၏။

ဥဏာဒိကျမ်းဟူသောအမည် အသိခက်ပုံကို ဦးစွာဖော်ပြပါအံ့။

ဥဏာဒိသည် ‘ဥဏာဒိ’ဟူသော ပါဠိပုဒ်ရင်းမှ ဆင်းသက်စကားဖြစ်၏။ ‘ဥဏာဒိ’ကို ဥဏ+အာဒိ ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရ၏။ ‘ဥဏ’ကား ဥဏပစ္စည်း။ ‘အာဒိ’ကား အဦးအစ အနက်ဟော။ ထိုသို့ တိုက်ချိတ်ရှိသောပုဒ် အခန အသားကို အခြေပြု၍ -

ဥဏာဒယော ပစ္စယာ ဧတ္ထ သန္တိတိ ဥဏာဒိ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၏။ အနက်ကား - ဧတ္ထ၊ ဤကျမ်း၌။ ဥဏာဒယော၊ ဥဏ အစရှိကုန် သော။ ပစ္စယာ၊ ပစ္စည်းတို့သည်။ သန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ ဣဟိ၊ ဤသို့ ဥဏပစ္စည်း စသည်တို့၏ တည်ရှိရာ ဖြစ်သောကြောင့်။ ဥဏာဒိ၊ ဥဏာဒိကျမ်းမည်၏။ ဥဏ စသော ပစ္စည်းများတည်ရှိရာ ကျမ်းဖြစ်သော ကြောင့် ဥဏာဒိကျမ်း မည်လေသည် ဟူလို။

သို့သော် ဥဏာဒိကျမ်းဟု ခေါ်ထားသော ဤကျမ်းငယ်၌ ‘ဥဏ’ ပစ္စည်းမပါရှိချေ။ ဥဏ ပစ္စည်းမရှိပါပဲလျက် အဘယ်ကြောင့် ဥဏ ပစ္စည်းကို ပေါင်းထည့်၍ ဥဏာဒိကပ္ပ (ဝါ) ဥဏာဒိကျမ်းဟု မှည့်ခေါ်

ပစ္စည်းနှင့်ဇာတ်၊ ရုပ်ရှက်ဇာတ်၊ ဥဏာဒိမသင်ချင်

ထားပါသလဲ။ ဤကား ကျမ်း၏အမည်အားဖြင့် ရုပ်ထွေးခက်ခဲချက် ပေတည်း။

ဤပြဿနာကို သဒ္ဒါဆရာတို့ ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ခဲ့သည့်အတိုင်း တခုစီ စိစစ်တင်ပြပါအံ့။

၁။ သက္ကတ ဗျာကရုဏ်းကျမ်းများ၌၊ ဣ၊ ဣ၊ စသည်ဖြင့် ဣ အနုဗန် ရှိသော ဥ ပစ္စည်းများကို ဥဏာဒိ(ဥဏာဒိ)ဟု ခေါ်ကြကုန်၏။ ဤကစ္စည်းသဒ္ဒါ၏ အဋ္ဌမမြောက် ကျမ်းငယ်၌လည်း ဣ ပစ္စည်း၏ အစီအရင်ကို ပထမဦးစွာပြဆို၏။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ကျမ်းတပါးက နာမည်(ပရသမညာ)ကိုယူပြီး ဤကျမ်းငယ်ကို ဥဏာဒိ ကျမ်းဟု ကစ္စည်းဆရာမှည့်ခေါ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ရာသည်။

ဥဏာဒိတိ ပရသမညာဝသေန ဣအာဒိပုစ္စယာန မေဝါယမဓိဝစနံ (ရှု၊ ဋီ)။ ဣ ပစ္စည်းစီရင်ပုံမှာ ဥဏာဒိကျမ်း၏ အစဆုံးထုတ်ဖြစ်သော ကတ္တရိကိတ် ထုတ်၏ ပြယုဂ်ပုံစံ၌ 'ကာရ'ဟူသောပုဒ်ကို ထုတ်ဆိုထား၏။ ကာရ သည် ကရဇာတ်၊ ဣပစ္စည်းဖြင့် ပုဒ်ပြီး၏။ ဣ ပစ္စည်း၌ ဣ အနုဗန် ကြောင့် ကရ ၌ က ၏ အ ကို အာ ပြု၍ ကာ ဖြစ်လာသည်။ ရနှင့် ဥ ကပ်လိုက်လျှင် ရ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကရ+ဣ=ကာရ (=ပြုလေ့ ရှိသူ) ပုဒ်ပြီးရလေသည်။

သက္ကတ သဒ္ဒါကျမ်းကြီးများ၌ ဥဏာဒိ ဟူသော ဧဝေါဟာရ ရှိနေပုံကို-

- ဥဏာဒယော ဗဟုလံ - (ပါဏိနီ)
- ဥဏာဒယော ပစ္စယာ ဝတ္တမာ န တ္ထေ သညာယံ ဝိသယေ ဗဟုလံ ဘဝန္တိ (ကာသိကာဝုတ္တိ)
- ဥဏာဒယော ဘူဇတပိ (ကာဘန္တိ)

၁။ အနုဗန်=အနုဗန္ဓ=အာဉ် လိုက်၍ဖွဲ့ခြင်း။ မူလပင်ရင်းဖြစ်သော ပစ္စည်း၌ တွဲကပ်၍နေသော ဣ စသော အက္ခရာကို အနုဗန် ဟုခေါ်သည်။

၁၃၀ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

- ဥဏာဒယော ပစ္စယာ ပတ္တမာနေ ဘူတေပိ ဘဝန္တိ (ကာတန္တဝတ္တိ)

- သဗ္ဗသ္မိံ ကာလေ ဥဏာဒယော ဘဝန္တိ (သရသုတ)

စသည်တို့ကို ထောက်ထားသိရှိရလေသည်။

၂။ တနည်းအားဖြင့် ဥဏာဒိဟူသော အမည်သည် ဥပစာအားဖြင့် ခေါ်ထားသော အမည်ဖြစ်၏။ ဥပစာဖြစ်ပုံကား ဤသို့တည်း။

ကာတန္တ ဟု ခေါ်သော သက္ကတဘာသာ ကလာပ်ကျမ်း၌ ဥဏာ ဒယော ဘူတေပိ သုတ်ဖြင့် ပတ္တမာန်ကာလ၊ အတိတ်ကာလတို့၌ စီရင် သော ဥ - ဏ် ပစ္စည်းဖြင့် ကာရ၊ ဝါယု စသော ပုဒ်တို့၏ ရုပ်ပြီးပုံကို ဖော်ပြထား၏။ ဤကစ္စည်းကျမ်း အဋ္ဌမအခန်း၌လည်း ‘ကာရ’ဟူသော ပုံစံကို ပထမဦးစွာဖော်ပြစီရင်၏။ ဤကဲ့သို့ စီရင်ပုံချင်း တူလျက်ရှိသည်။

ထိုမှတစ်ပါး သရသုတ ခေါ် သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်း၌ ‘သဒဒါဏာဒယော’ ဟူသောသုတ်ဖြင့် ကာသသုံးပါးစီရင်သော ဥဏ်ပစ္စည်း စသည်တို့၏ တည်ရှိရာ အခန်းအပိုင်း (ပရိစ္ဆေဒ)ကို ဥဏာဒိ ဟုဆို၏။ ဤကစ္စည်း အဋ္ဌမအခန်း၌လည်း ဥဏ်ပစ္စည်း စသည်နှင့်တူသော ဏပစ္စည်းစသည်တို့၏ အစီအရင်ကို ပြဆို၏။

ဤသို့လျှင် သက္ကတ သဒ္ဓါကျမ်းများနှင့် ပြယုဂ်ပုံစံ စီရင်ပုံတူခြင်း၊ ဏု စသော ပစ္စည်းများ၏ အစီအရင်ပြပုံတူခြင်းကြောင့် ဤ ကစ္စည်း အဋ္ဌမအခန်းကို သက္ကတမှ ဥဏာဒိ ဟူသော အမည်နှင့်တူစွာ (သဒိသုပ စာအားဖြင့်) ဥဏာဒိကျမ်း ဟု အမည်မှည့်ခေါ်ခြင်းဖြစ်လေသည်။

၃။ တနည်းအားဖြင့် ဥဏာဒိ ဟူသောအမည်သည် မုချအမည်ပင် ဖြစ်၏။ မုချအမည်ဖြစ်ပုံကား ဤသို့တည်း။

ဤဥဏာဒိကျမ်း၌ ဖော်ပြသော ဏပစ္စည်းကို ဏ + ဥ ဟု ပုဒ်ခွဲ “ဟေဋ္ဌပရိယာယဝ သေန ပဏ္ဍဝိပရိယာယော” ဟူသော ပရိဘာ

ပစ္စည်းနှင့်ဓာတ်၊ ရှုပ်ရှက်ခတ်၊ ဥဏာဒ်မသင်ချင်

သားနှင့်အညီ ဣ နှင့် ဥကို ရှေ့နောက် ပြန်လျှင် ဥဏာ ဟု ဖြစ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဥဏာ ဟူသော အမည်သည် ဣ (ဝါ) ဣဥ ကို ရှေ့နောက် ပြန်လှန်ပြီး ခေါ်ဝေါ်ထားသော အမည် သာဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဥဏာဒ် ဟူသော အမည်သည် မုချ အမည် သာဖြစ်လေသည်။

ဤဆင်ခြင်ချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်နိုင်သော ထောက်ထားချက်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ ရှင်မဟာကစ္စည်းထေရ်သည် ဘုရားဘေးကင်းပိုင်တော်များကို သိရှိနားလည်နိုင်စေရေးအတွက် ဘုရားစကားတော်နှင့်ညီညွတ်ရန် ပါဠိ သဒ္ဒါကျမ်းများကို စီရင်တော်မူရာတွင် ရှိနှင့်နေသော ကာတန္တခေါ် သက္ကတ ဗျာကရုဏ်း ကျမ်းကို မှီငြမ်းပြု၍ စီရင်တော်မူသည်။

ယင်းသို့စီရင်ရာတွင် သက္ကတ လာ စကားကို ရှေ့နောက်ပြန်၍ ယူတတ် လေ၏။ ပုံစံ- ဝုဏ် တိ စ (သက္ကတသုတ်)

ဝုဏ် ကို ဣ ဝု ဟု ရှေ့နောက်ပြန်၍ ကပ်လိုက်ပြီး ဣ ပစ္စည်း အ ဖြစ် ကစ္စည်းကျမ်း၌ ပြဆို၏။

ကမ္မနိအဏ် (သက္ကတသုတ်)

အဏ် ကို ဣ အ ဟု ရှေ့နောက်ပြန်ပြီး ကပ်လိုက်လျှင် ဣ ဖြစ်လာ၏။ ယင်း ဣ ပစ္စည်း ကို ကစ္စည်းဆရာပြဆို၏။

ဤကဲ့သို့ အခြားသော အရာတို့၌ ရှေ့နောက်ပြန်၍ ယူထားပုံများ ကို ထောက်၍ ဤ ဥဏာဒ် ဟူသော အမည်၌ ဥဏာ ကို ပည်းဣ(ဝါ) ဣဥ ကို ရှေ့နောက်ပြန်ပြီး မှည့်ခေါ်ထားခြင်းဖြစ်နိုင်ကြောင်း သိရလေ သည်။

၁။ ဟေဋ္ဌ၊ ပရိယာယဝ သေန၊ အောက်အထက် ပြန်လှန်ခြင်း၏ အစွမ်းအား ဖြင့်။ ဝဏ္ဏဝိပရိယာသော၊ အက္ခရာတို့၏ဖောက်ပြန်ခြင်း (ဝါ) ပြောင်း လဲခြင်းသည် ဖြစ်၏။

၁၃၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဤအထိကား ဥဏာဒ်ကျမ်းဟူသော အမည်ဝေါဟာရ၏ အသိခက်ပုံ စကားရပ်တည်း။

ယခု ဆက်လက်၍ ဥဏာဒ် ကျမ်း၌ ပစ္စည်းနှင့် ဓာတ် ရှုပ်ရှက်ခတ်ပုံကို ပြဆိုပါအံ့။ ဤသို့ပြဆိုရာ၌-

- (၁) ပစ္စည်းတို့၏ ရှုပ်ထွေးပုံ
- (၂) ဓာတ်တို့၏ ရှုပ်ထွေးပုံ
- (၃) ဓာတ်နှင့်ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်ရာ၌ ရှုပ်ထွေးပုံ
- (၄) အခြားနည်းဖြင့် ရှုပ်ထွေးပုံ

ဟူ၍ ကဏ္ဍလေးရပ် ခွဲခြား ဖော်ပြပါသည်။

ပစ္စည်းတို့၏ ရှုပ်ထွေးပုံ

‘ပစ္စည်း’ သည် ‘ပစ္စယ’ ပါဠိမှ ဆင်းသက်စကားဖြစ်၏။ ဝိနယ မှ ဝိနည်း၊ နယမှ နည်း ပြောင်းသကဲ့သို့ ယ နှင့် ည ပြောင်းပြီး ပစ္စယမှ ပစ္စည်းဟူသော ပါဠိသက် ဝေါဟာရကို ရလေ၏။

ထိုပစ္စည်း ဟူသည် ဝိနည်းလာပစ္စည်း-ပုံစံ-ပစ္စည်းလေးပါး။ အဘိဓမ္မာလာပစ္စည်း-ပုံစံ-ဟေတုပစ္စည်း စသည် နှင့် သဒ္ဒါကျမ်းများကဖော်ပြသော ပစ္စည်းဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ ဝိနည်းလာ ပစ္စည်းသည် အထောက်အပံ့ ဟူသောအနက်ရှိ၏။ အဘိဓမ္မာလာပစ္စည်းသည် ကျေးဇူးပြုခြင်း အနက်(ဝါ) အကြောင်းဟူသောအနက်ရှိ၏။

သဒ္ဒါပစ္စည်း ကို ဤသို့ အနက်ဖွင့်ဆိုကြကုန်၏။
သဒ္ဒါနိပုတ္တိံ ပဋိစ္စ ဇနိတိ ပစ္စယော။ (ပတိ+ဣ+အ)

သဒ္ဒါနိပုတ္တိံ ၊ နိပုန္န ဓာတ် လိင် ရုပ်၏ပြီးခြင်းကို။ ပဋိစ္စ၊ စွဲမှီ၍။ ဇနိ၊ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ပစ္စယော၊ ပစ္စည်းမည်၏။ ဤဝိဂ္ဂိုဟ်အရ-နိပုန္နပုဒ် ဓာတ် လိင် ရုပ် တို့ ပြီး ခြင်း ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဣ စသောအက္ခရာကို ပစ္စည်း ဟု ခေါ်ရလေသည်။ ပုဒ် တည်

ပစ္စည်းနှင့်ဓာတ်၊ ရူပ်ရူက်ဓာတ်၊ ဥဏာဒ်မသင်ချင်

ဆေးကိရုတို့ ပုဒ် တပုဒ်ဖြစ်သွားအောင် ထည့်သွင်း အသုံးပြုရသော အရာကို ပစ္စည်းဟု ဆိုလိုပေသည်။

တနည်းအားဖြင့် ပတိယတေ အတ္ထော အနေနာတိ ပစ္စယော ဟု လည်း ဝိဂ္ဂိုဟ် ကျင်းကြသေး၏။ အနက်ကား-အနေနာ၊ ဤ ဏ စသည် ဖြင့်။ အတ္ထော၊ ကတ္တား-ကံ စ သောအနက်ကို။ ပတိယ တေ၊ သိအပ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ပစ္စယော၊ ပစ္စည်း မည်၏။

ဤဝိဂ္ဂိုဟ်အရ ကတ္တား၊ ကံ စသောအနက်တို့ကို သိရှိဖို့ရန် အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဏ စသော အက္ခရာတို့ကို ပစ္စည်းဟု ခေါ်လေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ- ပါဠိပုဒ်တပုဒ်ကို ကတ္တား ဟောပုဒ်ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ကံ ဟောပုဒ်ဖြစ်သည် စသည်ကို ပုဒ်တိုင်ပါသော ပစ္စည်းက ဖော်ပြ၏။ ပစ္စည်းအရ ထိုအနက်တို့ကို သိနိုင်၏ ဟုလို။

တနည်းအားဖြင့် ပကတိ တော ပစ္ဆာ ဇန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိတိပစ္စယာ ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ပကတိမည်သော ပုဒ်ဓာတ်တို့ နောင် ဖြစ် တတ်သောကြောင့် သိ စသော နာမ် ဝိဘတ်၊ တိစသော အာချာတ် ဝိဘတ်၊ ဏ စသော ကိတ်ပစ္စည်း၊ တဗ္ဗ စသော ကိစ္စ ပစ္စည်းတို့သည် ပစ္စယ (ပစ္စည်း) မည်ကုန်၏။

ထို သဒ္ဒါပစ္စည်းသည် အဓိကအားဖြင့် နာမ်ပစ္စည်း၊ ကြိယာပစ္စည်း ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ နာမ်ပစ္စည်းတွင် နာမ်ပစ္စည်း၊ တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်းဟု နှစ်မျိုး၊ ကြိယာပစ္စည်းတွင် အာချာတ် ပစ္စည်း၊ ကိတ်ပစ္စည်း ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဥဏာဒ်ပစ္စည်းသည် ကိတ်ပစ္စည်းတွင် အကျုံးဝင်၏။

တနည်းအားဖြင့် ပစ္စည်းသည် ဇောတကပစ္စည်း၊ ဝါစကပစ္စည်း၊ ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌပစ္စည်းဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ မည်သည့် လိင်ဖြစ်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ပြရုံပြသောပစ္စည်းကို ဇောတကပစ္စည်း။ ကတ္တား ကံ စသော အနက်ကို

၁။ မာလာဝတာရ ဂဏ္ဍိပဒတ္တ ဝိနိစ္ဆယသာရ မန္တလေး၊ ဝေယံဘုံသာ ဆရာတော်၊ နမူသ- ၁၉၇၃။

၁၃၄ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဟောသောပစ္စည်းကို ဝါစကပစ္စည်း။ စာတ်ကို ညွှန်ပြသောပစ္စည်းကို စာတု နိဒ္ဒိဋ္ဌပစ္စည်းဟု ခေါ်၏။

ဥဏာဒိကျမ်းလာပစ္စည်းတို့ကား ကြိယာပစ္စည်း၊ ဝါစကပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုပစ္စည်းတို့သည် အက္ခရာစာလုံး၊ အနုဗန်၊ အနက်၊ ဤ သုံးချက်အရ ရှုပ်ထွေးခက်ခဲတိ၏။ ပုံစံ-

တ္ထ၊ ခ၊ ခိဏ်၊ တြဏ်၊ မန် (စသည်)

ဤ၌ တ္ထ၊ အ၊ မ၊ ခ၊ တြ တို့သည် ပစ္စည်း စာလုံးများ ဖြစ်ကြ၏။ က၊ ခ၊ ဏ၊ န၊ တို့သည် အနုဗန် စာလုံးများဖြစ်ကြ၏။

အနက် ရှုပ်ထွေးပုံ သိသာရန် 'ဘာငကမေ့သူ ကိစ္စတ္ထ-က္ခ-တ္ထာ' သုတ် ကို ထုတ်ဆောင်ရာ၏။

ကိစ္စအရ ကိစ္စအနက်ရှိသော ပစ္စည်းနှင့် ကိစ္စအနက်ဟု ခွဲခြားယူရာ ၏။ ကိစ္စပစ္စည်းတို့ကား တဗ္ဗ၊ အနိယ၊ ဏ၊ တေယျ၊ ရိစ္စ ဤငါးပစ္စည်း တို့တည်း။ ကိစ္စအနက်ကား- ဝေသ=ဝေခိုင်းခြင်း။ အတိသဂ္ဂ=စွန့်လွှတ် ခွင့်ပြုခြင်း။ ပတ္တကာလ=အချိန်အခါ ကျရောက်သည်ကို ပြေးကြား ခြင်းတည်း။

တ္ထအရ ကအနုဗန်ရှိသော တပစ္စည်းကို ယူရ၏။ ထို တပစ္စည်း၏ အနက်ကား ကြောက်ခြင်း၊ လိုချင်ခြင်း၊ သိခြင်း ပူဇော်ခြင်း စသော အနက်တည်း။

က္ခတ္ထာ အရ ခအနုဗန်ရှိသော ခ ပစ္စည်းတည်း။ ခ အနက်ကား ဤ သ-စဉ်းငယ်၊ ဒု-မကောင်း၊ သု-ကောင်း ဟူသော အနက်များ တည်း။

၁။ ပေသာတိ သဂ္ဂပတ္တကာလေသု ကိစ္စာ၊ ကစ္စည်း သဒ္ဓါကြီး။
၂။ နျာသကျမ်း။

ပစ္စည်းနှင့်ဓာတ်၊ ရှုပ်ရှက်ခတ်၊ ဥဏာဒ်မသင်ချင်

သို့ဖြစ်၍ ဥဏာဒ်ပစ္စည်းတို့သည် အက္ခရာ အနုဗန်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အနက်အားဖြင့် လည်းကောင်း ရှုပ်ထွေးကြောင်း သိရလေသည်။

ဓာတ်တို့၏ ရှုပ်ထွေးပုံ

ဥဏာဒ်ကျမ်း၌ပြသော ဓာတ်တို့ကွင် အတွေ့ရ အမြင်ရ အလွန်နည်းပြီး အကျက်ရ အမှတ်ရ လွန်စွာ ခက်သော ဓာတ်တို့ ပါဝင်ကြ၏။
ပုံစံ-

ကဒို၊ ဃဒို၊ ဝဒို၊ ကရဒို၊ မဒို၊ သဒို၊ ကုဒို၊ ဘဒို၊ ပဒဒို၊ ရဒို၊
တဒို၊ ဣသိဒို၊ စဒို၊ ဂဒို၊ အဒို၊ လဒို၊ မေဒို၊ ရေဒို၊ ခဒို-

ထို့ပြင် ဓာတ်မဟုတ်သော ပါဠိပဒိကပုဒ်များကို ဓာတ်တို့နှင့်ရော၍ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်ဖြစ်ရာ ဓာတ်နှင့်ပါဠိပဒိကပုဒ် ခွဲခြားရသည်ကလည်း တာဝန်တရပ်ဖြစ်ပေသည်။ (ပါဠိပဒိက ဟူသည် လိင်ပုဒ်ကဲ့သို့ သီးခြားပုဒ်တမျိုး ဖြစ်၏)။

ဓာတ်နှင့်ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်ရာ၌ ရှုပ်ထွေးပုံ

ဓာတ်နှင့်ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်၍ ပုဒ်တည်ဆောက်ရာ၌လည်း အပြောင်းအလဲ အပြု အပြင်များလှသဖြင့် စာသင်သားတို့အဖို့ အမှတ်ရခက်လှ၏။

ပုံစံ- ဤ ရိုသော

ဤရိုသောပုဒ်ကို ဣမ+ဒုသ+ကို (ပစ္စည်း)ဟု ပုဒ်ခွဲရ၏။ ‘ဣမ’ ၌ မ ကိုချေ၊ ဣ ကို ဤ ပြု၊ ‘ဒုသ’ ၌ ဒု၏ ဥကို ဝ ပြု၊ ဒကို ရပြု၊ ကပ်၊ ရို ဖြစ်၏။ ကို ကိုချေ၊ ဤရိုသပုဒ်ရင်းရ၏။ နာမ် သိဝိဘတ်သက်၊ ဩ ပြု- ဤရိုသောပုဒ် ပြီးရ၏။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဓာတ်နှင့်ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်၍ ပုဒ်တည်ရာ၌ ပုဒ်ပြီးပြုလုပ်ပုံ ခက်ခဲသောပုဒ်တို့ကို များစွာပြဆို၏။

ထို့ပြင် ပုဒ်တိုင်းလိုလို ဝိဂြိုဟ်ကျင်း၍ပြ၏။ အနက်ဖော်၏။ ပုဒ်တပုဒ် ပုဒ်၏ ရင်းမြစ်အနက်ကိုရှာရာတွင် ဝိဂြိုဟ်ခင်း၍ ရှာခြင်းသည် ကောင်းလှပေ၏။ သို့သော် အခြေပြု စာသင်သားတို့၏ အနေဖြင့်မူ အတန်ငယ် မြင့်၏။

အခြားနည်းဖြင့် ရှုပ်ထွေးပုံ

အချို့သော ပါဠိပဒတို့ကို တည်ပြီးခဲ့သမျှသော သုတ်တို့ဖြင့် စီရင်၍ မဖြစ်။ ၎င်းတို့ကို စီရင်ရန် သုတ်ပေါင်းများစွာ ထပ်မံတည်ရန်လည်း မသင့်။ သို့ဖြစ်၍ လုပ်ချင်သလိုလုပ်၍ ရနိုင်လောက်အောင် အာဏာ ရှိသော သုတ်ကြီးတမျိုးကိုတည်ပြီး ထိုသို့သော ပုဒ်ခဏ်များကို ရှင်းပစ်ရလေသည်။

ကစ္စည်းကျမ်းတွင် ထိုကဲ့သို့ စီရင်ချင်သလိုစီရင်နိုင်သော သုတ်ကြီးလေးသုတ်ပါဝင်၏။ ၎င်းတို့ကား အောက်ပါတို့ပင်ဖြစ်ကြ၏။

တေသု ဝုဒ္ဓိ လောပါဂ မဝိကာရ ဝိပရိတာဒေသာ စ၊

(တဒ္ဓိတ်-၄၀၄)

ကုစိ ဓာတုဝိဘတ္တိပစ္စယံနံ ဒိဿ ဝိပရိတာဒေသာ လောပါဂမာ စ၊

(အာချုတ်-၅၁၇)

ပစ္စယာ ဒနိဋ္ဌာ နိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိ။

(ကိတ်-၅၇၁)

ဝဇာဒီဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော နိပ္ပဇ္ဇန္တေ။

(ဥဏာဒိ-၆၃၈)

ပဗ္ဗဇ္ဇ စသောပုဒ်မျိုးကို သုတ်ကြီး ရှင်းယူမှရ၏။ ပုံစံအဖြစ် ယင်း ပဗ္ဗဇ္ဇကို ရှုပ်ထွက်ပြပါအံ့။

‘ပဗ္ဗဇ္ဇ’ကို ပ + ဝဇ + ဣ ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ (ဏ - အနုဗန်ချေ)

ပ-ဝဇ + - ၂ = ပဝဇ္ဇ ဖြစ်၏။

ပစ္စည်းနှင့်ဓာတ်၊ ရှုပ်ရှက်ခတ်၊ ဥဏာဒ်မသင်ချင်

ယင်း ပဝဇ္ဇကို ပဗ္ဗဇ ဖြစ်လာအောင် အခြား မည်သည့် သုတ်ဖြင့်မှ စီရင်၍မရ။ ထို့ကြောင့် ဝဇ္ဇဒီဟိ စသော သုတ်ကြီးဖြင့် တချည်းထဲ ပဝဇ္ဇကို ပဗ္ဗဇ ပြုလိုက်ရလေသည်။ နောက် ဣတ္ထိလိင် အာ ပစ္စည်းသက်၍ ပဗ္ဗဇာဟူသော ပုဒ်ပြီးလေသည်။

ဤသို့ ပုဒ်ကြီးဖြင့် စီရင်သောပါဠိပဒတို့ကို မည်သည့်ဓာတ်၊ မည်သည့် ပစ္စည်းဟု ရှာဖွေခဲ့ထုတ်ရခြင်းသည် လွယ်ကူသော အလုပ်မဟုတ်ချေ။ အနက်ဉာဏ် သဒ္ဒါဉာဏ် ရင့်သန်ရန် လိုအပ်လှသည်။

ဤကားဥဏာဒ်ကျမ်း၌ ဓာတ်ပစ္စည်းကို၏ အခြားနည်းဖြင့်ရှုပ်ထွေးပုံ ဖြစ်ပေသည်။

ဦးဩသည် ဤသံပေါက်ဖြင့် ရှေးခေတ် သဒ္ဒါ စာသင်သားတို့၏ ယေဘုယျ အမြင်ကိုဖော်ပြ၏။ ဥဏာဒ်ကျမ်း အနေဖြင့် ဓာတ်ပစ္စည်း ရှုပ်ထွေး၍ ဥဏာဒ်ကျမ်းကို ဂရုတစိုက် သင်ကြရန် သွယ်ဝိုက်၍လည်း တိုက်တွန်း၏။ သတ်ပုံကိစ္စ၊ သဒ္ဒါကိစ္စ၊ တချက်ခုတ် နှစ်ချက်ပြတ် ရေးခဲ့သော သံပေါက်ပေတည်း။ ။

၁၂။ သဒ္ဓါရုပ်ဓာတ် လိနိသကတ်

ကတ်လတ်ကနိလနိကျင်။

ပါဠိသဒ္ဓါဆိုင်ရာ ရုပ်၊ ဓာတ်၊ လိနိ၊ သကတ်တို့သည် ငယ်နုသူတို့၏ အသိဉာဏ်ကို ဆန့်ကျင်တတ်ကြကုန်၏။ ချောမောလွယ်ကူသော အရာတို့ မဟုတ်ကြကုန်။ ထို့ကြောင့် အလေးဂရုပြု၍ သင်အံ လေ့လာကြကုန် ရာသည်-ဟူလို။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

သဒ္ဓါ၌ 'ရုပ်' ဟူသည် ပါဠိတော်များမှ ထုတ်နုတ် ဖော်ပြထားသော ပါဠိဥဒါဟရုဏ်(ပုံစံ)ပင် ဖြစ်သည်။ ထို ပုံစံသည် သုတ်စုတို့တို့၏ ဥပဒေ သနှင့် ယှဉ်စပ်ပတ်သက်သောကြောင့် ပယောဂ၊ ပြယုဂ်ဟုလည်း ခေါ် သည်။ ပယောဂသည် ယှဉ်ခြင်းအနက်ရှိ၏။

သဒ္ဓါရုပ် နမူနာတခုကို ပြရသော်- ယသိန္ဒြိယာနိကို ထုတ်ဆောင် ပြရာ၏။

ဤ ယသိန္ဒြိယာနိကို ယံဿ+ဣန္ဒြိယာနိ ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ တည်။ ပုဗ္ဗ မဇောဌိတ မသရံ သရေန ဝိယောဇယေ သုတ်ဖြင့် သာ မှ အသရကိုခွင်း။ သရာ သရေ လောပံ သုတ်ဖြင့် နောက် ဣသရကြောင့် ရှေ့အသရကိုချေ။ နယေ ပရံ ယုတ္တေ ဟူသော သုတ်ဖြင့် သရမဲ့သော သံ ကို ဣ သို့ကပ်။ ယသိန္ဒြိယာနိ ဟု သန္ဓိ ရုပ်ပြီး၏။ ဤသို့ ပုဒ်တို့ကို ခွဲစိတ်ခြင်း၊ စည်း ကမ်းတကျ ပြန်လည်ပေါင်းစပ်ခြင်း၊ ဝါ၊ တည်ဆောက်ခြင်းကို ရုပ်တွက် သည်ဟု ခေါ်သည်။

ဓာတ် - ဓာတု(ပါ)။ ရင်းမြစ်ကား ဓ ရ ဓာတ်၊ တု ပစ္စည်း။ ကြိယံ ဓာရေတီတိ ဓာတု-ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ကြိယံ၊ ကြိယာကို။ ဓာရေတိ၊

သဒ္ဒါရုပ်ဓာတ်၊ လိနိသကတ်၊ ကတ်လတ်ကန်လန်ကျင့် ၁၃၉

ဆောင်တတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဓာတ၊ ဓာတ်မည်၏။ ကြိယာကို ဆောင်တတ်သော ဘူ၊ ကရ စသော ရင်းမြစ်စကားလုံးတို့ကို ဓာတ်ဟု ခေါ်သည်။ ပါဠိပုဒ်တိုင်း၌ အခြေခံ ဓာတ်ကို သိရှိအောင် အားထုတ် ရာသည်။

လိန(ပါ) မထင်ရှားသော အနက်တည်း။ မည်သည့် အရာတို့ မထင် ရှားသနည်းဆိုသော် ဓာတ်ပစ္စည်းတို့ဖြင့် မထင်ရှား၊ သို့မဟုတ်၊ သန့်ရှင်း သော အခြင်းအရာ၊ မသန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာ စသည်တို့ဖြင့် မထင် ရှား ဟူလို။ ပုံစံ - ပုရိသ -

ဤ 'ပုရိသ' ဟူသောပုဒ်သည် ပုရိသော ပုရိသာ စသည်ဖြင့် ဝိဘတ် မသက်ခင် အခိုက်အတန့် (ဝါ) ပုဒ်တခု အဖြစ် လုံးဝ ပြီးသေးခင် အဆင့် (အနိပ္ပန္န)၌ ယောက်ျားဒြပ် ဟူသော အနက်သာ ရှိသေး၏။ ဓာတ်နက်ဖြစ်သော ကြိယာအမူအရာ၊ ဂတ္ထာစသည် ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့၏ သတ္တိတို့ မထင်ရှားသေးချေ။ ထိုသို့ ကြိယာ သတ္တိ အနက်တို့ဖြင့် မထင် ရှားသေးသည်ကို 'လိန'ဟု ဆိုသည်။

ဤသို့ 'ပုရိသ' ၏ လိနအဖြစ်သည် 'ပုရိသော' ဟူသော ပုဒ်ပြီး၏ အစိတ်အပိုင်းတရပ်ဖြစ်သောကြောင့် အင်္ဂံ သဒ္ဒါနှင့် တွဲပြီး လိန+အင်္ဂံ= လိင်္ဂံ (လိင်) ဟုလည်း ခေါ်သည်။

ဤ လိင်သည်လည်း စာသင်သားတို့ သိခက်တရပ်တည်း။
သကတ်- သကတ္ထ(ပါ)၊ သက+အတ္ထ၊ သက=မိမိ၊ အတ္ထ=အနက်၊
မိမိအနက်ရင်းကို သကတ်ဟု ခေါ်သည်။ သဒ္ဒါအလိုက်
သကတ်အမျိုးမျိုးရှိ၏။

သဒ္ဒါသည် မုချသဒ္ဒါ၊ ဥပစာသဒ္ဒါဟု အခြေခံ အားဖြင့် နှစ်မျိုး ကွဲပြား၏။ မုချသဒ္ဒါအမျိုးအစား၌ ဒဗ္ဗသဒ္ဒါ၊ ဂုဏ်သဒ္ဒါ၊ ကြိယာသဒ္ဒါ၊ နာမသဒ္ဒါ၊ ဇာတိသဒ္ဒါဟု ငါးမျိုးရှိ၏။

ဒြပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပုဒ်ဖြစ်လာသော သဒ္ဒါကို ဒဗ္ဗ သဒ္ဒါဟု ခေါ်၏။

၁၄၀ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ပုံစံ - ဝိသာဏီ - ဦးချိုရှိသော နွား၊

ဤတွင် ဦးချိုဒြပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ‘ဝိသာဏီ’ ဟူသော သဒ္ဒါ ဝေါဟာရဖြစ်လာသည်။ ဤသို့သော ဒဗ္ဗသဒ္ဒါမျိုး၌ ဒြပ်ကိုပင် သကတ် (အနက်ရင်း) ဟု ခေါ်၏။

ဂုဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပုဒ်ဖြစ်လာသော သဒ္ဒါကို ဂုဏသဒ္ဒါဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ - သုက္ကော = နွားဖြူ။

ဤ၌ အဖြူဂုဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ သုက္ကော ဟူသောပုဒ် ဖြစ်လာ၏။ ဤလို ဂုဏသဒ္ဒါမျိုး၌ ဂုဏ်သည်ပင် သကတ်ဖြစ်လေသည်။

ကြိယာကို အစွဲပြု၍ဖြစ်လာသော သဒ္ဒါကို ကြိယာသဒ္ဒါဟုခေါ်၏။

ပုံစံ - ဂန္တော = သွားတတ်သောသူ။

ဤ၌ သွားခြင်းဟူသော ကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ ဂန္တောဟူသော သဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ကြိယာသဒ္ဒါ ဟူသမျှ၌ ကြိယာ သည်ပင် သကတ် (အနက်ရင်း) ဖြစ်လေသည်။

အမည်နာမကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်လာသော သဒ္ဒါသည် နာမသဒ္ဒါ မည်၏။

ပုံစံ - စိတ္တော = စိတ္တအမည်ရှိသောသူ (ဦးစိတ္တ)

ဤ စိတ္တ ဟူသောသဒ္ဒါသည် ‘စိတ္တ’ ဟူသော နာမည်ကို အကြောင်း ပြု၍ ဖြစ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဤလို နာမသဒ္ဒါမျိုး၌ အမည်သည်ပင် သကတ်ဖြစ်လေသည်။

ဇာတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်လာသော သဒ္ဒါသည် ဇာတိ သဒ္ဒါ မည်၏။

ပုံစံ - ဂေါ = နွား၊

ဤတွင် နွားတို့၏ တကောင်နှင့် တကောင် တူသော မျိုးဇာတ်ကို

သဒ္ဒါရုပ်ဓာတ်၊ လိန်သကတ်၊ ကတ်လတ်ကန်လန်ကျင့် ၁၄၁

အကြောင်းပြု၍ ဝေဂါဟူသော ဇာတိသဒ္ဒါ ဖြစ်လာရသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတိသဒ္ဒါဟူသမျှ၌ ဇာတ်သည်ပင် သကတ်ဖြစ်လေသည်။

ဤနည်းအားဖြင့် သကတ်သည် ဒြပ်သကတ်၊ ဂုဏ်သကတ်၊ ကြိယာ သကတ်၊ နာမသကတ်၊ ဇာတ်သကတ်ဟူ၍ ငါးမျိုးရှိကြောင်း သိရလေ သည်။

ကတ်သတ်၊ ကန်လန်တို့၌ ကတ်၊ ကန်တို့သာ စကားရင်း၊ လတ်လန် တို့ကား စကားဖက်မျှသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝေဂါဟာရတ္ထပကာသနီ၌ အောက် ပါအတိုင်း ဆို၏။

ကတ်လတ်-ဟူ၍ လတ် ဟူသော စကားခွန်းပါသည်ကား -
ကန်လန်၊ တန်းလန်း စသည်ဖြင့်ဆိုခဲ့ပြီးသည်နှင့်အညီ ပြေပြစ် ရုံမျှ ဖက်ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ (ဝေဂါသနီ - ၆၄၁)

‘ကတ်’၏ အနက်ရင်းကား ခဲ၊ ခက်၊ ခဲယဉ်းသည်’ ဟူသော အနက် မူလပင် ဖြစ်၏။ သာဓကကား-

ပေါင် မြှောင် ရှို့ကတ်၊ ရောက်လာလတ်သော်၊ ချောမွတ်စင်လှ။
(သံ - ၁၆၃)

စုံခြည်ထွက်ကတ်၊ တုလွတ်မျက်နှာ။ (နောင် ရက်လခါကျော်-ချီ)
ဆိုခြင်းကတ်လတ်၊ နှလုံးဆတ်သည်၊ အမတ်ပဲ့ချို၊ (ဘူလင်-ဂဂ)။
ကန်လန်၌ ‘ကန်’သည် ကန်ကွက်သည် ဟူသော အနက် ရှိ၏။
‘လန်ကား’ သီးခြားအနက်မရ၊ ဖက်ယှဉ်ဘဲကာမျှသာ။

ထော်လော်ကန်လန်၊ ဘယ်သူဟန်စိမ့်၊ မကွန်စသာ
(ဘူပေါင်း - ၄၇)

‘ကျင်’သည် ပဒပူရဏမျှသာ။ ထွန်၊ ထုံ၊ ကျင်၊ ရှောင်း တို့လည်း ပုဒ်ဖြည့်ပါဌ်ပြည့်ကာမျှ ပဒပူရဏတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။
တန်ခိုးပြချင်၊ တောင်းပန်ကျင်က၊ ချစ်ရှင်ဓမ္မရာဇ်။
(ပြာဋိဟာ - ၂၃)

၁၄၂ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

တရားနာချင်၊ လာကုန်ကျင်သည်။ (ဂါထာ-၅၃)

ဤမျှဖြင့် သဒ္ဓါရုပ်ဓာတ်၊ လိင်သကတ်တို့သည် ခဲကတ်သော အရာ
များဖြစ်ကြောင်း သိအပ်ပေပြီ။ ယင်းသို့ ခက်ခဲသော အရာများဖြစ်၍
ဂရုတစိုက် လေ့လာကြစေရန် ဦးဩက သတိပေးသံပေါက် ရေးစပ်
သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၁၃။ စွန့်အပ် စွန့်တတ် နှစ်ချက်မှတ်

ကံကတ္တဝါးပင်ပင်။

ပစ္စည်းရှင်ကို ပစ္စည်းဥစ္စာက စွန့်ခွာသွားသောအခါ ပစ္စည်းရှင်သည် အစွန့်ခံရသောကြောင့် ကံမည်၏။ ပစ္စည်းရှင်က ပစ္စည်းကို စွန့်ပယ်သွား ခဲ့ရသောအခါ ပစ္စည်းရှင်သည် စွန့်တတ်သောကြောင့် ကတ္တဝါးမည်၏။ ပစ္စည်းရှင်သည် ကံရော ကတ္တဝါးပါ နှစ်ချက်လုံးပင် ဖြစ်လေသည် ဟူလို။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

စိန္တကျော်သူဦးဩသည် ဤသတ်ပုံသံပေါက်ကို အောက်ပါ ကိုးခန်း ပျို့ စကားကို အမှီပြု၍ စပ်ဆိုခဲ့ဟန်တူပါသည်။

အကြောင်းလည်းစပ်၊ ထိုပညပ်ဖြင့်၊ စွန့်အပ်စွန့်တတ်၊ မှတ်
သည် တခြား၊ ကံကတ္တဝါးကား၊ တပါးမသွာ၊ ကိုယ်သာလည်း
ကောင်း၊ တပ်ဟောင်းမပြယ်၊ ခန္ဓာကွယ်လည်း၊ အပါယ်ဘို့ချာ၊
မှတ်သိပ်စွာသား၊ ပြိတ္တာတို့ဘောင်း၊ ဥစ္စာဆောင်၏။

(ကိုးခန်း၊ ပုဒ်ရေ- ၃၅ မှ)

ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး ကာရကပိုင်း၌ ကံနှင့်ကတ္တဝါးအကြောင်းကို ဤသို့ ဖော်ပြထားပါသည်။

ကံမည်ပုံ။ ယံ ကရေတိ တံ ကမ္မံ၊ (ကာရက-၂၈၀)

ယံ ဝါ ကရေတိ၊ ယံ ဝါ ပဿတိ၊ ယံ ဝါ သုဏာတိ၊
တံ ကာရကံ ကမ္မသည် ဟောတိ။

အနက်ကား-အကြင်အမှုကိုလည်းပြု၏။ အကြင်အရာကိုလည်းမြင်၏။
အကြင်စကားကိုလည်း ကြား၏။ ထိုအပြု အမြင် အကြား
ခံရသော အရာသည် ကံမည်ပေ၏။

၁၄၄ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ကြိယာ အကျအရောက်ခံရသော (ကြိယာပါပုဏ နသတ္တိရှိသော) ကာရကမျိုးကို ကံ (ကမ္မကာရက)ဟု ခေါ်လေသည်။

ကတ္တားမည်ပုံ

ယော ကရေတိ သ ကတ္တာ (ကာရက- ၂၈၁)
ယော ကရေတိ၊ သော ကတ္တာသညော ဟောတိ၊

အနက်ကား-အကြင် ကာရကသည် ပြု၏။ ထိုပြုမှုသော ကာရကသည် ကတ္တားမည်လေ၏။

ကြိယာကို ပြုလုပ်သော၊ ကြိယာကိုပြီးစေတတ်သော (ကြိယာနိပ္ပာဒက သတ္တိရှိသော) ကာရကမျိုးကို ကတ္တား (ကတ္တာကာရက)ဟု ခေါ်သည်။

ထို ကံ ကတ္တား စသော ကာရက (သာဓန)တို့ကို အနက်ပေးရာတွင် ပါဠိမြန်မာ စွယ်စုံဘတ် ပညာရှင်ကြီးများက-

ကတ္တား	ကို	တတ်
ကံ	ကို	အပ်
ကရိုဏ်း	ကို	ကြောင်း
သမ္ပဒါန်	ကို	ရာ
အပါဒါန်	ကို	ရာ
ဩကာသ	ကို	ရာ
ဘော	ကို	ခြင်း

ဟူ၍ မြန်မာပြန်ဆိုရန် သတ်မှတ်ထားခဲ့ကြ၏။

ယင်းကို စာသင်သားတို့ မှတ်သားမိစေရန်-

ပဒတ်တကောင်

ကြောင်တသင်း

အပ်တစင်း

ရာသုံးခင်း

ခြင်းတလုံး

ဟု စပ်ဆိုပေးခဲ့လေသည်။

သို့ဖြစ်၍ သဒ္ဒါစည်းကမ်းအရ အပြု အမြင် အကြား စသည်ကို ခံယူရသော အရာကို ကံဟု ခေါ်သည်။ ထို ကံကို 'အပ်'ဟူ၍ အနက် သင်္ကေတပြုရသည်။ ထို့ကြောင့် သံပေါက်၌ 'စွန့်အပ်' ဟု ဆိုသည်။ ပြုတတ်သော အရာကို ကတ္တားဟု ခေါ်သည်။ ထိုကတ္တားကို တတ်ဟု မှတ်သားရသည်။ ထို့ကြောင့် သံပေါက်၌ 'စွန့်တတ်'ဟု ဆိုသည်။

လူတို့သည် လောကီရတနာ ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို ပိုင်ရှိကြကုန်၏။ ထိုသို့ ပိုင်ရှိသူကို ပစ္စည်းရှင်၊ ဥစ္စာရှင်ဟု ခေါ်ကြရသည်။ သို့သော် ပစ္စည်းလည်း သင်္ခါရ၊ လူလည်း သင်္ခါရ၊ အတည်မမြဲကြ။

မိမိပိုင်ပစ္စည်း ဥစ္စာတို့သည် မိမိအသက်ထင်ရှား ရှိစဉ်မှာ ရေ၊ မီး၊ မင်း၊ ခိုးသူ၊ မချစ်မနှစ်သက်သူ ဟူသော ရန်သူမျိုး ငါးပါး တို့ကြောင့် ပျက်စီးဆုံးပါးသွားကြသောအခါ ပစ္စည်းက ပစ္စည်းရှင်ကို စွန့်သွားသည် မည်၏။ ပစ္စည်းရှင်သည် စွန့်အပ်သော (ဝါ) အစွန့်ခံရသောအရာ ဖြစ်၍ ကံမည်လေသည်။

တဖန် ပစ္စည်းဥစ္စာ လက်ရှိဖြစ်ပါလျက် ပစ္စည်းရှင် သေဆုံးသွားသော အခါ ပစ္စည်းရှင်က ပစ္စည်းကို စွန့်ခဲ့သည် မည်ပေ၏။ ထို အခါ ပစ္စည်းရှင် သည် စွန့်တတ်သော ကတ္တား ဖြစ်လေသည်။

အဖြစ်အပျက် အခြေအနေအလိုက် ပစ္စည်းရှင်သည်ပင်ကံလည်းဖြစ်၏။ ကတ္တားလည်း ဖြစ်၏။

ဤသည်ကို ကိုးခန်းပျို့ ဆရာတော်က-

‘ကံ ကတ္တာကား၊ တပါးမလာ၊ ကိုယ်သာလည်းကောင်း’ ဟု ဆက်၍ဆို၏။ သံပေါက်ဆရာက ‘စွန့်အပ်၊ စွန့်တတ်၊ နှစ်ချက်မှတ်’ ဟု တိုတိုတုတ်တုတ် ဆိုလေသည်။

တရားသဘောနှင့် သဒ္ဓါသဘောကို ယှဉ်ပြ၏။ သဒ္ဓါသဘောကို နားလည်မှ တရားသဘောကို ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါသည် စာပေ အတွက် အကျိုးပြုပေသတည်း။ ။

၁၄။ သံလေး၊ သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊

ကျူးခတ်ဒယင်ယင်။

မယ်တော်မိဖုရားနှင့်အထိန်း အယ အပေါင်းတို့သည် မင်းသားကလေး အိပ်ပျော်စေရန် သံလေး၊ သံပေါ့၊ သံပြတ်၊ သံဆက်၊ သံလျင်၊ သံညှင်း စသော အသံ၏ ဂုဏ်အရည်အသွေး တဖြတ်ဖြတ် ဖြင့် ယေင်ကျူးခတ် ကြလေသည်။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

အသံနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပါဠိဘာသာ၌ အသံစုံ၏။ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိဆယ်ပါး ရှိ၏။ သဒ္ဓါကိုသိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိဟုခေါ် ၏။ သဒ္ဓါလင်္ကာရ၊ အတ္ထာလင်္ကာရ ရှိစေရန်အတွက် ဌာနကရိုဏ်း ပယတ်တို့ကို ကောင်းစွာအသုံးပြုလျက် အက္ခရာ၊ ပဒ တို့ကို အနည်းနည်း အဖုံဖုံ အသံထွက်ဆိုရာမှ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ ဆယ်ပါးကို ရရှိခြင်း ဖြစ်ပေ သည်။

ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ ဆယ်ပါး

သိထိလံ ဓနိတဉ္စ ဒိသရဿံ၊ ဂရုကံ လဟူကဉ္စ နိဂ္ဂဟိတံ။
သမ္ပန္နံ ဝဝတ္ထိကံ ဝိမုတ္တံ၊ ဒသခာ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ ပဒဘဒဒါ ။

သိထိလ	=	သံပြော
ဓနိတ	=	သံပြင်း
ဒိသ	=	သံရှည်

၁။ အသံတဖျတ်ဖျတ် ဟုလည်း ရှိ၏။ ဝေါသနီ ၆၀၄။
၂။ သဒ္ဓနိတိ။

၁၄၈ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ရဿ	=	သံတို့
ဂရု	=	သံလေး
လဟု	=	သံပေါ
နိဂုဟိတ	=	နိဂုဟိတ်သံ(နှုတ်ပိတ်သံ)
သမ္ပန္န	-	သံစပ်
ဝဝတ္ထိတ	=	သံဖြတ်(ဖြတ်ဆိုသံ)
ဝိမုတ္တ	=	သံလွတ်(ဖွင့်သံ)

ပါဠိ ၌ ကစွည်းကျမ်းအလို သရရှစ်လုံး၊ ဗျည်း-၃၃-လုံး၊ စုစုပေါင်း အက္ခရာ-၄၁-လုံးရှိ၏။

သရ-ရှစ်လုံး-အ အာ ဣ ဤ ဥ ဇီ ဧ ဩ။

ဗျည်း-၃၃-လုံး -

က	ခ	ဂ	ဃ	င
စ	ဆ	ဇ	ဈ	ည
ဋ	ဌ	ဍ	ဎ	ဏ
တ	ထ	ဒ	ဓ	န
ပ	ဖ	ဗ	ဘ	မ
ယ	ရ	လ	ဝ	သ
	ဟ	ဠ	အ	

မောဂ္ဂလာန်သဒ္ဒါကျမ်းအလို သရ ဆယ်လုံးရှိ၏။ ဇော်နှင့်ဩတ်ကို ထပ်ပေါင်းထည့်၏။ နိရုတ္တိဒီပနီကျမ်းတွင် ဗျည်း သုံးမျိုးဖော်ပြ၏။

- (၁) သုဒ္ဒဗျည်း က် ၊ ခ်၊ ဂ်၊ (စသည်) သရမပါ။
- (၂) ရဿယုတ္တဗျည်း က ၊ ခိ၊ ဂု၊ (စသည်) ရဿသရပါသည်။
- (၃) ဒီဃယုတ္တဗျည်း ကာ၊ ခိ၊ ဂူ၊ ဃော၊ ခငါ (စသည်) ဒီဃသရ ပါသည်။

မျက်စိတမှိတ်၊ လျှပ်တပြက်အချိန်တိုကလေးကို မတ္တ(မကြာ)ဟုခေါ်

သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ်ယောင်ယင်။

သည်။ ဗျည်းကို ရွတ်ဆိုသံသည် မတြာဝက်(၃) သာရှိသည်။ အသံပီပြင် စွာ မထွက်နိုင်။ ရဿ ရွတ်ဆိုသံသည် တစ် မတြာကာလရှိသည်။ ကောင်းစွာ အသံထွက်သည့်။ ရဿ ယုတ္တဗျည်းသည် တစ် မတြာခွဲ(၁၃) ကာလရှိသည်။ ဒိဿ ယုတ္တဗျည်းသည် နှစ်မတြာခွဲကာလ(၂၆) ရှိသည်။

‘အံ’ ဌှိ ‘အ’သည် သရ၊ သေးသေးတင် (အခက်အပြောက်) သည် နိဂ္ဂဟိတ်ဖြစ်၍ ဗျည်းတည်း။ တို့ကြောင့် အံ သည် က၊ ခ စသည် တို့ကဲ့သို့ တစ် မတြာ ခွဲကာလရှိသော ရဿ ယုတ္တဗျည်းပေတည်း (နိဂ္ဂဟိတ် သည် ဣ နှင့် ဥ ကိုလည်း မှီ သည်၊ ဣ၊ ဥ သည်လည်း တစ်မတြာ ခွဲကာလရှိသည်)။

ထိုအက္ခရာ ၄၁ လုံး၊ သို့မဟုတ် ၄၃ လုံးတို့ကို အခြေခံ၍ ဗျဉ္ဇနဗျဉ္ဇိ ဆယ်ပါးကို ခွဲခြားရာ၏။

သိထိလသံ။ က၊ ဂ၊ စ၊ ဇ၊ ဋ၊ ဌ၊ တ၊ ဒ၊ ပ၊ ဖ၊ ဟူသော အက္ခရာ ဆယ်လုံး၏အသံသည် နူးနူးညံ့ညံ့၊ ပျော့ပျော့ ပျောင်း ပျောင်း ရွတ်ဆိုရသော သိထိလသံတည်း။ (တိုးတိုးသံ မဟုတ်)။

ဓနိတသံ။ ခ၊ ဃ၊ ဆ၊ ဈ၊ ဍ၊ ဎ၊ ထ၊ ဓ၊ ဖ၊ ဘ၊ ဟူသော အက္ခရာ ဆယ်လုံး၏ အသံသည် တင်းတင်းရင်းရင်း၊ ပြင်းပြင်း ပြုပြု၊ ခက်ခက်ထန်ထန် ရွတ်ဆိုရသော ဓနိတသံတည်း။ (ကျယ်လောင်တိုင်း ဓနိတသံမဟုတ်)။

မှတ်ချက်။ ။ဖော်ပြပါအက္ခရာ(၂၀)မှ ကျန်သော အက္ခရာတို့ကား သိထိလ လည်းမဟုတ်၊ ဓနိတလည်းမဟုတ်၊ ကြားအက္ခရာ တို့ ပေတည်း။

၁။ သက္ကတပါဏိနိဋ္ဌိ ခူးပေါ်၌ မှောက်၍တင်ထားသောလက်ကိုလှန်သလောက် သို့မဟုတ် လှန်ထားသောလက်ကို မှောက်သလောက်ကြာချိန်ကို မတြာ ကာလ ဟုဆို သည်။

၁၅၀ လဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဒီသံ။ အာ၊ ဤ၊ ဥ၊ ဧ၊ ဩ ဟူသော သရငါးလုံးတို့၏ အသံ သည် ရှုတ်ဆိုချိန် နှစ်ကြေးကာလ ရှိသော သံရှည်ဒီသံ သံတည်း။

ရဿသံ။ အ၊ ဣ၊ ဥ၊ ဟူသော သရ သုံးလုံးတို့၏ အသံသည် ရှုတ်ဆို ချိန် တစ်ကြေးကာလရှိသော သံတို့ ရဿ သံတည်း။
တော်၊ ဩတ် တို့ကိုလည်း ရဿသံဟု ဆိုအပ်၏။

တော်၊ ဩတ် ရဿ သည် သံယုဂ်ရဿသးဖြစ်၏။ ယင်းသည် င၊ ဥ၊ ဣ၊ န၊ မ၊ ယ၊ ရ၊ လ၊ ဝ၊ အက္ခရာကိုးလုံးမှတစ်ပါး ကေပုဒ်သံယုဂ်ဖြစ်မှသာ ရဿသံ ထွက်သည်။ ပုံစံ-

ဧတ္ထ၊ ဩဋ္ဌော စသည်တည်း။

င၊ ဥ၊ ဣ၊ န၊ မ၊ ယ၊ ရ၊ လ၊ ဝ အက္ခရာကိုးလုံး သံယုဂ်နှောင်းမှု တော်၊ ဩတ်၊ သံထွက်ပေ။ ပုံစံ - ဧန္တိ၊ ဟောန္တိ စသည်တည်း။
(အင်၊ ဟန္တိ၊ ဟုသးထွက်သည်)။

ပုဒ်ခြားသော ပဒန္တရ သံယုဂ်ဖြစ်လျှင်လည်း တော်၊ ဩတ် သံထွက် ပေ။ ပုံစံ -

- (ဧ) မဉ္ဇေ တံ နိက္ခမံ ဝနေ။ (မန်စေတံဟု အသံထွက်၏။ ဉ္ဇေတ်ဟုမထွက်)။
- (ဩ) ပုတ္တော တျာဟံ မဟာရာဇ၊ (ပုတ္တော ဟု ဩသံသာ ထွက်၏။ တုတ်-ဟု မထွက်)။

ဂရုသံ။ ‘ဒုမ္ပိ ဂရု’ဟူသော ကစွည်းသုတ်အရ အက္ခရာနှစ်လုံးဆင့် (ပါဠိဆင့်) ၏ ရှေ့ရှိ လေးလေးနက်နက် အသံထွက်ရ သော သံလေးကို ဂရုသံဟု ခေါ်သည်။

ပုံစံ - ဗုဒ္ဓေါ။ ဤတွင် ‘ဒု’ ဆင့်၏ရှေ့ရှိ ‘ဗု’ကို သံလေး(ဗုဒ်) ဟု ထွက်ခြင်းမျိုးကို ဂရုသံဟု ခေါ်သည်။

သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ်ယောင်ယင်။ ၁၅၁

ဂရုသည် သံယောဂ ပုဗ္ဗဂရု၊ ဒီဃဂရု၊ ပါဒန္တဂရု ဟူ၍ သုံးမျိုး ရှိ၏။ ဗုဒ္ဓေါ၊ စိတ္တံ၊ နိဗ္ဗံ စသည်တို့၌ ဗု၊ စိ၊ နိ တို့သည် သံယောဂ ပုဗ္ဗဂရုတည်း။ ဒီဃသရ ငါးလုံးနှင့် ယင်းငါးလုံးနှင့်တူသော ကာ၊ ကိ၊ ကု စသော ယှဉ်တဲ ဒီဃများသည် ဒီဃဂရုတည်း။ ဂါထာတရပ်ရပ်၌ ပါဒတခုစီ၏ အဆုံးစာလုံးသည် ပါဒန္တဂရုတည်း။ ပုံစံ-

သမန္တာ စက္ကဝါဠေသု

၌ သု သည် မှုဒ်း ရဿ ဖြစ်သော်လည်း ပါဒ အဆုံး၌ တည်သော ကြောင့် ပါဒန္တဂရု ဟု ဆိုရမည်။ ဗျည်းတဲ ဒီဃဂရု ပါဒန္တဂရု တို့ကား စင်စစ် သဒ္ဒါသုံးမဟုတ်၊ ဆန်းကျမ်း၏အသုံးပေတည်း။ ဤကာ၊ ကိ၊ ကု စသော ယှဉ်တဲရဿ သည် တစ်မကြာခွဲရှိသော်လည်း ဂရုထဲ မသွင်း။ ရဿ (လဟု) သို့သာ သွင်းယူလေသည်။

လဟုသံ။ ဂရု၏ အပြန် သံပေါ့သည် လဟု သံတည်း။ ရဿ သရသုံးလုံးနောက်၌ ပါဌ်ဆင့်မရှိ၍ ပေါ့ပါးစွာ ရှုတ်ရ သော အသံများ၊ က၊ ကိ၊ ကု စသည်ဖြင့် တစ်မကြာခွဲ ရှိသော ယှဉ်တဲ ရဿများကို လဟုသံ ရှုတ်ရသည်။

နိဂ္ဂဟိတ်သံ။ နိ + ဂဟိတ = နိပ်၍ + ဂဟိတ = ယူခြင်း။ နိဂ္ဂဟိတ = နိပ်၍ ယူခြင်း။

ရှုတ်ဆိုရာတွင် ကရိုဏ်းကို နိပ်၍ ပါးစပ်ကို ပိတ်လျက် အသံထွက် စေသော သေးသေးတင် အသံမျိုးကို နိဂ္ဂဟိတ်သံဟု ခေါ်သည်။ ပုံစံ-

ဗုဒ္ဓံ ဌံ ဌံ အသံ၊ တာဝတိံ သာ၌ တိံ အသံ၊ ဟေတံ၌ တံ အသံ။

ဌံ ဌံ ဌံ + ဝံ ဟု အက္ခရာနှစ်ရပ်ပါဝင်ရာ ဌံ ကို ဆိုပြီး ချက်ချင်း ပါးစပ်ကိုပိတ်လျက် အံ ၏ အသံကို ပါးစပ်ထဲ၌ပင် ငြီး၍ ထွက်စေရာ သည်။ ထိုအခါ လေသည် နှာခေါင်းမှထွက်သောကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်သံ (ပိတ်သံ) ကို ကြားနိုင်လေသည်။

၁၅၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

သမ္ပန္နသံ။ သဒ္ဒါ စည်းကမ်းအရ သော်လည်းကောင်း၊ အနက် အဓိပ္ပာယ်အရသော်လည်းကောင်း ပုဒ်ချင်းဆက်စပ် ရှုတ် ဆိုရသော ပုဒ်စပ်သံသည် သမ္ပန္နသံပေတည်း။

ပုံစံ- ဒွေ မေ ဘိက္ခဝေ အန္တာ ပဗ္ဗဇိတေန န သေဝိတဗ္ဗာ။

ဤ၌ သဒ္ဒါစည်းကမ်းအရ (ဒွေ+ဣမေ) ကို ‘ဒွေမေ’ ဟု စပ်၍ ဖတ်သံ သည် သမ္ပန္န သံတည်း။ မမှီဝဲအပ် ဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ် အရ န သေဝိတဗ္ဗာ ဟု န နှင့် သေဝိတဗ္ဗာ ကို ပေါင်းစပ် ဖတ်သံသည် လည်း သမ္ပန္နသံပင် ဖြစ်သည်။

၀၀ တ္တိ တသံ။ သဒ္ဒါစည်းကမ်းအရလည်းကောင်း၊ အနက်စည်းကမ်း အရ လည်းကောင်း၊ ပုဒ်ချင်း မရောစေပဲ ခြားဖြတ်၍ ဖတ်သောအသံသည် ၀၀ တ္တိတ အသံတည်း။

ပုံစံ - (၁) သန္တိပုဒ်ကို ပုဒ်ဖြတ်၍ ဖတ်ခြင်း၊ ကေုနန ဝုတိကို ကေ + ဥိန + နဝုတိ ဟု ဖြတ်၍ ဖတ်ခြင်း။

(၂) အနက်အဓိပ္ပာယ်အရ အက္ခရာချင်းခွဲ၍ ဖတ်ခြင်း။
ပုံစံ- ပဗ္ဗဇိတေန န သေဝိတဗ္ဗာ၌ န နှစ်လုံးကို ဆက် မဖတ်ပဲ အသံခွဲခြား၍ ဖတ်ခြင်း။

ဝိမုတ္တအသံ။ နိဂ္ဂဟိတ်ပိတ်သံမှ ကျန်သမျှအသံအားလုံးကို ဝိမုတ္တသံ ဟု နိရုတ္တိဒီပနီ၌ ဖော်ပြ၏။ နိဂ္ဂဟိတ်သည် ပိတ်ရှုတ် ဖြစ်၍ ဝိမုတ္တိသည် ဖွင့်ရှုတ်ဖြစ်ပေသည်။

သို့သော် စူဠနိရုတ္တိကျမ်း၌ အသံတိုတို ရသာ သရ အားလုံးသည် သံဝုဋ္ဌ (ပိတ်ရှုတ်)၊ သံရှည် ဒီဃသရအားလုံးသည် ဝိဝုဋ္ဌ (ဖွင့်ရှုတ်) ဟု ပယတ် သဘောကို ရှင်းပြထား၏။ အချုပ်မှာ အက္ခရာအသံကို ရှုတ်ဆိုလိုက်ပြီး နှုတ်ကို ပြန်မပိတ်ပဲ ဖွင့်လျက်သာ ထားရသော အသံမျိုးသည် ဝိမုတ္တသံ

၁။ ဒွေမေ = ဒွေ + ဣမေ နှစ်ပုဒ်ကို သန္တိစပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ်ယောင်ယင်။

၁၅၃

ဖြစ်၏။ ဤတွင် သံရှည်ကို ရွတ်သောအခါ အသံအချိန်ကြာသည်နှင့်အမျှ နှုတ်ခမ်းကို ဖွင့်လျက် ပေးထားရ၍ ဝိမုတ္တသံ ပို၍ထင်ရှားရာသည်။

ဗျူတသံ။ သက္ကတပုဂံနိကျမ်း၌ ဗျူတသံ ဟူ၍ အသံတသံ သီးခြား ပြဆို၏။ အဝေးမှလှမ်းပြီးခေါ်သံ၊ ချဲ့ချဲ့ပြစ်ပြစ် သီချင်းဆိုသံ၊ ငိုသံ တို့သည် ရိုးရိုးဒီဃသံထက် ရှည်လျား၏။ အနည်းဆုံး သုံးမကြာကာလ ရှည်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့သော အသံမျိုးကို ဗျူတသံဟု ဆိုလေသည်။ ပါဠိကျမ်းဂန်တို့၌ကား ပလုတသံကိုမပြချေ။ ဒီဃသံ ဝိမုတ္တသံတို့၌ သွင်းယူလေသည်။

ဤ ဗျူနု ဗုဒ္ဓိ ဆယ်ပါးနှင့်ပတ်သက်၍ အချို့က ဒီဃနှင့်ဂရ၊ ရဿနှင့် လဟု အတူတူသာဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။ သို့သော် ထပ်တူထပ်မျှမတူချေ။ အကယ်၍ တူသည်ဆိုလျှင် ဗျူနုဗုဒ္ဓိရှစ်ပါးသာ ရှိလေရာသည်။ ရှစ်ပါးသာ ရှိလျှင်လည်း ဗျူနုဗုဒ္ဓိ ဆယ်ပါးဟု အပိုသက်သက် ရေတွက်ဖော်ပြ ခဲ့မည်မဟုတ်ချေ။ မတူ၍သာ ဒီဃ နှင့် ဂရ၊ ရဿ နှင့် လဟု ခွဲခြားပြီး ဗျူနုဗုဒ္ဓိ ဆယ်ပါး ပြဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

မတူပုံမှာ - ရွတ်ဆိုချိန်တာ တစ်မကြာမျှသာရှိသော အ၊ ဣ၊ ဥ သံတို့ သရသုံးလုံးသည် ရဿပေတည်း။ ယင်း ရဿ သရ သုံးလုံးကို 'လဟု'ဟုလည်း ခေါ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ရွတ်ဆိုချိန် တစ်မကြာခွဲကာလ ရှိသော က၊ ကိ၊ ကု စသည်ကို ရဿထဲသို့ တည့်ရသော်လည်း စင်စစ် 'လဟု'ဟူ၍သာ သတ်မှတ်ရသည်။ ထိုနည်းတူ နှစ်မကြာရှိသော အ၊ ဥ၊ ဧ၊ ဩငါးလုံးကို 'ဒီဃ'ဟု မှုချခေါ်ရသည်။ နှစ်မကြာခွဲရှိသော ကာ၊ ကိ၊ ကု၊ ကေ၊ ကော တို့ကိုမူ ဒီဃ ဟု မှုချအားဖြင့် မခေါ်သင့်ပေ။

ဂါထာဗန္ဓုနည်းပြသော ဆန်းကျမ်းအရ ဂိုဏ်းစိစစ်ရာတွင် အ၊ ဣ၊ ဥ၊ က၊ ကိ၊ ကု စသည်ကိုလဟု (၁)ဟုလည်းကောင်း။ အ၊ ဤ၊

၁။ လဟုဂ္ဂဟဏံ စေတ္တ ဆန္ဒသိ ဒိဃံစုမတ္တဿာပိ ဂဟဏတ္ထံ။ (ရူ)

ဦ၊ ဧ၊ ဩ၊ ကာ၊ ကိ၊ ကု၊ ကေ၊ ကော စသည်ကို ဂရု (၂) ဟု လည်းကောင်း သတ်မှတ်ပေးသည်။

ဒီဃ ရဿ ခဲ့ခြားမှုသည် သဒ္ဒါအစီအရင်အတွက် ပခာနုဖြစ်၏။ ဂရု၊ လဟု ခဲ့ခြားမှုသည် ဆန်းအစီအရင်အတွက် ပခာနုဖြစ်၏။ ဤသို့ယူသင့်၏။

ပုံစံ - ဗုဒ္ဓေါ ဟူသောပုဒ်၌ ‘ဗု’ကို သဒ္ဒါအမြင်အရ၊ တစ်မကြာ ခဲ့မျှသာရှိသောကြောင့် ဒီဃ ရဿ နှစ်မျိုးအနက် ရဿထဲသို့ထည့်သွင်း ရသည်။ ဆန်းအမြင်အရသော်ကား အနောက်က သံယုတ် ရှိနေသော ကြောင့် ဂရုထဲသို့ ထည့်သွင်းယူလေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ဒီဃနှင့် ဂရု၊ ရဿ နှင့် လဟု နေရာတိုင်း ထပ်တူ ထပ်မျှ မဖြစ်ကြောင်း သိအပ်ပေသည်။

မြန်မာဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိဆယ်ပါး

မြန်မာဘာသာ၌လည်း ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိဆယ်ပါးရှိ၏။ ဤ အကြောင်းကို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရပုဂ္ဂိုလ်ကျော်သည် ကိုးခန်းပျို့ကြီး၌ ဤသို့ ဖွဲ့ဆိုထား ခဲ့၏။

ပုဒ်စပ်ချောပြေ၊ သန္ဓေခြားဖြတ်၊
သံလွှတ်ဖွင့်ဆို၊ ရှည် တို့ လေး ပေ၊
တင်းလျော့ နိဂ္ဂဟိတ်၊ အစိတ်အဖြာ၊
အင်္ဂါဆယ်စု၊ ရှုတ်မှုမကျမ်း၊
နားမချမ်း။

ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိဆယ်ပါးကို တတ်သိကျမ်းကျင့်စွာရှုတ်ဆိုမှု နားထောင်၍ ကောင်းပါသည်။ နားချမ်းသာသည်။ သို့မဟုတ်က နားမချမ်းသာ ဟူသော မှတ်ချက်ကို သတိပြုအပ်လှသည်။

သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ်ယောင်ယင်။

၁၅၅

၁။ ပုဒ်စပ်ချောပြေ/သန္ဓေ (သမ္ပန္န)

ပုဒ်တို့ကို ချောမောပြေပြစ်စွာစပ်၍ ရှုတ်ဖတ်ခြင်းတည်း။ ဤသို့ 'စပ်'ရာတွင် (၁) အက္ခရာချင်း ပုဒ်ချင်းစပ်မှုနှင့် (၂) အသံစပ်မှု ဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲနိုင်၏။

အက္ခရာစပ်	-	မဟုတ်	ကိ	မှတ်
		ဘေးဘယမ်း	ကိ	ဘေးဘျမ်း
		ယဝန	ကိ	ယန်း
အသံစပ်	-	စက်ပြာသာဒ်	ပ	ပြာသာဒ်
		သက်မမှတ်	ပ	မမှတ်
		စက်မလွတ်	ပ	မလွတ်
		မိုးသကြား	ပ	သကြား
		ယိုးမမှား	ပ	မမှား
		ဝိုးတဝါး	ပ	တဝါး

ယင်း ပြာသာဒ်၊ မမှတ်၊ မလွတ်၊ သကြား၊ မမှား၊ တဝါး စသည်ကို တလုံးစီ ခွဲ၍ အသံမထွက်ရ၊ နှစ်လုံးပေါင်း အသံစပ်သာလျှင် ထွက်ရ ပေသည်။

၂။ ခြားဖြတ် (ဝဝတ္ထိတ)

အသံကို မဆက်စေပဲ အကြားအလပ်သားလျက် ခြားဖြတ်၍ ရှုတ်ခြင်း တည်း။

ပုံစံ-	နတ်လူတည်ကြသော	ပူရတွင်	ကို	နတ်လူတည်ကြ-သော	ပူရတွင်
	မြေကြီး	ကသာ	ကို	မြေကြီး-	ကသာ
	နေမီး	လဝါ	ကို	နေမီး-	လဝါ
	ဘဝဂ်	ကသာ	ကို	ဘဝဂ်-	ကသာ

၁။ သန္ဓေ-၏ ရင်းမြစ်ကား သန္တိ (ပါ) တည်း။ သမ္ပန္နနှင့် အနက်တူပင်။

၁၅၆ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

၃။ သံလွတ်ဖွင့်ဆို (ဝိမုတ္တ)

သေးသေးတင်(နိဂ္ဂဟိတ်)သံမှတပါးကျန်သော အက္ခရာပုဒ်တို့ကို လျှာ နှုတ်ခမ်း (ကရိုဏ်းပယတ်) တို့ကိုမနှိပ်ပဲ မင်တံပဲ ခံတွင်းဖွင့်လွတ်ပေးသော အသံမျိုးကို ထွက်စေခြင်းတည်း။

ပုံစံ - အည်၊ အည့်၊ အည်း၊

ဤညသတ် (ည်) သုံးလုံးကို ဖွင့်ရွတ်သံအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ သီပေါမင်း နန်းတက်စ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ် တောင်ဥယျာဉ် တော် အစည်းအဝေး ရုံးတော်၌ ပညာရှိ မှူးမတ်စုံညီ စီရင်သော အသံ ကာရန် ၆၄-ပါး ဇယားပုံ၌ ဤသတ်မှတ်ချက်ကို ဖော်ပြ ထား၏။

၄။ ရှည် (ဒိဃ) အသံရှည်၊ သံရှည်ထွက်ခြင်းတည်း။

၅။ တို (ရဿ) အသံတို၊ အသံပြတ်တည်း။

ဤသံရှည်၊ သံတိုတို့ကို ကာရန်အလိုက် ဖော်ပြပါသည်။

သံတို (ရဿ)	သံရှည် (ဒိဃ)
အ	အာ၊ အား
အိ	အီ၊ အီး
အု	အူ၊ အူး
အေ	အော၊ အေး
အဲယ့်	အယ်၊ အယ်း (နောက်ပစ်တူ)
အော့	အော်၊ အေား

က် (ကသတ်)
အက်၊ အိုက်၊ အောက်

သံတို	သံရှည်
င် (ငသတ်)	
အင်္ဂ၊ အိင်္ဂ၊ အောင်္ဂ	အင်၊ အင်း အိင်၊ အိင်း အောင်၊ အောင်း
စ် (စသတ်)	
အစ်	
ည်(ညသတ်)	
အေည့် အည့်	အေည်၊ အေည်း အည်၊ အည်း
တ် (တသတ်)	
အတ်၊ အိတ်၊ အုတ်	×
န် (နသတ်)	
အန်၊ အိန်၊ အုန်	အန်၊ အန်း အိန်၊ အိန်း အုန်၊ အုန်း
ပ် (ပသတ်)	
အပ်၊ အိပ်၊ အုပ်	
မ် (မသတ်)	
အမ်၊ အိမ်၊ အုမ်း	အမ်၊ အမ်း အိမ်၊ အိမ်း အုမ်၊ အုမ်း
ဝ် (ဝသတ်)	
အိဝ်	အိဝ်၊ အိဝ်း

က၊ စ၊ တ၊ ပ အသတ်လေးရပ်သည် သံတိုသာ၊ သံရှည်မရှိခြင်းနှင့် အောက်ကမြစ်သည် သံရှည်ကို သံတိုဖြစ်လာအောင် ပြုလုပ်ခြင်းတို့ကို မှတ်သားအပ်ပေ၏။ ဗျဉ္ဇနဗျဉ္ဇိဆယ်ပါးကိုမတတ်လျှင် မှန်ကန်အောင် ရေးသားစပ်ဆိုနိုင်ရန် ခဲယဉ်းကြောင်း တောင်ဥယျာဉ်တော်စည်းဝေးက သတ်မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

- ၆။ လေး (ဂရု) အသံလေး အသံနက်ကို ဂရုသံ ဟုဆိုသည်။
- ၇။ ပေါ (လဟု) ခပ်ပေါပေါ၊ ခပ်ဖူဖူ ဆိုရုတ်သံကို လဟုသံဟု ဆိုသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ရဿ သံ (သံတို) အားလုံးကို လဟုသံ (သံပေါ) ဟူ၍ လည်းကောင်း။ ဒီဃသံ (သံရှည်) အားလုံးကို ဂရုသံ (သံလေး) ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုနိုင်၊ ဂရုသံ လဟုသံ ခွဲခြားရာ၌ သိ ထိ လ အက္ခရာ (သံပျော့အက္ခရာ) ခနိတ အက္ခရာ (သံတင်း အက္ခရာ) တို့ကိုလည်း အခြေခံရပေသည်။

ပုံစံ- မချူသပြန်၊ ယူရန်ကြံရေး ခက် လှသလေး^၁

ဤပုံစံ၌ ‘ခက်’သည် ကသတ်ဖြစ်၍ ရဿသံ (သံတို)ဖြစ်၏။ သို့သော် ‘ခ’ သည် ခနိတအက္ခရာ ဖြစ်ပြန်သည်။ လက်တွေ့ဆိုရာ၌ ‘ခက်’ အသံကို ဆွဲငင်မဆိုရသော်လည်း ခပ်ပြင်းပြင်း ဆိုရမည်။ အလေးအနက်ဆိုရမည်။ သို့မှ ဆိုမှ ဖတ်မှုကျမ်း၍ နားချမ်းရာသည်။ ဤသို့ လေးလေးပြင်းပြင်း ဆိုချေသော် ‘လဟုသံ’ မဆိုနိုင်ချေ။ ဂရုသံဖြစ်ပေသည်။ အခြားပုံစံ များလည်းများစွာ၏။

ထို့ကြောင့် ‘သံလေး သံပေါ’ ကို ခနိတအက္ခရာ၊ သိထိလအက္ခရာ အပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားရမည် ဖြစ်ပေသည်။

၁။ ဂန္ဓမာဘောင်ပတ်ပျိုးမှ၊
 ၂။ အလုကာကျမ်းလာ မရုတာဂုဏ်၊ သမတာဂုဏ်တို့ကိုလည်း မျှော်လေ။

သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ်ယောင်ယင်။ ၁၅၉

၈။ တင်း (ခနိတ) တင်းရင်းခက်မာသော အသံ၊

၉။ လျော့ (သိထိလ) ပျော့ပျောင်း ညံ့သက်သော အသံတည်း။

ဗျည်းသုံးဆယ့်သုံးလုံးတို့တွင် ‘ခ၊ ဃ၊ ဆ၊ စု၊ ဌ၊ ဗ၊ ထ၊ ဓ၊ ဖ၊ ဘ’ ဟူသော အက္ခရာဆယ်လုံးသည် ခနိတအက္ခရာတည်း။ ကျန်အက္ခရာ တို့ကား ခနိတမဟုတ်သော အက္ခရာများ (၀၂) သိထိလ အက္ခရာများ ပေတည်း။

၁၀။ နိဂ္ဂဟိတ် (နိဂ္ဂဟိတ) သေးသေးတင် အစက်ကလေး ကို နိဂ္ဂဟိတ်ဟု ခေါ်သည်။ သေးသေး တင်သည် သူ့ချည်း သီးသန့်မရှိနိုင်။ အက္ခရာဘလုံးလုံးပေါ်၌ မှီနား နေရသည်။ သူသည် မကြာဝက်ကလေးမျှသာရှိသော ဗျည်းတလုံး ဖြစ် သည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ချည်းသက်သက် ပီပီသသ အသံထွက်၍လည်းမရ။ သူ့မှီနေသောဗျည်းကို ရှုတ်ဆိုရာတွင် သေးသေးတင် အသံသည် ပါသည် ဆိုရုံမျှသာ ပါဝင်သည်။ ပါရာတွင်လည်း မူလအက္ခရာကို ဆိုပြီးသည်နှင့် ပါးစပ်ကိုပိတ်လိုက်မှ သူ၏အသံမျှင်းမျှင်းကလေးကို ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပင် သဒ္ဒါဆရာမြတ်တို့က ‘ကချိဏ်းကိုနှိပ်၍ မဖွင့်သော ခံတွင်းဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဆိုရမည်’ဟု မှာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ခံတွင်း(ပါးစပ်)ကို မဖွင့်ပဲ ဘယ်လိုဆိုရမည်လဲဟု ဆင်ခြင်စရာရှိသည်။ အမှန်မှာ အသက်ပါရှင်းလင်းချက်အတိုင်း သူ့မှီရာ အက္ခရာကို ခံတွင်း ဖွင့်ဆိုပြီး ချက်ချင်းခံတွင်းပိတ်လိုက်သျှင် သေးသေးတင်၏ အသံမျှင်း ကလေးရပေသည်။ ဤသို့ ပိတ်လိုက်သည်ကိုပင် ‘မဖွင့်သောခံတွင်း’ ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာ၌လည်း ယူတသံရှိသည်။ ပလုပ်သံဟုလည်း ခေါ်သည်။ အဝေးကို လှမ်း၍ ခေါ်ခြင်း၊ သံရှည်ဆွဲ၍ သီချင်းဆိုခြင်းစသည်တို့၌ ယူတသံ ထင်ရှားပေသည်။

သံယုဂ် ရှေ့ရှိ ဧ ဩ အသံထွက်ပုံ

ပါဠိဆင့်စာလုံး၏ရှေ့၌ ရှိသော ဧ ဩ တို့ကို မည်သို့အသံထွက်သင့်ကြောင်း ရှေးဆရာများ စိစစ်ခဲ့ကြသည်။ ဆရာအသီးသီး၏ ဝါဒများကို တခုစီဖော်ပြပြီးမှ အများလက်ခံသော ဥပဒေကို ပြပါမည်။

၁။ ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓနှင့်။ ဝဂ်အဆုံး ငါ ည၊ ဣ၊ န၊ မ နှင့် ယ၊ ရ၊ သင်္ဂဇာဆရာတော်ဝါဒ လ၊ ဝ၊ တို့မှ တပါး ကျန်သောအက္ခရာ အဆင့်၏ရှေ့၌ ရှိသော ဧ၊ ဩ တို့ကို သက္ကတ ရိ၊ လိ စသော သရများကို ရှုတ်ဆိုသကဲ့သို့ အမြစ်သံဖြင့် ဆိုရမည်။

ဤဝါဒအရ - ဧတ္ထ ကို အေ့ထ (ဤ ၌) သောတ္ထိ ကို သော့ထိ(ချမ်းသာ)ဟု ရှုတ်ရမည်။

၂။ မောဂ္ဂလာန်ဆရာဝါဒ။ သံယုဂ်၏ရှေ့၌ ရှိသော ဧ ကို ဧစ်၊ ဩ ကိုဩတ် ဟုအသံထွက်ရမည်။ ဧစ်ဩတ် သည် ရဿ သရပင် ဖြစ်လေသည်။

ဤဝါဒအရ - ဧတ္ထ ကို အစ်ထ သောတ္ထိ ကို သောတ်ထိ(သွတ်ထိ)ဟု ရှုတ်ရမည်။

၃။ မြတောင်ဆရာတော်ဘုရားကြီးဝါဒ။ ဧ ကို ဧစ် ဟု မရှုတ်ဆိုသင့်။

ယင်းသို့ ရှုတ်ဆိုလျှင် ဧ - ပါ မပါ အသံထွက် မထူးပဲ ရှိမည်။ ဆိုလိုသည်မှာ - မေတ္တာ ကို မစ်တာ

သစ္စာ ကို သစ်စာ ဟု အသံထွက်သဖြင့် ဧ ပါ မပါ၊ အသံတူထွက်ပေသည်။ ထိုသို့ အသံမတူသင့်ဟု ဆိုလိုသည်။

၄။ ညောင်တုန်း ရှေ့ဟင်္သာတောရ။ နက္ခမတိ ကို နက်ခမတိ စံကျောင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးဝါဒ။

ဟုလည်းကောင်း၊ တဿကို တသ်သ ဟုလည်းကောင်း ရှုတ်ဆိုရသကဲ့သို့

သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ်ယောင်ယင်။ ၁၆၁

ဧ ဩ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းတို့နောက်ကရှိသော ပါဠိဆင့်နှစ်လုံး အနက် အပေါ်အကွေ့အထက်၌ အသတ်တင်၍ ရွတ်ရမည်။ သတ်သတ် တလုံးစီ အသံထွက်ရ။

ဤဝါဒအရ - ဧ ကို ဧ - ထ ဟု မရွတ်ရ၊
ဧတ်ထ ဟု ရွတ်ရမည်။
သောတ္ထိ ကို သော-ထိ ဟု မရွတ်ရ
သောတ် ထိ ဟု ရွတ်ရမည်ဟူလို။

ထို့ပြင် သဒ္ဒါကျမ်းများ၌ သံယုဂ်၏ရှေ့ရှိ ဧ ဩ ကို သာ ရသာသံ ဖြင့်ရွတ်ရမည်ကိုပြ၏။ အာသရ ကိုမူ မပြချေ။ ထို့ကြောင့် သံယုတ် (ပါဠိဆင့်) ရှေ့၌ ရှိသော အာ ကို မူသသံအတိုင်း ရွတ်ရမည် ဟု သိနိုင် သည်။

ဤဝါဒအရ - အာ ချာတ ကို အာ - ချာတ
သညာဝါယ ကို သညာဝါယ ဟုသာရွတ်ရမည်။
အက်ချာတ၊ သညာဝါသံသ ဟု မရွတ်ရ ဟူလို။

၅။ အခြားပညာရှင်များ။ ယျ(ယနှစ်လုံးဆင့်)၏ ရှေ့၌ရှိသော ဧ ကို မူ အိသံ (ညသတ်သံ) ထွက်ရ မည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အာဇာနေယျကို ပါဠိသက် မြန်မာ ဝေါဟာရပြုရာတွင် အာဇာနည်ဟု ပြောင်းသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဤဆရာတို့အလိုအရ အာဇာနေယျ ကို အာဇာနည်ယ(အာဇာနီယ) ဟု အသံထွက်ဖတ်ရန်ရှိသည်။ ဘာသေယျ ကို ဘာသီယျ၊ ဒေယျ ကို ဒီယျ စသည်ဖြင့် ဖတ်ရန်ရှိသည်။

- ၆။ အများဝါဒ(သမာနဝါဒ)
- (၁) ဧ သံ သုံး မျိုး
- (က) ဧ သံ သက်သက်

သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ပုံစံ-ဘာသေယျ=ပြောရာ၏။ က ရေယျ=ပြုရာ၏။
ဒဒေယျ=ပေးရာ၏ စသည်။

(ခ) ဧင် သံ (အင်သံ၊ င သတ်သံ) ထွက်ရန် (ဝဂ္ဂန္တ)

ပုံစံ - မေဏ္ဍ (မေ င် ခု / မင် ခု = သိုး)
ပူရေန္တ (ပူရေ င်တ/ပူရင်တ=ပြည့်စေသော)၊

(ဂ) ဧစ် သံ (အစ်သံ/စသတ်သံ) ထွက်ရန်
(ဝဂ္ဂန္တမှတပါး)

ပုံစံ - က္ကေ(ဧစ်က) = တခု၊ ဧတ္ထ (ဧစ်ထ)၊ ခေတ္တ
(ခေစ်တ/ခစ်တ)=လယ်၊ သေဋ္ဌ (သေစ်ဋ္ဌ/သစ်ထ)
မြတ်သော။ ဆေပု(ဆေစ်ပ/ဆစ်ပ)=ဖြတ်ခြင်း။

(၂) သြသံ ၂ မျိုး

(က) သြတ် (သြတ်) သံ

ပုံစံ - အနောတ္တပ္ပ (အန္တတ်တပ်ပ) = မကောင်းမှုကို
မရှက်ခြင်း။

သြဋ္ဌ (အွတ်ဋ္ဌ) = ကုလားအုတ်၊
သောတ္ထိ(သွတ်ထိ) = ချမ်းသာ။

(ခ) သြန် (သြန်)သံ (ည၊ ဏ၊ န၊ စသည်)

ပုံစံ - ကောဏ္ဍည (ကွန်ညည)
ဟောန္တ (ဟွန်တု)

(ဂ) သြက် (အောက်သံ) (က၊ ခ စသည်)

ပုံစံ - မောက္ခ (မောက်ခ)
ယောဂ္ဂ (ယောက်ဂ)

၇။ ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာဘော်၏ သင်ပုန်းကြီး သံခိပ်ကျမ်း၌
ကား 'ဧ' ကို 'အ' ကဲ့သို့ အသံထွက် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

သံလေး သံပြတ်၊ သံရည်ဖြတ်၊ ကျူးခတ်ယောင်ယင်။

၁၆၃

စာလုံးပေါင်း

အသံထွက်

စေ

အစ

ညှော်

အညှော်

ညှော်

အညှော်

ညှော်

အညှော်

ညှော်

အကျော်

ညှော်

အင်

ညှော်

အင်

ညှော်

အင်

ညှော်)

ညှော်)

အစ

ညှော်)

ညှော်)

ညှော်)

အင်

ညှော်)

ညှော်)

ညှော်)

အင်

ညှော်)

ညှော်)

ညှော်)

အင်

ညှော်)

ညှော်)

သံပေါက်အရ ယောင်ကျူးရာတွင် အခြေခံ အသံထွက်မှန်ကန်ရမည့် အပြင် အသံကိုဖြတ်သင့်သောနေရာတွင် ဖြတ်၍လည်းကောင်း၊ လေးလေး တဲ့တဲ့ဆိုရမည့်နေရာတွင် လေးလေးတဲ့တဲ့ဆို၍ လည်းကောင်း ကျူးရသည် ဟု သိရသည်။ ဆိုခဲ့ပါ အသံလက္ခဏာဆယ်ဖြာနှင့် အတတ်နိုင်ဆုံး ညီညွတ်အောင် ကျူးရင့်ပါလျှင် ‘နားချမ်းသာ’ မည်ဖြစ်ပေသည်။ ။

၁၅။ ဖွင့်၍ရွတ်ဖတ်၊ အားထုတ်လတ်၊

ပယတ်အမည်တွင်။

အဓိပ္ပာယ်ကား- ကောင်းသံ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကို ပယတ် ဟု ခေါ်၏။ ထိုပယတ်သည် ဖွင့်၍ ရွတ်ဖတ်ခြင်းစသည်ဖြင့် (လေးမျိုး) ရှိလေသည်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

စကားသံဖြစ်ပေါ်ပုံ

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို အခြေခံသော ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းများ၌ စကားသံဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဤသို့ဖော်ပြကြသည်။

လူသည် မိမိ၏ ကံကြောင့် တကိုယ်လုံး၌ ပထဝီရုပ်ကလာပ် (ခက်မာဓာတ်)များ မပြတ် ဖြစ်နေသည်။ လည်ချောင်း အာစောက် စသော နှုတ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းဆိုင်ရာတို့၌လည်း ပထဝီ အမာဓာတ်များ မပြတ် ဖြစ်လျက် ရှိနေသည်။ ထိုကံကြောင့်ဖြစ်သော (ကမ္မဇ) ပထဝီဓာတ်သည် ရှိနှင့်နေသော ဓာတ်ဖြစ်၏။

လူသည် အနက်ဒြပ်တခုခုကို အကြောင်းပြုပြီး စကားသံမြွက်ဆိုလိုစိတ် ဦးစွာဖြစ်ရသည်။ ထိုစကားပြောချင်သောစိတ်ကြောင့် ချက်တိုင်မှစပြီး ဝါယောဓာတ် ရုပ်ကလာပ် (လေ) များဖြစ်၍ လည်ချောင်းဆီသို့ တက်လာ၏။ ထို ဝါယောကလာပ်၌ ပထဝီဓာတ်လည်း ပါနေ၏။ စကားပြောချင်သော စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ထို (စိတ္တဇ) ပထဝီဓာတ်သည် စကားပြောလိုက်သောအခါ လေနှင့်အတူ ပါ၍ ပါ၍ လာ သော အတိုက်ဓာတ် ဖြစ်လေသည်။

ဖွင့်၍ ရွတ်ဖတ်၊ အားထုတ်လတ်၊ ပယတ်အမည်တွင်။

၁၆၅

စကားပြောချင်သောစိတ်ကြောင့် ဖြစ်လာသောလေကို ညှစ်၍ညှစ်၍ ထုတ်လိုက်သောအခါ လေ၌ပါလာသော စိတ္တဇပထဝီဓာတ်သည် ရင်ချိုင့် လည်ချောင်း စသောဖြစ်ရာဌာန နေရာများ၌ ဖြစ်နှင့် ရှိနှင့်သော ကမ္မဇ ပထဝီဓာတ်နှင့် အချင်းချင်း ပွတ်တိုက်ကြပြီး အသံမြည်ထွက်လာလေ သည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ အခြေအမြစ်ကိုစိစစ်၍ စကားသံကို စိတ္တဇရုပ် (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်) ဟု ဆိုထားလေ သည်။

တိရစ္ဆာန်တို့သည် လျှာ၊ နှုတ်ခမ်း၊ ပါးစပ်တို့ကို လိုသလို အသုံး မချနိုင်ကြ၍ ရင်ချိုင့်နှင့် လည်ချောင်းအတွင်းမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အသံကို မူရင်းအတိုင်း ထုတ်လွှတ်လိုက်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ဂူးဂူးဂဲ့ အသံမျိုးကိုသာ ကြားရလေသည်။

လူသည်ကား အသံဖြစ်ရာဌာနများကို ကောင်းစွာ အသုံးချတတ် သောကြောင့် ရင်ချိုင့်တွင်းမှ တက်လာသောလေကိုလည်း အာ၊ လျှာ၊ သွား၊ နှုတ်ခမ်းတို့နှင့် အဆင်သင့်အောင် ထိတွေ့ပေးခြင်းအားဖြင့် လည်သံ၊ အာသံ၊ လျှာသံ၊ သွားသံ၊ နှုတ်ခမ်းသံတို့ကို ဖန်တီးရယူနိုင်လေသည်။

ဌာန်အဓိပ္ပာယ်

ဖြစ်ရာနေရာကို ဌာန၊ ဌာန် ဟု ခေါ်သည်။ အက္ခရာအသံများဖြစ်ရာ လည်၊ အာ၊ လျှာ၊ သွား၊ နှုတ်ခမ်းအရပ်သည် ဌာန်ပေတည်း။ လည်ချောင်းကို ကဏ္ဍဟုခေါ်၏။ လည်ချောင်းနေရာကို ကဏ္ဍဌာန၊ ကဏ္ဍဌာန်ဟုခေါ်၏။ လည်ချောင်းအရပ်၌ဖြစ်သော အက္ခရာ (အသံ) ကို ကဏ္ဍဇအက္ခရာဟု ခေါ်သည်။

ထိုနည်းတူ အာစောက်ကို တာ လုဟု ခေါ်၏။ အာစောက်အရပ်ကို တာလုဌာန်။ အာစောက်အရပ်၌ဖြစ်သော အက္ခရာကို တာလုဇအက္ခရာ ဟု ခေါ်၏။ လျှာထိပ်ကို မုဒ္ဒ၊ လျှာထိပ်အရပ်ကို မုဒ္ဒဌာန်၊ လျှာထိပ်၌ ဖြစ်သော အက္ခရာကို မုဒ္ဒဇအက္ခရာဟု ခေါ်၏။ သွားကို ဒန္တ၊

နာသိကဇ အက္ခရာတစ်လုံး - နိဂ္ဂဟိတ် (အံ-၌ သေးသေးတင်)
နာသကျမ်းအလို ကဏ္ဍ၊ တာလု၊ မုဒ္ဒ၊ ဒန္တ၊ သြဋ္ဌ' ဌာန်ငါးပါး
တည်း။ ရူပသိဒ္ဓိကျမ်းအလို နာသိကဌာန်နှင့်တကွ ခြောက်ပါး။ သဒ္ဒနိတိ
ကျမ်းအလို ရင်အရပ်- ဥရ ဌာန်ပါထည့်၍ ဌာန်ခုနစ်ပါး ဖြစ်၏။

ကရိုဏ်း အဓိပ္ပာယ်

ဆိုခဲ့ပါ လည်၊ အာ၊ လျှာ သွား။ နှုတ်ခမ်း၊ နှာခေါင်း ဟူသော
ဖြစ်ရာဌာန်တို့မှ အသံထွက်စေရုံမျှဖြင့် စကားသံ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မရသေး
ချေ။ စုံလင်စွာရခြင်းငှာ လျှာကို လှင်ရှား ကစားပေးရလေသည်။
ယင်းသို့ လျှာ အမှုအရာပြုခြင်းသည် စကားသံကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ
စေရန်အကျိုးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် လျှာအစိတ်အပိုင်းကို အက္ခရာ
ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ကရဏ (ကရိုဏ်း) ဟု ခေါ်၏။
ကရိုဏ်းဟူသည် အကူအညီ အကြောင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရှိပေသည်။

ထိုကရိုဏ်းသည် - ဇိဝှာမဇ္ဈ (လျှာလယ်) ကရိုဏ်း

ဇိဝှာပဂ္ဂ (လျှာဖျား အနီး) ကရိုဏ်း

ဇိဝှဂ္ဂ (လျှာဖျား) ကရိုဏ်း

သကဋ္ဌာန (မိမိမူလဌာန်) ကရိုဏ်း

ဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏။

ထိုလေးမျိုးတို့တွင် လျှာလယ်ကရိုဏ်းသည် ဣ၊ ဤ၊ စ၊ ဆ၊ ဇ၊ ဈ၊
ည၊ ယ ဟူသော အာစောက်ဌာန် အက္ခရာရှစ်လုံးတို့ အတွက်ဖြစ်၏။
လျှာဖျားအနီးကရိုဏ်းသည် ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ၊ ရ၊ ဉ၊ ဟူသော လျှာထိပ်
ဌာန်အက္ခရာ ခုနစ်လုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်၏။ လျှာဖျားကရိုဏ်းသည် တ၊ ထ၊

၁။ ခေတ်ခေါ်သဒ္ဒမေဒပညာရပ်၌ လေကြောင်း ယန္တရားစနစ်ဖြင့် အသံ
ဖြစ်ပေါ်လာပုံများကို ရုပ်ပိုင်းကျကျ ဖော်ပြထားလျက်ရှိသည်။

၁၆၈ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဒ၊ ဓ၊ န၊ လ၊ သ ဟူသော သွားဌာန်အက္ခရာ ခုနစ်လုံးတို့၏ အကြောင်း ဖြစ်၏။

သကဌာန်ဟူသည်မှာ ဆိုခဲ့ပါ အာစောက်၊ လျှာထိပ်၊ သွား ဟူသော ဌာန် သုံးပါးမှ ကြွင်းသော ကဏ္ဍံ နှင့် သြဋ္ဌဌာန်တို့ကို ဆိုလို၏။ ထို လည်ချောင်းနှင့် နှုတ်ခမ်းတို့၌ ကရိုဏ်းသီးခြားမရှိ။ မိမိတို့သည်ပင် ဌာန်လည်းဖြစ် ကရိုဏ်းလည်းဖြစ်၏ ဟုလို။ ထို့ကြောင့် အ၊ အာ၊ က၊ ခ၊ ဂ၊ ဃ၊ င၊ ဟ ဟူသော ကဏ္ဍဇအက္ခရာ ရှစ်လုံး။ ဥ၊ ဦ၊ ပ၊ ဖ၊ ဗ၊ ဘ၊ မ ဟူသော သြဋ္ဌဇအက္ခရာ ခုနစ်လုံးနှင့် ဌာန်နှစ်ဌာန်စီ၌ ဖြစ်သော ဒ၊ သြ၊ ဝ၊ တို့သည် မိမိ၏ဌာန်သည်ပင် မိမိတို့၏ကရိုဏ်းဖြစ်ပေသည်။

ပယတ်အဓိပ္ပာယ်

မိမိအလိုရှိသော စကားသံကို ရရှိစေရန်အလို့ငှာ အက္ခရာတို့ကို ရွတ် ဖတ်ပြောဆိုရန် အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လစိုက်ခြင်း အပြုအမူကို 'ပယတ်' ဟုခေါ်လေသည်။ 'ပယတ်'သည် နှုတ်ခမ်းလှုပ်ရှားမှုအမူအရာ ကြံ့ယာ မျှသာဖြစ်သည်။ ထိုပယတ် အမူအရာသည် ဌာန်ကရိုဏ်းနှင့်လည်း ဆက်သွယ်နေသည်။

'ပယတ်'နှင့်ပတ်သက်၍ သဒ္ဓါဆရာတို့ အဆိုမညီကြ။ ဖွင့်ဆိုချက် အသီးသီးကို အောက်တွင်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာကျမ်း၌ ဤသို့ဆို၏။ 'ပယတ်'ဟူသည်ကား ပိတ် ခြင်း၊ ဖွင့်ခြင်း၊ ပြင်းစွာထိခြင်း၊ စဉ်းငယ်ထိခြင်း ဟူသော အစွမ်းအား ဖြင့် အက္ခရာတို့ကို ရွတ်ခြင်းငှာ အထူးတလည် အားထုတ်မှုပင်ဖြစ်၏။ စင်စစ် ပယတ် သည် ဌာန်ကရိုဏ်းတို့၏ ဖွင့်ခြင်း၊ ပိတ်ခြင်း စသော ဂုဏ်ရည်တရပ်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ပယတနံ နာမ ဝဏ္ဏ မုစ္စာရဏုဿာဟော သံဝုဋ္ဌာဒိယေဝ၊
ပယတနံ ပန ယထာရဟံ ဌာနကရဏာနံ သံဝုဋ္ဌာဒိဂုဏော။
(ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာကျမ်း)

ဖွင့်၍ရွတ်ဖတ်၊ အားထုတ်လတ်၊ ပယတ်အမည်တွင်။ ၁၆၉

ရူပသိဒ္ဓိဆရာကမူ ပယတ် ဟူသည် ကရိုဏ်း အထူးမျှသာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ပယတ်နံ သံဝုဋ္ဌာဒိကရုဏဝိသေသော (ရူ)

ကရိုဏ်း အထူးဖြစ်ပုံမှာ ရွတ်ဆင်ခြင်းငှာ အားထုတ်မှုဂုဏ်ရှိ၍ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ရဲဘော်ချင်းတူပါသော်လည်း ပို၍ ရဲရင့်ရင့်ကြီးစား အားထုတ်သူများကို ရဲစွဲ ဆိုသကဲ့သို့ ဖြစ်လေသည်။

သဒ္ဓတ္ထဇာလိနိဆရာတော်မူကား ပယတ် ဟူ၍ သီးခြားမရှိ၊ ကရိုဏ်း ဌိပင် အတွင်းဝင်ပြီး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ပယတ်ကို မဖော်ပြချေ။

ပယတ်နံ ကရုဏေ သေဝ အန္တောဂတာတိ ဝိသံ န ဝုတ္တံ၊
(သဒ္ဓတ္ထဇာလိနိဋီကာ)

ဤအဆိုများကို ဆင်ခြင်သည်ရှိသော် ပယတ် သီးခြားရှိ၏ဟု ယူသော ဝါဒသို့လိုက်လိုပေသည်။ အကြောင်းမှာ ကရိုဏ်းသည် အထူးသဖြင့် ဇိဝှာ = လျှာကို အခြေခံထားကြောင်း တွေ့ခဲ့ရပြီး ဖြစ်သည်။ လျှာလယ် ကရိုဏ်း၊ လျှာဖျားအနီးကရိုဏ်း၊ လျှာဖျားကရိုဏ်း ဟူ၍ ဝိသေသ ကရိုဏ်းသုံးမျိုးကို တွေ့နိုင်သည်။ ကျန်သမျှ နှုတ်အင်္ဂါများကိုမူ မူလ ဌာန်အတိုင်း လိုက်ပြီး သကဋ္ဌာန ကရိုဏ်းဟု ဖော်ပြလေသည်။

ထိုသို့ သမ္ဘဝန္တိချကားသော သကဋ္ဌာနကရိုဏ်းတွင်းမှာ သြဋ္ဌနှုတ် ခမ်းပါလေသည်။ ထိုနှုတ်ခမ်းသည် သြဋ္ဌဌာန်လည်းဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် စကားပြောရာ၌ လှုပ်ရှားရသော နှုတ်ခမ်း၏ အမှုအရာကို သာမည ကရိုဏ်းထဲသို့ ရောထည့်ထားရန် မသင့်ချေ။ နှုတ်ခမ်း၏လှုပ်ငန်း ဂုဏ် အရည်အသွေးကို သီးခြားသတ်မှတ်ဖော်ပြသင့်၏။ ယင်းသို့ ဖော်ပြသင့် သောကြောင့် ပယတ်ကို သီးခြားသဒ္ဓါ အင်္ဂါတရပ်အဖြစ် ထားရှိထိုက် လှပေသည်။

ပယတ် အမျိုးမျိုး

ပယတ် သည် အဗ္ဘန္တရပယတ် (အတွင်း ပယတ်) နှင့် ဗာဟိရပယတ် (အပြင်ပယတ်) ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထို့တွင် အ က္ခရာ ဝဏ္ဏများကို ရှုတ်ဆိုသောအခါ အသံ ပီသစွာ မရှုတ်ဆိုရသေးမီ အပိုင်းကို အဗ္ဘန္တရ ပယတ် ဟု ခေါ်သည်။ အသံပီသစွာ ရှုတ်ဆိုပြီးနောက်ပိုင်းကို ဗာဟိရပယတ်ဟု ခေါ်သည်။

ရူပသိဒ္ဓိ၊ ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ စသော ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းများ၌ အဗ္ဘန္တရ ပယတ်ကို သံ ဖြစ်၊ ယင်းအဗ္ဘန္တရပယတ်သည် သံဝုဠပယတ်၊ ဝိဝုဠပယတ်၊ သံဖုဠပယတ်၊ ဤသံဖုဠပယတ် ဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏။

ပယတနံ စတုဗ္ဗိဓံ သံဝုဠ ဝိဝုဠ သံဖုဠ ဤသံဖုဠဝသေန။
(ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ၊ ကာရိကာ)

ဤတွင် သံဝုဠ = ပိတ်ခြင်း၊ ဝိဝုဠ = ဖွင့်ခြင်း၊ သံဖုဠ = ကောင်းစွာ ထိခြင်း၊ ဤသံဖုဠ = စည်းငယ်ထိခြင်းဟူသော အချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘာကိုဖွင့်သည် ဘာကို ပိတ်သည်ဆိုသောအချက်၌ ဝိဝါဒရှိပေ၏။

ဝေါဟာရတ္ထ ပကာသနီ ပယတ်အခန်း၌ ပိတ်ခြင်း ဖွင့်ခြင်း၊ စသည် ဖြင့် သာမန်မျှသာ ရေးသားဖော်ပြ၏။ မည်သည်ကိုဖွင့်ရာ၊ ပိတ်ရသည် ဟု သေချာစွာ ဖော်ပြခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ (ဝေါသနီ၊ နှာ-၈၁)

မ-ကာရလောပ အကျော် ခင်ကြီးဖျော်ဆရာတော်မူကား ‘နှုတ်ခမ်း’ ကို မှုတည်၍ဖော်ပြ၏။ နှုတ်ခမ်း တို့၏ ပိတ်ခြင်း၊ ဖွင့်ခြင်း၊ ထိခြင်း၊ စဉ်းငယ်ထိခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်လေသည်။ ဤနှုတ်ခမ်းကို မှုတည်ခြင်း သည် သံဝုဠ၊ ဝိဝုဠ၊ ပိတ် ဖွင့် ဟူသော စကားရိပ်အရ ဖွင့်နိုင် ပိတ်နိုင် သော အရာမှာ နှုတ်ခမ်းဖြစ်သောကြောင့် ဆိုသလော၊ တွေးတောဘွယ် ရှိသည်။

ထိုဝါဒသို့ ဆရာတော်ဗုဒ္ဓိ စသော နာမည်ကြီး ဆရာတော်များက လိုက်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကဗျာသဒ္ဓါသင်္ဂဟကျမ်း၌ အောက်ပါအတိုင်း စပ်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

အားထုတ်ကြိုးပမ်း၊ ပယတ်တမ်းကား၊
 နှုတ်ခမ်းပိတ်ထ၊ သံဝုဋ္ဌတည့်၊
 ဖွင့်ကပိဝဋ္ဌာ၊ ထိကာဖုဋ္ဌ၊
 စဉ်းငယ်မှ၊ ဤ သံ ဟူထ၊
 သံဝုဋ္ဌကား၊ အအက္ခရာ၊ ပယတ်သာတည့်၊
 ဝိဝဋ္ဌမှာ၊ ကြွင်းရာ သရ၊ သ နှင့် ဟ တည့်၊
 ဖုဋ္ဌဝဂ္ဂါ၊ မှတ်ရာတလီ၊
 ဤသံဖုဋ္ဌ၊ ယ-ရ-လ-ဝါ၊ ပယတ်သာဟု၊
 သေချာမှတ်တို့ ရာသတည်း။

သို့ရာတွင် အက္ခရာတို့ကို ပယတ်ခွဲခြားရာ၌-

- အ သရ သည် သံဝုဋ္ဌ ပယတ် (ပိတ်ရှုတ်)
- အာ၊ ဣ၊ ဤ၊ ဥ၊ ဦ၊ ဧ၊ ဩ
 နှင့် သ၊ ဟ အက္ခရာတို့သည် ဝိဝဋ္ဌပယတ် (ဖွင့်ရှုတ်)
- က ခ ဂ ဃ င မှ ပ ဖ ဗ ဘ မ
 အထိဝဂ် အက္ခရာ (၂၅) လုံး သည် သံဖုဋ္ဌပယတ်
 (ကောင်းစွာထိရှုတ်)

ယရလဝ တို့သည် ဤသံဖုဋ္ဌပယတ် (စဉ်း ငယ် ထိရှုတ်)

ဖြစ်လေရာ နှုတ်ခမ်းတခုတည်းကို အခြေခံ၍ ထိုအတိုင်း ပိတ်ဖွင့် စသည်
 ဖြင့် ရှုတ်နိုင်ခြင်း မရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် နောက်ဆရာတို့က နှုတ်ခမ်းတခုတည်းအခြေခံ
 ထားမှုကိုပယ်ပြီး ကရိုဏ်းဖြင့် ဌာန်ကို ပိတ်၊ ဖွင့်၊ ထိ၊ စဉ်း ငယ်ထိ
 ဟူ၍ ပြင်ဆင်ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ဤသို့ ကရိုဏ်းဖြင့် ဌာန်ကို အခြေခံချက်
 သည်=

‘ပယတနံ ပန ယထာရဟံ ဌာနကရဏာနံ သံဝုဋ္ဌာဒိ
 ဂုဏောတိ ဝုတ္တံ’

ဟူသော ကစ္စာယန ဝဏ္ဏနာကျမ်းလာ ‘ဌာနကရဏာနံ’ဟူသော စကား
 နှင့် ဆီလျော်သည့် သဘောရှိပေသည်။

၁၇၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဖော်ပြပါ ပယတ်နှင့် အက္ခရာ (၄၀) လုံးကို ခွဲခြားခန်းတိုင် ၄ နှင့် အံ ကြွင်းကျန်၏။ ၄ ကို လ နှင့် တသဘောတည်းထားပြီး နိဂ္ဂဟိတ်ကို နှာခေါင်းသံမျှဖြစ်၍ ချွင်းခွဲ လော၊ တေးတောဖွယ် ရှိပေသည်။ ကစွယ်နဝဏ္ဏာနှင့် တမျိုးခွဲပြသေး၏။ ကျယ်အံ့စိုး၍ ချွင်းခွဲတော့အံ့။

လဆူသိဒ္ဓန္တ ကောမုဒိစသော သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းများ၌ အန္တရပယတ် ငါးမျိုးဟု ပြ၏။ ဆိုခဲ့ပါ ပယတ်လေးပါးတိုင် ဤသံဝိဝဋ္ဌ (ကရိုဏ်းဖြင့် ဌာန်ကို စဉ်းငယ်ဖွင့်ခြင်း) ဟူသော ပယတ်ကို ထည့်သွင်း ပြဆိုလေ သည်။

ဟောဘဏ္ဍ၊ သိဒ္ဓန္တ ကောမုဒိ စသော သက္ကတ သဒ္ဒါကျမ်းများ၌ ဗာဟိရပယတ်များကို ပြဆို၏။ သိဒ္ဓန္တ ကောမုဒိ၌ပြသော ဗာဟိရပယတ် (၁၁) ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

- (၁) သံဝါရ = လည်တလျှောက်ကို ဖွင့်၍ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၂) ဝိဝါရ = လည်တလျှောက်ကို ပိတ်၍ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၃) သာသ = ရှူရှိုက်ကာ လှိုက်၍ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၄) နာဒ = လေးလေးတဲတဲ ပျစ်ပျစ်ခွဲခွဲ ဆွဲဆွဲငင်ငင် ရှုတ်ခြင်း၊
- (၅) ဧသာသ = ကျယ်လောင်ပြင်းပြစွာ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၆) အဧသာသ = မကျယ်မပြင်း ပျော့ပျော့ လျော့လျော့ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၇) အပ္ပပါဏ = လေအနည်းငယ်သာထုတ်၍ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၈) မဟာပါဏ = ထွက်လေများများ (အာသံ လျှာသံပြင်းပြင်း) ရှုတ်ခြင်း၊
- (၉) ဥဒတ္တ = မြင့်၍ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၁၀) အနုဒတ္တ = နိမ့်၍ ရှုတ်ခြင်း၊
- (၁၁) သရိတ = မမြင့်လွန်း မနိမ့်လွန်း မျှ၍ အလတ်စား ရှုတ်ခြင်း။

ဖွင့်၍ရွတ်ဖတ်၊ အားထုတ်လတ်၊ ပယတ်အမည်တွင်။

၁၇၃

ပယတ် အကျိုး

သဒ္ဒါ၌ ပယတ်အကျိုးရှိ၏။ အက္ခရာတို့သည် အခြေခံအားဖြင့် ရသ ဝိသအလိုက် မကြာကာလတူကြသည်သာ ဖြစ်၏။ အသည် တစ်မကြာ၊ ကသည် တစ်မကြာခွဲ၊ အသည် နှစ်မကြာ၊ ကသည် နှစ်မကြာခွဲ စသည်ဖြင့် ရွတ်သံကာလ သတ်မှတ်ချက်အနေအထားရှိ၏။ သို့ရာတွင် ဌာန်ကရိုဏ်း၊ ပယတ်ကိုလိုက်ပြီး ကွဲပြားမှု ရှိလာရပေသည်။ ဤသည်ကို ရည်၍ပင်လျှင်-

ပဒက္ခရာ၊ ဝဏ္ဏမကြာ၊ ဂါထာဆန်းဂိုဏ်း၊

ကရိုဏ်း ပယတ်၊ ဌာန်မချွတ်တည့်၊ ဟောရွတ်ပီပြင်-
ဟူ၍ စတုဓမ္မသာရ ကိုးခန်းပျို့၌ စပ်ဆိုတော်မူလေသည်။

အက္ခရာတို့ကို ဖြစ်ရာဌာန်၊ ဖြစ်ကြောင်းကရိုဏ်း၊ ရွတ်ဆိုအားထုတ်မှု ပယတ်အလိုက် စာရင်းပြုစုသည်ရှိသော် ဤသို့ ရရှိပေသည်။

အဗ္ဘန္တရ ပယတ် ၅ မျိုး အရ ခွဲခြင်း

အက္ခရာ	ဌာန်	ကရိုဏ်း	ပယတ်
အ	ကဏ္ဍ	သကဌာန်	သံဝုဋ္ဌ
အာ	ကဏ္ဍ	သကဌာန်	ဝိဝုဋ္ဌ
ဣ၊ ဤ	တာလု	ဇိဝုဋ္ဌာမဇ္ဈ	ဝိဝုဋ္ဌ
ဥ၊ ဦ	သြဋ္ဌ	သကဌာန်	ဝိဝုဋ္ဌ
ဇော်၊ ဇ	ကဏ္ဍ တာလု	သကဌာန်	ဝိဝုဋ္ဌ
ဩတ်၊ ဩ	ကဏ္ဍ၊ သြဋ္ဌ	သကဌာန်	ဝိဝုဋ္ဌ
က၊ခ၊ဂ၊သ၊င	ကဏ္ဍ	သကဌာန်	ဖုဋ္ဌ
စ၊ဆ၊ဇ၊ဈ၊ည	တာလု	ဇိဝုဋ္ဌာမဇ္ဈ	ဖုဋ္ဌ

၁။ ဇော်၊ ဩတ် သည် မောဂ္ဂလှာန်သဒ္ဒါကျမ်းအလို သရပင်ဖြစ်သည်။

၁၇၄ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ၊ဗ၊ဏ	မုဒ္ဒ	ဇိတောပဂ္ဂ	ဖဋ္ဌ
တ၊ထ၊ဒ၊ဓ၊န	ဒန္တ	ဇိဝ္ဂ္ဂ	ဖဋ္ဌ
ပ၊ဖ၊ဗ၊ဘ၊မ	ဩဋ္ဌ	သကဋ္ဌာန	ဖဋ္ဌ
ယ	တာလု	ဇိဝ္ဂ္ဂမဇ္ဈ	ဤသံဖဋ္ဌ
ရ၊ ဋ္ဌ	မုဒ္ဒ	ဇိတောပဂ္ဂ	ဤသံဖဋ္ဌ
လ	ဒန္တ	ဇိဝ္ဂ္ဂ	ဤသံဖဋ္ဌ
ဝ	ဒန္တ၊ ဩဋ္ဌ	သကဋ္ဌာန	ဤသံဖဋ္ဌ
သ	ဒန္တ	ဇိဝ္ဂ္ဂ	ဤသံဖဋ္ဌ
ဟ	ကဏ္ဍ	သကဋ္ဌာန	ဤသံဖဋ္ဌ
အံ၊ငါ၊ညါ၊ဏ၊န၊မ	နာသိက	သကဋ္ဌာန	ဖဋ္ဌ
ငှ၊ညှ၊ဏှ၊နှ၊မှ၊ယှ၊ရှ၊လှ၊ဋ္ဌ၊ဝှ	မုဒ္ဒ	သကဋ္ဌာန	ဝိဝဋ္ဌ

ဗာဟိရပယတ် (၁၁) မျိုးနှင့်ခွဲခြင်း

အ၊အာ၊ဣ၊ဤ၊ဥ၊ဦ၊ဇော်၊ဇ၊ ဩတ်၊ဩ) ဝိဝါရပယတ်
 က၊စ၊ဋ္ဌ၊တ၊ပ/ခ၊ဆ၊ဋ္ဌ၊ထ၊ဖ၊သ) သု၊သ၊ အ၊ဃော၊သ
 ဂ၊ဇ၊ဋ္ဌ၊ဒ၊ဗ)
 ခံ၊ဈ၊ဗ၊ဓ၊ဘ)
 ငါ၊ညါ၊ဏ၊န၊မ) သံဝါရပယတ်၊
 ယ၊ရ၊လ၊ဋ္ဌ၊ဝ) နာဒ၊ ဃော၊သ
 ဟ၊ အံ)
 ငှ၊ညှ၊ဏှ၊နှ၊မှ)
 ယှ၊ရှ၊လှ၊ဋ္ဌ၊ဝှ)

ဤတွင် ဝိဝါရအက္ခရာမှန်သမျှ သု၊သ၊ အ၊ဃော၊သ ပယတ်ပင် ဖြစ်သည်။ သံဝါရအက္ခရာမှန်သမျှ နာဒ၊ ဃော၊သပယတ်ပင်ဖြစ်၏။ ဝိဝါရပယတ် အက္ခရာထဲမှ ခ၊ဆ၊ ဋ္ဌ၊ ထ၊ဖနှင့် သ သည် မဟာပါဏ ပယတ်

ဖွင့်၍ရှုတ်ဖတ်၊ အားထုတ်လတ်၊ ပယတ်အမည်တွင်။ ၁၇၅

တည်း။ အကြွင်း ဝိဝါရပယတ်အက္ခရာတို့မှာ အပ္ပပါဏသံဖြစ်၏။ သံဝါရ
ပယတ်အက္ခရာထဲမှ သ၊ဈ၊ခ၊ဓ၊ဘ၊ဟ၊အံ နှင့် ငှ၊ညှ၊ဏှ၊နှ၊မှ၊ယှ၊ရှ၊လှ၊ဠ၊ဝှ
တို့သည် မဟာပါဏ၊ အကြွင်း သံဝါရ အက္ခရာတို့သည် အပ္ပပါဏတည်း။

အက္ခရာအားလုံးသည် ရှုတ်ယူလိုက်၍ ဥဒတ္တ၊ အနုဒတ္တ၊ သရိတ ဖြစ်နိုင်
ကြလေသည်။

ထိုပယတ်သည် ပါဠိဘာသာအတွက်သာမက မြန်မာဘာသာအတွက်
ပါ များစွာ ကျေးဇူးရှိ၍ သိသင့်သိထိုက်သော အရာဖြစ်လေသည်။ ထို့
ကြောင့်ပင် စိန္တကျော်သူဦးဩက ပယတ်အကြောင်းကို ထည့်သွင်း စပ်ဆို
ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

၁၆။ သမာသ်တဒ္ဓိတိ၊ အာချာတ်ကိတိ၊

ခက်ကျိတ်ဧရာက်သည်နူဦး။

ပါဠိသဒ္ဓါ၌ သမာသ်တဒ္ဓိတ် အာချာတ်ကိတ် ဟူသော ဝါစကကြီး လေးပါးဟူသည် ခက်ခဲသော အရာများဖြစ်ကြသည်။ ကစ္စည်းသဒ္ဓါကြီး ရှစ်ဆောင်အနက် ယင်းသမာသ် တဒ္ဓိတ်အာချာတ်ကိတ် ကျမ်းများသို့ ရောက်သည်ရှိသော် စာသင်သားတို့သည် အခက်အခဲကို တွေ့ကြလေသည် ဟူလို။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

သမာသ်- ရင်းမြစ်ကား၊ သမာသ(ပါ)တည်း။ သံ + အာသ + အ သမာသ

သမာသိယတိတိ သမာသော ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ သမာသိယတိ၊ တွဲယှဉ် ပူးကပ် ချုံးစပ်အပ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ သမာသော၊ သမာသ် မည်၏။ အကျဉ်းချုံးထားသောပုဒ် ဟူလို။

နာမ်ပုဒ်အချင်းချင်း တွဲစပ်ထားသည်ကို သမာသ် ဟု ခေါ်၏။ သမာသ်စပ်ရာတွင် နာမ်ပုဒ်နှစ်ခု၊ သုံးခု စသည်ကို အကြား၌ ဝိဘတ် ဖျောက်၍ ဝိဘတ်သံမထင်စေပဲ တချက်ထဲ ရွတ်ဆို ခေါ်ဝေါ်ရအောင် စပ်ယူသည်။

ပုံစံ- မဟန္တော ပုရိသော

‘မဟန္တော’က သိဝိဘတ် (သြ)ကိုချေ။ ‘မဟန္တ’ကို ‘မဟာ’ ပြု။ မဟာပုရိသ (မဟာပုရိသော)ဖြစ်၏။ အနက်ကား- ယောက်ျားမြတ်။ ဤကဲ့သို့ စကားမရှည် စာနေမများရအောင် နာမ်ပုဒ် အများကို

သမာသ်တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်ကိတ်၊ ခက်ကျိတ်ရောက်သည်နှင့်။ ၁၇၇

သူ့နေရာနှင့်သူ တပုဒ်တည်းဖြစ်အောင် ချုံး၍စပ်၍တည်ဆောက်သောပုဒ်ကို သမာသ်ပုဒ်ဟု ခေါ်လေသည်။ သမာသ်၏လက္ခဏာကား ပုဒ်အချင်းချင်းစပ်ခြင်း၊ ချုံးခြင်းပြု၍ အနက်တခုတည်းရှိခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။

ထိုသမာသ်သည် အဗျယိတော သမာသ်၊ ကမ္မဓာရည်းသမာသ်၊ ဒိဂုသမာသ်၊ တပုဂ္ဂိုလ်သမာသ်၊ ဗဟုဗ္ဗိသမာသ်၊ ဒွန်သမာသ်ဟု ခြောက်မျိုးရှိလေသည်။ (သဒ္ဒါကြီးပုဒ်စစ်စဉ် အကျယ်ပါပြီး)။

ထို့ပြင် ဝါကျပဒိယကျမ်း၌လာသော သမာသ် (၆)မျိုးကိုလည်း ဤတွင်ဖော်ပြပါဦးအံ့။ သမာသ် ၆-မျိုး အထူးမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။

- ၁။ နာမ်ပုဒ်ချင်း တွဲစပ်သော သမာသ် = ပုံစံ - ဘူတပုဗ္ဗိ။
- ၂။ နာမ်နှင့် ကြိယာပုဒ် တွဲစပ်သော သမာသ် = ပုံစံ- ပဘဝတိ၊ အဓိပေတိ။
- ၃။ အမည်မျှဖြစ်သော နာမ် သမာသ် = ပုံစံ - ကုမ္ဘကာရော။
- ၄။ နာမ်နှင့်ဓာတ် တွဲစပ်သော သမာသ် = ပုံစံ- ပကံဇံ။
- ၅။ ကြိယာပုဒ်ချင်းတွဲစပ်သော သမာသ် = ပုံစံ- ပိဝထ ခါဒဏာတိ သာ တမုစ္စတေ။
- ၆။ ကြိယာနှင့်နာမ် တွဲစပ်သော သမာသ် = ပုံစံ- မာ ခလိ ဂေါသာ လော။

ဤသမာသ် (၆) မျိုး တွဲစပ်ပုံကို ထောက်ရှု၍ ကစွည်းကျမ်းလာ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တဓတ္တာ = နာမ်ပုဒ်ချင်း ပေါင်းစပ်မှုသည် သမာသ်မည်၏ ဟူသော စကားကို များရာလိုက်၍ပြောသော ယေဘုယျ စကားသာဟု မှတ်ရာသည်။

သမာသ် နှင့် သန္နိအထူး

ပုဒ်နှစ်ပုဒ်ချင်း စပ်ရာတွင် သမာသ်အပြင် သန္နိ ဟူသော စပ်နည်းတမျိုးလည်း ရှိသေးသည်။ ထို သန္နိစပ်နည်းသည် ပုဒ်ချင်းသာစပ်သည်။

၁၇၈ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

အနက်မစပ်။ အနက်တခုတည်းမဖြစ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာတို့က သဒ္ဒါနှင့် သမာသ် အစပ်ထူးပုံကို ဤသို့ မိန့်ဆိုခဲ့ကြသည်။

အနက်မစပ်၊ ပုဒ်သာစပ်၊ မှတ်လေသဒ္ဒါသာ။
အနက်လည်းစပ်၊ ပုဒ်လည်းစပ်၊ မှတ်လေသမာသ်သာ။
တဒ္ဒိတ် - တဒ္ဒိတ (ပါ) တ+ဟိတ=တဒ္ဒိတ
တေသံ ဟိတံ တဒ္ဒိတံ ဟု ဝိဂြိုဟ် ပြု။

တေသံ၊ ထိုအဆက်အနွယ် (အပစ္စ) စသော အနက်တို့အား။ ဟိတံ၊ လျော်သည်တည်း။ တဒ္ဒိတံ၊ ထိုအနွယ်စသော အနက်တို့အားလျော်သည်။ အရကား 'ဏ' အစရှိသော ပစ္စည်းတို့ကိုရ၏။ အဆက်အနွယ်စသော အနက်တို့ကို ဏ စသော ပစ္စည်းတို့ကြောင့်သာ သိရသည်။ သို့ဖြစ်၍ 'ဏ' စသော ပစ္စည်းတို့ကို တဒ္ဒိတ်ဟု ခေါ်ရလေသည်။ တဒ္ဒိတ်လက္ခဏာကား နာမ်ပုဒ်နှင့် ပစ္စည်းပေါင်းစပ်၍ ပုဒ်ပြုခြင်းတည်း။

ပုံစံ - ဝါသိဋ္ဌ (ပါ) ဝသိဋ္ဌ+ဏ ဟု ပုဒ်ခွဲ။

ဝသိဋ္ဌ ဟူသည် အမျိုးအနွယ်တခု၌ အဦးအစတည်း။ 'ဏ' ပစ္စည်းသည် ထိုအမျိုးအနွယ်ဟူသော အနက်ကိုညွှန်း၏။ 'ဏ' ပစ္စည်းကြောင့် ဝ ကို ဝါ ပြုပြီး ဝါသိဋ္ဌ ဟု ပုဒ်ပြီးသောအခါ ထိုဝါသိဋ္ဌ ဟူသော တဒ္ဒိတ်ပုဒ်သစ်က ဝသိဋ္ဌ မျိုးအနွယ်တခုလုံးကို ညွှန်ပြလေသည်။

ဤကဲ့သို့ လိုအပ်သောအနက်ကို လျော်စွာ ညွှန်ပြသောကြောင့် 'ဏ' စသောပစ္စည်းကို တဒ္ဒိတ်ဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ထို့ပြင် အမျိုးအနွယ် အနက်ဟောသော သဒ္ဒါတို့၏ အစီးအပွား ဖြစ်သောကြောင့် တဒ္ဒိတ်မည်၏။ သဒ္ဒါကိုသင်သော တပည့်တို့အား အနက်ကို သိစေခြင်းအကျိုးပြီးသောကြောင့် တဒ္ဒိတ်မည်၏။ ကာရက ခြောက်ပါးတို့အားလျော်သောကြောင့် တဒ္ဒိတ်မည်၏။ စသည်ဖြင့်လည်း ကျယ်ဝန်းစွာ ဖွင့်ဆိုကြကုန်သေး၏။ အလိုရှိလျှင် ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းရင်း များ၌ယူပါကုန်။

သမာသ်တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်ကိတ်၊ ခက်ကျိတ်ရောက်သည်နှင့်။ ၁၇၉

ဟောသောအနက်ကို အစွဲပြု၍ တဒ္ဓိတ်ဆယ့်ငါးမျိုးရှိကြောင်း သဒ္ဓါ ဆရာတို့ ပြဆိုကြကုန်၏။

- အပစ္စတဒ္ဓိတ်၊ တရတျာဒိတဒ္ဓိတ်၊ ရာဂါဒိတဒ္ဓိတ်၊ ဇာတာဒိ တဒ္ဓိတ်၊ သမူဟတဒ္ဓိတ်၊ ဌာနတဒ္ဓိတ်၊ ဥပမာတဒ္ဓိတ်၊ နိဿိဟ တဒ္ဓိတ်၊ ဗဟုလတဒ္ဓိတ်၊ ဝိသေသတဒ္ဓိတ်၊ အဿတ္တိဘဒ္ဓိတ်၊ ပကတိ တဒ္ဓိတ်၊ ပူရဏတဒ္ဓိတ်၊ သင်္ချာတဒ္ဓိတ်၊ ဝိဘာဝတဒ္ဓိတ်။

ဤကား သာမညအားဖြင့် တဒ္ဓိတ် ဆယ့်ငါးမျိုးတည်း။ တဒ္ဓိတ် တမျိုးစီ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သဒ္ဓါကြီးပုဒ်စစ်စုံကျမ်း၌ အကျယ်ဖော်ပြ ထားလျက်ရှိလေပြီ။

အာချာတ်- အာချာတ (ပါ)

အာ+ချာ+တ= အာချာတ

ကြိယံ အာချာယတိတိ အာချာတံ ဟု ဝိဂြိုဟ် ပြု။

ကြိယံ၊ ကြိယာကို။ အာချာယတိ၊ ဟောတတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ အာချာတံ၊ အာချာတ်မည်၏။ တိ၊ အန္တိ စသော ဝိဘတ်တို့သည် ကြိယာ ကို ပဓာနဟော၏။ ကတ္တား ကံ တို့ကို အပွဒါနအားဖြင့် ဟော၏။ ထို့ ကြောင့် အာချာတ်မည်၏ ဟူလို။

ထို့ပြင် ဘူ စသော ဓာတ်ရုပ်တို့၏ ပြီးကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် တကျမ်းလုံးကို အာချာတ်ဟု ခေါ်သည်။ ကတ္တားတို့၏ အမူအရာများပါရ ကို ဟောတတ်သောကြောင့် တိ စသောဝိဘတ် (သို့မဟုတ်) ဂစ္ဆတိ စသောပုဒ်တို့ကို အာချာတ်ဟုခေါ်သည် စသည်ဖြင့် သက္ကာကျမ်းများ၌ ဆိုကြကုန်သေး၏။

အာချာတ်လက္ခဏာကား ကာလသုံးပါး၊ ကာရကသုံးပါး၊ ပုရိသ် သုံးပါးတို့ကို ပြတတ်ခြင်း၊ ဗြဟ္မိယာကိုဟောခြင်း၊ လိင်သုံးပါးမရှိခြင်း၊ ဝုဇ်နှစ်ပါးရှိခြင်း၊ စုစုပေါင်း လက္ခဏာခြောက်ရပ်တည်း။ ပုံစံ အသီးသီးကို ဖော်ပြပါအံ့။

၁၈၀ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အစပြု

- (၁) ဂစ္ဆတိ၊ အဂစ္ဆိ၊ ဂစ္ဆိဿာဘိဟု ပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်၊ အနာဂတ်ကာလ သုံးပါးရှိသည်။ ဂစ္ဆတိ၊ သွား၏။ အဂစ္ဆိ၊ သွားခဲ့ပြီ။ ဂစ္ဆိဿတိ၊ သွားလတ္တံ့။
- (၂) ဂစ္ဆတိ၊ ဂမိယတေ၊ ဂမုတေဟူ၍ ကတ္တား၊ ကံ၊ စသော ကာရက သုံးပါးရှိသည်။
- (၃) ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆသိ၊ ဂစ္ဆမိ ဟူ၍ ပထမပုရိသ်၊ မဇ္ဈိမပုရိသ်၊ ဥတ္တမပုရိသ်အားဖြင့် ပုရိသ်သုံးပါးရှိသည်။
- (၄) ဂစ္ဆသိ စသည်၌ သွားခြင်းကြိယာကို ပဓာနအားဖြင့် ဟောသည်။ သွားသောသူဟူသော ကာရကကို အပ္ပဓာနအားဖြင့် ပြသည်။
- (၅) ဣတ္ထိ ဂစ္ဆတိ၊ ပုရိသော ဂစ္ဆတိ၊ စိတ္တံ ဂစ္ဆတိ ဟူ၍သာ ရှိသည်။ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်၊ နုပုလ္လိင် ဟူသော လိင်သုံးပါး ကွဲပြားသောကြောင့် ဂစ္ဆတိ ဟူသော အာချာတ်ပုဒ် အပြောင်းအလဲမရှိ၊ ထို့ကြောင့် အာချာတ်၌ လိင်မရှိ ဟူပေ။
- (၆) သော ဂစ္ဆန္တိ၊ တေ ဂစ္ဆန္တိ စသည်ဖြင့် ကေဝုဏ်၊ ဗဟုဝုဏ် နှစ်မျိုးနှစ်စားရှိသည်။ ဒွိဝုဏ် စသည်မရှိပေ။

ကိုတ် - 'ကိုတ်'(ပါ)ပုဒ်ရင်း။ ကိတ်မှ 'အ'ကို ဖျောက်၊ တ ထက် တံခွန်လွှား၍ 'ကိုတ်'ဟု ရေးသားရွတ်ဖတ်ကြသည်။

သိဿာနံ ကမ်၊ ကိရတိ အပနေတိတိ ကိတံ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ကိရဓာတ်၊ တ ပစ္စည်းတည်း။

အနက်ကား။ ။ သိဿာနံ၊ စာသင်သားတို့၏။ ကမ်၊ ယုံမှားခြင်းကို။ ကိရတိ အပနေတိ၊ ပယ်ဖျောက်တတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ကိတံ၊ ကိတ်မည်၏။ သဒ္ဒါပုဒ်တို့၌ စာသင်သားတို့၏ သို့လား သို့လား ယုံမှား

သမာဿ်တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်ကိတ်၊ ခက်ကျိတ်ရောက်သည်နှင့်။ ၁၈၁

မူကို ပယ်ဖျောက်ပေးတတ်သောကြောင့် 'ဏ'စသော ပစ္စည်းကို ကိတ် ဟု ခေါ်လေသည်။ ကိတ်၏လက္ခဏာကား ခတ်နှင့်ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်ပုဒ် ဖွဲ့ခြင်းတည်း။

သမာဿ်၊ တဒ္ဓိတ်၊ ကိတ်အထူး

နာမ်ပုဒ်အချင်းချင်း၊ ချဉ်းခြင်း၊ ချုံးစပ်ခြင်းသည် သမာဿ်။ ပုဒ်နှင့် ပစ္စည်းပေါင်းစပ်ခြင်းသည် တဒ္ဓိတ်။ ခတ်နှင့်ပစ္စည်းပေါင်းစပ်ခြင်းသည် ကိတ်။ ဤသို့ထူးပေ၏။

အာချာတ်နှင့်ကိတ်အထူးကား - အာချာတ် သည် ကြိယာပဓာန ဖြစ်၏။ အကြောင်းကား - ကတ္တား၊ ကံ စသော ကာရကတ္တိက ပြုလုပ် ပြီးစီးစေသည့် သဘောရှိသောကြောင့်တည်း။ ကိတ်ကား ဒြပ်ပဓာန တည်း။ အကြောင်းကား ကတ္တား၊ ကံ စသော ဒြပ် ထင်ရှားရှိသော သဘောရှိသောကြောင့်တည်း။

ကိတ် - သာဓန

ထို ကိတ် သည် သာဓေတေ အနေနာတိ သာဓနံ ဟူသော ဝိဂ္ဂိုဟ် အရ သာဓန လည်းမည်၏။ အနေနာ ဤ ဏ စသော ပစ္စည်းတို့ဖြင့်။ ကြိယံ၊ ကြိယာကို။ သာဓေတေ၊ ပြီးစေအပ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ သာဓနံ၊ သာဓနမည်၏။

ဆိုလိုသည်မှာ ဏ စသော ပစ္စည်းတို့သည် စာသင်သားတို့၏ သဒ္ဓါ၌ ယုံမှားမှုကို ပယ်ဖျောက်တတ်သောကြောင့် ကိတ်လည်း မည်၏။ ကြိယာ ပြီးမြောက်ခြင်းအကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သာဓန လည်း မည်၏ ဟူလို။

သဒ္ဓါ၌ ယုံမှားမှုဟူသည် ဤပုဒ်သည် ကတ္တားကို ဟောသလော၊ ကံ ကို ဟောသလော စသည်ဖြင့် ညွှန်ပြရာအနက် သေချာစွာမသိရသည်

၁။ သပြေကန် နိဿယ (ဒု) ၅၁-၃၄၆။

ကို ဆိုလိုသည်။ ပစ္စည်းက ဤပုဒ်သည် ကတ္တာပေါ်ပုဒ်တည်း။ ကံ ပေါ်ပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ ထို့ကြောင့် ဣ စသောပစ္စည်းတို့က စာသင်သားတို့၏ သဒ္ဓါ၌ ယုံမှားမှုကို ပယ်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ထိုသာဓနသည် -

- ၁။ ကတ္တုသာဓန
- ၂။ ကမ္မသာဓန
- ၃။ ကရဏသာဓန
- ၄။ သမ္ပဒါနသာဓန
- ၅။ အပါဒါနသာဓန
- ၆။ အဓိကရဏသာဓန
- ၇။ ဘာဝသာဓန

ဟူ၍ ခုနစ်ပါး ရှိသည်။

ကတ္တုသာဓနသည် ပြုသော ကတ္တုသတ္တိကို ဖော်ပြသည်။ မြန်မာ လို တတ် (ပြုတတ်၊ ဖြစ်တတ်)ဟု အနက်ပြန်ရသည်။

ကမ္မသာဓနသည် အပြုခံကမ္မသတ္တိကို ဖော်ပြသည်။ ‘အပ်’ဟု အနက် ပြန်သည်။

ကရဏသာဓနသည် ပြုခြင်း၏အကြောင်း ကရဏသတ္တိကို ဖော်ပြ သည်။ ကြောင်း (ပြုကြောင်း၊ ဖြစ်ကြောင်း)ဟု အနက်ပေးသည်။

သမ္ပဒါနသာဓနသည် ကြိယာကို လက်ခံသော သမ္ပဒါနသတ္တိကို ပြသည်။ ရာ(ပြုရာ၊ ဖြစ်ရာ)ဟု အနက်ပြန်သည်။

အပါဒါနသာဓနသည် ကြိယာဖွဲ့ရာ အပါဒါနသတ္တိကို ပြသည်။ ‘ရာ’ဟုပင် အနက်ပြန်သည်။

အဓိကရဏသာဓနသည် ကြိယာ၏တည်ရာ အဓိကရဏသတ္တိ(ဩကာသ သတ္တိ)ကိုပြသည်။ ‘ရာ’ဟုပင် မြန်မာမှုသင်္ကေတပြုသည်။

ဘာဝသာဓန သည် ကြိယာကည်းဟူသော(ဘာဝ=အဖြစ်)ကိုဖော် ပြသည်။ မြန်မာလို 'ခြင်း' (ပြုခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း)ဟု အနက်ပြန်သည်။

ကာရက နှင့် သာဓန

ကာရကနှင့် သာဓန အထူးမှာ ကာရက သည် ပြုလုပ်သူ သတ္တိကိုပြ သည်။ သာဓနသည် ကြိယာပြီးစီးမှုကိုပြသည်။ ကာရက သည် နာမ် ဘက်၌ရှိသည်။ သာဓန သည် ကြိယာဘက်၌ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကြိယာ သက်သက်ဖော်ပြသော ဘာဝ(ဘော)အရာတွင် ဘာဝသာဓန ဟု ရှိနိုင် သော်လည်း ကာရကဘက်၌ ဘာဝကာရက ဟူ၍ မရှိချေ။

တနည်းအားဖြင့် နာမ်ဝိဘတ်၊ အာချာတ်ဝိဘတ်တို့၏ သတ္တိသည် ကာရက။ ကိတ်ပစ္စည်း၏အနက်သည် သာဓန။ ဝါကျအခိုက်၌ကာရက၊ ပုဒ်ပြီးသော် သာဓန။ ကာရက သည် အံ စသော ဝိဘတ်ခြောက်သွယ် နှင့်ယှဉ်၏။ သာဓန သည် ပထမာ ဝိဘတ် တသွယ်နှင့်သာယှဉ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်း ထူးခြားမှုကို ကြံကြကုန်သေး၏။

ဝါစကနှင့် ဝါစ္စ

ဤ သမာသ်၊ တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်၊ ကိတ်လေးမျိုးကို ဝါစကကြီး လေးပါးဟု ခေါ်၏။ 'ဝါစက'ဟူသည် ဟောတတ်သောသဒ္ဓါတည်း။ ထိုဝါစက၏ အဟောခံအနက်ကို ဝါစ္စ ဟုခေါ်သည်။ မဟောတတ် သော သဒ္ဓါကို ဇောတက ဟုခေါ်သည်။ အရှိအတိုင်း သိသာအောင် ပြရုံမျှသာ ပြတတ်သည် ဟူလို။

ပါဠိသဒ္ဓါ၌ ဝါစကဆယ်ပါး၊ ဝါစ္စ ခြောက်ပါးကိုပြဆို၏။ ဝါစက ဆယ်ပါးကား-

- ဒုတိယာစသော နာမ်ဝိဘတ် ၆-ပါး
- သမာသ် ၁-ပါး
- တဒ္ဓိတ် ၁-ပါး

၁၈၄ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

အာချာတ် ၁-ပါး

ကိတ် ၁-ပါး

ပေါင်း- ၁၀-ပါး

ပထမကြဉ်ဖယ်၊ ခြောက်သွယ်ဝိဘတ်၊ သမာသ် တဒ္ဓုတ်၊
အာချာတ်ကြုတ်၊ အဟုတ်မှတ်ကြ ၀၂၀က။

ပထမာဝိဘတ်သည် ဇောတမ္ပသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကြဉ်သည်။

ဤတွင် ဝိဘတ်ခြောက်ပါးကား ၀၂၀ကငယ်များသာဖြစ်၏။ ဒုတိယာ
ဝိဘတ်သည် ကံ အနက်တခုကိုသာ ဟော၏။ တတိယာ ဝိဘတ်သည်
ကနိုဏ်းအနက် တခုကိုသာဟော၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အရာကျဉ်း၍
၀၂၀ကဟု ခေါ်သည်။ သမာသ်၊ တဒ္ဓုတ်၊ အာချာတ်၊ ကိတ်ကား
ထိုသို့မဟုတ်၊ အနက်များစွာကို ဟောပြီး အရာကျယ်သည်။ ထို့ကြောင့်
၀၂၀ကကြီးဟု ဆိုရသည်။

၀၂၀စွဲခြောက်ပါးကား- ကာရကခြောက်တန်၊ ဘောသမ္ပန်၊ အမ္ပန်
၀၂၀စွဲ ရှစ်၊ ဆိုရိုးအတိုင်း ကတ္တုကာရက စသော ကာရကခြောက်ပါးနှင့်
ဘော အနက်၊ သမ္ပန်အနက်တို့သည် ၀၂၀က၏ အဟောခံရသော ၀၂၀စွဲ
တို့တည်း။

ထိုတွင် သမာသ်နှင့် တဒ္ဓုတ် ၀၂၀ကတို့သည် ၀၂၀စွဲ အနက်ရှစ်ပါးလုံး
ကိုပင် ဟောကြကုန်၏။ အာချာတ်၀၂၀ကသည် ဘော၊ ကံ၊ ကတ္တာ၊
ဤ၀၂၀စွဲ သုံးပါးကိုသာ ဟော၏။

‘ဟောသည်’ဆိုသည်ကား ကြိယာနှင့် ကံ ကတ္တာ အချင်းချင်းငဲ့ကြ၊
စပ်ကြ၊ တိုက်ဆိုင် ဆုံစည်းမိကြသည်ကို ဆိုလိုသည်။ အာချာတ်ကြိယာ
ပါရှိသော ၀၂၀ကျဆိုလျှင် ကြိယာက အချုပ်အချာဖြစ်၍ ဤကတ္တာ

၁။ တဒ္ဓုတမှ ဣကို ဥ ပြု၍ တဒ္ဓုတ်ဖြစ်၏။ တဒ္ဓုတ်၊ တဒ္ဓုတ် အတူတူပင်။
၂။ ကိတ်၊ ကိတ်မှ ဣ ကို ဥပြု၊ ရလဒ်ပြီး ကြုတ်ဖြစ်၏။ ကြိတ်၊ ကြုတ်အတူတူပင်။
၃။ သပြေကန် ဒု ၃၇၃။

သမာသ်တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်ကိတ်၊ ခက်ကျိတ်ရောက်သည်နှင့်။ ၁၈၅

ကား ငါနှင့်သာ ဆိုင်သည်။ ငါပိုင် ပစ္စည်းကည်းဟု သိစေ၊ မြင်စေခြင်းကို ကတ္တားဟောဟုဆိုရ၏။ ကံကို ဟောလျှင်လည်း အတူပင်။ ကြိယာနှင့် ကံ ကတ္တား အချင်းချင်း မဲ့ကြ မစပ်ကြလျှင် မဟောဟု ဆိုလေသည်။ ဟောမဟော သိသာရုံ ဖော်ပြပါအံ့။

ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ = ယောက်ျားသည် လမ်းကို သွား၏။

ဤ၌ ဂစ္ဆတိ ဟူသော ကြိယာပုဒ်နှင့် ပုရိသော ဟူသော ကတ္တားပုဒ် အချင်းချင်း ဝဲ၏။ စပ်၏။ သွားခြင်း ကြိယာသည် ယောက်ျား၌ တည်၏ (ဝါ) ယောက်ျား၏ခြေ ရှေ့ရှားမှ အမှုအရာကိုပင် ‘သွား၏’ ဂစ္ဆတိဟုဆို၏။ ထိုသို့ ဆက်စပ်ငဲ့ကွက်မှု ရှိသောကြောင့် ဂစ္ဆတိဟူသော အာချာတ်က ပုရိသောဟူသော ကတ္တားကို ဟောသည်ဟု ဆိုရ၏။ ဝါစက ပုဒ်က ဟောသော ကတ္တားကို ပါဠိဝေါဟာရအားဖြင့် ဝုတ္တကတ္တားဟု ခေါ်၏။ မဂ္ဂံ၊ ခရီးကို ဟူသောကံကို ဂစ္ဆတိ ကြိယာက တိုက်ရိုက်မစပ်။ ထို့ကြောင့် မဟော။ ယင်းကို အဝုတ္တကံဟုခေါ်၏။ အဓိကကျကျ ငဲ့စပ်မှုကိုဟောသည် (ဝါစက) ဟု သိအပ်ပေသည်။

ဝိဘတ်အမြင်ပိုင်းမှကြည့်သော် ပုရိသော၌ ပကမာဝိဘတ်၊ မဂ္ဂံ၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ်တည်း။

အကယ်၍ ပုရိသေန မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ ဟု ဆိုလျှင် ကံပုဒ်ကို ဟော၏။

ပုရိသေန၊ ယောက်ျားသည် (ဝါ) ယောက်ျားအားဖြင့်။ မဂ္ဂေါ၊ ခရီးကို။ ဂစ္ဆိယတေ၊ သွားအပ်၏။ (ဝါ) အသွားခံရ၏။ ဤတွင် ဂစ္ဆိယတေ ဟူသော အာချာတ်ပုဒ်က မဂ္ဂေါကို တိုက်ရိုက်ငဲ့၏။ စပ်၏။ ဤ ဝါကျတွင် ခရီးလမ်းသည် ပဓာနဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂေါကို ဝုတ္တကံဟု ခေါ်၏။ ပုရိသေန ကတ္တားသည် ဂစ္ဆိယတေ၊ ကြိယာနှင့် တိုက်ရိုက်မငဲ့၊ မစပ်၍ မဟောသော အဝုတ္တကတ္တားဖြစ်လေသည်။ ဝုတ္တကံ ဖြစ်သော မဂ္ဂေါ၌ ပထမာဝိဘတ်၊ အဝုတ္တကတ္တားဖြစ်သော ပုရိသေန၌ တတိယာ ဝိဘတ်။

ထို့ကြောင့်- ဟောရာ ဟောရာ ဝထမာ၊ မဟောမူကာ၊ ဒုတိယာနှင့် တတိယာ ဟု ဆိုသည်။

တဒ္ဒိတ်ဝါစက၊ ကိတ်ဝါစကတို့၌ကား ဟောမူအခြေအနေသို့လိုက်ပြီး ဝိဘတ်ထားရ၏။

ပုံစံ

ဗုဒ္ဓေန ဓမ္မော ဒေသိတော။

ဗုဒ္ဓေန ဓမ္မာ ဒေသိတာ။

ဤ သို့သော်ဖြင့် အဟောခံ ဝါစပုဒ်သို့လိုက်ပြီး ကိတ်ဝါစကဝိဘတ် ဝှစ် စသည်တို့ကို တူညီအောင် ထားရလေသည်။

ပါဠိသဒ္ဒါ၌ ဤဝါစ၊ ဝါစက၊ ဝှစ်၊ အဝှစ်၊ အဝှစ်သည် ပါဠိ ဝါကျရေးသား တတ်ရန် အရေးကြီးသော အခြေခံအချက်ဖြစ်၏။ ဤ ဝါစ၊ ဝါစက၊ ဝှစ်၊ အဝှစ်ကို ကောင်းစွာနားလည်မှ ပါဠိ ဝါကျများကို မှန်ကန်စွာ ခင်းတတ်၏။ ယင်းတို့ကို တတ်သိ နားလည်လျှင်လည်း သဒ္ဒါပညာ၌ အထက်တန်းရောက်ပေပြီ။ ပိဋကတ် အခြေရပေပြီ။

ခက်ကျိတ်။ ခက်ကျိတ်ဟူသော စကားနှစ်လုံးတွင် ‘ခက်’ ကား စကားရင်း။ ‘ကျိတ်’ ကား စကား တန်ဆာတည်း။ ခက်ခဲ၊ ခက်ကတ် (ခဲကတ်) ဟူသော စကားတို့ကဲ့သို့ မလွယ် ကူခြင်း၊ စိတ်၌ခက်ခြင်း အနက်ရှိ၏။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ၌ ဤသို့ဆို၏။

ခက်မူတည်း၊ ခဲကျိတ် မူလီသွင်း၊ စိတ်၌ခက်ခြင်း၊ မလွယ်ခြင်း၊ အနက် (ဝေါသနီ-၉၇)

‘ခက်’ ကို ကိလိန္ဒ (ကိလိဋ) ဟု လည်း ညွှန်ပြကြ၏။ ကိလိဋသည် ညစ်နွမ်းခြင်း၊ မသန့်ရှင်းခြင်း အနက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ‘ခက်သည်’ ဟု သည်ကား ညစ်နွမ်းမှု၊ မသန့်ရှင်းမှုဟုလည်း အနက်ဖွင့်ရာ၏။

လောပဝိပရိတ်၊ ခက်ကိလိဋ်ကို၊ ခက်ကျိတ်ခလုတ် (ပဉ္စာဝုဓ-၃၁)

သမာသ်တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်ကိတ်၊ ခက်ကျိတ်ရောက်သည်နှင့်။

ဤ ခက်ကျိတ်ဟူသော စကားဖြင့် ဆိုခဲ့ပါသမာသ်၊ တဒ္ဓိတ်၊ အာချာတ်၊ ကိတ် ဟူသော ဝါစက ကြီးလေးပါးတို့ကို တတ်သိရန် ခက်ခဲသည်။ ကြိုးစားကြပါဟု ဦးဩက တိုက်တွန်းလိုဟန် ရှိလေသည်။

ဤတွင် သံပေါက်မှုရင်းပါ သမာသ် စသည် ဝါစကကြီး လေးပါး အကြောင်းကို သိသာရုံမျှသာ ဖြေဆိုလိုက်ပါသည်။ အကျယ်သိလိုပါမူ ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းရင်းများ၌ လေ့လာကြပါကုန်။ ။

၁၇။ သဒ္ဓါမှာသုတ်၊ ဝုတ္တိထုတ်၊

လိင်ဇုခါအဋ္ဌိဋ္ဌိ။

သဒ္ဓါမှာ သုတ်သည် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ သုတ်ကို ဝုတ္တိက ဖွင့်သည်။ သုတ် ဝုတ္တိ၏အဆိုကို ဥဒါဟရုဏ်ထုတ်၍ ရှင်းသည်။ သဒ္ဓါ တွင် လိင်နှင့်ဝုတ်အမျိုးမျိုးတို့ကို ဖော်ပြလေသည်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

သုတ် ရင်းမြစ်ကား သုတ္တ(ပါ)သုစဇာတ်၊ တပစ္စည်း အတ္ထ သုစေတိတိ သုတ္တံ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

အတ္ထ၊ ကွယ်ဝှက်သော အနက်တို့ကို။ သုစေတိ၊ ပြတတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ သုတ္တံ၊ သုတ်မည်၏။ ကွယ်ဝှက်သော အနက်ကို ပြတတ် သောကြောင့် သုတ်မည်၏ ဟူလို။

သုဇာဘုတ္တ	မှ	သုဇာဘုတ်
မုဟုတ္တ	မှ	မုဟုတ်
သံယုတ္တ	မှ	သံယုတ် ဟု ပြောင်းသကဲ့သို့
သုတ္တ	မှ	သုတ်

ဟူ၍ ဆိုသည်။ အဆုံး 'တ' အက္ခရာတလုံးနှင့်တကွ အသရကိုချေ။ သရမဲ့ ကြောင်း သိရန် တံခွန်တင်၍ သုတ္တမှ သုတ်ဖြစ်၏။

သုတ်သည် သာမညအားဖြင့် တမျိုးတည်းဟု ဆိုရ၏။ ဝိသေသ လက္ခဏာအားဖြင့်မူကား သညာသုတ်၊ အဓိကာရသုတ်၊ ပရိဘာသာသုတ်၊ ဝိဓိသုတ်ဟူ၍ လေးမျိုးလေးစားရှိ၏။

အမည်မှည့်သောသုတ်မျိုးကို သညာသုတ်ဟု ခေါ်၏။ (သညာ- အမှတ်အသား)

သဒ္ဒါမှာသုတ်၊ ဝုတ္တိထုတ်၊ လိင်ဝုတ်အပြီပြီ။

ပုံစံ - တေ ဣတ္ထိချာ ပေါ။

ဣတ္ထိလိင်ကို ဖော်ပြသော ဣဝဏ်၊ ဥဝဏ် တို့သည် 'ပ' အမည်ရှိ ကြောင်း ဖော်ပြ၏။

နောက်သုတ်များသို့ ဆက်ပြီး လိုက်ပါစေသော သုတ်ကို အဓိကာရ သုတ်ဟုခေါ်၏။ (အဓိကာရ=လိုက်ခြင်း)

ပုံစံ - ဇိနဝစန ယုတ္တိ ဟိ။

ဘုရားစကား ပါဠိတော်နှင့်အညီသာလျှင် လိင်၊ ဝုတ် စသည်ဖြစ်စေ ရမည်ဟု ဖော်ပြ၏။ ထိုစကားသည် အခြားသုတ်များသို့လည်း ဩဇာ သက်ရောက်စေ၏။ မည်သည့်သဒ္ဒါအစီအရင်မဆို ဘုရားစကားပါဠိတော် နှင့် ညီ ရမည် ဟူလို။

လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်ကို ထင်ရှားစွာ ပြော ကြားတတ်သောသုတ်ကို ပရိဘာသာသုတ်ဟု ခေါ်၏။ ပရိ=ထင်လင်း စွာ၊ ဘာသာ=ပြောခြင်း)

ပုံစံ - အဟော အက္ခရ သညာတော။

အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို အက္ခရာတို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်၏ ဟူလို။ ဤပရိ ဘာသာ သုတ်မျိုးသည် ညွှန်ကြားမှုသဘောပါ၏။

အက္ခရာချေခြင်း လာခြင်း စသော အစီအရင်ကို ပြုလုပ်သော သုတ် မျိုးကို ဝိမိသုတ်ဟုခေါ်၏။ (ဝိမိ=စီရင်ခြင်း)

ပုံစံ - သရာ သရေ လောပံ။

နောက်သရကြောင့် ရှေ့သရ ကို ချေ ဟူလို။ ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းများ တွင် ဝိမိ သုတ်အမျိုးအစားသည်သာ အများဆုံးဖြစ်လေသည်။

ဝုတ္တိ ရင်းမြစ်ကား၊ ဝစဓာတ်၊ တိ ပစ္စည်းတည်း။

ဝုစ္စတိ တောယာတိ ဝုတ္တိ ဟု ပြု။

၁၉၀ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

တောယ၊ ဤစကားဖြင့်။ အတ္ထေ၊ သုတ်အနက်တို့ကို။ ဝုစ္စဘိ၊ ဆိုအပ်၏။
ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဝုတ္တိ၊ ဝုတ္တိ မည်၏။ သုတ်၏အနက်ပေါ်လွင်အောင်
ချဲ့ဖွင့်သော စကားကို ဝုတ္တိ ဟု ခေါ်သည်။

ပုံစံ - တတော စ ဝိဘတ္တိယော။ (သုတ်)
တတော ဇိနဝစနယုတ္တေဟိ လိဂေဟိ ဝိဘတ္တိယော
ပရာ ဟောန္တိ။ (ဝုတ္တိ)

တတော၊ ထိုနောက်မှ ဟု သုတ်က အကျဉ်းချုပ်ဆိုသည်ကို ဝုတ္တိက
‘တတော ဇိနဝစနယုတ္တေဟိ လိဂေဟိ’ ဘုရားစကားတော်များအား
လျှောက်ပတ် ညီညွတ်သောလိင် ပုဒ်တို့နောက်မှ ဟု အကျယ်ဖွင့်၏။
ဝိဘတ္တိယော ဟု သုတ်က သာမန်ဆိုသည်ကို ‘ဝိဘတ္တိယော ပရာ ဟောန္တိ’
ဟု ဝုတ္တိက သိသာထင်ရှားအောင် ဖော်ပြ၏။ ‘ပရာ ဟောန္တိ’ကိုထည့်
ပေး၏။ ဤသို့ထည့်ပေးသဖြင့် ဝိဘတ်သည် လိင်ပုဒ်ရှေ့က မရှိမနေစေရ။
ပုဒ်၏ နောက်ကသာ ဝိဘတ်နေစေရမည်ဟု သတ်မှတ်ပြသည်။ ဤကား
ဘုရားဟော ပါဠိနှင့် ညီညွတ်အောင် စည်းကမ်းချပြခြင်း ဖြစ်သည်။
ထို့ကြောင့် On the mat (ဖျာပေါ်မှာ) စသည်ဖြင့် ပုဒ်၏ ရှေ့၌
ဝိဘတ်ထားရှိသော အင်္ဂလိပ် စသော ဘာသာတို့နှင့် ကွဲပြားသွားစေ
လေသည်။

လိင် ရင်းမြစ် လိင် (ပါ)။
သဒ္ဓါပုဒ် အသွင်အပြင်။
ကွယ်ဝှက်သော အနက်အစိတ်အပိုင်း။

ပါဠိသဒ္ဓါ၌ လိင်ကို ဘုရားဟော ပါဠိစကားနှင့်အညီသာ လက်ခံ
သည်။ သက္ကတဘာသာ၌ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်၊ အနပုလ္လိင်ဟု
လေးမျိုးရှိ၏။ ပါဠိ၌ လိင်္ဂံ နိပုဇ္ဇတေဟု သုတ်ဘည်ပြီး၊ ပါဠိတော်နှင့်
မကိုက်ညီသည့် အနပုလ္လိင် ကို ပယ်သည်။ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်၊
လိင် သုံးပါးကိုသာ ဖော်ပြသည်။

သဒ္ဓါမှာသုတ်၊ ဝုတ္တိထုတ်၊ လိင်ဝုတ်အပြီပြီ။

ဤအခြေခံ လိင်သုံးပါးပေါ်မူတည်ပြီး လိင်ကို ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်၊ ဒွိလိင်၊ တိလိင်၊ အလိင်ဟု ခွဲခြားပြ၏။

ရုပ်အစီရင် မသန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာရှိသော ပုဒ်သည် ဣတ္ထိလိင်။
ပုံစံ - ကညာ

ရုပ်အစီရင် သန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာရှိသော ပုဒ်သည် ပုလ္လိင်။
ပုံစံ - ပုရိသော

သန့်ရှင်းလည်း မဟုတ်၊ မသန့်ရှင်းလည်း မဟုတ်သော ပုဒ်သည် နပုလ္လိင်။

ပုံစံ - စိတ္တိ
ဣတ္ထိလိင်လည်း ဖြစ်နိုင်၊ ပုလ္လိင်လည်းဖြစ်နိုင်သောပုဒ်သည် ဒွိလိင်။

ပုံစံ - သြဇာ (ဣတ္ထိလိင်)
          သြဇော (ပုလ္လိင်)

လိင်သုံးပါးလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော ပုဒ်သည် တိလိင်။
ပုံစံ - ပဉ္စာ (ဣတ္ထိလိင်)
          ပဉ္စော (ပုလ္လိင်)
          ဝဉ္စံ (နပုလ္လိင်)

လိင်ကြောင့် ရုပ်အထူးမရှိသော ပုဒ်မျိုးကား အလိင်။
ပုံစံ - ပဉ္စအစ အဋ္ဌာရသ အဆုံးရှိသော သင်္ချာသဒ္ဓါများ။
          တုမ္မ သဒ္ဓါ၊ အမ္မသဒ္ဓါ၊
          ဥပသာရပုဒ်၊ နိပါတ်ပုဒ်များ၊

ဤသို့လျှင် ပါဠိဘာသာ၌ လိင်အမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြလေသည်။
ဝုတ် ရင်းမြစ်-ဝစနံ(ပါ)။ ဝစဓာတ် + ယုပစ္စည်း။
ဝုစ္စတိ အနေနာတိ ဝစနံ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

၁၉၂ သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အဖြေ

အနေန၊ ဤစကားဖြင့် ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ခံ
ဝစနံ၊ ဝုဇ်မည်၏။ အနည်းအများ စကားအရပ်ရပ်ကိုဆိုရန် အကြောင်း
ပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့် ဝုဇ်မည်၏ ဟူလို။

အဓိကရဏ   မှ   အဓိကရုဏ်း
အာရမ္မဏ   မှ   အာရုံ

တို့၌ အ သရမှ ဥ သ်ရသို့ ပြောင်းသကဲ့သို့-
ဝစန   မှ   ဝုဇ်

ဟူ၍ ပြောင်းသည်။ နောက်ဆုံး န ကို ချေဖျက်သည်။
ဝုဇ်သည် သက္ကတဘာသာ၌ ဧကဝုဇ်၊ ဒွိဝုဇ်၊ ဗဟုဝုဇ်ဟူ၍ သုံးမျိုး

ရှိ၏။ ။ ပါဠိဘာသာတွင်မူ-
တဒနုပရောဓေန။

ဟူသော သုတ်အရ ထိုမြတ်စွာဘုရား စကားတော်အား မဆန့်ကျင်စေရန်
ဒွိဝုဇ်ကိုပယ်၍ ဧကဝုဇ်နှင့် ဗဟုဝုဇ် နှစ်မျိုးကိုသာ လက်ခံသည်။ ဘုရား
စကားတော်၌၊ တခုကို ဧက- ဧကဝုဇ်၊ တခုထက် အများကို ဗဟု-
ဗဟုဝုဇ်ဟူ၍သာရှိသည်။ နှစ်ခုကို ဗဟုဝုဇ်ထံသို့ ထည့်ယူလေသည်။

ထို့ကြောင့် နာမ်ဝိဘတ် ခုနစ်သွယ်ကို ပြဆိုရာတွင်-

သိ	(ပထမာ	ဧကဝုဇ်)
ယော	(။	ဗဟုဝုဇ်)
အံ	(ဒုတိယာ	ဧကဝုဇ်)
ယော	(။	ဗဟုဝုဇ်)
နာ	(တတိယာ	ဧကဝုဇ်)
ဟိ	(။	ဗဟုဝုဇ်)

သဒ္ဒါမှာသုတ်၊ ဝုတ္တိထုတ်၊ လိင်ဝုတ်အပြုပြီ။

သ	(စတုတ္ထိ	ကေဝုတ်)
နံ	(■	ဗဟုဝုတ်)
သ္မာ	(ပဉ္စမိ	ကေဝုတ်)
ဟိ	(။	ဗဟုဝုတ်)
သ	(ဆဋ္ဌိ	ကေဝုတ်)
နံ	(။	ဗဟုဝုတ်)
သ္မိ	(သတ္တမိ	ကေဝုတ်)
သု	(။	ဗဟုဝုတ်)

ဤသို့ ကေဝုတ် ဝိဘတ် ခုနစ်လုံး၊ ဗဟုဝုတ် ဝိဘတ် ခုနစ်လုံးအထိသာ ပြဆိုလေသည်။ ဒွိဝုတ်ကို မပြဆိုချေ။

သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်း လောက၌ ကိုယ်ပိုင်သုတ်၊ ဝုတ္တိ၊ ဥဒါဟရုဏ်တို့ဖြင့် သီးခြားထင်ရှားသော ကျမ်းများမှာ အောက်ပါတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ ပါဏိနီသဒ္ဒါကျမ်းကြီး (ပါဏိနီရသေ့)
- ၂။ စန္ဒြဗျာကရုဏ်းကျမ်း (စန္ဒြဂေါမိန်ဆရာ)
- ၃။ ကလာပ်ကျမ်းခေါ် ကာတန္ဒြကျမ်း (သဗ္ဗဝမ္မာဆရာ)
- ၄။ မုဒ္ဒဗေဓ ဗျာကရုဏ်းကျမ်း (ဝေါပဒေဝဆရာ)
- ၅။ သာရသုတဗျာကရုဏ်းကျမ်း (အနုဘူတိဆရာ)

ပါဏိနီကျမ်းသည် ဘီစီ ၄၀၀ ခန့်က ပေါ်ခဲ့ပြီး ကျန်သဒ္ဒါကျမ်းကြီးတို့မှာ တနည်းမဟုတ်တနည်း ပါဏိနီကို အမှီပြုကြရသည်သာဖြစ်သည်။ ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းနယ်၌ မိမိကိုယ်ပိုင် သုတ် ဝုတ္တိဥဒါဟရုဏ်တို့ဖြင့်

F.13 ရပ်တည် ထင်ရှားသောကျမ်းများကား အောက်ပါတို့ပင်ဖြစ်ကြ၏။

၁၉၄ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

- ၁။ ကစွည်း ကျမ်းကြီးကျမ်း (ရှင်ကစွည်း ထေရ်)
- ၂။ မောဂ္ဂလ္လာန ဗျာကရဏ (သီဟိုဠ် ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်ထေရ်)
- ၃။ သဒ္ဒနိတိ သဒ္ဒါကျမ်းကြီး (ပုဂံခေတ် ရှင်အဂ္ဂဝံသ)
- ၄။ သဒ္ဒသင်္ဂဟ (မင်းတုန်းခေတ် ယောအတင်းဝန် ဦးဖိုးလှိုင်)

ကစွည်းကျမ်းကို ဘုရားရှင် လက်ထက် တေဒဂ်ရ ရှင်မဟာကစွည်း ထေရ် ပြုစုခဲ့သည်ဟုလည်း ယူကြသည်။ အေ ဒီ ၁၂၀ မတိုင်မီက အရှင် မဟာကစွာယန အမည်ရှိသော မထေရ်တပါး စီရင်သည်ဟုလည်း ယူကြသည်။ နှစ်ဝါဒရှိ၏။ သို့ အကြောင်းပြနှင့်သူပေတည်း။

ကစွည်းကျမ်း၌ ရှင်မဟာကစွည်းထေရ်က သုတ်ကိုသာ ရေးသားခဲ့သည်။ ဝုတ္တိကို သံသနန္ဒီထေရ်ကလည်းကောင်း၊ ပြယုဂ်ပုံစံများကို ဗြဟ္မဒတ္တထေရ်ကလည်းကောင်း ဆက်လက်ရေးသားသည်ဟုလည်း ဆိုကြကုန်၏။ ဖော်ပြပါ ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း လေးကျမ်းတို့အနက်-

ကစွည်းသဒ္ဒါကြီးသည်	ကလာပ်ကျမ်းကို လည်းကောင်း၊
မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏ သည်	စန္ဒြဗျာကရဏ်းကိုလည်းကောင်း၊
သဒ္ဒနိတိ သည်	ပါဏိနိနှင့် အခြား ဗျာကရဏ်း ကျမ်းတို့ကို လည်းကောင်း

အသီးသီးမိငြမ်းပြု၍၊ ဘုရားဟောပါဠိတော်နှင့် လျှောက်ပတ်အောင် ရေးသားပြုစုကြသည်။

ကစွည်းသဒ္ဒါကြီးကို ထပ်မံဖွင့်ဆိုသော ကျမ်းများကား အောက်ပါ တို့တည်း။

- ၁။ နျာသခေါ် ဉာသ်ကျမ်း (သီဟိုဠ် ရှင်ဝိမလဗုဒ္ဓိ)
- ၂။ ရူပသိဒ္ဓိကျမ်း (သီဟိုဠ် ရှင်ဗုဒ္ဓပိယ)
- ၃။ ဗာလာဝတာရ (သီဟိုဠ် ရှင်ဓမ္မကိတ္တိ)

သဒ္ဓါမှာသုတ်၊ ဝုတ္တိထုတ်၊ လိင်ဝုတ်အပြီပြီ။

မောဂ္ဂလ္လာန ဗျာကရုဏ်းကျမ်းကို လယ်တီဆရာတော်ဘုရားက နိရုတ္တိ ဒီပနီ အမည်ဖြင့် အဖွင့်သဒ္ဓါကျမ်း ရေးသားပြုစုတော်မူခဲ့သည်။
‘အပြီပြီ’ဟူသည် ‘အပြိုင်ပြိုင်’ ဟု ဆိုလိုသည်။ ‘ပြီပြီ’ သည် ဆီဆိုင် ကဲ့သို့ စကားမိသားစုဝင်ဖြစ်၏။

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဘာသာစကားရပ်အလိုက် ထိုက်သလိုသဒ္ဓါစာအုပ်များ ရေးသားကြရာတွင် သက္ကတနှင့်ပါဠိတို့၌ သုတ်၊ ဝုတ္တိ၊ ဥဒါဟရုဏ်ပုံစံဖြင့် စနစ်တကျ သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်းများ၊ ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းများကို ရေးဖွဲ့ခဲ့ကြ သည်။ ဤ သက္ကတ ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းစနစ်သည် အခြားသော ကမ္ဘာ ဘာသာများ၏ တုမိုးဖွယ်ဖြစ်ခဲ့သေးပြီ။ ။

၁၈။ သမာသ်တဒ္ဓုတ်၊ အာချာတ်ကြွတ်

ပါဠိပုဒ် သ ငွိ ခေ ခေ ခေ ခေ

ပါဠိသဒ္ဓါ၌ သမာသ်ပုဒ် တဒ္ဓိတ်ပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်နှင့် ကိတ်ပုဒ်တို့ကို အနက်အဓိပ္ပာယ်အား လျော်ညီစွာ သဒ္ဓါစည်းကမ်းနှင့်အညီ မှန်ကန်အောင် စီကုံးရေးသားပါလေ ဟူလို။

ဖွင့်ဆိုရှင် လင်းချက်

သမာသ် - ရင်းမြစ် သမာသ (ပါ) သံ+အာသ

ဟတ္ထပါသကို ဟတ္ထပါသ၊ နာဂပါသကို နာဂပါသ ဟု မြန်မာမှု ပြုသကဲ့သို့ ‘သ’ ၌ ‘အ’ သရချေ၊ သရ မရှိကြောင်းသိစေရန် တံခွန်တင် ‘သမာသ်’ ဟူသောပါဠိသက် ဝေါဟာရကို ရရှိသည်။

နှစ်ပုဒ် နှစ်ပုဒ်ထက်ပိုသော နာမ်ပုဒ် အချင်းချင်း ချဉ်းချုံး ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းထားသော ပုဒ်ကို သမာသ်ပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။

တဒ္ဓုတ် - ရင်းမြစ် တဒ္ဓိတ် (ပါ) တ + ဟိတ်

တဒ္ဓိတ်ကို တဒ္ဓိတ်ဟုလည်း ပါဠိသက် ဝေါဟာရပြု၏။ ‘ဒ္ဓိ’ ၌ ‘တ’ ကို ဥပြုပြီး တဒ္ဓုတ်ဟုလည်း မြန်မာမှုပြုသည်။

ပုဒ်နှင့် ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းထားသော ပုဒ်မျိုးကို တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။

အာချာတ် - ရင်းမြစ် အာချာတ် (ပါ) အာ+ချာ+တ်

‘တ်’ ၌ ‘အ’ သရကိုချေ၊ တံခွန်တင်ပြီး အာချာတ်ဖြစ်လာ၏။ ကြိယာကိုဟောသော ပုဒ်ကို အာချာတ်ဟု ခေါ်၏။ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း၊

သမာသ်တဒ္ဓုတ်၊ အာချာတ်ကြုတ်၊ ပါဠိပုဒ်သင့်အောင်စီ။ ၁၉၇

အာချာတ်ဝိဘတ်များ ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းသော ဂစ္ဆတိစသော ကြိယာ ပုဒ်မျိုးကို အာချာတ်ကြိယာပုဒ်ဟု ဆိုလေသည်။

ကိတ် - ကိတ (ပါ) ကိရ+တ၊ ကိတ မှ ကိတ် ဖြစ်၏။

ကြုတ် - ဟူသည် သက္ကတသို့လိုက်၍ ရေးသောစာလုံးပေါင်းဖြစ်၏။ ဂဟကို ဂြိုဟ်ဟု သက္ကတသို့လိုက်၍ ရေးသကဲ့သို့ ကိရဟိကို ကြုတ်ဟု ရေးခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းထားသော ပါစကော စသော ပုဒ်မျိုးကို ကိတ်ပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။ ကိတ်ပုဒ်သည် ကြိယာနာမ်ပုဒ်မျိုး တည်း။

ပုဒ်ပါဠိသင့်အောင်စီ ဟူသော အကျဉ်းချုပ် ညွှန်ကြားချက်စကား အရ ထိုသမာသ်ပုဒ်၊ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်၊ ကိတ်ပုဒ်တို့ကို အသုံးပြု၍ ဘုရားစကားတော် ပါဠိစည်းကမ်းများနှင့် သင့်တင့်ညီညွတ်မှု ရှိအောင် ဝါကျများကို ရေးရမည်။ ဂါထာ၊ ဗန္ဓများကို ဖွဲ့ရမည်ဟု သိရလေသည်။

ထိုပုဒ်လေးမျိုးကို ဝါစကကြီးလေးပါးဟု ခေါ်သည်။ ‘ဝါစက’ ဟူသည် ဟောခြင်း(ဝါ) စပ်ဆိုခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

သမာသ်ပုဒ်နှင့် တဒ္ဓိတ်ပုဒ် ဝါစကတို့သည် ဝါကျ ရေးသားရာ၌ ချယ်လှယ်နိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း မိမိတို့ဟောသော အနက်အရ ပုဒ် အနေအထားရှိရန်ကား လိုအပ်သည်။

သမာသ်	ပုံစံ	မင်းသား	ရာဇပုတ္တော၊	(ပုလ္လိင်)
		မင်းသမီး	ရာဇပုတ္တိ	(ဣတ္ထိလိင်)
တဒ္ဓိတ်	ပုံစံ	ဂုဏ်ရှိသူ	ဂုဏဝါ	(ပုလ္လိင်)
		ဂုဏ်ရှိသောမိန်းမ	ဂုဏဝန္တိ	(ဣတ္ထိလိင်)

၁၉၈ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ထို့ကြောင့် တဒ္ဓိတာဘိဓေယျလိင်္ဂါ ဟူ၍ သဒ္ဓါငယ် ကျမ်းများ၌ ပြဆိုလေသည်။

ဝါကျစီကုံးရာ၌ အာချာတ် ဝါစကသည်ကား အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်၏။ အာချာတ်သည် ကြိယာပုဒ်ဖြစ်၍ ဝါကျတွင် ဘုရင်နှင့်တူသည်။ ကြိယာနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကာရကခြောက်ပါးတို့မှာ မူးမတ်များနှင့် တူသည်။ မူးမတ်တို့သည် ဘုရင်သို့ လိုက်ပါစေားရသကဲ့သို့ ကာရက တို့သည်လည်း ကြိယာပုဒ်နှင့် လိုက်ဖက်စွာ တည်ရှိရလေသည်။

တနည်းဆိုရသော် ကြိယာပုဒ်သည် ဇာတ်မင်းသားနှင့် တူသည်။ ကာရက ခြောက်ပါးတို့သည် မင်းသမီး ခြောက်လက်နှင့် တူသည်။ မင်းသမီးတို့သည် မင်းသားဝတ်သော အဝတ်အစားနှင့် လိုက်ဖက်အောင် မိမိတို့ကလိုက်၍ ဝတ်ကြရသည်။ ထိုနည်းတူ ကာရကမင်းသမီးတို့သည် ကြိယာ မင်းသားနှင့် အဆင်ပြေအောင် ဝိဘတ်များကို ဆင်ယင်ရသည်။

ပုံစံ ဂစ္ဆတိ၊ သွား၏ဟူသော ကတ္တားဟော ကြိယာကို ယူ
ငြားအံ့။
ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ။
ယောကျ်ားသည် ခရီးကိုသွား၏။

ဟူ၍ ဝါကျရှိရာသည်။ ကတ္တားဟော ကြိယာဖြစ်၍ ‘ပုရိသ’သည် ပထမာ ဝိဘတ်အဝတ်အဆင်ဖြင့် ‘ပုရိသော’ဟု ဖြစ်လာရသည်။ ကြိယာက ကံပုဒ်ကို မဟော၍ ‘မဂ္ဂံ’ဟု ဒုတိယာဝိဘတ် ဆင်ယင်ရှိရသည်။

အကယ်၍ ဂစ္ဆိယတေ၊ သွားအပ်၏ဟူသော ကံဟောကြိယာဖြစ်အံ့။ ပုရိသေန မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ ဟု ဝါကျမှန်ရှိရာသည်။ ယောကျ်ား သည် ခရီးကိုသွားအပ်၏။ ဂစ္ဆိယတေကြိယာသည် လမ်းဟူသော ကံ အနက်ကို ဟောသောကြောင့် ‘မဂ္ဂံ’ သည် ‘မဂ္ဂေါ’ဟူ၍ ပထမာဝိဘတ်

၁။ တဒ္ဓိတာ၊ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တို့သည်။ အဘိဓေယျလိင်္ဂါ၊ မိမိဟောသောအနက်၏ လိင်သို့ လိုက်ကုန်၏။ ကစ္ဆာယနသာရသဒ္ဓါငယ်။

သမာသ်တဒ္ဒုတ်၊ အာချာတ်ကြုတ်၊ ပါဠိပုဒ်သင့်အောင်စီ။ ၁၉၉

နှင့်ရှိရသည်။ ယောကျ်ားကို မဟော၍ (ဝါ) တိုက်ရိုက် မစပ်ဆိုင်၍ ပုရိသေန ဟု တတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ကျေနပ်နေရသည်။

ထိုသို့ ဝိဘတ်ဒုးလိုက် အဖက် အဆင်အပြင်နှင့် ပတ်သက်၍-
ဟောရာ ဟောရာ ပထမာ၊ မဟောမူကား၊ ဒုတိယာနှင့်တတိယာ။
ဟူ၍ သဒ္ဒါဆရာမြတ်တို့ အကျဉ်းမှတ်စေခဲ့လေပြီ။

ကတ္တား၊ ကံ၊ ကာရကတို့သည် အနည်းအများဟူသော ကေဝုဏ်၊
ဗဟုဝုဏ် ကြိယာပုဒ်သို့လည်း လိုက်ကြရကုန်၏။

ပုံစံ - ပုရိသာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ။ (ကတ္တားအများ)
ယောကျ်ားတို့သည် လမ်းကို သွားကုန်၏။
ပုရိသေန မဂ္ဂါ ဂစ္ဆိယန္တေ။ (ကံအများ)
ယောကျ်ားသည် လမ်းတို့ကို သွားအပ်ကုန်၏။
(လမ်းတို့သည် ယောကျ်ားအားဖြင့် သွားခြင်းကို ခံကြ
ရ၏ ဟူလို)

ဤကား အာချာတ်ဝါစက ပုဒ်တို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပုဒ်ပါဠိသင့်အောင်
စီရပုံ အမြောက်စကားတည်း။

ကိတ် ကြိယာ ဝါစက တို့၌လည်း ဟောသောပုဒ်၌ ပထမာ၊ မဟော
သောပုဒ်၌ ဒုတိယာနှင့် တတိယာ ဝိဘတ်တို့ဖြင့် ပါဠိစီရလေ၏။

ပုံစံ - ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မံ ဒေသကော။ (ကတ္တား ဟော)
ဘုရားသည် တရားကိုဟောတတ်၏။ (ဟောသူဖြစ်၏)
ဗုဒ္ဓေန ဓမ္မော ဒေသိတော။ (ကံဟော)
ဘုရားသည် တရားကို ဟောအပ်၏။

ပါဠိဘာသာ၌ အာချာတ်ကြိယာနှင့် ကိတ်ကြိယာ အထူးကား
အာချာတ်ပုဒ်နောင် မည်သည့်ကြိယာမှ ထပ်မံဖြည့်ဆက်၍မရ၊ အပြီး

၂၀၀ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

သတ်ဖြစ်၏။ ကိတ် ကြိယာနောက်တွင်မူ အာချာတ်ကြိယာပုံ ပုံမံဖြည့်ဆက် နိုင်သည်။ သို့ဖြည့်ဆက်လျှင် ကိတ်ကြိယာသည် ကိတ်နာမ်ဖြစ်လေသည်။

ပုံစံ - ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ။ (အာချာတ်ကြိယာ)

ယောကျာ်းသည် ခရီးကို သွား၏။

ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂတော ဟောတိ။ (ဂတော ကိတ်)

ယောကျာ်းသည် ခရီးကို သွားသည်ဖြစ်၏။

(ဟောတိ၊ အာချာတ်)

ဤသို့ ကိတ်ပုဒ်နောင် အာချာတ်ကြိယာထည့်၍ ရေးသားလျှင်လည်း မှန်၏။

ထို့ပြင် ကိတ်ပုဒ်သည် ‘ကိတကာဘိဓေယျလိင်္ဂါ’ ဟူသော စည်း မျဉ်းအတိုင်း မိမိဟောသော ပုဒ်နှင့်လိင်္ဂဝတ်တူရသည်။

ပုံစံ - ဂတော၊ သွား၏ဟူသော ကိတ်ပုဒ်ကို ပါဠိစီအံ့။

ပုရိသော ဂတော (ပုလ္လိင်္ဂ၊ ဧကဝုတ်)

ပုရိသာ ဂတာ (ပုလ္လိင်္ဂ၊ ဗဟုဝုတ်)

ဣတ္ထိ ဂတာ (ဣတ္ထိလိင်္ဂ၊ ဧကဝုတ်)

ဣတ္ထိယော ဂတာ (ဣတ္ထိလိင်္ဂ၊ ဗဟုဝုတ်)

စိတ္တံ ဂတံ (နပုလ္လိင်္ဂ၊ ဧကဝုတ်)

စိတ္တာနိ ဂတာနိ (နပုလ္လိင်္ဂ၊ ဗဟုဝုတ်)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကိတ် ပုဒ်တို့သည် မိမိဟောသော နာမ်ပုဒ်တို့၏ လိင်္ဂ၊ ဝတ်သို့ လိုက်ပါကြရသည်။

အာချာတ်ကြိယာသည် မြန်မာဘာသာ၌ ‘၏’ ဆုံးသော ကြိယာပုဒ် နှင့်တူ၏။ ကိတ်ကြိယာသည် မြန်မာဘာသာ၌ သည်၊ မည် စသည်ဆုံး သော ကြိယာနှင့်တူ၏။

၁။ ကိတကာ၊ ကိတ်ပုဒ်တို့သည်။ အဘိဓေယျလိင်္ဂါ၊ ဟောအပ်သော လိင်္ဂသို့ လိုက်ကုန်၏။

သမာသ်တဒ္ဒုတ်၊ အာချာတ်ကြုတ်၊ ပါဠိပုဒ်သင့်အောင်စီ။ ၂၀၁

ပုံစံ - သူ လာ၏။ (မြန်မာ အာချာတ်ကြိယာ)
သူ လာသည် ကို မြင်၏။ (မြန်မာကိတ်ကြိယာ)

မှတ်ချက်။ သူလာ၏ကို မြင်၏ဟု မြန်မာသုံး မရှိ။
သူလာမည်ကို သိ၏။ (မြန်မာကိတ်ကြိယာ)

ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂတော ဟောတိ ပုံစံ၌ ဂတော၌ ပထမာဝိဘတ် ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်၏။ ဟောတိ ဟူသော အာချာတ်ကြိယာပုဒ်ကို ထည့်လိုက် သောအခါ- ‘ယောကျ်ား ခရီးသွားသည်ဖြစ်၏’ဟု အနက်ရ၏။ စာ ထွက်နည်းအရ ကြိယာကိုင်၍ တက်ကြည့်သော်-

မေး- ဖြစ်၏ ဟူသည် အဘယ်ဖြစ်သနည်း။

ဖြေ- သွားသည် ဖြစ်၏။

မေး-ဘာကို သွားသနည်း။

ဖြေ- ခရီးကိုသွားသည်။

မေး- ဘယ်သူ သွားသလဲ။

ဖြေ- ယောကျ်ားသွားသည်။

ပြန်၍ဆက်စပ်ယူသော် ‘ယောကျ်ား ခရီးသွားသည်’ကား ကတ္တား ပိုင်း၊ ‘ဖြစ်၏’ကား ကြိယာပိုင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂတော၊ (ယောကျ်ား ခရီးသွားသည်)သည် ဝါကျကြီးတွင် ပါသော အစိတ်အပိုင်း (ဝါ) ဝါကျကဏ္ဍဖြစ်ပေသည်။

ထိုနည်းတူ မြန်မာ၌လည်း ‘သူလာသည်ကို’ ကား ကံပိုင်း (ဝါ) ကာရကပိုင်း။ ‘မြင်၏’ကား ကြိယာပိုင်းတည်း။ ‘ကို’ဟူသော ဝိဘတ်၊ ‘ဟု’ဟူသော စကားဆက် စသည်ကား အချို့ပါ၏- အချို့မပါချေ။

ပုံစံ - ဤသို့ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု အလျဉ်းမသိ။ (ဟု ပါ)
သေမည် ရှင်မည်မသိ။ (အဆက်စကား မပါ)

၂၀၂ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

စိန္တကျော်သူ ဦးဩကား ယင်းသို့ ပါဠိဝါကျ အစီအကုံးသာမက ပဇာ၊ ဂဇာ ဟု ဆိုသော ပါဠိဂါထာ၊ စုဏ္ဍိယ စကားပြေတို့ကိုပင် ဆန်း အလင်္ကာနှင့် ညီညွတ်အောင် ထိုသမာသ်ပုဒ် စသည်ကို အသုံးပြုပါလေဟု မှာလိုရိပ်ရှိသည်။

ဤစကားအရ ဦးဩသည် မြန်မာစာပေသာမက ပါဠိစာပေကိုပါ ကောင်းစွာ နိုင်နင်းကြောင်း သိနိုင်သည်။ မှန်ပေသည်။ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက်ကျမ်းလာ ပဏာမ ဂါထာများနှင့် နိဂုံးဂါထာများ၏ လက်ရာကိုထောက်သော် အထက်ပါအယူအဆသည် ကောင်းစွာ ရပ်တည် နိုင်ပေသည်။

၁၉။ ရှေ့တိုး နောက်ဆုတ်၊ အရကုတ်၊
သမုစ္စယဋ္ဌိ။

၂၄။ သဒ္ဓါမှာလည်း၊ သမုစ္စည်း၊
အဆည်း တတ်အောင်ဆို။

ဤဆောင်ပုဒ်နှစ်ခုမှာ အကြောင်းအရာတူ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍
တပေါင်းတည်း ဖြေဆိုပါအံ့။

ပထမသံပေါက်၏ အဓိပ္ပာယ်ကား

‘သမုစ္စယ’ (သမုစ္စည်း) ဟူသည်မှာ မိမိထိုင်ရာပုဒ်မှ ရှေ့သို့တိုး၍
လည်းကောင်း၊ နောက်သို့ဆုတ်၍ လည်းကောင်း၊ အရအမိ ဆည်းတတ်
သည် ဟူလို။

ဒုတိယသံပေါက်၏ အဓိပ္ပာယ်ကား

ပါဠိသဒ္ဓါ၌ သမုစ္စည်း အဆည်း တတ်အောင် ကျက်မှတ်လေ့လာ
အပ်သည် ဟူလို။

သမုစ္စည်းအဓိပ္ပာယ်

သမုစ္စည်း = သမုစ္စယ (ပါ) သံ + ဥစ္စယ။ သံ = ကောင်းစွာ၊ ဥစ္စယ =
စုစည်းခြင်း။

သမုစ္စိယတီတိ သမုစ္စယောဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

၁။ သပြေကန်သဒ္ဓါကြီး နိဿယ။

၂၀၄ သဒ္ဒါနှင့်နေ့စဉ်ဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

သမုစ္စိယံတိ၊ ပေါင်းစုအပ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ သမုစ္စယော၊ သမုစ္စည်းမည်၏။ ပေါင်းစုအပ်သောကြောင့် သမုစ္စည်းဟု ခေါ်သည်။ နယ-နည်း၊ ဝိနယ-ဝိနည်း၊ ပစ္စယ-ပစ္စည်း တို့မှာကဲ့သို့ ယ မှည သို့ ပြောင်းပြီး သမုစ္စယမှ သမုစ္စည်း ဟူသော ပါဠိသက် ဝေါဟာရ ရရှိသည်။

‘ရာသိဘာဝေါ ဣစ္စတ္ထော’ ဟူသော ကာတန္တုဒ္ဓိကာနှင့်အညီ နှစ်ပါးသောနာမ်၊ များစွာသောနာမ်တို့၏အပေါင်းအစုကို သမုစ္စယ (သမုစ္စည်း) ဟု ဆိုပေသည်။ ပါဠိသဒ္ဒါ၌ စ အက္ခရာသည် သမုစ္စည်းအနက်ကို ဖော်ပြလေ့ ရှိ၏။

ရှေ့တိုး နောက်ဆုတ်၊ အရကုတ်ဟူ၍ သမုစ္စည်း၏ အလုပ်ကို ဦးဩ ထုတ်ဆိုထားသည့် အလိုကား - သဒ္ဒါသုတ်များနှင့် ပို၍ ပတ်သက်ပေရာသည်။

ကံစွည်း သဒ္ဒါကြီးလာ သုတ်တသုတ်ကိုပုံစံထုတ်၍ သိသာရုံမျှ ဖော်ပြပါအံ့။

လောပဉ္စ တတြာကာရော (သုတ်)

ဗျဉ္ဇနေ စ၊ ဗျည်းကြောင့်လည်း။ သရာ၊ သရတို့သည်။။ လောပံ၊ ကျေခြင်းသို့၊ ပပေ၌၊ ရောက်ကြကုန်၏။ တတြ၊ ထိုကျေရာ၌။ အကာရော စ၊ အ-အက္ခရာလာသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (သုတ်နက်) (စ=လည်း)။

ဤတွင် ဗျဉ္ဇနေ စ၊ ဗျည်းကြောင့်လည်း ဆိုသောစကား၌ စ(လည်း) သည် သမုစ္စည်းတည်း။ နောက်ဗျည်းကြောင့်လည်း ရှေ့သရတို့ ကျေကြသည်ဟု ဆို၏။ ‘လည်း’ ဟူသော စကားကံ ဗျည်းကြောင့်သာမက သရကြောင့်လည်း ကျေသေး၏ဟု အနက်တပါး (နိမိတ်တပါး) ကို ဆည်းယူလေသည်။ ထိုသရေဟူသော နိမိတ်သည် ရှေ့သုတ် (ဥပမာ-သရေကုစိ) တို့၌ ဆိုခဲ့သော နိမိတ်ကိုလှမ်းယူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ရှေ့တိုး၍ ဆည်းခြင်းဟု ဆိုရာ၏။ ပါဠိ အမည်အားဖြင့် ဝုတ္တသမုစ္စည်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်ကို ဆည်းသော သမုစ္စည်း ဟူလိ။ (ရှ)

ရွှေတိုင်းနောက်ဆုတ်၊ အရကုတ်၊ သမုစ္စယပြီ။

အကာရော စ၊ အ-အက္ခရာ လာသည်လည်း ဟူသောစကား၌ အ-
အက္ခရာသာ လာရသည် မဟုတ်။ သြ၊ ဥအက္ခရာတို့လည်း လာရသေး၏
ဟု ဆည်း၏။ အ-၏ နောက် သြ၊ ဥ သရတို့ကို ဆည်းယူလေသည်။
နောက်ဆုတ်၍ ဆည်းခြင်းဟု ဆိုရာ၏။ မဆိုရသေး သည်ကို လှမ်း၍
ဆည်းသော အဝုတ္တသမုစ္စည်းဟုလည်း ဆိုရာသည်။ (ဗာ၊နံ)

သမုစ္စည်း အဆည်းတတ်အောင်

သမုစ္စည်း အဆည်းတတ်အောင် ဟူသော စကားမှကား လွန်စွာ
ကျယ်ပြန့်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ သမုစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်၍ သိဖွယ်ရာကို
အကျဉ်းချုပ်၍ ဆက်သက်ဖော်ပြပါမည်။

ဂမ္ဘီရတ္ထနိယာမ် စာကိုယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဖြေဝိသုဇ္ဇနာကို လည်း
ကောင်း၊ ကိုယ်တော်တိုင် ရေးသား ဖြေဆိုတော်မူခဲ့သော အရှင်
ရွှေရေးဆောင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးက 'သမုစ္စည်း' အကြောင်းကို ဤသို့
ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

နိယာမ် = ကာလ ကြိယာ၊ ထိုက်စွာပြိုင်ရှိ၊ ကံတ္တာဒီချင်း၊ ဆည်းတုံ
လျှင်းရာ၊ မှန်စွာ သမုစ္စည်း။

အဖြေ = ကာလအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကြိယာအားဖြင့် လည်း
ကောင်း၊ ကာလကြိယာနှစ်ပါးစုံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
ထိုက်သည် အားလျော်စွာ ပဋိယောဂီ၏ အဖြစ်ဖြင့် တပြိုင်
နက် ယှဉ်လျက် သမုစ္စည်း အနက်ရှိသော စ သဒ္ဒါတို့၏
ဆည်းခြင်းသဘောသည် ဆည်းအပ်သော အနက်သည်
ရွှေဦးစွာ ကံတ္တားဖြစ်မှု နောက် နောက် ကိုလည်း
ကံတ္တားကိုသာ ဆည်းရသည်။ ကံစသည်ဖြစ်မှု ကံစသည်
ကိုသာ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဆည်းရ၏။

ကုန်းဘောင်ခေတ် မန္တလေး ဘုရားကြီး ဆရာတော် ဦးဇာဂရ ပြုစု
တော်မူခဲ့သော ဘုရားကြီးနိယံ၌လည်း -

၂၀၆ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

စပိ သဒ္ဓါ၊ ဆည်းလေရာ၊ ကံမှာ ကံချင်း ကတ္တာချင်း ဟူ၍ ဖော်ပြ ပါရှိပါသည်။

၎င်း နိယံအရ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ သပြေကန် ဆရာတော်ဘုရားက ဤသို့ ရှင်းလင်းပြတော်မူပါသည်။

‘စပိသဒ္ဓါ၊ ဆည်း လေရာ၊ ကံမှာ ကံချင်း၊ ကတ္တာချင်း’ ဟူသော နိယံ အရ စသဒ္ဓါတို့မည်သည် မိမိထိုင်ရာပုဒ်နှင့် သဘော တူသော ပုဒ်ကိုသာ ဆည်းရသည်။ ကတ္တာချင်းနောက်ထိုင်လျှင် ကတ္တာချင်းသာ ဆည်းရသည်။ တပါးကို မဆည်းရ။ ကံနောက် ထိုင်လျှင် ကံချင်း၊ နိမိတ်နောင် ထိုင်လျှင် နိမိတ်ချင်း၊ ကာရီ နောင်ထိုင်လျှင် ကာရီချင်း၊ ကာရီယံနောင်ထိုင်လျှင် ကာရီယံ ချင်းသာ ဆည်းရိုးထုံးစံရှိသည်။

(သပြေကန်၊ ပ-၁၁၆)

ဆရာတော်ကြီးများ၏ စကားကို ကောက်ချက်ချသော် သမုစ္စည်းသည် တူလျှင်ဆည်း၏။ မတူလျှင်မဆည်း ဟူသော အနှစ်ချုပ်မှတ်သားဖွယ် ကို ရပေသည်။

ကတ္တာတူချင်း ဆည်းပုံ

သတ္တာ စ သာရိပုတ္တော စ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊

အနက်ပြန်ပုံ

- ၁။ မြတ်စွာဘုရားသည် လည်းကောင်း၊ သာရိပုတ္တရာသည် လည်းကောင်း တရားကို ဟောသည်။
- ၂။ မြတ်စွာဘုရားသည် တရားဟောသည်။ ရှင်သာရိပုတ္တရာ လည်း တရားဟောသည်။
- ၃။ မြတ်စွာဘုရားရော ရှင်သာရိပုတ္တရာပါ တရားဟောသည်။

ရွှေဘိုးနေ့ ဘက်ဆုတ်၊ အရကုတ်၊ သမုစ္စယပြီ။

- ၄။ မြတ်စွာဘုရားသာမက ရှင်သာရိပုတ္တရာလည်း တရားဟောသည်။
- ၅။ ရှင်သာရိပုတ္တရာအပြင် မြတ်စွာဘုရားပါ တရားဟောသည်။

ဤသို့ အနက်ငါးမျိုး မြန်မာပြန်နိုင်သည်။ လိုရင်းမှာ - သတ္တာနှင့် သာရိပုတ္တော ဟူသော ကတ္တားနှစ်ပုဒ်ကို စသဒ္ဒါက ပေါင်းဆည်းထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ကံပုဒ်ချင်းဆည်းပုံ

ဒါနဉ္စ ဒေတိ၊ သီလဉ္စ ရက္ခတိ၊
ဒါနကိုလည်း ပေးသည်။ သီလကိုလည်း စောင့်သည်။
ဒါနနှင့်သီလ ကံပုဒ်ချင်း ပေါင်းဆည်းကြသည်။

ကြွင်းသောကရိုဏ်း၊ သမ္ပဒါနံ၊ အပါဒါနံ၊ အဓိကရဏ ဟူသော ကာရက လေးပါးတို့၌လည်း တူရာချင်း သမုစ္စည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

ကာရီချင်း၊ ကာရိယချင်း ပေါင်းဆည်းပုံမှာ - ဒေါဓဿ စ သုတ်ကို အနက်ပေးရာ၌ 'စ'ကို ဒေါ စ၊ ဓဿ စ ဟု ပေါင်းစပ်၍ -

ဓဿ စ၊ ဓ၏လည်း။ ဒေါ စ၊ ဒပြုသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏ ဟုပေး၏။

ဤတွင် ဓ သည် အပြုခံ အပြောင်းခံရမှာဖြစ်၍ 'ကာရီ'ဟု ခေါ်၏။ ဒ သည် ပြုပြီး ပြောင်းပြီးသောအရာဖြစ်၍ 'ကာရိယ'ဟု ခေါ်၏။

ဓဿ စ ဟုဆိုရာ ဓကို ဒ ပြုရုံမျှမက၊ ဒ ကို တ လည်းပြုနိုင်သေးသည်ဟု ကာရိတပါးကို ဆည်း၏။ ဒေါ စ ဟုဆိုရာ၌လည်း ဓ ကို ဒ သာပြုရသည်မဟုတ်၊ ဓ ကို ဟ လဲ ပြုရသေးသည်ဟု ကာရိယတပါးကို ဆည်း၏။

ဤကား တူရာချင်း ဆည်းပုံ သမုစ္စည်း၏ သဘောအမြောက်တည်း။

တနည်း သမုစ္စည်း သုံးမျိုး

ထိုမှ တပါး သမုစ္စည်းသည်

၁။ ကာရကသမုစ္စည်း

၂။ ကြိယာသမုစ္စည်း

၃။ ဝါကျသမုစ္စည်း

ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိသေး၏။

ပုံစံ - လိင်္ဂံ နိပ္ပုဇ္ဇတေ (သုတ်)

လိင်္ဂံ၌ စ သည် သမုစ္စည်းလုပ်ငန်းတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်၏။

ကာရကသမုစ္စည်းဖြစ်ပုံ

လိင်္ဂံ၊ လိင်္ဂံကိုလည်းကောင်း။ ဓာတု စ၊ ဓာတ်ကိုလည်းကောင်း။ နိပ္ပုဇ္ဇတေ၊ ပြီးစေအပ်၏။
(ဓာတုဟူသော ကာရကတပါးကို ပေါင်းဆည်း၏)။

ကြိယာသမုစ္စည်းဖြစ်ပုံ

လိင်္ဂံ၊ လိင်္ဂံကို။ နိပ္ပုဇ္ဇတေ စ၊ ပြီးလည်းပြီးစေအပ်၏။ ဌပိယတေ စ၊ ထားလည်းထားအပ်၏။ (ဌပိယတေ ဟူသော ကြိယာတပါးကို ဆည်းသည်။)

ဝါကျသမုစ္စည်းဖြစ်ပုံ

လိင်္ဂံ၊ လိင်္ဂံကိုလည်း။ နိပ္ပုဇ္ဇတေ၊ ပြီးစေအပ်၏။ ဓာတု စ၊ ဓာတ်ကိုလည်း။ ဌပိယတေ၊ ထားအပ်၏။ (ဓာတု စ ဌပိယတေ ဟူသော ဝါကျတပါးကို ဆည်းသည်။)

သကတ် သမုစ္စည်း

ထို့ပြင် သမုစ္စည်းသည် သကတ်အနက်ကိုလည်း ဆည်း၏။ ပုဒ် တပုဒ်၌ သကတ်၊ ဒြပ်၊ လိင်၊ သင်္ချာ၊ ကာရကဟူ၍ သဒ္ဒါအချက် ငါးရပ်ရှိ၏။ သကတ္ထ(သကတ်)ဟူသည် သက+အတ္ထ=သကတ္ထ အရ မိမိ၏အနက်၊ အနက်ရင်းဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရ၏။

ပုံစံ - ပုရိသော = ယောက်ျားသည်

ဤပုံစံ၌ အဖို၊ အထီးဟူသော ယောက်ျား၏ အဖြစ်(ဇာတ်)သည် သကတ်မည်၏။ ယောက်ျားကိုယ်ခန္ဓာသည် ဒြပ်မည်၏။ သန့်ရှင်းသော အချင်းအရာသည် လိင်(ပုလ္လိင်)၊ တခုတည်း တယောက်တည်းဟူသော အနက်သည် သင်္ချာ၊ ကြိယာကို ပြီးစေသည့် ကတ္တုသတ္တိ သည် ကာရက ပေတည်း။

ဤအချက် ငါးရပ်တို့တွင် သမုစ္စည်း သည် သကတ် ကိုလည်း ဆည်း၏။

ပုံစံ - ဒါနဉ္စ ဒေတိ၊ သီလဉ္စ ရက္ခတိ။

ဤ၌ အလှူပေးခြင်းဟူသည် သကတ်တခု။ သီလဆောက်တည်ခြင်း ဟူသည်သကတ်တခု။ ဒါနဉ္စ၌ပါသော စ (သမုစ္စည်း)သည် သီလဆောက် တည်ခြင်း ဟူသော သကတ်ကို ဆည်း၏။ သီလဉ္စ၌ 'စ' (သမုစ္စည်း) သည် အလှူပေးခြင်းဟူသော သကတ် ကို ဆည်း၏ဟူပေ။

သမုစ္စည်းနှင့် သမ္ပိဏ္ဍနအထူး

ထို့ပြင် သမုစ္စည်းနှင့် နီးစပ်သော သဒ္ဒါအခေါ်တရပ်မှာ သမ္ပိဏ္ဍန ဖြစ်၏။ သမ္ပိဏ္ဍန အနက်ကို 'ပိ'သဒ္ဒါဖြင့် အပြုများ၏။ သာရတ္ထဒီပနီ ဋီကာဆရာကြီးက သမုစ္စည်းနှင့် သမ္ပိဏ္ဍန အဘူဘူယပြီး 'သမ္ပိဏ္ဍန'

4 သမုစ္စယော'ဟု ရေးသားခဲ့၏။

၂၁၀ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

သို့သော် သဒ္ဓါဆရာများကမူ “သမ္ပိဏ္ဍန” ပေါင်းခြင်းနှင့် ‘သမုစ္စည်း’ ဆည်းခြင်းသည် လုံးဝမတူဟုယူကြသည်။ သမ္ပိဏ္ဍနမှာ တခုသောကာလ၊ တခုသော ကြိယာ၌ တပြိုင်နက်မရသည်ကို ပေါင်းယူသည်။ သမုစ္စည်းမှာ တခုသောကာလ၊ တခုသောကြိယာ၌ တပြိုင်နက်ရသည်ကို ဆည်း၏။

(ရွှေရေး - ၁၇)

သမ္ပိဏ္ဍန ပုံစံ

သမယောပိ ခေါ တေ ဘဒ္ဒါလိ အပ္ပဋ္ဌိဝိဒ္ဓေါ။

ဘဂဝါပိ မံ ဇာနိဿတိ။ (မူလပဏ္ဏာသ ပါဠိ)

သမယောပိ ၌ ပိသဒ္ဓါဖြင့် ဘဒ္ဒါလိသည် သမယ (အကျိုးအပြစ်) ကိုသာ မသိရုံမကသေး၊ ကာရဏ (အကြောင်း) ကိုလည်း မသိဟု ကာရဏကို ပေါင်းယူသည်။

ဘဂဝါပိ၌ ပိဖြင့် မိမိကို မိမိသိသည်သာ မကသေး၊ မြတ်စွာဘုရား လည်း သိမည်ဟု မိမိဟူသော အနက်ကို ပေါင်းထည့်၏။

ဤတွင် ကာလကြိယာ တပြိုင်နက်မရနိုင်၊ အကျိုးကိုမသိခြင်း၊ အကြောင်းကို မသိခြင်းသည် ကာသတူ မဖြစ်ရာ။ ဤသို့ ကာလကြိယာ တပြိုင်နက်မရ၍၊ သမုစ္စည်းဖြင့် ဆည်း၍မရ။ သမ္ပိဏ္ဍန ‘ပိ’ ဖြင့်သာ ပေါင်း ရသည် ဟူလို။

သမ္ပိဏ္ဍနသည် မိမိပုဒ်မှ အခြားသောပုဒ်သို့ သွား၍ ပေါင်းသည်။ သမုစ္စည်းသည် မိမိပုဒ်သို့ အခြားသောပုဒ်ကို လာ၍ ပေါင်းစေသည်။ ဤသို့လည်း အထူးကြံကြံသေး၏။

သူများအပါး၊ ကိုယ်ကသွား၊ မှတ်သားသမ္ပိဏ္ဍနတည်း။

ကိုယ်ချည်းမပျော်၊ သူ့ကိုခေါ်၊ မိန့်သော် သမုစ္စည်း။

(ရွှေကျင်နိယံ)

ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်၊ အရကုတ်၊ သမုစ္စယပြီ။

သမုစ္စည်း နှင့် ဧဝ အနက်

ထို့ပြင် သမုစ္စယ၊ ဆင့်၍ပြု၊ ရှေ့ကပုဒ်တွင်၊ ဧဝ ဝင်မြဲ၊
ဟူ၍ ဘုရားကြီး နိယံ (၁၁၆) ၌ ဆိုသေး၏။

အဓိပ္ပာယ်ကား

သမုစ္စည်း(စ) ကို နှစ်ခါဆက်၍ ရေးသားသော် ရှေ့ပုဒ်၌ ဧဝ
(သာလျှင်)ဟူသော အနက်ထည့်၍ ယူရမည် ဟုဆိုလိုသည်။

ပထမအချက်မှာ- စ၊ စ ဟု နှစ်ခါ ရေးထားလျှင် အနက်ပြန်သော်
ရှေ့ 'စ' ၌ 'သာလျှင်' ဟူသော 'ဧဝ' အနက်ထည့်၍ မြန်မာပြန်ပါရန်။

ပုံစံ - သတ္တာ စ သာရိပုတ္တော စ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊

မြတ်စွာဘုရားသာလျှင်မက ရှင်သာရိပုတ္တရာသည် တရားဟောသည်
ဟု ဧဝ (သာလျှင်) အနက်ပေါ်အောင် ယူရမည်။

ဒုတိယအချက်မှာ ပါဠိဝါကျ ရေးသားရာ၌ စ၊ စ ဟု နှစ်ခါမရေးပဲ
ရှေ့ စ ၌ ဧဝ နှင့် တွဲပြီး (စ+ဧဝ=စေဝ) စေဝ၊ စ ဟုရေးရန်။

ပုံစံ-

န စေဝ ရူပံ န စ ရူပက္ခန္ဓော (စေဝ၊ စ)

ဟေတူ စေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာ စ (စေဝ၊ စ)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရေးရမည် ဟူလို။ ဂါထာ ဖွဲ့စည်းရာတွင်မူကား
ဤသို့ စေဝ၊ စ အစဉ် မကျသော်လည်း အပြစ်မရှိ၊ ရေးကောင်းပေ
သည်။

နောက်တချက်မှာ- ဧဝ (သာလျှင်)ကို 'မဟုတ်' (န)ဟု ပြင်းပယ်ခဲ့
သော် သမုစ္စည်း ပြန်ဖြစ်သွားခြင်းပင် ဖြစ်၏။

၂၁၂ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ပုံစံ-

ဗုဒ္ဓံ ဧဝ ဝန္ဒတိ၊ (ဧဝ ဝါကျ) ဘုရားကိုသာ ရှိခိုး၏။

န ဗုဒ္ဓံ ဧဝ ဝန္ဒတိ၊ (ဧဝ ငြင်းပယ်ဝါကျ) ဘုရားကိုသာ ရှိခိုးသည် မဟုတ်သေး။

ဤသို့ဆိုသော်- စကားကျကား-

ဓမ္မဉ္စ၊ သံဃဉ္စ ဝန္ဒတိ (သမုစ္စည်း ဝါကျ)

တရားကိုရော သံသာကိုပါ ရှိခိုးပါသည် ဟူလို။

ယခု ဖြေဆိုခဲ့သော ပါဠိသဒ္ဓါ သမုစ္စည်းသဘောအနက်ကို တတ်သိ နားလည်ပါလျှင် မြန်မာစာ အရေးအသားအတွက်လည်း များစွာအသုံး ဝင်လေသည်။ မြန်မာစာကို စနစ်တကျ သိပ်သည်း ကျစ်လစ်အောင် ရေးတတ်စေနိုင်ပေသည်။

နေ့စဉ် ‘လဲ လဲ ပဲ’ စသည့် သမုစ္စည်း ဝေါဟာရများကို အမြဲပြောနေ ကြသည်။ ရေးလည်း ရေးနေကြသည်။ သို့ရာတွင် အထက်တွင် ဖြေဆို ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ပေါင်းဆည်းခြင်း အနက်သဘော၊ ပေါင်းဆည်း ခြင်းကို ဖော်ဆောင်ပုံ၊ ပေါင်းဆည်းခြင်း အမျိုးအစား စသည်ဖြင့် ခြေခြေမြစ်မြစ် စစ်စစ်ဆေးဆေး မရှိချေ။

ပါဠိသဒ္ဓါမူကား အထက်တန်းကျသော သဒ္ဓါကြီးတရပ် ဖြစ်ပေသော ကြောင့် စကားအင်္ဂါ သဒ္ဓါအချက် အလက်များနှင့် ပတ်သက်၍ စနစ် တကျ စုစုစည်းစည်း ထုံးနည်းဖြာဖြာ စုံလင်စွာဘိသည်။ သဒ္ဓါအခြေခံ သဘောမှာ ပါဠိ၊ မြန်မာမဟူ တူညီသည်ပင်ဖြစ်ရကား ပါဠိသဒ္ဓါလာ သမုစ္စည်း၏ လက္ခဏာများကို မြန်မာဘာသာက ကဲ့ယူအသုံးပြုချေလိုက် ရုံမျှဖြင့် မြန်မာဘာသာနှင့် စာပေ အတွက် အမြတ်ကြီး ထွက်ရလေ သည်။

ရွှေတိုးနောက်ဆုတ်၊ အရကုတ်၊ သမုစ္စယပြီ။

ရှေးခေတ်က ပါဠိမြန်မာ နှစ်ဘာသာတတ် သုခမိန့်တို့သည် ဤကဲ့သို့
ဘာသာပေါင်းကူး အသုံးချရာ၌ မျက်စိရှင်ခဲ့သူများ ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။
ထို့ကြောင့်ပင် ယနေ့အခါ၌ ထိုပညာရှင်တို့၏ မြန်မာစာပေ အမွေ
အနှစ်ကို နှောင်းလူတို့ အကျိုးရှိရှိ ခံစားနေရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

၂၀။ သဒ္ဓါဝိကပ်၊ ကြံစည်အပ်၊

အရပ်အရပ်သား။

ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်းလာ သုတ်များ၌ဖြစ်စေ၊ အခြားသော ပါဠိကျမ်းဂန် အဖွဲ့၊ အကုံးများ၌ဖြစ်စေ၊ အရပ်ရပ် အခြေအနေကို သုံးသပ်၍ ဝိကပ် ဖြစ်သင့် မဖြစ်သင့် ကြံစည်အပ်ပေသည်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

ဝိကပ်- ရင်းမြစ် = ဝိကပ္ပ (ပါ) ဝိ=အထူး၊ ကပ္ပ= ကြံစည်ခြင်း၊
အထူး ကြံစည်ခြင်း။ တနည်း
ကြံစည်ခြင်း။

ပါဠိအဘိဓာန် အနေကတ္ထဝဂ်အရ ကပ္ပသဒ္ဓါ ဟောနိုင်သောအနက် ပေါင်း (၁၂)မျိုး ရှိရာ ဝိကပ္ပဟူသော ပုဒ်၌ပါရှိသော ကပ္ပသဒ္ဓါသည် တက္က= ကြံစည်ခြင်း အနက်၌ ဖြစ်ပေသည်။

သုတ်သီလက္ခန္ဓာ ဂဏ္ဍိ ကျမ်း၌ ဝိကပ်၏သဘောကို ဤသို့ ပြဆို သည်။

“ဆိုသရွေ့ အနက်များတွင် တပါးပါးကိုသာ ယူရသည်ကား ဝိကပ်။ ပြယုဂ်ကား၊ သံဃဿ ဝါ ဂဏဿ ဝါ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ၊ ဤ၌ သံဃာဂိုဏ်း ပုဂ္ဂိုလ်တပါးပါးကိုသာ ယူရသော ကြောင့် ဝိကပ်ဖြစ်သတည်း”

၁။ သီလက္ခန္ဓာဂဏ္ဍိ ၁၆၂၊ ရှင်သဒ္ဓန္ဒနန္ဒီ။ ၁၁၄၀ ပြည့်နှစ် ကျမ်းပြီး။
ပိဋကတ်တော် ပြန်ပွားရေး၊ မန္တလေး၊ ၁၃၁၄-ခု။

သဒ္ဓါဝိကပ်၊ ကြံစည်အပ်၊ အရပ်အရပ်သာ။

ပါဠိသဒ္ဓါတွင် စ၊ ဝါ၊ ပိ၊ စသော နိပါတ်ပုဒ်တို့သည် ဝါကျ၏ စ-လယ်-ဆုံး၌ သင့်သလို နေရာယူပြီး လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိသာထင်ရှားစွာ ပြကြသည်။

ဝါ သဒ္ဓါသည် များသောအားဖြင့် ဝိကပ်အနက်ကို ဖော်ပြသည်။ သမုစ္စည်း၊ အနက်ကိုလည်း တခါတရံဟောသည်။ စ သဒ္ဓါ မူကား သမုစ္စည်းအနက်ကိုသာ အထူးအပြုများ၏။ မြန်မာဘာသာ၌ 'သို့မဟုတ်၊ ဖြစ်စေ၊ သော်လည်းကောင်း' ဟူသော စကားဆက်နိပါတ် အသုံးမျိုး သည် တခုမဟုတ် တခု အထူး ကြံစည်သည့် ဝိကပ်သဘောပင်ဖြစ်သည်။

ဝိကပ်အဓိပ္ပာယ် ယင်ရှားစေရန် ပုံစံအပြည့်အစုံ ထုတ်ဆိုပါအံ့။

ကေသေသု ပန သြရောပိတေသု ဟလိဒ္ဓိစုဏ္ဏေန ဝါ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဝါ သိသဉ္စ သရီရဉ္စ ဥဗ္ဗဇ္ဇေတွာ ဂိဟိဂန္ဓံ အပနေတွာ ကသာယာနိ တိက္ခတ္တံ ဝါ ဒွိက္ခတ္တံ ဝါ သကိံ ဝါ ပဋိဂ္ဂါဟာ ပေတဗ္ဗော၊ ဒေတဝိယ ဟတ္ထေ ဒေတွာ အာစရိယော ဝါ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ သယမေဝ အစ္စာဒေတိ၊ ဝဇ္ဇတိ။

(ဟောဝါအဋ္ဌကထာ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇကထာမှ)

ပန၊ ဆက်၍ဆိုဦးအံ့။ ကေသေသု၊ ရှင်လောင်း၏ ဆံပင်တို့ကို။ သြရောပိတေသု၊ ချအပ်ကုန်ပြီးသည်ရှိသော်။ ဟလိဒ္ဓိစုဏ္ဏေန ဝါ၊ ဆန္ဒင်း မှန်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဝါ၊ အခြားသော အမွှေးနံသာ အမှန် တမျိုးမျိုးဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ သိသဉ္စ၊ ရှင်လောင်း၏ ဦးခေါင်းကို လည်းကောင်း။ သရီရဉ္စ၊ ရှင်လောင်း၏ ကိုယ်ကို လည်း ကောင်း။ ဥဗ္ဗဇ္ဇေတွာ၊ ပွတ်တိုက်၍။ ဂိဟိဂန္ဓံ၊ လှူနံကို။ အပနေတွာ ပယ်၍။ ကသာယာနိ၊ ဖန်ရည်စွန်းသောသင်္ကန်းတို့ကို။ တိက္ခတ္တံ ဝါ၊ သုံးကြိမ်ဖြစ်စေ။ ဒွိက္ခတ္တံ ဝါ၊ နှစ်ကြိမ်ဖြစ်စေ။ သကိံ ဝါ၊ တကြိမ် သာဖြစ်စေ။ ပဋိဂ္ဂါဟာပေတဗ္ဗော၊ ခံယူစေအပ်၏။

အထာပိ၊ အကယ်၍။ အဿ၊ ထိုရှင်လောင်း၏။ ဟတ္ထေ၊ လက်၌။ ဒေတွာ၊ သင်္ကန်းကို မပေးမူပဲ။ အာစရိယော ဝါ၊ ဆရာသည်

၂၁၆ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

လည်းကောင်း။ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ၊ ဥပဇ္ဈာယ်သည်လည်းကောင်း။ သယ
မေဝ၊ ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ အစ္စာဒေတိ၊ ဝတ်ပေးငြားအံ့။ ဝဋ္ဋတိ၊
အပ်သည်ပင်ဖြစ်၏။

မြန်မာဘာသာသက်သက် ပြန်သော်ကား ဤသို့ဖြစ်၏။

ရှင်လောင်းကို ဆံချ် ပြီးသော် ဆန္ဒင်းမှန် သို့မဟုတ်၊ အခြားသော
အမွှေးရနံ့ အမှန်တမျိုးမျိုးဖြင့် ခေါင်းရောကိုယ်ပါ ပွတ်တိုက်၍ လူနံ့
ပျောက်အောင်လုပ်ရမည်။ ထို့နောက်မှ သင်္ကန်းကို သုံးကြိမ်ဖြစ်စေ၊
နှစ်ကြိမ်ဖြစ်စေ၊ တကြိမ်တည်းဖြစ်စေ၊ (ရှင်လောင်းအား) ခံယူစေရမည်။

အကယ်၍ ရှင်လောင်းလက်၌ သင်္ကန်းကို မပေးအပ်ပဲ ဆရာကိုယ်
တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ ဥပဇ္ဈာယ်ကိုယ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ ဝတ်
ပေးလျှင်လည်း ဝတ်ပေးကောင်းသည်။

ဖော်ပြပါ ပါဠိသာဓကနှင့် မြန်မာပြန်ပုံစံတို့ကို စနစ်တကျလေ့လာ
လျှင် ဝိကပ်အကြောင်းသိနားလည်နိုင်ပြီ။

ပုံစံ (၁) ဟလိဒ္ဓိစုဏ္ဏေန ဝါ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဝါ ဟူသောစကား၊

(၂) တိက္ခတ္တံ ဝါ ဒ္ဓိက္ခတ္တံ ဝါ သင်္ကံ ဝါ ဟူသောစကား၊

(၃) အာစရိယော ဝါ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ ဟူသောစကား။

ဤစကားရပ်တို့သည် ဝိကပ်အနက်ရှိသော စကားတို့ ဖြစ်ကြ၏။
ဝိကပ်အနက်ရှိကြောင်းကို 'ဝါ'ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်ကပြ၏။

ပုံစံ (၁) ၌ ခေါင်းရိတ်ပြီးသောရှင်လောင်းကို ဆန္ဒင်းမှန်နှင့်ပွတ်တိုက်
သည်။ ဤကား မူရင်းအချက်တည်း။ သို့ဆိုက ဆန္ဒင်းမှတစ်ပါးအခြား
အမှန်တို့ဖြင့် မလိမ်းမှပွတ်ကောင်းသလောဟု မေးစရာရှိ၏။ ထို့ကြောင့်
တနည်းကြံပြီး ဆန္ဒင်းမှတစ်ပါး အခြားနံ့သာမှန်များဖြင့် လိမ်းပွတ်ပေး

၁။ မြန်မာဝေါဟာရ၌ 'ဆံချ်'ဟု သုံးခြင်းသည် ပါဠိ 'ကေသေသု ဩရော
ဝိတေသု'ဟူသော စကားကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်သည်။

သဒ္ဒါဝိကပ်၊ ကြံစည်အပ်၊ အရပ်အရပ်သာ။

ကောင်းသည်ဟု ထပ်ဆိုလေသည်။ စကားကို ပေါင်းလိုက်သော် ဆန္ဒင်း
မှုန့်၊ အခြားနံ့သာမှုန့်၊ မည်သည့်အမှုန့်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ လိမ်းပွတ်ပေးကောင်း
သည်ဟု သိအပ်ပေသည်။ ဤသို့ တမျိုးမဟုတ် တမျိုးဟူသောအနက်ကို
‘ဝိကပ်၊ ဝါ’က ပြလေသည်။

ပုံစံ(၂)၌လည်း ထိုနည်းတူပင်၊ သုံးကြိမ်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ကြိမ်ဖြစ်စေ၊
တကြိမ်ဖြစ်စေ၊ ခံယူစေနိုင်သည်။ ကြိုက်သလိုလုပ်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ပုံစံ(၃)၌လည်း ရှင်လောင်းကို သူ၏မူလဆရာကဖြစ်စေ၊ ဥပဇ္ဈာယ်
ပြုသည့်ဆရာကဖြစ်စေ၊ တပါးပါးက ကိုယ်တိုင် သင်္ကန်းဝတ်ပေးလျှင်
လည်း ဝတ်ပေးနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဤပုံစံသုံးရပ်တွင် ပထမပုံစံ၌ ဆန္ဒင်းမှုန့်ရော၊ အခြားနံ့သာမှုန့်ရော
လိမ်းပွတ်ပေးရမည်ဟု မဆိုလိုကြောင်း။ ဒုတိယပုံစံ၌လည်း သုံးကြိမ်
လည်း ခံယူစေရမည်၊ နှစ်ကြိမ်လည်း ခံယူစေရမည်၊ တကြိမ်လည်း ခံယူ
စေရမည်ဟု မဆိုလိုကြောင်း။ တတိယပုံစံ၌လည်း မူလဆရာရော ဥပဇ္ဈာယ်
ဆရာပါ နှစ်ပါးလုံးက ဝတ်ပေးရမည်ဟု မဆိုလိုကြောင်းကို သိအပ်ပေ
သည်။ ဝိကပ်သဘောမှာ တခုမဟုတ် တခုကိုသာ ဆိုလိုသည်။ သို့မဟုတ်
ဆိုအပ်သရွေ့ အများထဲက တခုခုကိုသာ ဆိုလိုသည်။

ဝိကပ်နှင့်သမုစ္စည်း

ဝိကပ်ကို ပိုမိုထင်ရှားစေရန် ဝိကပ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော
သမုစ္စည်းနှင့် ယှဉ်ကြည့်သင့်၏။ သမုစ္စည်းသဘောမှာ-

‘ကိုယ့်ချည်းမပျော်၊ သူ့ကိုခေါ်၊ မိန့်သော် သမုစ္စည်း’
ဆိုသည့်အတိုင်း အခြားသော အနက်ကိုပါ ပေါင်းယူသည့် သဘော
ဖြစ်သည်။

အထက်ပါ မဟာဝါအဋ္ဌကထာ ကောက်နုတ်ချက်၌ ‘သီသဉ္စ
သရီရဉ္စ’ဟူသည် သမုစ္စည်းအနက်ရှိသောပုဒ်များတည်း။ ‘စ’သဒ္ဒါသည်

၂၁၈ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

သမုစ္စည်းအနက်ကိုပြန်။ သီသဉ္စ၊ ရိတ်ပြီးသော ခေါင်းကိုလည်းကောင်း။ သရီရဉ္စ၊ ကျန်သော ကိုယ်အင်္ဂါကိုလည်းကောင်း၊ လူနံပျောက်အောင် ဆန္ဒဖြင့် ပုတ်လိမ်းရမည်ဟု ဆိုလိုချက်တွင် ခေါင်းရောကိုယ်ပါ နှစ်မျိုးလုံးကို လိမ်းပေးရမည်ဟု သိရသည်။ သီသဉ္စ ၌ စ-သည် သရီရကို ပေါင်းယူသည်(ဝါ)ခေါ်ယူသည်။ သရီရဉ္စ ၌-စသည် သီသဉ္စကိုခေါ်ယူသည်။ ခေါင်းသာမက ကိုယ်ကိုပါလိမ်းဟုဆိုလိုသည်။

အကယ်၍ သီသံ ဝါ သရီရံ ဝါ ဟု ဝိကပ်ရေးငြားအံ့။ ခေါင်းကိုလိမ်း သို့မဟုတ် ကိုယ်ကိုလိမ်း၊ တခုခုသာလိမ်းဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်သည်။ သို့သော် လူနံပျောက်အောင် လိမ်းရမည်ဖြစ်၍ ခေါင်းသာမက ကိုယ်ပါလိမ်းရန် လိုအပ်သဖြင့် ဝိကပ်ဖြင့်မရေးပဲ ခေါင်းရောကိုယ်ပါ ရအောင် သမုစ္စည်းဖြင့် ရေးခြင်းဖြစ်လေသည်။

အချုပ်မှာ-ဝိကပ်သဘောသည် တခုကိုယူလျှင် အခြားတခုကိုလွတ်ရသည်။ တပြိုင်တည်းနှစ်ခု သုံးခု စသည် ဖြစ်နိုင်ခြင်းကို ပြသည်။ ဤကဲ့သို့ တခုဖြင့်တခု၊ ဒါဆိုဒါ သတ်သတ် မှတ်မှတ် စွဲစွဲမြဲမြဲမဆိုပဲ ရှေးချယ်ခွင့်ပေး၍ ဆိုသည့်အတွက် အနိယတ ဝိကပ် ဟု လည်း ခေါ်သေး၏။ (အနိယတ=မမြဲ)။

ဝိကပ်သည် 'တပြိုင်နက်'ကိုသာ ကန့်ကွက်သည်(ဝါ)တခုမဟုတ်တခုကိုသာ ခွင့်ပြုသည်။ သို့သော် အခြားသော ကြိယာ ကာရက တို့ကိုမူ ကား မကန့်ကွက်ပေ။ ဥပမာပုံစံ(၃)၌ ဆရာကပဲ ဝတ်ပေးပေး၊ ဥပဇ္ဈာယ်ကပဲ ဝတ်ပေးပေးဟု ဆရာကိုရော ဥပဇ္ဈာယ်ကိုပါ ခွင့်ပေးထား၏။ သို့သော် နှစ်ဦးလုံးတပြိုင်နက်မလို၊ တဦးဦးသာလိုသည်ဟု ဝိကပ်က ပြပေသည်။

ထိုသို့ အခြားသော ကြိယာ ကာရက တခုခုကိုလည်း ခွင့်ပြုသောကြောင့် အနိယမ ဝိကပ်သည် အခြားသော ကြိယာကာရကကိုပါ ပေါင်းယူသည့် သဘော (သမုစ္စည်းသဘော) လည်း မကင်းဟု ဆရာတို့ဆိုကြကုန်၏။

အနိယမာ၊ ဝိကပ်ဝါ၊ သမုစ္စည်းနှင့် တူသင့်စွာ။

(ရွှေရေး)

၂၂၀ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကင်္ဂလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ထိုနည်းအတူ-

- (၁) ယော ပန ဘိက္ခု ဇာတရူပရဇတံ ဥဂ္ဂဏေယျ၊
နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။
- (၂) ယော ပန ဘိက္ခု ဇာတရူပရဇတံ ဥဂ္ဂဏှာပေယျ၊
နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။
- (၃) ယော ပန ဘိက္ခု ဇာတရူပရဇတံ ဥပနိက္ခိတ္တံ သာဒိ ယေယျ၊
နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။

ဤကဲ့သို့ သုံးဝါကျခင်းမှ ဆိုလိုရင်း ပြည့်စုံမည့်နေရာမျိုးတွင် အနိယမ ဝိကပ်ဝါကို အသုံးပြုပြီး ဥဂ္ဂဏေယျ ဝါ ဥဂ္ဂဏှာပေယျ ဝါ ဥပနိက္ခိတ္တံ ဝါ သာဒိယေယျ၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဟူ၍ တဝါကျတည်း နှင့် ပြီးအောင် ချဉ်းချုံးရေးသားလိုက်နိုင်ပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဝိကပ်၏သဘောသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ပိုင်း၌ လည်းကောင်း၊ ပါဠိရေးသားသည့် သဒ္ဓါပိုင်း၌လည်းကောင်း အထူး ထိရောက်ကြောင်း သိရပေသည်။

စိန္တကျော်သူ ဦးဩသည် ဤအထိ မျှော်မြင်ပြီး-
သဒ္ဓါ ဝိကပ်၊ ကြံ့စည်အပ်၊ အရပ်အရပ်သာ၊
ဟု ဆိုခဲ့သလော့ဟု တွေးတောဖွယ် ဖြစ်ပေသည်။

ဝိကပ်အနက်ပြ မြန်မာစကားဆက် နိပါတ်များ

မြန်မာဘာသာ၌-သော်လည်းကောင်း၊ သော်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်စေ ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ဟူသော မြန်မာနိပါတ်ပုဒ်များသည် တခုမဟုတ် အခြား တခု ဟူသော ဝိကပ်အနက်သဘောကိုပင် ဖော်ပြလေသည်။

ဗုံစံ - (၁) သော်၎င်း၊ သော်၎င်း (သော်လည်း-သော်လည်း ကောင်း)

သဒ္ဓါဝိကပိ၊ ကြံစည်အပ်၊ အရပ်အရပ်သာ၊

၂၂၁

သာသော်၎င်း၊ သမီးသော်၎င်း တယောက်ယောက်
သေလျှင်၊

(မနုဓမ္မသတ်- ၁၆၆)

ရှေ့ထီးရှေ့နန်းကို သော်လည်း ပေးအပ်မည်လော၊
စစ်ပွဲ သော်လည်း ပြိုင်ဆိုင်မည်လော။ (မဟာ
ဇနက ဇာတ်တော်ကြီး ပထမ၊ မင်းဘူး ဦးဩ
ဘာသ)

(၂) ဖြစ်စေ- ဖြစ်စေ

ဘင်္ဂလားမြို့သို့ ငင်သည် ဖြစ်စေ၊ မဝင်သည်
ဖြစ်စေ အလို့ရှိရာသွားနိုင်ပါသည်။ (ကင်းဝန်-
လန်ဒန်သွား-- ၁၈)

(၃) သို့မဟုတ်-

သမ္ဗန်ငယ်ကို ရွက်တိုက်၍၊ သို့မဟုတ် ထိုးခတ်၍
ကူးပို့ကြသည်။ (လန်ဒန် ၄၂)

သော် လည်းကောင်း၊ ဖြစ်စေ ဝိကပိနိပါတ်တို့ကို နှစ်ကြိမ်နှစ်ခါစီသာ
မက သုံး၊ လေး၊ ငါးခါ ဆက်၍ ရေးနိုင်သည်။ အကြိမ်သတ်မှတ်ချက်
မရှိချေ။ ‘သို့မဟုတ်’ကိုလည်း တကြိမ်မက ဆက်၍သုံးနိုင်၏။

သို့ရာတွင် သော်လည်းကောင်းနှစ်ခုကြား၊ ဖြစ်စေနှစ်ခုကြားတို့၌
‘သို့မဟုတ်’ ထည့်၍ မရေးသင့်။ အပိုပင်ဖြစ်၏။

‘သို့မဟုတ်’ ပိုသော ပုံစံများ-

(၁) အခြားသစ်သားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် သံဖြင့်
သော်လည်းကောင်း ပိုးပြီးလျှင်၊

၃။ လက်သမားအတတ်နှင့်ပန်းရံပညာ-ဘာသာပြန်စာပေအသင်း၊ ၁၉၅၁-ခု။

၂၂၂ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ဤပုံစံ၌ သော်လည်းကောင်း၊ နှစ်ခုအလယ်ရှိ 'သို့မဟုတ်' မှာ စကားပို မျှသာ ဖြစ်သည်။ 'သို့မဟုတ်' မပါပဲ ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပာယ် ပြည့် စုံပြီး ဖြစ်၏။

ပါဠိသို့ ပြောင်းကြည့်လျှင် ပို၍ ထင်ရှား၏။

(ပါဠိ) အညေန ဒါရုနာ ဝါ၊ ဝါ၊ အယသာ ဝါ ပက္ခိပိတွာ၊

(အနက်) အညေန၊ အခြားသော၊ ဒါရုနာ ဝါ၊ သစ်သွားဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ဝါ၊ သို့မဟုတ်။ အယသာ ဝါ၊ သံဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ပက္ခိပိတွာ၊ ပိုးပြီးလျှင် (ပေါင်းထည့်ပြီးလျှင်)။

ဤတွင် ဒါရုနာ ဝါ နှင့် အယသာ ဝါ ဟူသော ဝါ နှစ်လုံးကြားရှိ 'ဝါ' သည် ငုတ်တုတ်ထိုင်နေရုံမျှသာရှိသည်။ စည်းကမ်းကြီးသော ပါဠိ ဘာသာ၌ ဤကဲ့သို့ စကားပိုမပါရှိရပေ။ မြန်မာဘာသာ၌လည်း ထို နည်းတူပင်။ မလိုအပ်ပဲ အပိုမပါလေ ကောင်းလေပင်တည်း။

(၂) အာဖရိကကျွန်းပြင် ပင်လယ်ကြီးက ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ်၊ တူးမြောင်း စွစ်မြို့ထွက် ပင်လယ်နီဖြစ်စေ၊ လာရောက်သမျှ သဘောတို့သည် အေဒင်မြို့သို့ ရောက်ရသည်။ (လန်ဒန်-၃၅)

ဤ၌လည်း ဖြစ်စေ နှစ်ခုကြားရှိ 'သို့မဟုတ်' သည် ပမာဒလေခ၊ အပိုမျှသာ။

ဝိကပ်သုံးသတ်ပြုဖွယ်

ပါဠိဝိကပ် 'ဝါ' ကို အသုံးပြုရာ၌ဖြစ်စေ၊ မြန်မာဝိကပ် 'သော်လည်း ကောင်း ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် တို့ကို အသုံးပြုရာ၌ ဖြစ်စေ၊ အထူးသတိပြု ရန် အချက်မှာ ဝိကပ်ဖြင့် အနက်လဲလှယ်သောပုဒ်ချင်းတူရမည့် အချက် ဖြစ်သည်။ နာမ် ချင်း၊ ကြိယာချင်း၊ အထူးပြုပုဒ်ချင်း၊ ဝိဘတ်ချင်း၊ အနည်းအများပုဒ်ချင်း စသည်တူရ မည်ဖြစ်သည်။

သဒ္ဓါဝိကပ်၊ ကြံစည်အပ်၊ အရပ်အရပ်သာ။

- (၁) ပုရိသော ဝါ ဂစ္ဆတိ ဝါ (နာမ်နှင့်ကြိယာ)
ယောကျ်ား သော်လည်းကောင်း၊ သွား၏ သော်လည်း
ကောင်းဟု ဝိကပ်မပြုနိုင်။
- (၂) ပုရိသော ဝါ သောဘနံ ဝါ (နာမ်နှင့်နာမဝိ)
ယောကျ်ားသော်လည်းကောင်း၊ လှသော်လည်းကောင်း
ဟု ဝိကပ်မပြုနိုင်။
- (၃) ပုရိသော ဝါ မနုဿံ ဝါ (ကတ္တားနှင့် ကံ)
ယောကျ်ား သော်လည်းကောင်း၊ လူကို သော်လည်း
ကောင်းဟု ဝိကပ် မပြုနိုင်။
- (၄) ပုရိသော ဝါ ဇနာ ဝါ (ဧကဝုစံ ဗဟုဝုစံ)
ယောကျ်ား သော်လည်းကောင်း၊ လူတို့ သော်လည်း
ကောင်းဟု ဝိကပ်မပြုနိုင်။

အခြားသိရန်အချက်တရပ်မှာ ဝိကပ်ကို ပုဒ်ချင်းဖြစ်စေ၊ ပုဒ်စုချင်း
ဖြစ်စေ၊ ဝါကျချင်းဖြစ်စေ ထိုက်သလို လဲလှယ်အသုံးပြုနိုင်သည်။

- ပုံစံ။ (၁) လူကိုသော်လည်းကောင်း၊ နတ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊
(ပုဒ်ချင်း)။
- (၂) လူ့ပြည်ရှိ လူကိုသော်လည်းကောင်း၊ နတ်ပြည်ရှိ နတ်ကို
သော်လည်းကောင်း၊ (ပုဒ်စုချင်း)။
- (၃) မိဘကိုပြစ်မှားသည်ဖြစ်စေ၊ ဆရာသမားကို ပြစ်မှားသည်
ဖြစ်စေ (ဝါကျချင်း)။

အထူးမှာ ‘သော်လည်းကောင်း’ ကို သုံးလျှင် ဝါကျရှိ ကြိယာအဆုံး
သတ်စကားလုံးကို ပယ်ဖြုတ်ပြီးမှ သော်လည်းကောင်း ကို ဆက်ရ၏။

၂၂၄ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ပုံစံ-

မိဘကို ပြစ်မှားသော်လည်းကောင်း၊ ဆရာသမားကို စော်ကား
သော်လည်းကောင်း၊ (သည်-ဖြုတ်သည်)။

ဤသို့ဖြင့် 'ဝိကပ်'၏ သဘောသည် မြန်မာဘာသာ အရေးအသား
၌ပါ သက်ဝင်အသုံးကျလျက်ရှိကြောင်းတွေ့ရ၏။

ဦးဩ၏ ဤသဒ္ဓါဝိကပ် သံပေါက်သည် မြန်မာသဒ္ဓါဟူ၍ နယ်ချဲ့
အင်္ဂလိပ်တို့ စတင်ရေးသေးခင် (မြန်မာသဒ္ဓါ စာအုပ်ခရီးသေးခင်) ရှေး
အခါက ပါဠိသဒ္ဓါတတ်လျှင် မြန်မာစာပေကို ကောင်းစွာရေးသားလာ
နိုင်ခဲ့ခြင်း၏ သာဓကတရပ် ဟုဆိုနိုင်ပေသည်။ ။

၂၁။ ပါဠိသရုပ်၊ ပါဠိနေနုဂုဏ်၊ လူနုဂုဏ်မသိနိုင်။

ပါဠိ ပါဠိသားတို့၏ သဘော သရုပ် အနက် အနေအထားတို့သည် အချို့အရာ ငုပ်ကွယ်၍ နေထုတ်ကား လူနုဂုဏ် လူညံတို့သည် သိနိုင် ခက်ကုန်ပေသည်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

ပါဠိဟူသည်ကား-

‘ပါဠိ’ဟူသည် ပကဋ္ဌာနံ ဝစနာနံ အာဠိတိ ပါဠိ၊ ပကဋ္ဌာနံ၊ မြတ်ကုန်သော။ ဝစနာနံ၊ စကားတော်တို့၏။ အာဠိ၊ အစဉ်တည်း။ ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ မြတ်သော စကားတော်အစဉ် (ဝါ) မုက္ခပါဠိတော်ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရလေသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀ ကျော်ကာလက မဇ္ဈိမဒေသ မဂဓ တိုင်း၌ အများပြည်သူတို့ သုံးစွဲပြောဆိုကြသော ဘာသာကို မာဂဓိဘာသာဟု ခေါ်၏။ ယင်းမာဂဓိဘာသာသည် နတ် ဗြဟ္မာများပြောသော ဘာသာစကားဖြစ်၏။ ကမ္ဘာဦးကာလ ဗြဟ္မာပြည်မှ ဆင်းသက် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ကြသော ကမ္ဘာဦးသားတို့သည်လည်း ဤ မာဂဓိဘာသာ စကားကိုပင် ဆက်ပြောပြောခဲ့ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာဦးအစ မူလ ဘာသာဖြစ်ကြောင်း အဆိုရှိပေသည်။

မဇ္ဈိမဒေသ၌ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မြတ်စွာဘုရားပွင့်ထွန်းတော်မူလာသော အခါ ဤမာဂဓိဘာသာစကားကို အသုံးပြုပြီး တရားဓမ္မများကို ဟောကြားတော်မူလေသည်။

၂၂၆ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် မာဂဓိဘာသာသည် နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၏ ကျက်စားရာ ဘာသာဖြစ်၍ အခြားသော ဘာသာစကားတို့ထက် ကောင်းမွန်းသည့် အတွက်ဖြစ်၏။

မြတ်စွာဘုရားသည် ပညာအရှိဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီးဖြစ်တော်မူသည့် အားလျော်စွာ မြတ်စွာဘုရားဟောကြားသော စကားတော်အစဉ်သည် သာမန်အရပ်သုံး မာဂဓိ ဘာသာစကားထက် အဆင့်အတန်းမြင့်သွား ပြန်လေသည်။ သဒ္ဓါနည်း၊ ဆန်းနည်း၊ အလင်္ကာနည်း၊ နေတ္တိ နည်း စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ လေးနက်သော တရားဓမ္မများကို ဖော်ပြ ခြင်းကြောင့် သာမန်အရပ်သူ၊ အရပ်သားများ ပြောသော စကားစဉ် ထက် ထူးခြားသည့် ဝိသေသဂုဏ်ရှိလာခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ပင် ထိုမြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော် စကားစဉ်ကို 'ပါဠိ'ဟူ၍ ဂုဏ်ပြု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။

သို့ဖြစ်၍ ပါဠိသည် ဘာသာစကားတရပ်၏ အမည်မဟုတ်၊ ပါဠိဟူ သည် ဘုရားရှင်၏ စကားတော်အစဉ်သာဖြစ်သည်။ ဘုရားပြောသော ဘာသာစကားမှာမူ မာဂဓိ ဘာသာစကားသာဖြစ်သည်။ ဤသို့ခွဲခြား မှတ်သားရာသည်။

ယခုခေတ်၌မူ မာဂဓတိုင်းသားတို့၏ မူသဘာသာစကားအနေဖြင့် လုံးဝပျောက်ကွယ်သွားပြီး ဘုရားဟော ပိဋကတ် ပါဠိတော်များသာ တည်ရှိနေသဖြင့် ဤပိဋကတ်ပါဠိတော်ကိုပင် ပါဠိဘာသာဟူ၍ ထင်မှတ် သုံးစွဲနေကြခြင်းဖြစ်လေသည်။

ပါဠိနည်း၏ခက်ခဲပုံများ

ထိုပါဠိနည်းသည် လူသာမန်တို့ မကြုံစည်နိုင်လောက်အောင်ပင် ဆန်းကြယ်နက်နဲလှပေသည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိအကြောင်းကို ကောင်း ကောင်းကြီးသိတော်မူကြသော ဆရာအရှင်မြတ်တို့က-

၁။ နိရုတ္တိ-သဒ္ဓါ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ=ဉာဏ်အထူး။

အစိန္တေယျာနုဘာဝဿ ဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ပါဠိနယော အစိန္တေယျော ဟောတိ။

ဟူ၍ နှုတ်တံဆိပ်မပ်နှိပ်တော်မူခဲ့ကြလေသည်။

အနက်ကား။ ဟိသစ္စံ၊ အမှန်စင်စစ်။ အစိန္တေယျာ နုဘာဝဿ၊ မကြံစည်အပ် မကြံစည်နိုင်အောင် ဘုန်းအာနုဘော်ရှိတော်မူသော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ၊ ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင် သစ္စာခိုင်ကို ပိုင်ပိုင်လှမ်းကိုင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏။ ပါဠိနယော၊ ပါဠိနည်းသည်။ အစိန္တေယျော၊ လူသာမန်တို့ မကြံတဲနိုင် နက်ဆုံးတိုင်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေသည်။

ပါဠိတော်မြတ်၏ နက်နဲမှုကား ဤသို့ဖြစ်၏။

- ၁။ ဓမ္မဂမ္ဘီရ = ပါဠိအရာအားဖြင့် နက်နဲခြင်း၊
- ၂။ အတ္ထဂမ္ဘီရ = အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် နက်နဲခြင်း၊
- ၃။ ဒေသနာဂမ္ဘီရ = ဟောပုံပြောပုံ တရားဆင်ပုံအားဖြင့် နက်နဲခြင်း၊
- ၄။ ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရ = ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိစရာ တရားသဘောအားဖြင့် နက်နဲခြင်း၊

ဤသို့အားဖြင့် နက်နဲမှုလေးရပ်ရှိလေသည်။

တနည်းအားဖြင့် ဘုရားဟော ပါဠိတော်မြတ်သည် -

- ၁။ သဒ္ဓဂမ္ဘီရ = သဒ္ဓါရေးအားဖြင့် နက်နဲခြင်း၊
- ၂။ အတ္ထဂမ္ဘီရ = အနက်ပေးအားဖြင့် နက်နဲခြင်း၊
- ၃။ သဒ္ဓတ္ထဂမ္ဘီရ = သဒ္ဓါအနက် နှစ်ချက်လုံး တပေါင်းတည်း နက်နဲခြင်း၊
- ၄။ အဓိပ္ပာယ်ဂမ္ဘီရ = ယူရမည့် အဓိပ္ပာယ်ထိရောက်မှု အားဖြင့် နက်နဲခြင်း၊

ဟူသော ဂမ္ဘီရလေးဖြာတို့နှင့် ကိုလုံပြည့်စုံနေပေသည်။

၂၂၀ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

သဒ္ဓါစောင်းတန်းများ သွယ်၍

ထိုသို့ မုက္ခပေါင်းပေါင်းတော်မြတ်၏ နက်နဲ ဆန်းကြယ်လှသောကြောင့် ဟောတော်မူရင်းဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ ဆိုလိုရင်းကို ‘ဗုဒ္ဓမတိ’ မတိမ်းမစောင်း အဖြောင့်အမှန် သိရှိနားလည်နိုင်ကြစေရန်အလို့ငှာ ခေတ်အဆက်ဆက် ဗုဒ္ဓဝါဒီ ပညာရှင်ကြီးများသည် သဒ္ဓါကျမ်းများစွာတို့ကို စီရင်တော်မူခဲ့ကြကုန်သည်။ သဒ္ဓါစောင်းတန်း သွယ်ခဲ့ကြကုန်၏။ သဒ္ဓါငြမ်းဆင်ခဲ့ကြကုန်၏။

တနည်းအားဖြင့် ဘုရားဟောပေါင်းတော်မူရင်းများ မူလ အရှိအတိုင်း အတိမ်းမစောင်း အငဲ့အစိုက် မရှိစေပဲ တည့်မတ်နေစေရန် သဒ္ဓါကျမ်းများစွာတို့ဖြင့် ကျားကန်ခဲ့ကြကုန်သည်။

မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တိုင်ကလည်း-

‘ပုဒ်ဗျည်းမမှန်လျှင် အနက်မမှန်၊ အနက်မမှန်လျှင် ငါဘုရား သာသနာ့ကွယ်ပသ့် ဖြစ်လာလိမ့်မည်’

ဟု ဟောတော်မူခဲ့သည်ဖြစ်ရာ သဒ္ဓါဆရာတို့၏ ကြိုးစားချက်သည် အားတက်ဖွယ်ရာပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့်ပင် အက္ခရာပုဒ်ပေါင်း ရုပ်စာတ်ပစ္စည်း အနည်းနည်းသော သဒ္ဓါလက္ခဏာတို့ကို မတတ်မသိသူသည် ပိဋကသုံးပုံကို လေ့လာ သော်လည်း ပုဒ်တိုင်းပုဒ်တိုင်းမှာ တွေ့ငယ်မှားလျက် ဟောဆင်ကန်းကြီးပမာ ဖြစ်နေရှာမည့်အကြောင်း သတိပေးခဲ့ကြပေသည်။

ကစ္စာယန ထေရာပဒါန အဋ္ဌကထာကြီး၌ တေဒဂ်ရ ရှင်မဟာကစ္စည်းထေရ်မြတ်သည် ကစ္စာယန ဗျာကရဏကျမ်း၊ မဟာနိရုတ္တိကျမ်း၊ နေတ္တိကျမ်းတို့ကို သံဃာ ပရိသတ်အား ဟောကြားပို့ချခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။ ထို့နောက် ယမကမဟာထေရ်မြတ်က စူဠန်ရုတ္တိကျမ်းကို

၁။ အင်္ဂုတ္တိုရ် ပါဠိတော်၊ သဒ္ဓါမုသုဒ္ဓါသုတ်။

ပါဠိသရုပ်၊ ပါဠိနေဠပ်၊ လူနပ်မသိနိုင်။

ဆက်လက်စီစဉ်ခဲ့၏။ သာသနာ့ သမိုင်းတလျှောက်တွင် သဒ္ဒါကျမ်းကြီးများ ပေါ်ခဲ့ ကျော်ခဲ့ပေရာ ယခုအခါ၌ ကဏ္ဍည်းသဒ္ဒါကျမ်း၊ မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဒါကျမ်း၊ သဒ္ဒါနိတိကျမ်းဟူသော ကျမ်းရင်းကြီးများ အထင်အရှား ရှိနေ၏။ ထိုကျမ်းများကိုမိမိ၍ ပေါ်ခဲ့သော သဒ္ဒါကျမ်းများကား များစွာရှိ၏။

ပါဠိနေဠပ်ကို ဖော်ရန်ခက်ပုံ

သံပေါက်အဆိုအတိုင်း ပါဠိသရုပ် ပါဠိ နေဠပ်ကို လူနပ်တို့ သိနိုင်ခဲပုံကို သိသာရုံမျှ ဖော်ပြပါအံ့။

ပုံစံ- ၁။

ဒေသိတံ ဓမ္မံ

ဤ ဒေသိတံဟူသော ပုဒ်သည် အတွေ့ရများသော ပုဒ်ဖြစ်သော်လည်း အနက်ဆန်းကြယ်ပုံကိုမူ သိနိုင်ခဲလှသည်။

၁။ ဒေသိတံ = ဟောတော်မူအပ်သော (ဒိသဓာတ်၊ တပစ္စည်း)

၂။ ဒေသိတံ = သင်္ချေလေးရပ်တသိန်း ကပ်လုံး ရှာမှီး တော်မူအပ်သော (ဒအာဂုံ၊ ဒေသိတံ)

၃။ ဒေသိတံ = ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ ကြိုးပမ်း ရှာမှီးတော်မူအပ်သော (ဒု+ဒေသိတံ)

ဓမ္မံ = တရားကို

ဟောအပ်သော တရား၊ လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကာလပတ်လုံး ရှာကြံခဲ့ရသောတရား၊ ပင်ပန်းဆင်းရဲခံ၍ ပါရမီတော်များ ဖြည့်ဆည်းကာ ရှာမှီးခဲ့ရသောတရား၊ ဤသို့လျှင် သဘာဝကျသော အနက်၊ အတွင်းဠပ် အနက်တို့ကို ဖော်ထုတ်ယူရလေသည်။ (နိတိ၊ ပဒ၊ နိ၊ နာ- ၂)။

၂၃၀ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ပုံစံ- ၂။

ကာမ မယိကံ

ဤပုဒ်ကို ပထမဦးစွာ ကာမပုဒ်ရင်း + မယပစ္စည်း + ကိက ပစ္စည်း ဟု ဖော်ထုတ်သိရှိရန်လို၏။ ပုဒ်ကိုသိပြီးသောအခါ အနက်သိရန် လိုပေ သေး၏။

ကာမမယိကံ = ဝတ္ထုကာမဖြင့်ပြီးသော။ (ဤသို့ပေးလျှင် ကိက ပစ္စည်း၊ အနက်မဲ့)

(ဝါ) = ကာမအစုကိုစွဲ၍ဖြစ်သော။ (ဤသို့ပေးလျှင် မယ ပစ္စည်း၊ အနက်မဲ့)

(ဝါ) = ဝတ္ထုကာမဖြင့်ပြီးသော ကိလေသာကာမနှင့်စပ်သော (ဤသို့ပေးလျှင် မယ၊ ကိကပစ္စည်း နှစ် မျိုး လုံး အနက်ရှိ)

ပုံစံ- ၃။

နမော ကရေန မေ သောတ္တိ။

၁။ နမော၊ ရှိခိုးခြင်းကို။ ကရေန၊ ပြုခြင်းကြောင့်။ (နမော နာမ်ပုဒ်)

၂။ နမောကရေန၊ ရှိခိုးခြင်းဟူသော ကောင်းမှု ကြောင့်။

(နမော၊ နိပါတ်ပုဒ်)

မေ၊ ငါ့အား။

၁။ သောတ္တိ (သု + အတ္တိ) ကောင်းသော အကျိုး ရှိခြင်းသည်။ (ဝါ) ကောင်းသောအလိုရှိခြင်း သည်။

၂။ သောတ္တိ (သု + ဣတ္တိ) ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇျင်တည်း ဟူသော တင့်တယ်သော မိန်းမ ရတနာသည်။ (အတ္ထု) ဖြစ်စေသတည်း။

ပါဠိခရပ်၊ ပါဠိနေဇပ်၊ လူနပ်မသိနိုင်။

(ပဿဒ္ဓိသဒ္ဓါသည် ဣတ္ထိလင် ဖြစ်၍ မိန်းမနှင့် တင်စားသည်)။ (နိတိ၊ ပဒ၊ နိ၊ နှာ-၃၀၅)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပါဠိ၏ သဘောအရပ်ကို ဖော်ထုတ်သိရှိရန်ကား လွယ်ကူသည်မဟုတ်ချေ။ ဉာဏ်ဝီရိယနည်းပါးသော လူညံ့များသည် ဤသို့ ပါဠိ၏ခက်ရပ်သို့ မသိ မကပ်နိုင်ကြ။ အနက် အဓိပ္ပာယ် အမှန်ကို မသိနိုင်ကြရှာ။ ထို့ကြောင့်ပင် ဦးဩက 'လူနပ်မသိနိုင်'ဟု ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

၂၂။ ဒေါသေရုပ်၊ အရုပ်ရုပ်။

လျင်ခုတ်မတွက်နိုင်။

ကစည်းသဒ္ဒါကြီး သဒ္ဓိကျမ်းလာ ဒေါသေ စ သုတ်ဖြင့် စီရင်သော ရုပ်အစီရင်တို့သည် ရုပ်ထေးပေလီလှသောကြောင့် စာသင်သားများသည် အလျင်အမြန် ရုပ်မတွက်နိုင်ကြကုန်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

ခအော့ ကြိုက်ကို ဒဒွေးပြုစီရင်ရသောရုပ်ကို ဒေါသေရုပ်ဟုဆိုသည်။ ကေမိဒါဟံ- ဟူသော ပုံစံ၌ ကေ + ဣဓ + အဟံ ဟု ပုဒ်ခွဲပြီး ပြန်လည် ပုဒ်ပေါင်းသောအခါ ခ ကို ဒ ပြု၍စပ်ရသည်။ ပါဠိတော်၌ ကေမိဒါဟံ ဟု ဒဒွေးနှင့်သာ ပါဠိရှိသောကြောင့် ပါဠိတော်ပုံစံကျအောင် စီရင်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

အရုပ်ရုပ် ဟူသည် အရာရာ၊ အရပ်ရပ် ဟူသကဲ့သို့ အများကို နှံ့စပ်စေသည့် စကားဖြစ်သည်။ အလွန်ရုပ်သည့် သဘောဖြစ်၏။

လျင်ခုတ် = အလျင်အမြန်။ ‘လျင်’ စကားရင်း၊ ‘ခုတ်’ စကားပိုး၊ လျင်ကို မူထားပြီး ခုတ်၊ ဆော၊ မြန် စသည်တို့ကိုတံ့စပ်၍ လျင်ခုတ်၊ လျင်ဆော၊ လျင်မြန် စသည်ဖြင့် သုံးနိုင်သည်။

သဒ္ဓါမှာ ရုပ်တွက်သည်၊ သင်္ဂြိုဟ်မှာ သရုပ်ခွဲသည်ဟု ဆိုရာ၌ ရုပ်တွက်ဆိုသည်မှာ ပါဠိပုဒ် တခုသည် မည်သို့ တည်နေကြောင်း သိနားလည်စေရန် ဓာတ်ပစ္စည်း၊ ဝိဘတ် စသည်ခွဲပြီး စိစစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ရင်းမြစ်ကို ကာရီ၊ ပြုပြင်ခြင်းကို ကာရိယ ဟု ခေါ်သည်။ ရင်းမြစ် မပေါ်လွင်သော ပုဒ်တို့၌လည်း အနက်မှန်သိအောင် ရင်းမြစ်ကိုဖော်ပြီး

ဒေါသ ရုပ်၊ အရုပ်ရုပ်၊ လျင်ခုန်မတွက်နိုင်။

ပြုပြင် စီရင်ထားပုံကို ရှာဖွေရသည်။ ဧကမိဒါဟံ ၌ ‘ဣဓ’ သည်သာ ရင်းမြစ်ဖြစ်သည်။ သို့ပါလျက် ပါဠိတော်မှာ ဒဒ္ဒေးနှင့် ရှိနေ၍ ယင်း ဒ သည် ဓ ၏ ပြုပြင် (ဝါ) ကာရိယ ဟူ၍ ဒေါသထ သုတ်က လမ်းစ ဖော်၍ ညွှန်ခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဒေါ သာ ရုပ်ဟုဆိုသောစကားသည် ဥပလက္ခဏနည်းဖြင့် ပြသော စကားသာဖြစ်သည်။ ဒေါသ ရုပ်တရုပ်တည်း သာမက ထိုသုတ်ဖြင့်ပြ သောရုပ်ပေါင်း များစွာ ပါရှိသေးသည်။

ဒေါသထ စ ဟူသောသုတ်၌ပါရှိသော စ သဒ္ဒါဖြင့် ဓ ကို ဟ ပြုလုပ် ရန်လည်း ဖော်ပြသေးသည်။ ပုံစံ - သာဟု ဒသာန မရိယာနံ၌ သာဟု သည် စင်စစ် သာဓုပင်ဖြစ်သည်။ ဓ ကို ဟ သို့ ပြုစီရင်ထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ဒေါသထ စ ဟူသောသုတ်ကို ပိုင်းခြား ဝေဖန်ခြင်း၊ သုတ္တ ဝိဘာဂ၏ အစီအရင်များလှစွာ၏။ အောက်ပါတို့ကို ဒေါသထ သုတ်၏ သုတ္တဝိဘာဂဖြင့် စီရင်နိုင်ပေသည်။

	ဒ	မှ	တ
ပုံစံ - သုဂဒေါ	မှ	သုဂတော	(စကားကောင်းကိုသာ ပြော တတ်သော ဘုရားရှင်)
	တ	မှ	ဇု
ဒုက္ကတံ	မှ	ဒုက္ကဋ်	(ပြုပုံမကောင်းခြင်း)
	တ	မှ	ဓ
ဂန္ဓဗ္ဗော	မှ	ဂန္ဓဗ္ဗော	(မိခင်ဝမ်းသို့ ရောက်ထိုက်သူ)
	တ္တ	မှ	တြ
အတ္တဇော	မှ	အတြဇော	(ရင်နှစ်သည်းချာသားရတနာ)
	ဂ	မှ	က
ကုလူပဂေါ	မှ	ကုလူပကော	(အိမ်သည်တတ်သောရဟန်း)

၂၃၄ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ရ	မှ	လ	
မဟာသာရာ	မှ	မဟာသာလော	(များသောဥစ္စာနှစ်ရှိသူ)
ယ	မှ	ဇ	
ဂဝ ယော	မှ	ဂဝဇော	(နှားနောက်သတ္တဝါ)
ဝိ	မှ	ဗ္ဗ	
ကုဝိတော	မှ	ကုဗ္ဗတော	(ပြုသူ)
ယ	မှ	က	
သယေ	မှ	သကေ	(မိမိဥစ္စာ)
ဇ	မှ	ယ	
နိဇပုတ္တံ	မှ	နိယံပုတ္တံ	(မိမိကိုမိမိ၍ ဖြစ်သောသား)
တ	မှ	က	
နိယတော	မှ	နိယကော	(မြဲ၏)
တ္ထ	မှ	စ္စ	
ဘတ္ထော	မှ	ဘစ္စော	(သူ့ခစား)
ပ	မှ	ဖ	
နိပုတ္တိ	မှ	နိဖုတ္တိ	(ဖြစ်ခြင်း)
က	မှ	ခ	
နိက္ကမတိ	မှ	နိက္ခမတိ	(ထွက်သွား၏)

ဒေါဓဿရုပ် ခက်ခြင်းအကြောင်း

ဒေါဓဿ စ ဌိ တိုက်ရိုက်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အက္ခရာပြောင်းလဲမှု ပြု၍ သန္ဓိ ရုပ်တုက်လျှင် များစွာခဲယဉ်းဖွယ် မရှိပါချေ။ ပြောင်းလဲ တတ်သော အက္ခရာများကို မှတ်သားမိရန်သာ လိုပါသည်။

သို့ရာတွင် ကစွာယနသဒ္ဒါကျမ်း၏ အဖွင့်ချာသဋ္ဌိကာ ဆရာကြီးသည် ဒေါဓဿ စ သုတ်၌ပြသော ဥဒါဟ ရုဏ်ပုံစံတို့ကို ရှုပ်ထွေးပြီး တသီ တတန်းကြီး ဖွင့်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုဋ္ဌိကာ၏ အဖွင့်ကို ရှေးနိဿယဆရာ ကြီးများ (ပုံစံ- နန်းကျောင်းမှု သဒ္ဒါကြီး နိဿယ)က လိုက်နာပြီး စာ

ဒေါသေ ရုပ်၊ အရှုပ်ရှုပ်၊ လျင်ခုပ်မတုက်နိုင်။

သင်သားများ မသင်ရသေးသည့် ကိတ်ရုပ်များက စတင်၍ ရုပ်တုက်ပြကြ ပါသည်။ ထိုဆရာကြီးများ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကား စာသင်သားတို့အနေ ဖြင့် ဓာတ်အခြေခံများ၊ အနက်ဉာဏ်များ ရင့်သန်ကြစေရန် ဖြစ်ဟန် တူပါသည်။ သို့သော် သဒ္ဒါကြီး ရှစ်စောင်တွင် အစဆုံးဖြစ်သည့် သန္ဓိ ကျမ်းကို စသင်ခါစ စာသင်သာ ငယ်များအဖို့ မသင်ရသေးသည့် ကိတ် ရုပ်များကိုပါထည့်ပြီး ရှည်ရှည်ဝေးဝေး ရုပ်တုက်ကြရသည်မှာ အခက် အခဲကြီးကို ရင်ဆိုင်ကြရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပုံစံအားဖြင့် သုဂတောကို ရုပ်တုက်ရာတွင် ဒေါသေ စ သုတ်ဖြင့် သုဂဒေါမ္မ ဒ ကို တ ပြု သုဂတောဖြစ်၏ ဟုသာ မပြဆိုပဲ သုဂတော ကား သုပုဗ္ဗ+ဂမုဓာတ်။ ဂ မု၊ ဂမုဓာတ်သည်။ ဂတိမို့၊ သွားခြင်း သွားခြင် အနက်၌ဖြစ်၏ ဟု ဓာတ်နက်ကြား စသည်ဖြင့် အ မြစ်လှန်၍ ပြလေသည်။ ကောင်းပင်ကောင်းသော်လည်း သဒ္ဒါတက်စ စာသင်သား ငယ်များအဖို့ အသိရှင်ကုန်လေသည်။ ဤကား ကုန်းဘောင်ခေတ်ပေါ် နိဿယကျမ်းတို့နှင့် ထိတွေ့ရသော စာသင်သားတို့၏ အခြေအနေတည်း။

ဦးဩသည် ဤသို့ ဒေါသေရုပ်တို့နှင့် ကုန်းဘောင်ခေတ် စာသင် သားတို့ နပမ်းလုံးနေကြရသည့်အခြေအနေကို ကောင်းစွာသိရှိလှဖြစ်သည့် အတွက်-

ဒေါသေ ရုပ်၊ အရှုပ်ရှုပ်၊ လျင်ခုပ်မတုက်နိုင်။

ဟု ထည့်သွင်း စပ်ဆိုခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ယခုခေတ်ပေါ် သပြေကန်သဒ္ဒါကြီး နိဿယစသည်တို့၌မူ ဒေါသေ ရုပ်၌ သန္ဓိ အစီအရင်မျှကိုသာ ပြတော့သည်။ ကိတ်ရုပ်တုက်ပုံ စသည်ကို မပြတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် လွယ်ကူနေလေပြီ။

မြန်မာစကားလုံး ပြောင်းထိုး

ဤသုတ်သည် အက္ခရာဝိပလ္လာသနည်းကဲ့သို့ အက္ခရာအချင်းချင်း ခပြောင်းလဲနိုင်ကြပုံကို ဖော်ပြလေသည်။ ရင်းမြစ်အက္ခရာတလုံးလုံးမှ ဆင့်

၂၃၆ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ပွား အက္ခရာတမျိုးမျိုးကို ပြောင်းလဲ နိုင်သည့်ထုံးကို သိမခြင်းသည် မြန်မာဘာသာနှင့် စာပေအတွက် နည်းရစေသည်။

မြန်မာစကား တုတ်ကို ဒုတ် ဟု ပြောင်းလဲ ပြောဆိုရေးသားခြင်း သည်။

ဒ တ

သုဂဒေါ သုဂတော

ဟူသော ပုံစံအရ ဒ နှင့် တ လက်ခုပ်လက်ဝါး အသုံးပြုနိုင်သည့် နည်း အရ ပြောင်းလဲကြောင်း သိရပေသည်။ ကံ့ ကော်ကို ဂံ့ဂေါ၊ ဂန့်ဂေါ စသည်ဖြင့် အသံထွက် ပြောင်းလဲ ပြောဆိုခြင်းသည်လည်း ကုလူပဂေါမှ ကုလူပကော ပြောင်းသကဲ့သို့ က နှင့် ဂ ပြောင်းလဲနိုင်သည့် သဘောအရ ဖြစ်လေသည်။ မြန်မာဘာသာ၌ အခြား အလားတူ ပုံစံများကိုလည်း ဤ ပါဠိသဒ္ဓါ ပြောင်းထုံးကို နည်းယူ၍ ပြောင်းလဲနိုင်လေသည်။

၂၃။ သဒ္ဓါဟူသည်၊ ချုပ်ငြိမ်းစည်း၊ ရေနည်

ငါးမဝေး။

သဒ္ဓါသည် စည်ပင်သောချုပ်နှံ့တူသည်။ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း၊ ဝိဘတ် စသည်တို့သည် ရေနည် ရေနောက်ရှိ ငါးတို့နှင့် တူကုန်သည်။ ချုပ်နှံ့ မဝေး၊ ချုပ်အနီးတဝိုက် ချုပ်ခို၍ နေတတ်ကြသည်။ (ချုပ်ခိုရေနောက် ငါးကို ဖမ်းယူသကဲ့သို့ သဒ္ဓါကို သင်ယူရာသည်)။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

ချုပ်နှံ့ခြုံ

ဤသံပေါက် ချုပ်ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်၍ အပင့်ဖြစ်က တောချုပ်၊ ကလိမ်ချုပ်၊ စသည်ဖြင့် စုပေါင်းရှုပ်ထွေးသောနေရာဖြစ်သည်။ အရစ်ခြုံ ဖြစ်က ခြုံရုံသည်အဓိပ္ပာယ်တည်း။ ဤသို့ခွဲခြားဖော်ပြကြသည်။

နမ်း၍မကုံ၊ လှမျိုးစုံ၊ ပိုက်ခြုံတကွေးကွေး။ (ကဝိ-၁၃၅)
မီးထင်းသာပုံ၊ ကလိမ်ချုပ်၊ ဆောင်းလှူဘို့ထင်းကွေး။ (ကဝိ-၁၄၀)

ကာဝိယမဉ္ဇရီတွင်လည်း တောချုပ်၊ လုံခြုံ၊ ဟု ခွဲခြား၍ပြသည်။ ဝဏ္ဏဗောဓနှင့်လည်း စေးချုပ်၊ တောချုပ် စသည်ဖြင့် အပင့်ပင် ပြ၏။ သို့သော် စွယ်စုံကျော်ထင်၌ကား-

ညဉ့်ခြုံ၊ ပိုက်ခြုံ၊ ကလိမ်ခြုံ၊ လုံးခြုံ ဖုံးခြုံမည်သို့နည်း။

ဟူ၍ အရစ်ပြ၏။ ကလိမ်ခြုံမှတစ်ပါး ကျန်သောခြုံတို့မှာ ရုံခြင်း၊ သိမ် စု ခြင်း သဘောပင်ရှိသည်။ ကလိမ်ခြုံကိုလည်း ဤကဲ့သို့ ခြုံရုံသည် အဓိပ္ပာယ်ကိုပင် လိုသလော၊ သဘောမထင်ပေ။ အများဝါဒမူကား ချုပ်အရှုပ်အထွေးကို အပင့်ဖြင့်ရှိစေလိုပေသည်။

၂၃၈ သဒ္ဓါနှင့်နေ့စဉ်ဆိုင်ရာ ကင်္ဂါလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

မြစ်၊ ချောင်း၊ အင်း၊ အိုင်တို့၌ ရေနောက်နေသောအခါ ထိုရေ အနည် အနောက်ထဲ၌ နေကြသော ငါးတို့သည် ကမ်းစပ်ရေထဲ၌ ပေါက် ရောက်နေကြသော ခနိဖုတ်၊ ခရာချုံ စသည်တို့အနီး၌ ကျက်စားမှီခိုနေ တတ်ကြသည်။ ချုံတို့မှ အဝေးအလံ့တွင် မနေတတ်ကြပေ။

ဤသဘာဝကိုသိသော တံငါသည်တို့သည် ခနိဖုတ် ခရာချုံစသည် တို့၏အနီးတဝိုက်ကို ပိုက်ဖြင့်ဝိုင်း၍ ငါးဖမ်းယူကြလေသည်။ အကယ်၍ ရေနောက်ချောင်း၌ ချုံများမရှိပါလျှင် တံငါတို့က ချုံချပေးကြလေ သည်။

စိန္တကျော်သူ ဦးဩသည် သဒ္ဓါကို ငါးချုံနှင့်နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားရာ တွင် တဖက်ပြနည်းအားဖြင့် ဥပမာဖက်၌သာ စုံသင်စွာ ဖော်ပြထား သည်။ ဥပမာယုဖက်ကိုမူ ထင်ရှားစွာမပြချေ။ ထို့ကြောင့် ကျမ်းပြု ဆရာ၏ အာဘောဂကို ဖော်ထုတ်ရန် ဖြစ်ပေသည်။

ကစည်းသဒ္ဓါကြီး အာချာတ်ကျမ်း၏ ဂန္ဓာရမ္ဘ စကားရပ်၌ အာ ချာတ်ကျမ်းကို သမုဒ္ဒရာနှင့် တင်စားပြီး အဇ္ဇတ္တနိ စသော ဝိဘတ်ကို လှိုင်းတံပိုး၊ ဓာတ်ကို သမုဒ္ဒရာရေ၊ ဝိကာရဏပစ္စည်း အာဂုံ ကာလကို ငါး၊ ကျေခြင်း၊ အနုပန်ရှိခြင်းနှင့် အနက်ကိုဝေတန်ရာ သဒ္ဓါတည်း ဟူသော ကမ်း ဟူ၍ အဆင်ပြေစွာ တင်စားဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ သည်။ ထိုအာချာတ် သမုဒ္ဒရာကို ပညာတည်းဟူသော လှေသင်္ဘောဖြင့် ကူးနိုင်ကြောင်းကိုပါ ပြည့်နိုးထားလေသည်။

ဤစကားရပ်ကို နည်းယူ၍ ဤသတ်ပုံသံပေါက်တွင် ဥပမာယုပိုင်း၌ ထုတ်ဆောင်သိမြင်အပ်သော ငါးဟူသည်မှာ ပစ္စည်း၊ အာဂုံ၊ ကာလ စသောသဒ္ဓါဆိုင်ရာ အင်္ဂါလက္ခဏာများပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုပစ္စည်း အာဂုံ ကာလ စသော သဒ္ဓါ အင်္ဂါငါးမျိုးများစွာတို့သည် ချုံပင်စည် နှင့်တူသော သဒ္ဓါကျမ်း၌ ပါရှိနေပေသည်။

ချုံကို ဝိုင်းလိုက်လျှင် ရေနောက်နေချုံခိုငါးများကို အလွယ်တကူ ဖမ်းယူရရှိသကဲ့သို့ သဒ္ဓါကျမ်းကို သင်ယူလိုက်လျှင် သက်ဆိုင်ရာသဒ္ဓါ အင်္ဂါလက္ခဏာများကို ကောင်းစွာတတ်သိနားလည်သွားပေသည်။

သဒ္ဓါဟူသည်၊ ချုံပင်စည်၊ ရေနည် ငါးမဝေး။

သို့ဖြစ်၍ သဒ္ဓါသည် ချုံကဲ့သို့ရှုပ်သည်။ သို့သော်လည်း သဒ္ဓါချုံ၌ ပင်လျှင် သဒ္ဓါလက္ခဏာ အဖြာဖြာကို တတ်သိအောင် ရှာဖွေရာသည်။ ယင်းသို့ ရှာဖွေလျှင်လည်း ကောင်းစွာရမိ တတ်သိနိုင်သည်ဟု ကျမ်း ဆရာ၏အဘော်ကို ဖော်ထုတ်နားလည်အပ်သည်။

ဤသတ်ပုံ သံပေါက်၏ အထက်တွင်ကပ်လျက် -
ပရမတ်သည်၊ ပွတ်တိုင်လည်၊ ရေကြည်ငါးတပြေး၊

ဟူသော သံပေါက်ပါရှိ၏။ အဓိပ္ပာယ်ကား ပရမတ္ထတရားသည် မပြတ် လည်ပတ်နေသော ပွတ်တိုင်နှင့်တူသည်။ ရေကြည်ကြည်တွင် ငါးကိုမြင် နိုင်သည်။ သို့သော် ရေကြည်ငါးသည် ရေနောက်ငါး ကဲ့သို့ တနေ ရာရာ၌ မှေး၍ ခို၍မနေဘဲ ကူးသန်းပြေးလွှားနေတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဖမ်းရ မလွယ်ပဲ ရှိတတ်သည်။

စိန္တုကျော်သူဦးဩသည် ဤသံပေါက်နှစ်ပုဒ်ဖြင့် သဒ္ဓါနှင့်ပရမတ်ကို နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားပေသည်။

အချုပ်မှာ - သဒ္ဓါသည် ချုံကဲ့သို့ ရှုပ်သည်။ ရေနည် ငါးကဲ့သို့ မမြင် သာ။ သို့ရာတွင် တတ်သိနားလည်ရန် လွယ်သည်။

ပရမတ်မှာမူ - လည်နေသော ပွတ်တိုင်ကဲ့သို့ဖြစ်ပျက် သဘောရှိသည်။ ရေကြည်ငါးကဲ့သို့ ရှုမြင်နိုင်သည်။ သို့သော် တတ်သိနားလည်ရန် ထိုးထွင်းသိမြင်ရန် မလွယ်ကူပေ ဟူလို။

အမှာ။ အပုဒ်(၂၄)ကို အပုဒ်(၁၉)နှင့် တပေါင်းတည်း ဖြေဆို ထားပါသည်။

၂၅။ ကမ္မဓာရည်း၊ သမာသ်နည်း၊

ကစ္ဆည်းစိန့်သံချို။

မဟာဗျာကရုဏ်း ဆရာကြီးတဆူ ဖြစ်တော်မူသော ရှင်မဟာကစ္ဆည်း ဆရာသည် မိမိပြုစုသော သဒ္ဓါကျမ်းတွင် ပုဒ်တို့ကို သမာသ်နည်းပုံ ပြရာ၌ ကမ္မဓာရည်း၊ သမာသ်နည်း၊ တရပ်ကိုလည်း ကောင်းမွန်စွာ ဖော်ပြ ထားခဲ့ပေသည် ဟူလို။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

‘ကမ္မဓာရည်း’ ဟူသော ဝေါဟာရ၏ ရင်းမြစ်သည် ကမ္မ+ဓာရယ ဖြစ်၏။ ‘ကမ္မ’ပုဒ်သည် ဤသမာသ်၏ သဘောသက္ခဏာကို ပေါ်လွင် စေရန် ဥပမာပြသောပုဒ်ဖြစ်၏။ ဓာရဟ (ဓာရည်း)ကား ဆောင်ခြင်း အနက်ရှိ၏။ နယ မှ နည်း၊ ဝိနယ မှ ဝိနည်း၊ ပစ္စယ မှ ပစ္စည်းသို့ပြောင်း သကဲ့သို့ ဓာရယ မှ ဓာရည်း ပြောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ ယ နှင့် ည သည် လက်ခတ်လက်ဝါး အပြောင်းအလဲ အသုံးချနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ည နှင့် နောက်ပစ် ပြောင်းနိုင်သေး၍ ကမ္မဓာရဲဟူလည်း ရေး ကြသေး၏။

ကမ္မဓာရည်းအကြောင်းကို သဒ္ဓါဆရာတို့ ဤသို့ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသည်-

တူသော အနက်ရှိသည်ဖြစ်၍ ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ် ပထမာဝိဘတ်ကျေ သော သမာသ်သည် လည်းကောင်း၊ ရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ်၌ ပထမာဝိဘတ် ကျေ၍ စ သဒ္ဓါနှစ်လုံး၊ ဟသဒ္ဓါတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော သမာသ်သည် လည်းကောင်း၊ ‘ကမ္မမိဝ ဒွယံ ဓာရေတိတိ ကမ္မဓာရယော’ ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ‘ဩဒနံ ပစတိ’ဟူသောပြယုဂ်၌ ဩဒနံ ဟူသော ကံ သည် ချက်ခြင်းတည်း ဟူသောကြိယာ၊ စားရခြင်းတည်း ဟူသော အကျိုးနှစ်ပါးကို ဆောင်သကဲ့သို့ တခုတည်းသော အနက်၌ နှစ်ပါး

သော အမည်ကို ဆောင်တတ်သောကြောင့် ကမ္မစာရည်း သမာသ် မည်၏။

ဤဖွင့်ဆိုချက်သည် ပဒရူပသိဒ္ဓိ စသော သဒ္ဓါကျမ်းကြီးများနှင့်အညီ ဖွင့်ဆိုချက်ဖြစ်၏။ ဆိုလိုရင်းမှာ- အနက်တခုတည်းက အမည်နှစ်ခုကို ဆောင်ထားသော သမာသ်ဖြစ်၍ ကမ္မစာရည်းသမာသ်ဟု ခေါ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဩဒနံ ဟူသော ကံပုဒ် အကျိုးနှစ်ပါးဆောင်ပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ ဩဒနံ ပစတိ ဌိ- ဩဒနံ၊ ထမင်းကို။ ပစတိ၊ ချက်၏ ဟု အနက်ပေး ရ၏။ ထမင်းကို ချက်၏ဟု ဆိုသော်လည်း စင်စစ် ဆန်ကိုသာ ထမင်း ဖြစ်အောင် ချက်ရခြင်းဖြစ်၏။ အကျိုး၏အမည်ကို အကြောင်း၌ တင် စား၍ ဆိုသော ဖလူပစာ စကားတည်း။

သဒ္ဓါဟည်ဆောက်မှုအရ ဩဒနံ ပစတိ ဌိ ဩဒနံ ကို ကံပုဒ်ဟုခေါ်၏။ ကျက်ခြင်းဟူသည် ဩဒန၏ ကျက်ခြင်း (ဝါ) ထမင်း၏ ကျက်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကျက်ခြင်း ကြိယာသည် ဩဒနံ ဟူသော ကံ၌ တည်၏။ ထမင်းဖြစ်လာသောအခါ ထမင်း၏ အကျိုးကား စားရခြင်း ပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် စားရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ဩဒနံဟူသော ကံပုဒ်၌ပင် ထည့်ပြန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဩဒနံဟူသော ကံပုဒ်သည် ကျက်ခြင်း ကြိယာနှင့်စားရခြင်းအကျိုးကို ဆောင်သည် မည်ပေသည်။

ကမ္မစာရည်း သမာသ်သည် အနက်တခုတည်း၌ အမည်နှစ်ပါးကို ဆောင်ပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်ပေ၏။ မဟာပုရိသော ဟူသောပုဒ်၌ မဟန္တ တပုဒ်၊ ပုရိသ တပုဒ်ရှိရာ မဟန္တ၊ မြတ်သော။ ပုရိသော၊ ယောက်ျားဟု အသီးသီး အနက်ရှိ၏။ ယင်းနှစ်ပုဒ်ကို မဟာပုရိသော ဟု (မဟန္တကို မဟာပြု) တပုဒ်တည်းပြု၍ သမာသ်၌စည်းယူရာ 'မြတ်သောယောက်ျား' ဟူသော အနက်တခုတည်း ဖြစ်လာ၏။ ဤဘွင် 'ယောက်ျား' ဟူသော အနက်တခုတည်းက မဟာဟူသော အမည်၊ ပုရိသော ဟူသော အမည်

၂၄၂ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

တို့ကို ခံဆောင်ရ၏။ ဤသို့ အနက်တခုက သဒ္ဒါနှစ်ခုကို ဆောင်ကြဉ်း ရခြင်းသည် ဆိုခဲ့ပါ သြဒနံ ဟူသော ကံပုဒ်က ကျက်ခြင်း ကြံယာ၊ စားရခြင်းအကျိုးနှစ်မျိုးကို ဆောင်သည်နှင့်တူ၏။ ဤသို့ တူသောကြောင့် ဤသမာသ်မျိုးကို ကမ္မဓာရည်းသမာသ်ဟု သဒ္ဒါဆရာတို့က အမည်ပေး ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် “အနက်” ဆိုသည်မှာ-

လူကောင် နတ်ကောင်၊ တော၊ တောင်၊ ရေ၊ မြေ၊ လေးထွေ ပရမတ်၊ ယင်းဒြပ်၊ မှတ်လေ အနက်သာ။

ဟူသည့်အတိုင်း ဒြပ်နှင့် ပရမတ်များကို အနက်ဟု ခေါ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးစာများ၌ ‘အနက်’ဟု ဆိုသေတိုင်း ဒြပ်နှင့် ပရမတ်ကို ဆိုလိုကြောင်း သိအပ်ပေသည်။ အထက်ပါပုံစံ၌ ယောက်ျား ဒြပ်သည် အနက်ပေတည်း။

ကမ္မဓာရည်း သမာသ်ကို ဖော်ပြရာတွင်-

ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယော-
ဟူ၍ သဒ္ဒါသုတ်ကို တည်ထား၏။

အနက်ကား။ ဒွိပဒေ၊ ပုဒ်နှစ်ပုဒ်သည်။ တုလျာဓိကရဏေ၊ တူသော စာည်ရာရှိလတ်သော်။ သော သမာသော၊ ထိုသမာသ်သည်။ ကမ္မဓာရ ယော၊ ကမ္မဓာရည်း မည်၏။

တည်ရာတူပုံနှစ်မျိုး

ကမ္မဓာရည်းသမာသ်၌ ပုဒ်နှစ်ပုဒ်သည် မည်ကဲ့သို့ တူသောတည်ရာ ရှိသနည်း။ ဤ အဓိပ္ပာယ်ကိုသိရန် လိုပေသည်။ ‘တည်ရာတူမှု’ နှင့် ပတ်သက်၍ အနက်အားဖြင့် တည်ရာတူခြင်း (အတ္ထတုလျာဓိကရဏ)၊

၁။ ကစွည်းသဒ္ဒါကြီး သမာသကပ္ပ။

သဒ္ဓါအားဖြင့် တည်ရာတူခြင်း (သဒ္ဓါတုလျာဓိကရဏ) ဟု နှစ်မျိုးယူဆ ကုန်၏။ အတ္တတုလျာဓိကရဏပိုင်း၌ မုဒ္ဓဗောဓဋ္ဌိကာဆရာတို့က ဦးဆောင် ကြ၏။ သဒ္ဓါတုလျာဓိကရဏပိုင်း၌ ကာတန္တဋ္ဌိကာဆရာတို့က ရပ်တည်ကြ၏။ ဤအနက်တည်ရာတူ၊ သဒ္ဓါတည်ရာတူ နှစ်ရပ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ‘နိလပ္ပလ’ (ကြာညို) ဟူသော ကမ္မဓာရည်း သမာသ်ကိုပုံစံ သုတ်၍ ရှင်းလင်းဖော်ပြ ပါအံ့။

အတ္တတုလျာဓိကရဏ ဆရာတို့က ဤသို့ဆိုကြ၏။ နိလပ္ပလ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်၌ နိလ သည် အညိုဂုဏ်၊ ဥပ္ပလ သည် ကြာသာမန် အနက်ကို ဟော၏။ သို့ရာတွင် နိလပ္ပလ ဟု သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်သောအခါ ထိုနိလပ္ပလ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်က ‘ကြာညို’ တည်း ဟူသော အနက်ဒြပ်တခုတည်းကို သာ ဟောညွှန်၏။ နိလ (အညို) သည် အခြားသော အဖြူ၊ အနီစသည် တို့ကို တားမြစ်၍၊ ဤကြာကား ကြာဖြူ၊ ကြာနီ မဟုတ်၊ ကြာညိုဘည်း ဟု သတ်မှတ်ပေး၏။ အညိုဂုဏ်ကို ဖော်ပြသင်း ဂုဏ်၏ဘည်ရာ ကြာဒြပ် ကိုပါ ဖော်ပြပြီး ဖြစ်၏။ ဥပ္ပလသဒ္ဓါ၊ ကလည်း မိမိသည် ကြာဖြူ ကြာနီ စသည်မဟုတ်၊ နိလကဖော်ပြသော ကြာညိုသာ ဖြစ်ပါသည်ဟု ဒြပ်ကိုအကြောင်းပြုပြီး ကြာညိုကိုပင် ဟောညွှန်၏။ သို့ဖြစ်၍ နိလပ္ပလ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်၌ အညိုနှင့်ကြာ ဟူသော အနက်နှစ်ခုသည် သမ သွားပြီး အတူယှဉ် ခွဲ တည်ရှိကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် တူသောဘည်ရာ ရှိသည်ဟုဆိုခြင်းမှာ အနက်အားဖြင့်သာ တည်ရာတူခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ရှင်းပြလေသည်။

သဒ္ဓါတုလျာဓိကရဏ ဆရာတို့ကလည်း ဤသို့ဆိုကြ၏။ ပုဒ်နှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်၍ သမာသ်ပြုရာတွင် ထိုပုဒ်တို့သည် နဂိုက ကွဲပြားသော ကိုယ်ပိုင်အနက် သီးခြားရှိနှင့်ရန်လို၏။ ထိုသို့အနက်သီးခြားရှိ၍ တပုဒ်စီ ကွဲပြားနေရာမှ သမာသ်စပ်လိုက်သောအခါ အနက်တခုတည်း၌ ပေါင်း စည်းလာခြင်းဖြစ်ရ၏။ နဂိုက အနက်ကွဲနေသော ပုဒ်အချင်းချင်းဖြစ်

၁။ သပြေကန်သဒ္ဓါကြီး နိဿယ။

နေပါက သမာသိတံသောအခါ တူသောတည်းရာ ရှိသာသည်ဟု ဆိုရန် မလိုချေ။

ပုံစံ - ရုက္ခော၊ သစ်ပင်။ မဟိရူဟော၊ သစ်ပင်။ ဤရုက္ခနှင့်မဟိရူဟ နှစ်ပုဒ်ကို သမာသိပေ၍ မဖြစ်ပေ။ ဤပုဒ်နှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ပြီး သစ်ပင် ဟူသော အနက်တခုတည်းကို ဟောညွှန်စေမည်ဆိုပါက အလုပ်ပိုရုံသာ မက ပုဒ်ဖောင်းပွမှုလည်း ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် နဂိုက အနက်တူ ပရိယာယ်ဝေဝုတ် ပုဒ်ချင်းပေါင်းစပ်၍ ကမ္မဓာရည်းသမာသိပုဒ် တည် ဆောက်ရန် မလိုကြောင်းသိအပ်ပေသည်။

နိလပ္ပလ ပုံစံ၌ နိလသည် အညိုရောင်ဟူသောဂုဏ်အနက်ကို ဟော ညွှန်၏။ သို့သော် ထိုအညိုရောင်သည် သူ့ချည်းသက်သက် တည်နေနိုင်ရိုး မရှိ။ ပိတုန်း၊ အောင်မဲပုန်းစသည့် ဒြပ်ပေါ်မှာသာ မှီခိုနေရမြဲဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် နိလ(အညို)ဂုဏ်သည် ဂုဏ်၏တည်ရာ ဒြပ်အနက်၌ ဖြစ် လေ၏။ ဥပ္ပလ ဟူသောသဒ္ဓါသည် ကြာဟူသမျှနှင့် ပတ်သက်သော ကြာ ဟူသော အနက်ဒြပ်ကို ဖော်ပြ၏။ ထိုနိလနှင့် ဥပ္ပလကို နိလပ္ပလ ဟူ၍ သမာသိ လုပ်ယူလိုက်သောအခါ နိလကလည်း ကြာညိုကိုဟော၏။ ဥပ္ပလ ကလည်း ကြာညိုကိုဟော၏။ ကြာဖြူ၊ ကြာနီ စသည်မှ ထူးခြားသော 'ကြာညို' ဟူသော ကြာတမျိုးကို ပုဒ်နှစ်ပုဒ်လုံးက သဘောတူ ဝိုင်းပြီး ဟောညွှန်လေ၏။ ဤသို့ ကြာညို ဟူသော အနက်ဒြပ်တခုတည်းကိုသာ ဟောညွှန်နိုင်ခြင်းသည် နိလနှင့်ဥပ္ပလသဒ္ဓါတို့ သမာသိပုဒ်ဖြစ်ခိုက်၌ တည် ရာ တူကြ၍ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့သျှင် ကမ္မဓာရည်းသမာသိ၌ သဒ္ဓါ အားဖြင့် တည်ရာ တူကြပုံကို သိအပ်ပေသည်။ ဤသို့ သဒ္ဓါအားဖြင့် သာ တည်ရာ တူကြောင်း ရှင်းပြကြလေသည်။

ဤတွင် သဒ္ဓါဟူက၊ ယေဘုယျ၊ မုချမယူရာ - ဟူသော စကား တရပ်။

ဝတ္တိစာနု ပုဗ္ဗိကာ သဒ္ဓါပဉ္စပတ္တိ(သဒ္ဓါ၏) ဖြစ်ပေါ်မှု သည် ဆိုလိုသ၏ အလိုသို့ လိုက်ပါ၏။

၁။ သုတ်သီလက္ခနီကိကာသစ်၊ မောင်းဆောင်သာသနာပိုင်။

ကမ္မဇာရည်း၊ သမာသနည်း၊ ကစ္စည်းမိန့်သံချို။

ဟူသောကောင်းရင်ကို ပညာရှင်တို့ သတ်ပြုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် အနက် အားဖြင့် တည်ရာတူသည် (အတ္တတုလျာဓိကရဏ) ဟူသော အယူလည်း သူနည်းနှင့်သူ သင့်တန်၏။ သဒ္ဓါအားဖြင့် တည်ရာတူသည် (သဒ္ဓါတုလျာဓိကရဏ) ဟူသော အမြင်သည်လည်း ယုတ္တိတန်ဖေ၏။ ရှင်မဟာကစ္စည်း မူကား 'ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏ' ဟူ၍ သာမန်မျှသာသုတ်တည်ခဲ့၏။ အတ္တ၊ သဒ္ဓါ မခွဲခြားခဲ့ပေ။ ဤသို့ မခွဲခြားခဲ့ခြင်းသည်ပင်လျှင် ဆိုခဲ့ပါ ဝါဒ နှစ်ရပ်လုံး ယှဉ်ပြိုင်တည်ရှိခွင့်ကို ပေးခဲ့ရာရောက်လေသည်။

ကမ္မဇာရည်း ဝိဂ္ဂိုဟ်အလယ် က စ နှင့် တ

ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆရာတို့က ကမ္မဇာရည်းသမာသံ ပုဒ်ကိုဝိဂ္ဂိုဟ်ပြုရာ၌-
မဟန္တော ပုရိသော မဟာပုရိသော

သို့မဟုတ် - မဟန္တော စ သော ပုရိသော စာ တိ မဟာ
ပုရိသော-

ဟူ၍ နှစ်မျိုး ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုကြကုန်၏။

ပထမဝိဂ္ဂိုဟ်ဖြင့်ပင် သမာသံတို့၍ ရပါလျက် ဒုတိယဝိဂ္ဂိုဟ်ဆိုပြခြင်း သည် ကမ္မဇာရည်းသမာသံ၏ သဘောလက္ခဏာကို ထင်ရှားစေချင်၍ ဖြစ်၏။ 'မဟန္တော စ' ၌ စ သဒ္ဓါ၊ ပုရိသော စ ၌ စသဒ္ဓါတို့က မဟန္တော နှင့် ပုရိသ သည် သတတ် ၊ ကွဲပြားသည်ဟု ဖော်ပြကြ၏။ မြင့်မြတ် သော သို့မဟုတ် ကြီးသော သကတ်အရ မဟန္တဟူသော သဒ္ဓါဖြစ်ထွန်း လာ၏။ ကျားကျားယားယား ဖြစ်မှု(ဝါ) မိဘတို့၏ စိတ်နှလုံးကို နှစ်သက်စေမှု သကတ် ကို အစွဲပြု၍ ပုရိသ သဒ္ဓါ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ဤကဲ့သို့ ပုဒ်နှစ်ပုဒ်တို့၏ သကတ် ကွဲပြားပုံကို 'စသဒ္ဓါ'ဖြင့် ဖော်ပြ လေသည်။

၁။ သကတ်=သကတ္ထ(ပါ)=သက+အတ္ထ။ သက=မိမိ။ အတ္ထ=အနက်။ မိမိ၏ အနက်(ဝါ)သဒ္ဓါကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည့် အခြေခံအနက်ကို 'သကတ်'ဟုခေါ်သည်။

၂၄၆ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္ထိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ဝိဂြိုဟ်၏အလယ်၌ ရှိ‘သော’ (တသဒ္ဒါ)ဖြင့် ယင်းသို့ သကတ် ကဲ့ပြား ကြသော်လည်း သမာသ် ပုဒ်ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ခြပ်တခုတည်းကို ပင် အတူဟောကြသည်ဟု သိစေသည်။ ဤအချက်သည် ဝိဂြိုဟ်အနက် အရ ပေါ်လွင်၏။

မဟန္တော စ၊ မြတ်သည်လည်း ဟုတ်၏။ သော၊ ထိုမြတ်၏ ဟူ သည်။ ပုရိသော စ၊ ယောက်ျားလည်း ဟုတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ မဟာပုရိသော၊ မဟာပုရိသ မည်၏-ဟူပေ။

ကေတ္တိဘာဝေါ သမာသလက္ခဏံ (အနက်တခုတည်း ဖြစ်ခြင်းသည် သမာသ်၏လက္ခဏာ) ဟူ၍ ဆိုသည့်အတိုင်း သော(တ)ပုဒ်၏ ညွှန်ပြချက် အရ မဟာပုရိသ ဟူသော ကမ္မဓာရည်းသမာသ်ပုဒ်သည် ယောက်ျား အနက်ခြပ်တခုတည်းကိုသာ ဟောကြောင်း သိရပေသည်။ သမာသ်ဟူက ပုဒ်မည်မျှပါဝင်သည်ဖြစ်စေ၊ လိုရင်းအနက်မှာ တခုတည်းသာဖြစ်ရသည် ဟူလိမ့်။

ဘုရားကြီးနိယံ၌ ကမ္မဓာရည်း စ နှင့် တ သဘောကို ဤသို့ဖော်ပြ၏-

ကမ္မဓာရယံ၊ စ-နှစ်လုံးမှာ၊ သညာနာမ၊
နိမိတ်-ဗာဟုတ်၊ ပြားလတ်သည်ကို၊ ပြသည်ဆို၏၊
ထိုအလယ်က၊ တ-တလုံးမှာ၊ သညီနာမိ၊
ခြပ် အန္တတ်၊ မပြားလတ်ဘဲ၊ တူလေမြဲဟု၊
မှတ်စွဲကော်ပြသတည်း။ (၁၉၃)

နိယံ၏ အဓိပ္ပာယ်ကား -

မဟန္တော စ သော ပုရိသော စာတိ မဟာပုရိသော - ဟူသော ကမ္မဓာရည်း ဝိဂြိုဟ်၌ပါရှိသော စ သဒ္ဒါတို့က မဟန္တနှင့် ပုရိသ သည် အမည်လည်း ကဲ့သည်။ မဟန္တ သဒ္ဒါဖြစ်ရန် အကြောင်းနိမိတ်က အမြတ် ဂုဏ်၊ ပုရိသ သဒ္ဒါဖြစ်ရန် အကြောင်းနိမိတ်က ယောက်ျားဇာတ်။ ထို့ကြောင့် အကြောင်း နိမိတ်ချင်းလဲ ကဲ့သည်။ ပစ္စည်းသည် ဗာဟုတ္ထ မည်ရကားမဟန္တ၌ အန္တပစ္စည်း၊ ပုရိသ၌ ဣသပစ္စည်းဖြစ်၍ ဗာဟုတ်

ကမ္မစာရည်း၊ သမာသ်နည်း၊ ကစွည်းမိန့်သံချို။

ချင်းလဲ ကဲ့သည်။ ဤသို့လျှင် ကမ္မစာရည်းသမာသ်ပုဒ်၌ ပါရှိသော အတွင်းပုဒ်အချင်းချင်း၊ အမည်နာမ၊ အကြောင်းနိမိတ်၊ အပြင် ဗာဟျတ် တို့ ကဲ့ပြားသည့်အကြောင်းကို စ-သဒ္ဒါတို့က ပြဆိုလေသည်။

သည်၊ နာမီ ဟူသည် အမည်သညာကို ခံဆောင်ထားသောအမည်ရှိ ခြပ်ကို ဆိုလိုသည်။ မြတ်သောယောကျ်ား (ဝါ) ယောကျ်ား မြတ်ဆိုရာ၌ ယောကျ်ားခြပ်သည် မဟန္တဟူသောအမည်နှင့် ပုရိသ ဟူသော အမည် နှစ်မျိုးလုံး၏ တည်ရာဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အမြတ်ဂုဏ်နှင့် ယောကျ်ား ဇာတ်ဟူသော အကြောင်း နိမိတ်နှစ်ခုလုံး၏ တည်ရာလည်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ အနက်ခြပ်ကဲ့ပြား တသားတည်း တခုတည်းဖြစ်ကြောင်းကို 'သော' (တ) ဟူသော အလယ်ကားက ပြသည်။

ဤကား ကမ္မစာရည်းသမာသ်နှင့်ပေလျဉ်း၍ ဘုရားကြီးဆရာတော်၏ အာဘော်ပေတည်း။

ကမ္မစာရည်း အမျိုးမျိုး

ရှင်မဟာကစွည်းက 'ဒို့ပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မစာရယော' ဟူ၍ ဒို့ပဒ (ပုဒ်နှစ်ပုဒ်) ဟု သာမန် ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း နှစ်ပုဒ်မက သုံးပုဒ် တွဲစပ်ပြီး၍လည်း ကမ္မစာရည်း သမာသ် ဖြစ်နိုင်သေး၏။ ပုံစံ-

စိတ္တသံသဋ္ဌ စိတ္တသမုဋ္ဌာနစိတ္တသဟဘူ ဟူသောပုဒ်၌ စိတ္တသံသဋ္ဌတပုဒ်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနတပုဒ်၊ စိတ္တသဟဘူ တပုဒ်၊ ဤသုံးပုဒ်ကိုပေါင်း၍ ကမ္မစာ ရည်းသမာသ် ပြုအပ်သည်ဟု ဆရာမြတ်တို့ ဆိုကြကုန်သည်။

ထို့ပြင် ပါဠိဘာသာ၌ ပုဒ်နေပုဒ်ထားအလိုက် ကမ္မစာရည်းသမာသ် အမျိုးအစားပေါင်း ကိုးမျိုးရှိကြောင်း ဗျာကရုဏ်းဆရာတို့ ခွဲခြားပြခဲ့ ကြကုန်၏။

၁။ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသ။

ကမ္မဓာရည်း သမာသ်သည်လည်း-

- ၁။ ဝိသေသန ပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရည်း (ဝိသေသန ရှေ့ရှိ)
- ၂။ ဝိသေသန ပရာဒ ကမ္မဓာရည်း (ဝိသေသန နောက်ရှိ)
- ၃။ ဝိသေသနော ဘယပဒ ကမ္မဓာရည်း (နှစ်ပုဒ်လုံးဝိသေသန)
- ၄။ ဥပမာ ကမ္မဓာရည်း (နှိုင်းယှဉ်မှုပါ)
- ၅။ သမ္ဘာဝနာ ကမ္မဓာရည်း (ချီးပင့်မှုပါ)
- ၆။ အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရည်း (ဝေ-ဟူသောကန့်သတ်ချက်ပါ)
- ၇။ ကုန်ပီတ ပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရည်း (ကုန်ပီတပုဒ်ရှေ့ရှိ)
- ၈။ နနိပီတ ပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရည်း (န နိပီတပုဒ်ရှေ့ရှိ)
- ၉။ ပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရည်း (ပ-စသော ဥပသာရရှေ့ရှိ)
အားဖြင့် ကိုးပါးအပြားရှိ၏။

၁။ ဝိသေသနရှေ့ရှိ ကမ္မဓာရည်း။ ပုံစံ- ဟောပုရိသော၊ ဟော= မြတ်။ ပုရိသ=ယောက်ျား။ ဤ၌ အမြတ် ဟူသော အထူးပြု ဝိသေသန ပုဒ်သည် ရှေ့က တည်၏။

၂။ ဝိသေသနနောက်ရှိ ကမ္မဓာရည်း။ ပုံစံ- ဂဏုတ္တမော၊ ဂဏ= ဂိုဏ်း၊ ဥတ္တမ=မြတ်သော၊ အမြတ်ဟော ဥတ္တမသဒ္ဒါသည် နောက်က တည်၏။

၃။ စွယ်စုံ ဝိသေသန ကမ္မဓာရည်း။ ပုံစံ- သဏု သုခမော၊ သဏု= သိမ်မွေ့၊ သုခမ= နူးညံ့၊ သိမ်မွေ့သော၊ နူးညံ့သော ဝိသေသနချည်း နှစ်ပုဒ်ပါရှိ၏။

၄။ နှိုင်းယှဉ်မှုပါ ကမ္မဓာရည်း။ ပုံစံ- မုနိသီဟော၊ မုနိ=ဘုရား၊ သီဟ=ခြင်္သေ့၊ ခြင်္သေ့ကဲ့သို့ ရဲရင့်သော ဘုရား။ နှိုင်းယှဉ်ချက်ပါ၏။

၁။ သဒ္ဒါကြီးပုဒ်စစ်စုံ၊ သမာသ်ပုဒ်စစ်။

ကမ္မစာရည်း၊ သမာသ်နည်း၊ ကစ္စည်းမိန့်သံချို။

၅။ ချီးမြှောက်မှုပါကမ္မစာရည်း။ ပုံစံ- အနိစ္စသညာ၊ အနိစ္စ= မမြဲ၊ သညာ=အမှတ်၊ ဝိဂြိုဟ်ဆိုရာတွင် အနိစ္စာ ဣတိ သညာ အနိစ္စ သညာ ဟူပြု။ ဤ သညာသည် သာမန်ဟုတ်ပါ။ အနိစ္စပါတကား ဟု အမြင်မှန်ကိုပြသော သညာတည်းဟု ချီးကျူးမှုသဘောပါ၏။

၆။ အဝဇာရဏကမ္မစာရည်း။ ပုံစံ- ဂုဏ်ခန့်၊ ဂုဏ်သာလျှင် ဥစ္စာ။ ဤ တွင် ဝိဂြိုဟ်ကျင်းသောအခါ ဂုဏောဝေ ခန့် ဟု ဝေ = သာလျှင် ဟူသော ကားထည့်ဆိုရ၏။ ဂုဏ်မှတစ်ပါး အခြားသော ပစ္စည်းကို ကန့်သည်။

၇။ ကုနိပါတပုဗ္ဗပဒကမ္မစာရည်း။ ပုံစံ- ကုပုတ္တော၊ စက်ဆုပ်ဖွယ် သား။ ‘ကု’ သည် ကုစ္ဆိတ = စက်ဆုပ်ဖွယ် အနက်ဟော၏။

၈။ နနိပါတပုဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရည်း။ ပုံစံ- အပြာဟူဏော၊ ပုဏ္ဏားတု ‘အ’သည် န၏ ကရိယ (န မှ ဖြစ်လာသော အ)တည်း။ ယင်းအ(န) သည် သဒိသဘော ဂုဏ်ကိုပြ၏။ အစစ်ဟုတ် တူကားမျှ အတု ဟု ဆို လိုသည်။

၉။ ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မစာရည်း။ ပုံစံ- ပါဝစနံ- ပြဋ္ဌာန်းသော စကား တော်။ ပါဝစနံ ကို ပ+အ+ဝေန ဟု ပုဒ်ခွဲပြီး ပကဋ္ဌံ ဝေနံ ပါဝနံဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ‘ပ’သည် ဥပသားရပုဒ်တည်း။ ဥပသားရပုဒ်ပေါင်း (၂၀) ရှိသည့်အနက် တလုံးလုံး ရှေ့ကနေပြီး သမာသ်စပ်နိုင်၏။

အဗျယိဘောသမာသ်နှင့် ဤ နိပါတ၊ ဥပသားရ ပုဗ္ဗကမ္မစာရည်း သမာသ်တို့၏ ထူးခြားချက်မှာ - အဗျယိဘော သမာသ်၌ ရှေ့တည် သည့် ဥပသားရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ အနက်ပြဋ္ဌာန်း၏။ ပုံစံ- ဥပနဂရံ ဆိုလျှင် မြို့ကိုမရ၊ ‘ဥပ’ သဒ္ဒါကညွှန်သော မြို့အနီးရှိ စကားကိုသာ ကောက်ယူရ၏။ ဤ ကုနိပါတ၊ နနိပါတ၊ ပါဒိပုဗ္ဗကမ္မစာရည်းတို့ကား နှစ်ပုဒ်တည်ထုပြီး အနက်တခုတည်းကို ဖော်ပြ၏။ အထက်ပါ ပုံစံ များကို ပြန်ကြည့်ပါလေ။

ဤအထိကား ပါဠိကမ္မစာရည်းသမာသ် ရှင်းလင်းချက်တည်း။

၂၅၀ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

မြန်မာကမ္မဓရည်း သမာသ်များ

သဒ္ဒါ၏အခြေခံသည် ဘာသာစကားဖြစ်၏။ စကား၏ အခြေခံသည် အသံဖြစ်၏။ အသံ၏ အခြေခံသည်အသံပြုသူ လူသား၏စိတ်ဆန္ဒပင်ဖြစ်၏။ မည်သည့် လူမျိုးမဆို လူ့သဘာဝချင်း၊ လူ့စိတ်ဆန္ဒချင်း၊ အခြေခံချင်း တူကြသည်။ မိမိတို့၏ စိတ်ဆန္ဒကို အခြေခံပြီး အသံပြုပုံချင်းလည်း တူကြသည်။ သို့သော် အသံကို သင်္ကေတ ပုံသွင်းသော အဆင့်တွင်သာ ကွဲပြားကြခြင်းဖြစ်၏။ သင်္ကေတ ကွဲပြားခြင်းကြောင့် ဘာသာစကား ကွဲပြားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လယ်ထွန်ရသော ခြေလေး ချောင်း သတ္တဝါတကောင်ကို ပါဠိက ဂေါဟု အသံပြုသည်။ မြန်မာက နွား ဟု အသံပြုသည်။ အင်္ဂလိပ်က အောက်စ်ဟု အသံပြုသည်။ သို့သော် ထိုဘာသာ အသံအသီးသီးက ဖော်ပြသော ဒြပ်ကောင် အနက်မှာမူ အတူတူပင် ဖြစ်လေသည်။

ထို သတ္တဝါ သွားသည်ကိုလည်း ပါဠိက ဂေါဂစ္ဆတိ၊ မြန်မာက နွား သွားသည်။ အင်္ဂလိပ်က The ox goes ဟု ပြောလေသည်။ ထိုအခါ ဒြပ်ကို နာမ်၊ အမူအရာကို ကြိယာ၊ ဒြပ်ပြ ဝေါဟာရကို နာမ်ပုဒ်၊ အမူ အရာပြ ဝေါဟာရကို ကြိယာပုဒ်ဟု ဆိုလာရလေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် သဘောတရားကို အခြေခံသော သဒ္ဒါ၊ ကောင်း မှန်သော သဒ္ဒါမှန်လျှင် မည်သည့်ဘာသာ မည်သည့်သဒ္ဒါ၌မဆို ဝင်ဆံ့ လေသည်။

ဤသို့ သဒ္ဒါကို သဘောပါပါ မသုံးသပ်ကြ၍ ပါဠိသဒ္ဒါက စည်း မျဉ်းကိုယူ၍ အသုံးပြုလျှင် မြန်မာသဒ္ဒါမဟုတ်၊ ပါဠိသဒ္ဒါဖြစ်သည်ဟု လည်းကောင်း၊ ပါဠိဝေါဟာရကိုသုံးလျှင် ဝေါဟာရကိုသာကြည့်ပြီး မြန်မာသဒ္ဒါ မဟုတ်၊ ပါဠိ သဒ္ဒါပင် ဖြစ်သည်ဟု လည်း ကောင်း၊ ဝေဖန်မိတတ်ကြကုန်သည်။ သို့သော် ဤသို့ကား မဟုတ်ပါ။ ပမာ အားဖြင့် သက္ကတပါဏိနိကျမ်းက သဒ္ဒါ ဥပဒေသများကို နည်းယူပြုစု သော အင်္ဂလိပ်သဒ္ဒါများသည် သက္ကတသဒ္ဒါ မဖြစ်သကဲ့သို့ ပေတည်း။

ကမ္မစာရည်း၊ သမာသ်နည်း၊ ကစ္စည်းမိန့်သံချို။

ဤသို့ စကားခံသည်မှာ အခြားကြောင့်မဟုတ်၊ ပါဠိသမာသ်များ ရှိသကဲ့သို့ မြန်မာသမာသ်များ (၀၇) မြန်မာစကားလုံးတဲများ ရှိပုံကို ဖော်ပြလို၍ ဖြစ်ပေသည်။

ပါဠိသမာသ်နည်းကိုကြည့်လျှင် ပုဒ်များကိုကျဉ်းအောင် ချဉ်းခြင်း၊ ပေါင်းစပ်အသုံးချခြင်းဟူသော အခြေခံလက္ခဏာကို တွေ့ကြရသည်။ မြန်မာ၌လည်း ဤကဲ့သို့စကားလုံးဝေါဟာရများကို ချဉ်းချုံးတဲစပ်ထား သော ဝေါဟာရ အမြောက်အမြားတို့ရှိချေသည်။ ထိုလုံးတဲ မြန်မာ ဝေါဟာရကို မြန်မာသမာသ်ပုဒ်များဟူ၍ ခေါ်နိုင်သည်သာ။ သို့သော် မြန်မာသည် ပါဠိကဲ့သို့ လိင်၊ ယုဂ်၊ စသည်လိုက်ဖွယ်မရှိချေ။

အောက်ပါဝေါဟာရများသည် မြန်မာကမ္မစာရည်း သမာသ်များ အနက်မှ ပုံစံအချို့ ဖြစ်၏။

- ရှင်နှောင်း (အငယ်ဆုံး မိန်းကလေး)
- သူတော် (တော်သောသူ)
- ယောက်ျားမြတ် (မြတ်သောယောက်ျား)
- လူ့ငနွား (နွားကဲ့သို့ မိုက်သောသူ)
- လှလှနန်းဆွ (အလှန်တရာလှသောမိန်းကလေး)
- သူတော်ကောင်း (တော်သူ ကောင်းသူ)
- သန်းမကြီး (အလှန်တရာကြီးသောသန်း)
- စောရဲဘုန်းစည် (ရဲရင့်ပြီး ဘုန်းကြီးသော အရှင်)
- လူ့တိရစ္ဆာန် (တိရစ္ဆာန်လို မိုက်မဲသောသူ)

ထို့ပြင် လူကြီး သူကြီး၊ သူဌေးသူကြွယ် စသည်ဖြင့် မြန်မာကမ္မစာ ရည် သမာသ်ပုဒ်အများအပြားကိုလည်း မြန်မာစာပေနှင့် မြန်မာဘာသာ လောက၌ တွေ့မြင်နိုင်ကြသည် ဖြစ်ပါသည်။

၂၅၂ သဒ္ဓါနှင့်နေ့စွဲဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ထိုသို့ ပါဠိမြန်မာ နှစ်ဘာသာအကျိုးသက်ရောက်မှုရှိ၍ပင် ‘ကမ္မဓာရည်း၊ သမာသ်နည်း၊ ကစူဠ်းမိန့်သံချို’ ဟူ၍ ဦးဩက သတိရစေရန် ထည့်သွင်းရေးသားခဲ့သလောဟု တွေးတောဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကား ပါဠိမြန်မာ နှစ်ဘာသာလုံးအတွက် ထိုသံပေါက်၏အဖြေကို ဖြစ်ပါသတည်း။

နေ့စွဲဆိုရန်ရာ သတိပုံသံပေါက်

(၄) ပုဒ်၏အဖြေ

၂၆။ ဟာရအာဝတ် သာထူးမြတ်၊

ဝိဘတ္တိနည်းအင်။

ဤသံပေါက်သည် ၁၉၆၂-ခု ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်ထုတ် စာအုပ်၌ “အာဟာရဓာတ်၊ သာထူးမြတ်၊ ဝိဘတ္တိနည်းအင်” ဟု ဖြစ်နေ၏။ သို့သော် ‘အာဟာရဓာတ်’ အစား ‘ဟာရအာဝတ်’ ဟု ဤခေါင်းစဉ်အတိုင်း စကားအမှန်ရှိရမည်။ ဤအချက်ကိုစိစစ်ဖော်ပြပါအံ့။

စိစစ်ချက်

ဦးဩသည် မိမိသတ်ပုံ၌ သဒ္ဒါအကြောင်း၊ အဘိဓာန်အကြောင်း၊ အလင်္ကာအကြောင်း၊ ဆန်းအကြောင်း၊ နေတ္တိအကြောင်း စသည်ကို ထည့်သွင်းစပ်ဆိုရာတွင် သံပေါက်အုပ်စုကလေးများဖွဲ့၍ ဖော်ပြတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤတွင် သံပေါက်အမှတ်၊

၁၁၂၃ - သာထူးမြတ်၊ ဝိဘတ္တိနည်းအင်၊

၁၁၂၄ - နေတ္တိကျမ်းမြတ်၊ ပရိဝါသ၊ ပညတ္တိပုံပြင်၊

၁၁၂၅ - နန္ဒိယာဝဋ်၊ နည်းထူးမြတ်၊ တုလွတ်နေတ္တိပင်၊

ဟူ၍ ပါရှိရာ ဤသံပေါက်သုံးမျိုးလုံးသည် နေတ္တိကျမ်းအကြောင်းကို ချည်း ဖွဲ့ဆိုထားကြောင်း သိသာထင်ရှားလှပေသည်။

ထိုနေတ္တိကျမ်း၌ ‘ဟာရ၊ နယ၊ သာသနပဋ္ဌာန’ ဟု ကဏ္ဍသုံးရပ်ရှိရာ ဟာရပေါင်း(၁၆)ပါး၌ အာဝတ္တဟာရ ပါရှိလေသည်။ ‘အာဟာရဓာတ်’ အတွက် ကောက်ယူဘွယ်ရာတစ်ခုတည်းမျှ မပါရှိချေ။

ထို့ပြင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ တိုက်တွန်းချက်အရ နေမျိုးမင်းထင် သိခံသူ ပြုစုသော ကဝိလက္ခဏာအတို့ကောက် အတ်ကာရန္တ သမူဟ

၂၅၆ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ကဏ္ဍဝသတ် အစုတွင် ‘ဟာရအာဝတ်’ဟူသော ဝေါဟာရကို ဖော်ပြထား၏။

ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်ထုတ် ကဝိလက္ခဏာ အတိုကောက်စာအုပ်၏ အမှာစကား၌ ဟာရအာဝတ် ဟူသော စကားပါသည့် သတ်ပုံသံပေါက် မတွေ့ရဟု ဆိုပြီး ကြက်ခြေခတ်(+)ဖြင့် ဖော်ပြထား၏။

နေမျိုးခင်းထင်သိခံသူသည် ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် စာကိုယ်တွင် ပါရှိသော သတ်ပုံဝေါဟာရတို့ကိုသာ အဘိုးကောက် ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ မပါသော စကားလုံးဝေါဟာရများကို အပိုသည့်ခြင်းမဖြစ်နိုင်ချေ။

ဤသို့လျှင် ‘အာဟာရခတ်’ဟူသောအချက်သည် နေတ္တိနှင့်သက်ဆိုင်ခြင်း၊ ကဝိလက္ခဏာအတိုကောက်တွင် နေတ္တိဆိုင်ရာ ‘ဟာရအာဝတ်’ဟူသော စကားပါရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် ထိုသံပေါက်အမှတ် ၁၁၂၃ စာမူအမှန်မှာ ဟာရအာဝတ်၊ သာထူးမြတ်၊ ဝိဘတ္တိနည်းအင်သာဖြစ်ကြောင်း ကောင်းစွာသိရပေသည်။

သံပေါက်၏အဓိပ္ပာယ်ကား-နေတ္တိဟာရ(၁၆)မျိုးလုံးတွင် အာဝတ္တဟာရနှင့် ဝိဘတ္တိဟာရ တို့သည် သာလွန်ထူးမြတ်လှပေသည် ဟူလို။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

နေတ္တိကျမ်းလာ ဟာရ(၁၆)မျိုးတို့ကား-

- ဒေသနာဟာရ၊ ဝိစယဟာရ၊ ယုတ္တိဟာရ၊ ပဒဋ္ဌာနဟာရ၊
- လက္ခဏာဟာရ၊ စတုဗျူဟဟာရ၊ အာဝတ္တဟာရ၊ ဝိဘတ္တိဟာရ၊
- ပရိဝတ္တနဟာရ၊ ဝေဝစနဟာရ၊ အဓိဋ္ဌာနဟာရ၊
- သောခနဟာရ၊ ပညတ္တိဟာရ၊ ဩတရဏဟာရ၊ ပရိက္ခာရဟာရ၊
- သမာရောပနဟာရ-

တို့ဖြစ်ကြလေသည်။

‘ဟာရ’ အဓိပ္ပာယ်မှာ ‘မသိခြင်း၊ ယုံမှားခြင်း၊ ပောက်ပြန်ခြင်းတို့ကို ပယ်ရှားဖျက်သောကြောင့် ‘ဟာရ’မည်လေသည်။

အာဝတ္တဟာရ အဓိပ္ပာယ်

အာဝတ္တဟာရ - ဟူသည်ကား သုတ်တရားတော် တရပ်ရပ်၏ အနီးကပ် အကြောင်းတရား (ပဒဋ္ဌာန်)ကို ရှာယူပြီး ယင်းနှင့်သဘောတူ သဘာဝတရား၊ သဘောကွဲပြားသော ဝိသဘာဝတရားတို့ကို လည်ပတ် စေတတ်သော လိုပ်နည်းလုပ်ဟန်တခုဖြစ်သည်။

‘ယံ လောကော ပူဇယံတေ’ ဟူသော သုတ်ပုဒ်ကို ပုံစံအဖြစ်ထုတ် ဆောင်အပ်၏။ လောကသည် မြတ်စွာဘုရားအား ပူဇော်၏ ဟူလို။

ပူဇော်သမှုပြုရာတွင် ပူဇော်ခံဘုရားဟူသော ခေတ်၊ ပူဇော်သူစိတ် ဓာတ်ဟူသော အဇ္ဈာသယ တို့ ပြည့်စုံမှုရှိကြောင်း သိရ၏။ သို့ပြည့်စုံ သောကြောင့် ထူးမြတ်သောကုသိုလ် ပုညကိုရရှိလေသည်။

ယင်း ကုသိုလ်ပုည ဖြစ်လာရခြင်း၏အကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်)အဆက် ဆက်သည်ကား ယောနိသောမနသိကာရ - အသင့်အလျော် စိတ်ထား တတ်မှု၊

ယင်း၏ပဒဋ္ဌာန်ကား သဒ္ဓမ္မသဝန - သူတော်ခကောင်း တရားကို နာ ကြားမှု၊

ယင်း၏ပဒဋ္ဌာန်ကား သပ္ပုရိသုပနိဿယ - သူတော်ကောင်း တရားကို မှီဝဲဆည်းကပ်မှု၊

ယင်း၏ပဒဋ္ဌာန်ကား နဝမခဏ - ဘုရားပွင့်သော အချိန် ကာလ ကြုံရမှု၊

ယင်း၏ ပဒဋ္ဌာန်ကား စက္ကသမ္ပတ္တိ = ပုဗ္ဗေ စ ကဘပုညဘာ စသော စက်လေးပါးနှင့် ပြုစုံမှု၊

ယင်း ပဒဋ္ဌာန်ကားအပ္ပမာဒ = ကုသိုလ်ဖက်၌ မမေ့ မပျောက် တတ်မှု၊

စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဤပဒဋ္ဌာန်အဆက်ဆက်တို့တွင် ယောနိသော မနသိကာရကို ယူသဖြင့် ထို ယောနိသော မနသိကာရလျှင် အကြောင်းလည်းရှိကုန်သော ကုသိုလ် တရားတို့ ဖြစ်ပွားမှုသည် လည်ပတ်လာကုန်၏။ ပူဇော်ခြင်း ကုသိုလ် အပြင် အခြားသော ကုသိုလ်များစွာတို့ ဆက်ပွား ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏ ဟူလို။

ကျန်သော သဒ္ဓမ္မသဝန စသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း ကုသိုလ် ပူဇော် ဆက်၍ ဆက်၍ ဖြစ်ပွားလည်ပတ်ကြလေသည်။ ဤသည်တို့ကား မူလပူဇော်ခြင်းအမှုနှင့် သဘောတူ ဖြစ်ပေါ်ကြသော သဘာဝတရားတို့၏ လည်ပတ်ပုံပေတည်း။

ဝိသဘာဝတရားတို့၏ လည်ပတ်ပုံကား - ပူဇော်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မပူဇော်ခြားကိုလည်း ယူရာသည်။ မပူဇော်ခြင်း၏ အနီးကပ်အကြောင်း (ပဒဋ္ဌာန်) အဆက်ဆက်တို့ကား အယောနိသော မနသိကာရ၊ အသဒ္ဓမ္မ သဝန၊ အသပ္ပုရိသု ပနိဿယ၊ ခဏာတိတ၊ စက္ကဝိပတ္တိ၊ ပမာဒတရားတို့ ပေတည်း။

မသင့်မတင့်နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှု (အယောနိသောမနသိကာရ)ကြောင့် အကုသိုလ်တရား တို့ဖြစ်ပွားလာကြ၏။ အကုသိုလ်အဆက်ဆက်တို့လည်ပတ် ကြကုန်၏။ မသူတော်တရားကို နားထောင်မိမှု (အသဒ္ဓမ္မသဝန)စသည် တို့ကြောင့်လည်း အကုသိုလ်တရားတို့ လည်ပတ်ကြကုန်၏။

ဤသို့လျှင် မူတည်သုတ်ပုဒ်တခုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သဘာဝတရားတို့ လည်ပုံ၊ ဝိသဘာဝတရားတို့လည်ပုံကိုပြသော ဟာရသည် အာဝတ္တ ဟာရပေတည်း။

ဝိဘတ္တိဟာရ အဓိပ္ပာယ်

ဝိဘတ္တိဟာရ ဟူသည်ကား- သုတ်၌သာသော တရားတို့ကို ဓမ္မ၊ ဘုံ၊ ပဒဋ္ဌာန်၊ ဆက်ဆံ၊ မဆက်ဆံ၊ အမည်၊ ဝတ္ထု တို့ဖြင့် ဝေဖန်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဟာရ ပေတည်း။

ဟာရအာဝတ်၊ သာထူးမြတ်၊ ဝိဘတ္တိနည်းအင်။

ထို ဝိဘတ္တိဟာရ၌ အဓိကအားဖြင့် ဓမ္မဝိဘတ္တိ၊ ဘူမိဝိဘတ္တိ၊ ပဒဋ္ဌာန် ဝိဘတ္တိ ဟူ၍ အပိုင်းသုံးပိုင်းပါရှိ၏။ ပူဇာ စ ပူဇနေယျာန် ကို ပုံစံ အဖြစ် ထုတ်ဆောင်အပ်၏။

ဓမ္မဝိဘတ္တိ၊ ဓမ္မအားဖြင့် ဝေဘန်ပုံကား 'ပူဇာ'ဟူသော ပုဒ်၏အရ ပူဇော်ခြင်းကိုပြုသော ကြိယာ အမှုအရာကိုရ၏။ အမှုအရာသည် စင်စစ် ပူဇော်ခြင်းကိုပြုသော စိတ်ဇေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်မှု (စိတ္တုပ္ပါဒ်)ပင် တည်း။

ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော အမည်၊ ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ် သည် မည်သည့်ပူဇော် သူ၌ မဆို ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်သာမန်၊ ပူဇော်ခံ အာရုံလည်း သာမန်၊ ဤသို့ တည်ရာဝတ္ထုအားဖြင့် ဆက်ဆံပေ၏။ ပစ္စည်း၊ ဝတ္ထု ပူဇော်မှု (အာမိသပူဇာ)၊ တရားပူဇော်မှု (ဓမ္မပူဇာ) စသော အသီးသီး သော အမည်၊ ပူဇော်သူ၊ အပူဇော်ခံသူ ဟူသော တည်ရာဝတ္ထုအားဖြင့် မဆက်ဆံ၊ ဤသို့ ဓမ္မအားဖြင့် ဆက်ဆံမှု (သာဓာရဏ၊ မဆက်ဆံမှု (အသာဓာရဏ)ကို စိတ်ဖြာဝေဘန်ပြုခြင်းသည် ဓမ္မဝိဘတ္တိပေတည်း။

ဘူမိဝိဘတ္တိ၊ ဘုံအားဖြင့် ဝေဘန်ပုံကား- ပူဇော်ခြင်း၊ အမှုအရာ ကြိယာဟူသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် အပါယ်ဘုံ၊ ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ ဟူသော ဘုံလေးပါးလုံး၌ ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် စတုဘူမိက ဟူသော အမည် သာမန်၊ ဘုံလေးပါးဟူသော တည်ရာဝတ္ထု သာမန်အားဖြင့် ဆက်ဆံ၏။ အသီးသီးသောအမည် ဝတ္ထုဝိသေသနအားဖြင့်ကား မဆက်ဆံ။ ဤကား ဘူမိဝိဘတ္တိပေတည်း။

ပဒဋ္ဌာန်ဝိဘတ္တိ၊ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဝေဘန်ပုံကား- ပူဇော်ခြင်းသည် မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားသော အကျိုးတရားတို့ကို ရရှိခြင်း၏ ပဒဋ္ဌာန်ပေတည်း။ ထို ပဒဋ္ဌာန်သည် အကြောင်း သာမညဟူသော အမည်၊ ပူဇော်သော ဝတ္ထုအားဖြင့် ဆက်ဆံပေ၏။ အကျိုးတမျိုးစီ ကို ရခြင်း၏ အကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်ဟူသောအမည်၊ ဝတ္ထုတို့အားဖြင့်ကား မဆက်ဆံ။

၂၆၀ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ပူဇော်ခြင်းအမှုကို သတ်မှတ်ထားလျက် ပူဇော်ခြင်းအမှုကို ဖြစ်လာ စေသော မပူဇော်မီ ရှေ့အဖို့ကဖြစ်နှင့်သော ယောနိသော မနသိကာရ စသည်တို့သည် ‘ပူဇော်ခြင်း’၏ ပဒဋ္ဌာန်များတည်း။ တဖန် ပူဇော်ခြင်း သည် ဝမ်းမြောက်ရမှု (ပါမောဇ္ဇ)၊ နှစ်သက်ရမှု (ပီတိ)၊ ငြိမ်းချမ်းရမှု (ပဿဒ္ဓိ)၊ ချမ်းသာရမှု (သုခ) စသော ကောင်းကျိုး အဆက်ဆက်၏ ပဒဋ္ဌာန်ပေတည်း။ ဤကား ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဝေဘန်ခြင်းတည်း။

ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာတို့ကို ဖတ်ရှုသုံးသပ်ကြည့်လျှင် အာဝတ္တ ဟာရနှင့် ဝိဘတ္တိဟာရတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အရေးအခင်း၌ ကြယ်ကြယ်ဝဝ ဝေဘန်စိစစ်ပြုထားသည်ကို သိရပေသည်။ ဘုရားရှင်၏ စကားတော်ကို အပွင့်ကားစေပြီး အမြင်ကျယ်စေလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပင် ဦးဩက ဤ အာဝတ္တဟာရနှင့် ဝိဘတ္တိဟာရနှစ်မျိုးကို ‘သာထူးမြတ်’ ဟု ရေးဖွဲ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေရာသည်။

၂၇။ နေတ္တိကျမ်းမြတ်၊ ပရိဝတ်၊

ပညတ္တိ ပုံပြင်။

မြတ်သော နေတ္တိကျမ်း၌ ပရိဝတ္တနဟာရ၊ ပညတ္တိဟာရတို့ကို ပုံစံ၊ ဥဒါဟရုဏ်များစွာတို့ဖြင့် ဖော်ပြပါရှိလေသည်။

ပရိဝတ် ပရိဝါသ် စိစစ်ချက်

၁၉၆၂-ခုနှစ်၊ ဟံသာဝတီတိုက်ထုတ် ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် စာအုပ်၌ နေတ္တိကျမ်းမြတ်၊ ပရိဝါသ်ဟု ရှိ၏။ ယင်းတိုက်ထုတ် ကဝိလက္ခဏာ အတိုကောက် ဝသတ်ကဏ္ဍ၌မူ ‘ပရိဝတ်’ဟု ရှိသည်။

တဖန် ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် အမှတ် ၁၀၆၂ သည်ကား-

‘အပ္ပာန် မာနတ်၊ ပရိဝါသ်၊ အာပတ်ဖြေ သုတ်သင်’

ဖြစ်ပေသည်။

ဝတ် နှင့် ဝါသ် အသံထွက်တူ၏။ စာလုံးပေါင်းနှင့် အဓိပ္ပာယ်များ စွာ ကွဲလွဲ၏။ ပရိဝတ္တန (ပါ) မှ ပရိဝတ်ဖြစ်၏။ ပရိဝါသ (ပါ) မှ ပရိဝါသ်ဖြစ်၏။ ‘ပရိဝတ္တန’ ဟူသည် ပရိဝတ္တနဟာရ ဟူသော နေတ္တိဟာရတမျိုးဖြစ်၏။ ‘ပရိဝါသ’ ဟူသည် သံဃာဒိသိသ် အာပတ်သင့်သော ရဟန်းအတွက် ဆောက်တည်ရသော ကျင့်ဝတ်တမျိုးဖြစ်၏။

ဖော်ပြပါ သံပေါက် အမှတ် ၁၁၂၄ သည် ‘နေတ္တိကျမ်းမြတ်’ဟူသော စကားအရနေတ္တိအကြောင်းစပ်ဆိုသည်မှာ ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ‘ပရိဝတ်’ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရသာ ဖြစ်ရမည်။ ဝိနည်းဆိုင်ရာ ပရိဝါသ်ဟူသော စကားမသင့်ချေ။ ထိုသံပေါက် အမှန်ကား-

နေတ္တိကျမ်းမြတ်၊ ပရိဝတ်၊ ပညတ္တိပုံပြင်၊
ဖြစ်ပေသည်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

‘နေတ္ထိ’ဟူသည်ကား-

ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင် ပါဠိတော် (၅၃) ကျမ်း၊ ကျမ်းစာအုပ်ရေ (၄၀) တို့တွင် နေတ္ထိပါဠိတော်ကျမ်း တကျမ်းပါရှိသည်။ ထိုနေတ္ထိ ပါဠိတော်ကို မြတ်စွာဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားသည်မဟုတ်။ မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ တပည့်သား ရဟန္တာ၊ အကျဉ်းကို အကျယ်ဖွင့်ရာ၌ တေဒဂ်ရသော ရှင်ဟောကစည်းထေရ် ဟောကြားခဲ့သည်။ သို့သော် ပါဠိတော်ကဲ့သို့ပင် လေးစားဖွယ်ဖြစ်၍ ပါဠိတော်စာရင်းထဲ ထည့်သွင်းထားကြ၏။

ရှင်မဟာကစည်း ထေရ်မြတ်၏အကြောင်းကို မဟာအောင်မြေဘုမ္မိစံ အုတ်ကျောင်းဆရာတော် ဦးဗုဓိက

“ရိုးချဉ်း ဟောရွတ်၊ မုခပါဌ်၏၊ ခဲကပ်လျှိုဝှက်၊ ဓိပ္ပာယ်နက်ကို၊ ထင်ပြက်ပြဲပြဲ၊ ဖွင့်ချဲ့ကုန်လှည့်၊ ငါ့တပည့်သား၊ ရဟန်းများတွင်၊ ဤရှင်ထေရ်၊ ကစည်းသည်ကား၊ ဥာဏ်ရည်ထူးချွန်၊ လွန်၏သူထက်၊ တေဒဂ် ဟု၊ ဘဝဂ်မကန်၊ ဌာနန္တရာ၊ ရာထူးရသာ၊ ဝံသန္ဓယ်မည်၊ ကစည်းထေရ်” ဟု စာဖွဲ့ခဲ့သည်။

နေတ္ထိ၏အဓိပ္ပာယ်ကား။ ‘ဝေနေယျသတ္တေ အရိယဓမ္မံ နေတီတိ နေတ္ထိ’ဟူသော ဝိဂ္ဂိုဟ်အရ ကျွတ်ထိုက်သော ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို မှန် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် တရားမြတ်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သောကြောင့် ‘နေတ္ထိ’ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

ထိုနေတ္ထိကျမ်းသည် သုတ် ဝိနည်း အဘိဓမ္မာ သုံးဖြာတို့တွင် သုတ္တန် ပိဋကတ်၌ ပါဝင်၏။ ထိုနေတ္ထိကျမ်း၏လုပ်ငန်းသည်ကား-

- ဘုန်းစည်မြက်ဟ၊ ရသတခု၊ နှစ်ခုဓမ္မ၊ ဝိနယ်နှင့်၊
- ပိဋကသုံးလီ၊ ဂမ္ဘီလေးဝ၊ ပဉ္စနိကာယ်၊ ကိုးသွယ်အင်္ဂါ၊
- ဓမ္မက္ခန္ဓာ၊ ပေစာအပေါင်း၊ ရှစ်သောင်းလေးထောင်၊

နေတ္တိကျမ်းမြတ်၊ ပရိဝတ်၊ ပညတ္တိပုံပြင်။

၂၆၃

ကျမ်းကုန်အေခင်၏၊ မြားမြောင်ဆန်းကြယ်၊ နက်ဓိပ္ပာယ်ကို၊
နည်းကျယ်ဝဏ္ဏနာ၊ ဖွင့်အံ့ငှာလျှင်၊

ဟူ၍ ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓ စပ်ဆိုတော်မူသားသည့်အတိုင်း မြတ်စွာဘုရား
ဟောကြားတော်မူသော တရားတော်အရပ်ရပ်ကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် အဆန်း
တကြယ်ဖွင့်ပြခြင်း (သံဝဏ္ဏနာပြခြင်း) ဖြစ်ပေသည်။

ဟာရ-နှစ်ပါး

ထိုနေတ္တိကျမ်းမြတ်၌ ဟာရ၊ နယ၊ သာသနပဋ္ဌာန ဟူ၍ ကဏ္ဍသုံးရပ်
ပါရှိ၏။ ဟာရသည်သည်း(၁၆)ပါးရှိ၏။ ထိုဟာရ(၁၆)ပါးတို့တွင်
ပရိဝတ္တန ဟာရ ဟူသည်ကား သုတ်၌ ဖော်ပြအပ်သော ကုသိုလ်ဓမ္မတို့ကို
ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်ဓမ္မအားဖြင့် ပြန်လည်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသော
ဟာရတည်း။

‘ပဋိပက္ခဝသေန ပရိဝတ္တိယန္တိ ဣမိနာ ဧတ္ထ ဝါ သုတ္တေ ဝုတ္တ
ဓမ္မာ၊ ပရိဝတ္တနံ ဝါ တေသန္တိ ပရိဝတ္တော’ ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။

လည်စေပုံကား ဤသို့တည်း-

ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ ဟူသော သုတ်တရားတော်အရ ပူဇာ သည်
အာမိသပူဇာ၊ ဓမ္မပူဇာ တရားတည်း။ ထိုတရားသည် ယောနိသော
မနသိကာရလျှင် ဦးစွာသောအကြောင်းရှိပေ၏။ ယောနိသော မနသိ
ကာရ ရှိသူအား အယောနိသော မနသိကာရ ပျောက်ကင်းပေ၏။
အယောနိသော မနသိကာရ ပျောက်ကင်းလျှင် ထိုအယောနိသော
မနသိကာရလျှင် အကြောင်းမရှိသော အကုသိုလ် တရားတို့သည်လည်း
ပျောက်ကင်း လေကုန်၏။ အကုသိုလ်တရား ပျောက်ကင်းသည်ရှိသော်
အပြစ်ကင်းသော ကုသိုလ်တရားတို့သည် တိုးပွား စည်ပင်ကုန်သည်။

ပညတ္တိဟာရဟူသည်ကား ပကာရေဟိ ဉာပိယန္တိ တောယ ဧတ္ထ
ဝါ တိ ပညတ္တိ ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ သုတ်၌လာသောတရားတို့ကို
အထူးအပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဟာရပေတည်း။

ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ
ဟူသော ဒေသနာကိုပင် ထုတ်ဆောင်အပ်၏။

ဤတရားဒေသနာသည် ပူဇော်ထိုက်သူအား ပူဇော်ခြင်းသည် မင်္ဂလာ
မည်ကြောင်း ကြားသိကြစေရန် ထားသောကြောင့် နိက္ခေပပညတ်
မည်၏။ ပူဇော်သောအခြင်းအရာတည်းဟူသော တဇ္ဇာကို သိစေတတ်
သောကြောင့် တဇ္ဇာပညတ်လည်း မည်၏။ ပူဇော်ခြင်းကြိယာကိုစွဲ၍ ဖြစ်
လာသောကြောင့် ဥပါဒါပညတ်လည်း မည်၏။ ဝန္တနာမာန သက္ကာရ
စသော ကြိယာကိုထောက်၍ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပနိဓာပညတ်လည်း
မည်၏။ ဒါန သီလ ဘာဝနာမယ အာမိသပူဇာ၊ ဓမ္မပူဇာ၊ အပေါင်းကို
သိစေသောကြောင့် သမ္မဟ ပညတ်လည်း မည်၏။ ကျင့်စဉ်ကိုသိစေတတ်
သောကြောင့် သန္တတိပညတ်လည်း မည်၏။ ပူဇော်ခြင်းကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်
ဟူသောအနက်ကို သိစေတတ်သောကြောင့် အတ္ထပညတ်လည်း မည်၏။
အာမိသပူဇာ၊ ဓမ္မပူဇာဟု ကောင်းစွာမှတ်အပ်သော သင်္ကေတကို သိစေ
သောကြောင့် သင်္ကေတပညတ်လည်း မည်၏။

ဤသို့ အစရှိသည်ဖြင့် ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ ဟူသော သုတ်ပုဒ်
ဒေသနာသည် ပညတ်အမျိုးမျိုးကို သိစေသောကြောင့် ပညတ္တိဟာရ
မည်၏။

၂၈။ နန္ဒိယာဝဋ်၊ နည်းထူးခြောက်

တုလွတ်နေတ္တိပင်။

တေဒဂ်ရ ရှင်ကစွည်းမထေရ် ဟောကြားတော်မူသော အတုမဲ့ နေတ္တိကျမ်းတော်တွင် ဟာရ၊ နယ၊ သာသနပဋ္ဌာန ဟူ၍ အပိုင်းသုံးပိုင်း ပါရှိသည့်အနက် ဒုတိယပိုင်းတွင် နန္ဒိယာဝဋ်နည်း စသည်ဖြင့် နည်းပေါင်း ငါးနည်း ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ ထိုနည်းငါးနည်းတို့တွင် နန္ဒိယာဝဋ် နည်းသည် ထူးမြတ်သော နည်းတပါးပင်ဖြစ်ပေသည်။

ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းချက်

ဤနေတ္တိကျမ်း၌ ဟာရ၊ နယ၊ သာသနပဋ္ဌာန ဟူ၍ ဝိသေသ လက္ခဏာသုံးရပ်ပါရှိ၏။ ‘ဟာရ’ ဟူသည်ကား ဘုရားစကားတော်ကို မသိခြင်း၊ ယုံမှားခြင်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း မဖြစ်ရအောင် သွယ်ဆောင် ဖွင့်ပြချက်များဖြစ်ပေသည်။ ‘နယ’ ဟူသည်ကား ညစ်ညူးသော အကုသိုလ်၊ ဖြူစင်သောကုသိုလ်တရားတို့ကို အဖို့အစုအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်၍ သိစေ တတ်သော အဖွင့်စကားဖြစ်၏။ ‘သာသနပဋ္ဌာန’ ဟူသည်ကား ဝေနေယျ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ဓာတ်၊ အဆင့်အတန်းအားလျော်စွာ တရားဒေသနာ များ ဖြစ်ပေါ်နေပုံကို ဖွင့်ပြသောစကားရပ်ဖြစ်၏။ ညစ်နွမ်းသော တရားစု၊ ဝါသနာပါရာ တရားစု၊ ထိုးထွင်းသိစရာ တရားစု စသည်ဖြင့် အဖို့အစု (ဘာဂိယ) အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဖွင့်ဆိုပေသည်။

ထိုသို့ ဘုရားတရားတော်ကို ဟာရ၊ နယ၊ သာသနပဋ္ဌာနတို့ဖြင့် ဖွင့်ဆိုသောကျမ်းမျိုးကား ဤနေတ္တိကျမ်းသာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေတ္တိ ကျမ်းကို ‘တုလွတ်’ဟု စိန္တကျော်သူက ဆိုဟန်ရှိပေသည်။

၂၆၆ သဒ္ဒါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ထို တုလွတ်နေတ္တိကျမ်း၌-

နန္ဒိယာဝဋ္ဌ နည်း
တိပုက္ခလနည်း
သိဟဝိက္ကိဋ္ဌတနည်း
ဒိသာလောစနည်း
အင်္ဂသနည်း

ဟူ၍ နည်းငါးမျိုးပါရှိ၏။

ထိုနည်း ငါးမျိုးတို့တွင် နန္ဒိယာဝဋ္ဌ နည်းကို ‘နည်းထူးမြတ်’ဟု ဦးဩက ချီးကျူးဖော်ပြ၏။

နန္ဒိယာဝဋ္ဌ နည်းကား ဤသို့တည်း။

ဇလပ်ပန်းသည် မိမိ၏အစိတ် အစိတ်ဖြစ်သော ပွင့်ချပ်တို့ဖြင့် အထက် အောက် အချင်းချင်း ချုပ်စပ်၍ လည်သကဲ့သို့ တဏှာ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာ တရားတို့သည်လည်း ကိုယ်ဘက်နှင့်ကိုယ် အချင်းချင်းချုပ်စပ်၍ လည်ပုံကိုပြုစသောနည်းသည် နန္ဒိယာဝဋ္ဌ နည်းပေတည်း။

ဤ နည်း၏ သဘောကို သိသာစေရန် မင်္ဂလသုတ်တော်မှ ‘ပူဇာ စ ပူဇ နေယျာနံ’ဟူသော စကားတစ်ခန်းကိုယူ၍ စိစစ်ပေအံ့။

ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ၊ ပူဇော်ထိုက်သူတို့အား ပူဇော်ခြင်းသည် လည်းကောင်း- ဤကား အနက်တည်း။

ပူဇာသည် ပစ္စည်းဖြင့် ပူဇော်ခြင်း (အာမိသ ပူဇာ)၊ တရားဖြင့် ပူဇော်ခြင်း (ဓမ္မ ပူဇာ)ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုသို့ ပူဇော်မှု ပြုခြင်းသည် သင်္ခါရပင်ဖြစ်၏။ (သင်္ခါရ = ပြုပြင်မှု)

သင်္ခါရကိုယူလျှင် သင်္ခါရ၏အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာကိုပါ ယူရ ၏။ အဝိဇ္ဇာ ပါလာလျှင် အဝိဇ္ဇာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော တဏှာလည်း မကင်းပေ။ ထိုအဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာသည် အကုသိုလ်တရား အားလုံး၏ မူလ ပေတည်း။ မူလကိုယူလျှင် ထို အဝိဇ္ဇာတဏှာ ဘက်တော်သားများ

ဖြစ်ကြသော အကုသိုလ်တရား အားလုံးကိုပါ ယူရပေမည်။ ဤကား-
အကုသိုလ်ဘက်၌ ပွင့်ချပ်များ ဖြာထွက်ပုံတည်း။

တဖန် ပူဇာ အရ ပူဇော်သမှုပြုသောအခိုက်တွင် စိတ်၏ တည်ကြည်မှု
သမာဓိပါရှိ၏။ ပညာလည်းပါ၏။ ထို သမာဓိသည် သမထမည်ပေ၏။
ထိုပညာသည် ဝိပဿနာမည်၏။ ထို သမထနှင့် ဝိပဿနာသည် အကုသိုလ်
တရားတို့၏ မှုလပေတည်း။ ထိုမှုလပဒ နှစ်ပါးကိုယူလျှင် ကုသိုလ်ဘက်
သား တရားအားလုံးလည်းပါလေ၏။ ဤကားကုသိုလ်ဘက်၌ ပွင့်ချပ်များ
ဖြာထွက်ပုံတည်း။

ထိုတရားအပေါင်းတို့တွင် တဏှာသည် လည်းကောင်း၊ တဏှာနှင့်
မကင်းရာသည့် အဝိဇ္ဇာသည်လည်းကောင်း၊ ကြွင်းသော ကိလေသာနှင့်
အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ်စိတ်တို့သည် လည်း
ကောင်း၊ သံသရာဝဋ်၏ အမြစ်သဖွယ်ဖြစ်၍ သမုဒယသစ္စာမည်၏။ ထိုမှ
ကျန်သော ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ဒုက္ခ
သစ္စာမည်၏။ သမထ ဝိပဿနာသည် မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။ ထိုမဂ္ဂသစ္စာဖြင့်
ရောက်အပ်သော နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓသစ္စာမည်၏။

ဤနန္ဒိယာဝဋ်နည်း၌ တရာ ပိုင်းတွင် တဏှာ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သမထ၊
ဝိပဿနာတို့ကား မှုလပဒလေးပါးကို ရအပ်ပေ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၌ တဏှာ
စရိတပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒိဋ္ဌိစရိတပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ယောက်ကို ရအပ်
ပေ၏။

တဏှာစရိတပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုရားရှင် အဆုံးအမကိုယူ၍ ရဟန်းပြုသည်
ရှိသော် ဒုက္ခပဋိပဒါ (ခဲယဉ်းသော အကျင့်)ဖြင့် သမထကိုကျင့်ပြီး သမထ
အခြေခံဖြင့် တဏှာ အသင်းအပင်းတရားတို့ကို ပယ်စွန့်လျက် အနာဂါမ်
ဖြစ်၏။ ရာဂကင်းသော စိတ်အဆင့်ကို ရရှိလေသည်။

ဒိဋ္ဌိစရိတပုဂ္ဂိုလ်သည် ရဟန်းပြုကရား ကျင့်သည်ရှိသော် သုခပဋိပဒါ
(လွယ်ကူသော အကျင့်)ဖြင့် ဝိပဿနာကို အခြေခံ၍ အဝိဇ္ဇာ အသင်း
အပင်းတို့မှ ကင်းလွတ်ပြီး ရဟန္တာဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာကင်းသော ပညာ
အဆင့်ကိုရသည်။

ဤကား နန္ဒိယာဝဋ်၏ သဘောပင်တည်း။

ပူဇာစ ပူဇာနေယျာနံ ဟူသော ဘုရားဟောပါဠိတော် စကားတစ်ခုနှင့် မျှကို အကုသိုလ်ဘက် ကုသိုလ်ဘက်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပြုပြီး နောက်ဆုံး သစ္စာလေးပါးကို ဦးတည်ပေးတာသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ဇလပ်ပန်း ဥပမာ ကဲ့သို့ပင် တရားတစ်ခုစီ တစ်ခုစီ အချပ်ချပ် အလွှာလွှာ စိတ်ဖြာပြီး ဝမ်းမြားလည်သလိုလှည့်၍ ပြုထားပေသည်။

ဤသည်ကား အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့စွမ်းနိုင်ဘိသော တေဒဂ်ရ ရှင်မဟာကဏ္ဍည်းလက်ရာ နန္ဒိယာဝဋ္ဌ နည်းပေတည်း။ ထို့ကြောင့် စိန္တကျော်သူ ဦးဩက 'နည်းထူးမြတ်' ဟူ၍ ထောမနာခွဲခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၂၉။ နည်းနားမှန်ဟုတ်၊ နေတ္တိထုတ်၊

တိပုက္ခလဗြီ။

မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဓမ္မခန့် တရပ်ရပ်ကို အကျယ်သိမြင်ရန်အလို့ငှာ နေတ္တိနည်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ဆောင်ကြဉ်းရာတွင် တိပုက္ခလနည်းသည် ဟုတ် မှန်ကောင်းမွန်သော နည်းတရပ်ဖြစ်လေသည်။

ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်

တိပုက္ခလနည်း ဟူသည်ကား - ညစ်နွမ်းသော အကုသိုလ်ဘက်၌ လောဘ၊ ဒေါသ မောဟ ဟူသော အစိတ်သုံးပါး၊ ဖြူစင်သောကုသိုလ် ဘက်၌ အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ဟူသော အစိတ်သုံးပါး၊ ဤသို့ အစိတ်စကားတို့ဖြင့် တင့်တယ်သောနည်းသည် တိပုက္ခလနည်း မည်ပေသည်။

ပုံစံ - ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ

ဤပုံစံ၌ ပူဇာနှင့်ပတ်သက်၍ အခြေခံအနေဖြင့် ရှိနေသော ညစ်နွမ်း သောဘက်၌ လောဘ ဒေါသ မောဟ ဟူသော အကုသလမူ သုံးပါး၊ သန့်စင်သောဘက်၌ အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ဟူသော ကုသလ မူသုံးပါးအားဖြင့် မူလခြောက်ပါး ရရှိ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ဥစ္ဆ ဂိဋ္ဌိတည ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝိပဇ္ဇိတညပုဂ္ဂိုလ်၊ နေယျပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးရရှိ၏။

ဥစ္ဆ ဂိဋ္ဌိတည ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် တရားအကျဉ်းချုပ်ကို ကြားနာရကာ မျှဖြင့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ရနိုင်သူမျိုးဖြစ်၏။ ဝိပဇ္ဇိတညပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဟူသည် မကျဉ်းမကျယ်တရားနာယူရလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ရနိုင်သည်။ နေယျပုဂ္ဂိုလ် ဟူသည် တရားကိုလည်းအကျယ်နာရမှ၊ လက်တွေ့ကျင့်ကြံ အားထုတ်မှုသည် ပြုပါမှ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် ရနိုင်သူမျိုးဖြစ်သည်။

၁၇၀ သဒ္ဓါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် အမြင်စရိုက်သန်သူ (ဒိဋ္ဌိစရိတဥဒတ္တ) ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒ္ဓါဋ္ဌိတညူ မည်၏။ အမြင်စရိုက်နု သူ (ဒိဋ္ဌိစရိတမန္တ) ပုဂ္ဂိုလ်၊ တဏှာ စရိုက်သန်သူ (တဏှာစရိတဥဒတ္တ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဝိပဋ္ဌိတညူ မည်၏။ တဏှာစရိုက်နု သူ (တဏှာစရိတမန္တ) ပုဂ္ဂိုလ်သည် နေယျပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဘုရားသာသနာတော်တွင်းဝင်၍ ရဟန်းပြုသည် ရှိသော် အကုသိုလ်ဘက်၌ လောဘနှင့်တကွသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်စွန့်၍ ကုသိုလ်ဘက်၌ အလောဘတရားတို့ကို အမှီပြု၍ အဆုံးဖြတ် သော အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ ဖြင့် ဝဋ်မှထွက်မြောက်၏။ ထိုနည်းတူ ဒေါသဆိုင်ရာဝယ်၊ အဒေါသကို အမှီပြု၍ အနိမိတ္တဓမ္မာက္ခဖြင့် ဝဋ်မှ လွတ်၏။ မောဟဆိုင်ရာဝယ် အမောဟကို အမှီပြု၍ သုညတဝိမောက္ခ ဖြင့် သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်၏။

ဤသို့ဖြင့် ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ ဟူသော သုတ်ဒေသနာသည် လောဘ ဒေါသ မောဟ၊ အလောဘ အဒေါသ အမောဟဟူသော မူလပဒခြောက်ပါးတို့ဖြင့် သုတ်၏ညစ်နွမ်းသော အပိုင်း၊ သန့်စင်သော အပိုင်းတို့ကို သစ္စာလေးပါးနှင့်ယှဉ်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးဖြင့် ထင်ဟပ်ကာ နည်းအစီအရင်ကိုပြခြင်းသည် ကောင်းမြတ် တင့်တယ်အပ်သော တိပုက္ခလ နည်း ဖြစ်လေသည်။

၁။ ဝိမောက္ခ=မဂ်၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ပြုပြင်မှုကင်းသော မဂ်သည် အပ္ပဏိ ဟိတဝိမောက္ခ၊ သင်္ခါရ နိမိတ်ကင်းသော မဂ်သည် အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခ၊ သင်္ခါရမှ ဆိတ်သော မဂ်၏သဘောသည် သုညတဝိမောက္ခ။ (ပရမတ္ထသ ရူပအနုဝဏ္ဏနာ ကျမ်းသစ်၊ အရှင်ဘဒ္ဒန္တဇောတိပါလ၊ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်- ၁၃၂၀)။

နိဂုံးလင်္ကာ

သု စိ ပု ဘာ၊ ဝိ လိ သိ ဓာ၊ သီ မာ ဆင့်ကျုံး၊
 ဤဆယ်လုံးကို၊ ကျင့်သုံးတတ်က၊ အငယ်ကလျှင်၊ နည်းရကျင့်
 မြောက်၊ လမ်းရိုးဆောက်၍၊ မြတ်ကျောက်ပညာ၊ အခြေပါ
 အောင်၊ ဆရာကောင်းထံ၊ နည်းနာခံလျက်၊ ကျမ်းဂန်ပိဋကတ်၊
 ပရိယတ်ပွန်းတီး၊ သင်ရိုးပြီးသော်၊ ကျိုးသီးဖလ၊ သ-စ-အ-ဟု၊
 တိကဓမ္မာ၊ စရိယာသုံးအင်၊ စလွယ်ဆင်၍၊ ထို့ပြင်တဖန်၊
 လုံ့လသန်လျက်၊ ပဋိဘာန်မြင့်မြောက်၊ လမ်းသစ်လျှောက်၍၊
 ခေတ်လျောက်ပညာ၊ ဆည်းပူးဆုသား၊ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပ၊ တက္ကသီလာ၊
 ရွှေကျောင်းသမ္မာ၊ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရ၊ ထိုမှတခန်း၊ အထက်တန်းဟု၊
 အောင်ပန်း ရှေ့နေ၊ အောင်ဆုချေ၍၊ နှစ်ထွေကျိုးရ၊ နှစ်ဖက်
 လှကာ၊ ဗုဒ္ဓသာသနာ၊ ကျင့်နည်းနာဖြင့်၊ ပြည်ရွာကျိုးပြု၊
 စာမျိုးစုကို၊ ကြည့်ရှုစီရင် အလှဆင်၍၊ နေစဉ်အခါ၊ မဟာ
 ဗုဒ္ဓ ဘောဓ၊ ထေရတမ္မတ်၊ ကဝိထွတ်လျှင်၊ အကျွတ်ဆုဌ၊
 မြတ်ဗုဒ္ဓ၏၊ ပိဋကပုံယင်၊ ကျမ်းစုံလင်သည့်၊ လင်္ကာဒီပ၊ သီဟိုဠ်
 ကြွလျက်၊ ဓမ္မပေါင်းသိုက်၊ စာရွှေတိုက်ကို၊ ထိုက်ထိုက်ဘန်တန်၊
 သုံးရန်ခွင့်ပေး၊ ရစေရေးတက်၊ နက်လေးဆန်းကြယ်၊ အံ့မျိုး
 ကြယ်သား၊ ကြီးကျယ်ခေါင်ထိ၊ ဝိသုဒ္ဓိဟု၊ ကျမ်းကြီးစီရင်၊
 မော်ကွန်းတင်သို့၊ ကျော်လွင် မည်သာ၊ ကျွန်ုပ်မှာလည်း၊ ပညာ
 ဗဟို၊ တက္ကသိုလ်၏၊ နှစ်လိုဘွယ်သာ၊ ဘွဲ့မဟာကို၊ ရွှေစာ
 ဤကျမ်း၊ ခိုင်သည်ငြိမ်းဖြင့်၊ ဆွမ်းလှမ်းဘို့ရာ၊ ပြုစုပါသည်၊
 ခွင့်ခါတော်ရေး၊ တစ်သုံးလေးနှစ်၊ သက္ကရာဇ်တွင်၊ ရှစ်ချစ်
 ပရမေ၊ သုံးလှူ ဆွေ၏၊ သန္ဓေတောထွက်၊ ဓမ္မစက်ကို၊ ဟောမြက်
 သံချို၊ လဝ ဆို၏၊ ပြည့်မိုကျော်သက်၊ ခြေသံ့ရက်၌၊ ပို့ဆက်
 တင်သွင်း၊ ဂုဏ်ရှိန်လင်းသည် - အောင်ခြင်းတွင်းပြင် ဆင်ဘို့ကို။

(သီ-သီလယျ၊ အကျင့်ကောင်းဆု၏။ မာ=သမာဓိ
 ယေယျ၊ တည်ကြည်စူးစိုက်ရာ၏။)

မှိုငြမ်းပြု ကျမ်းစာရင်း

- ၁။ ကေလာသမထေရ်၊ ရှင်။ ဂန္ဓာဘရဏဂဏ္ဍိ နိဿယ။ ရန်ကုန်၊ ကမ္ဘာ့အောင်လံပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၆။
- ၂။ ကောဝိဒ၊ ဦး။ ပထမကျော်။ လယ်တီပဒမာလာ။ မန္တလေး၊ မန္တလာဘူမိပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၀၂။
- ၃။ ကောဝိ၊ ရှင်။ အခြေပြုပါဠိ စာစီစာကုံး ဗျာကရုဏ်း၊ (တွဲ-၁) ရန်ကုန်၊ လယ်တီမဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၇၄။
- ၄။ ကို၊ ဦး။ ပါဠိဌာန၊ ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံတက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး။ ပါဠိစာစေနှင့် မြန်မာစာပေဆက်စပ်မှု။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံစာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံကျမ်း (အတွဲ ၂၊ အမှတ် ၂)။ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၉။
- ၅။ ကျော်သွန်း၊ ဦး။ ကိုးခန်းပျို့ဋီကာကျမ်းကြီး။ သထုံ၊ ရွှေထုံနာဂရာ စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၀၉။
- ၆။ ကျော်လွင်၊ ဦး။ နှစ်ဖက်လှ။ ကဗျာလင်္ကာနှင့် နည်းဥပစာအကျယ်အဖွင့်ကျမ်း။ ရန်ကုန်၊ ဘားမားပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၈။
- ၇။ ကျော်လွင်၊ ဦး။ နှစ်ဖက်လှ။ မြန်မာစာပဒေသာ။ ရန်ကုန်၊ တောက်တောက်ဝင်း ပုံနှိပ်တိုက်။ ၁၉၇၈။
- ၈။ ခင်ခင်လှိုင်၊ ဒေါ်၊ ပါဠိလင်္ကာထောက်ကထိက၊ ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံတက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး။ အသွင်ထူးသော တဗ္ဗာဝပါဠိပုဒ်များ။ တက္ကသိုလ် ပညာပဒေသာစာစောင် (အတွဲ ၁၊ အပိုင်း ၂)။ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၆၊ ဇွန်။
- ၉။ ချိန်၊ ဦး။ လှေသင်းအတွင်းဝန်၊ မဟာဇေယျသင်္ခယာ။ ဝေါဟာရ လိနတ္ထဒီပနီ။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၃။

မိုးငြိမ်းပြုကျမ်းစာရင်း။

- ၁၀။ ဂုဏာစာရာ၊ ရှင်။ ဒုတိယ ကျော်အောင်စံထားဆရာတော်။ ဝေါဟာရတ္ထ ပကာသနီ။ လယ်တီမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်။ ၁၉၆၆။
- ၁၁။ စတုရင်္ဂဗလအမတ်ကြီး။ အဘိဓာန်ဋီကာပါဌ်။ ကဝိမျက်မှန် စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၆၅။
- ၁၂။ စာရိတ္တထေရ်၊ ဝိသုဒ္ဓါရုံပုဒ်စစ်ဂဏ္ဍိကျမ်း။ မဟိန္ဒစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၃၀။
- ၁၃။ စက္ကပါလာ၊ ရှင်။ တောင်ပေါက်ဆရာတော်။ အဘိဓာန်နိဿယ သစ်။ မြန်မာ့တာရာ စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၇။
- ၁၄။ စက္ကိန္ဒ၊ ရှင်။ ဆရာတော်ဦးဗုဓ်။ (အဋ္ဌမညောင်ကန်ဆရာတော်) ကဗျာ သဒ္ဓ သင်္ဂဟကျမ်း။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်။ ၁၂၆၀။
- ၁၅။ စက္ကိန္ဒ၊ ရှင်။ ဆရာတော် ဦးဗုဓ်။ နေတ္တိဟာရတ္ထဒီပနီ၊ မန္တလေး၊ မြန်မာ့တာရာစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၇။
- ၁၆။ စက္ကိန္ဒ၊ ရှင်။ ဆရာတော်ဦးဗုဓ်၊ သဒ္ဓနိတိ (ဓာတု၊ ပဒ၊ သုတ္တ မာလာနိဿယ)။ ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၇၂။
- ၁၇။ စက္ကိန္ဒ၊ ရှင်။ ဆရာတော်ဦးဗုဓ်၊ ပဒရူပသိဒ္ဓိနိဿယ။ ရန်ကုန်၊ ဣန္ဒာသယပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၂၄။
- ၁၈။ စန်းဇွေ၊ ဦး။ ဒဂုန်။ အထက်တန်းမြန်မာသဒ္ဓါ။ ပုံနှိပ်ရေးနှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်း၊ ကော်ပိုရေးရှင်း၊ ၁၉၇၂။
- ၁၉။ ဇံနကာဘိဝံသ၊ ရှင်။ ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ။ အမရပူရ၊ နယူး ဘားမားပုံနှိပ်တိုက်။
- ၂၀။ ဉာဏ၊ ရှင်။ မကာရလောပအကျော် ခင်ကြီးဖျော်။ သဒ္ဓါကြီး ပုဒ်စစ်စုံ။ ရန်ကုန်၊ ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၁။
- ၂၁။ ဉာဏ၊ ရှင်။ လယ်တီဆရာတော်။ နိရုတ္တိဒီပနီပါဌ်။ ဗုဒ္ဓ သာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၇၀။

၂၇၄ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

၂၂။ ဥာဏဝရာ၊ ရှင်။ ပထမကျော်အောင်စံ ထားဆရာတော်။
အဘိဓာန်နိဿယ။ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊
၁၉၁၃။

၂၃။ တင်မောင်ဌေး၊ ဦး။ ကထိက။ မြန်မာသုံးပါဠိစကားလုံးများ။
မြန်စာဂုဏ် စာမြေတေ၊ အမှတ်- ၁။ ရန်ကုန်၊ ဂန္ဓမာ
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၆။

၂၄။ ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ ပါဠိသက် ဝေါဟာရအဘိဓာန်၊ စာစဉ် ၃၁။
ဘာသာပြန်နှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာန။ တက္ကသိုလ်များ
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၈။

၂၅။ နာရဒ၊ ရှင်။ ဝိဂ္ဂဟနယကျမ်း။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊
၁၃၁၂။

၂၆။ ပညာရှင်များ၊ တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်။ ဗုဒ္ဓသာသနာ
အဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၇၁။

၂၇။ ပဏ္ဍိတ၊ ရှင်။ မဘဲဆရာတော် (ပဏ္ဍိတဘိဓဇ သီလာလင်္ကာရ
မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု) သဒ္ဓါပုဒ်စစ် အကျယ်ကျမ်း။
ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၈၂။

၂၈။ ဖာနိဗဲလ်၊ သတိုးသီရိသုဓမ္မ ဒေါက်တာ ဂျေ-အက်စ်။
ဖေမောင်တင်၊ ဒေါက်တာ (တည်းဖြတ်သူများ)။ ဇမ္ဗူဒီပ
ဥဆောင်းကျမ်း။ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀။

၂၉။ ဖေမောင်တင်၊ ဦး။ တန်းမြင့် မြန်မာသဒ္ဓါနှင့် အသုံးအနှုန်း။
စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၅။

၃၀။ ဖေမောင်တင်၊ ဦး။ ဘာသာလောကကျမ်း။ မြန်မာနိုင်ငံ
ဘာသာပြန်စာပေအသင်း၊ (လက်နှိပ်စက်မှု)။

၃၁။ ဖိုးစိန်၊ ဦး။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း၊ ရန်ကုန်၊ တိုး စာပုံနှိပ်
တိုက်။

ဗျူဟာပုဂံကျမ်းစာရင်း။

- ၃၂။ ဖိုးလတ်၊ ဦး။ မြန်မာစကားအဖွင့်ကျမ်း(ပ၊ ဒု၊ ဖြည့်)။ ပညာ
နန္ဒပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၉၆၃၊ ၁၉၆၄။
- ၃၃။ ဗုဒ္ဓပိယထေရ်၊ ရှင်။ ပဒရူပသိဒ္ဓိပါဌ်။ ကဝိမျက်မှန် စာပုံနှိပ်
တိုက်၊ ၁၂၀၄။
- ၃၄။ ဘဆန်း၊ ဦး။ ပါဠိလက်ထောက်ကထိက၊ ဥပစာကောလိပ်၊
မြစ်ကြီးနား။ ပါဠိမြန်မာဘာသာ အမျိုးအစား။ တက္ကသိုလ်
ပညာပဒေသာစာစောင်(အဘွဲ့၂၊ အပိုင်း၁)။ တက္ကသိုလ်များ
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၇။
- ၃၅။ ဘိုးသိန်း၊ ဦး။ (မွှော်ဘီ)၊ ပေါ်ဆူဏဒီပနီကျမ်း(ပ)။ ရန်ကုန်၊
ဇေတုဝတီ စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၀။
- ၃၆။ မလိခ၊ မြန်မာစာပေ အဘိဓာန် (၁၊ ၂)။ သဇင်ပုံနှိပ်တိုက်၊
ပထမအကြိမ်နှိပ်၊ ၁၉၇၄။
- ၃၇။ မဟာကစ္စည်း ထေရ်၊ ရှင်။ ကစ္စည်းသဒ္ဓါကြီး ပါဌ်။ ရန်ကုန်၊
ကဝိမျက်မှန် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၁။
- ၃၈။ မဟာကစ္စည်း ထေရ်၊ ရှင်။ နေတ္တိပါဠိတော်။ ဗုဒ္ဓသာသနာ
အဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၆။
- ၃၉။ မုနိန္ဒာဘိဇဇ၊ ရှင်။ ကျီးသဲလေးထပ် ဆရာတော်ဘုရား။
စွယ်စုံကျော်ထင် အဖြေကျမ်း (ပ၊ ဒု)။ မန္တလေး၊ ရာဇာ
ဒီပံပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၈။
- ၄၀။ မောဂ္ဂလာန်ထေရ်၊ ရှင်။ မောဂ္ဂလ္လာနုပျာကရုဏ်းကျမ်း၊ ဗုဒ္ဓ
သာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၆။
- ၄၁။ မြန်စာပြန့်။ စိန္တကျော်သူ (နှစ် ၂၀၀ ပြည့် အထိမ်းအမှတ်
စာအုပ်)။ စာပေလောက ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၇၁။
- ၄၂။ မြန်မာမင်းလွှတ်တော်သုံး သတ်ပုံ(၁၉)စောင်။ ဟံသာဝတီ
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၃။

၂၇၆ သဒ္ဓါနှင့်နေတ္တိဆိုင်ရာ ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်အဖြေ

- ၄၃။ ဝိသုဒ္ဓါစာနု၊ ရှင်။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟပါဌ် နိဿယ။ ပြည်ကြီး
မဏ္ဍိုင် ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၃။
- ၄၄။ ဝိသုဒ္ဓါစာရာ၊ ရှင်။ မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမဆရာတော်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ
ကစည်းသုတ်နက်။ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၇။
- ၄၅။ ဝန်၊ ဦး။ မြန်မာသတ်ညွှန်းကျမ်း။ ဗမာ့ခေတ် သတင်းစာ
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၁။
- ၄၆။ သီလာနန္ဒ၊ ဦး။ ပါဏိနိယဓာတုပါဌ၊ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့
ပုံနှိပ်တိုက်။ ၁၉၇၇။
- ၄၇။ သဒ္ဓမ္မသိရီ၊ ရှင်။ သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ (သဒ္ဓါငယ် ၁၄-
စောင်တွဲပါဌ်)။ ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၇၂။
- ၄၈။ သန်းဆွေ၊ ဒေါ်။ သတ်ပုံပန်းချီ။ ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေး
မှု စာစောင်၊ အတွဲ ၄၊ အမှတ် ၂။ အောင်မိတ်ဆက် ပုံနှိပ်
တိုက်၊ ၁၉၆၃။
- ၄၉။ သိန်းဖေမြင့်ဦး။ သတ်ပုံ၊ ပင့်ပုံ၊ ရစ်ပုံ တမျိုးတည်းဖြစ်ရေး။
သဒ္ဓါမတတ် စာမတတ်။ တိုက်ပွဲဝင်စာပေများ။ သဇင်
ပုံနှိပ်တိုက်။ ၃၉ လမ်း၊ ၁၉၇၃။
- ၅၀။ ဟုတ်စိန်၊ ဦး။ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်။ ရန်ကုန်၊ အစိုးရ
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၄၊ ၁၉၅၆၊ ၁၉၅၈၊ ၁၉၅၉။
- ၅၁။ အဘယထေရ်။ သဒ္ဓါငယ်ဋီကာပါဌ် (ခြောက်စောင်တွဲ)။
သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၈။
- ၅၂။ အမည်မသိပညာရှင်များ။ နိယံမသမ္မဟ ဒီပနီ(ဒု)။ ဇမ္ဗူ၊
မိတ်ဆွေ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၄၁။
- ၅၃။ အာဒိစ္စရံသီ၊ ရှင်။ ဒုတိယမုံရွေး ဇေတဝန်ဆရာတော်။
သမန္တစက္ခု ဒီပနီကျမ်း (ပ၊ ဒု)၊ ရန်ကုန်၊ ဂန္ဓမာ
စာပုံနှိပ်တိုက်။

- ၅၄။ အာဒိစ္စရံသီ၊ ရှင်။ ရွှေးရးဆောင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး (ဦးကြည်)။ ဂမ္ဘီရတ္ထနိယာမ ဝိသဇ္ဇနာကျမ်း။ ရန်ကုန်၊ ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၃၆။
- ၅၅။ အဂ္ဂဓမ္မ၊ ရှင်။ နန်းကျောင်းဆရာတော်၊ ကစွည်းသဒ္ဒါကြီး နိဿယ (ပ၊ ဒု)။ ဣစ္ဆာသယပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၄။
- ၅၆။ အဂ္ဂဓမ္မာဘိဝံသ၊ ရှင်။ အဘယာရာမ ရွှေဂူတိုက်ဆရာတော်။ အဘိဓာန် နိဿယသစ်။ မန္တလေး၊ မြဇော် ပုံနှိပ်တိုက်၊ တတိယအကြိမ်နှိပ်၊ ၁၉၆၉။
- ၅၇။ အဂ္ဂဓမ္မာဘိဝံသ၊ ရှင်။ အဘယာရာမ ဆရာတော်။ မောဂ္ဂလ္လာနဗျာချာ (မောဂ္ဂလ္လာန နိဿယ) (ပ၊ ဒု)။ မန္တလေး၊ ဟံသာဝတီ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၃၄။
- ၅၈။ အဂ္ဂဝံသ၊ ရှင်။ သဒ္ဒါနိတိ (ဓာတု၊ ပဒ၊ သုတ္တမာလာ)။ ဗုဒ္ဓသာသနာ အဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၂၅။
- ၅၉။ အေးမောင်၊ ဦး။ ပါမောက္ခဟောင်း။ မြန်မာသတ်ပုံသပိုင်း အကျဉ်းချုပ်နှင့် ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ။ လက်နှိပ်စက်မှု၊ ၁၉၅၀။
- ၆၀။ ဩဘာသ၊ ဦး။ မင်းပူး၊ လေသာဆရာတော်။ ဝေဿန္တရာ ဇာတ်တော်ကြီးဝတ္ထု။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၇၃။
- ၆၁။ အုန်းရွှေ၊ ဦး။ သတ်ပုံအဘိဓာန် မိတ်လင်စုံ။ ပညာအလင်း ပြု စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၆။
- ၆၂။ ဥက္ကံသာစာရာ၊ ဘဒ္ဒန္တ။ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ မူလသပြေကန် ဆရာတော်။ သပြေကန်သဒ္ဒါကြီး နိဿယသစ် (ပ၊ ဒု၊ တ)။ ရန်ကုန်၊ ပြည်ကြီးဇေယျဝံသ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၃၃။ ၁၃၃၁။ ၁၃၂၇။

63. CHILDERS, ROBERT CAESAR.
A Dictionary of the Pali Language:
Buddha Sasana Council Press; 1974.
  64. JUDSON, Dr. Adoniram. Burmese - English Dic-
tionary. Linn Press. NO. 26. 98th. Street. Ran-
goon. 1956.
  65. MACDONELL, ARTHUR ANTHONY. (M.A.
PH. D HON LL. D)
A Practical Sanskrit Dictionary.
OXFORD UNIVERSITY PRESS. 1954 - 58.
-

နောက်ဆက်တွဲ
အဖြေများ

၂။ ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်ခံပယ်၊

ဘုန်းကြွယ်လူ့ထွတ်ချာ။

ဤသံပေါက်သည် ‘လယ်၊ ပယ်၊ ကြယ်’ ဟူသော ‘အယ်ကာရန်’ ဝေါဟာရသုံးလုံးတို့၏ သတ်ပုံမှန်ကို ဖော်ပြလေသည်။ အကယ်၍ ‘လည်၊ ပယ်၊ ကျယ်’ ဟု ရေးလျှင် ဤတွင်လိုအပ်သော အဓိပ္ပာယ်မပေါက်၍ မှားသည်ဟူသော ဗျုတ်ရိုက်အနက်ကိုလည်း သိစေသည်။

ဤသတ်ပုံသံပေါက်၏ အဓိပ္ပာယ်ကား ဘုန်းတန်ခိုးတေဇော် အာနုဘော်တို့နှင့် ကုံလုံပြည့်စုံတော်မူသော လူသုံးဦးတို့၏ အထွတ် အချာ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ပရိသတ်အလယ်၌ ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့စွာ စံပယ်တော်မူသည်ဟု ဖြစ်ပေသည်။

ဤတွင် -

‘မိုးသည် အစုတ်အခြောက်မရွေး အနှံ့ရွာ၏သို့ ပဇ္ဇနန္ဒဂတိကနည်း(စသော)အားဖြင့် အခဲမလွယ်မဟူ ဉာဏ်သက်သမျှအရ အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြလျက် အညွှန်း အပြဿာရာသတ္တိ ရှိသမျှသွတ်သွင်း၍ ဆိုအံ့သည်’ ဟူ၍ ဝေါဟာရထွတ်ပကာသနီကျမ်း၌ ကျော်အောင်စံထား ဆရာတော် မိန့်တော်မူသကဲ့သို့ပင် စင်လျဉ်းသမျှကို မကျဉ်း၊ မကျယ်ဖော်ပြရေးသားပါမည်။

ဤသံပေါက်တွင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်သည်သာ ပဓာနအကြောင်း ဖြစ်ပြီး ပရိသတ်လယ် စံပယ်ခြင်းကား ဆင့်ပွားဖြစ်ရပ်သာ ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သံပေါက်စာကိုယ်မှာ ပျိုစာပိုဒ်ကဲ့သို့ မရှည်ပဲ စာတိုမျှသာဖြစ်၍ ရှုပ်ထွေးဖွယ်မရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ပုဒ်စဉ်တိုင်း မဖွင့်ပဲ ပဓာနအချက်ကစ၍ ဖွင့်ပေအံ့။ သို့မှသာ မရောက်သေးသောအချက်များကို ကြို၍ ပြောရခြင်း အပြစ်နည်းပါးပေရာသည်။ ရှေ့သံပေါက်အဖြေများ၌လည်း ဤနည်းတူ ပုဒ်စဉ် (ဒေသနက္ကမ) ကဖြစ်စေ၊ ဖြစ်စဉ်(ပဝတ္တိက္ကမ) ကဖြစ်စေ သင့်သလိုဖွင့်ဆိုသွားပေအံ့။

‘ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ’ ဟူသည် ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမားတော်မူ၍ လူ သုံးဦးတို့၏ အထွတ်အထိပ်အချုပ်အချာဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားတည်း။

‘ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ’ ဟူသော စကားလုံးငါးလုံးသည် ဂုဏ်ရည်ပြ စကားများသာဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် ဂုဏ်းဒြပ်ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ် အထိ ဖော်ပြနိုင်ပါသနည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဒြပ်ကိုဖော်ဆောင်ရာ၌လည်း အခြား သောပုဂ္ဂိုလ်ကို မရည်ညွှန်းပဲ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားကိုသာ အဘယ်ကြောင့် ဖော်ပြရသနည်း၊ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိပေ၏။

ပထမအမေး၏ အဖြေကား သဒ္ဓါအတတ်ပညာဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဒြပ်ကို ရအပ်ပေသည်။ ပါဠိသဒ္ဓါတွင် သမာသ်ခြောက်မျိုးရှိသည်ဖြစ်ရာ ဗဟုဗ္ဗိ ဟံ သမာသ်ကြံ၍ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ကောက်ယူနိုင်ပေသည်။ ဗဟုဗ္ဗိဟံသမာသ် သဘောကား သမာသ်ပုဒ်မှတစ်ပါး ‘အညပုဒ်’ ဟုခေါ်သော အခြားသော ပုဒ်၏အရကို ယူရပေသည်။ အညပုဒ်ပြဋ္ဌာန်းသည်။ ပုံစံ-ဇိတမာရော၊ ဤ၌ ဇိတ=အောင်အပ်သော၊ မာရော=မာရ်။ သမာသ်ပုဒ်၏အနက်ကား ဤမျှသာ။ သို့သော် ဇိတ နှင့် မာရ နှစ်ပုဒ်ပေါင်းစပ်၍ ဗဟုဗ္ဗိဟံသမာသ် ပြုလုပ်သောအခါ အောင်အပ်သော မာရ်ရှိသောသူ (ဝါ) မာရ်ငါးပါး ကို အောင်သောသူ ဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ်အထိ အနက်ရောက်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဘဂဝါ’ ဘုရားဟူသော တစ်ပါးသောပုဒ် (အညပုဒ်) သည် ဤ၌ ပြဋ္ဌာန်းလာလေသည်။ ဤသဒ္ဓါနည်းစနစ်အရ ‘ဇိတမာရော’ ကို အောင်အပ်သော မာရ်ရှိသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဝါ၊ မာရ်ငါးပါးကို အောင်ပြီးသော မြတ်စွာဘုရားဟု အနက်ပေးရလေသည်။ (ရူပသိဒ္ဓိ)

ဤပါဠိသဒ္ဓါနည်းကမ်းသည် မြန်မာဘာသာပေါ်သို့လည်း သက် ရောက်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် ‘ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ’ ကို ဗဟုဗ္ဗိဟံသမာသ် ကြံလျက် အညပုဒ်အနက်ဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားအထိ အနက်ဆံဖြန့် ကျက်ခြင်း ဖြစ်တိသည်။

တနည်းအားဖြင့်၊ ‘ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ’ ကို မုချသဒ္ဓါမယူပဲ ဥပစာ သဒ္ဓါဟု ယူပါကလည်း ဘုရားဒြပ်အထိရရှိနိုင်ပေသည်။ ‘ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ’ သည် ဂုဏ်ရည်ပြစကားလုံးများဖြစ်ရကား ဂုဏ်၏အမည်ကို

ဂုဏေး(ဂုဏ်၏တည်ရာ)၌ တင်စား၍ ဂုဏ်ဟောစကားလုံးက ဂုဏေး' ခြပ်ကိုပါ ဖော်ပြသည်ဟု ယူနိုင်ပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ 'ဘုန်းကြွယ် ဟူသောစကားသည် 'ဘုန်းကြီးခြင်း' အနက်ကိုသာ ဖော်ပြသော် မှုချ သဒ္ဒါခေါ်၏။ 'ဘုန်းကြီးသော မြတ်စွာဘုရား'ကို ဖော်ပြသော် ဥပစာ သဒ္ဒါ(ဂုဏ်ပစာသဒ္ဒါ)ဖြစ်ပေ၏။ "လူ့ထွတ်ချာ"လည်း 'နည်းတူပင်။

နည်းလေးဆယ် အမြင်ဖြင့်ကြည့်သော် အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ဘုရားခြပ်ကို ကောက်ယူနိုင်ပေ၏။ အဝိနာဘာဝနည်းဆိုသည်မှာ မကင်း တတ်သည်ကို ဆိုပြီး မကင်းရာသည်ကို ရယူနိုင်သောနည်းဖြစ်၏။ အကျိုး ကိုဖော်ပြပြီး အကြောင်းကိုပါ သိမ်းယူနိုင်သောနည်းသည်လည်း ဤ အဝိနာဘာဝနည်းပင် ဖြစ်၏။

ဤတွင် ဘုန်းကြီးခြင်း၊ အထွတ်အထိပ် အချက်အချာဖြစ်ခြင်းဟူသည် ဘုရားရှင် တည်းဟူသော ပုဂ္ဂလဝိသေသနှင့် မကင်းတတ်သော အကျိုး တရားများဖြစ်ပေသည်။ ဆိုဖြစ်၍ ထို'ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ'ဟူသော မကင်းတတ်သည့် အကျိုးတရားကို ပြဆိုကားမှုဖြင့် မကင်းရာသော အကြောင်းခံ ဘုရားရှင်ကိုပါ ဖော်ပြနိုင်ပေသည်။ ဤကား အဝိနာ ဘာဝနည်းအရ မြတ်စွာဘုရားကို ဖော်ထုတ်ရယူနိုင်ခြင်း အကြောင်း တည်း။

ကဗျာအမြင်ပိုင်းမှ ကြည့်သော်ကား ကဗျာဂုဏ်မြောက်စေခြင်းငှာ စကားလုံး နည်းနည်းဖြင့် စပ်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ 'အစလေးလုံး၊ အလယ်သုံး၊ အဆုံးငါးခုနစ်'ဟူသော သံပေါက်လင်္ကာစည်းကမ်းအရ 'ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ'ဟူသော အဆုံးသတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ စင်စစ် ဘုန်းတန်ခိုးရှင်ကို မြှုပ်နှံကလုပ်ထားသည်။ ယင်းကိုဖော်ယူရမည်။ ဤသို့ ဖော်ယူခြင်းအာဖြင့် 'မြတ်စွာဘုရား' ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်အနက်အထိ ရရှိ နိုင်ပေသည်။

ဒုတိယမေးခွန်း၏အဖြေကား အရာ အခွင့် အသင့် ယုတ္တိကိုထောက်ညှိ၍ ပုဂ္ဂိုလ်သာမန်ကို မယူပဲ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားကိုသာ ယူရခြင်းဖြစ်ပေ သည်။

သဒ္ဒါတရပ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အနက်မှန်ကို ရယူနိုင်ရေးအတွက် ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည့်အချက်များကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားကြသည်။

အတ္ထာ ပကရဏာ လိင်္ဂါ၊ ဩစိတျာ ကာလဒေသတော။
သဒ္ဒတ္တာ ဝိဘဇီယန္တိ၊ န သဒ္ဒါယေဝ ကေဝလာ။

(သဒ္ဒါငယ် သဒ္ဒါသာရတ္ထဇာလိနီ၊ ၉၃)

အတ္ထာ၊ အနက်။ ပကရဏာ၊ အရာအခွင့်။ လိင်္ဂါ၊ သွင်ပြင်။ ဩစိတျာ၊ အသင့်ယုတ္တိရှိမရှိ။ ကာလ၊ အချိန်အခါ ခေတ်အခါ။ ဒေသတော၊ အရပ် ဒေသနေရာဌာန ဤအချက်များဖြင့်။ သဒ္ဒတ္တာ၊ သဒ္ဒါ၏အနက်တို့ကို။ ဝိဘဇီယန္တိ၊ ဝေဘန်ချင့်တက်ကြရာ၏။ သဒ္ဒါယေဝကေဝလာ၊ သဒ္ဒါသက် သက်မျှဖြင့်။ န ဝိဘဇီယန္တိ၊ မဝေဘန်ကြရပေ။

ဖော်ပြပါ ပညာရှိလက်သုံး ထုံးဥပဒေနှင့်အညီ ကိစ္စတရပ်ရပ်၌ အနက်မှန် ဖော်ထုတ်ရေးအတွက်-

သဒ္ဒါ၊ အနက်၊ အရာအခွင့်၊ သွင်ပြင်၊
အသင့်ယုတ္တိ၊ ကာလ၊ ဒေသ

ဟူသော အချက်ခုနစ်ချက်၊ ရှုထောင့်ခုနစ်သွယ်မှ ကြည့်မြင်ချိန်ဆရမိ ဖြစ်လေသည်။

‘ဘုန်းကြွယ်လှ ထုတ်ချာ’ဟူသော စကား၌ ‘ဘုန်းကြီးခြင်းနှင့် စပ် လျဉ်း၍’ ဘုန်းကြီးကာမျှဖြစ်ဘိသော် အခြားလောက် ပုဂ္ဂိုလ်များကို လည်း စဉ်းစားနိုင်၏။ ‘လှ ထုတ်ချာ’ ဟူသည်မှာမူ လူသာမန်များ နှင့် မသက်ဆိုင်သော ဂုဏ်ပုဒ်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် ‘ပရိသတ်လယ် ပျော်စံပယ်’ဟူသော စကားအရ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ပရိသတ်လေးပါး အလယ်၌ တင့်တယ်စံပယ်နိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရမည်မှာ သေချာပြန်သည်။ ထို့ထက် ဤသံပေါက်လင်္ကာနှင့် တွဲဆက်နေသော ‘ရောင်ခြည်ခြောက် သွယ်၊ ဘဝင်ကယ်၊ အံ့ဘွယ်ဆယ်ရှစ်ဖြာ’ဟူသော ရှေးသံပေါက်ကိုပါ ထည့်သွင်းတွက်ဆရပြန်သည်။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ။ ၂၀၅

ဤကဲ့သို့အဖက်ဖက်က ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဆင်ခြင်လိုက်သော အခါ-
'မြတ်စွာဘုရား' ဟု တိုက်ရိုက်မဖော်ပြထားစေကာမူ 'ဘုန်းကြွယ် လူ့
ထွတ်ချာ' ဆိုသူကား အခြားမဟုတ်၊ သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရားသာ
စင်စစ်ဖြစ်ကြောင်း အနက်မှန် ပေါ်ထွက်ရရှိလေသည်။

အမှာ။ ။ ရှေ့သံပေါက်များ၏ အဖြေများတွင် ကျမ်းကြီးလေးမည့်
အပြစ် (ဂန္ထဂရု ဒေါသ) ကို ရှောင်လိုသဖြင့် ဤကဲ့သို့
ပညာသားပါသော ချင့်ချိန်ချက်တို့ကို အကျယ်ဖော်ပြ
တော့မည်မဟုတ်ပါ။

ယခုဆက်လက်၍ စကားတလုံးစီ၏ အနက် (အဝယဝတ္ထ) နှင့် တကွ
အဓိပ္ပာယ်သရုပ်သဘောတို့ကို မကျဉ်းမကျယ် ဖော်ပြရေးသားပါအံ့။

ဘုန်း- 'ဘုန်း' နှင့် စပ်လျဉ်း၍ 'ဘုန်း၊ ဖုန်း၊ ဟန်ခိုး၊ တေဇာ၊
အာနုဘော်၊ ပြာဠိဟာ' ဟူ၍ စကားမိသားစုရှိနေသည်။ ထိုစကား
မိသားစု၏ စကားရင်းမြစ် တည်ဖြစ်ပုံ၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် အသုံးအနှုန်း
တို့ကို စိစစ်ရှင်းလင်းသင့်ပေသည်။

'ဘုန်း' ဟူသည် မြန်မာစကားစစ်စစ်သာ၊ ပါဠိသက် ဝေါဟာရ
လော။

'ဘုန်း' သည် မြန်မာစကား စစ်စစ် ပေါ်ရာဏစကားဖြစ်သော 'ဘုန်း'
လည်းရှိ၏။ ပါဠိသက် ဝေါဟာရဖြစ်သော 'ဘုန်း' လည်း ရှိ၏။ 'ဘုန်း'
(ပေါ) ၏ မူရင်းအနက်သည် သီရိကျက်သရေ (Glory) ပင် ဖြစ်၏။

ဘုန်းကျက်သရေ၊ ပရမေအာဏာ (နဝဒေး-တရုတ်သံရောက်)
ဘုန်း (Pron - ဖုန်း) N. Glory (ဂျပံဆင်)
ဘုန်း (ပေါ) ၏ ဆင့်ပွားအနက်ကား 'ဘဂ' ခြောက်ပါးတည်း၊
ဘဂ ခြောက်ပါးကား-

ဣဿရိယ - မိမိစိတ်ကို ထူးထူးကဲကဲ နိုင်နင်းစိုးရခြင်း။

ဓမ္မ = မဂ်ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော လောကုတ္တရာ တရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။

ယသ = အခြံအရံ အကျော်အစောရှိခြင်း။

သီရိ = ရုပ်ရေ ဂူပကာယ တော်၏ ကျက်သရေရှိခြင်း။

ကာမ = စိတ်အလို့ဆန္ဒအတိုင်း ပြီးပြည့်စုံခြင်း။

ပယတ္တ = ကြီးမြတ်သော သမ္မာဝါယာမ လုံ့လရှိခြင်းတည်း။

‘လောကေ ဣဿရိယဓမ္မယသ သီရိကာမပယတ္တေသု ဆသု ဓမ္မေသု ဘဂသဒ္ဓေါ ပဝတ္တတိ’ (ပါ-၄)

လောကေ၊ လောက၌။ ဘဂသဒ္ဓေါ၊ ဘဂသဒ္ဓါသည်။ ဣဿရိယဓမ္မယသ သီရိကာမပယတ္တေသု၊ ဣဿရိယဓမ္မယသ သီရိကာမ ပယတ္တဟု ဆိုအပ်ကုန်သော။ ဆသု ဓမ္မေသု၊ တရားခြောက်မျိုးတို့၌။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

မိမိစိတ်ကို ထူးထူးကဲကဲ အစိုးရခြင်းဟူသော ဣဿရိယ ဘုန်းတော်၌ လောကုတ္တရာပိုင်း၊ လောကီပိုင်း နှစ်ပိုင်းရှိ၏။ လောကုတ္တရာပိုင်းတွင် မိမိ၏ အရဟတ္တဖိုလ် စိတ်တော်ကို လိုသလိုဝင်စားတော်မူနိုင်ခြင်းဖြစ်၏။ ဆိုလိုသည်မှာ အခြားစိတ် မဖြစ်ပေါ်စေပဲ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ချည်း သန့်သန့်ဖြစ်နေစေချင်လျှင် ဖြစ်စေနိုင်ခြင်းတည်း။ တရားဟောနေတုန်း မှာပင် စကားတရပ်နှင့် တရပ်အကြား အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အရဟတ္တဖိုလ်သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံယူသောစိတ်ဖြစ်၍ ထိုစိတ်ဖြစ်သောအခါ အလွန်အမင်း ချမ်းသာလေသည်။

လောကီပိုင်း၌ ဣဿရိယ - ဘုန်းတော် (တန်ခိုးတော်) ရှစ်မျိုးရှိ၏။
၁။ အဏိမာဘုန်းတော် = မိမိကိုယ်ကို အနုမြူတမျှ သေးငယ်အောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်း၊ ဗကဗြဟ္မာ ချွတ်ခန်း၌ ဤဘုန်းတော်ဖြင့် ကိုယ်ဖျောက်ပြီး တရားဟောခဲ့သည်။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ။

၂။ မဟိမာ ဘုန်းတော် = မိမိကိုယ်ကို မြင့်မိုရ်တောင် မျှ မက ကြီးမားအောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်း၊ ပုဏ္ဏား ဝါးထောက်တိုင်းရာ၌ လည်းကောင်း၊ အသုရိန်နတ်ကြီး လာရောက် ဖူးရာ၌ လည်းကောင်း ဤဘုန်းတော်ကို အသုံးပြုသည်။

၃။ လဆိမာ ဘုန်းတော် = မိမိရုပ် ကိုယ်ခန္ဓာကို စိတ်လောက်ပေါ့ပါးလျင်မြန်အောင် ပြုနိုင်ခြင်း၊ ကောင်းကင်၌ ကြွသွားရာဘွင် ဤဘုန်းတော်ကို အသုံးပြုသည်။

၄။ ပတ္တိ ဘုန်းတော် = စိတ်သွားတိုင်းကိုယ်ပါ လိုရာရောက်စေနိုင်ခြင်း၊ ယူဇနာ ၃၀၀ ခရီး၊ နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည်စသည်သို့ သွားရာ၌ ချက်ခြင်းရောက်ရန် ဤဘုန်းတော်ကို သုံးသည်။

၅။ ပါကမ္မဘုန်းတော် = စိတ်ရည်သန်တိုင်းဖြစ်မြောက်မှုတည်း အခြား စကြာဝဠာသို့ကြွပြီး ဘုရင်တပါးအနေဖြင့် ပို့ဆောင် တရားဟောခြင်း၌ ဤတန်ခိုးကို အသုံးပြုသည်။

၆။ ဤသိတာဘုန်းတော် = သက်ရှိသတ္တဝါကို မိမိအလိုသို့ ကိုင်းညွတ် လိုက်ပါစေနိုင်ခြင်း၊ တရားပွဲကြီးများ၌ ဤဘုန်းတော်ကို အသုံးပြုသည်။

၇။ ဝသိတာ ဘုန်းတော် = ဈာန်အဘိညာဉ် သမာပတ်တို့ကို နိုင်နင်းတော် မူခြင်း။ ဥရုဝေလနဝါး

အာဠဝကဘီးလူး စသည်ကိုဆုံးမရာ၌ ဤဘုန်းတော်ကို အသုံးပြုသည်။

၈။ ယတ္ထကာမာဝသာယိတာဘုန်းတော် = တန်ခိုးတော် များကို ချက်ချင်း ရုပ်သိမ်းနိုင်ခြင်း၊ ရေမီး အစုံတန်ခိုးပြာဠိဟာပြုရာ၌လက်ယာ မျက်လုံးမှ မီးထွက်စဉ် ချက်ချင်း ရုပ်သိမ်း၍ လက်ဝဲမျက်လုံးမှ ရေ ထွက်စေသည်။ တခုပြီးမှ တခုဖြစ် သော်လည်းရုပ်သိမ်းမှုဖြစ်ပေါ်စေမှု မြန်ဆန်လွန်းသဖြင့် မြင်ရသူများက တပြိုင်နက် ရေမီးအစုံ ထွက်နေသည် ဟု ထင်ကြရလေသည်။

‘ဘုန်း’ (ပေါ)သည် သီရိကျက်သရေဟူသော မိမိ၏မူရင်း အနက်နှင့် တသင်းထဲ တအုပ်စုထဲဖြစ်သော ကျန်ဘဂ ငါးမျိုးကိုပါ ဆင့်ပွားဖော်ပြ ၏။ ထို့ကြောင့် ‘ဘုန်း’ ၏ အနက်ခြောက်ပါး (ဝါ) ဘုန်းခြောက်ပါး ဟုလိုသည်။

ဘုန်းခြောက်ဖြာစုံ၊ ကောဏာဂုံ၊ မကြုံငါတို့ဝေး၊ (ကဝိ-၁၂၉)

ဤတွင် ‘ဘဂ’မှ ‘ဘုန်း’ ဖြစ်ခြင်းမဟုတ်၊ ပြောင်းထုံးဥပဒေသမရနိုင်။ သို့ရာတွင် ဘဂနှင့် ဘုန်းအနက်အားဖြင့် ဆက်သွယ်မှုရှိ၏။ ဤအချက်ကို သတိချပ်အပ်၏။ (ဝေါ-နီ)

ဘုန်း (ပါသက်)၏ ရင်းမြစ်ကား ပုည (ပုဗ္ဗ)တည်း၊ အနက်ကား ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော ကောင်းမှုကုသိုလ်ဟူပေ။ ပြောင်းပုံမှာ-

ပုည = ပုည် = ပုဗ္ဗ် = ဖုဗ္ဗ် = ဘုန်း

အစန်မှ အစဉ်၊ သံယောဇနမှ သံယောဇဉ် ကဲ့သို့ ‘ည နှင့် န်’ပြောင်း ၏။ ပါ၊ ဖ၊ ဗ၊ ဘ၊ က၊ ယ၊ ငါးလုံးဝင်တူ အက္ခရာချင်းဖြစ်၍ ပြောင်း နိုင်၏။ ပုံစံ - (ဘူဘ) ဘုတ်-ဖုတ် (ဘိသိ) ဘို-ဖို၊ ဝစ္စပေါက်ထည့်၍ မြန်မာမှုပြု၏။

ပရိသတ်လယ်၊ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ။ ၂၇၉

ပါဠိသက် ဖုန်း နှင့် ဘုန်း အနက်တူ၏။ သို့သော် ဘုန်း (ပေါ)နှင့် အနက်မတူ၊ ထို့ကြောင့် ‘ဘုန်း’ဟု သာမန်ဆိုလျှင်-

- (၁) ဘုန်းခြောက်ပါးဟူသော အနက်၊
- (၂) ကောင်းမှု ပုည ဟူသော အနက်နှစ်မျိုး ရှိပေသည်။

တဖန် ‘ဘုန်း’ ကို ‘ဖုန်း’ဟု အသံထွက်၏။ ထိုအသံထွက် ‘ဖုန်း’ နှင့် ပါဠိသက် ဖုန်း အနက်မတူကြောင်း သိအပ်ပေသည်။

အောက်ပါတို့ကို ‘ဖုန်း’ ဖြင့် ရေးရာ၏။

ဖုန်းကံ	ပုညကံမ္မ
ဖုန်းသမ္ဘာ	ပုညသမ္ဘာရ (အသံထွက် ဖုန်းသဘာ)
ဖုန်း အာနုဘော်	ပုညာနုဘာဝ
ဖုန်း တန်ခိုး	ပုညိဒ္ဓိ

ကြမ္မာရှေးဖုန်း၊ ကုသိုလ်ထုံး၍ (ရှေးဖုန်း=ရှေးကုသိုလ်)
သူဖုန်းစား၊ ဖုန်းတောင်းယာစကာ။

ဤတွင် ‘ဘုန်းကံ’ စသည့်ဖြင့် ‘ဘုန်း’ကို ရေးပြီးမှ ‘ဖုန်း’ဟု အသံ ပြန်ထွက်ယူခြင်းသည် အလုပ်ပိုကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။ မူလထဲက ‘ဖုန်း’ စသည်ဖြင့် ရေးသင့်သည်။

အောက်ပါတို့၌ ‘ဘုန်း’ ဖြစ်သင့်၏။

- တကာမင်းဘုန်း၊ ချိန်ဆုံးနာထိုက်၊
- ဆင်းရွယ်တက်ဘုန်း၊ ဘုန်းလည်းတက်စ (ဘုလင်- ၂၇၃)
- တောဝှမ်းပျော်ပုန်း၊ ရဟန်းဘုန်းကား (ကိုး- ၄၀)
- ဘုန်းတော်နိုင်ငံ၊ မည်သာခံသည်၊ မင်းစံကြက်သရေ၊
- လှမြုတေကို။ (ပြည်စုန်- ၂၁)
- ဗြဟ္မာနှင့်ဘုန်း၊ ခါသင့်ဆုန်း၍၊ ခင်ဘုန်း မြောက်ပြီး (သစ္စာ- ၈၄)

ဘုန်းကြီးသည်၊ ဘုန်းနိမ့်သည်၊ ဘုန်းတော်ဘွဲ့၊ ဘုန်းတော် အနန္တ။

သတိပြုရန်မှာ မြတ်စွာဘုရားသည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်ကို ရတော်မူပြီး ဘုရားဖြစ်သည့်အချိန်မှစ၍ ကုသိုလ်ပုည လုံးဝ မရှိတော်ပေ။ ‘ကုသလာ ကုသလံဇာတိ’ (နမက္ကဿရ) ကုသိုလ် အကုသိုလ် အားလုံး စွန့်ပယ်ပြီး ဖြစ်လေသည်။ ဘုရား သဗ္ဗညုအနေဖြင့် ပြုလုပ် သမျှ ကောင်းမှုအားလုံးသည် အကျိုးမပေးတော့သည့်အတွက် ကုသိုလ် မဖြစ်၊ ကြိယာမျှသာ ဖြစ်လေသည်။ ဘုရားမဖြစ်ခင် ဗောဓိပင်နှင့် ရှေ့ပလ္လင်အထိသာ ကုသိုလ်တော် မြေအထူရှိပေသည်။ (အဘိဓမ္မာ)

‘ဘုန်းတော် အနန္တ၊ ကံတော် အနန္တ၊ ဉာဏ်တော် အနန္တ၊ စကြဝဠာ ကမ္ဘာမြေမိုး ဖြန်းဖြန်းကျိုးမျှ တန်ခိုးတော်အနန္တနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား’ ဟု ဆိုရာ၌ ကံတော်အနန္တသည် အလောင်းအလျာဘဝ အဆက်ဆက် ဆည်းပူးလာသော မဟာကုသိုလ်တော်ကိုသာ ရည်မှတ် ရသည်။ ဘုရားဖြစ်ပြီ သော်ကား ဘဝမျိုးစေ့ကို ကြံချပေးသောကံ (ကုသိုလ်-အကုသိုလ်) အားလုံး ကုန်ပြီးဖြစ်သည်။

ခီဏာ ဇာတိ - ဇာတိမျိုးစေ့ ကုန်ပြီ၊
ကတံ ကရဏီယံ- ပြုစရာအမှုအားလုံး ပြီးဆုံးပြီး (ဓမ္မစကြာ)
ကိုလည်း ထောက်လေ။

သို့ဖြစ်၍ သဗ္ဗညု ဘုရားဘဝပိုင်းကို ရည်ညွှန်းရေးသားသော် ‘ဘုန်း’ ကို သုံးရမည်။ ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးကို ရည်ညွှန်းရန် ဖြစ်သည်။ ဘုရား ရှင် ဖြစ်ခိုက် ကာလကို မရည်ရွယ်မှုကား ဖုန်း (ကုသိုလ်ပုည)ကို သုံးနိုင် ပေသည်။

ဘုရားရဟန္တာမှတစ်ပါး အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်မူကား ဖုန်း၊ ဘုန်း သင့်သလို သုံးနိုင်သည်။ ဘုန်းခြောက်ပါးနှင့် မပြည့်စုံသော်လည်း သူ့အဆင့်နှင့်သရီသော ဘုန်းကို ရည်ညွှန်းနိုင်သည်။ ကုသိုလ် ပုညကို

ပြလိုသော် ဖုန်း။ သီရိကျက်သရေ စသည်ကို ပြောလိုသော် ဘုန်း ဟု ရေးရာ၏။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ဆရာကြီးများက-

ဝတ္တိစ္ဆာနု ပုဗ္ဗိကာ၊ သဒ္ဓပဋိပတ္တိ-ဟံ မိန့်ကြားခဲ့သည်။

သဒ္ဓပဋိပတ္တိ၊ သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်။ ဝတ္တိစ္ဆာနု ပုဗ္ဗိကာ၊ ရေးသူ ပြောသူ၏ အလိုသို့ အစဉ်လိုက်ပါမြဲ ဖြစ်၏ဟူလို။

ဘုန်း (ကြံ) ကြံယာပုဒ် 'ဘုန်း'လည်းရှိသေး၏။ ဘိက္ခု ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇတိ- ရဟန်းဆွမ်းစား၏။ ဘုဉ္ဇတိ၊ ကို ဘုဉ်း၊ ဘုန်း ဟု မြန်မာမှုပြု၍ စားခြင်း အနက်ယူ၏။ ဆွမ်းဘုဉ်း၏ဟု သုံးကြသည်။

ပြောစည်ပြုန်းပြုန်း၊ အုတ်အုတ်အုန်း၊ ဆွမ်းဘုန်းပေးသည့်ပွဲ

(ကဝိ- ၉၁၆)

လူမည်ငဘုန်း၊ ဆွမ်းကိုဘုန်း၊ ရွှေဘုန်း (ဖုန်း) ကံတေဇာ။

(မေုသာရတ္ထ-၃၅၀)

အလျှင်ရှေးရိုး၊ ဘုန်းတန်ခိုးလွမ်း၊ ဆွမ်းကိုဘုန်းပေး၊ ဆေးငဘုန်းဆို။

(ဆကာရန္တ- ၆၁၂)

တန်ခိုး

- တန်းခိုး၊ တန်ခိုး ဟု စာလုံးပေါင်း နှစ်မျိုးရှိ၏။ တန်းခိုးက မူရင်းကျ၏။ သို့သော် ယခုအခါ တန်ခိုး (တန်၌ ဝိသဇ္ဇနိမဲ့) သာ အသုံးများသည်။ အသံထွက်ကား (တခိုး၊ ဒဂိုး) တည်း။

တန်း=ဖြောင့်၊ တန်=ထိုက်၊ အရောင်၊ ခိုး=အရောင် အလင်း၊

ထို့ကြောင့် တန်ခိုး= ဖြောင့်တန်းသော ထိုက်တန်သော အရောင်တည်း။

တန်းခိုး နေရှိန်ဖြာ (ဦးဖျန်း)
တန်းခိုး နေဝန်းဝါ (နဝဒေး)

ဟူသော ရူပကစကားအရ တန်းခိုးဟူသည် နေရောင်ကဲ့သို့လင်းသော ပူပြင်းသော ၊ ရဲရင့်စေသော သဘာဝတမျိုးဟု ဆိုရာသည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ။

ဒေါက်တာ ဂျင်ဆင်က 'တန်ခိုး' ကို Power ဟု အနက်ဖော်သည်။ ပြုလုပ်ဖန်တီးနိုင်သောစွမ်းရည်၊ ကိုယ်စိတ်တို့၏အစွမ်းသတ္တိ၊ စွမ်းအားကို 'တန်ခိုး'ဟု ဆိုလိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုန်းတန်ခိုးဟု တွဲသုံးခြင်း ဖြစ်လေသည်။

တေဇာ၊ တေဇော် (ပါသက်)၊ တေဇ (ပါ)မှ ဆင်းသက်သည်။ ထက်မြက်ခြင်း၊ ပူပြင်းခြင်း၊ မီး အနက်ဂို၏။ တေဇာ = ထက်မြက်သောဘုန်း။

အာနုဘော်၊ အာနုဘာဝ (ပါ)မှ ဆင်းသက်သည်။ ဣတ္ထိဘာဝ = ဣတ္ထိဘော်၊ သဘာဝ = သဘော်ကဲ့သို့ပြောင်းသည်။ အာနုဘာဝေနကို 'တန်ခိုးတေဇော် အာနုဘော်ကြောင့်'ဟု သဒ္ဒန်တိပဒမာလာနိဿယ (နှာ ၁၃၃)၌ ဆရာတော်ဗုဒ္ဓိ အနက်ပေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် 'အာနုဘော်'သည် ဘုန်းတန်ခိုး တေဇာအနက်ကိုပင် ဟောကြောင်း သိရ၏။

ပြာဋိဟာ = ပါဋိဟေရ၊ ပါဋိဟိရ (ပါ)၊ ပါဋိဟာရ (သ)မှ 'ပြာဋိဟာ' ဟူသော ဆင်းသက်ဝေါဟာရ ရရှိသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို နှိမ်နင်း၍ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ပြာဋိဟာမည်၏။ 'တန်ခိုးပြာဋိဟာ' ဟု အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ သပြေကန်ဆရာတော်က အနက်ပေးသည်။ ဘုန်းတန်ခိုးဟု လည်းကောင်း၊ တန်ခိုးပြာဋိဟာ ဟု လည်းကောင်း အရကူ အသုံးပြုသည်ဖြစ်ရကား ကသည် ခ နှင့် ညီသည်၊ ခ သည် ဂ နှင့်ညီသည်ဆိုလျှင် က သည် ဂ ညီသည်ဟူသော သင်္ချာသဘောအရ 'ဘုန်းပြာဋိဟာ' ဟူ၍ သိအပ်၏ ပြာဋိဟာ ဟူသည် ဘုန်းတော်ပင်တည်း။

- ကြွယ် = ပြည့်စုံကုံလုံခြင်း၊ မြားမြောင်ခြင်းအနက်ရှိ၏။
- = မျိုး ဆွေဗိုလ်ပုံ၊ ဘုန်းဇွေလုံသည် - ကြွယ် ကုံမရှားမပါးတည်း။ (ဆု-၁၉)
- = အိမ်ခိုင်သူကြွယ်၊ ရှိတိုင်းနှယ်၍။
- = ဗိမ္မာဘုန်းကြွယ်၊ ရာဟုမယ်၏။

ဘုန်းကြွယ် = ပြည့်စုံသောဘုန်း၊ မြားမြောင်သောဘုန်း။

၂၉၃   ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ။

‘ကြွယ်’ကား အထူးပြုစကား၊ နာမဝိသေသန၊ ‘ဘုန်း’ကား အထူးပြုခံ နာမ်ပုဒ်၊ နာမဝိသေသ၊ ပြောင်းပြန်အနေအထားရှိ၏။ မြန်မာဝေါဟာရများစွာတို့၌ ဤကဲ့သို့ အထူးပြုစကား (နာမဝိသေသန)က နောက်၌ တည်သော ဝေါဟာရ အများအပြားရှိ၏။

- ပုံစံ - သူကြွယ် = ကြွယ်သောသူ
- လူကြီး = ကြီးသောလူ
- မြစ်ငယ် = ငယ်သောမြစ် (စသည်)

ဤသို့သော ပုဒ်ဖွဲ့မျိုးကို ပါဠိသဒ္ဒါနည်းအရ ဝိသေသန ဥတ္တရ ပဒကမ္မဓာရည်း သမာသ် ဟု ခေါ်သည်။

- ပုံစံ - မဟောသဓာပဏ္ဍိတ = ပညာရှိသော မဟောသဓာ
- ပုဂ္ဂလဝိသေသ = ထူးသောပုဂ္ဂိုလ်

ဤတွင် ပုဒ်နေ ပုဒ်ထား တည်ဖြစ်ပုံ သဒ္ဒါဟန်သည် ပါဠိနှင့်မြန်မာတထပ်တည်း တူညီနေသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ဘုန်းကြွယ် - ဟူသော စကားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြတ်စွာဘုရား ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမား တော်မူပုံကို အနည်းငယ်ဖော်ပြပါအံ့။

မြတ်စွာဘုရားသည် မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော ပါရမီတော်တို့ကို ဖြည့်ဆည်းပူးတော်မူခဲ့သည့်အတွက် အရဟတ္တဒင်္ဂဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရရှိတော်မူပြီး ဘုရား သဗ္ဗညုစင်စစ်ဖြစ်သည်နှင့် အဘိညာဉ်ခြောက်ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးတို့ကိုပါ ရရှိတော်မူသည်။

အဘိညာဉ် ၆-ပါး

အဘိညာဉ်ခြောက်ပါးကား အောက်ပါတို့ပင်တည်း။

- ၁။ ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ် - စိတ်သွားတိုင်း ကိုယ်ပါပြီး ဖြစ်စေလိုရာ ဖြစ်နိုင်သော စွမ်းရည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

- ၂။ ဒိဗ္ဗဇက္ခယ အဘိညာဉ် - နတ်မျက်စိကဲ့သို့ မြင်လိုရာ မြင်နိုင် စွမ်းခြင်း။
- ၃။ ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ် - နတ်နားကဲ့သို့ ကြားလိုရာ ကြား နိုင်စွမ်းခြင်း။
- ၄။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ် - အတိတ်ဘဝအနန္တကို ပြန်လှန် သိမြင်နိုင်သောစွမ်းရည်။
- ၅။ ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဉ် - သူတပါး စိတ်ကို သိနိုင်သော စွမ်းရည်။
- ၆။ အာသဝက္ခယအဘိညာဉ် - ကိလေသာ အာသဝေါတရား အားလုံးကို ကုန်ခန်း စေသော ဉာဏ်ရည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး

ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးကား ဤသို့တည်း။

- ၁။ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါ - အကျိုးတရားဟူသမျှကို လည်းကောင်း၊ အနက်၊ နိဗ္ဗာန် ဝိပဏ်၊ ကြိယာတို့ကို လည်းကောင်း ကောင်းစွာသိခြင်း။
- ၂။ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ - အကြောင်းတရား အားလုံးကို လည်း ကောင်း၊ ပါဠိမဂ်၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကောင်းစွာသိခြင်း။
- ၃။ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ - ထိုအတ္တ ၅ ပါး၊ ဓမ္မ ၅ ပါးတို့နှင့် စပ် လျဉ်း၍ သဒ္ဓါဝေါဟာရ စသည်တို့ကို ကောင်းစွာသိခြင်း။
- ၄။ ပဋိတဘနပဋိသမ္ဘိဒါ - ဖော်ပြပါပဋိသမ္ဘိဒါသုံးပါးကို ဝေဘန် ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လှ ထုတ်ချာ။

ဤသို့သော ဆဋ္ဌဘိည၊ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တအရာ၌ အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်အနေဖြင့် အဘယ်မျှ ဘုန်းတန်ခိုးတေဇော်ထက်မြက်ကြီးမားမည်ကို ချင့်ချိန်နိုင်ရာသည်။ သာဓကဆောင်သော်ကား များစွာ၏။

ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ ပုဏ္ဏားတဒယာက်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ ပမာဏကို တိုင်းတာ၍ မရဟု ပြောကြသည်ကို မယုံကြည်၍ အတောင်ခြောက်ဆယ်ရှိသော ဝါးလုံးတလုံးကို ရှာပြီး မြတ်စွာဘုရား ဆွမ်းခံအလာကို စောင့်နှင့်၏။ မြတ်စွာဘုရားကြွလာသောအခါ မြို့တံခါးအနီး ရောက်သည်နှင့် ဝါးထောက်၍ ဘုရားကိုတိုင်းလေ၏။ သူ့ ဝါးသည် ဘုရားရှင်၏ ပုဆစ်တော်လောက်သာ မှီလေသည်။ မကျေနပ်၍ နောက်တနေ့တွင် အတောင်တရာနှင့်ဆယ် ရှည်အောင် ဝါးများကိုဆက်ပြီး တိုင်းပြန်ရာ ဝါးသည် ဘုရားရှင်၏ ခါးတော်လောက်သာ မှီဘိ၏။

ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ ပုဏ္ဏား သင်သည် စကြာဝဠာအပြည့်ရှိသော ဝါးများဖြင့် ငါဘုရားကိုတိုင်းသော်လည်း ရမည်မဟုတ်။ ငါဘုရားသည် လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကာလပတ်လုံး မရေမတွက်နိုင်အောင်များပြားသော ပါရမီတော်တို့ကို ဖြည့်တင်းခဲ့သည်။ ဖြည့်ခဲ့သော ပါရမီတော် ကုသိုလ်တော်တို့၏ ပမာဏမရှိဖြင့် ထိုပါရမီကုသိုလ်တို့ကြောင့် ပွင့်ပေါ်လာသော ငါဘုရား၏ ပမာဏကိုလည်း တိုင်း၍ရမည်မဟုတ်ချေ။

အခြားဝတ္ထုတခုမှာ အသူရိန်နတ်ကြီးသည် ယူဇနာ လေးထောင်ရှစ်ရာ အရပ်မြင့်သည်။ ဦးခေါင်းသည်ပင် ယူဇနာ ကိုးရာရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ် ကြီးမားသည့်အတွက် လူသားဖြစ်သော ဂေါတမဘုရားရှင်ကို သူလာရောက် ဖူးမြင်၍ မလွယ်၊ တော်တော်ငုံကြည့်မှ ဘုရားကို မြင်နိုင်မည်ဟု စိတ်ပျက်လျက်ရှိ၏။ တနေ့တွင်မူ ဖူးချင်လွန်းအားကြီးသဖြင့် ဖြစ်လိုရာဖြစ်စေဟု သဘောထားကာ ဘုရားရှင်ရှိရာ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့လာ၏။

မြတ်ဗုဒ္ဓသည် အသ္မရိန် ကိုယ်ခန္ဓာကြီးမားမှု၊ စိတ်ထဲ၌ဖြစ်နေမှုကို တင်ကြိုသိထားနှင့်သဖြင့် သူလည်းလာ၍ရအောင်၊ သူ့အတင်အမြင် လဲမှားနေကြောင်းကိုလည်း သိသကဲ့သို့ တန်ခိုးတော်ဖြင့် စီစဉ်စောင့် နှင့်၏။ ဇေတဝန်ကျောင်းရိပ်ရှိ ဓညာင်စောင်းပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရားသည် လျောင်းတော်မူနေ၏။

အသ္မရိန်နတ်ကြီးသည် ဘုရားရှင်ကိုတွေ့သောအခါ သူထင်သလို မဟုတ်ပဲ တော်တော်ကြီးကို မော့ပြီး ဖူးမြော်ရလေသည်။ အံ့ဩနေ သော အသ္မရိန်နတ်ကြီးအား မြတ်စွာဘုရားက ဤသို့ အတိုချုပ် မိန့် ကြား၏။

အမောင်ရာဟု ငါဘုရားသည် မျက်နှာအောက်ချ၍ ပါရမီဖြည့်ခဲ့သူ မဟုတ်၊ တက်တက်ကြွကြွသလျှင် ဖြည့်ဆည်းပူးခဲ့သူဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားအပေါ် မည်သူမျှ အမြင်မသေးနိုင်ပေ။ (သီ-ဋ္ဌ၊ နှာ ၂၅၄) (သံ-နှာ၊ ၁၀၁)

အချုပ်အားဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ဘုန်းတန်ခိုးတော် ကျေးဇူးတော် ဂုဏ်တော်တို့ ကြီးမား များပြားမှုကား ဤရွှေ့ဤမျှသာဟု ကန့်သတ်၍ မရသာ၊ အစိန္တေယျ၊ အပ္ပမေယျ ဖြစ်ဘိ၏။ ဤအကြောင်းကို သိလွယ် စေရန် ဤသို့ ကြံဆပြောကြားကြကုန်၏။

ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဏေယျ ဝဏ္ဏံ၊ ကပ္ပမိ စေ အညမဘာသမာနော။
ခိယေထ ကပ္ပေါ စိရဒိသမန္တရေ၊ ဝဏ္ဏော န ခိယေထ တထာဂတဿ။

မြတ်စွာဘုရားတဆူ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အခြား ဘုရား တဆူက တကမ္ဘာပတ်လုံး ဟောကြားနေသော်လည်း ကမ္ဘာသာပျက်သွားမည်၊ ဘုရားဂုဏ်ကို ဟော၍မကုန်သေးဟု ဆိုလိုပေသည်။ (ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌ၊ စရိယာ ပိဋက၊ ဋ္ဌ-စသည်)။

သို့ဖြစ်၍ ‘ဘုန်း ကြွယ်’ ဟူသော စကားနှစ်လုံးသည် ဘုရားရှင်နှင့် စပ်လျဉ်းသည်ဖြစ်သောကြောင့် အဆုံးရှို့ တာသွားလျက်ရှိကြောင်း သိအပ်ပေသည်။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြယ်လူ့ ထွတ်ချာ။

လူ့ထွတ်ချာ၌ ‘လူ့’ ကား ‘လူ၏’ ဟု ဆိုလိုသည်။ အောက်ကမြစ် (-) သည် ‘၏’ မှ ကျန်ခဲ့သော သင်္ကေတဖြစ်၏။ ရှေးနည်းအရ ‘၏’ နှင့် ‘၏’ ရေးရာတွင် အောက်ကမြစ်နှင့်တကွ ‘၏’ ၊ ‘၏’ ဟု သေသေချာချာ ရေးရသည်။

‘ရေးရာမမေ့၊ ၏၊ နှင့် ၎်၊ ကို၊ စေ့စေ့မယွင်း၊ အောက်မြစ်သွင်း’ ဟူ၍ မြန်မာစာစောင့် ပညာရှိကြီးများက မှာကြားရစ်ခဲ့သည်။

အားသွန်ညွတ်ခ၊ သုံးလူ့ဘကို၊ ဖူးကြသောဟန် (ရှင်ဥတ္တမကျော်)
ဘိုးတော် ကောင်းမှု၊ တည်ထားပြုသည် (လက်ဝဲသုန္ဒရ)
ဗန္ဓုပရမေ၊ သုံးလူ့ဆွေလျှင် (ဥမ္မာဒန္တပျို)
‘၏’ နှင့် ‘၏’ အောက်ကမြစ်ပါရသည့်အကြောင်းကားဤသို့ဖြစ်၏။

ရာဇကုမာရ် ကျောက်စာကျောင်းရေ (၂၁) ၌ ‘ယေအိ’ (၂၂) ၌ မိန္ဒိရယ်အအိ’ ဟူရှိ၏။ ‘အိ’ သည် အောက်ကမြစ်တည်း၊ ယေအိ၊ အိမှ ယခုခေတ်၏ ဖြစ်လာသည်။ ရယ်မှ ရှေ့ ၊ ၎်ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ‘၏’ နှင့် ‘၏’ ရေးရာ၌ ‘အောက်ကမြစ်သွင်း’ ဟု ရှေးဆရာမြတ်တို့က သတိပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

လူ ‘လူ’ သည် မြန်မာဝေါဟာရစစ်စစ် ‘လူ’ နှင့် ပါဠိသက် ဝေါဟာရ ‘လူ’ ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိသည်။

မြန်မာဝေါဟာရ ‘လူ’ ကား၊ သစ်ညွန့်များကဲ့သို့လန်းလန်းလူလူ ဖြစ်ခြင်း အနက်ရှိသည်၊ ပါဠိသက် ‘လူ’ ကား -

- (၁) လုစဇာတ်မှ လူ (စ-ကိုချေ၊ ဥ-ကို ဥပြု)။
- (၂) လောကမှ လူ (က-ကိုချေ၊ ဝေ-၇ ကို ။ ကိုပြု)

အနက်ကား၊ ဇာတိဟူသောတရားဖြင့် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘောရှိ၍ ‘လူ’ ဟူပေ။ ပါဠိစကားလုံး ‘မနုဿ’ ကို ‘လူ’ ဟု အနက်မြန်မာပြန်ဆိုကြ၏။ ဤအလို ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ် ခွဲခြားသိတတ်

သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အကြောင်း ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို လည်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးရှိမရှိ ကောင်းစွာ သိတတ် သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ‘လူ’မည်ပေသည်။

နတ် သိကြား မဟုတ်သောသူ ကို ‘လူ’ဟု ခေါ်၏။ ပုံစံ- ဤလူတို့အား၊ နတ် သိကြားလျှင်၊ ဟန့်တားပါလင့်၊

ရဟန်းမဟုတ်သော ဆရာဝါသဖြင့်နေသည့် ဝတ်ကြောင် ပုဂ္ဂိုလ်ကို လည်း လူဟုခေါ်၏။ ပုံစံ-

နားတံချူဖြင့်၊ ရှင်လူ ဆွတ်ပေး ပြီး သတည်း။

“လူထွတ်ချာ”၌ ‘လူ’ အရ လူသုံးပါးကိုယူရသည်။ ‘လူသုံးပါး’ဟု သော မြန်မာသုံး စကားသည် ‘တိလောကာ’ဟူသော ပါဠိ၏ မြန်မာပြန် ဖြစ်၏။ တိ=သုံး၊ လောကာ = လောက (ဝါ) လူ၊ တိလောကာ = လောက သုံးပါး၊ (ဝါ) လူသုံးပါး။

လူသုံးပါး - အရ - လူနတ်ဗြဟ္မာ - ဤ သုံးဦးကိုလည်း ‘လူသုံးပါး’ ဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ - သုံးပါးလူကို၊ ဆက်ကပ်ရလိ၏တည်း။

ကိုယ်အထက်၊ ကိုယ်တူ၊ ကိုယ့်အောက် သုံးစားကိုလည်း ‘လူသုံးပါး’ ဟု ဆို၏။ ပုံစံ - လူသုံးပါးနှင့်၊ မပြားစေ့ပြွမ်း။

မုန်းသူချစ်သူ လျစ်လျူရှုသူ သုံးမျိုးကိုသည် ‘လူသုံးပါး’ဟု သုံး၏။ ပုံစံ - မုန်းချစ် လျစ်လျူ၊ သုံးပါးလူကို

‘လူထွတ်ချာ’ဟူသော စကား၌ ‘လူသုံးပါး’ အရ ‘လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ’ ဟူသော လူသုံးဦးကို ယူရမည်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မြတ်စွာဘုရားသည် လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံး၏ အထွတ်အထိပ် အချက်အချာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးဖြစ်၍တည်း၊ ဤတွင်-

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ။ ၂၉၉

အရဟံ - ဗြဟ္မာ နတ်လူ သုံးဘုံသို့တို့၏ ကြည်ဖြူကော်ရေး ပူဇော်ခြင်းကို ခံထိုက်သော မြတ်စွာဘုရား။

အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသရထိ၊ မယဉ် ကျေးသေးသည်ဖြစ်၍ ဆုံးခြင်းငှာထိုက်သော လူယောက်ျား၊ နတ်ယောက်ျား၊ ဘီလူးယောက်ျား၊ တိရစ္ဆာန်ယောက်ျားတို့ကို အတုမရှိ ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူနိုင်သော မြတ်စွာဘုရား။

သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ - နတ်လူတို့၏ဆရာဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားဟူသော ဂုဏ်တော်တို့ကို ထောက်ထားရာသည်။

မြတ်စွာဘုရားသည် လူသုံးပါးတို့၏ အထွတ်အချာ ဖြစ်ကြောင်းကို မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားက ဤသို့ ဂုဏ်ပြုဖွဲ့ဆိုခဲ့ပေပြီ။

မဟာဝိသယံ၊ တိလောကနိက္ခံ၊ နရမဂ္ဂ၊ သနက်တို့၊ သရဘူဦးစိုက်၊ မကိုဋ်နဝရတ်၊ ကျောက်စိန်ထွတ်ဖြင့်၊ ညွတ်၍ ညွတ်၍၊ ဦးနှိမ်ဝေ့လျက်၊ ညဉ့်နေ့မစဲ တရဲရဲတို၊ အမြဲရောင်ညို၊ မပြတ်ထိသား၊ နန္ဒဝစုန၊ သကျမာရဇိန်၊ စောမုနိန်၏၊ သီရိန္ဒာဘိ၊ သီရိရတနာ၊ မင်္ဂလာမျိုးပေါင်း၊ ပုံတောင်းပြုံးပြက်၊ ရာရှစ်ကွက်နှင့်၊ ရှေ့စက်ပဝရ၊ စရဏဟု၊ ပါဒနက်သန်၊ စုံနှစ်တန်ကို၊ ငွေဗိတာန်ကြီး၊ ကဒဏ်ထီးသို့၊ မိုးပြုံးဥသံ၊ ဘေးမျိုးလုံမှ-

ဤသို့ လူနတ်ဗြဟ္မာ သုံးဦးသားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပါလျက် 'လူထွတ်ချာ' ဟု 'လူ'ကိုသာ ဖော်ပြခြင်းမှာ ပဓာနနည်းအရ ဖြစ်လေသည်။ လူသည် ဘုရားပင်ဖြစ်သော သတ္တဝါမျိုးဖြစ်၍ ပဓာနကျသည်၊ ပြဋ္ဌာန်းသည်၊ ပြဋ္ဌာန်းသည်ကိုဆိုသဖြင့် မပြဋ္ဌာန်းသည်ကိုသည်း ယူရသော နည်းသည် ပဓာနနည်း၏ သဘောတည်း။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ထွတ် - အခေါင်အထွတ်၊ ထွားထွားထွတ်ထွတ်

အောက်ပါတို့၌ အခေါင်အထွတ် သဘောကို ရအပ်၏။
ငါ့အားရိညွတ်၊ လုပ်ကျွေးတတ်သည်၊ ကောင်းထွတ်
စံပယ်၊ သားများမယ်ကား၊ (ကိုး - ၁၆၈)

ဦးလည်လည်းဖြတ်၊ နိုင်အောင်သတ်မှ၊ စောလွတ်ရွှေ
မှောက် (သခင်ထွေး - ၃)။

သက်ဆုံးကြည်ညွတ်၊ ကျွန်ုပ်မှတ်သည်၊ အထွတ်အဖျား၊
(ကိုး - ၂၄၇)

စည်းစိမ်သာထွတ်၊ နန်းပြာသာဒ်၌၊ ထွားမှတ်ရွယ်နှု၊
ရဟန်များထွတ်၊ သုံးလှူနတ်ကား-

အောက်ပါတို့၌ ထွားထွားထွတ်ထွတ် သဘောကို ရအပ်၏။

အထွေးအလတ်၊ ပွတ် ရရွတ်လျှင်၊ နှုထွတ် ပျိုထွား
(ဘုလင်-၁၄၂)

ညီစောပျိုထွတ်၊ ကြာတုံလတ်သော်၊ ဆယ်မြတ်သက်ရွယ်
(ကိုး - ၁၁၉)

ပတ်ကုံးပရိသတ်၊ အိုသူမြတ်တို့၊ ရင့်ထွတ်ပညာ၊ ရှေး
ကမ္ဘာဖြင့် (ဘုလင်-၂၇)

ထွဋ် - 'ထွဋ်'ဟူ၍ ငွသံလျှင်းချိတ်သတ်ဖြင့် မြန်မာစာလုံးပေါင်း
မရှိ၊ သို့သော် 'ထွဋ်' အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ 'ထွဋ်'ဖြစ်
လာပုံကား ဤသို့တည်း။

ပါဠိဘာသာ 'ကုဋ်' သဒ္ဒါသည် 'အထွတ်'အနက်ရှိ၏။

ပုံစံ - ဂိဇ္ဈကုဋ်

ဂိဇ္ဈ = ငှက်လင်းတ၊ ကုဋ် = အထွတ်၊ လင်းတငှက်နှင့်တူသော အထွတ်
ရှိသောကြောင့် ထိုတောင်ကို ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်ဟု ခေါ်သည်။ ဤ၌

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လှူ ထုတ်ချာ။ ၃၀၁

'ကုဋ္ဌ၊ ကုဋ္ဌ'သည် 'အထုတ်' အနက်ရှိရကား ယင်းကုဋ္ဌ နှင့် ထုတ်သည် ဆက်သွယ်နေသည်။ အတူတော့ရများသည်။

ထိုအခါ အဆန်းထွင်ချင်သူက ထုတ်ကို တ် သတ်နှင့်ရေးသည့်အစား ဋ္ဌသတ်နှင့် ထုဋ္ဌ၊ အထုဋ္ဌဟု ပြောင်းလဲရေးခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် လည်း ဤသို့ အဆန်းထွင်၍ ရေးခြင်းများ အသင်အရှားရှိ၏။ ပုံစံ-

သန်းထွန်းကို သန်းထုဏ်း (န် အစား ဏ် ထည့်သည်)
ထွန်းနေနွယ်ကို ထုဏ်းနေနွယ်(န် နှင့် ဏ်လဲ ရေးသည်)

ချာ(ပေါ)ယပင့် 'ချာ'သည် လည်ပတ်ခြင်းအနက်၊ အလယ်ကောင်၊ ဟူသော အနက်၊ ဆက်နွယ်ခြင်းအနက်၊ တည့်ကျခြင်းအနက်၊ ယုတ်ညံ့ လျော့ပါးခြင်းအနက်ရှိ၏။

လည်ပတ်ခြင်းအနက်၌ 'ချာ' သည် 'ကျာ'မှ ဆင်းသက်သည်ဟု ယူရ၏။ ပုံစံ - နေကျာပန်း = နေသွားရာသို့ လှည့်လည်ပွင့်သောပန်း၊ ချာချာလည်။ ပတ်ချာသဝေချာ တို့၌ လည်ပတ်ခြင်း အနက်တည်း။

ဦးချာ၊ သည်းချာ၊ ကွန်ချာတို့၌ အလယ်အနက်၊
အချာတရုံး၊ ရင်းချာ၊ အချာတို့၌ ဆက်နွယ်သောအနက်၊
သေချာ(သေသပ်+တည့်ကျ)၌ တည့်ကျခြင်း အနက်၊
ချူချာ၊ ပတ်ချာ၊ အလုပ်ချာ၊ ရူးချာချာ-တို့၌ ယုတ်ညံ့
လျော့ပါးခြင်း အနက်ပြု၏။

အ+ချာ၊ အချာသည် ဖော်ပြပါအနက်တို့အပြင် အထုတ်အမြတ် ဟူသော အနက်ကိုပါဖော်ပြ၏။

ပုံစံ - သုံးလှူအချာ၊ စောမြတ်စွာ၏၊ (ဇနက - ၁)
ပြောင်မြောက်ဝင်းဝါ၊ တောက်၍လာသည်၊ အချာ
မှန်ကင်း၊ သိုလှူမင်း၏။ (နာရဒ - ၁၀)

'ချာ' နှင့် 'အချာ'ကို လက်ခုပ်၊ လက်ဝါး ကဲ့သို့ အလဲအလှည် သုံးစွဲကြ၏။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

မော်စောဦးစွန်း၊ ကျွန်း၏အချာ (နဝဒေး-၂၁၈)
အချာမဏ္ဍိုင်၊ ကျေးဇူးခိုင်ကို၊ အနိုင်ကြိုးပမ်း၊ ရစိမ့်လှမ်း
သည်။ (ပါရမီ-၉၄)

ဤပုံစံတို့၌ ‘အလယ်’ အနက်ရှိ၏။

ထို့ပြင် ‘အချာ’သည် အလုံးစုံဟူသော အနက်ကိုလည်း ရည်ညွှန်း
သေး၏။ ပုံစံ-

ပြည်ဗာဏဝယ်၊ အချာသိမ် ကျုံး၊ မင်းဆုံးမှန်လှ၊ အဇိတ
တည့်။

အလယ်ဗဟိုအနက်ဟော ‘ချက်’နှင့်တူ၍ ချက်ချာ၊ အချက်အချာဟု
လည်း ရှိ၏။ စပ်ခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းအနက်ရှိသော ‘ချုပ်’နှင့်တူ၍
အချုပ်အချာဟုလည်း ရှိ၏။ သို့သော် အချုပ်အချာကို အချုပ်အခြာဟု
အရစ်နှင့် အရေးများသည်။ သေချာနှင့် ကြောင်းခြာကို ဆုတောင်း
ခန်း၌ ခွဲသားဖော်ပြသား၏။ (ဝိဘဇ္ဇပိတ)

ဤ ‘သုံးလှူချာ’ဟူသောပုဒ်တွင် ‘ချာ’သည် အထွတ်အမြတ်ဟူသော
အနက်၊ အကြီးအချုပ်ဟူသော အနက်ရှိ၏။ လူသုံးပါးတို့၏ အထွတ်
အထိပ် အကြီးအမြတ် အခေါ်အချုပ်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား
ဟူလို။

ပရိသတ် - (ပါ)ပရိ+သိ+အာ(ပရိ ရှေးရှိသော၊ သိဓာတ်၊ အာ+
ပစ္စည်း)

- (၁) ထက်ဝန်းကျင်မှ တည်တတ်သူများ (သဒ္ဒါနက်)
- (၂) လူစုလူဝေး (အဓိပ္ပာယ်နက်)

‘သဒ္ဒါနက်’ ကို ‘ရင်းမြစ်အနက်’ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အချို့စာလုံး၌
‘ဝေါဟာရနက်’ ပါရှိသည်။ အဓိပ္ပာယ်နက်၊ ဝေါဟာရနက်ကို ဆင့်ပွား
အနက်ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ။

ပရိသမန္တတော သေန္တယံပရိသာ (ဓာန်ဋီ - ၁၆၁)

အသံ၊ ဤအစုအဝေး၌။ ယေ ဇနာ၊ အကြင်သူတို့သည်။ ပရိသမန္တတော၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ။ အာဂန္တော၊ လာလတ်ကြကုန်၍၊ သေန္တ၊ မှီဝဲဆည်းကပ်ကြကုန်၏။ ဝါ၊ တည်ဘတ်ကြကုန်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထိုသို့ထက်ဝန်းကျင်မှ လာရောက်တည်တတ်ကြကုန်သောကြောင့်။ တေ ဇနာ၊ ထိုသူတို့သည်။ ပရိသာ၊ ပရိသာမည်ကုန်၏။

ဤ 'ပရိသာ' ဟူသော ပါဠိစကားလုံးမှ 'ပရိသတ်' ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရ ဖြစ်လာနိုင်၊ သက္ကတစကားလုံးမှာ 'ပရိဂဒ်' (ပရိသျဒ်) ဖြစ်၏။ ယင်း 'ပရိသျဒ်' မှ 'ပရိသဒ်'၊ 'ပရိသတ်' ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရကို ရပေ၏။

ဤသို့ ရင်းမြစ်ကို ဖော်ကြည့်သော် 'ပရိသဒ်' ဟူသောစကား၌ 'ဒ်' သည် မူရင်းဖြစ်၏။ သို့သော် 'ဒုတ်' နှင့် 'ဟုတ်'၊ 'ဒုရိယာ' နှင့် 'တူရိယာ' တို့ကဲ့သို့ 'ဒ' နှင့် 'တ' ကို လက်ခုပ်လက်ဝါး အပြန်အလှန်သုံးစွဲရိုးအရ 'ပရိသဒ်' မှ 'ပရိသတ်' ဟု 'တ်' ရေးထိုးဖြစ်လာသည်။ တောင်ပေါက်ဆရာတော်မူကား 'ပရိသာတ်' ဟူ၍ 'သ' တွင် ရေးချ(—) နှင့် စာလုံးပေါင်းပြုသည်။ သို့သော် ရေးထိုးမတွင်ပြီ။

'ပရိသတ်' ဟူသောစကားလုံးကို ပရိတ်သတ်(ပရိတ်သတ်) (ပယိတ်သတ်) ဟု ဂရုသံမှန် ထွက်ရသည်။ ပုံစံ—“ပဋိသန္ဓ” (ပဋိတ်သဒဓ) ဟု အိတ်အာရန် သံထည့်ဖတ်ရသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။ 'စာရေးအရန်၊ စာဖတ်အသံ' ဟူသော ဥပဒေသအရပင်။ “အရေးမကျန်၊ အဖတ်ချန်” ဟုသည်းသတ်ထူ၌ ဆိုပေသည်။

အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ ပရိသတ်အနက်သော စကားပရိယာယ် ၅ လုံးဖော်ပြသည်။ ပရိသာ၊ သဘာ၊ သမဇ္ဇာ၊ သမိတိ၊ သံသဒတို့ပေတည်း။ ယင်းတို့အနက် 'သဘာ' ကို 'သဘင်' ဟု မြန်မာမှုပြု၍ သုံးသည်။ 'သဘင်' ဟူသည် အတူတကွ ပြောကြဆိုကြသော လူစုလူဝေး။ ထို လူစုလူဝေး တည်ရှိသော နေရာဟု အနက်ရှိပေ၏။

‘ပရိသတ်’သည် လေးပါးတနည်း၊ ရှစ်ပါးတနည်းရှိ၏။ ပရိသတ် လေးပါးကား- ရဟန်းယောကျ်ား၊ ရဟန်းမိန်းမ (ဘိက္ခုနီမ)၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဝတ်ကြောင် ယောကျ်ား၊ (ဥပါသကာ)၊ ဝတ်ကြောင် မိန်းမ (ဥပါသိကာ)တည်း။ သည်ကို ရည်၍-

လေးဘော် ပရိသတ်၊ လောကဓာတ်ကို၊ မျက်မှတ်တူရူ၊ ကြည့်တော်မူသည်-ဟုစပ်တော်မူသည်။ (ဘူလင်- ၂၉၅)

ရဟန်းဘဝချင်း၊ အသွင်အပြင်ချင်းတူသည့်အတွက် သာမဏေများ (ကိုရင်များ)ကို ရဟန်း ပရိသတ်သို့ လည်းကောင်း၊ သာမဏေ (သီလရှင်)များကို ရဟန်းမိန်းမ (ဘိက္ခုနီမ) ပရိသတ်သို့ လည်းကောင်း ထည့်သွင်း ယူရသည်။

တနည်း ပရိသတ်ရှစ်ပါးကား- ဗြဟ္မာ၊ မာရ်နတ်၊ တာဝတိံသာနတ်၊ စတုမဟာရာဇ်နတ်၊ ရဟန်း၊ မင်း၊ ပုဏ္ဏား၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်တို့တည်း။ ဤပရိသတ် ရှစ်ပါး ရေတွက်နည်းကား ထင်ရှားရာကို ဦးတည် ရေတွက်နည်းပေတည်း။ (ဒီ-မဟာ- ၁၀၈)

များထုပရိသတ်၊ မှူးမတ်ရံဆောင်၊ ကြယ်ပြောင်ပြောင်နှင့်။ (ကိုး- ၂၅၉)

မြတ်စွာဘုရားသည် ထို ပရိသတ် လေးပါး၊ ပရိသတ်ရှစ်ပါးတို့၏ အလယ်၌ တင့်တယ်စွာ စံပယ်တော်မူသည်။

‘လယ်’ကား- အချက်အလယ်၊ မြစ်ပင်လယ်၊ အရပ်အမည်ပင်လယ်၊ ပွတ်လယ်၊ ကုန်စလယ်၊ ရာလယ်- ဟူသော အနက် ခြောက်မျိုး၌ ထင်၏။

စံစံပယ်ပယ်၊ သဘင်လယ်နှိုက်၊ မြူးရယ်ပျော်ပါး (ကိုး)၌- အချက်အလယ် အနက်။

ပညာပင်လယ်၊ အင်သုံးသွယ်ဖြင့်၊ ပြည့်စွယ်ပြည့်သွား-၌ မြစ်ပင်လယ် အနက်။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လှူ ထွတ်ချာ။ ၃၀၅

မြို့ပင်လယ်၌၊ စံပယ်ပျံပျူး-၌ အရပ် အမည် ပင်လယ်အနက်။

လျှောက်လေ၊ ပွတ်လယ်၊ ပြင်သာကျယ်သား၊ သင်ယယ်သားရက်-၌
ပွတ်လယ်အနက်။

များလှရောင်းဝယ်၊ ကုန်စလယ်ကား၊ သွတ်လှယ်ခေါက်တင်-၌
ကုန်စလယ်အနက်။

တော့စချင့်ဖွယ်၊ မတင့်တယ်လည်း၊ ယာလယ်လုပ်စား-၌ ရာလယ်
အနက်တို့ကို အသီးသီး ဖော်ပြ၏။

“လယ်၊ လည်၊ လဲ” ကား အချင်းချင်း ပုံပြောင်းနိုင်သောစကား
မိသားစုဟည်း။ သို့သော် တခုနှင့် တခု အနက် ခြားနား၏။

‘လည်’ ကား - ကျင်လည်၊ အရပ်အမည် မလည်၊ ဦးလည်၊ လော်
လည်၊ လှည့်လည်၊ တူးလည်၊ ထွေလည်၊ သွတ်လည်-ဟူသော အရာတို့၌
တင်၏။ အထက်ဖော်ပြပါ ‘လယ်’ ၏ အနက်နှင့် ကွဲပြား၏။

လဲ(လဲ၊)သည် အသစ်အစား ဖြစ်စေခြင်း အနက်၊ လဲကျခြင်းအနက်၊
လဲဝါဂုဏ်း အနက်တို့၌ဖြစ်၏။ ‘လဲလဲ’ ဟု ဆိုမှု အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို
အများပေါ်သို့ ပျံ့နှံ့စေလို၍ ဆိုသော ဝိစ္ဆာစကားဖြစ်၏။ ‘တလဲလဲ’
ဟု ဆိုရာတွင် ‘တစ်လဲလဲ’ ပင် ဖြစ်၏။ တခါပြီး တခါ ထပ်ပွား၍
ဖြစ်ပြန်သည်ကို ဆိုပေသည်။

ဤ၌ ‘လယ်၊ လည်၊ လဲ’ ဟူသော စကားလုံးလုံးသည် သူ့ အဓိပ္ပာယ်
နှင့်သူ သိခြား အလုပ်လုပ်ကြကြောင်း သိရာ၏။ သို့ သိရသောကြောင့်-

နောက်ပစ်- ယ် သတ် သမာနတော (ဲ = ယ်)

နောက်ပစ်- ည် သတ်ဣဒမဇညာ သဒိသာ (ဲ = ည်)

ဟူသော ပရိဘာသာ (ဥပဒေသ) အရ စကားလုံးတို့ကို ကာရန်၊
အသတ် ပြောင်းလဲနိုင်သော်လည်း အချို့သော စကားလုံးတို့၌ အနက်
အဓိပ္ပာယ် ကွဲပြားသွားကြောင်း သတိချုပ်အပ်၏။

ပုံစံ- ရေလယ်ဘုရား- ရေအလယ်ခေါင်၌ တည်ရှိသော ဘုရား။

ရေလည်ဘုရား- ရေပတ်လည်နေသော ဘုရား။

ယခုအခါ 'လည်' ကို 'လဲ'၊ 'လည်လည်ပတ်ပတ်' ကို 'လယ်လယ်ပတ်ပတ်' ဟု ဖတ်ကျင့်ပါ နေရာမျှ၊ မဲအတောင်ခြေရတု၌ 'မြစ်ရေဝန်းလည်၊ မြိုင်တောစည်က' ကို 'မြစ်ရေဝန်းလယ်' ဟု ဖတ်မှားကြသည်။ အဓိပ္ပာယ်လည်းပျက်၊ ကားရန်လည်း သွေကွက်လေသည်။ ဤအပျားမျိုးကို သတိရှိသင့်လှသည်။

အောက်ပါပုံစံမျိုး၌မူ အသတ်ကားရန် အသံ ပြောင်းသော်လည်း အဓိပ္ပာယ် မကွဲ။

- ညွှေသည်   ညွှေသယ်
- နာမည်   နာမယ်
- သွေဖည်   သွေဖယ်   (ဖသည်)

မြတ်စွာဘုရားသည် ပရိသတ်လေးပါး စုံလင်သော တရားပွဲများ၌ ပရိသတ်၏ အလယ်ကောင်၌ အမှန်တကယ် ထိုင်တော်မူကြောင်း အောက်ပါ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်လာ စကားအရ သိရပေသည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ပရိနိဗ္ဗာန် စံယူတော်မူရန် ရာဇဂြိုဟ်မှ ကုသိနာရုံသို့ အကြွ၊ နောက်ဆုံး ဆယ်လခရီးစဉ်ပွဲ ပါဠိလိဂ္ဂာအရောက် ညွှေသည် စရပ် (ဓမ္မာရုံ) ၌ စခန်းတထောက် နားလေသည်။ ထိုညွှေစရပ်တွင် ဘုရားရှင်သည် ဇရပ်အလယ်ကောင်တိုင်ကို ကျောပြုလျက် အရှေ့ဘက်သို့ မျက်နှာမူပြီး ထိုင်တော်မူသည်။ ရဟန်းပရိသတ်ကား အနောက်ဘက် နံရံကို ကျောပေး၍ ဘုရားရှင်ရှိရာ အရှေ့ဘက်သို့ မျက်နှာမူပြီး ထိုင်ကြသည်။ ပါဠိလိဂ္ဂာသုဂ္ဂာသား တို့သည် မြတ်စွာဘုရား မျက်နှာပြုရာဘက်ရှိ နံရံကို ကျောခိုင်း၍ မြတ်စွာဘုရားဘက်သို့ တူရူလှည့်ပြီး နေရာယူကြလေသည်။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ။ ၃၀၇

အထက်ပါစကားအရ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားသည် ရဟန်းပရိသတ်နှင့် လူပရိသတ်တို့၏ အလယ်၌ ကျရောက်နေကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ ထွတ်ချာ’ ဟူသော စကားသည် ခြေခြေမြစ်မြစ်ရှိလှပေသည်။

‘ပျော်’သည် မွေ့လျော်သောအနက်၊ မြူးတူးသော အနက်၊ မှည့်လွန်းသော အနက်၊ ကြေပျက်သောအနက်၊ အိပ်ခြင်းသို့ရောက်သော အနက် တို့၌ ထင်၏။

ညာပျော်မြောက်သား၊ သည်းချားတမ္မတ် (မဃဒေဝ) ၌
မွေ့လျော်သောအနက်။

ပျော်မြူးစွာလျက်၊ မခွာရက်ဘည်၊ (မဃဒေဝ) ၌
မြူးတူးခြင်းအနက်။

မှည့်ပျော်သက်ကြီး၊ သေချိန်နီးသော်၊ (မဃဒေဝ) ၌
မှည့်လွန်းသောအနက်။

သကြားအရေပျော်သည် (စသည်) ၌ ကြေပျက်သောအနက်။
မှူးမှိတ်လို့စက်ပါသော်၊ ရေးမျှမပျော်၌ အိပ်ခြင်းသို့
ရောက်သောအနက်။

အသီးသီးကို ဖော်ပြ၏။ ဤတွင်ကား-

သုံးလူ့ မျက်ဖျော်၊ ထိန်ထိန်ကျော်၊ ကိန်းပျော်နိရောဓာ (ဦးဩ-
ပင့်ရစ် သတ်ပုံသံပေါက်) ၌ ‘ကိန်းပျော်’ ဆိုသကဲ့သို့ မွေ့လျော်သော
အနက် ဖြစ်ပေသည်။

တနည်းအားဖြင့် အနက်ရှာသော် ဤသို့တွေ့ရ၏။ ‘ပျော်’ ၏ ဆန့်
ကျင် အနက်မှာ ‘ပျင်း’ ဖြစ်၏။ ‘ပျင်း’ ဟူသည် စိတ်စေတသိက်တို့၏
ထိုင်းမှိုင်းခြင်း ထိနမိဒ္ဓသဘောပါ၏။

အပျင်းအရိ၊ တချိချိနှင့်၊ ထိနမိဒ္ဓ၊ နိဝရဏကား (မဿဒေဝ-၁၁၉)
အခြားပျင်းခြင်း၏ သဘောတရပ်မှာ စိတ်နေစိတ်ထား တွန့်ဆုတ်ခြင်း
မပျော်ပိုက်ခြင်းတည်း။

ကောသဇ္ဇဝသေနဝလီနော သက္ကံစိတော မနော (ပါဌ)

ပျင်းရိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်သာလျှင်ဖြစ်သော တွန့်ဆုတ်သော
စိတ်အခြေအနေတည်း။ ပျင်းရိသူ၏ အမူအရာသည် လည်တမော့မော့နှင့်
တောင်မျှော်မြောက်မျှော် မျှော်နေတတ်၏။

အနဘိရတောတိ ဥက္ကဏ္ဍိတော (ပါဌ)

မပျော်မှုခြင်း ဟူသည်ကား လည်တမော့မော့ နေခြင်းတည်း။
မြတ်စွာဘုရား၏ စိတ်တော်၌ ကိလေသာနိဝရဏ လုံးဝ ကင်းရှင်းတော်
မူ၏။ ထိုင်းခြင်း မှိုင်းခြင်း ဆုတ်နစ်ခြင်း လုံးဝမရှိ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်
မည်သည့်အခါမျှ မပျင်းတတ်၊ တရားအာရုံဖြင့် ပျော်တော်မူမြဲ ဖြစ်
လေသည်။

စံပယ်(ပေါ)စမ္ပယ်၊ စံပါယ်ဟုလည်း ရေးကြ၏။ တင့်တယ်စွာ နေ
ထိုင်ခြင်းကို 'စံပယ်'ဟု ခေါ်သည်။

ဗိမာန်ထဲ၌၊ အမြဲစံပယ်၊ တန်ခိုးကြွယ်သား၊ ငါးပယ်ခင်းစိုး။
(လင်္ကာကြီး ၁၄၅)

ကိုကိုထံထံ၊ ခြွေရွှေရံလျက်၊ စံစံပယ်ပယ်၊ သဘင်လယ်၌
(ကိုး - ၁၈၉)

ဝမ်းမြောက်စွာထ၍ ခြင်္သေ့၏စံပယ်ခြင်းဖြင့် စံပယ်လျက်
(သမန္တစက္ခု - ၃၅၃)

ပါဠိဘာသာ 'ဝိဇမ္ဘနာ'ကို အနက်ပေးရာတွင်-

(၁) ထူးထူးခြားခြား လှုပ်ရှားထကြွခြင်း။

(၂) တင့်တယ်စံပယ်ခြင်းဟုပေး၏။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လှူထုတ်ချာ။

သီဟော ဝိယ ဝိဇ္ဇမ္မမာနော ပါသာဒံ အဘိရူဟိ၊

သီဟော ဝိယ၊ ခြင်္သေ့မင်းကဲ့သို့။ ဝိဇ္ဇမ္မမာနော၊ စံပယ်လျက်။
ပါသာဒံ၊ ပြဿာဒံသို့။ အဘိရူဟိ၊ တက်လေပြီ။ (နိဿယနက်)

သို့ဖြစ်၍ သုံးလှူထုတ်ချာသည် ပရိသတ်အလယ်၌ မဆုတ်မနှစ် မွေ့
မွေ့ ပျော်ပျော် တင့်တယ်စံပယ်တော်မူသည်ဟု ဆိုလိုရင်းအနက်ကို သိရ
ပေပြီ။

မြတ်စွာဘုရားအနေဖြင့် ပရိသတ်အလယ်မှာ အဘယ့်ကြောင့် ပျော်
ရွှင်ချမ်းမြေ့စွာ တင့်တယ်စံပယ်တော်မူနိုင်ပါသနည်း။

ပရိတ်ကြီး အာဠာနာဠိယသုတ်တော်၌-

သီဟနာဒံ နဒန္တေတေ၊ ပရိသာသု ဝိသာရဒါ။

ဟု ဖော်ပြပါရှိ၏။

ဧတေ ဗုဒ္ဓါ၊ ထိုသဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့သည်။ ပရိသာသု၊ ဗြဟ္မာ လှူ
နတ် ပရိသတ်တို့၏အလယ်တို့၌။ ဝိသာရဒါ၊ ရဲရဲတင်းတင်း။ သီဟနာဒံ၊
မရွံ့မကြောက် ခြင်္သေ့ဟောက်သို့ လွတ်မြောက်ကြောင်းမှန် တရားသံကို။
နဒန္တိ၊ ကျူးရင့်တော်မူကြကုန်၏။ (အသင်းပြ)

သုတ်သီလကွန်ပါဠိတော် မဟာသီဟနာဒသုတ်၌ ဘုရားရှင်၏ ရဲရင့်
သော စကားခွန်းပေါင်း ၁၁၀ ကို ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းတို့အနက်-

သီဟနာဒံ န ဒန္တော ပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ နဒါမိတိဧကော၊

ဝိသာရဒေါ ဟုတွာ နဒါမိတိဧကော၊ (သီ - ၄)

စသည်ဖြင့် စကားခွန်းများကို ရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသဆရာက ရေတွက်
ပြထား၏။

အနက်ကား - ရဲရင့်သောစကားခွန်းကို ပြောဆိုသည်ရှိသော် ပရိသတ်
အလယ်မှာသာ ပြောသည်။ ရဲရဲရင့်ရင့်ပြောသည် ဟူပေ။

ရဲရင့်ခြင်းအကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၊ နဝကနိပါတ်၊ ဗလ
သုတ်၌ တွေ့ရ၏။ ဤသုတ်၏ဆိုလိုရင်းကား ဗလလေးတန်နှင့်ပြည့်စုံသူ

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

သည် ဘေးကြီးငါးမျိုးနှင့် မည်သည့်အခါမှ မတွေ့နိုင်၊ ဘေးကင်း၏ ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဗလလေးတန်ကား-

- ၁။ ပညာဗလ- ပညာအား။ ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ် ခွဲခြား သိတတ်ခြင်း။ အပြစ်ရှိ အပြစ်မဲ့၊ လုပ်ထိုက်၊ မလုပ်ထိုက်၊ မှီဝဲထိုက် မမှီဝဲထိုက် တတ်သိလိမ္မာခြင်း။
- ၂။ ဝီရိယဗလ - ဝီရိယခွန်အား။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စသည် ကို ပိုင်းခြား၊ နားလည်သည့်အတိုင်း ကုသိုလ်တိုးပွား အောင် အားထုတ်ခြင်း၊ အကုသိုလ်ကင်းအောင် ရှောင် ကြဉ်ခြင်း။
- ၃။ အနုဝဇ္ဇဗလ - အနုဝဇ္ဇအား။ မိမိပြုသော ကာယကံမှု၊ ဝစီကံမှု၊ ဗေဒနာကံမှု အပြစ်ကင်းခြင်း။
- ၄။ သင်္ဂဟဗလ - သင်္ဂဟအား။ ပေးလှူခြင်း၊ နှုတ်ချိုခြင်း၊ အကျိုးရအောင် အားထုတ်ခြင်း၊ လှူတို့အား မိမိနှင့် အကျိုးတူဆက်ဆံခြင်း။

ဤလေးပါးကို လောကီဒိုလ်လေးပါး ဟုလည်းခေါ်၏။

ဘေးကြီးငါးပါးကား

- ၁။ အာဇီဝိကဘေး - အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ဒုက္ခတွေ့ရ သော ဘေး။
- ၂။ အသိလောကဘေး - အရှိန်အစော်၊ အကျော်အစောမဲ့ နာမည်ပျက်ခြင်းဘေး။
- ၃။ ပရိသသာရဇ္ဇဘေး - ပရိသတ်ထဲ မတိုးရဲသောဘေး၊ အပြစ်ရှိနေ၍ ဖြစ်စေ၊ ပင်ကိုယ်သတ္တိနည်း၍ဖြစ်စေ၊ လူစုစု မြင်လျှင် သွေးလန့်နေတတ်သော ဘေး။

ပရိသတ်လယ်၊ ပျော်စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်လူ့ထုတ်ချာ။ ၃၁၁

၄။ မရုဏဘေး-သေဘေး၊ မကောင်းမှုဒုစရိုက် အပြုများ လျှင် မသေခင်ထဲက သေဘေးကို ကြောက်နေတတ်၏။

၅။ ဒုဂ္ဂတိဘေး - သေပြီး အပါယ်လေးပါး ကျရောက်သည့် ဘေး။

ဖော်ပြပါဗိုလ်လေးဦး(အားလေးပါး)ရှိသည် ဘေးကြီးငါးမျိုးမှ ကင်းလေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသည်ကား၊ ပညာ၊ ဝီရိယ၊ အနုဝဇ္ဇာ၊ သင်္ဂဟဟူသောဗိုလ်လေးပါးနှင့် အထူးတလည် ပြည့်စုံတော်မူသည်ဖြစ်၍ ဘေးကင်းလျက်ရှိသည်။ ပရိသသာရဇ္ဇဘာမဲ့တော်မူ၍ မည်သည့်ပရိသတ် ကိုမျှ မထိတ်မလန့်၊ ပရိသတ်အလယ်၌ ရဲဝံ့တော် မူသည့်အလျောက် ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့စွာ စံပယ်တော်မူနိုင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အကျိုးကျေးဇူး - ဤသတ်ပုံသံပေါက်ကို လေ့လာသည့်အတွက် အောက်ပါ အကျိုးရင်း အကျိုးဆက်တို့ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။

- ၁။ လယ်၊ ပယ်၊ ကြွယ်ဟူသော အယ်ကာရန် ဝေါဟာရ တို့၏ သတ်ပုံမှန်ကို သိရသည်။
- ၂။ ပရိသတ်၊ ပျော်၊ စံပယ်၊ ဘုန်းကြွယ်၊ လူ့ထုတ်ချာဟူသော မြန်မာဝေါဟာရများကို ရရှိသည်။
- ၃။ လူ့ထုတ်ချာ ဟူ၍ စကားလုံးချင်းပေါင်းစပ်ပြီး သမာသ် ဖွဲ့စည်း အသုံးပြုသည့် နမူနာကောင်းကို ရရှိသည်။
- ၄။ မြတ်စွာဘုရားသည် မည်သည့် ပရိသတ်၌ မဆို၊ ရှံ ကြောက်ခြင်းမရှိ ပကတိရဲရင့်တင့်တယ် စံပယ်တော်မူ တတ်သော ဂုဏ်အရည်အချင်းရှိကြောင်း သိရသည်။
- ၅။ မြတ်စွာဘုရားဟူသည် ဘုန်းတန်ခိုး လွန်စွာကြီးမားသည်၊ လူသုံးဦးတို့၏ အထွတ်အထိပ် အချုပ်အချာဖြစ်သည်ဟု ကြည်ညိုခင်ရသည်။

နေ့ဘက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

- ၆။ ဤသံပေါက်ကို လေ့လာတိုင်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဘာဝနာ ကုသိုလ် ရရှိနိုင်သည်။
- ၇။ မိမိသည်လည်း ပရိသတ်နှင့်ကြုံလျှင် ရဲရင့်မှုရှိရန် ကောင်းသော အရည်အချင်းများကို မွေးမြူရမည်ဟု သင်္ခန်းစာ ရယူနိုင်ပေသည်။

၂။ ၃၁။ သံဗောဓိယံ၊ အယံ၊ သုရကယ်၊

အပေါ်ယံလေးဘုံ၌။

ဤသံပေါက်သည် ‘အယ်၊ ကယ်၊ ပယ်’ ဟူသော အယ်ကာရန် စကားသုံးလုံး၏ သတ်ပုံမှန်ကို ဖော်ပြသည်။ ‘အသုရကယ်၊ အပယ်’ ဟု ရေးချမှပေါ်ရေလျှင် စာလုံးပေါင်းမှားယွင်းကြောင်းလည်း သိစေသည်။

ဤသံပေါက်၏အဓိပ္ပာယ်ကား-အသုရကယ်တို့သည် အပေါ်ယံလေးဘုံ၌ တအယ်အယ်ငိုညည်းနေကြရရှာသည် ဟူလို။

‘သံတအယ်အယ်’၌ ‘သံ’သည် ‘သံတိုင်၊ သံမူး၊ သံကောင်၊ သွေးသံ’ စသည်တို့၌ကဲ့သို့ ‘သံ’ ဟူသောလုံးချင်းနင်းပုဒ်မျိုးမဟုတ်။ ‘တအယ်အယ်’ ဟူသော တံဖက်စကားကိုထောက်၍ နားဖြင့်ကြားနိုင်သော ‘အသံ’ (သဒ္ဒရုပ်)သာဖြစ်၏။ ‘အသံ’ ဟူသော အက္ခရာနှစ်လုံးပုဒ် ဖြစ်ပါလျက် တလုံးတည်း ‘သံ’ ဟုသာ ဖော်ပြထားခြင်းမှာ သံပေါက်ကဗျာဖြစ်၍ အာဒိလောပနည်းဖြင့် ရှေ့အ’ကို မြုပ်ကွယ်ထားခြင်း (ချေထားခြင်း) ဖြစ်၏။ ဤသို့အစအက္ခရာ ‘အ’ကို မြုပ်ကွယ်၍ စပ်ထုံးစပ်အင်များစွာ ရှိပေ၏။

ဘော်နှင့်မကွာ၊ နှုတ်လျှာမလျော့၊ သံသော့သော့နှင့်၊
ဆော့သည့်နှုတ်သီး၊ မြိုင်တောကျီးလည်း၊ သံကြီးအာအာ။

(ရဋ္ဌသာ၊ ရှေ့စက်တော်သွား)

သံချိုကြေးဟစ်၊ ဗျာဆွေးသစ်၍၊
(ရှင်ဥတ္တမကျော်-တောလား)

ဤတွင် သံသော့သော့=အသံသော့သော့၊ သံကြီး= အသံကြီး၊ သံချို=အသံချိုဟု ဆိုလိုပေသည်။ သော့သော့မြည်သောအသံ၊ ကြီးသော အသံ၊ ချိုသောအသံ-ဟူလို။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ။

အချို့အရာ၌အစ ‘အ’ကို ‘ချေပဲ’ အပြည့်စပ်၏။ ပုံစံ-
အသံတေးထုံး၊ ဆိုတီးတုံး၊ သက်ဆုံးပြောဥဒါန်း၊
(ကဝိ-၂၁၆)

သံကြီး၊ သံချို-ဟူရာ၌ အသံ+ကြီးသော။ အသံ+ချိုသောဟု ပုဒ်
ခွဲရသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိသေသနုနောက်နေသော မြန်မာသမာသ်ပုဒ်
များဖြစ်ကြ၏။ ဝိသေသနုပရပဒကမ္မဓာရည်းသမာသ်ခေါ်၏။ ဤ‘အသံ’
ဟူသောပုဒ်သည် အခြားပုဒ်တခု၏နောက်၌တည်၍ သမာသ်ဖြစ်သော
အခါ၌လည်း‘အ’ကျေပျောက်၏။ ဦးပုည၏ ‘နန်းဆန်တဲ့မြိုင်’မှ အောက်
ပါ ကောက်နုတ်ချက်ကို ရှုပါ။

မဟာမြိုင်ဂူလိဏ်မုတ်မှာ၊ ဆေးစုတ်ကာမန္တန်နိုးလို့၊ ရေးလုပ်
ကာ ကြံဖန်ကြိုးလို့၊ တိုးတိုးသံ၊ ညိုးညိုးညံ၊ သြောင်းဒုရမန္တန်၊
ကောင်းမူပဟန်ပန်၊ ဟိန်းသံကြိမ်းသံ၊ ရှိန်းအလုံ့တွေ၊ ဥံသံ
ထုံခံကြေးလို့၊ မြိုင်ယံမှာ လိုင်သံပေးလို့၊ လေးလေးနှုတ်၊
ကျေးကြေးကျုတ်ငှက်သံ။

ဤတွင်-တိုးတိုးသံ၊ ဟိန်းသံ၊ ကြိမ်းသံ၊ ဥံသံ၊ လိုင်သံ၊ ငှက်သံ
တို့၌ ‘အ’ကျေ၏။ အသံဟူသော နောက်ပုဒ်၏အနက်ပြဋ္ဌာန်း၏။ သဒ္ဒါ
နည်းအရ တပျူရိသ်သမာသ်ဟု ခေါ်၏။

‘တအယ်အယ်’၌ ‘တ’သည် ကြိယာဝိသေသနုရွှေဆက်အက္ခရာဖြစ်၏။
အင်္ဂလိပ်လို Prefix ဟု ခေါ်၏။ တအယ်အယ်ငိုသည်ဟူသောစကား၌
‘တအယ်အယ်’သည် ‘ငိုသည်’ဟူသော ကြိယာကို အထူးပြုသည့်အတွက်
ကြိယာ အထူးပြုပုဒ်ဖြစ်လေသည်။

အများသုံးသင်ရိုးမြန်မာသင်ပုန်းကြီးတွင် အခြေခံသရ၊ ဗျည်း၄၅လုံး
ရှိသည့်အနက် ‘အ’ ‘တ’တို့သည် ထူးခြားမှုရှိ၏။ ‘အ’ကို အခြားနေရာ
တွင်မှ အကျယ်ပြအံ့။

ပါဠိသဒ္ဒါတွင် ပုဒ်တည်ဆောက်ခြင်းနည်းများအနက် ဝိစ္စာပြုလုပ်
ခြင်းနည်းတရပ်ပါ၏။ ဝိစ္စာဟူသည် များစွာသောအနက်တို့ကို တခဏ

သံတဇာယ်ဇာယ်၊ သုရုကာယ်၊ အပါယ်လေးဘုံမှာ။ ၃၁၅

ဖြင့် ပြန်နွံစေခြင်းငှာ စကားလုံးကို နှစ်ခါထပ်၍ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ထို
ဝိစ္ဆာနည်းကို မြန်မာဘာသာ အတွက် လုံးလုံးလျားလျား အသုံးချ၍
ရပေ၏။

ထိုဝိစ္ဆာသည် - ဖြစ်ဟောစကားလုံးကို နှစ်ခါထပ်ဆိုသော ဒဗ္ဗဝိစ္ဆာ
ဂုဏ်ဟောစကားလုံးကိုနှစ်ခါထပ်ဆိုသော ဂုဏဝိစ္ဆာ
ကြိယာဟောစကားလုံးကိုနှစ်ခါထပ်ဆိုသော ကြိယာ
ဝိစ္ဆာ၊

ဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ သူ့သူ၊ ငါငါ စသည်တို့ကား ဒဗ္ဗဝိစ္ဆာတည်း၊ ကောင်း
ကောင်းဆိုးဆိုး စသည်တို့ကား ဂုဏဝိစ္ဆာတည်း၊ နှေးနှေး၊ မြန်မြန်
စသည်တို့ကားဝိစ္ဆာတည်း။

ထိုဝိစ္ဆာပုဒ်များ၏ရှေ့၌ ‘တ’ ကို ဆက်တွဲ၍လည်း ပုဒ်တည်
ဆောက်၏ကြ။

- တအိမ်အိမ်၊ တရွာရွာ၊ တမြို့မြို့ (ဒဗ္ဗဝိစ္ဆာ)
- တဝင်းဝင်း၊ တဝါဝါ၊ တထိန်ထိန် (ဂုဏဝိစ္ဆာ)
- တလှုပ်လှုပ်၊ တရွရွ၊ တခိခိ (ကြိယာဝိစ္ဆာ)

တလှုပ်လှုပ်သွားသည်၊ တခိခိရည်သည်ဟု ကြိယာနှင့် တွဲစပ်သုံးလျှင်
‘တလှုပ်လှုပ်’ ‘တခိခိ’သည်၊ ကြိယာဝိသေသနုဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် ‘တ’
ကို ကြိယာဝိသေသနုပုဒ် ရှေ့ဆက်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်၏။

နာမည်ကျော်ပျိုကြီးများအနက် တစောင်ပါဝင်သော ကိုးခန့်ပျိုကြီး
၌ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရက ‘တ’ ဆယ့်တချက်ဆင့်ကာ ဤသို့လက်စွမ်းပြ
ခဲ့၏။

- တသန္ဓေမေ၊ တပေလျဉ်းလျဉ်း၊ တညှဉ်ဆိုးဆိုး၊
- တညှိုးလျလျ၊ တတလွမ်းလွမ်း၊ တသမ်ဟယ်ဟယ်၊
- တတုယ်တာတာ၊ တဟာလှိုက်လှိုက်၊ တရိုက်ငင်ငင်၊
- တပင်ပန်းပန်း၊ တဝန်းလျားလျား၊ ရဟတ်ချားသို့၊ (ပုဒ်ရေ ၃၉)

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

တသန္ဓေဓေဟူသည် သန္ဓေကို နှစ်ခါ ထပ်၍ ပြောသော
ကြောင့် ဒဗ္ဗဝိစ္စာဖြစ်ပေ၏။ တပေးလျှဉ်းလျှဉ်း စသော
ပုဒ်ကြင်းဆယ်ပုဒ်မှာမူ ကြိယာ ဝိစ္စာများ ဖြစ်ကြလေသည်။
ရှေ့ဟင်္သာမင်းပျိုနှင့် အခြားပျိုများ၌လည်းသာဓက များစွာ
ရှိပေသည်။

ထို့ပြင် ကြိယာဟော 'တ' လည်းရှိ၏။ တ သည်၊ တ ၏။ မတ-
ဟူပေ။ 'တ' ၏ဟူရာ၌ တမ်းတသည်၊ တေငံတသည်၊ ယူတသည်ဟူသော
အနက်များရှိ၏။

သေသူကိုရှင်သူက တရမည်-ဆိုရာ၌ တမ်းတခြင်းအနက်၊
စီးပွားတေငံတ၊ အောက်မေ့ကြ၍ - ဆိုရာ၌ တေငံတခြင်း
အနက်၊

ညည့်နေဟူ၊ ငိုတယူလျက်-ဆိုရာ၌ ယူတခြင်းအနက်ရှိ၏။
'တစ်' မှ ဖြစ်လာသော 'တ' လည်းရှိ၏။ ငွေတကျပ်ဟူသည် ငွေတစ်
ကျပ်ပင်ဖြစ်၏။ 'တစ်' ဖြင့် နှစ်၊ သုံး စသည်မဟုတ်ဟု ကန့်၏။

'တစ်' သည် နောက်ရှိနာမ်ပုဒ်နှင့် ပေါင်းစပ်သမာသ် ဖြစ်သောအခါ
'တ' ဖြစ်လာ၏။ ပုံစံ - တယောက်၊ 'တယောက်' သည် 'တစ်ယောက်' ပင်
ဖြစ်၏။

'အယ်' အယ်-နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဝေါဟာရတ္ထ ပကာသနီ၌
'များသည်ကို အယ်သည်ဟု အလွယ် ပြောဆိုခြင်းလည်းထင်၏။
စပ်အင်ကားမထင်'

ဟု ဆို၏။ ပေါရာဏစကား၊ အဘိဓာန်များ၌လည်း များသော အနက်
ကို ပြ၏။ ထို့ကြောင့် 'အယ်' သည် များခြင်းအနက်ရှိ၏။ ထို့ပြင်
'ကလေး တအယ်အယ်နှင့် ငိုနေသည်' ဆိုရာမျိုး၌ 'အယ်' သည် 'အယ်' ဟူ
သော အသံပင်ဖြစ်၏။

'အယ်' ကို များသောအနက်ယူလျှင် 'အယ်အယ်' ဆိုပါက 'ပရိယာယ်
နှစ်ချက်ဆင့် အနက်မြင့်' ဆိုသည့်အတိုင်း အလွန်များခြင်း အဓိပ္ပာယ်

သံတအယ်အယ်၊ သုရကယ်၊ အပါယ်လေးဘုံမှာ။

ရ၏။ ထို့ကြောင့် ‘သံတအယ်အယ်’သည် အလွန်များသော အသံပေ တည်း။ ‘အယ်’ကို အသံဟုယူလျှင် ‘သံတအယ်အယ်’သည် အယ်အယ် ဟူ၍ မပြတ်ထွက်နေသော အသံတည်း။ အယ်အယ်ဟု ဝိစ္ဆာပြုထား သဖြင့် မပြတ်ထွက်နေသော အသံများစွာကို နှံ့စေသည်။ ‘တ’ကား ကြိယာဝိသေသန၏ ရှေ့ဆက်စကားတည်း။

အယ်- များသော အနက်အရ အသုရကယ်တို့သည် အလွန်များ သော အသံတို့ကိုပြုလျက် ငိုညည်းနေကြသည်ဟု အနက်ယူရ၏။ အယ် အသံ ဟူသော အနက်အရ အသုရကယ်တို့သည် အယ်အယ်ဟူသော အသံ တို့ကို ပြုကြကုန်၏ဟု ယူရ၏။ ထို့ပြင် အသုရကယ်တို့သည် တအယ် အယ် ငိုညည်းနေကြကုန်၏ဟုလည်း လုံးပြီး ဆိုနိုင်ပေသည်။

ဤအထိကား ‘သံတအယ်အယ်’ဟူသော ပုဒ်၏ ဋီကာ ပေတည်း။

သုရကယ် - ရင်းမြစ်ကား အသုရကယ် (ပါ)တည်း။ အသုရ+ ကယ် အသုရ = အသုရာ၊ ကယ် = အပေါင်း အစု အအုပ်။ ထို့ ကြောင့် အသုရာထုကို အသုရကယ်ဟု ဆိုလိုသည်။

‘အသုရ’ဟူသောပုဒ်သည် ‘အသ်’ ဓာတ် + ‘ဥရ’ပစ္စည်းဖြင့် ပြီး၏။ အသ်+ဥရ=အသုရတည်း။ န သုရန္တိ န ဒိဗ္ဗန္တိတိ အသုရာ။ န သုရန္တိ န ဒိဗ္ဗန္တိ၊ လွတ်လပ်မှု ပျော်ပါးမှုများဖြင့် မဝင့်ကြား မတောက်ပနိုင်ကြ ကုန်။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ အသုရာ၊ အသုရာတို့မည်ကုန်၏။ နတ်များ လောက် မကြားဝင့်နိုင်ကြသောကြောင့် အသုရာဟု အမည်ရခြင်းဖြစ်၏။

ဤစကားတွင် မာဃ ဇာတ် နောက်ခံရှိ၏။ မဝလရွာသား မာဃ လုလင်တို့သည် ရွာသာယာ လုပ်ငန်းများကို စေတနာသန့်သန့်ဖြင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ လုပ်ဆောင်ကြသည်။ သေလွန်ကြသောအခါ ထိုကုသိုလ် ကြောင့် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ သွားရောက်ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအခါ တာဝတိံသာဘုံ၌ရှိနှင့်သော နတ်တို့သည် အပျော်ကျူး အမူးလွန်နေ ကြသောကြောင့် သူတို့ကို နတ်သစ် မာဃတို့အစုက ဖယ်ရှားလိုက်နိုင် ကြသည်။ တာဝတိံသာ နတ်ဘုံသည် မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်၌ တည်ရှိသည်

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ဖြစ်ရာ ထိုနတ်အမှူးသမားတို့ကို မြင့်မိုရ်တောင်အောက်သို့ ပစ်ချလိုက်ကြသည်။ ထိုနတ်မှူးတို့သည် အမှူးပြေကြသောအခါ တိုင်းပြည်လက်လွတ်ပြီး တိုင်းမဲ့ပြည်မဲ့ ဒုက္ခသယ်များ ဖြစ်ကြရသည်။ မိမိတို့နရင်းဒေသကို သိကြားမာသတို့ထံမှ ပြန်ရအောင်လည်း မတိုက်ယူနိုင်ကြတော့ပေ။

ဤသို့ ဒုက္ခဘေး တွေ့ရသည့် အခြေခံ လက်သည်ကား အခြားမဟုတ်၊ ‘သုရာ’ခေါ်သော သေအရက်ပေတည်းဟုတွေ့မြင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သေသူရာအပေါ်မှာ ခါးခါးသီးသီး မုန်းတီးစိတ်နာကြပြီး ဒီအချိန်က စပြီး ငါတို့ သေသူရာ ရှောင်ကြတော့မည်။ ဘယ်အခါမျှ မသောက်ကြတော့ဟုဆုံးဖြတ်၍ မူးယစ်ဘေးဖြစ် ပစ္စည်းမှန်သမျှ (ဝါ) သူရာမှန်သမျှကို အမြဲရှောင်ကြဉ်လာခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ အရက်ဖြတ် လိုက်သည့်အခါမှ စပြီး သူတို့လည်း ‘အသုရာ’ဟူသော အမည်သစ်ကို ရရှိလာကြလေသည်။ သုရာ=သေအရက်၊ အ(န)=ရှောင်ကြဉ်ခြင်း အသုရာ အရက်ရှောင်သော နတ်များဟူလို။ ဤကား ‘အသုရာ’ ဟူသောစကားလုံး၏ သမိုင်းတည်း။

ဖော်ပြပါ ပုဒ်ပါဠိစိစစ်ချက်ကိုလည်းကောင်း၊ စကားလုံးသမိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ ထောက်ရှု၍ ‘အသုရာ’ ဟူ၍ သဗ္ဗ တချောင်းငင် ဥ သရနှင့် ရှိသော ပါဠိသာ မှန်သည်။ ‘အသုရာ’ဟု နှစ်ချောင်းငင် ဥိသရနှင့် ရှိသော ပါဠိကား မမှန်ဟု သိအပ်ပေသည်။

‘သုရ’ပုဒ်နှင့် နီးစပ်သော ‘သုရ’ဟူသော ပုဒ်ကား သူဇာတ်ရပစ္စည်း ဖြင့် ပုဒ်ပြီး၏။ ရဲရင့်ခြင်း အနက်၊ နေဟူသောအနက်ကို ဟောသည်။ သုရသတ္တိ ဟူသော စကား၌ နှစ်ချောင်းငင်ဖြင့် မှန်သည်။ နေအနက်ကို မှ သူရိယ၊ သုရဟူသောပုဒ်များက ဖော်ပြနိုင်၏။

အချို့ကမူ နတ်များလောက် မရဲရင့်ကြသောကြောင့် ‘အသုရာ’မည်၏ ဟု နှစ်ချောင်းငင်ဖြင့် အနက်ဖွင့်ကြ၏။ မရဲရင့်ခြင်း၊ တိုင်းပြည်လက်လွတ် ရခြင်း၏ အကြောင်းမှာ သုရာပင်ဖြစ်သောကြောင့် ‘အသုရာ’ ဟု တချောင်းငင် ဥသရဖြင့်ရှိသော စကားကပို၍နှစ်သက်ဖွယ်ရှိ၏။ သို့မဟုတ်

ပုဒ်ရင်းအမှန် အသုရာကိုပင် မြန်မာ့လျှာအသံထွက် လွယ်ရာလိုက်ပြီး ‘အသုရာ’ ဟု ဆိုသည်ဟုလည်း ယူနိုင်၏။ ဤသို့ယူသော် ‘အသုရာ’ သည် ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရဖြစ်၏။ ပါဠိစကား မှုရင်းအတိုင်း မဟုတ်ဟု သတိချပ် အပ်ပေသည်။

မူလစကား အပြည့်အစုံမှာ ‘အသုရကာယ် ဖြစ်ပါလျက် ဤသံပေါက် ‘အသုရကာယ်’ ဟုသာ ရှိနေခြင်းကား အာဒိလောပနည်းဖြင့် အစစလုံး ‘အ’ ကို မြှုပ်ကွက်ချေဖျက်၍ ကဗျာဒေါသ ကင်းစင်အောင် သုံးစွဲထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ ဤသို့ မြှုပ်ကွက်လုပ်၍ စပ်ဆိုရိုး အစဉ်အလာလည်း ရှိပေ၏။

မိုက်ခည်း မောဟာ၊ ဝိဇ္ဇာခိုးမှူး၊ ရှိန်းဆေးဖြူး၍၊ မိန်းမှူးအိပ်ပျော်၊ သုံးလူဘော်။ (ရှင်တေဇောသာရာ၊ ရှေ့ဟင်္သာမင်းပျို)

ဤ၌ ‘အဝိဇ္ဇာ’ ဟု ဆိုလိုလျက် အစ‘အ’ အက္ခရာကိုဖျောက်၍ ‘ဝိဇ္ဇာခိုးမှူး’ ဟု စပ်၏။

အနိစ္စ နှင့်၊ ဒုက္ခ နတ္တာ၊ မချာအောက်မေ့။
(ကန်တော်မင်းကျောင်း မေတ္တာစာ)

ဤ၌ ‘အနတ္တ’ ကို ‘နတ္တာ’ ဟု စပ်သည်။
‘အပါယ်’ ၌ အပ + အယ = အပါယ ပုဒ်ရင်းတည်း။

‘အယ’ ဟူသည်ကား ‘တိပိဓသမ္ပတ္တိတော အယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတေနာတိ အယော’ ဟူသော ဝိဂ္ဂိုဟ်အရ လူနတ်နိဗ္ဗာန်သုံးတန်သော ချမ်းသာကို ရရှိရန်အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ‘အယ’ ဟု ဆိုသည်။ ‘အပ’ ကားကင်းမဲ့ခြင်းတည်း၊ လုံးကြောင့် ‘အယတောအပဂတော အပါယော’ ဟူသော ဝိဂ္ဂိုဟ်အရ၊ ကောင်းမှုကုသိုလ်မှုကင်းသောကြောင့် ‘အပါယ်’ (အပါယ်) မည်ပေသည်။ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုခွင့်များစွာမရ၊ အကုသိုလ်သာ အဖြစ်များသည်ဟူလို။ ချမ်းသာကြောင်း၊ ကြီးပွားကြောင်းကင်း၍ ‘အပါယ်’ ဟုလည်း ဆိုပေသည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ။

‘လေး’ကား အရေအတွက် ၄ ခု သင်္ချာကိုပြသော စကားတည်း။

‘ဘုံ’၏ ရင်းမြစ်ကား ဘူမိ (ပါ) တည်း။ ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘူမိ ဟူသော ဂြိုဟ်အရ သတ္တဝါတို့နေရာဌာနကို ဘူမိ (ဘုံ) ဟု ခေါ်၏။ အပါယ+ဘူမိ-အပါယဘူမိ (အပါယ်ဘုံ) ဖြစ်လေသည်။ ကုသိုလ်ကောင်း မှု ကင်းသောဘုံ ဟူလို။

အပါယ်ဘုံသည် လေးဘုံရှိ၏။ ယင်းတို့ကား- ငရဲဘုံ၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံ၊ ပြိတ္တာ ဘုံနှင့် အသုရကာယ်ဘုံတို့တည်း။

၁။ ငရဲဘုံ၊ (နိရယ (ဝါ) နိရယ်၊ နိရဲ၊ ငရဲ)
- ချမ်းသာကင်းသော ဘုံ
မူရင်းငရဲဘုံ ရှစ်ဘုံရှိ၏။

- ၁။ သိဇ္ဈိဝ်းငရဲ - ခဏခဏသေရသောငရဲ။
- ၂။ ကာဠသုတ်ငရဲ - ကြိုးနက်ကြီးများဖြင့် ရှစ်ပတ် နှိပ်စက်သောငရဲ။
- ၃။ သံဃာတငရဲ - သံတုံးကြီးများဖြင့် ကြိတ်ချေ ညှဉ်းဆဲသောငရဲ။
- ၄။ ဇာလရောရူဝငရဲ - မီးတောက်ကြီးများဖြင့် မြိုက်၍ နှိပ်စက်သောငရဲ။
- ၅။ ဓူပရောရူဝငရဲ - မီးခိုးလုံးကြီးများဖြင့် မှိုင်းတိုက် ညှဉ်းဆဲသောငရဲ။
- ၆။ တာပနငရဲ - သံပူတံကျင်ကပ်၍ နှိပ်စက်သော ငရဲ။
- ၇။ မဟာတာပနငရဲ - သံအိုးခင်းထဲ ထည့် လှော် ပြီး ညှဉ်းဆဲသော ငရဲ။
- ၈။ အဝီစိငရဲ - ငရဲသားတွေလည်း ကြပ်၊ မီး မြိုက်ခံရသည်ကလည်း ဒလစပ်၊ ဒုက္ခလည်းမပြတ်ခံစားနေရသော ငရဲ။

သံတအယ်အယ်၊ သုရကယ်၊ အပါယ်လေးဘုံမှာ

ထိုငရဲဘုံကြီး တဘုံစီ၌ အခြံအရံငရဲဌာနခွဲများလည်း ရှိသည်။ မစင်ဘင်ပုပ် အတံပြည့်သော ငရဲ၊ ပြာပူတွေ ဖုံးလွှမ်းနေသောငရဲ။ လက်ပံဆူးငရဲ၊ ဓားသန်လျက် လက်နက်ပြည့်နှက်သောငရဲ၊ ကြိမ်ဆူးတွေရှိသော သံရေပူချောင်း ငရဲ။

ထိုငရဲဘုံ၌ ဌာနအားလုံးသည် အကုသိုလ်ကံ ကြီးမားလှသည့် ရောက်ရှိဒုက္ခခံကြရသော နေရာဒေသများဖြစ်လေသည်။

တိရစ္ဆာန် (တိရစ္ဆာန်)

တိရစ္ဆာန်ဟူသော ဝေါဟာရသည် ကန့်လန့်ဖီလာ သွားတတ်သော သတ္တဝါအားလုံးအပေါ်၌ တည်သည်။ လူတို့ကဲ့သို့ မတ်မတ်စောက်စောက် မသွားတတ်၊ အလျားလိုက် သွားတတ်သည်ကို ဖီလာသွားတတ်သည်ဟု ဆိုသည်။ တနည်းအားဖြင့် ထိုသတ္တဝါတို့၏ ကြီးနိုင်ငယ်ညှဉ်းနိုင်ရာစား အပြုအမူသည် နတ်ရွာသုဂတိ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာနှင့် ဖီလာကျနေသည်ဟုလည်း ဆိုရသည်။

တိရစ္ဆာန်ဘုံသီးခြားမရှိ၊ လူတို့မှာပင် ရောနှောနေကြရသည်။ ကုန်းနေ၊ ရေနေ၊ တိရစ္ဆာန်အားလုံး အပါယ်ဘုံသားချည်းဖြစ်ကြသည်။

ပြိတ္တာ (ပေတ္တိ၊ ပေတ) မစားရတတ်၊ မသောက်ရတတ်ဖြင့် ငတ်ပြတ်ဆင်းရဲကြီးလှသော သတ္တဝါတမျိုးဖြစ်သည်။ တဇ္ဇေ၊ မှင်စာ၊ ဘုတ်စသည်များထူး။ ၎င်းတို့ကို လူတို့က သာမန်မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ချေ၊ လူတို့ကံနိမ့်သောအခါ သို့မဟုတ် သူတို့က အမြင်ခံချင်၍ တဒင်တကာမြင်နိုင်အောင် ဖန်ဆင်းပြသောအခါတို့၌ မြင်နိုင်သည်။

အသုရကာယ် (အသုရကာယံ) ပျော်ပျော်ပါးပါး မနေနိုင်သော သတ္တဝါမျိုးဖြစ်သည်။

အသုရာ ဟုခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသော သတ္တဝါ(၄)မျိုးရှိ၏။

၁။ နတ်အသုရာ - သေရည်မူးနေကြ၍ သိကြားသစ် မာဃကို အရှုံးပေးလိုက်ရပြီး၊ မြင့်မိုရ်တောင်ခြေမှာ သွားနေရသောနတ်များဖြစ်

သည်။ ဝေပစိတ္တိအသုရာ၊ အသုရိန်(ရာဟု)စသည်တို့တည်း။ သိကြားမင်းနှင့် စစ်ရှုံးသည်မှစပြီး ငါတို့သုရာ(သေရည်)မသောက်တော့ဘူးဟု ပြောကြသည့် စကားကို အစွဲပြု၍ အသုရာဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၀၉)ထို အသုရာနတ်ပြည်သည် မြင့်မိုရ်တောင်အောက်၌ တည်ရှိသည်။ ယူဇနာတသောင်းကျယ်သည်။ (တာဝတိံသာနတ်ပြည်၊ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၊ မဟာအဝိစိင်ရဲဘုံတို့လည်း ယူဇနာတသောင်းစီပင် ကျယ်သည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၉)။

၂။ ဝိနိပါတိက အသုရာ - တန်ခိုးနဲ့နဲ့ လှသော နတ်အညံ့စားတို့တည်း။ တချို့ အသုရာတို့သည် လူတို့၏နှပ်၊ တံထွေး စသည်ကိုပင် စားကြရသည်။ ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်တို့၏ ခြေရံသင်းပင်းများဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ပိယကံရမာတာ၊ ဥတ္တရမာတာတို့သည် ဘုရားတရားကို နာကြားရ၍ သောတာပန်တည်ကြသည်။ သူတို့လည်း ဝိနိပါတိက အသုရာမျိုးပင် ဖြစ်၏။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၀၀)

၃။ လောကန္တရိုက်ငရဲသား အသုရာ - စကြဝဠာ တံတိုင်းသုံးခု ဆက်စပ်ရာ လင်ပန်းသုံးခုစပ်သကဲ့သို့ ကြားလပ်သောနေရာ၌ အလွန် မှောင်မိုက်သည်။ ရေမှာ ဆားငံရေ၊ အေးလည်း အဆမတန် အေးသည်။ ထိုအသုရာတို့သည်။ စကြဝဠာတံတိုင်းမှာ လင်းနို့ များကဲ့သို့ တွယ်ကပ်နေကြရသည်။ ဆာလောင်မှတ်သိပ်အားကြီး၍ တကောင်နှင့်တကောင် ဖမ်းယူစားသောက်ရန် ကြိုးစားလိုက်ရာ ဆားငံရေထဲကျပြီး ကျေပျက်သေဆုံးကြရသည်။ ဤနည်းဖြင့် ဆင်းရဲဒုက္ခခံနေကြရသည်။

၄။ ပြိတ္တာအသုရာ - အစာငတ် ရေငတ် အလွန်ဒုက္ခကြီးသော သတ္တဝါမျိုးဖြစ်သည်။ ကာလကဉ္စိက အသုရာ၊ ဝေမာနိက ပြိတ္တာ အသုရာတို့ပင် ဖြစ်သည်။ တချို့မှာ ဘုရားနှစ်ဆူ သုံးဆူပွင့်အောင် ကြာသည်အထိ အစာရေစာ မစားရပဲ ပြေးလွှားနေကြရသည်ဟု ဆိုသည်။ မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်က ကာလကဉ္စိက အသုရာတယောက် ရေငတ်လှသဖြင့် ဂင်္ဂါမြစ်သို့ဆင်း၍ ရေသောက်ရာ သူ့အဘို့ ရေမရ၊ မီးခိုး

တွေ့သာ ထနေသည်။ ဆွမ်းခံကြွလာသော ရဟန်းသုံးကျိပ်က တွေ့ရ၍ အသုရာကယ်ကြီးအား ပက်လက်အိပ်ခိုင်းပြီး သပိတ်ကိုယ်စီဖြင့် ရေခပ်ကာ သူ၏ပါးစပ်ထဲ လောင်းထည့်ပေးကြသော်လည်း ရောပေါက်မျှ မဝင်ဟုဆိုသည်။ အကုသိုလ်ကံအပြစ်ကား ကြီးလှဘိတောင်း။ (ခန္ဓဝိဘင်း)

ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်များ၌ အသုရိန္ဒာ = အသုရာမင်းဟု အမည်ရသူ ငါးဦးကိုတွေ့ရ၏။

၁။ ရာဟု

ရာဟု ကိရ အသုရိန္ဒာ = ရာဟုသည် အသုရာမင်းဟူ၍ သံယုတ် ပါဠိတော် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်တို့၌ တွေ့ရ၏။ သီလက္ခန္ဓာ အဋ္ဌကထာ မဇ္ဈိမနိကာယ် အဋ္ဌကထာ တတိယအုပ်တို့၌ ထိုရာဟု၏ အရွယ်အစားကိုပင် ဖော်ပြထား၏။ ရာဟုအသုရာမင်းသည် အရပ်အမောင်းအားဖြင့် ယူဇနာ ပေါင်းသေးထောင် ရှစ်ရာမြင့်သည်။ ဦးခေါင်းသည် ယူဇနာကိုးရာရှိသည်။ လက်ဝါးပြင်သည် ယူဇနာသုံးရာကျယ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုအရပ် အမောင်းနှင့် လိုက်ဖက်သော အခြားသော ကိုယ်ကာယ အချိုးအစား များကိုလည်း ဖော်ပြထား၏။

ဖော်ပြခြင်းအကြောင်းကား ရာဟုသည် ဤမျှ ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကြီးမားလှ၍ လူသားဖြစ်သော ဂေါတမဘုရားကို သွားရောက်ဖူးမြင်ရန် မလွယ်ဟု ထင်မှတ်နေခဲ့၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ဘဝဂ်ဆံ့ သတင်းပျံ့နေသော ဘုရားရှင်ကို ဖူးချင်လျက် မဖူးဖြစ်ပဲ ရှိနေသည်။ တနေ့တွင်မူ ဟိုကျမှ ဖြစ်ချင်ရာဖြစ်တော့ ဒီသောက်ဂုဏ်သတင်းကြီးနေသော လူသား ဘုရားကို ငါသွားဖူးအံ့ဟု ဆုံးဖြတ်ကာ သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းသို့ ရာဟု အသုရာမင်းကိုယ်တိုင် ဘုရားဖူးလာလေသည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ရာဟု၏ စိတ်အကြံကို ကြိုတင်သိနှင့်နေ၍ တန်ခိုးတော်ကို အသုံးပြုကာ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်အရိပ်မှာ ညောင်စောင်း

ခုတင်တခုပေါ်၌ လဲလျောင်းတော်မူနေယင်း၊ ရာဟုကို လက်ခံတွဲဆုံး
မြင်ခွင့် ပေးလေသည်။ အသုရာမင်းသည် ဘုရားရှင်ကို တွေ့ရသောအခါ
သူထင်သလို ငုံ့ကြည့်ဖို့ဝေးစွာ မော်၍ပင်ဖူးရလေသည်။ ထို့ကြောင့်
အလွန်အလွန် အံ့ဩနေလေ၏။

ထိုအခါ အသင်ရာဟု၊ ငါဘုရားသည် တွန့်တိုသောခိတ်ဖြင့် မျက်နှာ
အောက်ချ၍ ပါရမီဖြည့်ခဲ့သူမဟုတ်၊ ငါဘုရားသည် ဒါနပါရမီကို တက်
တက်ကြွကြွသာ ဖြည့်ဆည်းပူးခဲ့သည်ဟု ဟောကြား၍ ရာဟုအား အခြေ
အနေကို နားလည်စေလေသည်။ ရာဟုလည်း ဘုရားကို ဆည်းကပ်၍
ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ်ခံယူလေသည်။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃-၂၈၇)

၂။ ဝေပစိတ္တိ

သံယုတ်ပါဠိတော် ပထမအုပ်နှင့် ကေနိပါတ်ဇာတ် အဋ္ဌကထာတို့၌
ဝေပစိတ္တိ အသုရာကို အသုရိန္ဒာ=အသုရာမင်းဟုခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းထား၏။
သူသည် 'သူဇာ'၏ဖခင်၊ သိကြားမင်း၏ယောက္ခမတည်း။

အထ ခေါ် ဘိက္ခုဝေ ဝေပစိတ္တိအသုရိန္ဒော သက္ကံ ဒေဝါန
မိန္ဒံ တေဒဝေါစ (သံ၊ ၁၊ ၂၂၄)

၃။ ဝေရောစန

သဂါထာဝဂ္ဂသံသုတ်ပါဠိတော်မှာပင် ဝေရောစနကို အသုရိန္ဒဟု
ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ (သံ၊ ၁၊ ၂၂၇)

၄။ ပဟာရာဒ

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌ ပဟာရာဒအသုရာကို အသုရာမင်းအဖြစ် ဖော်ပြ
ပါရှိ၏။

၅။ သမ္ပရ

ဤအမည်ကို သံယုတ်ပါဠိတော်ပထမအုပ် စာမျက်နှာ ၂၂၈ ၌တွေ့
ရ၏။

အသုရာနှင့်ပတ်သက်၍ အကျဉ်းချုပ်သိရန်မှာ အသုရာသည် နတ်မျိုး နွယ် အသုရာ၊ ပြိတ္တာမျိုးနွယ် အသုရာဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ နတ်အသုရာ တို့သည် မြင့်မိုရ်တောင်အောက်၌နေသည်။ တာဝတိံသာနတ်တို့၏ ဘဝ အခြေအနေမျိုးရှိသည်။ ချမ်းသာသုခ ရှိကြသည်။ ဝေပစိတ္တိအသုရာ၊ ရာဟုအသုရာမျိုးပင်တည်း။

ပြိတ္တာအသုရာတို့သည် ပြိတ္တာတမျိုးပင်ဖြစ်ကြသည်။ နေရာဘုံငှာန သီးသန့်မရှိကြ။ ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းဂိဇ္ဈကုဋ်တောင် စသည်ကဲ့သို့ ယင်းတို့ အများအပြားရှိသောနေရာသည်ပင် အသုရာဘုံဖြစ်သည်။ ပြိတ္တာများ ကဲ့သို့ပင် အကုသိုလ်ကံ၏ ဆိုးပြစ်ဆင်းရဲဒုက္ခကြီးစွာ ခံစားနေကြရသည်။ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ရနိုင်သော အသိဉာဏ်မျိုးမရှိ။ (အဟိတ်သတ္တဝါများ သာ)။ ကာလကဉ္စကအသုရာ၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာမျိုးပင်ဖြစ်၏။

ဤတွင် ဝိနိပါတိက အသုရာဟု ခေါ်သော အသုရာတမျိုးမှာ ပြိတ္တာ သဘော၊ နတ်သဘောနှစ်မျိုးတွေ့ရ၏။ လူတို့၏ နှုပ်တံတွေး စသည်ကို ပင် စားရသည်အထိ ဘဝအခြေအနေနိမ့်ကျသော သတ္တဝါမျိုးလည်း ပါရှိ၏။ သို့သော် ပိယကံရမာတာ၊ ဥတ္တရမာတာတို့သည် ဝိနိပါတိက အသုရာမျိုးဖြစ်ပါလျက် သေတပန်ဖြစ်ကြောင်း (ဒီ၊ ငွ၊ ၂၊ ၁၀၀) ၌ တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် အဆိုးအကောင်းနှစ်မျိုးရောသော အသုရာမျိုးဟု သိရပေသည်။

ဤ၌ ‘သံတအယ်အယ်၊ သုရကာယ်’ ဟုရှိရာ ‘သံတအယ်အယ်’ ဟူသော စကားကိုထောက်၍ ဒုက္ခကြီးစွာခံနေကြရသော ပြိတ္တာအသုရာ တို့ကိုပင် ယူရမည်။

ဤတွင် အပါယ်ငရဲကို ဘုရားသဗ္ဗညုတ ဟောကြားခဲ့ကြောင်း ပိဋကတ် ကောက်နုတ်ချက်အနည်းငယ်ကို ဖော်ပြလိုက်ပါ၏။

၁။ ဝေရဉ္စာ ပုဏ္ဏားဆရာကြီးက မြတ်စွာဘုရားအား အချက်ရှစ်ချက်ဖြင့် စွပ်စွဲရာတွင် ချေပရှင်းလင်းရာ၌

မြတ်စွာဘုရား အနေဖြင့် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရရှိပုံ၊
ယင်းအဘိညာဉ်ဖြင့် မည်သည့်အရာတို့ကို မြင်ပုံ
အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြ ဟောကြားခဲ့သည်။ ယင်းဒိဗ္ဗ
စက္ခုအခန်း၌ အပါယ်ငရဲအကြောင်း တိတိကျကျ
ဟောပြုထားလေသည်။

ပါဠိ။

။သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါ
တေ အနဂံဇော ဝိဂတုပက္ခိလေသေ မုဒုဘူတေ ကမ္မ
နိယေ ဌိတေ အာနေဥပတ္တေ သတ္တာနံ စူတုပပါတ
ဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေသိံ -။

သော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုဿ
ကေန သတ္တေ ပဿာမိ စဝမာနေ ဥပပဇ္ဇမာနေ
ဟိနေ ပဏီတေ သုဝဇော ဒုဗ္ဗဇော သုဂတေ ဒုဂ္ဂတေ
ယထာကမ္မုပဂေ သတ္တေ ပဇာနာမိ။ ဣမေ ဝတ
ဘောန္တော သတ္တာ ကာယဒုစ္စရိတေန သမ္ပန္နာဂတာ
ဝစီဒုစ္စရိတေန သမ္ပန္နာဂတာ မနောဒုစ္စရိတေန သမ္ပန္နာ
ဂတာ အရိယာနံ ဥပဝါဒကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ
ကမ္မသမာဒါနာ။ တေ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ
အပါယ် ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပန္နာ။

(ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော်)

မြန်မာပြန်။

။ဤကဲ့သို့ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝီရိယအင်္ဂါ
လေးပါးဖြင့် အဓိဋ္ဌာန်မြဲမြဲ အားထုတ်လာသည်ဖြစ်၍
စိတ်သည် တည်ကြည်သန့်ရှင်း ဖြူစင်လာသည်ရှိသော်
ကိလေသာ အညစ်အကြေး ကင်း ရှင်း သွား သည်
ရှိသော်၊ နူးညံ့မခံ၊ တည်တံ့ပြီး မတုန်မလှုပ်
ခိုင်ခံ့သောအဆင့်သို့ ရောက်လာသည်ရှိသော် သတ္တ
ဝါတို့ သေဆုံးခြင်း သေပြီးနောက်ဘဝမှာ သွား

ဖြစ်ခြင်းတို့ကို သိရန် စိတ်ကို ညွတ်လိုက်လေသည်။ ထိုအခါ နတ်မျက်စိနှင့်တူသော အလွန်အလွန်သန့်ရှင်းကြည်လင်သော လူတို့၏မြင်နိုင်စွမ်းကို ကျော်လွန်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်မျက်စိဖြင့် စုတေဆဲဆဲ သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စုတေပြီးနောက် သန္ဓေယူကြသော သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း မြင်လေပြီ။ ယုတ်ညံ့သော သတ္တဝါ၊ မြင့်မြတ်သော သတ္တဝါ၊ လှသောသတ္တဝါ၊ မလှသောသတ္တဝါ၊ သူတို့ပြုလုပ်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ကောင်းရာသို့လားရောက်သော သတ္တဝါ၊ သူတို့ပြုခဲ့သော အကုသိုလ်ကံကြောင့် မကောင်းရာသို့ လားရောက်သော သတ္တဝါတို့ကို ကောင်းစွာသိရှိခွင့် ရလေသည်။

ဤတိုင် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်တို့ဖြင့် မှားမိုက်ခဲ့ကြသော သတ္တဝါများ၊ အရိယာသူတော်စင်တို့ကို ဖြစ်မှားခဲ့ကြသူများ၊ ကံ ကံ၏အကျိုးမှတစ်ပါး အခြားသော အမှားအယွင်း၊ အယူဝါဒတို့ကို ယူမှားမိကြသူများ၊ အခြားသူများကို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်အောင် ဟောပြော စည်းရုံးခဲ့သူများသည် လက် ရှိ ဘဝမှ သေလွန်သည်နှင့် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိငရဲသို့ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးကျရောက်ကြရကြောင်း သိမြင်တော် မူလေသည်။

၂။ အပါယောတိ နိရယ တိရစ္ဆာနယောနိပေတ္တိဝိသယ အသုရကာယာ၊

သဗ္ဗေပိ ဟိ တေ ဝုဗ္ဗိသင်္ခါတဿ အယဿ အဘာဝတော အပါယောတိ ဝုစ္စန္တိ၊ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂၊ ၈၆။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၈၉၊ အံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၈၆)

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

မြန်မာပြန်။ ။ အပါယ်ဟူသည်ကား ငရဲတိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာ နှင့် အသုရကာယ်တည်း။

မှန်ပေ၏။ ထိုလေးမျိုးတို့သည် ကြီးပွားချမ်းသာ ခြင်းမရှိသောကြောင့် ‘အပါယ်’ ဟူ၍ ဆိုအပ် ကုန်၏။

အထက်ပါ ပါဠိတော်၌ ‘ကဿယ ဘေဒါ၊ ကိုယ်ခန္ဓာပျက်စီးပြီးမှ၊ ပရံမရဏာ၊ သေသည်၏နောက်၌’ ဟူသော စကားရပ်များကို ထောက်၍ အပါယ်ကျသည်ဆိုသည်မှာ သေပြီးမှကျရောက်ကြောင်းသိအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် လောကအချုပ်ခန်း ထောင် စသည်ကို အပါယ်ဟု မဆို ရချေ။

၃။ ယေ ကေစိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာသေ၊
နတေ ဂမိဿန္တိ အပါယဘူမိ။

(သံ၊ ၁၊ ၂၅)

ဘုရားတရားသံဃာကို မြဲမြံဆည်းကပ်သူသည် အပါယ်လေးပါးသို့ မကျရောက်နိုင်ဟု ဟောသည်။ အပါယ်ဘုံ၌ နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် အပါယ် ကင်းကြောင်း တချက်ခုတ်နှစ်ချက်ပြတ် သိရလေသည်။

အဘိဓမ္မာပါဠိတော်များ၌လည်း အပါယ်ဘုံနှင့်တကွ ၃၁ ဘုံ အစုံ ဟောပြထားချက်ပါရှိ၏။ (နှင်ဖက်လှ၏ ‘ဗုဒ္ဓနှင့်မာရ်နတ် အတွင်းရေး ပဋိပက္ခများ’ စာအုပ်တွင်လည်းရှုပါ)

မှား-ဤသံပေါက်၌ ‘မှား’သည် နေရာပြုပုဒ်ဝိဘတ် (အာဓာရဝိဘတ်) ဖြစ်၏။ နေရာ၌ ပြုဝိဘတ်တို့မှာ ၌၊ မှား၊ ဝယ် တို့ ဖြစ်ကြ၏။ ‘တွင်’သည် အပေါင်းမှ အစိတ်ကို ထုတ်ဆောင်ယူရာအနက် (နိဒ္ဒါရဏ) ကို ပြသည်။ ‘အပါယ်လေးဘုံမှား’ ဟူသည် ‘အပါယ်လေးဘုံ၌’ ဟု ဆိုလိုပေသည်။

အကျိုးကျေးဇူး - ဤသံပေါက်ကို လေ့လာ၍ ရရှိသော အကျိုးကျေးဇူး များမှာ-

- ၁။ သတ်ပုံနှင့် စကားလုံးဝေါဟာရများကိုသိရသည်။
- ၂။ ကဗျာလင်္ကာစပ်ရာ၌ အာဒိအက္ခရာများကို မြုပ်ကွယ်ထိန်ချန်စပ်ဟန်များကို နည်းရပေသည်။
- ၃။ အပါယ်လေးဘုံနှင့် အပါယ်ဘုံသား အသုရကယ်တို့၏ ဘဝဒုက္ခ တစိတ်တဒေသကို ရိပ်စားမိနိုင်သည်။
- ၄။ အပါယ်ဒုက္ခကို သံဝေဂယူပြီး မိမိကိုယ်ကို မကောင်းမှုမကင်းအောင် ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းအောင် ကြိုးစားဘို့ သတိရစေသည်။

၄။ ၄၇။ အောင်တော်မူခြင်း၊ မာရ်ငါးပွဲး၊

ရန်ကဲးတို့ဘုရား။

ဤသံပေါက်သည် အဲး ကဲးရန် ဝေါဟာရများအနက် ‘မြူး၊ ပွဲး၊ ကဲး’ဟူသော ကောင်းသုံးရပ်၏ သတ်ပုံမှန်ကို ဖော်ပြလေသည်။

သံပေါက်၏ ပိဏ္ဏတ္ထ အဓိပ္ပာယ်ကား- ရန်သူတကာတို့ထက် (သီလဂုဏ်၊ သမာဓိဂုဏ်၊ ပညာဂုဏ်၊ ဝိမုတ္တိဂုဏ်၊ ဝိမုတ္တိဉာဏအာနဂုဏ်တို့ဖြင့်) သာလွန်တော်မူသော ငါတို့၏ ကိုးကွယ်ရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ငါးပါးသော မာရ်တို့ကို မြဲမြံစွာ အောင်တော်မူခဲ့လေသည် ဟူလို။

ဤတွင် ‘အဲး’ ကဲးရန် အကြောင်းကို အခြေအမြစ်နှင့်တကွ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းလေအံ့။ ရှေးခေတ် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းသုံး မြန်မာစာသင်ရိုး သင်ပုန်းကြီး စာအုပ်များတွင် အောက်ဖော်ပြပါသရ (၁၂) လုံးနှင့်၊ ဗျည်း (၃၃) လုံးတို့ကို တွေ့ရပေ၏။

သရ ၁၂ လုံး

အ၊ အာ၊ ဣ၊ ဤ၊ ဥ၊ ဦ၊ ဧ၊ အဲ၊ ဩ၊ ဩဝ်၊ အံ၊ အား။

ဗျည်း ၃၃-လုံး

က	ခ	ဂ	ဃ	င
စ	ဆ	ဇ	ဈ	ည
ဋ	ဌ	ဍ	ဎ	ဏ
တ	ထ	ဒ	ဓ	န
ပ	ဖ	ဗ	ဘ	မ
ယ	ရ	လ	ဝ	သ
	ဟ	ဠ	အ	

ပုဂံခေတ်ဦး ကျောက်စာများသည် မြန်မာစာပေ၏ စာလက်မှုန်များ ပင် ဖြစ်ကြ၏။ ထိုကျောက်စာတို့၌ ဝစ္စန္ဒစ်လုံးပေါက် (ဝ) မပါရှိသေး။ ဝစ္စန္ဒစ်လုံးပေါက် အသံကို ရယူလိုသောအခါ ‘ဟ်’ကို အသုံးပြုခဲ့ကြ၏။ ပုံစံ- ‘နှား’ ကို “နှဟ်၊ ‘သား’ ကို သဟ်” ဟု စာလုံး ပေါင်းခဲ့ကြ၏။

ဤအချက်ကိုထောက်၍ဖော်ပြပါ သင်ရိုးသင်ပုန်းကြီးသည် ပုဂံခေတ် ရှင်ဒိသာပါမောက်၏ သင်ပုန်းကြီး ဋီကာ နောက်ပိုင်းနှင့် ထို့အောက် နောက်ကျသောကာလ ရောက်မှသာ ပေါ်လာသော သင်ပုန်းကြီး ဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဆိုသော် ‘အား’ ဟူသော သရ၌ ဝစ္စန္ဒစ်လုံးပေါက် (ဝိသဇ္ဇနိ) ပါရှိနေသောကြောင့် ပေတည်း။

ထိုမြန်မာ သရ ၁၂-လုံးကို မည်သို့ ဖန်တီးယူခဲ့ကြသနည်းဟု စဉ်းစားသော် ပါဠိသင်ပုန်းကြီးနှင့် သက္ကတ သင်ပုန်းကြီးတို့ကို တွေ့ရပေ၏။

ပါဠိသင်ပုန်းကြီး

(၄၁ = လုံး)

သရ ရှစ်လုံး

အ၊	အာ၊	ဣ၊	ဤ၊	ဥ၊	ဦ၊	ဧ၊	ဩ
	ဗျည်း	၃၃	လုံး				
က	ခ	ဂ	ဃ	င			
စ	ဆ	ဇ	ဈ	ည			
ဋ	ဌ	ဍ	ဎ	ဏ			
တ	ထ	ဒ	ဓ	န			
ပ	ဖ	ဗ	ဘ	မ			
ယ	ရ	လ	ဝ	သ			
	ဟ	ဠ	အ				

သက္ကတ သင်ပုန်းကြီး

(၅၁)လုံး

သရ ၁၄-လုံး

အ၊ အာ၊ ဣ၊ ဤ၊ ဥ၊ ဥ။

ဧ (အဲ) ဩ ဩော်

(ရိ ရီ) (လိ လီ)

ဗျည်း ၃၇-လုံး

က ခ ဂ ဃ င

စ ဆ ဇ ဈ ည

ဋ ဌ ဍ ဎ ဏ

တ ထ ဒ ဓ န

ပ ဖ ဖ ဘ မ

ယ ရ လ ဝ ဂ

(ဂသျ)

(ပသျ)

ဗ သ ဟ ဍ လ

(ရ) (ဋ)

အံ အး

ဤ စသရင်းအရ ပါဠိသရေရစ်လုံးကိုမူတည်ပြီး သက္ကတ သရ အဲ နှင့်
ဩော် ကို လည်းကောင်း၊ သက္ကတဗျည်းမှ အံ၊ အး ကို လည်းကောင်း
ယူထည့်လိုက်ပါလျှင် မြန်မာသင်ရိုး၊ သရ ၁၂-လုံး ဖြစ်လာပေသည်။
သို့မဟုတ် သက္ကတမှ ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက်ကိုယူပြီး ပါဠိအာနှင့် ပေါင်း
စပ်၍ ‘အား’ ဟူသော အဆုံး သရကို ရရှိသည်ဟုလည်း သုံးသပ်နိုင်ရာ
သည်။ ထိုအချက်သည် ပို၍ ဖြစ်နိုင်ကောင်းသည်။ အဘယ့်ကြောင့်
ဆိုသော် အာ နှင့် ဝစ္စနှစ်လုံးပေါင်း၍ ‘အား’ ကို ဖန်တီးယူသည့် နည်းတူ
အခြားသော ဒီသ သရများ ဖြစ်ကြသည့် ဤ၊ ဥ (ဥ)၊ ဧ တို့ နှင့်
လည်း ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက်ကိုပေါင်းပြီး အီး၊ အူး၊ အေး (ကီး၊ ကူး၊
ကေး) စသည်တို့ကိုလည်း ဖန်တီး ရယူထားကြောင်း တွေ့ရသောကြောင့်
ဖြစ်ပေသည်။

အောင်တော်မူမြူး၊ မာရ်ငါးပွဲ၊ ရန်ကဲးတို့ဘုရား။

ထို့အပြင် သက္ကတမှ ယူဟားသော ‘အဲ’ သရနှင့် ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက် ကို ပေါင်းစပ်၍ ‘အဲး’ ဟူသော ကာရန်တရပ်ကိုလည်း ရရှိလေသည်။

(ပျူ၊ မှန် ဘာသာတို့လည်း ပါဠိ၊ သက္ကတဘာသာများကို တုမှီး ရသော ဘာသာများပင်ဖြစ်ကြ၏။)

ပုဂံခေတ်ဦး ကျောက်စာတို့၌ ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက် မပါ မရှိသေးသည့် နည်းတူ အောက်ကမြစ်(-) သင်္ကေတလည်း မရှိသေးချေ၊ အောက်ကမြစ် သံ ရလိုသောအခါ ‘အိ’ ကို အသုံးပြုကြသည်။ ပုံစံ - နှိအိ၊ မိအိ။

သို့သော် အသတ်(လွှားတမ်းခွန်)ကို မူကား ပုဂံခေတ်ဦးကပင် လှိုင်လှိုင်ကြီးအသုံးပြုလျက်ရှိချေပြီ၊ ပုံစံ-နှပ်လိယံသုရှောင်တေဟ် (ရာဇ ကုမာရ်ကျောက်စာမှ)။

ပါဠိဘာသာတွင် သေးသေးတင်(နိဂ္ဂဟိတ်)သာ ပါရှိ၏၊ အောက်က မြစ်(-) နှင့် အသတ် (-) မပါချေ။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို သက္ကတမှ ရယူ၍ မြန်မာမူပြုထားသည်ဟု တွက်ဆနိုင်ပေသည်။ သက္ကတ၌ ခု၊ လု ဟူ၍ အောက်၌ မိန္ဒုအစက်ပါ၏။ က ခု ဂ စသည်ဖြင့် အက္ခရာ၌ သရကင်းမဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည့် သင်္ကေတပါ၏။ ထိုသက္ကတသာ အက္ခရာ၏ အောက်ရှိသရမဲ့ကြောင်းပြသည့် လက္ခဏာကို မြန်မာတို့က အက္ခရာအပေါ်တင်ပြီး က်၊ ခ်၊ ဂ စသည်ဖြင့် အသတ်အဖြစ် ပြောင်းလဲ အသုံးချသည်ဟု ဆိုရာသည်။

ဤနည်းဖြင့် မြန်မာဗျည်းများကို အသတ်ဘင်ရာတွင် ‘က်၊ စ်၊ တ်၊ ပ်၊ င်၊ ည်၊ န်၊ မ်၊ ယ်၊ ဝ်’ တို့သည် ပင်ရင်းအသတ်များအဖြစ် စတင်အသုံး ခံလာကြရလေသည်။

ထိုအသတ်တို့တွင် ယသတ်ကို ဝစ္စပေါက်၊ အောက်မြစ်တို့ဖြင့် တိုးခဲ့ လိုက်သောအခါ ‘အယ်၊ အယ်း၊ အယ့်’ ဟူ၍ အသံသုံးမျိုး ကာရန် သုံးသွယ် ဖြာထွက်လာသည်။ နှုတ်၊ သတ် စသော ပုဂံခေတ်စာလုံးပေါင်း ကိုထောက်၍ ဝစ္စပေါက်သည် ဟသတ်အသံရှိကြောင်းသိရ၏။ ထို့ကြောင့်

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

အယ်သံ၏နောက်၌ ဝစ္စပေါက်အသံကို အနည်းငယ်ပြု၍ ‘အယ်း’ကို အသံထွက်ရချိမ့်မည်။ သို့မှ ‘အယ် နှင့် အယ်း’ အသံကွဲပြားရာသည်။

သို့သော် ယ် နှင့် ယဲ ဟို့သည် အချင်းချင်း ပြောင်းလဲနိုင်ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့် ပြောင်းလဲနိုင်သနည်း။

နိရယ ကို နိရယ် ဟု ပါဠိသက် ပထမဆင့် ဝေါဟာရပြု။ ထိုမှ နိရဲ၊ ငရဲ ဒုတိယဆင့် မြန်မာဝေါဟာရ ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ပြင် ကျယ် နှင့် ကျဲ ကိုကြည့်၍ အဓိပ္ပာယ်တူနုကြောင်း တွေ့ရ၏။ ကျယ်၍ ကျဲသည်။ ကျဲ၍ပင် ကျယ်သည် မဟုတ်ပါလော၊ သို့သော် နေရာတကာ၌ ဤသို့အဓိပ္ပာယ်တူမဖြစ်ပေ။ ပုံစံ သွယ် နှင့် သွဲ၊ ဘွယ် နှင့် ဘွဲ တူသည်ဟု မဆိုသာ။

မည်သို့ဆိုစေ အများအားဖြင့်၊ ယသတ်နှင့် နောက်ပစ်သည် လက်ခုပ် လက်ဝါး သဘောရှိတိ၏။ ဤသို့သော ဘာသာစကား၏ ဖြစ်တည်မှုကို ကြည့်၍ ရှေးဆရာများက - ‘နောက်ပစ်ယသတ်သံမှာနုတော၊ နောက်ပစ် ယသတ် ဣမေ ဇညာ သဒိသာ (ဝိနယာ လင်္ကာရဋီကာ)ဟု ဥပဒေသ ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။

ပုံစံ - ‘ပုလယ် မှ ပုလဲ’
မြယ်မြန် မှ မြဲမြန် (စသည်)

ဤသို့ ယသတ်နှင့် နောက်ပစ် ပြောင်းလဲ အသုံးပြုနိုင်သည့်အတွက် အယ်၊ အယ်း၊ အယ် နှင့် အဲ၊ အဲး၊ အဲ ဟု ပြောင်းလဲနိုင်ပေသည်။ သို့သော် ကဝိသက္ကဏာ သတ်ပုံဆရာသည် မူလအချက်ကို ‘အယ်’အတိုင်း ထား၍ သံပေါက်နှစ်ပုဒ် ရေးသားစပ်ဆို၏။ အဲး၊ နှင့် အဲးကိုမူ အတည် ယူပြီ။ အဲး ကာရန် ၅၉ ပုဒ်နှင့် အဲ ကာရန် ၂၁ တို့ကို ရေးသားစပ် ဆိုထားလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ -

အောင်တော်မူမြီး၊ မာရ်ငါးပွဲး၊ ရန်ကဲး တို့ဘုရား

အစရှိသည်ဖြင့် အဲး ကာရန်၌ အဲ နောက်တွင် ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက် ပါနေ ရခြင်း အကြောင်းကို သိအပ်ပေပြီ။ အဲး ဟူ၍ ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက်ပါပါခဲ့

အောင်တော်မူမြူး၊ မာရ်ငါးပွဲး၊ ရန်ကဲးတို့ဘုရား။

သော် အယ် နှင့် အသံတုသာ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သတိပြုဖွယ်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အဲး ကာရန်၌ နောက်ပစ်နောက်၌ ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက်ပါမှ ရေးထုံးအမှန်ဖြစ်လေသည်။ ဤအမှန်အတိုင်းပင် ရှေးရေးပေ၊ ပုရပိုက်ကျမ်းစာအုပ်များ၌ နောက်ပစ်ဝစ္စနှစ်လုံးတို့၍ အဲး ကာရန်ကို ရေးမြဲဖြစ်လေသည်။

သို့ရာတွင် ယခုခေတ်၌ နောက်ပစ်ဘွင် ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက်မပါပဲ မြ၊ပွဲ၊ ကဲ စသည်ဖြင့် ရေးသားနေကြလေသည်။ အသံထွက်မှာမူ ဝစ္စနှစ်လုံး ပါသကဲ့သို့ပင် အယ်နှင့်ကဲအောင် အသံထွက်ကြလေသည်။ ဤသည်မှာ ‘လူညီလျှင် ဤကိုကျွဲဖတ်’ ဆိုဘိသကဲ့သို့ အများညီ၍ အဘည်ကဲ့သို့ဖြစ်နေလေပြီ။ ဤတွင်-

သောကသင်္ကေတ သာဓ ၂ တွော၊ သဒ္ဒေါနေကန္တဘူတိကော။
သဒ္ဒါဟူသည် လူတို့၏ အမှတ်သင်္ကေတဖြင့် ပြီးပေ၏၊ သဒ္ဒါဟူက
ယေဘုယျသာ ကေန္တသဘောမရှိ။

ဟူ၍ သဒ္ဒတ္ထဘောဒစိန္တာ၌ မိန့်ဆိုချက်ကို မမေ့နာ။ ထို့ပြင်-
အတ္တော ဟိ နာထော သရဏံ အဝေါစ၊ န ဗျဉ္ဇနံ-

အနက်သည်သာ အားပြုရာဖြစ်သည်၊ သဒ္ဒါသည်ကား အဓိကမဟုတ်ချေ၊ ဟူ၍ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားချက်ကိုပါ ထည့်သွင်းသုံးသပ်အပ်၏။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် မြ၊ ပွဲ၊ ကဲ စသည်ဖြင့် ဝစ္စပေါက်မပါပဲ ရေးနေကြသော်လည်း အများကြီးတရပ်ဘုမဆိုသာ၊ အများ နားလည်မှုအနက်မပျက်သောကြောင့်တည်း။

ဤသံပေါက်၌ မာရ်ငါးပါးနှင့် မာရ်ငါးပါး အောင်တော်မူပုံကို ချဲ့ထွင် သိရှိရန် လိုအပ်၏။

‘မာရ်’ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။

‘မာရ်’ဟူသောပါဠိသက်စကား၏ရင်းမြစ်မှာမာရ(ပုဂါ)ဖြစ်၏။ ဓာတ်ကျမ်းများ၌ မရ - ပါဏစာဂေ၊ ရေဓာတ်သည် အသက်စွန့်စေခြင်း

အနက်၌ ဖြစ်၏ဟုဆို၏။ ထို့ကြောင့် ‘မာရ်’ ဟူသည် ‘သေခြင်း’ပင် ဖြစ်ကြောင်းသိအပ်၏။

သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယအုပ်၊ စာမျက်နှာ ၂၄၆-၌

‘မာရော မာရောတိ မရဏံ ဝုစ္စတိ၊ မာရဓမ္မောတိ မရဏဓမ္မော’

‘မာရ်၊ မာရ်’ဟူသည် သေခြင်းကိုဆိုလိုသည်။ ‘မာရဓမ္မ’ ဟူသည် သေခြင်းသဘောတရားပင် ဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ပြ ထားသည်။

သဒ္ဓဗေဒသဘောအရ အသံထွက်ကိုသာလိုက်ပြီး မည်သည့်အခါမျှ ‘မာန် မန်၊ မံ’ဟု မှုရေးရာ၊ ‘မာရ်’ ဟူသာ အမှန်ခရားရမည်။ သို့မှသာ အနက်ကိုရှာ၍ ရမည်ဖြစ်ပေသည်။

သေခြင်းနှင့် မသေခြင်းသည် လုံးဝဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏။ မသေခြင်း သည် နိဗ္ဗာန်နာမ်သန္တိသုခအသင်္ခတဓာတ်ပေတည်း။ ထိုမသေသော နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး ကျန်သမျှ လောကသံသရာသည် သေခြင်းနယ် (ဝါ) မာရ်၏နယ်ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့သော ရင်းမြစ်အဓိပ္ပာယ်နှစ်ကိုကိုင်၍ သေခြင်းနှင့် သေခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောအရာမှန်သမျှကို ‘မာရ်’ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် ခေါ် ဝေါ် သုံးစွဲထားလေသည်။

သံသရာတခွင်တပြင်ဘွင် သေခြင်းနှင့်သေစေခြင်း (မာရ်)တို့ကို ရှာ ဖွေရာတွင် ငါးမျိုးရှိကြောင်းတွေ့ရလေသည်။ ယင်းသေခြင်း၊ သေစေ ခြင်းဟူသော မာရ်ငါးမျိုးတို့ကား ကိလေသာ၊ ခန္ဓာ၊ မစ္စု၊ အဘိ သင်္ခါရနှင့် ဒေဝပုတ္တတို့ဖြစ်ကြလေသည်။

မာရ်ငါးပါးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မာရ်တမျိုး၊ နှစ်မျိုး၊ သုံးမျိုး၊ လေးမျိုး၊ ငါးမျိုးတို့ကို အလျဉ်းသင့်သလို ကျမ်းဂန်များစွာတို့၌ ဖော်ပြထား လေသည်။

အောင်တော်မူပြီး၊ မာရ်ငါးပွဲ၊ ရန်ကဲးတို့ဘုရား

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက် ၂၁၁ ခွဲ-

သံဓခပတော ဝါ ပဉ္စ ကိလေသခန္ဓာဘိသင်္ခါရဒေဝပုတ္တ
မစ္စုမာရေ အာဗ္ဗိ၊ တသ္မာ - - ဘဂဝါတိ ဝုစ္စတိ
ဟူ၍ ဖွင့်ဆို၏။

ထေရဂါထာအဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယအုပ်၊ စာမျက်နှာ ၄၆၅-

သဗ္ဗာမိတ္တေဟိ ခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရ မဗ္ဗုဒေဝ-
ပုတ္တသင်္ခါတေ သဗ္ဗပစ္စုတ္တိဒက-ဟူ၍ ဖွင့်ဆို၏။
(အနက်သိလောက်ပြီ)

ထို့ပြင် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် (တတိယ)၊ သံယုတ်ပါဠိတော်မာရ
သံယုတ်၊ သုတ္တနိပါတ်ပါဠိတော်၊ ဝိနည်းပါဠိတော် (ပထမ)၊ မူလ
ပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ သုတ်ပါဏေသျပါဠိတော် အစဉ်အလာ ပါဠိတော်
များ၊ သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၊ ဇာတ် အဋ္ဌ
ကထာ(ပထမ)၊ ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ၊ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ သံယုတ် အဋ္ဌ
ကထာ၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်အဋ္ဌကထာ (ပထမ)၊ ထေရဂါထာအဋ္ဌကထာ၊
ဣတိဂုတ္တကအဋ္ဌကထာ၊ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၊ စူဠနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ အစရှိ
သော အဋ္ဌကထာများ၊ ထိုပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၏ ဋီကာများနှင့် ဇိနာ
လင်္ကာရဋီကာ စသော ကျမ်းပေါင်းများစွာတို့၌ ‘မာရ်’ အကြောင်းကို
ဟောကြားဖော်ပြထားလေသည်။

ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ မာရ်အကြောင်းကိုဟောကြားဖော်ပြ
ရာတွင် သူ့ နေရာနှင့်သူဖော်ပြ၏။ ကိလေသမာရ်ဖြစ်စေ၊ အခြားသော
မာရ်ဘုရားကိုဖြစ်စေ၊ အလျဉ်းသင့်သလို ဟောကြား ဖွင့်ဆိုလေသည်။
ယခု ထိုမာရ်ငါးပါးတို့၏ အဓိပ္ပာယ်အသီးသီးကို ဆက်သက် ဖွင့်ဆို
ပေအံ့။

၁။ ကိလေသမာရ် (ကိလေသ=ကိလေသာ+မာရ်)

ကိလေသာဘည်းဟူသော မာရ်ကို ကိလေသမာရ်ဟုခေါ်၏။ ကိလေ
သာတို့သည် သတ္တဝါတို့အား သေခြင်းကို ဖြစ်စေပေ၏။ အကယ်၍ဖြစ်

စေသနည်းဆိုသော် သတ္တဝါတို့သည် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အာရုံသော ကိလေသာတို့ကို မပယ်မသတ်နိုင်သေးသမျှ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မရနိုင်ကြ။ နိဗ္ဗာန်မရသေးသမျှလည်း သတ္တဝါတို့သည် သံသရာထဲမှာ တဒသထဲသေနေကြရဦးမည်သာဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ကိလေသာတို့သည် သတ္တဝါတို့၏ သေမျိုးသေစေ့ သေမင်းသဖွယ်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ကိလေသာကို သေမင်းဟုသဘောထားကာ ကိလေသမာရ်ဟု ဝေါဟာရ ပြုလေသည်။

၂။ ခန္ဓမာရ်(ခန္ဓာ+မာရ်)

ခန္ဓာကိုယ်တည်းဟူသော မာရ်ကို ခန္ဓမာရ်ဟုခေါ်၏။ ခန္ဓာကိုယ်ရှိနေသမျှ ထိုခန္ဓာကိုယ်သည် သေရမည်အမှန်ဖြစ်၏။ ခန္ဓာကိုယ်မရှိတော့မှသာ သေခြင်းကင်းပေမည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်အရ ခန္ဓာသည် သေခြင်းတည်ရာ သေခြင်းအကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓမာရ်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။

၃။ မစ္စုမာရ်(မစ္စု=သေခြင်း+မာရ်)

မစ္စု-ဟူသည်မှာ ရှေ့လျှောခြင်း၊ သေခြင်းဟုအဓိပ္ပာယ်ရ၏။ အသက်စွန့်ရမှုပင်ဖြစ်၏။ မစ္စုအဓိပ္ပာယ်လည်းသေခြင်း၊ မာရ်-၏အဓိပ္ပာယ်လည်း သေခြင်း။ အတူတူပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သေခြင်းကိုပင် မစ္စုမာရ်ဟု ဆိုရပေသည်။

၄။ အဘိသင်္ခါရမာရ်(အဘိသင်္ခါရ=ပြုပြင်ခြင်း+မာရ်)

အဘိသင်္ခါရ-ဟူသည် ပြုပြင် စီရင်မှုပေတည်း။ သတ္တဝါတို့သည် ကုသိုလ်ဖြစ်အောင်လည်းလုပ်သည်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်အောင်လည်းလုပ်သည်။ ဤသို့လုပ်သည်ကို ပြုပြင်စီရင်သည်ဟု ဆိုရ၏။ သတ္တဝါတို့သည် ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့ကိုပြုလုပ်နေသမျှ ထိုကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့် ဘဝသစ်တဖန်ဖြစ်၍ ဖြစ်၍ နေ့ဦးမည်။ ဘဝသစ်ဖြစ်တိုင်း ဘဝတခါတခါ သေနေရမည်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အဘိသင်္ခါရဟူသော ပြုပြင်စီရင်မှုသည် သေခြင်းတရားမပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေအောင် အားထုတ်ရာ

ကျောက်လေသည်။ ယင်းသို့ သေစေခြင်းဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်
အောင် ပြုပြင်စီမံသော အဘိသင်္ခါရအမှုကို အဘိသင်္ခါရမာရ်ဟု ဆိုရ
လေသည်။

၅။ ဒေဝပုတ္တမာရ် (ဒေဝပုတ္တ = နတ်သား + မာရ်)

နတ်သားတည်းဟူသော သေဒ်ကို ဒေဝပုတ္တမာရ်ဟု ခေါ်သည်။
ထိုနတ်သားသည် သတ္တဝါတို့အား သေစေခြင်းကိုဖြစ်စေ၏။ သေစေ၏။
သေစေရန်အားပေး၏။ အဘယ်သို့သေခြင်းကိုအားပေးသနည်းဆိုသော်
သတ္တဝါတို့ အနာဖြင့် ကိလေသာကာမဂုဏ်တို့၌ လိုက်စားမိုက်မှားနေကြ
လျှင် ထိုနတ်သားက သဘောကျ၏။ သတ္တဝါတို့ သံသရာထဲမှာပျော်ပိုက်
နေစေရေးအတွက် မှားယွင်းသော အတေးအမြင် အယူအဆတို့ကို ဖြစ်
စေ၏။ သံသရာမှလွတ်မြောက်စေမည့် ဘုရားရှင်၏ ဘုရားနည်းမှန်အကျင့်
တို့ကို ကျင့်သုံးအားထုတ်သူတို့အား အနှောင့်အယှက်ပေး၏။ တရား
မရအောင် တားဆီး၏။ ထိုနတ်သားသည် လောကီဘုံသားအားလုံးကို
သူ၏လက်အောက်ခံ ကျေးကျွန်သဖွယ် သဘောထား၏။ လောကီနယ်ကို
သူပိုင်၏။

သတ္တဝါတို့သည် ထို နတ်သား၏ လောကီနယ်၌ ကျင်လည်နေကြရ
သောအခါ ဘဝတိုင်း သေနေကြရလေသည်။ ဤသို့ သေနေကြရခြင်း
သည် ထိုနတ်သား၏ အကြိုက်ဖြစ်၏။ သေခြင်း သေစေခြင်းကို အား
ပေးသည့်အတွက် ထိုနတ်သားကိုလည်း ‘မာရ်’ဟု ခေါ်ပေါ်ကုံးစွဲ၏။
မာရ်နှင့်နတ် စကားနှစ်ရပ်ပေါင်း၍ ‘မာရ်နတ်’ ဟု ဖြစ်လာ၏။ ထို့
ကြောင့် ‘မာရ်နတ်’၏ အဓိပ္ပာယ်ကား သေစေသော နတ်၊ သေဒ်နတ်
ဟု ဖြစ်လေသည်။

ဒေဝပုတ္တမာရ် ဟူသော မာရ်နတ်သား အဆင်အရှား ပြုခဲ့ကြောင်းကို
သံယုတ်ပါဠိတော်၊ မာရသံယုတ်တခုလုံး၊ မဇ္ဈိနိကာယ်၊ မူလသုတ္တံသ
ပါဠိ၊ မာရကဇ္ဇနိယသုတ်တို့၌ အဆင်အရှား ဖော်ပြထား၏။ ထို့ပြင်
အောက်ပါ မဇ္ဈိနိကာယ် အဋ္ဌကထာ(ပ)၌ စာသော စကားရပ်တို့ကို
လည်း ကြည့်ရာသည်။

မာရောယေဝ ပန အတ္တသင်္ခါတာယ ပဇာယ အဓိပတိဘာဝေန
ဣဓ ပဇာပတိတိ အဓိပေတော၊ သော ဟိ ကုဟိံ ဝသတိတိ၊
ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိဒေဝလောကေ၊ တတြ ဟိ ဝသဝတ္တိရာဇာ
ရဇံ ကာရေတိ၊ မာရော ကေသ္မိံ ပဒေသေ အတ္တနော ပရိသာယ
ဣဿရိယံ ပဝတ္တေန္တော ရဇပစ္စန္တေ ဒါမရိကရာဇပတ္တော ဝိယံ
ဝသတိတိ ဝဒန္တိ။

ပါဠိ၌ အနက်ကား -

ဤ၌ 'ပဇာပတိ' ဟူသည် သတ္တဝါတို့ကို အစိုးရသဖြင့် မာရ်နတ်ကို
ပင် ယူရာ၏။ ထိုမာရ်နတ်သည် အဘယ်မှာ နေသနည်းဆိုသော် -
ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ နတ်ပြည်၌ နေပေ၏။ ထိုနတ်ပြည်၌ ဝသဝတ္တိ နတ်မင်း
သည် မင်းပြု၏။ မာရ်နတ်မူကား တခုသော အရပ်ဒေသ၌ မိမိပရိသတ်နှင့်
သိခြား အုပ်ချုပ်လျက် တိုင်းစွန့်ပြည်နား၌ သူပုန်မင်းသားကဲ့သို့ နေလေ
သည် ဟူလို။

ဇိနာလင်္ကာရ ဋီကာ၌လည်း-

ထိုမာရ်နတ်သည် ဥပပတ်နတ်မျိုးတည်း၊ ကာမဘုံကို အစိုးရ၏။
တခါတရံမူကား ဗြဟ္မာပရိသဇ္ဇာဗြဟ္မာငယ်တို့၏ ကိုယ်တွင်းသို့ပင် ပူးဝင်
နိုင်စွမ်းရှိ၏ဟု ဆိုထား၏။

ဤသို့ ဖွင့်ဆိုခြင်းကား ဋီကာဆရာ၏ အတ္တနောမတိမဟုတ်၊ ဗက
ဗြဟ္မာအား မြတ်စွာဘုရား ချေချွတ်တော်မူရာ၌ မာရ်နတ်သည် ဗြဟ္မာ
ငယ်တဦးအား ပူးဝင်ပြီး အရေးနိမ့်နေသော ဗြဟ္မာကြီးဘက်ကဝင်၍
ပြောကြောင်း ဟောကြားတော်မူသားသော ဘုရားဟောပါဠိတော်ကို
အခြေခံလေသည်။

ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက် (၄၅၆) ကိုလည်း အထက်ပါ
အဓိပ္ပာယ်ကို ရည်၍ “မာရ်မင်း နန်းအိမ်၊ ပရနိမ်၊ စည်းစိမ် အသစ်သစ်”
ဟု စပ်ဆိုလေသည်။

ဗုဒ္ဓဝင်၌ ဘုရားလောင်းကို မာရ်နတ်တားခြင်း၊ ပလ္လင်လှခြင်း၊ တောထွက် တရားကျင့်သော ဘုရားအလောင်းနောက်သို့ ခုနစ်နှစ် တိုင်တိုင်လိုက်ပြီး နောင်ယှက်ရန် ကြို စားခြင်း စသည်တို့လည်း အထင် အရှားပင် ရှိသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်တို့အနေဖြင့် မာရ်နတ်၊ ရှိလေဟန် အပြောမမှားမိစေဘို့ စောင့်စည်း အပ်လှသည်။ နတ်မယုံကြည်ခြင်း၊ မာရ်နတ်တကယ်မရှိဟုဆိုခြင်းများ သည် ဗုဒ္ဓဘာသာတို့၏ အယူဝါဒမဟုတ်။ ထာဝရဘာသာနှင့် ရုပ်ဝါဒီ တို့၏ အယူအဆဖြစ်ချေသည်။

မြတ်စွာဘုရားအနေဖြင့် မာရ်ငါးပါးကို အောင်တော်မူပုံနှင့် ပတ် သက်၍ မူလဋီကာ၌ ဖွင့်ဆိုထားချက်ကို မြန်မာပြန်၍ ဖော်ပြပါသည်။

၁။ မာရ်စစ်သည်အင်အားကို ရှုံးနိမ့်စေခြင်း၊ မာရ်နတ်၏ လောကီ နယ်ကို လုံးဝ လွန်မြောက်ခြင်းအားဖြင့် ဒေဝပုတ္တမာရ်ကိုအောင်သည်။ မာရ်စစ်သည်ကို အောင်တော်မူပုံမှာ ကဆုန်လပြည့်နေ့ ညနေခင်းအခါ မဟာဗောဓိပင်ရင်း၌ ဘုရားဖြစ်ရန် အားထုတ်ဖို့ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင် တော်မူခိုက် မာရ်စစ်သည်တို့ ရောက်လာ နှောင့်ယှက်ကြသည်။ မြတ်စွာ ဘုရားလောင်းက မိမိဖြည့်ဆည်းပူးခဲ့သော ပါရမီ ကုသိုလ်ကို ဤမဟာ ပထဝီမြေကြီး သိလေသည်ဟု မြေသို့ လက်ညှိုးညွှန် တိုင်တယ်တော်မူ သည်။ ထိုအခါ မြေပထဝီသည် အိုးထိန်းစက်ပမာ သွက်သွက်ခါ လှုပ် ရှား၍ သက်သေခံလေသည်။ မာရ်စစ်သည်တို့လည်း ထိတ်လန့်တကြား ပြေးပုန်းကြကုန်သည်။

၂။ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ပယ်သတ်ပြီးနောက် မည်သည့်အခါမျှ မဖြစ်နိုင်အောင် ပြုခြင်းအားဖြင့် ကိလေသမာရ်ကို အောင်သည်။

၃။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ အနုသယကင်းစေပြီးဖြစ်၍ ပြုသမျှ ကောင်းမှု သည် ကုသိုလ်မဖြစ်၊ ကြိယာသာဖြစ်ခြင်း၊ အကုသိုလ်ကို လုံးဝမပြုမလုပ် ခြင်းကြောင့် ပြုပြင်စီရင်မှု ကင်းစေခြင်းဖြင့် အဘိသင်္ခါရမာရ်ကို အောင်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

၄။ ဘဝခန္ဓာကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ် ဖန်တီးတတ်သော အကြောင်း တရားကို ပယ်ခြင်းအားဖြင့် ခန္ဓမာရ်ကို အောင်သည်။ (နောက်ထပ် ဘဝခန္ဓာ မဖြစ်ရတော့ပြီ ဟူလို)

၅။ ထိုနည်းတူ သေခြင်း၏ အကြောင်းကိုပယ်ခြင်းအားဖြင့် မစူ မာရ်ကို အောင်သည်။

ထိုမာရ်ငါးပါးလုံးကို ဗောဓိပင်ရင်း၌ သဗ္ဗညုဘုရားဖြစ်ဦးစကပင် အောင်တော်မူခဲ့ပြီး ဖြစ်လေသည်။

အကျိုးကျေးဇူး-

ဤသံပေါက်ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မာရ်ငါးပါးရှိကြောင်း၊ ထို မာရ်ငါးပါးလုံးကိုပင် ကွန့်ငိုတို့ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သော မြတ်စွာ ဘုရားသည် အောင်မြင်တော်မူပြီး ဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ ဤသို့ မြတ်စွာ ဘုရားအနေဖြင့် မာရ်ငါးပါးကို အောင်မြင်တော်မူသည့်အကြောင်းကို ဖော်ပြသော ဤသံပေါက်ကို ရွတ်ဖတ်သောအခါတိုင်း စိတ်ထားတတ် လျှင် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဘဝနာကုသိုလ်ရရှိခြင်းစသော အကျိုးများကို ရရှိ ပေသည်။ မြတ်စွာဘုရား မာရ်ငါးပါး အောင်မြင်သည်ကို အတုယူ၍ မိမိတို့လည်း ကိုလေသမာရ်စသည်တို့ကို အောင်မြင်အောင် ကြိုးစား အားထုတ်သင့်ကြောင်း ဥပဒေသရရှိပေသည်။

၄၈။ လက်တော် ငင်ဆွဲ၊ တလံခွဲ၊
မြောက်ပြီး နုဖူးဖျား။

၁၃၂။ မွေးရှင်အခံ၊ ဥဏ္ဍလုံ၊
ရောင်ဟုံတွေးရ ရွေး။

၁၉၂ မွေးရှင်တော်ပျံ၊ နုဖူးယံ၊ တလံတော်အခွဲ၊

ဤသံပေါက်သုံးပုဒ်သည် အကြောင်းအရာအခြေခံ အတူတူပင်ဖြစ်၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ ဥဏ္ဍလုံ မွေးရှင်တော်အကြောင်းကိုပင် ဖွဲ့ထားလေသည်။ သံပေါက်အမှတ်(၄၈)သည် 'အဲ' ကာရန်သတ်ပုံကို ဖော်ပြ၏။ သံပေါက်အမှတ်(၁၃၂)သည် 'အံ' ကာရန်သတ်ပုံကို သိစေ၏။ အမှတ်(၂၉၂) သည် 'အံ' ကာရန်သတ်ပုံအသုံးကို ပြပေ၏။ ဤမျှသာထူး၏။

သံပေါက်အမှတ်(၄၈)၏အဓိပ္ပာယ်ကား-မြတ်စွာဘုရား၏ နုဖူးဖျား၌ ထင်ထင်ရှားရှား ပေါက်ရောက်ပြီး လကျာရစ်ခွဲ၍ အဖျားအထက်သို့ ကော့တက်တည်ရှိနေသော ဥဏ္ဍလုံမွေးရှင်တော်သည် ဂ က်တော်ဖြင့် ငင်ဆွဲ၍ ဆန့်လိုက်ပါက အရှည်တလံခွဲမျှရှိသည်-ဟူလို။

သံပေါက်အမှတ်(၁၃၂)၏ အဓိပ္ပာယ်ကား-မြတ်စွာဘုရား၏ နုဖူးဖျား၌ တည်ရှိသော ဥဏ္ဍလုံမွေးရှင်တော်၏အရောင်သည် များပြားသည်၊ နီတွေးတွေးကလေး ထင်ရသည်-ဟူလို။

သံပေါက်အမှတ်(၂၉၂)၏ အဓိပ္ပာယ်ကား-မြတ်စွာဘုရား၏ နုဖူးတော်အပိုင်းအခြား၌ ပျံဝဲဘိသကဲ့သို့ ပေါက်ရောက်တည်နေတော်မူသော မွေးရှင်တော်သည် ဆွဲ၍ဆန့်ပါက အလျားအားဖြင့် တလံနှင့်တခွဲ(၀၇) တလံ၏တဝက်၊ သို့မဟုတ် နှစ်ဟောင်းခန့်ရှည်လျားပေသည်-ဟူလို။

ပထမဦးစွာ ။ ကားလုံးဝေ ဟာရဟို၏ အနက်ကိုဖွင့်ဆိုပေအံ့။

‘တလံ’ ဟူရာ၌ တစ်+အလံ ကို သင်္ချာရှေးရှိ သမားသံပြု၍ ‘တလံ’ ဖြစ်၏။ ‘တလံ’သည် ဤ၌‘ဇေ’သဒ္ဒါ၏အနက်ဖြစ်သော တံခွန် အလံ ဟူသော အနက်မဟုတ်။ အထွာ၊ အတောင်၊ အရပ်၊ အသူ တို့ကဲ့သို့ အတိုင်းအထွာ ပမာဏပြု စကားတည်း။

‘အလံ’ ဟူသော နာမ်ပုဒ်၏ အရင်းအမြစ်ကား ‘လံ’ တည်း။ ‘လံ’ သည် ကြိယာပုဒ်တည်း။

‘လံ’ (ကြိယာ) ၏ ပထမအနက်မှာ - လက်ရုံးဖြင့် တိုင်းတာခြင်းတည်း။
To measure by the arms extended ဟု ကျပ်ဆင်အဘိဓာန်၌ဖွင့်၏။
ပုံစံ - သည် ကြိုးဘယ်လောက်ရှည်သည်ကို လံ မ်း။

ထင်ယောင်မဆံ၊ လံကြီးလံလျက်၊ ရွှေလှံလိုလို၊
ဝင်းဝင်းညိုသား၊ နဝဒေး-ဂဝ(၃)

လံ (ကြိ) ၏ ဒုတိယအနက်မှာ - အနှောင်အဖွဲ့တခုခု၊ အထိန်းတခုခုဖြင့် လွှတ်ထားခြင်းတည်း။ To tether ဟု အင်္ဂလိပ်လိုဖွင့်၏။ ပုံစံ - မြင်းကို မျက်ပေါသည့်နေရာမှာ လံဘားလိုက်ပါ။
(လံကြိုးဖြင့် လံထားသည်)။

စိတ်တော်နှစ်ကြံ၊ သူကိုလံ၍၊ မြေလှံလိုလို၊
စိမ်းစိမ်းညိုသား။ နတ်သျှင်နောင်-၂-၂၆ (၂)

တိုင်းတာခြင်းအနက်ရှိသော လံ (ကြိ) မှ ‘အလံ’ ဟူသော နာမ်ပုဒ်ရရှိ သည်။ အနက်ကား ‘တိုင်းတာခြင်း’ ဟူလို - ။

မြန်မာ့ရိုးရာ တိုင်းတာမှုမှာ အောက်ပါရှေးလင်္ကာကို အခြေခံလေ သည်။

ဆယ်ဆံ့ကြည်တနွမ်း၊
 ခြောက်နွမ်းတမုယော၊
 လေးမုယော တလက်သစ်၊
 ရှစ်လက်သစ် တမိုက်၊
 သုံးမိုက်တတောင်၊
 လေးတောင်တလံ၊
 ခုနစ်တောင်တတာ၊
 နှစ်ဆယ်တာ တဥသဘ၊
 လေးဥသဘ တကောသ၊
 လေးကောသ တဂါဝုတ်၊
 လေးဂါဝုတ် တယူဇနာ။

ဤကွင် 'တမိုက်' ဟူသည်မှာ လက်မကို ဘေးသို့ဖြောင့်ဖြောင့်တန်း၊ ကျန်လက်လေးချောင်းကိုဆုပ်ကာ လက်မဖျားနှင့်လက်သန်း၏လက်ပျဉ်း နှစ်ခုကြား အတိုင်းအတာတခုကို 'တမိုက်' ခေါ်သည်။ 'တထွာ' ဟူရာ၌ လက်မကို အတွင်းဘက်သို့လည်းကောင်း၊ ကျန်လက်လေးချောင်းကို ရှေ့သို့လည်းကောင်း ကား၍ ပြင်ညီတခုပေါ်တွင် ဖိချထားရာ လက်မ ထိပ်ဖျားနှင့် လက်ခလယ်ထိပ်ဖျားနှစ်ခုကြား အတိုင်းအတာ တခုကို တထွာခေါ်သည်။ 'တတောင်' ဟူရာ၌ တတောင်ဆစ်ကို ပြင်ညီပေါ် ထိစေပြီး လက်ဖဝါးဖြန့်၍ ချလိုက်ရာ တထွာဆစ်ဖျားနှင့် လက်ခလယ် ထိပ်ဖျားအတွင်းရှိ အတိုင်းအတာတခုကို 'တတောင်' ခေါ်သည်။

သို့သော် လူအရွယ်အစားအလိုက် အရှည်အတို မတူညီ၍ စံနှုန်းဖြစ် သော မိုက်၊ ထွာ၊ တောင်တို့ကို လူပေါ် လုံးဝအခြေခံ၍ မရနိုင်သော ကြောင့် လက်တောင် ဆံပင်တစ်ကို မှတည်ပြီး ဖော်ပြလေသည်။

'တလံ' ကိုမူ လက်အရ လေးတောင်ကို 'တလံ' ဟူသည်မှာ စံနှုန်း ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ကိုယ်အထွာနှင့် ကိုယ် ဆိုသကဲ့သို့ ကိုယ် အလံနှင့် ကိုယ် တိုင်းတလံလိုသော် လူကိုမတ်တတ်ရပ်၊ လက်နှစ်ဘက်ကို ဘေးနှစ်ဘက်သို့ တန်းနေအောင် (၉၀ ဒီဂရီကျအောင်) ဆန့်ထားလျှင် ညာလက်ခလယ်

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ထိုင်ဖျားနှင့် ဘယ်လက်လယ် ထိုင်ဖျားအတွင်းရှိ အတိုင်းအတာတခုကို 'တလံ'ဟု ခေါ်ရလေသည်။ ဗခုံးအောက်ရှိ ညှပ်ရိုးနှစ်ခုဆုံရာ လည်ပင်း အောက်ချိုင့် ချွန်နေရာမှသည် တဘက်ကို နှစ်တောင်စီ ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် တတောင်ဆစ်မှအထက်ချိုင့်အိုးအပါအဝင် ညှပ်ရိုးချိုင့်ချွန်း အထိမှ တတောင်ရှိသည်။ တတောင်ဆစ်အောက် လက်ဖျားထိ တတောင် ရှိသည်။ ဤအချက်ကို သတိပြုရာသည်။

တရပ်၊ တသူ နှင့် ဇင်လျဉ်း၍ ဆိုရသော် လူမတ်တပ်ရင်နေရာ၌ ဦးထိပ်မှ ခြေဖဝါးပြင်အထိကို 'တရပ်'ဟု ခေါ်သည်။ တရပ်သည် လေးတောင် မရှိ၊ မတ်တပ်ရပ်ပြီး လက်နှစ်ဖက်ကို အထက်သို့ တန်းမြှောက်ထားလျှင် လက်ခလယ်ထိပ်ဖျားမှ ခြေဖဝါးရပ်ရာ အပြင်ညီအထိ ဤအတိုင်း အတာကို 'တသူ'ဟုခေါ်သည်။ တသူ၊ နှစ်သူ၊ သုံးသူ စသည်ဖြင့် အသူ ပေါင်းများစွာ ရေတွက်ရိုးရှိသည်။

အသူတရာ၊ နက်စွာဘိလောက်၊ တောင်ကြီးချောက်ကို၊
လွှားဘောက်ခုန်ဆင်း၊ မာန်ဟုန်ပြင်းစွ။ (အာသံနိုင်)
ဟူ၍ စပ်ဆိုသည်။

အတိုင်းအတာကို လူကိုစံထား၍ ပြုခြင်းသည် လူကည်သမျှ လူရှိရာ ဒေသမှန်သမျှ လူမှန်သမျှ ခေတ်တိုင်းနားလည်နိုင်စေသည်။ လက်မ၊ ပေ၊ စင်တီမီလီ စသည် စနစ်တို့ဖြင့် ပြုခြင်းသည် ထိုစနစ်ကို တကူးတကတတ် သိမှ အတိုင်းအတာကို သိနိုင်၏။ အကယ်၍ ထိုစနစ်ကွယ်သွားပါက ထိုစနစ်အရ ဖော်ပြထားသော အတိုင်းအတာကို နှောင်းခေတ်လူသားတို့ မသိနိုင်တော့ချေ။

ပြောင်းပြဲ - ယင်း၌ 'ပြောင်'ကား စင်ကြယ်ခြင်း၊ လက်ခြင်း၊ အရောင်ထွက်ခြင်း အနက်ဖြစ်၏။

ပြဲ - ကို ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ ဆရာတော်က-
'ထို၌ 'ပေါက်ပြဲ'ဟူသည်ကား ကဲ့ခြင်း ပွင့်ခြင်း အနက်တည်း။' ဟု ဖွင့်၏။

တနည်းအားဖြင့် ‘ပြွဲ မှ ပြေး’ ဟူ၍ ကာရန်ရအောင် စပ်ထားသည်ဟု လည်း ယူနိုင်၏။ ‘ပြွဲ’ ဆိုလျှင် ထင်ရှားခြင်းအနက်ရှိ၍ ဤသံပေါက်၌ အဓိပ္ပာယ်ပိုပြီး ဆီလျော်ပေ၏။ ပုံစံ- ပြွဲပြွဲ မြင်သည်။ (ထင်ထင်ရှားရှား မြင်သည်ဟူလို)။

သံပေါက်အမှတ် (၁၃၂) ၌ မွှေးရှင်၊ မွှေရှင် ဟု ဝိသဇ္ဇနီ ပါမပါ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဤတွင် ‘လောမ’ ဟူသော ပါဠိအနက်မှာ ‘အမွှေး’ ဖြစ်၍၊ မွှေးရှင်ဟု ဝိသဇ္ဇနီပါသော စကားသာမူရင်းဖြစ်၏။ မွှေရှင် ဟု ဝိသဇ္ဇနီမဲ့ ရှိသည်မှာ အချို့ သောအညာကျေးလက်၌ ရှေးဟန်ဖြင့် ဝိသဇ္ဇနီ သံမပါပဲ ဆိုတတ်ရာမှ ဖြစ်လာဟန်တူပေ၏။ မုံရွာနယ် ကျေးလက်ဗျောသံများ တွင် ‘တုံးအောက်ကဖား’ ကို ‘တုံ့အောက်ကဖား’ ဟု ‘တုံ့’ ၌ ဝိသဇ္ဇနီ သံမပါပဲ ဆိုတတ်သည်ကို ထောက်ရှုရာသည်။ ‘ရှင်’ သည် ရှင်သန်ခြင်း အနက်တည်း။

ဥဏ္ဏလုံ - ရင်းမြစ်ကား ဥဏ္ဏ+လောမ(ပါ)တည်း။ ဥဏ္ဏ=မြင့်သော၊ လောမ = အမွှေး၊ လောပ မှ - ဝ(သြ)ကို ဥပြု၊ မ ကို တံခွန်လွှား၍ လုမ်၊ လုံ၊ ဟူသောပါဠိသက် စကားလုံးကို ရရှိ၏။ ထိုကြောင့် မြင့်သော နေရာ၌ ပေါက်ရောက်သော အမွှေးကို ဥဏ္ဏလောမ၊ ဝါ၊ ဥဏ္ဏလုံ ဟု ဆိုသည်။

ရောင်ဟုံ - ၌ ‘ဟုံ’ သည် များခြင်းအနက်တည်း။
ရောင်ခြည်တောက်ဟုံ၊ ထူပါရုံဟုံ၊ ကမ်းခုံရေနား၊
(နဝဒေး၊ မင်းတရား ‘မယ်တော်ချောင်း)

ရှက်စိမ့်ဟုံဟုံ၊ ဘေးမဲ့လုံသည်၊ သီးမြို့ကရုသာခိတည်း။
(ကိုးခန်းပျို့)

တေးရရွေး - ၌ ‘တေး’ ကား စကားရင်း၊ ‘ရရွေး’ ကား စကား တန်ဆာ။ ‘တေး’ ကား နိမြန်းခြင်း အနက်ရှိ၏။ ရွေးပျို့ကဗျာများ၌ ရကေကန်နှစ်ချက်ဆင့်၍ ကာရန်တူ စကားတန်ဆာဆင်လေ့ ရှိသည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ပုံစံ - ငင်ပျိုနုကျိုင်း၊ ဆိုင်းရရိုင်းလျှင်၊ ပြိုင်းပြိုင်းရိပ်မြိုင်၊
ဂနိုင်းရှမ်းစိမ်း၊ ရှိမ်းရရိမ်းသား။
(ရွှေဟင်္သာမင်းပျိုမှ)

နဖူးယံ - ဤ 'ယံ' သည် အပိုင်းအခြားရှိ၏။ အောက်ပါတို့၌
ကဲ့သို့တည်း။

ညဦးသန်းခေါင်။ သောက်ရောင်ညဦးယံ၊
မြေမြေစောင့်ရှောက်။ (ဘူရိဒတ်လက်ကြီး - ၃၈၃)

ဆွေညဲမောင်နှံ၊ နေရောင်ခံ၏၊ ကမ်းယံမှီခိုင်း၊
ရွှေဥပျိုင်းလည်း။ (နေမိဘုံခန်းပျို - ၂၂)

ဥဏ္ဍလုံမွှေးရှင်တော် ဟူသည်
စကားလုံးတို့၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုပြီးနောက် အပွေ့ပွယ် အထည်
ကိုယ်ပိုင်ကိုဆိုရာ ငယ် ဖော်ပြပါ သံပေါက်သုံးရပ်၏ အခြေခံအချက်
ဖြစ်သော ဥဏ္ဍလုံမွှေးရှင်တော် အကြောင်းကို စေ့ငဲ့သေချာစွာ လေ့
လာရာသည်။ ဤတွင်-

ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်ဟူသည် မည်သူ၏ အမွှေးနည်း၊ တပင်တည်း
လော၊ အများလော၊ မည်သို့ ထူးခြားသနည်း၊ မည်သည့်နေရာ၌
ပေါက်ရောက်သနည်း။ မည်သို့တည်နေသနည်း။ အရောင် မည်သို့ရှိနေ
သနည်း၊ အရည်အသွေး မည်သို့ရှိသနည်း။ မည်မျှ ရှည်ပါသနည်း။
ထိုမွှေးရှင်တော်အဘယ်ကြောင့် ပေါက်ရောက်ပါသနည်း။ ဤသို့သော
မေးခွန်းများကို ထုတ်၍ဖြေဆိုရာ၏။

ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်ဟူသည် လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းကာလ
ပတ်လုံး ပါရမီသုံးဆယ်၊ စွန့်ခြင်းကြီးငါးပါး၊ စရိယသုံးပါးတို့ကို
ဖြည့်ဆည်းပူးတော်မူမှ တရားအားလုံးကို ဆရာမရှိ မိမိအလိုလို ထိုးထွင်း
သိမြင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်ကို အပိုင်ရတော်မူပြီး လောက
သုံးပါး၌ အတုမရှိသော တဆူတည်းသော ဘုရားစင်စစ် ဖြစ်တော်မူ
သော ဂေါတမသဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား၏ မွှေးတော်ဖြစ်လေသည်။

ဥဏ္ဍလုံမွှေးရှင်တော်သည် အများမဟုတ်၊ တချောင်းတည်းသာ ဖြစ်လေသည်။ မြတ်စွာဘုရားကဲ့ယ်တော်၌ မွှေးညှင်းတွင်းတဘွင်း၌ အမွှေးတော်နှစ်ပင် သုံးပင် စသည်ဖြင့် ပေါက်ချိုးမရှိ၊ တပင်စီသာ ပေါက်တော်မူသည်။

ရှေးအခါက မြတ်စွာဘုရား၌ ဥဏ္ဍလုံမွှေးရှင်တော် ရှစ်ပင်ရှိသည်ဟူသော ဝါဒပေါ်ခဲ့ဘူးသည်။ ဤအကြောင်းကို ကင်းဝန်မင်းကြီးက မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ ၁၂၅၁-ခုနှစ်က စာရေးလျှောက်ထားရာ ဆရာတော်က မည်သည့် ပါဠိအဋ္ဌကထာဒီကာ အနုမဓုကျမ်း အစုစုတွင်မျှ ထိုကဲ့သို့မပြု၊ နာဂရီအက္ခရာရေး လလိတဝိတ္ထာရ ကျမ်းမှာပင်မဆို၊ ဥဏ္ဍလုံမွှေးရှင်တော် ရှစ်ဆူဘုရားရှိခိုးဆိုသော ဂါထာအနက်များမှာလည်း အပေါ်အပျက်သာဖြစ်သည်။ မမှတ်သားထိုက်ဟူ၍ ပြတ်သားစွာ ဆုံးဖြတ်တော်မူခဲ့သည်။ (သာသနာ့ရောင်ခြည် တွဲ ၄-မှတ်-၁)

ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်၏ထူးခြားချက်မှာ မြတ်စွာဘုရား၏ ထင်ရှားရှိသော ၃၂ ပါးသော ယောကျ်ားမြတ်လက္ခဏာတော်တို့အနက် လက္ခဏာတော်မြတ်တခုဖြစ်သည်။ ယောကျ်ားမြတ်မဟာပုရိသ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသည့် အမွှေးတော်ဖြစ်လေသည်။

မည်သည့်နေရာ၌ ပေါက်ရောက်တည်ရှိသနည်းဆိုသော် မြတ်စွာဘုရား၏ နဖူးဖျား၌ ပေါက်ရောက်တည်ရှိလေသည်။ အတိအကျ ဆိုရသော် မျက်ခန်းတော်နှစ်ခု၏အကြား နှာတံတော် အထက်ဘည့်တည့် နေရာ၌ ပေါက်ရောက်တည်ရှိ၏။

မည်သို့တည်နေသနည်းဆိုသော် လကျောရစ်ခွကပ်၍တည်၏။ အမွှေးတော်၏အဖျားသည် အထက်သို့ ကော့တက်နေ၏။ အနေအထားသည် နဖူးတော်၏ အလယ်တည့်တည့်၌ လှပသပ္ပာယ် တင့်တယ်စွာ တည်နေပေသည်။

အရောင်မည်သို့ရှိသနည်း။ ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်၏အရောင်မှာအဖြူရောင်ဖြစ်၏။ ဒီသန်ကာယ်၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ မဟာဝဒါနသုတ်နှင့် ပါထိက

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ဝဂ္ဂပါဠိတော် လက္ခဏသုတ်တော်တို့၌ ယင်းမွေးရှင်တော်၏ အဆင်းကို သြဒါတာဟု တိတိကျကျ ဟောကြားဖော်ပြထား၏။

ထိုသြဒါတာဟူသော ပါဠိတော်ကို ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောဓိသက-

‘သြဒါတာ တိ ပရိသုဒ္ဓါ သြသဓိတာရကသမာနဝဏ္ဏာ’ ဟု ဖွင့်ပြ ဘော်မူထား၏။ အနက်ကား-

‘သြဒါတာတိ၊ သြဒါတဟူသည်ကား။ ပရိသုဒ္ဓါ၊ သန့်ရှင်းစင်ကြယ် သော။ သြသဓိတာရက သမာနဝဏ္ဏာ၊ သောက်ရှူးကြယ်နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော’ ဟူပေ။

အဋ္ဌကထာ ဆရာကြီးက အများမြင်ဘူးသော သောက်ရှူးကြယ်ကို နိမိတ်ပုံပြု၍ ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ဖွင့်ဆိုတော်မူထားပေသည်။

ပါဠိတော်၌ ဥဏ္ဏလုံ မွေးရှင်တော်၏ အဖြူရောင်ရှိကြောင်း ဟော ကြားထားပါလျက် သတ်ပုံသံပေါက်၌ ရောင်ဟုံတူးရခွေးဟု နီတူး တူး အရောင်ရှိလေဟန် အဘယ့်ကြောင့် စပ်ဆိုထားသနည်း၊ ဤသို့ မေးဘယ်ရှိ၏။

အဖြေကား မြက်စွာဘုရား၏ အသားရောင်သည် ရွှေရောင်ဖြစ်၏။ ရွှေဝါရောင်ရှိခြင်းသည်လည်း ၃၂ ပါးသောလက္ခဏာအဝင် လက္ခဏာ တော်တရပ်ပင်ဖြစ်၏။ ရွှေဝါရောင်မျက်နှာတော်၌ ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော မွေးရှင်တော် ပေါက်ရောက်တည်ရှိနေပေသည်။ ဤသို့ ရွှေဝါရောင် အသားတော်နှင့် ကြယ်ဖြူရောင်မွေးရှင်တော်တို့ သဟဇာတ် ဖြစ်နေပုံကို အဋ္ဌကထာဆရာကြီးက ဥပမာပြရာတွင်-

- (၁) ရွှေပြားပေါ်၌ ငွေပွင့်ကလေး ပွင့်နေသကဲ့သို့
- (၂) ရွှေကရားထဲမှ နို့ရည်ဖြူဖြူလေး ငွေ့ထွားဘိသကဲ့သို့
- (၃) နံနက်ခင်း နေခြည်နု အရုဏ်ရောင်ဖြင့် ဆိုးထားသော ကောင်းကင်ပြင်၌ ပွင့်လင်းနေသော သောက်ရှူးကြယ်ပွင့် ကဲ့သို့-

ဟူ၍ စိတ်ကူးဆန်းကြယ်လှစွာ ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရ ပေသည်။

အဆောင်နှစ်ခုသည် အတူယှဉ်တွဲနေသောအခါ အချင်းချင်းကူးသန်း မြဲ ဓမ္မတာရှိ၏။ ပဘဿရရောင်ခြည်တော်ကို ထောက်ထားရာ၏။ ကူး သန်းရာတွင်လည်း အားရှိသောအရောင် ဝိသေသသည် ပင်ကိုယ်အရောင် အပေါ် ပို၍လွှမ်းမိုးနိုင်ပေသည်။ ဤသဘောအရ အသားအရေတော် မြတ်၏ ရှေ့ခါရောင်သည် ဥဏ္ဏလုံမွှေးရှင်တော်၏ အဖြူရောင်ပေါ်၌ သမ်းနေမည်ဖြစ်၏။ ဤသို့ရှေ့ခါရောင်သမ်းနေသည့်သဘောကိုယူပြီး သတ်ပုံ သံပေါက်ဆရာက 'ရောင်ဟုံကွေးရူးရူး'ဟု စပ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဥဏ္ဏလုံ မွှေးရှင်တော်၏ အရည်အသွေးပိုင်းကိုကြည့်သော် လွန်စွာ နူးညံ့လှသည် လဲဝါနုနှင့် နူးညံ့ပုံချင်းတူသည်ဟု ပါဠိတော်က ပြ၏။ အဋ္ဌကထာဆရာကြီးက စင်ကြယ်လှစွာသော ထောက်ခံရကြည့်၌ စိမ် ထားသော အကြိမ်တခုဖတ်ထားသည် ဝါဂွမ်းနုနုကံသေးကဲ့သို့ ဥဏ္ဏလုံ မွှေးရှင်တော်သည် အလွန်နုနယ်လှသည်ဟု နှုတ်ဆိုပုံကို ဖွင့်ပြလေသည်။

ဥဏ္ဏလုံ မွှေးရှင်တော်သည် အဘယ်မျှလောက်ရှည်ပါသနည်း။

မွှေးရှင်တော်၏အလျားကို သံပေါက်အမှတ်(၄၈)၌ တလံခွဲဟုပြ၏။ အမှတ်(၂၉၂)၌ တလံခတ်အခွဲဟု ဆိုထား၏။

မုံရှေးဇေတဝန်ဆရာတော်ဘုရား၏ သမန္တစက္ခုဒီပနီကျမ်း (ပထမ) အုပ်၌-

မ၊ မုဒေါဒါတုဏ္ဏလောမော၊ နူးညံ့ဖြူစင်စွာသော မျက် မှောင်တော်နှစ်ဘက်ကြား၌ နုဖူးအသယ်၌ လက်ျာရစ်လည် သော အသက်သို့ အဖျားတက်သော တလံခွဲသော ဥဏ္ဏလုံ တော်လည်း ရှိတော်မူ၏။

ဟု မိန့်ကြားတော်မူထား၏။

ယခုခေတ်၌ ထင်ရှား လျက် ရှိသော တိပိဋကဓရဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက အရှင်ဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ၏ မဟာဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်း(ဒုတိယတွဲ) စာပျက်နှာ- ၉၆-၌-

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ထိုမှူးရှင်တော်သည် အဖျားမှ ဆွဲ၍ ဆန့်လိုက်လျှင် နှစ်တောင်ခန့် ရှည်လျား၍ လွတ်လိုက်သောအခါ သူ့ အလိုလို လက်ျာရစ်ခဲ့၍ အဖျားကား အထက်ကော့မော့ လျက်သာ တည်ပေ၏။

ဟု ရေးသားထား၏။

ဤသတ်ပုံဆရာနှင့် မှူးရှေးဆရာတော်တို့က တလံခွဲး ရှည်သည် ဟုဆို၏။ မဟာဗုဒ္ဓဝင်၌ နှစ်တောင်ခန့်ဟု ပြ၏။ အဘယ်အရာကား မှန်ပေ သနည်း။

ကျမ်းရင်းကိုလိုက်ရာတွင် မဟာပဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ၌-
သာ ပနေသာ ကောဋိယံ ဂဟေဘူာ အာကခိုယမာနာ
ဥပခု ဗာဟုပ္ပမာဏာံ ဟောတိ

ဟု ပါဠိရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ဤတွင် ‘ဥပခု ဗာဟုပ္ပမာဏာံ’ ဟူသောစကားသည် ဥဏ္ဍလုံ မှူးရှင်တော်၏ အရှည်အလျားကို ဖော်ပြ သော မှုရင်းစကားပေတည်း။ ဤစကားကို မြန်မာအနက်ပြန်ဆိုကြပြီး လျှင် ‘တလံခွဲး’ဟု လည်းကောင်း၊ နှစ်တောင်ခန့် ဟု လည်းကောင်း အမျိုးမျိုး ရေးသားတော်မူကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိုပါဠိကို စိစစ်ရာတွင် ‘ဥပခု+ဗာဟု+ပမာဏ’ ဟု သုံးပုဒ်ပေါင်း စပ်ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

- ဥပခုကား ထက်ဝက်၊ ဝါ၊ တဝက်ဟူသော အနက်တည်း။
- ပုံစံ-ဥပခု ကာယ=ကိုယ်ထက်ဝက်၊
- ဗာဟု-ကာ၊ လက်ရုံး အနက်တည်း။
- ပုံစံ-ဗာဟုပ္ပစာလကံ=လက်ရုံးကိုလှုပ်၍လှုပ်၍၊
(လက်ရုံးနှင့်လက်မောင်း အတူတူပင်)

ပမာဏာ=အတိုင်းအရှည်ပမာဏတည်း။

ထို့ကြောင့် ‘ဥပခုဗာဟုပ္ပမာဏာံ’ ကို အနက်ပေးလျှင် လက်ရုံး၏ ထက်ဝက်ပမာဏရှိသောဟု ပြန်ရပေသည်။

လက်တော်ငင်ဆွဲ၊ တလံဆွဲ၊ ပြောင်ပြုံးနုဖူးဖျား

၃၅၃

ဤတွင် ဗာဟု လက်ရုံးဟူသည်ကို သိရှိရန်လိုပေသည်။ ပါဠိအဘိဓာန် ဂါထာအမှတ်(၂၆၅)၌-

ဗာဟု၊ ဘုဇော၊ ဗာဟု-ဟုလက်ရုံး ပရိယာယ်သုံးပုဒ်။
ဟတ္ထော၊ ကရ၊ ပါဏိ-ဟု လက်ပရိယာယ် သုံးပုဒ်-
အသီးသီး ဖော်ပြပါရှိ၏။

မော်လမြိုင် တောင်ပေါက်ဆရာတော် ဦးစက္ကပါလအရှင်မြတ်က မိမိ ပြုစုသော အဘိဓာန်နိဿယသစ်ကျမ်း စာမျက်နှာ-၁၆၃-၌

တတောင်ဆစ်မှ အထက်ကို ဗာဟု၊
အောက်ကို ဟတ္ထ မည်၏ဟုမှတ်-
ဟူ၍ တိကျစွာ ခွဲခြားပြတော်မူထား၏။

ထို့ပြင် ၎င်းဂါထာအမှတ်(၂၆၄)၌ ‘ဗာဟုမူသ၊ ကစ္ဆ’ဟု ‘ချိုင်း’ သို့မဟုတ် လက်ကတီးကြား၊ သို့မဟုတ် လက်မောင်းရင်း ပရိယာယ် နှစ်ပုဒ် ဖော်ပြပါရှိ၏။ ဤ‘ဗာဟုမူသ’ဟူသော စကားအရ လက်ရုံး၏ အဆုံး(ဝါ)အရင်းသည် ချိုင်းကြားဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

အထက်ပါစကားနှစ်ရပ်ကို ပြန်လည်ဆက်စပ်ယူသော်-

ဗာဟု(လက်ရုံးလက်မောင်း)ဟူသည်
တတောင်ဆစ်မှအထက် ချိုင်းကြားအထိ
လက်၏အစိတ်အပိုင်းပင် ဖြစ်သည်။
ဟု တိကျစွာ သိရှိခွင့်ရလေသည်။

ဤတတောင်ဆစ်မှအထက် ချိုင်းကြားတိုင်ရုံ လက်ရုံး၏ အရှည် အလျားမှာ တထွာသာသာကလေးသာရှိလေသည်။ အထက်ဝေါဟာရ ရှင်းလင်းချက်တွင် ညှပ်ရိုးနှစ်ခုဆုံရာ လည်ချောင်းအောက် ချိုင့်မြောင့် နေရာမှ လက်ဖျားအထိသာ နှစ်ခကောင်ရှိသည်။ တဘောင်ဆစ်မှအထိ ပါညှပ်ရိုးဆုံရာ နေရာအထိ ‘တဘောင်’ အစွန်းအကားရှိသည် ဟု ဖွင့်ဆို ခဲ့ပြီးဖြစ်၏။

‘ဗာဟု’သည် တထွာသာသာလေးသာ အလျားရှိရကား ‘ဥပခုဗာဟု’ဆိုရာ၌ တထွာ၏တဝက်(၀၇)ခြောက်လက်သစ်ခန့်သာ ရှည်လျားကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဥပခုဗာဟုပုမာဏာ’ ဟူသော ပါဠိနှင့်အညီ ယူသော် ဥဏ္ဍလုံမွှေးရှင်တော်၏အလျားသည် တထွာ၏တဝက်ခန့်(၀၇)ခြောက်လက်သစ်ခန့်သာ ရှည်လျားကြောင်း သိအပ်ပေသည်။ တလံခွဲလည်းမဟုတ်၊ နှစ်တောင်ခန့်လည်းမဟုတ် ဟူလို့။

ထပ်ဆင့်ဆင်ခြင်ရန်မှာ - ဥပခုဗာဟုပုမာဏာ ဟူသော စကားသည် မြတ်စွာဘုရား၏ အတိုင်းအတာဖြင့်သာ ဆိုထားသောစကားဖြစ်၏။ ပကတိလူတို့၏ အတိုင်းအတာမဟုတ်ဘဲ ဆင်ခြင်နိုင်၏။ မြတ်စွာဘုရားအတိုင်းအတာနှင့် ပကတိလူသားတို့၏ အတိုင်းအတာ ပမာဏကူးရာတွင် ရှေးဆရာစဉ်ဆက်တို့သည် -

ရှင်စောတထွာ၊ မ၊ သုံးထွာ၊ တို့မှာ ထက်ဝက်တိုး -

ဟူသော ဥပဒေကို အသုံးပြုကြမြဲဖြစ်၏။ ဤနည်းဥပဒေသကို အသုံးပြု၍ တွက်ကြည့်သော် -

မြတ်စွာဘုရားတထွာသည် မဇ္ဈိမလူသားအနေဖြင့် သုံးထွာရှိ၏။

တို့မှာထက်ဝက်တိုးဆိုသည့်အတွက် သုံးထွာ၏ထက်ဝက် တထွာခွဲကို တိုးလျှင် လေးထွာခွဲရ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရား တထွာသည် ကျွန်ုပ်တို့ပကတိလူသားလေးထွာခွဲ ရှိလေသည်။

ဗာဟုသည် တထွာခန့်ရှိသည်၊ (ဖော်ပြပြီး)
ဥပခုဗာဟုသည် တထွာ၏တဝက်ခန့် (ဖော်ပြပြီး)

ထို့ကြောင့် လေးထွာခွဲကို ထက်ဝက်ဝက်လျှင် နှစ်ထွာနှင့် ၃ လက်သစ်၊ သို့မဟုတ် တတောင်နှင့်သုံးလက်သစ်သာ ရှိပေမည်။

သို့ဖြစ်၍ ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်သည် မြတ်စွာဘုရား၏အတိုင်းအတာဖြင့် လက်ခြောက်သစ်ခန့်ရှည်၏။ ပကတိ လူတို့၏ အတိုင်းအတာဖြင့်

‘တတောင်နှင့် သုံးလက်သစ်’ခန့်သာ ရှိလေသည်။ ဤကား ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်၏ အရှည်ပမာဏ ဆုံးဖြတ်ချက်တည်း။

ဘုရားရှင်မှတစ်ပါး အခြားမည်သူတစ်ဦးမျှ ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်၏ မြတ်စွာဘုရား၌ အကယ်ကြောင့် ပေါက်ရောက်တည်ရှိပါသနည်းဆိုသော် ပါရမီဖြည့်ဆည်းပူးခဲ့သော ဘဝများစွာ သံသရာကာလပတ်လုံး ဖြစ်လေရာ ဘဝ၌ သစ္စာစကားကိုသာ ပြောဆိုခဲ့သည့်ကုသိုလ်ကြောင့် ယခုလို ထူးထူးခြားခြား နုဖူးဖျား၌ ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်ပေါက်ရောက်တည်ရှိတော်မူခြင်းဖြစ်လေသည်။ မွှေးရှင်တော်ကြောင့် မျက်နှာတော်မှာ ပို၍ ကျက်သရေရှိလေသည်။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံသောအခါတွင် ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်ကို ကောသလတိုင်း သာဝတ္ထိပြည်၌ စေတီတည်၍ ကိုးကွယ်ကြောင်း တထာဂတဥဒါနဒီပနီကျမ်း၌ ဆိုပေသည်။

အမှာ-မြတ်စွာဘုရား၏လက္ခဏာတော်ကြီး ၃၂ ပါး၊ လက္ခဏာတော်ငယ် ၈၀ တို့ကို သုတ်မဟာဝါပါဠိတော် မဟာပဒါနသုတ်၊ သုတ်ပါထိကပါဠိတော်သက္ကဏသုတ် စသော ပါဠိကျမ်းရင်းများ၌ လည်းကောင်း၊ မိုးရွေးဇေတဝန်ဆရာတော်ဘုရား၏ သဒ္ဓန္တစက္ခုဒီပနီ၊ တိပိဋကဓရဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက အရှင်ဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ၏ မဟာဗုဒ္ဓဝင် (ဒုတိယတွဲ) ဆရာနှစ်ဖက်လှ၏ အသင်းပြုပရိတ်ကြီးကျမ်း စသည်တို့၌ လည်းကောင်း အလို့ရှိသတို့ ကြည့်ရှုကြပါကုန်။

အကျိုးကျေးဇူး-

မြတ်စွာဘုရား၏ နုဖူးဖျား၌ ဥဏ္ဍလုံ မွှေးရှင်တော်ပါရှိသည်ကို သိရခြင်းအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ရုပ်ခန္ဓာတော်သည်ပင်လျှင် ပကတိဓူတို့နှင့်မတူ ထူးခြားတော် မူလှကြောင်း၊ နာမ်ခန္ဓာမူကား ကိလေသာအာသဝေါ လုံးဝကင်းစင်တော်မူခြင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ရာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထူးခြားတော်မူလှကြောင်း သိရပေသည်။

ဤသို့သိရသဖြင့် ဘာသာမျိုးခြားလူတပါးတို့က ကျွန်ုပ်တို့၏ မြတ်စွာဘုရားကို လူထဲကလူသာမန်တစ်ဦးမျှအဆင့်သို့ နှိမ်ချပြီး ရေးသားပြောဆိုမှုများသည် အမှန်ရှိသော ဘုရားရှင်၏ဝိသေသလက္ခဏာများနှင့် မကိုက်ညီကြောင်း၊ ထိုသူတို့၏ မသိမိက်မဲ့မှုမျှသာဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ဤသံပေါက်သုံးပုဒ်သည် သတ်ပုံ ဗဟုသုတကိုသာမက ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ အဖိုးတန်လှသော အသိအမြင်ကိုပါ တပါတည်း ပေးစွမ်းနိုင်ပေသည်။

၁၂၆။ နေမိမင်းတဲ့၊ ဓောရန်ဖဲ၊

၀ရဲအောက်ရွာပြည်

စကားပြေကား -

ရန်အပေါင်းကို အောင်မြင်သော နေမိမင်းမြတ်သည် အောက်ပြည် အောက်ရွာဖြစ်သော ၀ရဲ ဘုံများသို့ ဝင်ရောက် ကြည့်ရှုတော်မူလေသည်- ဟူလို့ -။

‘နေမိ’၏ပုဒ်ရင်းကား နိမိ(ပါ)ပြင်၏၊ နိမိ၏အနက်ကား ‘အကွပ်’ တည်း။ လှည်းဘီးတွင် အနားသပ်က အထိန်းအချုပ်အဖြစ်ထည့်ထား သောပစ္စည်းဝတ္ထုကို အကွပ်ဟု ခေါ်၏။ အကွပ်သည် ထောင့်ဘီးတစ်ခု၏ နှုတ်ခမ်းသား အနားပတ်(အနားသတ်)လည်းဖြစ်၏ ဘီးအတွင်း၌ပါရှိ သော အကန့်ပုံတောင်းစသောပစ္စည်း ကိရိယာများကိုလည်း တခုနှင့်တခု ခိုင်မြဲစွာဆက်စပ်စေသည်။

ယင်းနိမိ၌ နိ မှ ဝ(ဣ)သရကို ငြ(ဩ)ပြုပြီး နေမိ ဟူသော ပါဠိ သက် မြန်မာ ဝေါဟာရကို ရပေ၏။ ပြောင်းထုံးပုံစံများမှာ-

- အမိ မှ အမေ
- သီဟပတိ မှ သီဟပတေ့
- ပကံတိ မှ ပကတေ့ (စသည်)

အတိတ်ဝေးစွာ ရှေးအခါက မိထိလာဘုရင် မဃဒေဝမင်းကြီးသည် သူငယ်ဘဝဖြင့် နှစ်ပေါင်းရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ အိမ်ရှေ့မင်းဘဝဖြင့် နှစ်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ ဘုရင်အဖြစ်နှင့် နှစ်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင် စံစားတော်မူရာ မိမိဦးခေါင်း၌ ဆံဖြူတပင် အလံစိုက်လာသည်နှင့် သံဝေဂယူ၍ ထီးနန်းစည်းစိမ်စွန့်ပြီး တောထွက် ရဟန်းပြုလေသည်။ ရဟန်းဘဝဖြင့် နှစ်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

နေပြီ။ တရားအားထုတ်မှုကြောင့် စျာန်အဘိညာဉ်များကို ရသောကြောင့် သေလွန်သောအခါ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်လေသည်။

ထိုမဃဒေဝမင်းဆက်သည် ထိုနည်းတူ ရဟန်းပြုကြ၍ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ချည်း လားခဲ့ကြလေသည်။ မင်းဆက်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင် ပြည့်ရန် နှစ်ဦးအလိုသို့ ရောက်လာသောအခါ ပထမ မဃဒေဝဗြဟ္မာကြီးက မိမိမျိုးဆက်ကို ဆင်ခြင်ကြည့်လေသည်။ နောက်နောက် ဘုရင်တို့သည် ရဟန်းပြုကြတော့မည်မဟုတ်၊ ရဟန်းပြုသော ဘုရင်မျိုးဆက် ပြတ်တော့မည်ကိုသာ မြင်လေသည်။

ထိုအခါ မဃဒေဝဗြဟ္မာကြီးသည် မိမိစတင်ခဲ့သော ‘ပဗ္ဗဇ္ဇဝံသ’ခေါ် နိက္ခမ မင်းဆက်ကို မိမိကိုယ်တိုင် ပြန်လည်ဆက်စပ်ပြီး နှုတ်ခမ်းသတ်လိုသောကြောင့် မိထိလာဘုရင်၏ မိဖုရားကြီးဝမ်း၌ ဝင်စားလေသည်။ သားတော်ဖွားမြောက်၍ အမည်မှည့်အံ့သောနေ့သို့ ရောက်သောအခါ နိမိတ်ကြားပုဏ္ဏားတစ်တို့၏ လျှောက်တင်ချက်အရ မျိုးဆက်ကိုပြန်လည် ဆက်စပ်အနားကွပ်သူ ဟူသော အဓိပ္ပာယ်အရ ‘နိမိကုမာရ’ဟု မှည့်ခေါ်စေလေသည်။

လှည်းဘီးအကွပ်ကို ဟောသော ‘နိမိ’ဟူသော ဝေါဟာရကို မင်းသား၌ မှည့်ခေါ်လိုက်သောကြောင့် ဥပစာသဒ္ဒါ (သဒိသုပစာသဒ္ဒါ) ဖြစ်သွားလေသည်။ အကွပ်သည်လည်း လှည်းဘီးတခုလုံးကို နှုတ်ခမ်းသတ်သည်။ ဤမင်းသားသည်လည်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော နိက္ခမ မင်းဆက်ကို စခဲ့ပြီး ယခုရှစ်သောင်းလေးထောင်ပြည့်အောင် ပြန်လည် ဆက်စပ် နှုတ်ခမ်းသတ်သည်။ ဤသို့ ဂုဏတစိတ်တုညီမှု ရှိသောကြောင့် တင်စား၍ မင်းသားအား နိမိမင်းသားဟုခေါ်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

စောရန်ဖဲ့ ၌ စော ကား ပေါရာဏစကား၊ အထွတ်အမြတ် အနက်၊ မင်းဟူသော အနက်ကိုဆောင်၏။

‘ဖဲ့’ သည် ဖယ်၊ ဖဲ့၊ ဖဲ့ ဟူသော စကား မိသားစုဝင်ဖြစ်၏။ ရန် အန္တရာယ်များကို ဖယ်ခွါခြင်း၊ ဘေးရန်လွတ်ကင်းအောင် ဖဲ့ကြည့်ခြင်း၊

ထုထည်ကြီးမားသောရန်တို့ကို ဖဲ့ချွေခြင်းဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်များ စွာပါရှိသည်။

‘ငရဲ’ဟူရာ၌ ငရဲကိုပင် အဲကရန်ကိုက်အောင် အောက်မြစ်ထည့်သွင်း စပ်ဆိုခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ (.)သည် ၏ မှုကျန်သော သင်္ကေတမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ‘ငရဲ၏’ဟု အနက်မယူရချေ။ ‘ငရဲ’ရင်းမြစ်စကားမှာ နိရယ (ပါ)ဖြစ်၏။ နိရယ မှ နိရယ်၊ နိရဲ၊ ငရဲ ဟုပြောင်းလဲသည်။ ချမ်းသာ ကင်းသောဘုံ ဟုလိုသည်။ အကျယ်ကို ‘သံတအယ်အယ်’ ဟူသော သံပေါက်၏ အဖြေ၌ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏။

‘အောက်ရွာပြည်’ဟုဆိုခြင်းသည် ငရဲကြီးရှစ်ထပ်သည် လူ့ ဘုံအောက် ယူဇနာ တသောင်းငါးထောင်စီ ခြားလျက် အဆင့်ဆင့်တည် ရှိသည်။ သို့အတွက် ‘အောက်’ဟူသော စကားကို သုံးခြင်းဖြစ်သည်။ တနည်း အားဖြင့် လူတို့၏ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံအလိုက်ဖြစ်ထိုက်သော ဘုံတို့ မှာ စုစုပေါင်း ၃၁ ဘုံရှိသည်ဖြစ်ရာ အပါယ်လေးဘုံသည် အကုသိုလ် ကံကြောင့် ဖြစ်ရသောဘုံဖြစ်၍ အောက်တန်းကျသည်။ လူ့ဘုံ၊ နတ် ခြောက်ဘုံတို့မှာကား ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်ရပြီး ဗြဟ္မာ့ဘုံနှစ်ဆယ်သည် မြတ်သော မဟာဂုဏ် ကုသိုလ်ကြောင့် ဖြစ်ရသဖြင့် အထက်တန်းကျသည်။ ဤသို့ အခြေခံအားဖြင့်လည်း အောက်အထက်ခွဲခြားနိုင်ရာသည်။

နေမိမင်းအကြောင်းသည် ငါးရာ့ငါးဆယ်နိပါတ် မဟာနိပါတ်ဇာတ် အမှတ်(၄)၌ ပါရှိ၏။ မဟာနိပါတ် ဟူသည် တေ၊ ဇ၊ သု၊ နေ၊ မ၊ ဘူ၊ စန်၊ နာ၊ ဝိ၊ ဝေ၊ ဟူသည့်အတိုင်း တေမိဇာတ် (မူလပက္ခဇာတ်ဟု လည်း ခေါ်သည်)၊ မဟာဇနကဇာတ်၊ သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်၊ နိမိဇာတ်၊ မဟောသဓာဇာတ်၊ ဘူရိဒတ်ဇာတ်၊ စန္ဒကုမာရဇာတ်၊ နာရဒဇာတ်၊ ဝိဓုရဇာတ်၊ ဝေဿန္တရာဇာတ် ဟူသောဇာတ်တော်ကြီး ဆယ်ဘုံကို စုပေါင်းမှတ်တမ်းတင်ထားသော နိပါတ်ဖြစ်လေသည်။ ဇာတ်အဋ္ဌကထာ ဆဋ္ဌမအုပ်နှင့်သတ္တမအုပ်၌ ပါရှိပေ၏။

နေမိဇာတ်လမ်း အကျဉ်းချုပ်မှာ ဘုရားအလောင်း နေမိမင်းကြီး သည် ထူးထူးကဲကဲ အလှူပေးသည်။ သီတင်းသီလ ဆောက်တည်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

တိုင်းသားပြည်သူတို့အားလည်း ဒါန သီလ ကြီးစားအားထုတ် ပြုလုပ်
 စေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပြည်သူအများ သေလွန်ကြသောအခါ နတ်ပြည်သို့
 ရောက်ကြရသည်။ ထိုနတ်တို့သည် နေမိမင်းကြီး၏ လမ်းစဉ်မှန်အရ
 လိုက်နာကျင့်သုံးကြ၍ ယုံလုံ ချမ်းသာသုခ ရရှိကြသောကြောင့် မင်း
 ကြီး၏ ကျေးဇူးကြီးမားလှကြောင်း နတ်ဘောင် စည်းဝေးများ၌ ချီး
 ကျူး ပြောဆိုကြကုန်၏။ ထိုနတ်များသည် နေမိမင်းမြတ်ကို ဖူးမြင်ရန်
 အလို့ငှာ နတ်ပြည်သို့ ပင့်ဆောင်ပေးပါမည့်အကြောင်း သိကြားမင်း
 အား တိုက်တွန်းကြလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ သိကြားမင်းက မှာတလီ
 နတ်သားကို စေလွှတ်ပြီး နေမိမင်းအား တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့
 ပင့်ခေါ်စေလေသည်။

နေမိမင်းသည် နတ်ရထားဖြင့် လိုက်ပါတော်မူစဉ် ငရဲဘုံများသို့
 ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုတော်မူသည်။ အကုသိုလ် ဒုစရိုက်များကို မဆင်မခြင်
 ပြုလုပ်ခဲ့ကြသူတို့ ငရဲ၌ ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ဒုက္ခကြီးစွာ ခံစားနေကြရ
 သည်ကို ကိုယ်တွေ့မျက်မြင်လေ့လာလေသည်။ ငရဲခရီးပြီးဆုံးမှ နတ်ပြည်
 သို့ ခရီးဆက်လေသည်။

တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ရောက်သောအခါ သိကြားမင်းနှင့်တကွ
 နတ်အများအား ဖ.ရားဟော ကြားပြီး အပူဇော်ခံယူသည်။ ထို့နောက်
 လူ့ပြည်သို့ ပြန်ကြွတော်မူပြီး ဦးခေါင်း၌ ဆံပင်ဖြူတပင် ပေါက်ရောက်
 လေသည်နှင့် ထီးနန်းစည်းစိမ်စွန့်ပြီး တေးထွက် ရဟန်းပြုလေသည်။
 သေလွန်သောအခါ ဗြဟ္မာပြည်သို့ လားလေ၏။

ဤ နေမိမိဇာတ်သည် အကုသိုလ်ကံ၏ အပြစ်နှင့် ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုး
 ကို ပြက်ပြက်ထင်ထင် သိမြင်စေသဖြင့် ကံကိုလက်ခံယုံကြည်သော ဗုဒ္ဓ
 ဘာသာတို့လောက၌ လွန်စွာအရေးပါလှ၏။ ထို့ကြောင့်လည်း မြန်မာ
 စာပေဖခင်ကြီးတို့သည် ဤ နေမိဇာတ်တော်ကို အတတ်ကလေး လက်
 တွေ့ကြကုန်သည်။

အင်းဝလေတော်၌ ရှင်အဂ္ဂသမာဓိသည် ဤနေမိမင်းတံလမ်းကို နှစ်ကဏ္ဍ
'ခွဲပြီး' နေမိငရဲခန်းပျိုနှင့် နေမိဘုံခန်းပျို ဟူ၍ ပျိုကြီးနှစ်ဆောင် ရေး
သားပြုစုခဲ့လေသည်။

နေမိငရဲခန်းပျိုကြီးကို အခန်းကြီး (၁၅)ခန်း ခွဲခြား၍ ရေးသား
တော်မူသည်။ အခန်း (၁၅)ခန်းတို့မှာ ငေတ္တရဏီငရဲခန်း၊ သုနခငရဲ
ခန်း၊ သဇေးတိဘူတငရဲခန်း၊ အင်္ဂါရကာသု ငရဲခန်း၊ လောဟကုမ္ဘီ
ငရဲခန်း၊ လုဇ္ဇသိရငရဲခန်း၊ ဘုသနဇီငရဲခန်း၊ သတ္တိတုဒန ငရဲခန်း၊ မံသ
ကောဋ္ဌနငရဲခန်း၊ မုတ္တကရီသဘက္ခငရဲခန်း၊ လောဟိတ ပုဗ္ဗကဘက္ခငရဲ
ခန်း၊ ငက္ခိသသတငရဲခန်း၊ သဗ္ဗရိဘိန္ဒုဂတ္တငရဲခန်း၊ အင်္ဂသိရငရဲခန်း၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပစ္စနက အပိပတ္တဒုက္ခငရဲခန်းတို့ပေတည်း။

ငရဲဒုက္ခများကို သရုပ်ဖော်ရာတွင် ကောင်းအသုံးအနှုန်းထိရောက်ပြီး
အလင်္ကာ ဂုဏ်မြောက်လှသဖြင့် ဖတ်ရှုကြားနားရသူတို့အနေဖြင့် ရသစွဲငြိ
ဘဝင်ထိ၍ မချိုစိတ်နှမ်း ကျောချမ်း ထိတ်လန့်ကြရကုန်သည်။ အကုသိုလ်
ဒုစရိုက်မှုကို မပြုဝံလော့က်အောင် သံဝေဂဉာဏ်ရကြလေသည်။

တဖန် နတ်ပြည်ခရီးလမ်း၌တွေ့ရသော နတ်သား နတ်သမီး ဗိမာန်
ရှင်တို့၏ သုခစည်းပိမ်ကို သရုပ်ထုတ်ဆောင်၍ ကုသိုလ်ကံ၏ ကောင်း
ကျိုး ချမ်းသာကို 'နေမိဘုံခန်းပျို'ဖြင့် ဖော်ပြပြန်သည်။ ကောင်းကင်
ဘုံဗိမာန်များကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင် မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်လှဘနန်း အဆန်း
တကြယ် အသွယ်သွယ် အလှယ်လှယ်ဖွဲ့သီတတ်လှသဖြင့် မစားရဝကမန်း
ရွှင်လန်း ချမ်းမြေ့ သဘောတွေ့ကြရလေသည်။

ရှေး သူဟောင်းတို့ကမူ ငရဲဒုက္ခကြီးသည်ကား မှန်ပါ၏။ နတ်ရွာ
သည် စိတ်ချမ်းငြိမ်သည်လည်း မှန်ပါ၏။ သို့သော် ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ
လက်စွမ်းပြလွန်းသည်ဟု ယူဆကြဟန်တူ၏။ တို့ကြောင့်ပင် 'ငရဲခန်း
လည်း ချောက်လွန်းသည်။ ဘုံခန်းလည်း မြောက်လွန်းသည်' ဟူ၍
ဥဒါန်းစဉ်ဆက် ပြောပရစ်စရာ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ကုန်းဘောင်ခေတ်၌ မင်းဘူး ဦးဩဘုရား ဆရာတော်သည် နေမိ
ဇာတ်တော်ကြီးဝတ္ထုကို မြန်မာစကားပြေဖြင့် ရေးသားတော်မူ၏။
စံနမူနာပြုရသော စကားပြေကျမ်းကောင်း တဆူပင် ဖြစ်လာပေ၏။

ကမ်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းသည်လည်း နေမိရကန်ကို ရေးသား
လေသည်။ နေမိရကန်မူကား ဘုံခန်းကိုသာ အဓိကထား၏။ စာပေ
အဆင့်အတန်းဘက်က သာမန်မျှသာရှိ၏။ အခြားသော စာငယ်များ၌
လည်း အလျဉ်းသင့်သလို နေမိဇာတ်ပါ အခွက်အလက်များကို ဖော်ပြ
တတ်ကြလေသည်။

အကျိုး ကျေးဇူး-

ဤ သံပေါက်ကို လေ့လာသူတို့သည် လှူလေးက၌ သက်တမ်း
ရှစ်သောင်းလေးထောင် လေးပြန် ရှည်သော ဧတိကလမ်း မျိုး ဋီဘူး
ကြောင်းနှင့် သူသား တဦးအနေဖြင့် ဘဝမပြောင်းပဲ ငရဲပြည်၊ နတ်
ပြည်များသို့ အရှင်လတ်လတ်ရောက်ဘူးကြောင်း ဆန်းကြယ်သော ဗဟု
သုတကို ရရှိပေသည်။

ထို့ပြင် မိမိတို့ပြုလုပ်သော ကံသာလျှင် မိမိတို့ကို စီရင်သည်။ ကံသာ
ကိုယ်ပိုင် ဖြစ်သည်ဟူသော (ကမ္မသကတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ) အသိဉာဏ်၏
ကျက်က်စားရာဖြစ်သော ငရဲအကြောင်းကို ကြားသိရသဖြင့် အမြင်မှန်
ရရှိရေး အကျိုးပြုပေသည်။ လူမှုစရိုက်များကိုလည်း ဆင်ခြင်နိုင်ရန်
သတိရစေပေသည်။

၁၂၈။ သရဏဂုံ၊ ကိုယ်လုံးထုံ၊

အာရုံငြိမ်းဆေးလေး

ဤသံပေါက်သည် ဂုံ၊ ထုံ၊ ရုံ ဟူသော သေးသေးတင် ဥပုကာရန် သုံးစုဒါ၏သတ်ပုံမှန်ကို ဖော်ပြသည်။

သံပေါက်၏ပိဏ္ဏတ္ထ အနက်ကား-ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာရတနာတော် မြတ်သုံးပါး တည်ဟူသော အာရုံသည် နှစ်သက်ဖွယ်လည်းဖြစ်သည်။ ငြိမ်လည်းငြိမ်သက်သည်။ ထိုရတနာမြတ်သုံးပါးကိုအာရုံပြုလျက် ကြည်နူး နှစ်သက်သောစိတ်ဖြင့် မိမိတကိုယ်လုံးကို ထုံစိမ်ထားအပ်ပေသည်-ဟူလို။

‘သရဏဂုံ’သည် သရဏ+ဂမန ပုဒ်ရင်းဖြစ်၏။ ဂမန မှ ဂုံ သို့ပြောင်း ပြီး သရဏဂုံ ဟူသော ပါဠိသက်ဝေဟာရဖြစ်လာ၏။ ဤတွင် ဂ ဌ ရှိသော အ ကို ဥပြု၊ မကိုတံခွန်လွှား၊ အဆုံး န ကို ချေဖျက်သည်။

နိဂမ မှ နိဂုမ်၊ နိဂုံ၊ နိဂုံး
အဓိကရဏ မှ အဓိကရုဏ်၊ အဓိကရုဏ်း
အာရမ္မဏ မှ အာရုမ်၊ အာရုံ

‘အာရုံ’သည် အာရမ္မဏ ရင်းမြစ်ဖြစ်၏။ စိတ်စေတသိက်တရားတို့၏ မွေ့လျော်ရာဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ စိတ်စေတသိက်တရားတို့ ဖြစ်လာစေရန် အကြောင်းတရားဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း အဆင်း အသံ အနံ့ အရသာ အတွေ့သဘော ဤခြောက်ရပ်ကို အာရုံဟုခေါ် သည်။ (ဋီကာကျော် ပကိဏ်းပိုင်းအဖွင့်)။

အာရမ္မဏ အပြင် အာလုမ္မဏ လည်း ပါဠိ ရှိ၏။ ဤပါဠိအရဆိုသော် မစွမ်းမသန်သူများသည် တုတ် တောင်ဝှေး စသည်တို့ကို ဆွဲမှီအားပြု၍ ထကြရသကဲ့သို့ စိတ်စေတသိက်တို့က တွဲမှီအားပြုရာ ဖြစ်သောကြောင့်

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

အာလမ္မဏ မည်၏ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ ဤအာလမ္မဏ အရ အာလုံ ဟူကား မြန်မာမှုမပြုခဲ့ကြပေ။

အာရုံနှင့်ဆင်တူသော ဝေါဟာရတလုံးမှာ အရုဏ်ဖြစ်၏။ ရင်းမြစ် ကား ‘အရုဏ’တည်း။ နေထွက်စ အနီရောင်နုကို ‘အရုဏ’က ဟော သည်။ အရုဏကို ပါဠိသက်မြန်မာဝေါဟာရပြောင်းယူသောအခါ အဆုံး ‘ဏ’၌ တံခွန်တင်၍ အရုဏ် ဟုသုံးဖြစ်လေ၏။ သို့သော် အရပ်သာတို့က အာရုဏ်တက်သည် စသည်ဖြင့် ပြောဆိုသုံးနှုန်းကြ၏။ ဤအသံထွက်ကို လိုက်ပြီး အာရုဏ် ဟု အချို့ မှားယွင်းစွာစလုံးပေါင်းမိတတ်ကြသည်။ သတိရှိရန်အချက်တည်း။

‘ငြိမ်’ကား ဤ၌ နှစ်သက်ခြင်းသဘောကို ယူရာသည်။

‘ငြိမ်၏’ဟူသည်ကား တပ်မက်သဒယာသော နှလုံး၏စိမ့်ခြင်း နှစ်သက် ခြင်းသဘောကိုယူသင့်၏။ (ဝေါ-နီ)

‘ဆေးလေး’ကား ပေါရာဏတည်း။ လေးလံခြင်း၊ ဖင့်နိုးခြင်း၊ ကြာမြင့်ခြင်း၊ ငြိမ်သက်ခြင်းအနက်ရှိရာတွင် ဤ၌ ငြိမ်သက်ခြင်း အနက် ယူရာသည်။

သရဏဂုံသည် ဗုဒ္ဓဘာသာတို့အတွက် အခြေခံအကျဆုံး အရေးကြီး ဆုံး သိက္ခာရဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သာမညဖလသုတ် အဋ္ဌကထာကြီး၌ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသ ဖွင့်ပြထားသည့်အတိုင်း ဤ၌ အနှစ်ချုပ်၍ ဖော် ပြပါအံ့။

သရဏဂုံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါမေးခွန်းခနစ်ရပ်ကို ဖြေဆိုရှင်းလင်း ရာ၏။

- ‘သရဏ’ ဟူသည် အဘယ်နည်း၊
- သရဏဂုံ ဟူသည် အဘယ်နည်း၊
- သရဏဂုံ မည်သို့တည်သနည်း၊
- သရဏဂုံ၏ အမျိုးအစားမည်မျှရှိသနည်း၊
- သရဏဂုံ၏ အကျိုးတရားကား အဘယ်နည်း၊

မည်သို့ပြုလျှင် သရဏဂုံညစ်နှမ်းသနည်း။

မည်သို့ပြုလျှင် သရဏဂုံပျက်သနည်း။

သရဏ ဟူသည် အဘယ်နည်း

သရဏဟူသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၊ ထိုမြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်နှင့် ထိုမြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သား သံဃာတော်ဟူသော ကိုးကွယ်ရာ ရတနာသုံးရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ သရဏ သဒ္ဓါသည် ဖျက်ဆီးခြင်း ဖျက်ဆီးခြင်းဒေနက်ရှိသည်။

ရတနာမြတ်သုံးပါးသည် မိမိအား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူ၏ ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၊ စိတ်ဆင်းရဲမှု၊ စိတ်ညစ်နှမ်းမှု၊ ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့မှုနှင့် အပါယ်လေးပါး ဘေး၊ သံသရာဝဋ်ဘေးတို့ကို မခံစားရအောင် မပြုစေပေါ်ရအောင် ဖျက်ဆီးပေးတတ်သောကြောင့် သရဏ မည်လေသည်။

တနည်းဆိုရသော် မြတ်စွာဘုရားသည် မိမိကိုဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သူအား အကျိုးစီးပွားဖြစ်ထွန်းစေခြင်း၊ အကျိုးမဲ့ မဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ဘေးရန်ကို ဆည်းကပ်ပေးတတ်၏။ ထို့ကြောင့် သရဏ မည်ပေသည်။

တရားတော်သည် မိမိကိုကျင့်သုံးခံယူသူအား ဘဝဒုက္ခအပေါင်းမှ သက်သာရာရစေခြင်း၊ ဘဝသံသရာခရီးခဲမှ ထွက်မြောက်စေခြင်းဖြင့် ဘေးဆီးရန်ကာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သရဏမည်ပေသည်။

သရဏဂုံ ဟူသည် အဘယ်နည်း

သရဏဂုံ ဟူသည် သဘာဝတရားကိုယ်အားဖြင့် ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူ၏ စိတ်အနေအထားပင်ဖြစ်၏။ ရတနာသုံးပါးကို ကြည်ညိုသော စိတ်၊ အလေးဂရုပြုသောစိတ်၊ ကိုင်းညွတ်သောစိတ်ကို သရဏဂုံ ဟု ခေါ်ရ၏။ ထိုသို့ ရတနာသုံးပါးကို ကြည်ညိုသောစိတ်သည် လောဘ

ဒေါသ စသော စိတ်၏ညစ်ညူးမှုများကို ကင်းစေသည်။ ကောင်းမြတ်သောစိတ်ဖြစ်ပေသည်။

သရဏဂုံ မည်သို့တည်သနည်း

ဆိုခဲ့ပြီးသော ရတနာသုံးပါးအပေါ် ကြည်ညိုလေးမြတ် ကိုင်းညွတ်သောစိတ်ရှိသူအား သရဏဂုံတည်ပေသည်။ ဘုရား တရား သံဃာရတနာ မြတ်သုံးပါးသည် ငါ၏ရတနာတို့ပေတည်း။ ငါ၏ဆင်းရဲကို ပယ်ဖျောက်ပြီး ငါ့အားချမ်းသာသို့ ရောက်စေမည့်အရာတည်း။ ငါသည် ဤရတနာ မြတ်သုံးပါး၌သာလည်းလျောင်းရာပြုပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော စိတ်ထားမျိုး ခိုင်မြဲစွာထားရှိသည့် သရဏဂုံတည်လေသည်။

သရဏဂုံ၏အမျိုးအစား မည်မျှရှိသနည်း

သရဏဂုံသည် လောကုတ္တရာသရဏဂုံ လောကီသရဏဂုံ ဟူ၍ အဓိကအားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိ၏။

လောကုတ္တရာ သရဏဂုံဟူသည်ကား သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်ကြသူတို့အား မဂ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်သောခဏ၌ နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုပြီး ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းသည် လောကုတ္တရာ သရဏဂုံဖြစ်လေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သရဏဂုံစိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော တရားမှာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ စသော ကိလေသာဖြစ်သည်။ ကိလေသာကိုပယ်လိုက်သောအခါ သရဏဂုံ မပျက်စီးနိုင်တော့ချေ။ ဤသို့ မပျက်စီးနိုင်တော့သော အခြေအနေသည် လောကကို လွန်မြောက်သော အခြေအနေဖြစ်သည်။ လောကုတ္တရာဟူသည် လောကကို လွန်မြောက်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရလေသည်။ အရိယာ သရဏဂုံပေတည်း။

လောကီသရဏဂုံကား-ပုထုဇဉ်သရဏဂုံ ဖြစ်ပေ၏။ ဘုရားဂုဏ်တော်၊ တရားဂုဏ်တော်၊ သံဃာဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြုပြီး သရဏဂုံစိတ်ကို ညစ်ညူးစေတတ်သည့် ကိလေသာများကို ယာယီပယ်ခွါ ထားလိုက်နိုင်သောအခါ

လောကီသရဏဂုံနှင့် ပြည်စုံသည်ဟု ဆိုရ၏။ သရဏဂုံတည်သူသည် ဘုရား တရား သံဃာအပေါ်၌ သက်ဝင်ယုံကြည်မှု ရှိလေသည်။

ဤသို့သရဏဂုံတည်သူသည် မှန်ကန်သောအမြင် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)လည်း ရှိသည်။ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ စသော ကောင်းမှုတည်ရာ အရာတို့၌ ဖြောင့်မှန်သော အယူဝါဒလည်းရှိပေသည်။

ဤလောကီ သရဏဂုံသည် သရဏဂုံဆောက်တည်သူတို့၏ ဆောက်တည် ပုံဆောက်တည်နည်း အပြုအမူကိုလိုက်၍ လေးမျိုးလေးစား ရှိပေသည်။

၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ အတ္တသန္နိယျာတနသရဏဂုံ = ကိုယ် အပ်နှင်း သရဏဂုံ
- ၂။ တပုရာ ယနသရဏဂုံ = လည်းလျောင်းပြု သရဏဂုံ
- ၃။ သိဿဘာဝုပဂမနသရဏဂုံ = တပည့်ခံသရဏဂုံ
- ၄။ ပါဏိပါတသရဏဂုံ = လက်ချ သရဏဂုံ (သက်စွန့် သရဏဂုံလည်းဟူပေ)

တို့ဖြစ်ကြ၏။

ကိုယ်အပ်နှင်း သရဏဂုံဟူသည် ယနေ့ကိုအစပြု၍ တပည့်တော်သည် မိမိကိုယ်ကို ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ ရတနာမြတ်သုံးပါးအား ဆောင်နှင်း ပါ၏။ တပည့်တော်၏ကိုယ်ကို ရတနာသုံးပါးအတွက် စွန့်ပါ၏ဟူ၍ ဆိုပြီး စိတ်ပါလက်ပါ မိမိကိုယ်ကို ရတနာသုံးပါးအား အပ်နှင်း ခြင်းတည်း။

လည်းလျောင်းပြု သရဏဂုံဟူသည် ယနေ့ကိုအစပြု၍ တပည့်တော်သည် ဗုဒ္ဓဘုရားအားသာ ကိုးကွယ် လည်းလျောင်းရာ ရှိသူဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓတရား တော်အားသာ ကိုးကွယ်လည်းလျောင်းသူဖြစ် သည်။ ဗုဒ္ဓဘုရား၏ တပည့် သံဃာတော်အားသာ ကိုးကွယ်လည်းလျောင်းသူ ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့

အမှတ်ထားတော်မူကြပါ။ ဝါ၊ အသိအမှတ် ပြုတော်မူကြပါဟုဆို၍၊ ရတနာသုံးပါးသို့ ကိုင်းညွတ်ကိုးကွယ်ခြင်းတည်း။

တပည့်ခံသရဏဂုံဟူသည် ယနေ့ကို အစပြု၍ အကျွန်ုပ်သည် ဗုဒ္ဓဘုရား၏ တပည့်ရင်း၊ တရားတော်၏တပည့်ရင်း၊ သံဃာတော်၏တပည့်ရင်းဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ် ပြုတော်မူကြပါဘုရား ဟူ၍ လျှောက်ထားပြီး တပည့်ခံယူခြင်းတည်း။

လက်ချ သရဏဂုံ ဟူသည် ယနေ့ကို အစပြု၍ အကျွန်ုပ်သည် ဘုရားတရား သံဃာ ဤရတနာမြတ်သုံးပါးအားသာ ရှိခိုးခြင်း၊ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း၊ လက်အုပ်ချီခြင်း၊ အရိုအသပြုခြင်းအမှုကို ပြုပါသည်။ အခြားမည်သည့်ဘာသာဝါဒ မည်သည့်ဘာသာရေး ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမျှ အမြတ်တနိုး ရှိခိုးခြင်း စသည်ကို မပြုပါ။ ဤကဲ့သို့ အကျွန်ုပ်အပေါ် အသိအမှတ်ပြုတော်မူပါ။ ဤသို့ လျှောက်ထားပြီး ဘုရား တရား သံဃာအပေါ် အလွန်အလွန် ရိုသေမြတ်နိုးသမှု ပြုခြင်းတည်း။

ဤကဲ့သို့ ကိုယ်အပ်နှင်းခြင်း၊ လည်းလျောင်းပြုခြင်း၊ တပည့်ခံခြင်း၊ လက်ချခြင်းဟူသော အခြင်းအရာတရပ်ရပ်ဖြင့် ဆောက်တည်ပါလျှင် ဆောက်တည်သည့် သရဏဂုံတည်ပေသည်။ ‘သရဏဂုံတည်သည်’ ဟုဆိုတိုင်း ရတနာသုံးပါးကို ကိုင်းညွတ်ယုံကြည်သော ကုသိုလ်စိတ်သည်သည်ဟူ၍ သတိရပါ။

တနည်းအားဖြင့် ဤလောကီ သရဏဂုံလေးပါး ဆောက်တည်ပုံ အကျယ်ကို ဆက်သက်ပြဆိုပါဦးအံ့။

အတ္တသန္နိယျာတန = ကိုယ်အပ်နှင်းသရဏဂုံ

တစုံတယောက်သောသူသည် ကျွန်ုပ်၏ကိုယ်ကို မြတ်စွာဘုရားအား စွန့်ပါ၏။ တရားတော်၊ သံဃာတော်အား စွန့်ပါ၏။ သို့မဟုတ် ကျွန်ုပ်၏ အသက်ကိုစွန့်ပါ၏။ သို့မဟုတ် ကျွန်ုပ်၏ ကိုယ်ကို စွန့်ပြီးပါပြီ။ ကျွန်ုပ်၏ အသက်ကို စွန့်ခဲ့ပါပြီ။ သို့မဟုတ် အသက်ဆုံးသည်အထိ ဘုရား တရား

သံဃာ ရတနာမြတ်သုံးပါးကို ဆည်းကပ်ပါ၏။ သို့မဟုတ် မြတ်စွာဘုရားသည် ကျွန်ုပ်၏ ကိုးကွယ်ရာပါတည်း၊ မှီခိုရာပါတည်း၊ ဤကဲ့သို့ ပြောဆို၍ သရဏဂုံခံယူလျှင် ထိုသို့ သရဏဂုံတည်ပေသည်။ ဤသရဏဂုံမျိုးကို ကိုယ်အပ်နှင်း သရဏဂုံဟုခေါ်သည်။

ဤအဋ္ဌကထာလာ စကားရပ်ကို အခြေတည်၍ မကာရလောပအကျော် ခင်ကြီးဖျော်စသော ရှေးဆရာများက သရဏဂုံ ၃၀၊ သရဏဂုံ ၆၀၊ သရဏဂုံ ၉၀-ဟု ခွဲထွင်ပွားများစေခဲ့ကြသည်။ ဇာတိ၊ ဘောဂ၊ ဇီဝိတ၊ ယာဝဇီဝ၊ မရဏ၊ အရဟတ္တ၊ နိဗ္ဗာန် ဟူ၍ အခြေခံအချက်ကို ခုနစ်ရပ် ထားပြီး စကားအသုံးအနှုန်းတမျိုးစီ သုံးစေပြီး သရဏဂုံကို ပွားများကြလေသည်။

သရဏဂုံ ၃၀

၁။ ဇာတိပရိယန္တိကံ အဟံ	ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ (ပရိယန္တိကံ=ဆုံးသည်အထိ။)
၂။	ဓမ္မံ
၃။	သံဃံ
၄။ ဘောဂ ပရိယန္တိကံ	ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။
၅။	ဓမ္မံ
၆။	သံဃံ
၇။ ဇီဝိတ ပရိယန္တိကံ	ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။
၈။	ဓမ္မံ
၉။	သံဃံ
၁၀။ ယာဝဇီဝံ	ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ (ယာဝဇီဝံ- အသက် ဆုံးသည်အထိ)။
၁၁။	ဓမ္မံ
၁၂။	သံဃံ

၃၇၀ နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ။

၁၃။ ယာဝ မရဏကာလံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ (ယာဝ မရဏကာလံ = သေသ ညဉ့် ကာလ အထိ)။

၁၄။ မေ့

၁၅။ သံဃံ

၁၆။ မရဏပရိယန္တိကံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ (မရဏ ပရိယန္တိကံ = သေ သည် အဆုံးအထိ)။

၁၇။ ဓမ္မံ

၁၈။ သံဃံ

၁၉။ ယာဝ အရဟတ္တံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ (ယာဝ အရဟတ္တံ = အရဟတ္တဖိုလ် ရသည်အထိ)။

၂၀။ ဓမ္မံ

၂၁။ သံဃံ

၂၂။ အရဟတ္တ ပရိယောသာနကာလံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ (အရဟတ္တ ဖိုလ်ကိုရ၍ ဘဝဆုံးသည် အထိ)။

၂၃။ ဓမ္မံ

၂၄။ သံဃံ

၂၅။ ယာဝ နိဗ္ဗာနကာလံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ (နိဗ္ဗာန် ရောက်သည့်ဘဝ တိုင် အောင်)

၂၆။ ဓမ္မံ

၂၇။ သံဃံ

၂၈။ နိဗ္ဗာနကာလ ပရိယန္တိ

ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ (ပရိနိဗ္ဗာန်
ဝင်စံသည့်တိုင်အောင်)

၂၉။

ဓမ္မံ

၃၀။

သံဃံ

(အဟံ၊ ကျွန်ုပ်သည်။ ဇာတိ ပရိယန္တိကံ၊ ဘဝဇာတ်ဆုံးသည်အထိ။
ဗုဒ္ဓံ၊ မြတ်စွာဘုရားကို။ သရဏံ၊ ကိုးကွယ်ရာဟူ၍။ ဂစ္ဆာမိ၊ ဆည်းကပ်
ပါ၏။ - စသည် အနက်ပေးပါ။)

ဖော်ပြပါ သရဏဂုံ ၃၀ ကို ဒုတိယမို့၊ တတိယမို့ ထည့်ဆိုလျှင်
သရဏဂုံ ၉၀ ဖြစ်လာပေသည်။ ဤသရဏဂုံများသည် အတ္တသန္နိယျာ
တန သရဏဂုံ အမျိုးအစားများပင်ဖြစ်ကြသည်။

တပုရုယန-လည်းလျောင်းပြု သရဏဂုံ

အာဠဝကဘိလူးကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်လာပြီးနောက် ဗုဒ္ဓဘုရား
နှင့် ဗုဒ္ဓတရားကို ဦးညွတ်သင်း တရွာမှတရွာ၊ တနိုင်ငံမှ တနိုင်ငံသို့
လှည့်လည်၍ ဘုရားစစ် ဘုရားမှန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကောင်းသောတရား
ဖြစ်ကြောင်း၊ ကြွေးကြော်ခဲ့သည်။ ဤသို့သော အပြုအမူမျိုးသည်
လည်းလျောင်းပြု သရဏဂုံမျိုးတွင် ပါဝင်သည်။

သိဿဘာဝုပဂမန=တပည့်ခံ သရဏဂုံ

ရှင်မဟာကဿပအလောင်း ပိပ္ပလိလူလင်သည် မြတ်စွာဘုရားကို ရည်
စူး၍ ရဟန်းပြုပြီး မြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမြင်လိုလှ၍ ဘုရားရှာခဲ့ပါသည်။
ဤအပြုအမူမျိုးသည် တပည့်ခံသရဏဂုံ မြောက်လေသည်။

ဗြဟ္မာယု အမည်ရှိသော ပါမောက္ခပုဏ္ဏားဆရာကြီးသည် နေမိတ္တက
ကျမ်း၊ မဟာပုရိသ လက္ခဏာကျမ်းလာ အဆိုအမိန့်များဖြင့် ခုနစ်လ
တိုင်တိုင် ဘုရားရှင်ကို လေ့လာပြီးနောက် နောက်ဆုံး ဗုဒ္ဓဘုရားထံ

မှောက် ရောက်သွားသောအခါ မိမိ၏ ပခုံးပေါ် တဘက်တင်လျက် ဘုရားရှင်၏ ခြေတော်အစုံ၌ မိမိ၏ ဦးခေါင်းကိုထား၍ ဝပ်တူးပြီး ဘုရားမြတ်စွာ၏ ခြေတော်အစုံကို မိမိ၏ လက်နှစ်ဖက်ဖြင့်လည်း ဆုပ်ကိုင် သည်။ နှုတ်ခမ်းဖြင့်လည်း စုပ်သည်။ တပည့်တော်သည် ဗြဟ္မာယု အမည်ရှိသော ပုဏ္ဏားပါဘုရားဟု မိမိ၏ နာမည်ကိုလည်း လျှောက် ထားလေသည်။

ဤ သို့သော အပြုအမူမျိုးသည် ပါဏိပါတ သရဏဂုံ ဖြစ်ပေသည်။ ဤဗြဟ္မာယုဆရာကြီး၏ ပါဏိပါတ သရဏဂုံ ဆောက်တည်ပုံမှအစပြု၍ ယခုခေတ်အထိ 'ခြေဘော်ဦးခိုက် လျှောက်သားသည်' ဟူသော ဝေါဟာရ ပေါ်ခဲ့ရပေသည်။

ပါဏိပါတ လေးမျိုး

ပါဏိပါတ လက်ချ (သက်စွန့်) ပြုခြင်းသည် လူ့ လောက၌ လေးမျိုး လေးစားဖြစ်နိုင်၏။ လေးမျိုးမှာ ဉာတိပါဏိပါတ၊ ဘယာ ပါဏိပါတ၊ အာစရိယ ပါဏိပါတနှင့် ဒက္ခိဏေယျ ပါဏိပါတတို့ဖြစ်ကြ၏။

ဉာတိ ပါဏိပါတဟူသည် အမျိုးတော်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ အမျိုး ဇာတ်မြင့်မြတ်သူ ဖြစ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဆည်းကပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်၏။ မြတ်စွာဘုရားကိုပင် ဤဘုရားသည် ငါတို့၏ ဆွေသဟာတည်း။ ဤ ဘုရားသည် သကျသကာဝင် မင်းမျိုးတည်းဟူ၍ ဆည်းကပ်ပါက သရဏဂုံ မဖြစ်ပေ။

ဘယာ ပါဏိပါတ ဟူသည် ကြောက်၍ ဆည်းကပ်ခြင်းတည်း။ ဤ ဘုရားသည် ဘုရင်မင်းမြတ်တို့ကပင် ကိုးကွယ်ခံရသူဖြစ်၏။ ဤဘုရားသည် တန်ခိုးအလွန်ကြီး၏။ ဤဘုရားကို ဝတ္တရားကျေအောင် နေ့စဉ်ရှိမခိုးပါက ဝတ်မပြုပါက ငါတို့ တနည်းနည်းဖြင့် ဒုက္ခတွေ့နိုင်သည်။ ဘုရားက ငါတို့အား ပြစ်ဒဏ်ခတ်လိမ့်မည်။ ဤကဲ့သို့ ကြောက်ကြောက်နှင့် ရှိခိုး ဝတ်ပြုဆည်းကပ်ပါကလည်း သရဏဂုံမဖြစ်ပေ။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားက မိမိကိုကြောက်၍ ကိုးကွယ်ရန်မလို။ ကြောက်၍ ကိုးကွယ်ခြင်းသည် သရဏဂုံမဟုတ်။ ဘာသာရေးမဟုတ်ဟု အလေးအနက် သိစေတော်မူသည်။

ထို့ပြင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့အား အမျှော်နှင့်အကြောက် (Reward & Punishment) ကြောင့် ဘာသာရေးကို ကိုးကွယ်သူများ ဖြစ်လေဟန် သိမ်းကြုံးရေးသား ပြောဟောသူများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းဂန်များကို မသိသူများသာဖြစ်ကြောင်း သိရပေသေးသည်။

အာစရိယ ပါဏိပါတ ဟူသည် မိမိအား လောကီပညာ သင်ကြားပေးသော ဆရာအနေမျိုးဖြင့် ဆည်းကပ်လျှင် သရဏဂုံမမြောက်။ ပုံစံရှာဖွေရရှိသော ပစ္စည်းကို လေးစွဲခံပြီး တစုကိုစား၊ နှစ်စုကိုရင်း၊ တစုကိုဆောင်းဟူ၍ ဆုံးမသွန်သင်တတ်သူ ဆရာမျိုးအား ငါ၏ဆရာပေတည်းဟု ရှိခိုးပူဇော်သမှုပြု၍ သရဏဂုံမဖြစ်။ ဗုဒ္ဓဘုရားကိုပင်လျှင် ဤသို့သော လောကီအဆုံးအမပိုင်းကို ကွက်၍ သဘောကျပြီး ဆည်းကပ်လျှင် သရဏဂုံ မဖြစ်ပေ။

အမှန်စင်စစ် မြတ်စွာဘုရားသည် ဤလောက၌ မြတ်သောအလှူကို ခံယူတော်မူထိုက်သော အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါပေသည်ဟု ဆည်းကပ် ကိုးကွယ်ပါမှ ကိုးကွယ်သည့် သရဏဂုံ တည်ပေသည်။

ဉာတိ ပါဏိပါတ ၊ ဘယာ ပါဏိပါတ၊ အာစရိယပါဏိပါတ သုံးမျိုးသည် သရဏဂုံမမြောက်ကြောင်း အထက်၌ပြဆိုခဲ့ပြီ။ ဤအချက်မှ ဆက်သွယ်သိအပ်သော အချက်တရပ်မှာ သရဏဂုံတည်နေသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တဦးဦးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာမဟုတ်သော ဘာသာခြား ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင် တဦးဦးအား မိမိနှင့် ဆွေးမျိုးတော်သဖြင့် ငါ့အမျိုးပဲဟု ဆွေစိတ်မျိုးစိတ်ဖြင့် ရှိခိုးပူဇော်လျှင် သရဏဂုံမပျက်ပေ။ ဝါ-ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အဖြစ်မှ မပျက်စီးပေ။

ထိုနည်းတူ ရှင်ဘုရင်စသော သူမျိုးအား ကြောက်၍ရှိခိုးလျှင်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာသရဏဂုံ မပျက်ပေ။ သိပ္ပံဝိဇ္ဇာ ခေတ်ပညာ သင်ပေးသော ဆရာအား ရှိခိုးလျှင်လည်း သရဏဂုံ မပျက်ပေ။

နောက်ဆက်တွဲ ကပြေပျား

ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အလံကို အလေးပြု၍ သရဏဂုံမပျက်။ ကျဆုံးလေပြီးဘော ခေါင်းဆောင်ကြီးများအား အလေးပြု၍ သရဏဂုံမပျက်။ အိမ်တွင်း မင်းမဟာဂီရိနတ်၊ အညာနတ်၊ ဦးရှင်ကြီး၊ ၎င်းနောက်ပါ အဘိုး စသည်တို့ကိုကြောက်၍ ပူဇော်ပသ ပါကလည်း သရဏဂုံမပျက်။ ဘိုးဘိုးအောင်၊ အောင်မင်းခေါင် စသည် ဝိဇ္ဇာများကို လာဘ်လာဘ အမအစ ရယူလိုသဖြင့် ပူဇော်ပါကလည်း သရဏဂုံမပျက်ဟူ၍ စားနှင့်ပေနှင့် ကျမ်းဂန်နှင့်အညီ မှတ်သားပေရာ၏။

သို့သော် မည်သည့်ဘာသာခြားကို ဖြစ်စေ၊ လူကို၊ နတ်ကို၊ ဝိဇ္ဇာကို ဖြစ်စေ၊ အဂ္ဂဒက္ခိဏယျ မြတ်သောအလှူကို ခံယူတော်မူထိုက်သော အရဟံ ဂုဏ်တော်နှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်ပါပေသည်ဟု ယုံကြည်သိမှတ်၍ ရှိခိုး ပူဇော်ပါမူကား သရဏဂုံပျက်လေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ်မှ ပါရာဇိက ကျလေသည် ဟူလို။

ဉာတိ၊ လာဘ၊ အာဇရိယအနေဖြင့် ရှိခိုးလှောင် သရဏဂုံမပျက်ဟု ဆိုသော်လည်း စိတ်၏သဘောသည် အလွန်မြန်ဆန်လှသဖြင့်(ဝါ) စိတ် မချရသဖြင့် ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ ဆရာ၊ မိဘ ဟူသော အနန္တော အနန္တ ကျေးဇူးရှင် ငါးမျိုးမှတစ်ပါး အခြားမည်သည့်လူ မည်သည့်နတ် ကိုမျှ ရှိမခိုးရ၊ ဦးမချရဟု ဆရာတော်များက သတိပေး တားမြစ်တော် မူကြလေသည်။

သရဏဂုံ၏အကျိုးကား အဘယ်နည်း

လောကုတ္တရာ သရဏဂုံ၏ မုချအကျိုးမှာ သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာ ဖြစ်ရခြင်းတည်း။ အကျိုးဆက်မှာဒုက္ခဒပ်သိမ်းကင်း ငြိမ်းရခြင်းတည်း။ တနည်းအားဖြင့် အတ္တဝါဒ အယူမှားမှ ကင်းလွတ် ခြင်း၊ ဘာသာတပါး ကူးပြောင်းမှု လုံးဝမပြုခြင်း၊ အနန္တရိယ ကံဘူ သမျှမှ လွတ်ကင်းခြင်းအကျိုးရှိပေသည်။

လောကီသရဏဂုံ၏ အကျိုးကား စီးပွားဥစ္စာ ဖြစ်ထွန်းခြင်း၊ လူ ချမ်းသာ နတ်ချမ်းသာရရှိခြင်း၊ နတ်ဖြစ်သောအခါ အခြားနတ်များ

ထက် အချက်ဆယ်ချက်၌ သာလွန်ခြင်းအကျိုးရှိ၏။ အခြားနတ်များ ထက် အသက်ပိုရှည်သည်။ အဆင်း ပိုလှသည်။ ပို၍ချမ်းသာသည်။ အခြံ အရံပိုများသည်။ အစိုးတရရှိသည်။ အဆင်း အသံ အနံ့ အရသာ အတွေ့ ကောင်းတို့ဖြင့် ပို၍ တွေ့ကြုံခွင့်ရလေသည်။

အဘယ်သို့ပြုလျှင် သရဏဂုံ ညစ်နွမ်းသနည်း

လောကုတ္တရာ သရဏဂုံသည် ညစ်နွမ်းခြင်းလုံးဝ မရှိပေ။ လောကီ သရဏဂုံမူကား ညစ်နွမ်းတတ်ပေ၏။ ညစ်နွမ်းပုံမှာ ဘုရား တရား သံဃာ ရတနာမြတ်သုံးပါး၏ ကျေးဇူးတော်ဂုဏ်တော်ကို ကောင်းစွာ မသိရှိလျှင်လည်း သရဏဂုံ ညစ်နွမ်း၏။ ရတနာသုံးပါးအပေါ် သံသယ ဖြစ်လျှင်လည်း ညစ်နွမ်း၏။ ရတနာသုံးပါးအပေါ် မှားယွင်းစွာ မြင် လျှင်လည်း ညစ်နွမ်းပေ၏။

ဤသို့ သရဏဂုံ ညစ်နွမ်းခဲ့သော် အရှိန်အဝါမဲ့၏။ တက်ကြွမှု မရှိ။ သာယာစည်ပင်မှု မရှိ ဖြစ်လေသည်။

အဘယ်သို့ပြုလျှင် သရဏဂုံပျက်သနည်း

လောကုတ္တရာ သရဏဂုံသည် ပျက်သည်ဟုမရှိ။ မည်သည့်အခါမျှ မပျက်စီးတော့ချေ။ ဤဘဝတွင်မက နောက်ဘဝများ၌လည်း လော ကုတ္တရာ သရဏဂုံ ဆက်လက်တည်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာမှတစ်ပါးအခြားဘာသာ ဝင် မဖြစ်တော့ချေ။

လောကီသရဏဂုံမူကား ပျက်တတ်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာမှတစ်ပါး အခြား သော ဘာသာနှင့် အခြားသောဘုရားကို ကိုယ်အပ်နှင်းခြင်း လည်း လျောင်းရာပြုခြင်း၊ တပည့်ခံခြင်း၊ လက်ချ (သံကစွန့်) ကိုးကွယ်ခြင်းတို့ အနက် တခုခုပြုလိုက်လျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာ သရဏဂုံပျက်စီးသွား၏။ ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင် မဟုတ်တော့ချေ။ ဤသို့ ဘာသာ ကူးပြောင်း သရဏဂုံ ပျက်လျှင် အပြစ်ရှိ၏။ ဆိုးကျိုးများကို ဖြစ်စေနိုင်ပေ၏။

ထို့ပြင် သရဏဂုံဘည်သော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်းသည် သေဆုံးသွား လျှင် သရဏဂုံပျက်သွားပေ၏။ သို့သော် ယင်းသို့ ပျက်သည့်အတွက် အပြစ်မရှိချေ။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ဤစကားအရသိရသည်မှာတခါသရဏဂုံဆောက်တည်ထားလျှင်မပျက်
 မချင်း တည်ပေသည်။ သို့သော် ထပ်၍ထပ်၍ဆောက်တည်သော်လည်း
 အပြစ်မရှိချေ။ ကုသိုလ်ပွားများသည်ပင်။ နောက်တချက်မှာ လူသေ
 အလောင်း ဘုန်းကြီးပျံ့အလောင်းတို့၌ သရဏဂုံမရှိချေ။ ထို့ကြောင့်
 အသုဘ၌ သရဏဂုံတင် အမ်းအနားကို ပြုလုပ်ကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။
 ယင်းသို့ သရဏဂုံတင်ပေးသဖြင့် ရုပ်အလောင်း၌ သရဏဂုံမတည်နိုင်ချေ။
 သရဏဂုံဟူသည် ရတနာသုံးပါးအပေါ် ကိုင်းညွတ်သော စိတ်သာ
 ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့် စိတ်မရှိတော့သော အလောင်း
 ကောင်၌ သရဏဂုံ မတည်နိုင်ချေ။

သို့ရာတွင် ဘဝတပါး ကူးပြောင်းသွားသူသည် ဂတိငါးပါးတို့တွင်
 ဒေဝဂတိလား၍ နတ်ဖြစ်နေခြင်း၊ ပေတဂတိလား၍ ပြိတ္တာဖြစ်နေခြင်း
 နှင့် ကြုံပါက ထိုနတ်တို့ ပြိတ္တာတို့သည် သရဏဂုံ တည်သွားနိုင်သည်။
 မနုဿဂတိလား၍ လူပြန်ဖြစ်သွားလျှင် လည်းကောင်း၊ ငရဲကျသွားလျှင်
 လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သွားလျှင်လည်းကောင်း ဘဝဟောင်းက
 ကျန်ရစ်သူများက ဆောင်ရွက်ပေးချက် အားလုံးကို မသိနိုင်ချေ။ ကုသိုလ်
 အဖို့ကို အမျှမရနိုင်၊ သာဓု မခေါ်နိုင်ပေ။

သို့သော် သေသူသည် မည်သည့် ဂတိလားသည်ဟု ကျန်ရစ်သူတို့က
 အတပ်မသိ၍ နတ်ဘဝ၊ ပြိတ္တာဘဝရောက်နေလျှင် ကုသိုလ်အဖို့ရပါစေ
 ဟု ဆွမ်းသွတ်ခြင်း သရဏဂုံတင်ခြင်း စသည်ကို ဆောင်ရွက်ပေးကြ၏။
 သေသူ မည်သို့မျှ မရနိုင်စေကာမူ၊ ကုသိုလ်ပေးသူတို့ ကုသိုလ်ရကြ၏။
 မိဘအတွက်ကုသိုလ်လုပ်ပေးလျှင် သားသမီးဝတ္တရား ကျေပြန်၍ မိဘ
 ကျေးဇူးဆပ်ရာ ရောက်၏။

ဤသို့သော အကြောင်းများကြောင့် သေ၍ သရဏဂုံပျက်သွားသော
 ဘဝပြောင်း ရုပ်အလောင်းများအတွက် ဆွမ်းသွတ်ခြင်း သရဏဂုံတင်
 ခြင်း စသည်တို့ကို သဘာဝကျကျ ဆောင်ရွက် ပေးကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း
 ကျမ်းရိုးကျကျသိမှတ်အပ်ပေသည်။

အကျိုးကျေးဇူး -

ဤ သံပေါက်ကို လေ့လာ၍ ရရှိသောအကျိုးကျေးဇူးများမှာ-

ဘုရားတရား သံဃာရတနာမြတ်သုံးပါး တည်းဟူသော အာရုံသည် အေးငြိမ်းချမ်းသာကြောင်းကို ရတနာသုံးပါး အသိစိတ်ဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ထုံသင့်ထုံထိုက်ကြောင်း သိရခြင်းအကျိုးရှိပေ၏။

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်အရ ဗုဒ္ဓဘာသာတိအတွက် အရေးကြီးလှသော သရဏဂုံဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများစွာ ရရှိခြင်းအကျိုး ရှိပေသည်။

ဤသံပေါက်ကို ထပ်တလဲလဲ ကျက်မှတ် ရွတ်ဖတ်ပါလျှင် ဗုဒ္ဓါနုဿဟိ ဘာဝနာကုသိုလ် ရရှိနိုင်ပေသည်။ ။

၁၂၉။ ဘုန်းခြောက်မြောက်၊ ကောဏာဂုံ၊

မကြံငါတို့ခဝး။

စကားပြေကား - ဣဿရိယစသော ဘုန်းတော်ခြောက်ပါး နှင့် ပြည့်စုံတော် မှုသော ကောဏာဂုံမြတ်စွာကို ငါတို့က မတွေ့မကြုံလိုက်ကြရ၊ ထို့ကြောင့် ငါတို့သည် အကျွတ်တရားနှင့် ဝေးကွာခဲ့ကြရခြင်း ဖြစ်ပေသည် - ဟူလို။

ကောဏာဂုံ ဟူရာ၌ 'ကောဏာဂမန' ပုဒ်ရင်း ဖြစ်၏။ ဂမနမှ ဂုံသို့ ပြောင်းပြီး ကောဏာဂုံ ဟူသော ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရ ရရှိခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပရိတ်ကြီး အာဇာနည်ဥယျာဉ်၌ 'သဗ္ဗေ ဗုဒ္ဓါ သမသမာ' ဟု ညွှန်ပြထား၏။ အဓိပ္ပာယ်ကား - သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရားတို့သည် မိမိတို့ အချင်းချင်း တဆူနှင့်တဆူ အားလုံး တူညီကြကုန်၏။ ဘာသာခြား ဘုရားအမည်ခံ မည်သည့်ဘုရားနှင့်မျှ မတူညီကြဟုလည်း ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား၌ ရှိသော ဘုန်းတော် ခြောက်ပါးမျိုး သည်ပင် ကောဏာဂုံ မြတ်စွာ ဘုရား၌ ရှိပေသည်။ ဘုရားရှင်၏ ဘုန်းတော် ခြောက်ပါးတို့ကား - ဣဿရိယဘုန်းတော်။ ဓမ္မဘုန်းတော်၊ ယသဘုန်းတော်၊ သီရိဘုန်းတော်၊ ကာမဘုန်းတော် နှင့် ပယတ္တ ဘုန်းတော်တို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟုတ်သော အခြားသာသနာဝင် တို့သည် အနန္တတန်းခိုးတော်ရှင် ဖန်ဆင်းရှင် ထာဝရဘုရားသခင် ရှိသည်ဟုထင်မှတ်ယုံကြည် ကြသည်။ လူလောကမှာ ပေါ်သမျှ ဘုရားအမည်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်များသည်လည်း ထာဝရ ဘုရားသခင်၏ လက်အောက်ခံ ချည်းသာဟု ယူဆကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားတဆူတည်း ရှိသည်ဟူသော စကားကို ပြောဆိုဝါဒ ဖြန့်တတ်ကြလေသည်။

ဘုန်းခြောက်ဖြာစုံ၊ ကောဏာဂုံ၊ မကြုံငါတို့ဝေး

ဗုဒ္ဓဘာသာတို့သည်ကား ဗုဒ္ဓဘုရား ဟောကြားသော ဗြဟ္မဇာလ သုတ်တော်၌ ဣဿရနိမ္မာနဝါဒ = ဖန်ဆင်းမှု အယူဝါဒကို မိစ္ဆာဝါဒ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြပြီး လုံးဝပယ်ထားခြင်း၊ ကံကံ၏ အကျိုးသဘာဝ မှန်အရ လူသည် မိမိကိုယ်ကို မိမိကိုယ်တိုင်သာလျှင် ကောင်းအောင် ဆိုး အောင် ဖန်ဆင်းနိုင်သည်ဟု လက်တွေ့ကျကျ လက်ခံ ယုံကြည်ခြင်းများ၊ ကြောင့် ထာဝရဘုရား ဆိုသည်ကို ယုံကြည်မှု လုံးဝ မရှိကြချေ။ ထို့ ကြောင့် ထိုဘာသာခြားတို့ ပြောလေ့ ပြောထ ရှိသော တဆူတည်း သော ဘုရားဟူသော စကားကိုလည်း လက်ခံ ခံကြချေ။ ဗုဒ္ဓဘုရား ရှင်ဟူသည် လူတစ်ဦးပင် ဖြစ်လာရ၍ ကြီးစားက ဘုရား ဖြစ်လာနိုင် သော ပါရမီလမ်းလည်း အခိုင်အမာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဂင်္ဂါဝါဠုသံစု မက သဗ္ဗညုဘုရား အမြောက်အမြား ပွင့်ထွန်းတော်မူခဲ့ပြီးပြီဟု အလေး အနက် သိမြင် ယုံကြည်လျက် ရှိကြပေသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာ ပိဋကတ် ကျမ်းဂန်များအရ ယခုလက်ရှိ ကျွန်ုပ်တို့ နေ ထိုင်ဆဲ ဖြစ်သော ဤလူ့ကမ္ဘာ၌ သဗ္ဗညုဘုရား လေးဆူ ပွင့်တော်မူပြီး ဖြစ်သည်။ နောက်တဆူ ပွင့်စရာ ကျန်သေးသည်။ ဤအချက်ကို သိသာ ရုံ ဆက်လက် ဖော်ပြပါအံ့။

လက်ရှိလူ့ကမ္ဘာသည် အန္တရကပ် ၆၄ ကပ် ကြာမျှ တည်တံ့နေ မည် ဖြစ်သည်။ အန္တရကပ် ဟူသည် လူတို့ သက်တန်း ၁၀ နှစ်တမ်းမှ သက်တမ်း မရေမတွက် နိုင်အောင် ရှည်သော အသင်္ချေယျတန်း သို့ တဖြည်းဖြည်း အသက်တန်း တိုးတက် လာသော အချိန်ပိုင်း ကြီးနှင့် အသင်္ချေယျတန်းမှ ၁၀ နှစ်တန်း အထိ တရွေ့ရွေ့ချင်း အသက်တမ်း တိုးလာသည့် အချိန်ပိုင်းကြီး၊ ဤကဲ့သို့ လူ့အသက် အတက် အကျ တစုံစာမျှ ကြာသော ကာလကို အန္တရကပ်ဟု သတ်မှတ် ခေါ်ဝေါ် ထားပေသည်။ ထိုသို့သော အန္တရကပ် ၆၄ ကပ် ပြည့်သော အခါ ဤ ကမ္ဘာမြေကြီးသည် လုံးဝပျက်စီး ပျောက်ကွယ်သွားမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤကမ္ဘာတည်ဦးစ ပထမ အန္တရကပ်၏ ဆုတ်ကပ် အသက်တမ်း ၄- သောင်း ခေတ်၌ ကကုသန် မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူခဲ့သည်။ ဒုတိယ

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

အန္တရကပ်၏ ဆုတ်ကပ် အသက်တန်း ၃-သောင်း၌ကောဏာဂုံ မြတ်စွာ ဘုရား ပွင့်တော် မူခဲ့သည်။ တတိယ အန္တရကပ်၏ ဆုတ်ကပ် အသက် တမ်း ၂-သောင်း၌ ကဿပ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော် မူခဲ့သည်။ စတုတ္ထ အန္တရကပ်၏ အသက်တန်း တရာ၌ ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူ နှစ်သည်။ စင်စင် ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားသည် အသက်တမ်း တသောင်း ၌ ပွင့်ရန် ဖြစ်သော်လည်း ပါရမီ မပြည့်သဖြင့် တရာတန်းမှာ လာပြီး ပွင့်ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ နောက်ပဉ္စမ အန္တရကပ်၏ ဆုတ်ကပ် အသက် တမ်း ၅-ထောင်၌ မေတ္တေယျ သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူလိမ့် မည်။ ထို့နောက် ကျန်ရှိသော အန္တရကပ် ၅၉ ကပ် ကာလပတ်လုံး သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရား တဆူမျှ ပွင့်တော်မူတော့မည် ဖော့တ်ချေ။ ဗုဒ္ဓ ဘဝသာ အမှန်တရား ကင်းမဲ့ပြီး မိစ္ဆာဝါဒ လှမ်းမိုးသော အချည်းနှီး သော ကမ္ဘာကြီး အဖြစ်နှင့် နောက်ဆုံးကမ္ဘာ ပျက်ပြုန်းသည် အထိ သွားလိမ့်မည် ဖြစ်ပေသည်။

ယခုနေက ပြန်ကြည့်လျှင် ဒုတိယ အန္တရကပ် ဆုတ်ကပ် ၃-သောင်း တမ်း၌ ကောဏာဂုံ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူခဲ့သော ကာလသည် ခေတ် ပေါင်း နှစ်ပေါင်း များစွာ ကွာဝေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုကောဏာဂုံ မြတ်စွာဘုရားကို ကျွန်ုပ်တို့ ကြုံကြိုက် ဖူးတွေ့ခဲ့ပါကလည်း ကျွတ်တမ်း ဝင်ခဲ့စရာ ရှိသည်။ မတွေ့ခဲ့ ရှိသော အကျွတ်တန်းနှင့် ဝေးခဲ့ရသည် ဟူ သော အပွေးယံဖြင့် ဤသံပေါက်ကို ဦးဩ စပ်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေ သည်။

ဤတွင် စကား စပ်လျဉ်းသည့် အလျောက် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ဘုရား ရှင်များ အကြောင်း ထည့်သွင်း ဖော်ပြ လိုပါသည်။ ဂေါတမ ဘုရား အလောင်း သုမေဓါ ရှင်ရသေ့သည် ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား ထံမှ ဘုရားဖြစ်မည် ဟူသော ဗျာဒိတ်ကို စတင်ရခဲ့သည်။ ဒီပင်္ကရာ ဘုရား ရှင်နောက် ပွင့်တော်မူသမျှ ဘုရားရှင်တိုင်း ကံလည်း ဂေါတမ ဘုရား အလောင်းအား ဗျာဒိတ်ထပ်၍ ထပ်၍ ပေးခဲ့သည်။ ဗျာဒိတ်ပေးသော

ဘုန်းခြောက်ဖြာစုံ၊ ကောဏာဂုံ၊ မကြုံငါတို့ဝေး ၃၀၁

ဘုရားပေါင်းမှာ ဒီပက်ရာမှ ကဿပ ဘုရားရှင်အထိ ၂၄-ဆူ ဖြစ်လေသည်။

တဖန် ဒီပက်ရာ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူသော ကမ္ဘာ၌ ဒီပက်ရာ မြတ်စွာဘုရား၏ အရင် တဏှက်ရာ၊ မေဓကရာ၊ သရဏကရာ ဟူသော ဘုရားရှင် သုံးဆူပွင့်ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုဘုရားရှင်များ ထံ၌မူ ဂေါတမ ဘုရား အလောင်း ဗျာဒိတ် မရသေးပေ။

မြတ်စွာဘုရားသည် မိမိ၏ ဗုဒ္ဓဝင်ကို ပြန်လည် ဟောကြားတော်မူရာ ၌ ပထမဦးစွာ ဗျာဒိတ် ခံယူခဲ့သော ဒီပက်ရာ ဘုရားရှင်မှ စတင် အသေးစိတ် ဟောကြားတော် မူခဲ့သည်။ ဒီပက်ရာ မတိုင်ခင် ဘုရားရှင်များ ကိုမူ စကား စပ်လျဉ်းမှ သာမန် ဖော်ပြလေသည်။ သို့မဟုတ် ယခုခေတ် ပြုစု ရေးသား ကြသော ဗုဒ္ဓဝင် စာအုပ်များ၌ ဒီပက်ရာ အစ ဂေါတမ ဘုရား အဆုံး ၂၅ ဆူသော ဗုဒ္ဓရှင်တော် များ၏ အကြောင်း ကိုသာ အသေးစိတ် ဖော်ပြ နိုင်ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

(ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိတော်)

သို့ရာတွင် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားအလောင်းဘက် ပါရမီဖြည့်ဆောက် မှုသော လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာဘယ်ဘက်ကို ရောက်ရာတွင် ဒီပက်ရာဘုရား ပွင့်သော သာဓုမဏ္ဍကမ္ဘာကိုပါ ထည့်သွင်းရောက်ရ၏။ ထိုကမ္ဘာ၌ ပွင့်သောကြောင့် တဏှက်ရာ၊ မေဓကရာ၊ သရဏကရာ ဘုရားသုံးဆူ တို့သည် ဂေါတမ ဘုရားအလောင်းအား ဗျာဒိတ်ပေး ကိုယ်တော်များ မဟုတ်ကြသော်လည်း ကမ္ဘာအနှံ့ဖြင့် ပတ်သက်နေပေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ရှေးပညာရှိကြီးများသည် ဂင်္ဂါဝါဠု သဲစုဒက ပွင့်တော်မူကြပြီးသော ဘုရားရှင်များအနက်မှ မိမိတို့၏ ဂေါတမဘုရား ရှင် ပါရမီဖြည့်ဆောက် ကမ္ဘာနှင့်ပတ်သက်သည့် ဘုရားရှင်က ၃ ဆူ၊ ဗျာဒိတ်ပေးသော ဘုရားရှင်က ၂၄ဆူ၊ မိမိတို့၏ ဂေါတမဘုရားရှင်က ၁ ဆူ၊ စုစုပေါင်းဘုရားရှင် ၂၇-ဆူ ကိုသီးသန့်စာရင်းပြု၍ နှစ်ကျိပ်ချစ်ဆူ ဘုရား

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ရှင်များအ ဖြစ်ထုတ်နုတ်ပူဇော်ရိုးပြုခဲ့လေသည်။ ‘သမ္မုဒ္ဓေ အဋ္ဌဝီသဉ္စ’ ဆိုသည်မှာ ဤနှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူသော ဘုရားရှင်များပင်ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် မေးဘွယ်ရာတရပ်ရှိ၏။ ပါရမီဖြည့်သော ကမ္ဘာအခြေခံ ဆက်သွယ်မှုအရ နောင်ပွင့်လတ္တံ့ဖြစ်သော မေတ္တေယျ ဘုရားရှင်ကို အဘယ်ကြောင့်မယူသလဲ၊ မေတ္တေယျဘုရားရှင်နှင့်ဘက နှစ်ကျိပ်ကိုးဆူ ပြုလျှင်ကော မရပါသလော ဟူ၍ မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား - မေတ္တေယျဘုရားသည် ယခုအခါ၌ မပွင့်သေး၊ ဘုရား မဖြစ်သေး၊ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဝါဒီတို့သည် ဘုရားအလောင်း ကိုးကွယ်သူများ မဟုတ်ကြ။ ဘုရားကိုသာ ကိုးကွယ်သူများဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မပွင့်သေးသော မေတ္တေယျ ဘုရားကို မထည့်မသွင်းခြင်းဖြစ်ပေသည်။

နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ

ယခုဆက်လက်၍ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူသော ဘုရားရှင်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သိအပ်ဖွယ်ရာများကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြပါမည်။

ဘုရားရှင်များနှင့် ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဘွယ်ရာအနှစ်ချုပ်ကို ဝေမတ္တ ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ ဖော်ပြကြသည်။ ဝေမတ္တ ဟူသည် သဗ္ဗညုဘုရားချင်း တူသော်လည်း တိုင်းပြည်၊ မိမည်၊ ဖခင် စသည်ကွဲပြားမှုမျိုးကို ဆိုလို သည်။ ဝေမတ္တ အလိုက် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူဘုရားရှင်များကို ဖော်ပြလိုက် ပါသည်။

- ၁။ တဏှင်္ဂရာဘုရားရှင် - ၄ သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက် သာ ရမဏ္ဍ ကမ္ဘာ၌ပွင့်သည်။ ဗောဓိပင်မှာ စရည်းပင်ဖြစ်၏။
- ၂။ မေဓင်္ဂရာဘုရားရှင် - ၄င်း - ဗောဓိပင်မှာ ပေါက်ပင်ဖြစ်၏။
- ၃။ သရဏင်္ဂရာဘုရားရှင် - ၄င်း - ညောင်ချဉ်ဘင် ဖြစ်၏။
- ၄။ ဒီပင်္ဂရာဘုရားရှင် - ၄ သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက် သာရ

ဘုန်းခြောက်ဖြာစုံ၊ ကောဏာဂုံ၊ မကြုံငါ့တို့ဝေး

မဏ္ဍကမ္ဘာ။ သက်တမ်း အနှစ်တသိန်း၊ ပြည်တော် - ရမ္မဝတီ၊ ခမည်းတော်-သုဒေဝ၊ မယ်တော်-သုမေမာ၊ အရပ်အမြင့် (ဥာဏ်တော်) အတောင် ၈၀။ ပြာသာဒ် သုံးဆောင်အမည်-ဟံသာ၊ ကောဉ္ဇ၊ မယူရ၊ ကြင်ရာတော်-ပဒုမာ၊ သားတော်-အမည် ဥသဘက္ခန္ဓ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၁ သောင်း၊ နိက္ခမ ယာဉ်-ဆင်။ ဒုက္ကရစရိယာ ၁၀-လ။ ဗောဓိပင်-ညောင်ကြတ်ပင်။ လကျော်ရံ-သုမင်္ဂလထေရ်၊ လက်ဝဲရံ - တိဿထေရ်၊ အလုပ်အကျွေး-ရှင်သာဂတ။ လကျော်ရံထေရ်ရီ-နန္ဒာ၊ လက်ဝဲရံ-သုနန္ဒာ။ စေတီအမြင့် ၃၆-ယူဇနာ။ ဗျာဒိတ်ခံသော ဘုရားအလောင်းအမည် သုမေဓာရသေ့။

၅။ ကောဏ္ဍည ဘုရားရှင် - ၃ သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက် သက်တမ်း အနှစ် တသိန်း၊ ရမ္မဝတီပြည်၊ ခမည်းတော် သုနန္ဒာ၊ မယ်တော် သုဇာတာ၊ အရပ်အမြင့် ၈၈ တောင်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် သူစိ၊ သုရူစိ၊ သုဘ၊ ကြင်ယာတော် ရှစ်ဒေဝီ၊ သားတော် ဝိဇိတသေန၊ စည်းစိမ်နှစ် ၁-သောင်း၊ နိက္ခမယာဉ် ရထား၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၁၀-လ၊ ဗောဓိပင်-နပဲပင်၊ လကျော်ရံထေရ် ဘဒ္ဒ၊ လက်ဝဲရံ သုဘဒ္ဒ၊ အလုပ်အကျွေး-အနုရုဒ္ဒ၊ လကျော်ရံထေရ်မ-တိဿာ၊ လက်ဝဲရံ-ဥပတိဿာ၊ စေတီ-၇ ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ-ဝိဇိတာဝိစကြာမင်း။

၆။ မင်္ဂလ ဘုရားရှင် - ၂ သင်္ချေ နှင့် ကမ္ဘာတသိန်း သက်တမ်း အနှစ် ၉ သောင်း၊ ဥတ္တရပြည်၊ ခမည်းတော်-ဥတ္တရ၊ မယ်တော်-ဥတ္တရာ၊ ဥာဏ်တော် ၈၈ တောင်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် ယသဝါ၊ သူစိမာ၊ သိရိမာ။ ကြင်ယာတော် ယသဝတီ၊ သားတော် သီလဝ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၉-ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ်-မြင်း၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၈-လ၊ ဗောဓိ-ကံ့ကော်ပင်၊ လကျော်ရံထေရ်-သုဒေဝ၊ လက်ဝဲရံ ဓမ္မသေန၊ အလုပ်အကျွေး ပါလိဘ၊ လကျော်ရံထေရ်မ သီဝလာ၊ လက်ဝဲ အသောကာ၊ စေတီအမြင့် ယူဇနာ ၃၀။ ဗျာဒိတ်ခံ သုရူစိပုဏ္ဏား။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

၇။ သုမနဘုရားရှင်- ၂ သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက် အသက်
 တမ်း ၉-သောင်း၊ မေခလပြည်၊ ခမည်းတော် - သုဒတ္တ၊ မယ်တော်
 သီရိမာ၊ အရပ်အမြင့် အတောင်-၉၀၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင်-၈၅၊ သုစန္ဒ၊
 ဝဋ်သ။ ကြင်ယာတော်ဝဋ်သိကာ၊ သားတော် အနုရု၊ စည်းစိမ်နှစ်
 ၉-ထောင်။ နိက္ခမယာဉ်-ဆင်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၁၀-လ၊ ဗောဓိ-ကံ့ကော်
 ပင်၊ လကျီာရံထေရ် သရဏ၊ လက်ဝဲ ဘာဝိဘတ္တ၊ အလုပ်အကျွေး-
 ဥဒေန၊ လကျီာရံထေရ်မိမိ သောဏာ၊ လက်ဝဲဥပသောဏာ၊ ၄ ယူဇနာ၊
 ဗျာဒိတ်ခံ အတုလနဂါးမင်း။

၈။ ရေဝတဘုရားရှင်- ၂ သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၊ အသက်
 တမ်း အနှစ် ၆-သောင်း၊ သုခညဝတီပြည်၊ ခမည်းတော်ဝိပုလ၊ မယ်
 တော် ဝိပုလ၊ အရပ်အမြင့်အတောင် ၈၀။ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် သုဒသန
 ရတနိ၊ အာဝေဠ။ ကြင်ယာတော် သုဒဿနာ၊ သားတော် ဝရုဏ၊
 စည်းစိမ် နှစ် ၆-ထောင်။ နိက္ခမယာဉ်-ရသား၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၁၀-လ၊
 ဗောဓိ ကံ့ကော်ပင်၊ လကျီာရံထေရ် ဝရုဏ၊ လက်ဝဲ ဗြဟ္မဒေဝ၊ အလုပ်
 အကျွေး သမ္ဘဝ၊ လကျီာရံထေရ်မိမိ-ဘဒ္ဒါ၊ လက်ဝဲသုဘဒ္ဒါ၊ စေတီအ
 များ၊ ဗျာဒိတ်ခံ အတိဒေဝပုဏ္ဏား။

၉။ သောဘိတဘုရားရှင်- ၂-သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၊ သက်
 တမ်းအနှစ် ၉-သောင်း၊ သုခမ္ပပြည်၊ ခမည်းတော်သုခမ္ပ၊ မယ်တော်
 သုခမ္ပ၊ အရပ်အမြင့် ၅၈-တောင်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင်၊ ကုမုဒ၊ နာဠိန၊
 ပဒုမ၊ ကြင်ယာတော် မဏိယာ၊ သားတော် သီဟ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၉-ထောင်၊
 နိက္ခမယာဉ်ပြာသာဒ်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၇-ရက်၊ ဗောဓိကံ့ကော်ပင်၊ လကျီာရံ
 ထေရ်အသမ၊ လက်ဝဲ သုဒနတ္တ၊ အလုပ်အကျွေး အနာမ၊ လကျီာရံ
 ထေရ်မိမိ နကုလ၊ လက်ဝဲ သုဇာတာ၊ စေတီအများ၊ ဗျာဒိတ်ခံ
 သုဇာတပုဏ္ဏား။

၁၀။ အနာမဒဿိဘုရားရှင်- ၁-သင်္ချေ နှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၊
 အသက်တမ်းအနှစ်တသိန်း၊ စန္ဒဝတီပြည်၊ ခမည်းတော် ယသာ၊ မယ်

ဘုန်းခြောက်ဖြာစုံ၊ ကောဏာဂုံ၊ မကြုံငါ့တို့ဝေး ၃၀၅

တော် ယံသောဓရာ၊ အရပ်အမြင့် ၅၀ တောင်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင်
သီရိဥပသီရိ၊ ဝဇ္ဇာ ကြင်ယာတော် သီရိမာ၊ သားတော်ဥပဝါဏ၊ စည်း
စိမ်နှစ် ၁-သောင်း၊ နိက္ခမ ယာဉ် ရှေ့ထမ်းစင်၊ ဒုက္ကရ စရိယာ ၁၀၀၊
ဗောဓိပင် ဖောက်ကြံ့ပင်၊ လကျော်ရံ ထေရ် နိသဘ၊ လက်ဝဲအနောမ၊
အလုပ် အကျွေး ဝရုဏ၊ လကျော်ရံ ထေရီသုန္ဒရီ၊ လက်ဝဲ သုမနာ၊ စေတီ
၂၅-ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံဘုရားလောင်း ဘီလူးစစ်သူကြီး။

၁၁။ ပဒုမဘုရားရှင်- ၁-သင်္ချေ နှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၊ အသက်
တမ်း အနှစ် တသိန်း၊ စမ္ပကပြည်၊ ခမည်းတော် အသမ၊ မယ်တော်
အသမာ၊ အရပ်အမြင့် ၅၀-တောင်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် နန္ဒ၊ ဝသု၊
ယသုတ္တရ၊ ကြင်ယာတော်ဥတ္တရာ၊ သားတော်ရမ္မ၊ စည်းစိမ်နှစ်၁-သောင်း၊
နိက္ခမယာဉ် ရသား၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၀-၀၊ ဗောဓိ ကြောင်ရှာပင်၊
လကျော်ရံထေရ် သာလ၊ လက်ဝဲ ဥပသာသ၊ အလုပ် အကျွေး ဝရုဏ၊
လကျော်ရံ ထေရီ ရာဇာ၊ လက်ဝဲဥပဘုဒါ၊ စေတီအမျှား၊ ဗျာဒိတ်ခံ
ဘုရားလောင်းခြင်္သေ့မင်း

၁၂။ နာရဒဘုရားရှင်- ၁-သင်္ချေ နှင့် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၊ အသက်
တမ်း အနှစ် ၉-သောင်း၊ ဓညဝတီပြည်၊ ခမည်းတော် သုဒဒဝ၊ မယ်တော်
အနာမာ၊ အရပ်အမြင့် ၀၀ တောင်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် ဇိဘ၊ ဝိဒိဘ
အဘိရာမ၊ ကြင်ယာတော် ဝိဒိဘ သေနာ၊ သားတော် နန္ဒုတ္တရာ၊ စည်းစိမ်
နှစ် ၉-ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ် ခြေလျင်၊ ဒုက္ကရ စရိယာ ၇-ရက်၊ ဗောဓိ
ကြောင်လျှာပင်၊ လကျော်ရံ ထေရ် ဘဒ္ဒသာလ၊ လက်ဝဲ ဇိဘမိတ္တ၊ အလုပ်
အကျွေး ဝါသေဋ္ဌ၊ လကျော်ရံ ထေရီ ဥတ္တရာ၊ လက်ဝဲ ဖဂ္ဂနီ၊ စေတီ ၄
ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ ရသေ့ရဟန်း။

၁၃။ ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်- ကမ္ဘာတသိန်းထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ်
တသိန်း၊ ဟံသဝတီတိုင်းပြည်၊ ခမည်းတော် အာနန္ဒ၊ မယ်တော်သုဇာ
တာ၊ အရပ်အမြင့် ၅၀-တောင်၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် နရဝါဟန၊ ယသ၊
ဝသဝတ္တီ။ ကြင်ယာတော် ဝသုဒတ္တာ၊ သားတော် ဥတ္တမ၊ စည်းစိမ်နှစ်

အနှစ် ၁၁သောင်း၊ နိက္ခမယာဉ် ပြာသာဒ်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၇-ရက်၊ ဗောဓိဆပ်သဖူးပင်၊ လကျောရံ ဒေဝလ၊ လက်ဝဲ သုဇာတ၊ အလုပ်အကျွေး သုမန၊ လကျောရံထေရီ အမိတာ၊ လက်ဝဲ အသမာ၊ စေတီ ၁၂ ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ ဇဋ္ဌိလမင်း။

၁၄။ သုမေဓ ဘုရားရှင်- ကမ္ဘာ ၃-သောင်း ထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၉-သောင်း၊ သုဒဿနပြည်၊ ခမည်းတော် သုဒတ္တ၊ မယ်တော် သုဒတ္တာ၊ အရပ်အမြင့် ၈၈-တောင်၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် သုစန္ဒ၊ ကဉ္စန၊ သီရိဝိဇ္ဇာကြင်ယာတော် သုမနာ၊ သားတော် ပုနဗ္ဗသု၊ စည်းစိမ်နှစ် ၉ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ်ဆင်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၁၅-ရက်၊ ဗောဓိကျည်း ယင်၊ လကျောရံထေရီသရဏ၊ လက်ဝဲ သဗ္ဗကာမ၊ အလုပ်အကျွေး သာဂရ၊ လကျောရံထေရီ ရာမာ၊ လက်ဝဲ သုရာမာ၊ စေတီ အများ၊ ဗျာဒိတ်ခံ ဥတ္တရလှလင်။

၁၅။ သုဇာတ ဘုရားရှင်- ကမ္ဘာ ၃သောင်း-ထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၉သောင်း၊ သုမင်္ဂလ နေပြည်တော်၊ ခမည်းတော် ဥဂ္ဂတ၊ မယ်တော် ပဘာဝတီ၊ အရပ်အမြင့် အတောင် ၅၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် သီရိ၊ ဥပသီရိ၊ နန္ဒ၊ ကြင်ယာတော် သီရိနန္ဒာ၊ သားတော် ဥပသေန၊ စည်းစိမ်နှစ် ၉ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ် မြင်း၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၉-လ၊ ဗောဓိကြံခတ် ဝါးပင်၊ လကျောရံထေရီ သုဒဿန၊ လက်ဝဲ သုဒေဝ၊ အလုပ်အကျွေး နာရဒ၊ လကျောရံထေရီ နာဂါ၊ လက်ဝဲ နာဂ သမာလ၊ စေတီအမြင့် ၃-ဂါဝုတ်၊ ဗျာဒိတ်ခံ စကြာဝံတေးမင်း။

၁၆။ ပိယဒဿီ ဘုရားရှင်- ၁၁၈ ကံမ္ဘထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၉သောင်း၊ သုဓညနေပြည်တော်၊ ခမည်းတော် သုဒတ္တ၊ မယ်တော် စန္ဒာ၊ အရပ်အမြင့်အတောင် ၈၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် သုနိမ္မလ၊ ဝိမလ၊ ဂိရိဂုဟ။ ကြင်ယာတော် ဝိမလ၊ သားတော် ကဉ္စနာဝေဠု၊ စည်းစိမ်နှစ် ၉ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ် ရထား၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၆-လ၊ ဗောဓိ ဖေါက်ကြံပင်၊ လကျောရံထေရီ ပါလိတ၊ လက်ဝဲ သဗ္ဗဒဿီ၊ အလုပ်အကျွေး သောဘိတ၊

ဘုန်းခြောက်ဖြာစုံ၊ ကောဏာဂုံ၊ မကြုံငါတို့ဝေး ၃၀၇

လကျိာရုံထေရ် သုဇာတာ၊ လက်ဝဲ ဓမ္မဒိန္နာ၊ စေတီ ၃-ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ ကဿပ ပုဏ္ဏား။

၁၇။ အတ္ထဒဿိ ဘုရားရှင်- ၁၁၈- ကမ္ဘာထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ်တသိန်း၊ သောဘဏ် နေပြည်တော်၊ ခမည်းတော် သာဂရ၊ မယ်တော် သုဒဿနာ၊ အရပ်အမြင့် အတောင် ၈၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် အမရဂိရိ၊ သုဂိရိ၊ ဝါဟန။ ကြင်ယာတော် ဝိသာခါ၊ သားတော် သေလ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၁သောင်း၊ နိက္ခမယာဉ် မြင်း၊ ဒုက္ကရာရိယာ ၈-လ၊ ဗောဓိစကားပင်၊ လကျိာရုံထေရ် သန္တ၊ လက်ဝဲ ဥပသန္တ၊ အလုပ် အကျွေး အဘယ၊ လကျိာရုံထေရ် ဓမ္မာ၊ လက်ဝဲ သုဓမ္မာ၊ စေတီ အများ၊ ဗျာဒိတ်ခံ သုသီမရသေ့။

၁၈။ ဓမ္မဒဿိ ဘုရားရှင်- ၁၁၈- ကမ္ဘာထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ်တသိန်း၊ သရဏ နေပြည်တော်၊ ခမည်းတော် သရဏ၊ မယ်တော် သုနန္ဒာ၊ အရပ်အမြင့် အတောင် ၈၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် အရဇ၊ ဝိရဇ၊ သုဒဿန၊ ကြင်ယာတော် ဝိစိကောဠိ၊ သားတော် ပုညဝဇ္ဇန၊ စည်းစိမ်နှစ် ၈ ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ်- ပြာသာဒ်၊ ဒုက္ကရာရိယာ ၇-ရက်၊ ဗောဓိ- သံသတ်ပင်၊ လကျိာရုံထေရ် ပဒုမ၊ လက်ဝဲ ဖုဿဒေဝ၊ အလုပ်အကျွေး သုနတ္ထ၊ လကျိာရုံထေရ် ဓမ္မာ၊ လက်ဝဲ သစ္စနာမ၊ စေတီ ၃-ယူဇနာ။ ဗျာဒိတ်ခံ ဘုရားသောင်း သိကြားမင်း။

၁၉။ သိဒ္ဓတ္ထ ဘုရားရှင်- ၉၄- ကမ္ဘာထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ်တသိန်း၊ ဝေဘာရပြည်၊ ခမည်းတော် ဥဒဒန၊ မယ်တော် သုဖဿာ၊ အရပ်အမြင့် အတောင် ၆၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင်၊ ကောကာ သုပ္ပလ၊ ကောကနဒ၊ ကြင်ယာတော် သောမနဿာ၊ သားတော် အနုပမ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၁သောင်း၊ နိက္ခမယာဉ်- ရွှေသမ်းစင်၊ ဒုက္ကရာရိယာ ၁၀-လ၊ ဗောဓိ မဟာလောကားပင်၊ လကျိာရုံထေရ် သမ္ဗလ၊ လက်ဝဲ သုခိတ္တ၊ အလုပ်အကျွေး ရေဝတ၊ လကျိာရုံထေရ် သီဝလ၊ လက်ဝဲ သုဘုမာ၊ စေတီ ၄-ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ မဂ်လရသေ့။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

၂၀။ တိဿ ဘုရားရှင်- ၉၂ ကမ္ဘာထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ် တသိန်း၊ ခေမက နေပြည်တော်၊ ခမည်းတော် ဇနသန္ဓ၊ မယ်တော် ပဒုမာ၊ အရပ်အမြင့် အတောင် ၆၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် ဂဟာသေလ၊ နာရီသယ၊ နိသဘ။ ကြင်ယာတော် သုဘဒ္ဒါ၊ သားတော် အာနန္ဒ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၇ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ် မြင်း၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၈-လ၊ ဗောဓိ- ပိတောက်ပင်၊ လကျောရံထေရီ ဗြဟ္မဒေဝ၊ လက်ဝဲ ဥဒယ၊ အလုပ်အကျွေး သမင်္ဂ၊ လကျောရံထေရီ ဖုဿာ၊ လက်ဝဲ သုဒတ္တာ၊ စေတီ ၃ ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ သုဇာတမင်း။

၂၁။ ဖုဿဘုရားရှင်- ၉၂- ကမ္ဘာထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၉သောင်း၊ နေပြည်တော် ကာသိက၊ ခမည်းတော် ဇယသေန၊ မယ်တော် သိရီမာ၊ အရပ်အမြင့် ၅၈-တောင်၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် ဂရုဠ ပက္ခ၊ ဟံသာ သုဝဏ္ဏဘဒရ။ ကြင်ယာတော် ကိသာဂေါတမီ၊ သားတော် အနုပမာ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၉ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ်ဆင်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၆-လ၊ ဗောဓိ ကြက်ဆူပင်၊ လကျောရံထေရီ သူရက္ခ၊ လက်ဝဲ ဓမ္မသေန၊ အလုပ်အကျွေး သဘိယ၊ လကျောရံထေရီ စာလာ၊ လက်ဝဲ ဥပစာလ၊ စေတီအများ၊ ဗျာဒိတ်ခံ ဝိဇိတာဝိမင်း။

၂၂။ ဝိပဿိဘုရားရှင်- ၉၁- ကမ္ဘာထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၈သောင်း၊ ဗန္ဓုမတိပြည်၊ ခမည်းတော် ဗန္ဓုမာ၊ မယ်တော် 'ဗန္ဓုမတိ၊ အရပ်အမြင့် အတောင် ၈၀၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် နန္ဒ၊ သုနန္ဒ၊ သိရီမာ။ ကြင်ယာတော် သုဒဿနာ၊ သားတော် သမဝတ္တက္ခန္ဓ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၈ထောင်၊ နိက္ခမ ရထားယာဉ်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၈-လ၊ ဗောဓိ သခွတ်ပင်၊ လကျောရံထေရီ ခဏ္ဍ၊ လက်ဝဲ တိဿ၊ အလုပ်အကျွေး အသောကာ၊ လကျောရံထေရီ စန္ဒာ၊ လက်ဝဲ စန္ဒမိတ္တာ၊ စေတီ ၇-ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ အတုလ နဂါးမင်း။

၂၃။ သိခီ ဘုရားရှင်- ၃၁ ကမ္ဘာထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၇-သောင်း၊ အရုဏာတိပြည်၊ ခမည်းတော် အရုဏ၊ မယ်တော် ပဘာဝတီ၊

အရပ်အမြင့် အတောင် ၇၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် သုစန္ဒက၊ ဂီရိ၊
ဝသဘ။ ကြင်ယာတော် သဗ္ဗကာမာ၊ သားတော် အတုသ၊ စည်းစိမ်
အနှစ် ၇-ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ်-ဆင်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၈-လ၊ ဗောဓိသရက်ဖြူ
ပင်၊ လကျော်ရံထေရ် အဘိဘူ၊ လက်ဝဲ သမ္ဘဝ၊ အလုပ်အကျွေး
ခေမင်္ဂရ၊ လကျော်ရံ ထေရီ သခိလာ။ လက်ဝဲ ပဒုမာ၊ ဇေတီ ၃ ယူဇနာ၊
ဗျာဒိတ်ခံ အရိန္ဒမင်း။

၂၄။ ဝေဿဘူဘုရားရှင်- ၃၃ ကမ္ဘာ့ထက်၊ အသက်တမ်း အနှစ်ခြေငှက်
သောင်း၊ အနောဗြေည၊ ခမည်းတော် သုပ္ပတိတ၊ မယ်တော် ယသဝတီ၊
အရပ်အမြင့် အတောင် ၆၀၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် ရှုစိ၊ သုရုစိ၊ ရတီဝစုန၊
ကြင်ယာတော် သုစိတ္တာ၊ သားတော် သုပ္ပဗုဒ္ဓ၊ စည်းစိမ် နှစ် ၆-ထောင်၊
နိက္ခမယာဉ် ရှေ့ထမ်းစင်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၆ လ၊ ဗောဓိ အင်ကြင်းပင်၊
လကျော်ရံထေရ် သောဏ၊ လက်ဝဲ ဥတ္တရ၊ အလုပ်အကျွေး ဥပသန္တ၊
လကျော်ရံထေရီ ရာမာ၊ လက်ဝဲ သမာလာ၊ ဇေတီအများ၊ ဗျာဒိတ်ခံ
သုဒဿနမင်း။

၂၅။ ကကုသန်ဘုရားရှင်- ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၊ အသက်တမ်း အနှစ်
၄ သောင်း၊ ခေမာဇတီပြည်၊ ခမည်းတော် အတ္တိဒတ္တ၊ မယ်တော်
ဝိသာခါ၊ အရပ်အမြင့် အတောင် ၄၀၊ ပြာသာဒ် သုံးဆောင် ကာမ၊
ကာမဝဏ္ဏ၊ ကာယသုဒ္ဓိ၊ ကြင်ယာတော် ရောစိနိ၊ သားတော် ဥတ္တရ၊
စည်းစိမ်နှစ် ၄ ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ် ရထား၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၈-လ၊
ဗောဓိ ကုက္ကိုပင်၊ လကျော်ရံထေရ် ဝိဓရ၊ လက်ဝဲ သဉ္ဇိဝ၊ အလုပ်အကျွေး
ဗုဒ္ဓိဇ၊ လကျော်ရံထေရီ သာမာ၊ လက်ဝဲ စမ္ဘာ၊ ဇေတီအမြင့် ၁-၈၂ဝုတ်၊
ဗျာဒိတ်ခံ ခေမမင်း။

၂၀။ ကောဏာဂုံဘုရားရှင်- ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၃-
သောင်း၊ သောဘဇတီပြည်၊ ခမည်းတော် ယညဒတ္တ၊ မယ်တော် ဥတ္တရာ၊
အရပ်အမြင့် အတောင် ၃၀၊ ပြာသာဒ်သုံးဆောင် တုသိတ၊ သန္တုသိတ၊
သန္တုဋ္ဌ၊ ကြင်ယာတော် ရှုစိဂတ္တာ၊ သားတော် သတ္ထဝါဟ၊ စည်းစိမ်

နောက်ဆက်တွဲ အစပြုများ

နှစ် ၃ ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ် ဆင်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၆ လ၊ ဗောဓိ
ရေသဖန်းပင်၊ လကျော်ရံထေရ် ဘိယျသ၊ လက်ဝဲ ဥတ္တရာ၊ အလုပ်အကျွေး
သောတ္တိဇ၊ လကျော်ရံ ထေရီ သမုဒ္ဒါ၊ လက်ဝဲ ဥတ္တရာ၊ စေတီအများ
ဗျာဒိတ်ခံ ပဗ္ဗတမင်း။

၂၇။ ကဿပဘုရားရှင်- ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၊ အသက်တမ်း အနှစ် ၂-
သောင်း၊ ဗာရာဏသီပြည်၊ ခမည်းတော် ဗြဟ္မဒတ္တ၊ မယ်တော် ဓနဝတီ၊
အရပ်အမြင့် အတောင် ၂၀၊ ပြာသဒ် သုံးဆောင် ဟံသ၊ ယသ၊ သီရိ
နန္ဒ၊ ကြင်ယာတော် သုနန္ဒာ၊ သားတော် ဝိဇိတသေန၊ စည်းစိမ် နှစ်
၂ ထောင်၊ နိက္ခမယာဉ် ပြာသဒ်၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၇ ရက်၊ ဗောဓိ
ညောင်ပင်၊ လကျော်ရံ ထေရ် တိဿ၊ လက်ဝဲ ဘာရဒွါဇ၊ အလုပ်အကျွေး
သဗ္ဗမိတ္တ၊ လကျော်ရံ ထေရီ အနုဋ္ဌာ၊ လက်ဝဲ ဥရုဝေဋ္ဌာ၊ စေတီအမြင့်
၁-ယူဇနာ၊ ဗျာဒိတ်ခံ ဇောတိပါလ လုလင်။

၂၈။ ဂေါတမဘုရားရှင်- ဤဘဒ္ဒ ကမ္ဘာ၊ သက်တမ်း အနှစ် တရာ၊
ကင်္ဂလဝတ်ပြည်၊ ခမည်းတော် သုဒ္ဓေါဓန၊ မယ်တော် မဟာမာယာ၊
အရပ်အမြင့် ၁၆ တောင်၊ ပြာသဒ် သုံးဆောင်၊ ရမ္မ၊ သုဘ၊ သုရမ္မ၊
ကြင်ယာတော် ဘဒ္ဒကဉ္စနာ၊ သားတော် ရာဟုလ၊ စည်းစိမ်နှစ် ၂၉ နှစ်၊
နိက္ခမယာဉ် မြင်း၊ ဒုက္ကရစရိယာ ၆ နှစ်၊ ဗောဓိ ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်၊
လကျော်ရံ ကောလိတ၊ လက်ဝဲ ဥပတိဿ၊ အလုပ်အကျွေး အာနန္ဒာ၊
လကျော်ထေရီ ခေမာ၊ လက်ဝဲ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ၊ စေတီအများ။
ထူးခြားချက်များ။

နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ဘုရားရှင်တို့အနက် ထူးခြားချက်အချို့မှာ အောက်
ပါတို့ဖြစ်ကြ၏။

ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရားကို ဆဋ္ဌဘိည ရဟန္တာလေးသိန်း အမြဲခြံရံ
သည်။ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား သာသနာ၌ ရဟန္တာမဖြစ်ပဲ သောတာပန်
သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်မျှသာဖြစ်ပြီး လူဝတ်ဖြင့်နေသူများသည် ကဲ့ရဲ့
ခံကြရသတတ်။

မင်္ဂလ ဘုရားရှင်၏ ရောင်ခြည်တော်သည် စကြဝဠာတသောင်းလုံးကို အနှံ့ထွက်၍ အမြဲတည်သည်။ သစ်ပင်တောတောင် ရေမြေသမုဒ္ဒရာ တို့နှင့်တကွ လူတို့၏ အသုံးအဆောင်များပါ ရောင်ခြည်တော်လွှမ်း၍ ရွှေဆောင်ရှိကြကုန်၏။ ရောင်ခြည်တော်သည် နေ့ညဉ့်မပြတ် အမြဲတည်ရှိနေ၍ မင်္ဂလဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှား ရှိသမျှကာလပတ်လုံး နေ့ညဉ့် ဟူ၍မရှိ။ တလောကလုံး အမြဲ ထွန်းလင်းနေပေသည်။ အခြားမည်သည့် ဘုရားရှင် မျှ ဤသို့ ရောင်ခြည်တော် မထွန်းပေချေ။

မင်္ဂလဘုရား အလောင်းတော်သည် ဆီမီးခွက်ကို ဦးခေါင်းဖြင့် ရွက်ပြီး မိမိကိုယ်တိုင်ကိုလည်း ဆီဆွတ် အဝတ်ပုဆိုးဖြင့် ရစ်ပတ်၍ ဆီမီးတိုင်ဗမာ ပြုကာ ဧတီတော် တဆူအား ဆီမီး ပူဇော်ဖူး၏။ ကိုယ်ကို မီးညှိ၍ တညဉ့်ဗတ်လုံး ဧတီကို ငဝ်လျက် မီးပူဇော် သော်လည်း မွှေးညှင်း တပင်မျှ မီးမလောင်ချေ။

ထို့ပြင် ဝေဿ န္တရာကဲ့သို့ နောက်ဆုံး အလောင်းတော် ဘဝ၌ မိမိ၏ ရင်သွေးနှစ်ဦးကို ခရဒါဌိက ဘီလူးအား လှူဒါန်း၏။ ဘီလူးသည် ဘုရားအလောင်း ရှေ့မှပင် ကလေးငယ် နှစ်ယောက်ကို ကျွတ်ကျွတ်ဝါး၍ စားလေ၏။ ဘီလူးခံတွင်း၌ သားသံမီး၏ သွေးစိမ်း ရှင်ရှင်ကို မြင်တော်မူရာတွင် တဆံဖျားမျှ စိတ်နှလုံး မသာမယာ မဖြစ်ပဲ ငါ၏အလှူ အောင်မြင်ပေသည်ဟု အလှူဒါနကို အာရုံပြု၍ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက် နိုင်ခဲ့၏။

ဤသို့သော ကုသိုလ်တူးများကြောင့် မင်္ဂလဘုရားရှင် ဖြစ်လာသောအခါ အခြားသော ဘုရားရှင်တို့ထက် ထူးကဲသော ရောင်ခြည်တော်ကို ရတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင် လက်ထက်၌ တိတ္ထိဟူ၍ လုံးဝ မရှိပေ။ ဘာသာခြား အယူကွဲပြားသူ မရှိ။ နတ်လူအားလုံး ဘုရားရှင် သာသနာကိုသာ ခံယူကြလေသည်။ အခြားသော ဘုရားရှင် သာသနာ များတွင်မူ အယူတပါး ဘာသာခြား တိတ္ထိတို့ ရှိကြမဲ့ ဖြစ်ကြသည်။
(တထာဂတ ဥဒါနဒီပနီ-ပထမတွဲ)

သတ်ပုံကျမ်းပြု ဦးဩသည် ကောဏာဂုံ ဘုရားရှင်ကိုမှ ရှေးပြီး စပ်ဆိုခြင်း၌ အကြောင်းထူး မတွေ့ရချေ။ (မသတ်) သေးသေးတင် အံ့ကားရန် အရာ ဖြစ်၍သာ ကောဏာဂုံ ဘုရားကို စပ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ရာသည်။

အကျိုးကျေးဇူး

ဤသတ်ပုံ သံပေါက်ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် အသိတရား ဖြစ်ပွားစေသည်။ ကောဏာဂုံ ဘုရားနှင့် လွဲခဲ့ရသော သူတို့သည် လက်ရှိ ကြုံတွေ့နေရသော ဂေါတမ ဘုရား ဘာသနာတော် တွင်းမှာပင် ကျွတ်တမ်းဝင်ရေး စိတ်သွေး ကြိုးစား သင့်ကြောင်း အသိဉာဏ် ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ပါဠိဝေါဟာရ 'ဂမန' ၌ အဆုံး 'န'ကို ချေဖျက် 'မ'ကို သေးသေးတင် (နိဂ္ဂဟိတ်)ပြု၊ အ, သရကို ဥ, သရပြုပြီး 'ဂုံ' ဟူသော ပါဠိသက်မြန်မာဝေါဟာရ တီထွင် ရယူနိုင်ကြောင်း နည်းလမ်း တရပ်ကိုလည်း သိရပေသည်။

ပုဒ်ရင်း ။ သီဟိုဠ်ကျမ်းတော်တို့၊ ပုဒ္ဒေတော်၊

ပုဒ်ပါဠိ ကျမ်းစီရင်း။

သီဟိုဠ်နိုင်ငံမှကျမ်းဂန်တတ်မြောက်သော ရှင်ဗုဒ္ဓဒတ်ထေရ်
သည် ပုဒ်ပါဠိအက္ခရာဖြင့် ကျမ်းဂန် စီရင်ပြုစုတော်မူ
သည်။

ဝေါဟာရ ဖွင့်ဆိုချက်-

‘သီဟိုဠ်’ ဟူသော ဝေါဟာရ၏ ရင်းမြစ်သည် ‘သီဟဠ’ ဟူသော
ပါဠိစကားလုံး ဖြစ်သည်။ ‘သီဟဠ’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘သီဟလ’ ဟူ၍
လည်းကောင်း (ဠနှင့်လ) စာလုံးပေါင်း နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဤတွင် ‘လဠာနမ
ဝိသေသော၊ လင်ယဠကြီး ကဲ့ပြားသော်လည်း အနက်ထူး’ ဟူသော
ရူပသိဒ္ဓိ ကျမ်းလာ ပရိဘာသာ အရ သီဟဠနှင့် သီဟလ အနက်တူ
သည်။

စတုရင်္ဂဗလအဖတ်ကြီးက ယင်း၏ အဘိဓာန်၌ ကာ
ကျမ်း၌ ‘သီဟံ လန္တိတိ သီဟဠာ’ ဟု ငြိုဟ်ကျင်းသည်။ သီဟံ၊ ခြင်္သေ့
ကို၊ လန္တိ၊ ယူတတ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်၊ သီဟဠာ၊ သီဟဠ
မည်ကုန်၏။ သီဟပုဒ်၊ လာဇာတ်၊ အပစုည်း၊ လာဇာတ်သည် ဂဟဏေယျ
ခြင်း အနက်၌ ဖြစ်ကြောင်း ဓာတုတ္ထသင်္ဂြိုဟ် ကျမ်း၌ ဆိုသည်။ ခြင်္သေ့
ကို ဖမ်းယူ တတ်သောကြောင့် ‘သီဟဠ’ မည်၏ ဟူပေ။

‘သီဟ’ ကို ခြင်္သေ့အနက်ဖြင့် စပ်ဆိုသည်။
ဆင်ပြောင်စသည်၊ သီဟတခြား၊ သစ်ကျားများကို၊
မဆိုထားဘိ (သုဇာပျို-၃၇၀)

သမန်းနာမံ၊ အသံသိဟ၊ ရာဇိန္ဒ၏၊ မိဘမခြား။

အူတုံဘားသည်၊ (ကုသပျို-၂၇၀)။

သက္ကတဘာသာတွင် ခြေသံကို 'သိ'ဟု ခေါ်သည်။ ဟကို သသို့ ပြောင်း၍လည်း သိ'ဟု ဆိုသည်။ ဗေဒင်ကျမ်းတွင် 'မိသော သိသေ ဓနုစေ' ဟု 'သိသိ'ကို ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ သိဟ (ပါ) သိဟ(သ) သိသိ(ပြောင်း) ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ နန်းဓလေ့ ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူး များတွင် လည်း 'သိဟသူရ၊ သိဂ်သူရ' သို့မဟုတ် 'သိဟသူ၊ သိသိသူ' ဟူ၍ ပါရှိသည်။ ခြေသံ ကဲ့သို့ ရဲရင့်သူဟုဆိုလိုသည်။ (ကဝိမဏ္ဍိ ၁၂၃)။ လာဘတ်နှင့် ပြန်တုံစပ်သော အခါ 'သိဟလ၊ သိဟဋ္ဌ၊ သိဟလ၊ သိဟဋ္ဌ၊ သိသိလ၊ သိသိဋ္ဌ'ဟူ၍ ခြောက်မျိုး ဖြစ်ထွက်လေသည်။ အား လုံးခြေသံအနက် ပေးချည်း ဖြစ်၏။

'သိဟဋ္ဌ' ကို မြန်မာမူပြု၍ 'သိဟိဋ္ဌ' ဟူသော ပါဠိသက်ဝေါဟာရကို ရရှိသည်။ 'သိဟဋ္ဌ' မှ 'သိဟိဋ္ဌ' သို့ ပြောင်းရာတွင်-

- (၁) အသုံးအန္တ အက္ခရာကို အသတ်တင်၍ သရမဲပြုခြင်း။
- (၂) အ(-)ကို အို(ိ)သို့ ပြောင်းလဲခြင်း။

ဟူသော ဥပဒေသ နှစ်ရပ်ကို အသုံးပြုသည်။

'သိဟဋ္ဌ' မှ 'ဋ္ဌ' ကို အသတ်တင်၍ 'ဋ္ဌိ' သို့ ပြောင်းသည်။ အသတ်တင်သော အခါ (ဋ္ဌိ+အ) မှ 'အ' သရသံ ပျောက်သွားပြီး ရှုတ်ချိန် မကြာဝက် ကာလမျှသာ ရှိသော 'ဋ္ဌိ' ဗျည်းစစ်စစ်ကျန်၏။ ထို့ကြောင့် 'ဋ္ဌိ' သံပိစွာ မထွက်တော့ချေ (ဟ်+အ=ဟ) မှ အ ကို အို သို့ ပြောင်း၍ ဟ မှ ဟိ ဖြစ်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ 'သိဟဋ္ဌ' သုံးသံထွက် ပါဠိ ရင်းမြစ် မှ 'သိဟိဋ္ဌ' ဟု နှစ်သံထွက် ပါဠိသက် မြန်မာဝေါဟာရ ဖြစ်ပါလေသည်။ 'သိဟိဋ္ဌ' လည်း နည်းတူပင်။

အ မှ အို ပြောင်းထုံး သာဓကများမှာ အောက်ပါ တို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။

- တောရဏ (ပါ)မှ တုရိုဏ်၊ တုရိုဏ် (ဏ-င)
- ဓမ္မကရဏ (ပါ)မှ ဓမ္မကရိုဏ်၊ ဓမ္မကရိုဏ် (ဏ-င)
- နိသိဒန (ပါ)မှ နိသိဒ္ဓိန၊ နိသိဒ္ဓိ (န-င)
- ပကရဏ (ပါ)မှ ပကြိုဏ်
- မဏ္ဍလ (ပါ)မှ မဏ္ဍိုလ်၊ မဏ္ဍိုဏ် (လ-င)
- ယုဂန္ဓရ (ပါ)မှ ယုဂန္ဓိုရ်
- ဝိဇ္ဇာဓရ (ပါ)မှ ဝိဇ္ဇာဓိုရ်
- သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒန (ပါ)မှ သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒန၊ သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒ (န-င)

‘သီဟဠ၊ သီဟိုဠ်’ ဟူသော အမည်သည် အနန္တအမည် ဖြစ်၏။
 ခြင်္သေ့ကို ဖမ်းယူတတ်သော သီဟမင်းသားသည် မုချအားဖြင့် သီဟဠ
 မည်၏။ ထိုသီဟ မင်းသားနှင့် လူမျိုးတူ လူအပေါင်းသည် သဒ္ဓိသူပစာ
 (အတူတင်စားချက်) အားဖြင့် သီဟဠ မည်၏။ ထိုလူတို့ နေသော ကျွန်း
 သည်ကား ဌာနျူပစာ အားဖြင့် သီဟဠ မည်၏။ ဤသို့ သာရတ္ထဒီပနီ
 ဋီကာနှင့် သုတ်သီလက္ခန ဋီကာကျမ်းတို့၌ ဆိုသည်။

သီဟိုဠ် အတ္ထုပ္ပတ္တိ။

သီဟိုဠ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အကြောင်း ဗျူပုတ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရှင်မဟာ
 နာမ ပြုစုသော မဟာဝံသကျမ်း အဆိုကို အကျဉ်းချုပ် ဤသို့ သိအပ်၏။
 ဝက်တိုင်း ဝက်ရာဇ်မင်း၏ သမီးတော်သည် ကံအကြောင်း အား
 လျော်စွာ ဟိမဝန္တာတော၌ နေသော ကေသရာ ခြင်္သေ့မင်းနှင့် အကြောင်း
 ပါပြီး သားတယောက် သမီးတယောက် ဖွားမြင်သည်။ သားသီဟဗာ
 ဟု မင်းသား အရွယ်ရောက်သော အခါ မိခင်နှင့်နှမ သီဟသီဝလိကို
 ပခုံးဖြင့် ထမ်း၍ တောထဲမှ လူနေဒေသသို့ ပြေးလာကြသည်။ ဖခင်
 ခြင်္သေ့ကြီး လိုက်လာသောအခါ သားသီဟဗာဟုက သတ်ဖြတ် နှိမ်
 နင်း၍ မင်းမြှောက် ခံရသည်။ မိမိတို့သခင် သီဟဗာဟု မင်းသား နေ
 ခဲ့ဖူးသော တောင်တွင်းအရပ် (လာ ဠတိုင်း) ၌ တိုင်းပြည်တည်၍ စိုးစံ
 သည်။

သီဟဗာဟုမင်းက သား တယောက် သမီး တယောက် ဖွားရာတွင် သားတော်ကြီး ဝိဇယမင်းသား ဆိုးသွမ်း၍ ငယ်ကျွန်များနှင့် အတူ ဖောင်ဖြင့် သမုဒြာသို့ မျှောလိုက်ကြသည်။ ထိုဖောင်သည် လင်္ကာဒီပ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နာဂဒီပဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ယက္ခဒီပ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သုံးမည်ရသော ကျွန်းတွင် ဆိုက်လေသည်။ ဝိဇယ မင်းသားသည် ကျွန်းရှင်မယ်ကုဝဏ်နှင့် သင့်မြတ်၍ ထိုကျွန်း၌ မင်းပြု လေသည်။ ထိုကျွန်း၏ ဝထဝီ ပုံသွင်သည် ခြင်္သေ့ ဦးခေါင်းနှင့် တူ ကြောင်း မုံရွေး ဇေတဝန် ကျောင်းတော်ကြီး သမိုင်း (လက်ရေးမူ) အရ သိရသည်။ ဤကဲ့သို့ သီဟဗ္ဗ မင်းမျိုးတို့ နေရာဒေသ ဖြစ်သော ကြောင့် 'သီဟိုဠ်ကျွန်း' ဟူ၍ ထင်ရှားလာလေသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ သီရိ လင်္ကာ အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသည်။ အိန္ဒိယပြည်၏ တောင်ဘက် မိုင် ၃၀- ခန့် အကွာ ပင်လယ်ထဲ၌ တည်ရှိလေသည်။

ကျမ်းသည် ကျမ်းဂန်ဟူသော အနက်၊ တံသုတ်ကျမ်းဟု ဟူသော အနက်၊ တင်းကျမ်း ဟူသော အနက်တို့၌ ဖြစ်၏။ ကျမ်းသည် ဟူသော ဝေါဟာရသည် မဖြိုးမမောက်၊ မရွိုက်မလျှ ပြည့်မျှသည် ဟူသော အနက် ဖြစ်သင့်ကြောင်း ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ ကျမ်း၌ ပြဆို၏။ ညီ သည်၊ ညီစေသည်ဟု ဆိုရာသည်။

ကြိုးကြိုးပမ်းပမ်း၊ သင်သော ကျမ်း၌၊ ငြိမ်းချမ်း မဂ်ဖိုလ် (ဘူရိဒတ် ဇာတ်ပေါင်း ၅၉)။

မွှေးဘခြီးမွှမ်း၊ တိတ္ထိကျမ်းကို၊ စွဲသမ်းအယူ (ကိုးခန်းပျို့ - ၃၃) တို့ ၌ 'ကျမ်း' ဟူသော ဝေါဟာရသည် နည်းဥပဒေအရ အနက် မလျှ မကျ ပြည့်မျှသည် ဟူသော အနက်ကို ဆောင်၏။

ပမာနှိုင်း တမ်း၊ တံသုတ်ကျမ်းသို့၊ ပို့ရမ်းစုံတို့၊ (တန်တားဦး တည် မော်ကွန်း - ၄၅)။

ဤပုံစံ၌ 'ကျမ်း' သည် တံသုတ်ဟူသော အချောင်းအတံဖြင့် ညီမျှ စေ သည် ဟူသော အနက်ရှိ၏။

သိတိဋ္ဌိကျမ်းတတ်၊ ဗုဒ္ဓဒတ်၊ ပုဒ်ပါဌ်ကျမ်းစီရင်

နက်စွာအဝှမ်း၊ ရေတင်းကျမ်းလည်း၊ နှိုင်းတမ်းမမျှ (ဘူရိဒတ်
ဇာတ်ပေါင်း-၁၀၀)

ငြိတ်ငြိတ်မုမ်းမုမ်း၊ ခရီးလမ်းနှင့်၊ တင်းကျမ်းပြည့်ဖြိုး၊ (တန်တား
ဦးတည်-၁၂)။

တို့၌ ‘ကျမ်း’သည် ပြည့်တင်း ညီမျှသည် ဟူလို။ တင်းကျမ်းလည်း ပြည့်
ညီခြင်း အနက်ကိုပင် ဟောသည်။ ဗုံများကို သားရေကျက်သော အခါ
တင်းလာလျှင် မျက်နှာပြင် ညီလာသည်။ ထို့ကြောင့် ‘တင်း’ သည်
ပြည့်ညီခြင်း အနက်ကိုပင် ညွှန်ပေးသည်။

ဂန္ထ (ပါ) အဆက်အစပ် အထုပ်အသိမ်း သေသပ်စွာ ရေးဖွဲ့ထား
သော စာစောင်ကြီး ဟူ၍ ပါဠိသက် ဝေါဟာရ အဘိဓာန် ဆရာက
အနက်ပေးသည်။ စင်စစ် ‘ဂန္ထ’ဟူသည် အထုံးအဖွဲ့ပင် ဖြစ်သည်။ စာ
များကို အထုံးအဖွဲ့ ပြုထားသော အရာဖြစ်သည်။ ဂန္ထမှဂန် ဖြစ်လာ
သည်။ ကျမ်းနှင့်ဂန် မြန်မာပါဠိ ပူးပေါင်း၍ ‘ကျမ်းဂန်’ ဟူသော တွဲ
လုံး ဝေါဟာရသစ် တရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ပေစာရှက် များကို ညီ
အောင် အပေါက်ဖောက်ပြီး တုတ်တံဖြင့် သိသည်။ ထက်အောက် ပျဉ်
ပြား တချပ်စီဖြင့် ညှပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပေစာထုပ်သည် နှုတ်ခမ်း
သားများ ညီဒနသည်။ ကျမ်းဂန်ဟူသည် ညီဒနသော ဂန္ထပင် ဖြစ်
ကြောင်း အနက် ဖော်နိုင်သည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ‘ကျမ်းတတ်’ ဟူသော ဝေါဟာရ၌ ကျမ်း၏
အဓိပ္ပာယ်မှာ ညီညွတ် ပြည့်ဝ စုံလင်သော စာပေအဖွဲ့အစည်း တရပ်ကို
ကျမ်းဟု ခေါ်သည်။

‘တတ်’ ၏ အနက်မှာ အထူးသဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည် ဟူသော
အနက်၊ အသိမှာ ပညာဟူသော အနက်၊ ပြုကာမျှ ဖြစ်ကာမျှ ဟူသော
အနက်၊ အလှအထ ဟူသော အနက်များပင် ဖြစ်၏။

ပညောင် စောင့်တတ်၊ ရုက္ခနတ် (ကိုးခန်း) ဆိုရာ၌ ‘တတ်’ သည်
အထူးသဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သော အနက် ရှိ၏။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ရည်သွားသိတတ်၊ ကျင့်ရာဝတ် (ဘူလင်) ၌ အလိမ္မာပညာ အနက်ကို ညွှန်၏။

ကရုတိ၊ ပြုတတ်၏။ ပစတိ၊ ချက်ဘတ်၏။ ဆိုရာမျိုး၌ ကတ္တား အနက်မှန်း သိအောင်သာ တတ်ကို ထည့်ခြင်း ဖြစ်၏။ အနက်သူး မရှိ။ တတ်, သည် သာမန်မျှ ဖြစ်၏။

တသီလ အနက်၌ ဘယဒဿဝီ၊ ဘေးကိုမြင်လေ့ ရှိ၏၊ မြင်တတ်၏။ ဆို့ရာတွင် 'တတ်' သည် အလေ့ အထ သဘောကို ပြပေသည်။

'ကျမ်းတတ်' ဟူသော ဝေါဟာရ၌ တတ်သည် အထူး ဆောင်ရွက် နိုင်ခြင်း အနက်၊ တတ်သိ လိမ္မာခြင်း အနက်တို့ကို ဟောရာသည်။ ကျမ်းဂန်၌ အထူးဆောင်ရွက် နိုင်သည်၊ ကျမ်းဂန်၌ လိမ္မာသည်ကို ကျမ်းတတ်ဟု ဆိုရာသည်။

'ဗုဒ္ဓဒတ်' ၏ ရင်းမြစ်သည် ဗုဒ္ဓဒတ္တ (ပါ) ဖြစ်၏။ နောက်ဆုံး အက္ခရာ နှစ်လုံးအနက် အောက်အလုံးကို ချေဖျောက်၊ အထက်တလုံးကို တမ်း ခွန်လွှား၍ အသံမဲ့ပြုကာ 'ဗုဒ္ဓဒတ်' ဟူသော ဝေါဟာရကို ရသည်။ မြဟ္မဒတ္တမှ မြဟ္မဒတ်၊ သောမဒတ္တမှ သောမဒတ်၊ ယညဒတ္တမှ ယညဒတ်၊ ဒေဝဒတ္တမှ ဒေဝဒတ်၊ ဘူရိဒတ္တမှ ဘူရိဒတ်၊ အနဝဒတ္တမှ အနဝဒတ် ပြောင်းသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်၏။

အမည်မှည့်ပုံ ယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာသော် ဒတ္တသည် ပေးခြင်း အနက်ဟော၏။ မြဟ္မာ ဖန်ဆင်းမှုကို ယုံကြည်သူတို့က သူတို့အား မြဟ္မာက သားကို ပေးသည်ဟု ယုံကြည်၍ မြဟ္မဒတ္တ (မြဟ္မဒတ်) မြဟ္မာပေး သောသားဟု အမည်မှည့်ခြင်းဖြစ်သည်။ နတ်ပေး၍ ရသောကလေးကို ဒေဝဒတ်၊ သောနတ်မင်း ပေး၍ ရသော ကလေးကို သောမဒတ် စသည် မှည့်ခေါ်၏။ ဤသို့သော သာသနာပြင်ပ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် များကို ကူးစက် လာဟန် တူသည်။ ထို့ကြောင့် (ဘုရားပေးသော သား) ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် 'ဗုဒ္ဓဒတ်' ဟူ၍ နာမည်ပေးခြင်း ဖြစ်ရာသည်။ (ဗုဒ္ဓ = ဘုရား၊ ဒတ္တ = ပေးအပ်သူ)။

သီဟိုဠ်ကျမ်းတတ်၊ ဗုဒ္ဓဒတ်၊ ပုဒ်ပါဠိကျမ်းစီရင်

‘ပုဒ်’ ၏ ရင်းမြစ်မှာ ပဒ (ပါ) ဖြစ်၏။ ‘ဒ’ ၌ အသတ်ဟင် ‘ပ’ မှ အ ကို အု သို့ ပြောင်း၍ ပဒမှ ပုဒ် ဖြစ်လာ၏။ အဓိကရဏမှ အဓိက ရုဏ်းသို့ ပြောင်းသကဲ့သို့ပင်။

‘ပုဒ်’ သည် အနက်ရသော အက္ခရာ အပေါင်း စကားတလုံး စကား တခွန်း ဟူသော အနက်၊ အဓိပ္ပာယ် ပြည့်စုံသည့် စာပိုဒ်၊ သို့မဟုတ် ဂါထာ၊ ကဗျာ၊ ဟူသော အနက်၊ ဝါကျတခု၊ စာပိုဒ်တခု ပြီးဆုံး ကြောင်း ပြသော သင်္ကေတ အမှတ်အသား ဟူသော အနက်ကို ပြ ဆိုသည်။ ယင်းတို့တွင်-

သမာသိ တဒ္ဒုတ်၊ အာချာတ်ကြုတ်ဟု၊ လေးပုဒ် ဝါစက (ကိုး ခန်း ၇) ၌ စကားတလုံး အနက်ကို ဖော်ပြ၏။

ဂါထာချီကောက်၊ သုံးပိုဒ်လောက်တည့်၊ တယောက်တပုဒ်၊ မယုတ် မလွန်။ ပြန်လှန်ခြေဘင်၊ အံ့ချီးဆင်ပိမ့် (ဇနကပျို-၁၇၂) ၌ စာပိုဒ် ဟူသော အနက်ကို ဆောင်၏။ (ဤ၌ ပိုဒ်နှင့်ပုဒ် အနက်တူ သဘောရှိ၏)

မေတ္တာသုတ်တစောင်လုံး၊ ပုဒ်မပါကျုံးပြီးလျှင် (ဦးပုည မေတ္တာစာ) ၌ ဝါကျဆုံးပြသင်္ကေတအနက်ဟော၏။

ပုဒ်သေး၊ ပုဒ်မ ဟူ၍လည်း နှစ်မျိုးရှိ၏။ မျဉ်းမတ်တိုဘချောင်း (၁) မှာပုဒ်သေး၊ နှစ်ချောင်း (၂) မှာ ပုဒ်မ၊ ဝါ၊ ပုဒ်ကြီးဟုခေါ်သည်။

ခင်ကြီးဖျော်ဆရာတော်၏ သဒ္ဒါကြီးပုဒ်စုံကျမ်းတွင် ပုဒ်အမျိုးမျိုး ကို ဖော်ပြထား၏။ အက္ခရာတလုံးသာရှိ သောပုဒ် (ပုံ-၈၀၁)၊ အက္ခရာများ စွာ ပါဝင်သောပုဒ် (ပုံ-ပုရိသော)၊ ပုဒ်များစွာ တွဲထားသောပုဒ် (ပုံ- ယံ ကိဉ္ဇိ) စသည်ဖြင့် များစွာစိစစ်ပြဆိုထားသည်။ ပါဠိပုဒ်များကို စိစစ် ပြထားသော်လည်း မြန်မာဘာသာအတွက် အသုံးဝင်သော နည်းစနစ် များစွာပါလေသည်။

ပုဒ်နှင့်ပိုဒ်ကို ယခုအခါ ခွဲခြားကြ၏။ ပါရာဂရပ်(Paragraph)ဟု ခေါ်သော စကားတရပ်ကို ပိုဒ် ဟုခေါ်၏။ ရတုတွင် ကေပိုဒ်ရတု၊ ပိုဒ်စုံရတုဟူ၍ သုံးသည်ကို ထောက်ထားရာသည်။

‘ပါဠိ’၏ ရင်းမြစ်သည် ပါဠ(ပါ)ဖြစ်၏။ အသတ်တင်၍ ‘ပါဠိ’ဖြစ်လာ၏။ ရင်းမြစ်အနက်မှာ ရွတ်ဖတ်ခြင်းတည်း။ အဓိပ္ပာယ်အနက်အရ ဘုရားဟော ပါဠိတော်ကို ပါဠိ ဟုဆိုသည်။

ပါဠိ သရုပ်၊ ပါဠိ ဂုတ်ကို၊ တော့ထုတ်ကျမ်းသော၊ မြင်ချေပါသို့ (ပါရမီ-၁)။

အတ္တနယုတ်၊ ပါဠိဂုတ်ကို၊ ဖော်ထုတ်ကျမ်းတွင် (မဃ-၃၆၁)။

‘ပါဠိဂုတ်’ကား အဋ္ဌကထာကျမ်းတည်း။ ပါဠ-ပါဠိ၊ ဂုတ္တံ၊ ဂုတ်၊ လုံခြုံအောင် စောင့်ရှောက်သော(ကျမ်း)ဟူလို။ ဘုရားဟောပါဠိကို စောင့်ရှောက်သောကျမ်းကား အဋ္ဌကထာကျမ်းတည်း။

ဌ နှင့် ဌ ကို ခွဲခြားမှတ်သားရာ၏။ ဌ ကား သုဒ္ဓဟည်း၊ ဌ ကား ဌ+ဌ=ဌ တည်း။ နှစ်လုံးဆင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပါဠိ ဟု ရေးလျှင် မှား၏။ ဌာနကို ဌာနဟုရေးလျှင် မှား၏။ သတိချုပ်ရန် အချက်တည်း။

‘စီရင်’၌ ‘စိ’သည် ကုံးသည်ဟူသောအနက်၊ စိဟူသောအနက်၊ တစိစိ ဟူသော အနက်၊ စုံသည် ဟူသောအနက်တို့၌ ဖြစ်၏။ ‘ရွေး၍လုံးညီ၊ ပုလဲစိသို့’ ဆိုရာ၌ ကဲ့သို့ သင့်လျော်ရာ ယှဉ်ဖက်စပ်ယှက်သည်ကို ‘ကုံးသည်’ဟု ဆိုသည်။ ကြေလုံးကလေးများ အလုံးစုံ မှောက်ယှန်သဖြင့် ကုံးသီစိလျှင်စွာ ရှိသည်ကို ‘စိ’ခေါ်၏။ အလျှင် မပြတ်ဆင်သည်ကို ‘တစိစိ’ဟု ဆိုသည်။ ‘ဗာရာဏသီ၊ စုံစိပြောဝ’ဆိုရာ၌ ကဲ့သို့ စုံသည်၊ စိသည်၊ ဝပြောသည်ဟူလို။

‘စီရင်’ကို ဂျပန်ဆင်မြန်မာ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်၌ ဆုံးဖြတ်သည် to decide ဟုပြု၏။ ‘စီရင်’ မှ ‘အစီအရင်’ဟူသော ကြံ သာနာမ် လည်း ဖြစ်၏။

“ရာဇာများပန်း၊ ဖန်နန်းများရှင်၊ ဘန်စီရင်၍”

ဆိုရာ၌ ဘန်ဆင်းသည်၊ စီရင်သည်၊ ပြုလုပ်သည် ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ဤ‘ပုဒ် ပါဠိ ကျမ်းစီရင်’ဆိုရာ၌ စီရင်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ပြုလုပ်သည် ဟူ၍ဖြစ်၏။ ကျမ်းဂန်ရေးသားသည် ဟူလို။

ယခုဆက်လက်၍ အရှေ့တိုင်း ရှေးခေတ် ကျမ်းရေးနည်းစနစ်ကို ဆက်လက်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ဂန္ဓာရမ္မ-ကျမ်းပျိုးစနစ်၏ အခြေအနေ

ပါဠိ၊ မြန်မာရှေးဟောင်း ကျမ်းဂန်များစွာတို့၌ ကျမ်း၏နိဒါန်း ဟူသည် မဆိုသဘေသော စကားဦးစကားစများကို အမြဲလိုလိုတွေ့ရပေ သည်။ ဤကဲ့သို့ ကျမ်းကို စပုံစနည်း စနစ်ကရပ်ကို အမှတ်ဘမဲ့အလွတ် မပေးပဲ ခြေးခြမြစ်မြစ် သိခွင့်ရခဲ့သည်ရှိသော် ရှေးဟောင်းကျမ်းပြုနည်း စနစ်၏ တစိတ်တဒေသကို နည်းရဖွယ်ရှိပေသည်။

ကျမ်းဂန်ဟူသည်

မိမိဖော်ပြလိုသော အကြောင်းအရာ တရပ်ရပ်ကို အကျိုးသင့် အကြောင်းသင့် စီကာစဉ်ကာ သဒ္ဒါအနက်ပြည့်စုံစွာ စည်းကမ်းစနစ် တကျ သိကုံးထုံးဖွဲ့သားသော အရာကို 'ဂန္ဓ'ဟူ၍ ခေါ်၏။ ဂန္ဓ ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရကို 'ကျမ်း'ဟူ၍ မြန်မာပြန်ဆိုလေသည်။ ကျမ်း ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ညီညွတ်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ မဒ္ဒိမခေတ် မဂ္ဂိုက်ဘုရားပဲ ပြည့်ညီသည်ဟူ၍ ဆိုလိုသည်။

ပေစာချွန်များကို ပေစာထုပ်ပြုလုပ်ရာ နှုတ်ခမ်းသား တညီကည်း ရှိစေပြီး ထက်အောက် သစ်သားပြားဘရစ်ဖြင့် ညှပ်၍သားရာ ကောင်း စွာ ညီညွတ်လေသည်။ ယင်းသို့ ညီညွတ်သောအရာကို ကျမ်းဟုခေါ်၏။ ကျမ်းနှင့်ဂန္ဓ ဝေါဟာရနှစ်ရပ်ကို တွဲပုံပြီး ကျမ်းဂန္ဓ(ကျမ်းဂန်)ဟူ၍ သုံးစွဲကြလေသည်။

ကျမ်းပျိုးစကားနှစ် ရည်ရွယ်ချက်

ရှေးကောင်း ကာရကနိင်ဝံ (ယု အိန္ဒိယနိင်ဝံ) ၏ စာပေယဉ်ကျေးမှု
•26 မှ မြစ်များခံလာသော အချွန်တိုင်း စာပေလောက၌ ကျမ်းဂန်အဆူဆူ

တို့တွင် ရေးလိုရင်းအကြောင်းအရာကို မာမတင်မီ ကျမ်းဦးကျမ်းစ
စကားများ ရေးသားထည့်သွင်းထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ထိုစကား
ဦးများကို လေ့လာကြည့်သောအခါ ကျမ်းပြုဆရာအနေဖြင့် ကျမ်းကို
စတင်အားထုတ် ရေးသားပြုစုပြုစုကြောင်း သိရပေသည်။ ကျမ်းကို
အားထုတ်ခြင်းကို ပါဠိဝေါဟာရအားဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မ ဟု ခေါ်သည်။
ဂန္ဓာရမ္မ ကို ကျမ်းပျိုးစကားဟု ဘာသာပြန်သော် သင့်တန်ပေရာသည်။
ဤကဲ့သို့ ကျမ်းပျိုးစကားဖြင့် မိမိကျမ်းဂန်ကို စတင်ဖွင့်လှစ်သည့် စနစ်
သည် အရှေ့တိုင်း ပညာရှင်တို့၏ ကျမ်းရေးနည်းစနစ်တရပ်ပင် ဖြစ်လေ
သည်။

ကျမ်းပျိုးစကားရေးသားကြရာတွင် ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ရပ် ထားရှိကြ
ကြောင်း သိရပေသည်။ ယင်းရည်ရွယ်ချက်နှစ်ရပ်တို့မှာ -

- (၁) ကျမ်းရေးနေစဉ် ကာလအတွင်း ဘေးအန္တရာယ် အနှောင့်
အယှက်တို့မှ ကင်းရှင်းစေလိုခြင်း။
- (၂) ရေးသားနေသော ကျမ်းကို ကောင်းမွန်စွာပြီးစီးစေလို
ခြင်းတို့ ဖြစ်လေသည်။

ဂန္ဓာရမ္မစနစ်၏ ရေသောက်မြစ်

ဤတွင် ကျမ်းပျိုးစကားရေးသည့် စနစ်သည် မည်သည့်ခေတ်လောက်
က စတင်ပေါ်ပေါက် သုံးစွဲခဲ့ကြသနည်း၊ ဆိုခဲ့ပါအန္တရာယ် ပျောက်
ခြင်း၊ ကျမ်းပြီးခြင်း အကျိုးနှစ်ပါးရရှိအောင် ကျမ်းကိုမည်ကဲ့သို့
ပျိုးခဲ့ကြသနည်း၊ ဤသို့စသည့်အချက်တို့ကို သိသင့်လှပေသည်။ သို့သော်
မှာ မဇ္ဈိမဒေသ၌ ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ပါဠိ၊ သက္ကတ စာပေကြီးနှစ်ရပ်၏
သက်ဆိုင်ရာသမိုင်းဖြစ်စဉ်ကို သုံးသပ်ရန် လိုပေသည်။

၁။ ဂန္ဓာ=ကျမ်းဂန်၊ အာရမ္မ-အာထုတ်ခြင်း၊ အစပျိုးခြင်း။
၂။ ဒွိကာကျော်

သာသနာ့ဘက်တွင်း ပါဠိစာပေကျမ်းဂန်များတွင် မြတ်စွာဘုရား မုက္ခပါဠိ ပါဠိတော် ကျမ်းဂန်များ နှင့် ထိုမှအလွတ်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ(အဖွင့်ကျမ်း)စသော ကျမ်းဂန်များဟူ၍ အဓိကအားဖြင့် နှစ်မျိုး နှစ်စား ခွဲခြားရပေသည်။ ပါဠိတော်ကျမ်းဂန်များတွင် ဂန္ဓာရမ္မခေါ် ကျမ်းပျိုးစကား တစုံတရာမျှ မပါမရှိချေ၊ ရှင်အာနန္ဒာ၏ ဝေံ မေ သူတံ နိဒါန်းဖြင့်သာ အစချီမြဲဖြစ်သေသည်။ အဋ္ဌကထာ အစရှိသော အခြား ကျမ်းများတွင် ကျမ်းပျိုးစကား အမြဲပါရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ပါဠိကျမ်းဂန်များနှင့် ကျမ်းပျိုးစနစ်

အဋ္ဌကထာကျမ်းလောကတွင် သီစီ ၃ ရာစုခန့်က ပေါ်ခဲ့သော ရှေး အကျဆုံး အဋ္ဌကထာကြီးများ ရှစ်ကျမ်းမျှရှိခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- မဟာအဋ္ဌကထာ
- မူလ အဋ္ဌကထာ
- မဟာပစ္စရိ အဋ္ဌကထာ
- စူဠအဋ္ဌကထာ
- ကုရုန္ဒီအဋ္ဌကထာ
- အန္တကအဋ္ဌကထာ
- သင်္ခေပအဋ္ဌကထာ
- အရိယအဋ္ဌကထာ

တို့ဖြစ်ကြ၏ ယင်းအဋ္ဌကထာကြီးတို့သည် ရှေးဟောင်းသီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရှိခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါတွင်မူ လုံးဝကွယ်ပျောက်ခဲ့ပြီးဖြစ်၍ လေ့လာ နိုင်ခွင့်မရကြပြီ။ သို့ရာတွင် အဋ္ဌကထာကြီးများကို အကျဉ်းချုံး၍ခေတ်မီ အောင် ပြန်လည် ရေးသားပြုစုထားသော အဋ္ဌကထာသစ်များကို လေ့လာနိုင်ပေသည်။ ၎င်းတို့မှာ အေဒီ ၅-ရာစုခန့်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သောရှင် မဟာဗုဒ္ဓသောသနှင့် ရှင်မဟာဗုဒ္ဓတ္တ၏ အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများ။ ရှင်ဓမ္မပါလ၏ အဋ္ဌကထာကျမ်းများဖြစ်ကြ၏။ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသ၏

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

အဋ္ဌကထာကျမ်းမှာ ကျမ်းရေ(၄၀)ရှိ၏ ရှင်ဗုဒ္ဓဒတ်သည် ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာနှင့် အခြားကျမ်း(၅)ကျမ်းပြုစုခဲ့၏။ ရှင်ဓမ္မပါလသည် ဣတိဝုတ္တက အဋ္ဌကထာအစရှိသော အဋ္ဌကထာ(၇)ကျမ်းနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဒီကာ စသော ဒီကာ(၁၆)ကျမ်းပြုစုခဲ့သည်။ ဆိုခဲ့ပါ ဂန္ထဝင်မြောက် ပါဠိဘာသာ အဋ္ဌကထာဒီကာ ကျမ်းကြီးများ၌ ဂန္ဓာရမ္မခေါ် ကျမ်းပျိုးစကားများ ပါရှိမြဲဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ရှင်မဟာ ဗုဒ္ဓဇောသသည် သမန္တပါသာဒီကာ အမည် ရှိသော ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ ကျမ်းကြီး၏ ကျမ်းလက်မှန်၌ ဤသို့ ကျမ်းပျိုးစကား ရေးသား ထားပေသည်။

မြတ်စွာ ဘုရားသည် မဟာ ကရုဏာတော်ရှင် ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ လောကအကျိုး အတွက် ကမ္ဘာကုဋေပေါင်း များစွာ ကာလပတ်လုံး လူသာမန်တို့ ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်ရန် ခက်ခဲသော အလုပ်တို့ကို ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်တော် မူသဖြင့် ပင်ပန်း နှမ်းနယ် ခဲ့ရဖူးလေပြီ။ ယခုမူ လူတို့၏ အားကိုးရာ ဘုရားရှင် ဖြစ်လေပြီ။ ထိုမြတ်စွာဘုရားအား ကျွန်ုပ်သည် ဦးညွတ်ပါ၏။

ရှင်မဟာ ဗုဒ္ဓဒတ်သည်လည်း မိမိပြုစုသော ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ ဂန္ဓာရမ္မ ပြုထားလေသည်။

အတိုင်းအဆမရှိ ကြီးမြတ်တော် မူသော ဉာဏ်တော်၊ ကရုဏာတော်အဇ္ဈာသယခတ်ရှိခတ်မှုသော ကိလေသာအညစ် အကြေးလည်း ကင်းတော် မူသော ကောင်းစွာ တည်ကြည်တော် မူသည့် အပြင် လောက အကျိုးကို သည်ပိုး ဆောင်ကြဉ်းတော် မူသော မြတ်စွာဘုရားအား လည်းကောင်း၊ ဘဝကို ထိန်းကျောင်း တတ်သော

၁။ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ (ပထမအုပ်)

တရားမြတ်အား လည်းကောင်း၊ ကိလေသာ ကင်း၍
ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့၏ တည်ရာ သံသာအပေါင်းအားလည်း
ကောင်း၊ ဦးညွတ်ပါ၏။

အရှင် ဓမ္မပါလ၏ စရိယာပိဋက အဋ္ဌကထာ အစဦး၌လည်း ဤသို့
တွေ့ရပေ၏။

ကမ္ဘာလောကသား အားလုံးတို့၏ စီးပွားအတွက် ပြု
ကျင့် ဆောင်ရွက်တော် မူသော၊ မြတ်သောသီလ အစ
ရှိသော ကျေးဇူးကို ရှာမှီးတော် မူတတ်သော မြေစည်
အပ်သော တန်ခိုး အာနုဘော်နှင့် ပြည့်စုံတော် မူသော
လောက၏ ရှေ့ဆောင် ဖြစ်တော်မူသည့် မြတ်စွာဘုရား
ကို ကျွန်ုပ်သည် ရှိခိုးပါ၏။

ဤအဋ္ဌကထာ ဆရာကြီးများ နောက် အဆက်ဆက် ပေါ်လာကြ
ကုန်သော လက်သန်း အဋ္ဌကထာ ဆရာများ၊ မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ၊
မဇ္ဈဋီကာ ဆရာများ၊ ယောဇနာ ဆရာနှင့် ဂဏ္ဍိဆရာများ၊ ထိုမှတစ်ပါး
အထွေထွေ ပါဠိကျမ်းပြု ဆရာများသည် ကျမ်းလက်မှန်၌ ဂန္ထဝရမ္ဘ
ကျမ်းပျိုး စကားများ ရေးသားသည့် စနစ်ကို တညီ တညွတ်တည်း
လိုက်နာ ကျင့်သုံး လာခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ ဣန္ဒိယဒေသ၌သာ
မက ပါဠိသာသနာ ပြန့်နှံ့ရာ သီဟိုဠ်၊ မြန်မာ- ယိုးဒယား၊ ဇင်းမယ်
စသော နိုင်ငံအသီးသီးရှိ တိုင်းရင်း ပညာရှင် များသည်လည်း ကျမ်း
ဂန် ပြုစုရာတွင် ရှင်ဟော ဗုဒ္ဓသောသတို့၏ ကျမ်းဖွင့်နည်း စနစ်ကိုပင်
လက်ခံ သုံးစွဲကြကြောင်း တွေ့ရပေသည်။

ဤသည်ကား ပါဠိစာပေ လောက၌ ကျမ်းပျိုးစကား ရေးသား
မှု စနစ်၏ သမိုင်းကျောရိုး ဖြစ်ပေသည်။

၁။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဗုဒ္ဓဝံသ။ ၂။ စရိယပိဋက အဋ္ဌကထာ။

သက္ကတကျမ်းများနှင့် ဂန္ဓာရမ္မ စနစ်

တဖန် သာသနာပ သက္ကတ စာပေပုံနှိပ် ဂန္ဓာရမ္မ (ကျမ်းပျိုးစနစ်) နှင့် ဇင်လျဉ်း၍ နေ့စဉ် ရှိခဲ့သည်ကို ထည့်သွင်း လေ့လာရာတွင် ဤသို့ တွေ့ရပေသည်။ ဘုရားဟော ပါဠိတော်၌ 'ကေဋ္ဌာဘ' ဟူ၍ ဖော်ပြ သော ကျမ်းအမျိုးအစား တရပ် ရှိခဲ့၏။ ဇင်စစ် ထိုကျမ်း တို့သည် ရှေးဟောင်း အလင်္ကာ ကျမ်းကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။ မဟာ ကဗျာ ကျမ်းကြီးများ ဟုလည်း ခေါ်၏။ ထိုမဟာကဗျာကျမ်း လေးကတွင် အောက်ပါ ကျမ်းများ ပါဝင်သည်။

- ကာလီဒါသ ဆရာ၏ ကုမာရသမ္ဘဝကျမ်း။
- ရသုဝံသကျမ်း၊
- မေဃဒုတကျမ်း၊
- ဘဒ္ဒိဟရီ ဆရာ၏ ဘဒ္ဒိကဗျာကျမ်း။
- ဗာဝရီ ဆရာ၏ ကိရာဟဇ္ဇနိတကျမ်း
- ဘိရိဟဿ ဆရာ၏ နေသဓိရစရိယကျမ်း
- မာဃ ဆရာ၏ သီသုပါလဝကျမ်း။

ထိုကျမ်းတို့၌ ရေးသားပုံ အစီအစဉ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

- ရှေးဦးစွာ ဂန္ဓာရမ္မကို ပြ၏။
- ထို့နောက် လူမိုက်နှင့် လူလိမ္မာ တို့၏ သဘောကို ပုံဝတ္ထု များဖြင့် ပြ၏။
- ထို့နောက် ချမ်းသာကြောင်း ဓမ္မ၊ ပညာ ပစ္စည်း သိမ်း ဆည်းနည်း အတ္ထ၊ ကာရုဏ် ဟူသော ကာမ၊ လှတ်မြောက်မှု ဟူသော မောက္ခ ဤလေးပါး ကို ပြ၏။
- ထို့နောက် သြကာသ လောက၏ သာယာပုံ၊ လူတို့၏ သိင်္ဂါ ရ ရသဆိုင်ရာ၊ ချစ်ကဲ့လွမ်း စသည်နှင့် စစ်ရေး စစ်ရာစသည်ကို ပြ၏။

ဤကဗျာ ကျမ်းတို့သည် ကမ္ဘာ့တန်ဆာ အဖြစ် ကမ္ဘာပတ်လုံး တည်သည်ဟု ဆို၏။ အထူးအားဖြင့် ဤမဟာကဗျာ ကျမ်းများ၌ ဂန္ဓာရမ္မတားရှိသည်ကို အစွဲပြု၍ နောက်နှောင်း ကျမ်းပြု ဆရာတို့သည် ကျမ်း၏ အစ၌ ဂန္ဓာရမ္မ ကျမ်းပျိုးစကားကို ရေးသား ထည့်သွင်းကြသည်ဟု ဆိုပေသည်။

ဤမဟာကဗျာ ကျမ်းတို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ရောမနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိပြီး ရောမမှ တဆင့် အနောက် ဥရောပ နိုင်ငံများသို့ ပြန့်နှံ့ခဲ့လေသည်။

ထို့ပြင် သာသနာတောင် သက္ကတကျမ်းများလည်း များစွာရှိသေး၏။ အရှင်အဿဗောသ၊ အရှင် နာဂါရီဇန၊ အရှင် ဗုဒ္ဓပါလိတ၊ အရှင်ဘာဝ ဝိဝေက၊ အရှင် အသင်္ဂ၊ အရှင်ဝသုဗန္ဓု၊ အရှင် ဒိန္နာဂ၊ အရှင်ဓမ္မကိစ္စ အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် သက္ကတဘာသာဖြင့် ဗုဒ္ဓဓမ္မ ကျမ်းစာများကို ပြုစုရေးသားခဲ့ကြလေသည် ဖြစ်ရာ ဂန္ဓာရမ္မများကို မည်သို့ထားရှိကြောင်း လေ့လာလျှင် လွန်စွာကျယ်ပြန့်ပေရာ၏။

ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာအထွန်းကားဆုံးဖြစ်သော သီဟိုဠ်နိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့တွင် တိုင်းရင်းဖြစ်ကျမ်းစာများစွာ ဖြစ်ထွန်းခဲ့သည်။ ထိုကျမ်းစာတို့တွင် ပါဠိမူရင်းကျမ်းစာနှင့် သက္ကတမှ ပါဠိသို့ပြန်ဆိုသော ကျမ်းစာဟူ၍ စာပေရှုထောင့်မှ နှစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

သီဟိုဠ်ဖြစ်ကျမ်းများနှင့် ကျမ်းပျိုးမှု

သီဟိုဠ်ဖြစ် နာမည်ကျော် မဟာဝံသကျမ်းကြီး၌ ‘နမသိတောန သမ္ပုဒ္ဓံ’ အစချီသော ဂန္ဓာရမ္မဂါထာ လေးဂါထာ ပါရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

သီဟိုဠ်နိုင်ငံ တုမူလလောမကျောင်း ဆရာတော် အရှင် အနုရုဒ္ဓါပြုစုသော အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟ လက်သန်း အဋ္ဌကထာသည် ပါဠိမူရင်းကျမ်းစာ ဖြစ်၏။ ၎င်း၌ ‘သမ္မာ သမ္ပုဒ္ဓံ မတုလံ’ အစရှိသော ကျမ်းပျိုးစကားကို တွေ့နိုင်လေသည်။

သီဟိုဠ် အရှင်သံသရာက္ခိတမထေရ်ပြုစုသော သုဗောဓာ လင်္ကာရကျမ်းသည် သက္ကတမှ ပါဠိသို့ ပြန်ဆိုထားသော ကျမ်းဖြစ်၏။ ထိုကျမ်းတွင်- “မုနိန္ဒဝဒနမေဃဇ” အစချီသော ဂန္ဓာရမ္မ ပါရှိလေသည်။ သီဟိုဠ် ဖြစ်ဆန်းကျမ်း၊ သဒ္ဒါကျမ်းများ၌လည်း ကျမ်းဦးကျမ်းစဉ် ဂန္ဓာရမ္မ များ ပါရှိမြဲ ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပေသည်။

မြန်မာ့လက်သုံး ကျမ်းပျိုးစနစ်

မြန်မာနိုင်ငံ ကျမ်းသမိုင်းတွင်-

- (၁) ပါဠိဘာသာကျမ်း
- (၂) ပါဠိမြန်မာ နိဿယကျမ်း
- (၃) မြန်မာ စကားပြေကျမ်း
- (၄) ကဗျာကျမ်း

ဟူ၍ ကျမ်းဂန်လေးမျိုး လေးစား တွေ့ရပေသည်။

ပါဠိကျမ်း

မြန်မာပြည်ဖြစ်ပါဠိဘာသာကျမ်းတို့တွင် ကာရိကာ သဒ္ဒါကျမ်းသည် အဦးဆုံး ဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၄၂၆-ခုနှစ် နန်းတက်သော ထီးလှိုင်ရှင် လက်ထက်၊ နန္ဒာဂူအနီး၊ နန္ဒာကျောင်း ရှင်ဓမ္မသေနာပတိ ပြုစုသည်။ ၎င်းကျမ်းအစတွင်-

သိဒ္ဓသဒ္ဓတ္ထသမ္မန္တ၊ ဒေသကံ ဇိနပုဂံဝံ၊
အစရှိသော ဂန္ဓာရမ္မကို တွေ့ရပေသည်။

ထို့နောက် ၅၉၆၊ ကျစွာမင်း လက်ထက် ရှင်အဂ္ဂဝံသ (တတိယ ရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ) ပြုစုသော သဒ္ဓနိတိကျမ်း၊ သာလွန်မင်း လက်ထက်၊ တောင်ဘီလာ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော် စီရင်သော ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ၊ ၁၂၅၉-

ရုနုစ၊ လယ်တီ ဆရာတော် ဦးညဏ ရေးသားတော်မူသော ပရမတ္ထ ဒီပနီ၊ အချို့သော မြန်မာနိုင်ငံ ပညာရှိ အသီးသီး ရေးသားစီရင်တော် မူကြသော ပါဠိဘာသာ ကျမ်းပေါင်း များစွာတို့၌ ကျမ်းဦး အစပိုင်း ၌ ကျမ်းစာကို မရေးသားမီ ဂန္ဓာရမ္မဖြင့် အစပျိုးထား သည်ကို အစဉ် တစိုက် တွေ့ကြရလေသည်။

နိဿယကျမ်း

ပါဠိမြန်မာ နိဿယကျမ်း လောကကို တစေ့တစောင်း ကြည့်ရှုရာ တွင်လည်း ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ် ငိဇ္ဇာဓိရ်တို့ အနေဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မကို လက် မလွတ်ကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ နိဿယကျမ်း လောကတွင် သက္ကရာဇ် ခုနစ်ရာကျော်က ပုဂံမြို့ ရွှေကျောင်း ဆရာတော် ရှင်ဂုဏဝဋ်သကာ ပြုစုတော် မူသော သုတ်သုံးကျမ်း ပါဠိတော် နိဿယကျမ်းသည် ရှေး အလွန် အကျဆုံး ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။

ထို့နောက် သဒ္ဓန္ဒမင်းတရားကြီး လက်ထက် ရှေ့ဥမင် ဆရာတော် စီရင်သော ငါးနည်းငါးကျမ်း ပါဠိတော် နိဿယ ကျမ်းများ၊ ဘကြီး တော် လက်ထက် ဟောအောင်မြေဘုံစံ ဒုတ်ကျောင်း ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓိ စီရင်တော် မူသော သဒ္ဓန္ဒနိတိ နိဿယကျမ်းမှ စ၍ အမရပူရခေတ် တောင်မြို့မဟာဂန္ဓာရုံတိုက် ဆရာတော်အရှင်ဇနကာဘိဝံသထေရ်ပြုစုတော် မူသော ဘာသာဋီကာ အမည်ရှိ နိဿယကျမ်းများ၊ ယင်းနိဿယကျမ်း အသီးသီးတို့ကို ဂန္ဓာရမ္မ စကားဖြင့် စတင် ဖွင့်လှစ်သားကြောင်း တွေ့ ရပေသည်။

မြန်မာ စကားပြေကျမ်း

မြန်မာစကားပြေကျမ်း အခန်းကဏ္ဍတွင် ဝတ္ထု၊ ရာဇဝင်၊ ပုံပြင်၊ ဘာသာရေး ကျမ်းစာများ၊ သဒ္ဓါဆိုင်ရာ ကျမ်းများနှင့် အထွေထွေ ကျမ်းများ ပါရှိလေသည်။ ဒုတိယ မင်းခေါင် လက်ထက် ရှင်မဟာ

သီလဝံသ ပြုစုတော် မူသော ပါရာယနဝတ္ထုသည် စကားပြေ ကျမ်း များတွင် များစွာ ရှေးကျသည်။ အနောက်ဘက် လွန်မင်း လက်ထက် တောင်ဘီလာ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော် ပြုစုသော ယသဝဇ္ဇနဝတ္ထု သည်လည်း မဏိကုဏ္ဍလဝတ္ထုတို့နှင့် အတူ စကားပြေ လောကတွင် ထင်ရှားပေ သည်။

ရှေ့တောင်မြို့ ကျီးသဲလေးထပ် ဆရာတော်ဘုရား၏ ဇိနုတ္ထပကာသနီ ကျမ်းနှင့် မင်းပူး ဦးဩဘာသ၏ ဟောနိပါတ် ဇာတ်တော်ကြီး စကား ပြေ ကျမ်းများသည် ဘာသာရေး ဘက်တွင်သာ မက၊ မြန်မာစာပေ လောကဘက်၌ပါ နေလပမာ ထင်ရှားကြသည်။ ဒုတိယ ကျော်အောင် စံထား ဆရာ တော် ၏ ဝေါဟာရဇိနုတ္ထပကာသနီကျမ်း၊ နိုင်ငံခြား ဝန် ထောက်မင်း ဦးခြံမုံ၏ ဝေါဟာရဇိနုတ္ထ ဒီပနီနှင့် လယ်တီ ဆရာတော် ၏ ဥတ္တပပုရိသ ဒီပနီ၊ မှော်ဘီ ဆရာသိန်း၏ ပေါရာဏဒီပနီကျမ်း အထိ ဂန္ထဝင်မြောက် စကားပြေကျမ်းကြီး များတွင် ဂန္ဓာရမ္မများကို တွေ့ ရပေသည်။

ဤတွင် ထူးခြားသည်မှာ မြန်မာစကားပြေ ကျမ်းကို ပြုစုသည် ဖြစ်ပါလျက် ဂန္ဓာရမ္မကိုမူ ပါဠိ ဂါထာ များဖြင့် ခမ်းနားစွာ ဖွင့် လှစ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ပုံစံပြရသော် ဘိုးတော်မင်းတရား လက်ထက် တွင်း သင်းတိုက်ဝန် ဟောစည်သူသည် တွင်းသင်း မြန်မာ ရာဇဝင်သစ်ကို ပြုစုလေသည်။ ရာဇဝင် အကြောင်းအရာကို မြန်မာစကားပြေ သက် သက်ဖြင့် ရေးသားထား၏။ သို့ရာတွင် ကျမ်းဖွင့်ရာတွင်မူ-

မဟာဝံသံ ဇိနု နုတွာ ၊ မေ့ရာဇံ သုဒေသိတံ။
ဓမ္မံ မောဟ ဝိဓံသန္တံ၊ သုခေတ္တံ သံဃမုတ္တမံ။

ဟူ၍ ပါဠိဘာသာ ဂါထာ စကားဖြင့် ခမ်းနားစွာ စတင်ထားသည် ကို တွေ့ရသည်။ ဤစကားသည်ကား ဂန္ဓာရမ္မ စကား ဖြစ်ပေသည်။

ဥပမာသမူဟ ဂိရက္ကမဟု ခေါ်သော သင်္ဂဇာ ကောင်းပုံ ကျမ်းကို ‘ယုတ္တံ သုဘာသိတဂုဏေန တိလောကမာနံ’ အစချီသော ပါဠိဂါထာ ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တော်လှန်ရေး စာဆို တဦး ဖြစ်သော ယောမြို့စား အတွင်းဝန် ဦးဘိုးလှိုင်၏ ဥတုဆောဇန သင်္ဂဟကျမ်းကို ‘နက္ခာ ဗုဒ္ဓိ မဟာဝေဇ္ဇ’ အစရှိသော ပါဠိဂါထာ နှစ်ဂါထာဖြင့် လည်းကောင်း ဖွင့်လှစ်ထားလေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး လန်ဒန် သွားနေစဉ် မှတ်တမ်း စ ကား ပြော ကျမ်း ကို ‘သတ္တဂုံပေတဇေယံဒမဒ္ဒရဋ္ဌံ’ စချီသော ဝသန္တ တိလကပါဠိ ဂါထာကြီးဖြင့် ထယ်ထယ် ဝါဝါ ဂန္ဓာရမ္မ ပြု ထားလေသည်။

အချို့သော စကားပြော ကျမ်းများတွင် ကဗျာဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မ ပြု ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပုံစံ ပြုရသော်- ပုဂံဝန်ထောက်မင်း ဦးတင် (ကောအင်္ဂိတ်အမ်-ဒေတီအမ်) ၏ ကဗျဗန္ဓသဘကျမ်း ဖြစ်၏ ၎င်းကျမ်း ဦးတွင် ‘ဒုဋ်ဝိုင်းလျှင်သည်’ အစ ချီ သော သပ်စေ့နှက် ခု-ချက်ညီ မင်္ဂလာရတုပိုဒ်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်း၌ ‘ငါးရေစုံမှန်၊ ဂုဏ်အနန်ကို၊ ယုံ လွန်ပဏာများ၊ ဂန္ဓာရမ္မဖြင့်၊ ဆယ်ဖြာလက်မုံ ရှိပန်သေဝင်’ ဟူသော အချက်ဖြင့် ကျမ်းပျိုးထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

မြန်မာကဗျာကျမ်းများ

မြန်မာကဗျာများ ဘက်သို့ မျှော်ကြည့်ရာ တွင်လည်း ကျမ်းဦးစွာ ဂန္ဓာရမ္မ ပါရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ကဗျာကျမ်းများ၌ ကဗျာဖြင့် ပင် ဂန္ဓာရမ္မ ပြုခြင်းနှင့် ပါဠိဘာသာဖြင့် သီးခြား ဂန္ဓာရမ္မပြုခြင်း ဟု နှစ်မျိုးနှစ်စား တွေ့ရပေသည်။

ဇာတိပုည၊ ဂုဏ်မာနနှင့်၊ သံပဟုံးစိုး၊ ဘက်မဲ့ကျိုးသား၊
အားသုံးထောင်ထား၊ မျိုးလေးပါး၏၊ တက်ပွားစောင်မာန်၊
လွှားတန်ခွန်ကို၊ အားချွန်ခုတ်ပိုင်း၊ ခပ်ချိုးလှိုင်းသို့-
စသည်ဖြင့် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရက ကိုးခန်းပျို့ကို စတင်ဖွင့် သကဲ့သို့
ကျေးဇူးရှင် မာန်လည် ဆရာတော် ဘုရားက-

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ဟောဝိသယ၊ တိလောကဋ္ဌ၊ နရမရူ၊ သနက်တို့၊
သရဘူဦးခိုက်၊ မကိုဋ်နဝရတ်၊ ကျောက်စိန်ထွတ်ဖြင့်၊
ညွတ်၍ ညွတ်၍၊ ဦးနှိမ်ခေ့လျက်။

စသည်ဖြင့် ဟော သုတကာရီမဿ ဒေဝလင်္ကာသစ် ကျမ်းဟောကို ကား
လိပ် တင်လေသည်။ ၎င်းအဖွဲ့များသည် ဂန္ဓာရမ္မ စကားများပင် ဖြစ်
လေသည်။

မြန်မာဗျာ ကျမ်းကို စင်လျက်၊ ပါဠိဂါထာဖြင့် ကျမ်းပျိုးထား
သည်ကို ထူးထူးခြားခြား တွေ့ရသော ကျမ်းများ အနက် ဤကဝိ
လက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက် ကျမ်းလည်း အပါအဝင် ဖြစ်လေသည်။
ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက် အစ၌ ‘ဟာသညာဏသမုပ္ပန္နံ’ အစရှိ
သော ဂါထာ (၃) ဂါထာဖြင့် အစပျိုးထား၏။ သံပေါက်စာ ကိုယ်
တွင်ကား၊ ‘ရောင်ခြည် ခြောက်သွယ်’ စသော သံပေါက်ဖြင့် ကျမ်းကို
အားထုတ်ထားပေသည်။

ဤမျှလောက် ကျမ်းတို့၏ ငြေရာကိုကောက်၍ ဂန္ဓာရမ္မ အကြောင်း
ကို ထောက်လှမ်းမိလျှင် ရှေးခေတ် ပါဠိသက္ကတ ကျမ်းတို့၏ ဂန္ဓာရမ္မ
စနစ်ကို မြန်မာကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်ငါးဦးစီ၏ အဆက်ဆက် နှစ်ခြိုက်စွာ လက်ခံ
ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြောင်း သိသကဲ့သို့ ရှားပေပြီ။ ပုဂံခေတ်မှစ၍ ကုန်းဘောင်
ခေတ် နောက်ပိုင်းကာလ အထိ ကျမ်းရေးသူ တို့သည် မိမိတို့၏ ကျမ်း
ကို ဂန္ဓာရမ္မ စကား လက်မှန်ဖြင့် စတင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြလေသည်။

ဂန္ဓာရမ္မ သုံးမျိုး

ရှေးခေတ် ကျမ်းပြုဆရာ အဆက်ဆက်တို့ လက်သုံးပြုလာကြသော
ဂန္ဓာရမ္မ ကျမ်းပျိုး စကား များသည် အခြေခံအားဖြင့် သုံးမျိုးရှိ
ကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ ဂန္ဓာရမ္မ သုံးမျိုးတို့မှာ—

- ၁။ ပဏာမပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ
  - ၂။ အာသိသ ပုဗ္ဗကဂန္ဓာရမ္မ နှင့်
  - ၃။ ဝတ္ထုပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ
- တို့ ဖြစ်ကြ၏။

‘ပဏာမပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ’ ဆိုရာတွင် ‘ပဏာမ’ ဟူသည် ဦးညွတ် အလေးပြုခြင်း (ဝါ) ရှိခိုးခြင်း ဖြစ်၏။ ‘ပုဗ္ဗက’ ဟူသည် ရှေးဦး ရှေးဖျား ရှေးသွားဖြစ်၏။ ‘ဂန္ဓာရမ္မ’ ဟူရာ၌ ‘ဂန္ဓ’ ဟူသည် ကျမ်းဂန်၊ အာရမ္မဟူသည် အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဦးညွတ် ရှိခိုးခြင်း ပဏာမ စကားကို အစပြု၍ ကျမ်းကို အားထုတ်ခြင်း စနစ်သည် ပဏာမပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ ပေတည်း။ ရှိခိုးခြင်း ပဏာမဖြင့် ကျမ်းကို စတင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ပဏာမပြုကြရာတွင် မိမိတို့ ကိုးကွယ်သော ဘာသာရေး အလိုက် သော် လည်းကောင်း၊ ကျမ်းဂန်၏ အကြောင်း အရာ အလိုက်သော် လည်းကောင်း ပဏာမ ပြုလေသည်။ ဗြဟ္မာ၊ ဗိဿနိုး၊ သီဝ စသည် ကို ကိုးကွယ်သော ကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိ ကိုးကွယ်သော တန်ခိုး ရှင်များကို ပဏာမပြု၍ ကျမ်းကို ဖွင့်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ကျမ်း ပြုပုဂ္ဂိုလ်တို့ သည်လည်း ဘုရား၊ တရား၊ သံသာ ရတနာ မြတ်သုံးပါး ကို ပဏာမပြု၍ မိမိရေးသော ကျမ်းကို စတင်ကြလေသည်။

ကျမ်း၏ အကြောင်းအရာ အလိုက် ဂန္ဓာရမ္မ ပြုရာတွင် ပမာအားဖြင့် ဂဏန်းသင်္ချာ ကျမ်းကို ရေးသူသည် ဂဏန်းတို့ကို အစိုးရသည်ဟု ဆိုသော မဟာပိန္နဲနတ်ကို ပဏာမ ပြု၏။ ဆန်းကျမ်းကို ပြုစုသူသည် ဆန်းအတုတ်၏ အရှင် ဗိဿနိုးနတ် ကား ပဏာမပြု၏။ ပျိုကဗျာလင်္ကာ နှင့် စာအစီအကုံး အနှုန်းအဖွဲ့စကား ခြေခံအခြေခံသော ကျမ်းဂန်များ ကို ပြုစုသော ဆရာများမူကား စကားကို အစိုးရသော ဝါဘားဒဝီ ဝါကျိဿရ အမည်ရသော သူရဃတိ နတ်သမီးကို ပဏာမပြု၍ ကျမ်း ကို စကြသည်။

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

ပဏာမ ပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ၏ ပုံစံတခုမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

သမ္မာသဗ္ဗုဒ္ဓ မတုလံ၊ သသဒ္ဓမ္မဂဏ္ဍာဏ္ဍမံ၊

အဘိဝါဒိယ ဘာသိသံ၊ အဘိဓမ္မတ္တသင်္ဂဟံ၊

၎င်းဂါထာ၏ မြန်မာပြန်မှာ- ဟရား သံသာနှင့် တကွ အတု မရှိသော မြတ်စွာဘုရားကိုရှိခိုးပါ၏။ ရှိခိုး ပြီးနောက် အဘိဓမ္မတ္တ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းကို ဆိုပါအံ့-။

ဟူပေ။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော စံပြ ဂန္ဓာရမ္မတို့သည်သည်း ပဏာမ ပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ တို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ရတနာ သုံးပါးအား ရှိခိုးပြီး ကျမ်းကို စတင်ကြသောကြောင့် ပဏာမ ပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ ခေါ်လေ သည်။

အာသိသပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ ဆိုရာတွင် 'အာသိသ' ဟူသည် မိမိ ဖြစ် ချင်သည်ကို ဖြစ်လာအောင် တောင့်တခြင်း၊ သမ္မာသန္ဓုပြုခြင်း ဖြစ်၏။ ဤကဲ့သို့ ရလိမ့်ကို မြက်ဆို၍ ကျမ်းကို ပျိုးခြင်းသည် အာသိသပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ ဖြစ်လေသည်။ အာသိသ ပြုရာတွင် ဣဒ္ဓဒေဝတာဟု ဆိုအပ် သော မိမိကို နှစ်သက်မြတ်နိုးသည့် နတ်များ၊ သို့မဟုတ် ကျေးဇူးရှင် များ၊ သူတော်ကောင်း များကို တိုင်တည်၍ အာသိသ ပြုကြပေသည်။

ပုံစံအဖြစ် အောက်ပါ ဂန္ဓာရမ္မကို ကြည့်နိုင်သည်။

မုနိန္ဒဝဒန မ္ဗောဇ၊ ဂမ္ဘ သမ္ဘဝသုန္ဒရီ။

သရဏံ ပါဏိနံဝါဏိ၊ မယျံ ပိနယတံ မနံ။

အနက် စကားပြေမှာ ဤသို့တည်း။

မြတ်စွာဘုရား၏ ခံတွင်းတော် ကြာတိုက်၌ ဖြစ်၍ ကောင်းမြတ်သော၊ သတ္တဝါတို့၏ ကိုးကွယ်ရာ ဖြစ် သော (သူရဿတီ နတ်သမီး တည်းဟူသော) တရား တော်သည် ကျွန်ုပ်၏ စိတ်ကို နှစ်သက်ပါစေလို့။

ဤဂန္ဓာရမ္မသည် ရှင်သံဃရက္ခိတထေရ် စီရင်တော်မူသော သုဗောဓာလင်္ကာရ ကျမ်းမှ ထုတ်နုတ်ချက် ဖြစ်၏။ အာသီသ ပြုလုပ်ရင်းမှာ သူရဿတီ နတ်သမီးသည် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သော ကျွန်ုပ်၏ စိတ်ကို (ဝါ) ဉာဏ်ကို ရှင်လန်းအောင် ပြုပါစေဟု ဖြစ်၏။

သို့ရာတွင် ရှင်သံဃရက္ခိတသည် ဗုဒ္ဓသာဝက ရဟန်းတပါး ဖြစ်ပေသောကြောင့် နတ်ကို မကိုးချေ။ ဘုရားရှင်၏ တရားတော် ဓမ္မကို သူရဿတီနှင့် ရှုပက (အတူ) ပြု၍ တရားတော် တည်း ဟူသော သူရဿတီသည် (ဝါ) တရားတော်သည် မိမိစိတ်ကို အညစ် အကြေး ကင်းဝေးပြီး နှစ်သက် ရှင်လန်းအောင် ပြုပါစေသတည်းဟု ဆိုရလေသည်။ ကျမ်းဂန် ပြုရာတွင် စိတ်ကြည်လင်မှ (ဝါ) ဉာဏ် ရှင်မှ ကျမ်းကောင်းမည် ဖြစ်၍ ယခုလို ဆန္ဒပြုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဝတ္ထုပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ ဆိုရာတွင် 'ဝတ္ထု' ဟူသည် ကျမ်းရေးသည့် အကြောင်းအရာ ကိုယ်ထည် ဖြစ်၏။ ယင်းကျမ်း ရေးသည့် အခြေခံ အချက်ကို လက်မှန်မဆွ ဖော်ပြပြီး ကျမ်းကို ပျိုးခြင်းသည် ဝတ္ထုပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ ဖြစ်လေသည်။

ပုံစံ ပြရသော် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း မဟာ၏ ဂန္ဓာရမ္မကို ထုတ်ဆောင် ရပေအံ့။

သီလေပတိဋ္ဌာယ နရော သပ္ပညော၊
စိတ္တံ ပညည ဘာဝယံ။
အာတာပိ နိပကော ဘိက္ခု၊
သော ဣမံ ဝိဇဋ္ဌယေ ဇဋံ။
ရင့်ကျက်သော ပညာအခြေခံ ရှိပြီး ဇွဲလုံ့လ ရှိသူ ဟည် သိလ၌
တည်လျက်မိမိစိတ်နှင့် ပညာကို ပွားစီး ကြီးမြင့်အောင် ပြုသည်
ရှိသော်၊ ရှုပ်ထွေးသော တဏှာကို ရှင်းလင်း နိုင်ပေရာသည်။

ပညာရှိ နတ်သား တဦးက အဘယ်သူမျိုးသည် တဏှာကို ရှင်းလင်းနိုင်ရာပါ သနည်းဟု မေးလျှောက်၍ အသက်ပါအတိုင်း မြတ်စွာဘုရားက ဖြေဆိုတော်မူ၏။ ဤအဖြေ ဂါထာတော်တွင် တဏှာကို ပယ်သတ်ရေး အတွက် အခံက ကျေးသာ အချက်ချစ်များ ဖြစ်သည့် သီလ၊ စိတ် (သဒ္ဓါ) ပညာတို့ ပါရှိသည်။ လုံ့လဝီရိယ ဟူသော သမ္ပပွဲသန်လည်း ပါရှိသည်။ ဤအချက်တို့ကို မှုနည်၍ ဤအချက်တို့ကို ဖွင့်ဆို၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို စီရင်တော်မူသည် ဖြစ်ရာ ဤသီလ၊ သဒ္ဓါ၊ ပညာ ဟူသော အကြောင်းအရာ တို့သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို ရေးသားသည့် အခြေခံဝတ္ထု (ဝါ) အခြေခံ အကြောင်းအရာကို ဖြစ်လေသည်။ ဤအခြေခံ ဝတ္ထု (ဝါ) အခြေခံ အကြောင်းအရာ ကိုကျမ်းလက်နှံ အဖြစ် ဖော်ပြပြီးမှ မိမိကျမ်းကို ဆက်လက် ပြုခြင်းသည် ဝတ္ထု ပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မ ကျမ်းမျိုးနည်း ဖြစ်လေသည်။

ခေတ်မီသော ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကျော်တပါးဖြစ်သော အရှင်ဇနကာဘိဝံသသည် မိမိပြုစုသော ခုဒ္ဒသိက္ခာဘာသာဒီကာကျမ်းကို ဝတ္ထုပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မနည်းဖြင့် အပျိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပါလိထရာပဒါန်ကျမ်း၌ လာသော အောက်ပါ ဂါထာဖြင့် ကျမ်းဝတ္ထု(ဝါ) အခြေခံအကြောင်းအရာကို ထုတ်ယုတ်သားပေသည်။

ဝိနယော အာသယော မယံ၊ ဝိနယော ဌာနစကံမံ။
 ကပ္ပေမိ ဝိနယောဝါသံ၊ ဝိနယော မမ ဂေါစရော။

ဝိနည်းသည် ကျွန်ုပ်၏ ဗျူဟာအရာဖြစ်ပါပေသည်။ ဝိနည်းသည် ကျွန်ုပ်၏ စကြိုလမ်းဖြစ်ပါပေသည်။ ဝိနည်းသည် ကျွန်ုပ်၏ ကျက်စားရာဖြစ်ပါပေသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ဝိနည်း၌ နေခြင်းကို ပြုပါသည်။

ဝိနည်းကျမ်းကို ပြုစုသည်ဖြစ်၍ ဝိနည်းတည်းကူသော ဝတ္ထု(ဝါ) ဝိနည်းတည်းဟူသော အခြေခံအကြောင်းအရာကို ထုတ်ပြု၍ ဂန္ဓာရမ္မပြုခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဂန္ဓာရမ္မအင်္ဂါများ

ဂန္ဓာရမ္မများကို အတွင်းကျကျလေ့လာသောအခါ အင်္ဂါအစိတ် အပိုင်းများကို တွေ့ရပေသည်။ အထူးသဖြင့် အသုံးတွင်ကျယ်သော ပဏာမပုဗ္ဗက ဂန္ဓာရမ္မတွင် အင်္ဂါငါးပါးပါဝင်ကြောင်း တွေ့ရပေ သည်။ ပါဝင်သော အင်္ဂါရပ်ငါးမျိုးတို့မှာ-

- ၁။ ပဏာမ - ရှိခိုးဦးညွှတ် အရိုအသေပြုခြင်း။
- ၂။ အဘိဓေယျ - ပြုစုစီရင်သော ကျမ်း၏ အနက် (ဝါ) အခြေခံ အကြောင်းအရာ။
- ၃။ ကရုဏပွကာရ - ကျမ်းပြုပုံအခြင်းအရာ။
- ၄။ ပကရဏာဘိဓာန - ပြုစုသောကျမ်း၏အမည်။
- ၅။ ပယောဇန - ကျမ်း၏အကျိုးကျေးဇူး။

တို့ ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းငါးမျိုးကို ပုဗ္ဗပဉ္စက ၅-ပါးဟုခေါ်သည်။ ကျမ်း မပြုမီ ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြသော အချက် ၅-ရပ်ဟု ဆိုလိုသည်။

တနည်းအားဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မ စကားရပ်တွင် ရှေးဦးဆိုသော အချက် ခြောက်ရပ် ပုဗ္ဗဆက္က ပါဝင်သည်ဟု သတ်မှတ်ကြလေသည်။ ၎င်းပုဗ္ဗဆက္က ခြောက်မျိုးတို့မှာ အောက်ပါတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ ပဏာမ   ရှိခိုးဦးညွှတ်ခြင်း
- ၂။ သညာ   ပြုစုသောကျမ်း၏အမည်
- ၃။ နိမိတ္တ   ကျမ်းကို ပြုစုစီရင်ရသည့်အကြောင်း
- ၄။ ကတ္တာ   ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
- ၅။ ပရိမာဏ   ကျမ်း၏ အကျယ် အဝန်း အတိုင်း အရှည်
- ၆။ ပယောဇန   ပြုစုသောကျမ်း၏အကျိုးကျေးဇူး။

အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ ကျမ်းများတွင် ပုဗ္ဗပဉ္စကပါရှိသော ဂန္ဓာရမ္မကို တွေ့ရတတ်သည်။ သဒ္ဒါဆိုင်ရာကျမ်းများတွင် ပုဗ္ဗဆက္ကပါရှိသော ဂန္ဓာရမ္မကို တွေ့ရတတ်သည်။ သို့သော် အဘိဓမ္မာကျမ်းများတွင် ပုဗ္ဗပဉ္စက၊ သဒ္ဒါကျမ်းတွင် ပုဗ္ဗဆက္ကဟူ၍ ခွဲခြားသတ်မှတ်ချက်ကား မရှိချေ။

အထက်ပါပဉ္စကနှင့်ဆက္ကကို တူရာပေါင်း-မတူရာခွဲ၍ယူသော် ရှေးဦး အင်္ဂါရှစ်မျိုး ပုဗ္ဗအဋ္ဌကကို ရရှိလေသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ ပဏာမ။
- ၂။ အဘိဓေယျ။
- ၃။ ကရဏပွကာရ။
- ၄။ ပဏရဏာဘိမာန (သညာ)
- ၅။ နိမိတ္တ။
- ၆။ ကတ္တာ။
- ၇။ ပရိမာဏ။
- ၈။ ပယောဇန။

တို့ဖြစ်ကြ၏။ ဂန္ဓာရမ္မ တခုတွင် ၎င်းပုဗ္ဗအဋ္ဌက (ရှေးဦး အင်္ဂါရှစ်ချက်) စုံလင်စွာပါရှိနိုင်လျှင် ဘောင်းမြတ်သော ဂန္ဓာရမ္မဟု ဆိုရာသည်။ ၎င်းအချက်ဟို့ကို ဟိုက်ရိုက်စကားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်စေခြင်းဖြင့် သိရအသာ နေယျတ္ထနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ ဖော်ပြနိုင်ပေသည်။

အင်္ဂါရှစ်ရပ် ရှင်းလင်းချက်

- ၁။ ပဏာမ(ပါ/သ)

ပါဠိပုဒ် ပဏာမသည် ပ+နမုဓာတ်+ဏပစ္စည်းဖြင့် ပုဒ်ပြီး၏။ ခေတ်ရေးနည်းဖြင့် (ပ/နာမ်+ဏ)ဟု ပြနိုင်၏။ သက္ကတပုဒ်မှာ 'ပြဏာမ' ဖြစ်၏။ ဓာတ်ပစ္စည်းအခြေခံအတူတူပင်ဖြစ်၏။ န ကို ဏ သို့ပြောင်း၍ ပဏာမ(ပြဏာမ)ဟု ပုဒ်ပြု ခြင်းဖြစ်သည်။

ပဏာမ၌ ပ သည် ဥပသာရပုဒ်၊ အနက်ကား-အထူးထူးအပြားပြား တည်း၊ နမူခတ်ညွတ်ခြင်း အနက်ဟော၏။ သို့ဖြစ်၍ ပဏာမဟူသော ပုဒ်၏ ရင်းမြစ်အနက်(သဒ္ဒါနက်)မှာ အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် ညွတ်ခြင်းဟူ၍ ဖြစ်၏။ ဝေါဟာရအနက်ကား ပဏာမ ရှိခိုးခြင်းတည်း။ ရှိခိုးခြင်းဟူသည် မိမိရှိခိုးသည့် ဘုရားစသော ရတနာသို့ စိတ်ရောက်ပျက် ကိုင်းညွတ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပဏာမ၏ ဆင့်ပွားအနက်ကား နှင်ထုတ် ခြင်းဖြစ်၏။ ရှိခိုးသောကြောင့် ရရှိသော ကုသိုလ်စေတနာဖြင့် ဘေး အန္တရာယ်များကို နှင်ထုတ်သည်၊ ပယ်သည်ဟူလို-။

အဘိဓမ္မာနည်း အားဖြင့် ပဏာမ၏ အရကို ကောက်ယူသည် ရှိသော် စေတနာကို ရပေ၏။ ရှိခိုးခြင်းဟူသော ကိုယ်အပြုအမူ၊ နှုတ်အပြုအမူကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် စေ့ဆော်တိုက်တွန်း ဖြစ်ထွန်းစေ သည်။ စေတနာ သဘာဝပင်တည်း။ ယင်း ပဏာမကို ဖြစ်ပေါ်စေသော စေတနာသည်ကား စေတနာကောင်းသာ ဖြစ်၏။ ကုသိုလ် စေတနာ ပေတည်း။

ကျမ်းပြုဆရာ တို့သည် ကျမ်းကို စတင်ပြုစုသည်ရှိသောအခါ ကျမ်း၏ စာသားကို မရေးသားမီ ပဏာမ ပြုကြမြဲဖြစ်၏။ မိမိတို့ကို ကွယ် သော ဘုရားစသော ရတနာတို့ကို ရှိခိုးကြ၏။ ရှိခိုးပဏာမပြု၍ ကုသိုလ်ယူကြ၏။ အဘယ်ကြောင့်ပေနည်း။

ဤကျမ်းတစ်ဆူကို ပြုစုခြင်းမည်သည် လွယ်ကူသော သာမန်ကိစ္စမျိုး မဟုတ်၊ တခဏခြင်း ပြီးစီးသောအလုပ်မျိုးလည်းမဟုတ်၊ ညက်လုတ်၍ လုပ်ရသော အလုပ်၊ ကြာမြင့်စွာ အချိန်ယူ၍လုပ်ရသော အလုပ်မျိုးဖြစ် ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျမ်းရေးနေစဉ် ကျမ်းမပြီမီ ကာလအတွင်းမှာ အတိတ်ကြမ္မာကြောင့် တမျိုးမဟုတ် တမျိုး အနှောင့်အယှက်ကြုံရတတ် ပေသည်။ ရောဂါတခုခုဖြစ်လာတတ်၏။ အန္တရာယ် တမျိုးမျိုး တွေ့ တတ်၏။ စိတ်မချမ်းမြေ့ဘွယ်ရာ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ရှေးဆရာ

တို့က ကျမ်းပြုစုသည့်အလုပ်ကို 'ကန္တာရခရီးခဲသို့ သွားရဘိသကဲ့သို့ အခက် အခဲများစွာတွေ့ရတတ်ကြောင်း နှိုင်းယှဉ် ပြောကြားခဲ့ကြ၏။ အကုသိုလ် အရင်းခံသော အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ရေးလက်စကျမ်းကို ပြီးစီး အောင် ဆက်လက်ရေးနိုင်ခဲ့ကြသည့် သက်သေသာဓကလည်း များဘိ သည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ကျမ်းရေးသားသောအခါတွင် အန္တရာယ် ကင်းခြင်း၊ ကျမ်းပြီးခြင်းဟူသော အကျိုးကို မျှော်ကိုးအပ်ပေသည်။

ကျမ်းဦး ကျမ်းစဉ် ပဏာမ ပြုခြင်းသည် ကုသိုလ်တံတား ဆောက် ခြင်း ဖြစ်၏။ ကုသိုလ် စေတနာသည် ကျမ်းရေးခြင်း အလုပ်ကို အနှောင့် အယှက် ဖြစ်စေမည့် အကုသိုလ် ဘေးအန္တရာယ် များကို အဝေးက ကြည့်ရှောင် စေ၏။ အန္တရာယ်ကင်း ဘေးရှင်းပြီး ရှင်သော ဉာဏ်ထက် မြက်သော ဉာဏ်တို့ဖြင့် ကျမ်းပြုသော အခါ ကျမ်းသည် ချောချော ရှူ ရှူ ပြီးစီးလေသည်။ ဤကဲ့သို့ အန္တရာယ် ပျောက်ခြင်း၊ ကျမ်းပြီး ခြင်း၏ အကျိုးကို ရရှိစေခြင်းငှာ ကျမ်းလက်မှန်တွင် ပဏာမပြုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ပဏာမ ပြုရာတွင် လက်အုပ်ချီမိုးရှိခိုး ဦးညွှတ်၍ ကိုယ်ဖြင့် ပဏာမ ပြုခြင်း ကာယ ပဏာမ။ ဂုဏ်တော်များကို ထုတ်ဖော် ချီးကျူး ရွတ်ဆို၍ နှုတ်ဖြင့် ပဏာမပြုခြင်း ဝစီပဏာမ။ စိတ်ထဲကသာ ပဏာမ ပြုခြင်း မနာပဏာမ ဟူ၍ သုံးမျိုး ရှိ၏။ ကျမ်းပြု ဆရာတို့သည် ကိုယ်ဖြင့် စိတ်ဖြင့် ပဏာမပြုရုံမက နှုတ်ဖြင့်လည်း ပဏာမ ပြုကြ၏။ နှုတ်ဖြင့်ပြုသော ပဏာမကို စာဖြင့် ရေးသား၍ ကျမ်းဦး ကျမ်းစဉ် ထည့်သွင်းကြ၏။ အကြောင်းမှာ ကျမ်းပြုဆရာက ကိုယ်စိတ်ဖြင့် ပဏာမ ပြုခြင်းသည် မိမိအတွက်သာ ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေ၏။ မိမိကျမ်းကို လေ့ ကျက်သူများအား ကုသိုလ် မဖြစ်စေနိုင်ပေ။ ဝစီပဏာမကို စာဖြင့်ရေး ၍ ကျမ်းဦး ထည့်သွင်းခြင်း မှုကား ထိုကျမ်းကို လေ့ကျက် နာယူသူ တိုင်း အတွက် အကျိုး ဖြစ်ထွန်းစေ၏။ လေ့လာသူများလည်း ယင်း ပဏာမကို ရွတ်ဆိုနာယူ ကြရ၍ ကုသိုလ် ဖြစ်ကြ ရသောကြောင့် ထို ကုသိုလ်က ကျမ်းကို အောင်မြင်စွာ လေ့လာသင်ယူ နိုင်စေဘို့ အကျိုး

ဖြစ်ထွန်း စေပေသည်။ ဤအကြောင်း များကြောင့် ကျမ်းပြုဆရာတို့ သည် ဝစီပဏာမ စကားရပ်ကို ကျမ်းဦး ကျမ်းစဉ် ဖော်ပြဖြစ်အောင် ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဖော်ပြပါ အချက်များကို အလေးအနက် ဆင်ခြင်လျှင် ပဏာမ ရေးသားသည့် စနစ်သည် အတ္တပိတ ပရပိတ အကျိုးနှစ်ငါးကို ဖြစ် ထွန်း စေကြောင်း၊ ကျမ်းပြုဆရာ၏ ယေဘုယျ စေတနာသည် စာဖတ် ပရိသတ် အပေါ် လက်တွေ့ ကျရောက် စေကြောင်း သိမြင်နိုင်ပေ သည်။

ယခုအခါတွင် ပဏာမ၏ ရင်းမြစ်ကို လည်းကောင်း၊ ပဏာမ၏ အသုံးအစွဲ ထုံးတံထွင်းကို လည်းကောင်း၊ သတိမူ မိကြသောကြောင့် သဘန်အားဖြင့် ပဏာမကို အဦးအစ အနေမျိုး မှတ်ထင် ယူဆကြ ကာ ကောင်းပြောသည့် အခါ စာရေးသည့် အခါ များ၌ ပဏာမ ဟူ သော ဝေါဟာရကို အဦးအစ အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် သုံးစွဲ နေကြလေသည်။ ကျွန်တော်ပဏာမအားဖြင့်ပြောလိုတော့က ဟု ကြားရသောအခါ ပညာရှိ တို့က ပြုံးကြသည်။ အချို့ စာအုပ်များတွင် စတင် ရေးသော အရာ ကို ပဏာမဟု ခေါင်းစဉ် တင်ကြသည်။ ဆင်ခြင်ဘွယ်ပင် ဖြစ်၏။

စင်စစ် ပဏာမသည် ရှိခိုး ဦးညွှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂန္ဓာရမ္မ ကျမ်း မျိုး အင်္ဂါတရပ် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ အနှစ်ချုပ် မှတ်သား နိုင်ပေသည်။

၂။ အဘိဇေယျ (အဘိ+ဓာ+ကျ)

အဘိဇေယျ ဟူသည် ကျမ်း၏ အနက် ဖြစ်၏။ ဤတွင် အနက် ဟူ သည်မှာ လိုအပ်သော အကြောင်း အရာပင် ဖြစ်၏။ ကျမ်းရေးသည့် အကြောင်း အရာကို စာရှုသူအား ကြိုတင် အသိပေးထားရန် အဘိ ဇေယျကို ဂန္ဓာရမ္မတွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မည်သည့် အကြောင်းအရာကို ရေးသည်ဟု ရေးသည့် အကြောင်း အရာကို ဖော်ပြလျှင် ကျမ်းဆရာက ပဋိညာဉ် ပြုခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဤ

ကဲ့သို့ ကျမ်း၏ အနက်ကို ဖော်ပြ၍ ပဋိညာဉ် ပြုထားသဖြင့် ကျမ်းကို လေ့လာသူ များအား လွယ်ကူစေခြင်း အကျိုး ရှိပေသည်။

၃။ ကရုဏပ္ပကာရ (ကရုဏ+ပကာရ)

ကရုဏပ္ပကာရ ဟူသည် ကျမ်းပြုပုံ အခြင်းအရာ ဖြစ်၏။ ကျမ်းကို မည်သို့မည်ပုံ ရေးသားမည် ဟူ၍ ကြိုတင် ဖော်ပြချက် ဖြစ်၏။ ယခု နောက် ကျမ်းစာအုပ် များတွင် ကျမ်းဦးစကား အဖြစ်ဖြင့် ကျမ်းပြုပုံ အခြင်းအရာကို အကျယ်တဝင့် ချဲ့ဖွင့် ရေးသား ကြတတ်ပေသည်။

၄။ ပကရဏာဘိဓာန (ပကရဏ+အဘိဓာန)

ပကရဏ ဟူသည် ကျမ်း၊ အဘိဓာန ဟူသည် အမည်၊ ထို့ကြောင့် ပကရဏာ ဘိဓာနသည် ကျမ်း၏ အမည် ဖြစ်၏။ မည်သည့် ကျမ်းကို ရေးသည် ဖြစ်စေ၊ ကလေး မွေးပြီးလျှင် အမည်မှည့်ရာ သကဲ့သို့ ကျမ်း ရေးပြီးလျှင် ကျမ်းကို အမည်ပေးရစမြဲ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ကျမ်းကို အမည်သညာတပ်ခြင်း သည်သည်း ကျမ်းပြုဆရာ၏ ရှေ့ဦးလုပ်ငန်း ကဏ္ဍ တွင် ပါဝင်ပေသည်။

၅။ နိမိတ္တ (နိမိတ်)

နိမိတ်ဟူသည် ကျမ်းကို ပြုစု စီရင်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတည်း။ မည်သို့သော အကြောင်းတရား များကြောင့် ဤကျမ်းကို ရေးဖြစ် သည့် အကြောင်း ဖော်ပြ ချက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ နိမိတ်သည် အဇ္ဈတ္တနိမိတ် (အတွင်းခံ အကြောင်း)၊ ဗာဟိရနိမိတ် (ပြင်ပအကြောင်း) ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိနိုင်၏။

အရင်းခံ အတွင်း အကြောင်း ဆိုသည်မှာ ဤကျမ်းစာ ပြုစုသူက စာဖတ်သူ ကျမ်းစာ လေ့လာသူများ အပေါ် ထားရှိသည့် စေတနာ တည်း။ ထို့ပြင် ဤကျမ်းစာကို မလေ့လာ ကြရလျှင် အခွင့်

ကောင်း တရပ် လက်လွတ်၍ အကျိုးထူး မရှိရာ၊ ဤသို့ အကျိုးယုတ်
လျော့မှု မဖြစ်စေချင်သည့် ကရုဏာ စိတ်ထားလည်း ပါဝင်၏။ ကျမ်း
ပြု ပုဂ္ဂိုလ်၏ စေတနာ (ဝါ) စာရေးဆရာ၏ စေတနာသည် ကျမ်း
စာဖြစ်ပေါ် လာလေသည့် အတွင်းကျကျ အကြောင်း နိမိတ် ဖြစ်လေ
သည်။

ပြင်ပအကြောင်း ဟူသည်မှာ အဓိကအားဖြင့် ကျမ်းစာ လေ့လာ
သူ စာဖတ် ပရိသတ်ပင် ဖြစ်၏။ ကျမ်းစာကို ဆီးကြိုဖတ်ရှု ကြမည့်
သူတို့သည် စာအုပ်ဖြစ် ပေါ် လာအောင် (ဝါ) စာရေး ဆရာများ
စာရေးဖြစ်အောင် ဖန်တီးပေးသည့် ပြင်ပ အကြောင်း တရပ်ပင် ဖြစ်
လေသည်။ ထိုစာရေး ဆရာ၏ စေတနာနှင့် စာဖတ် ပရိသတ်ကို နိမိတ်
(ကျမ်းစာ ဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်း) ဟူ၍ ဆိုရလေသည်။

၆။ ကတ္တာ (ပြုလုပ်သူ)

ကတ္တာဟူသည် ကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ ကျမ်းဂန်ကောင်း တခုတွင်
မည်သူရေးသည်ဟု ကျမ်းရေးသူကို ဖော်ပြရာမှ ဖြစ်သည်။ ကျမ်းရေး
သူ၏ အရည်အသွေးသည် ကျမ်းကို တင်ဟပ်စေလေသည်။

၇။ ပရိမာဏ (အတိုင်း အရှည်)

ပရိမာဏဟူသည် ကျမ်း၏ အတိုင်းအရှည် အပိုင်းအခြားပေတည်း။
ကျမ်းဦးတွင် မိမိရေးသားသည့် ကျမ်း၏ ပမာဏကို ဖော်ပြအပ်သည်။
သို့မှ စာဖတ်သူ လေ့လာသူများ အနေဖြင့် တင်ကူး၍ တွက်ဆ ချင့်ချိန်
နိုင်ကြမည် ဖြစ်လေသည်။

၈။ ပယောဇဉ် (ပယောဇဉ်)

ပယောဇဉ်ဟူသည် အကျိုးတည်း။ ဤကျမ်းကို လေ့လာ သူတိုင်း
ရရှိနိုင်သည့် အကျိုးကို ဖော်ပြပေသည်။ ထိုအကျိုးသည် မုချ အကျိုး

နောက်ဆက်တွဲ အဖြေများ

နှင့် အကျိုးဆက် (အနုသင်္ဂီက) ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ မုချအကျိုး ဟူသည်ကား ကျမ်းစာက တိုက်ရိုက် ဖော်ပြသည့် အတိုင်း သိရခြင်း ဖြစ်၏။ အနုသင်္ဂီက အကျိုးဆက် ဟူသည်ကား ထိုသို့ သိရသဖြင့် အယူမှန် အကျင့်မှန်ခြင်း၊ ကျမ်းတတ် အဖြစ် ထင်ရှားခြင်း၊ အသိဉာဏ် တိုးပွားခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ အကျိုးရှိအောင်လည်း ကျမ်းရေးသူက စီစဉ် ပြုစုအပ်ပေသည်။

အရှေ့တိုင်း ရှေးခေတ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကျမ်းဆရာကြီး များသည် ဆိုခဲ့ပါ ဂန္ဓာရမ္မ အင်္ဂါ အချက်အလက် များကို ကျမ်းဦး၌ စုံစုံလင်လင် ထည့်သွင်း ပြုစုကြလေသည်။

မဟာ ဗုဒ္ဓဒတ္တတော်သည် အထက်တွင် ပြဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း ကျမ်းတတ် ပုဂ္ဂိုလ်ကျော် တပါး ဖြစ်လေသည်။ ကျမ်းတတ် လက္ခဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှင်သံဃရက္ခိတထေရ်က သုဗောဓိလင်္ကာရ ကျမ်း၌ ဤသို့ ဖော်ပြထား၏။

အကြင်သူသည် သဒ္ဓါကျမ်း၌ လိမ္မာ၏၊ အဘိဓာန်၊ ဆန်း၊ အလင်္ကာ ကျမ်းတို့၌လည်း မပြတ်အားထုတ်ခြင်း ရှိသည် ဖြစ်၍ လိမ္မာပေ၏။ ထိုသူသည် ပညာရှိ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ကျမ်းဂန် ရေးသားခြင်းမှ ကင်းသော်လည်း (ကျမ်းမရေး သော်လည်း) ပညာရှိ တို့တွင် ကျမ်းဂန်တတ် တယောက် ဟူသော အရေအတွက်သို့ ရောက်၍ မနုဉ်းနည်းသော ဂုဏ်သတင်း ကျော်စောခြင်းကို ရနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

(ဂါထာ-၁၆၃)။

ရှင်မဟာ ဗုဒ္ဓဒတ္တထေရ်မြတ်သည် ကဝိလက္ခဏာ လေးဖြာကိုသာ မက ပိဋကတ်ကျမ်း ပင်လယ်လမ်းကိုပင် တဘက်ကမ်းခတ် တတ်မြောက်တော် မူကြောင်း ဆရာတော် ပြုစုခဲ့သော ကျမ်းစာများ ကပင် သက်သေခံလေသည်။

သီဟိုဠ်ကျမ်းတတ်၊ ဗုဒ္ဓဒတ်၊ ပုဒ်ပါဠိကျမ်းစီရင်

ဆရာတော် ရေးသား စီရင်ခဲ့သော ကျမ်းဂန်တို့မှာ အောက်ပါ ကျမ်းတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာကျမ်း
- ၂။ ဇိနာလင်္ကာရဋီကာကျမ်း
- ၃။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်း
- ၄။ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယကျမ်း
- ၅။ အဘိဓမ္မာဝတဘရကျမ်း
- ၆။ ရူပါရူပဝိဘာဂကျမ်း။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ရှင်မဟာ ဗုဒ္ဓဒတ်ထေရ်သည် သီဟိုဠ် နိုင်ငံမှ ကျမ်းတတ် ပုဂ္ဂိုလ်တပါး ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့မဟုတ်၊ သီဟိုဠ်မှ ကျမ်းတတ် အကျော် ရှင်ဗုဒ္ဓဒတ်သည် ကျမ်းဂန် များကို ပြုစုခဲ့ကြောင်း ဦးဩ၏ ဖော်ပြချက်သည် လွန်စွာ လေးနက် ကျယ်ပြန့် ကောင်းမွန် လှပေသတည်း။

လူငယ် ကျမ်းပြု မောင်ဩ

ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ် သံတော်ဆင့် မောင်ဩ ဟူသည်ကား မည်သူနည်း၊
မောင်ဩသည် အခြားသူမဟုတ်၊ ကုန်းဘောင် ခေတ်ဦးပိုင်းတွင် ထင်
ရှား ကျော်ကြားသော စာဆို ပညာရှိ စိန္တကျော်သူ ဦးဩပင်တည်း။
ထိုစကား၏ အကျယ်ကို ဤသို့ သိအပ်ပေ၏။

သက္ကရာဇ် ၄၀၆ (ခရစ် ၁၀၄၄) ခုနှစ်၌ နန်းတက်သော ပုဂံမင်း
အနုရုဒ္ဓဒေဝ (အနော်ရထာ)သည် မြန်မာ နိုင်ငံတော်နှင့် အတူ ပါဠိ
စာပေတို့ကို လက်မှန်အစ ပြုစု ပျိုးထောင်ခဲ့သည့် အချိန်မှစ၍ မြန်မာ
စာပေသည် တခေတ်ထက် တခေတ် ကြီးမြင့် ထွန်းကား ပြန့်ပွား လာ
ခဲ့လေသည်။ ပင်းယခေတ်၊ အင်းဝခေတ် တောင်ငူခေတ် ဟူစသော ခေတ်
ကြီး သုံးခေတ်ကို လွန်မြောက် ခဲ့ပြီးနောက် ညောင်ရမ်းခေတ် (ဒုတိယ
အင်းဝခေတ်) သို့ ရောက်လာသော အခါ လင်္ကာ စကားပြေ စာပေ
နှစ်ရပ်လုံး တင့်ဆိုးခေါင်ကျူး ကွန့်မြူး ထွန်းကားမည့် ကုန်းဘောင်
ခေတ်ကြီး အတွက် အရှိန်ယူဘိ သကဲ့သို့ ရှိချေသည်။

ပျိုလင်္ကာနှင့် အမေးတော် ပုံကျမ်း၊ ယသဝစုန ဝတ္ထု စသည်တို့ကို
ရေးသားတော် မူသော တောင်ဘီလာ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော် ရှင်မုနိန္ဒယောသ။
မာဂဓ အဘိဓာန် စာကိုယ်နိဿယ၊ ရုဇာဓိရာဇာ နာမတ္ထပကာသနီ
ကျမ်း စသော ကျမ်းပေါင်း များစွာကို ပြုစုတော် မူသော ပထမ
ကျော်အောင်စံတား ဆရာတော်၊ နောင်တွင် တွင်းသင်းမင်းကြီး ဟူ၍
ထင်ရှားလာမည့် မုဒုလက္ခဏာပျို့ ဆရာ ပဉ္စင်းငယ် ရှင်လင်္ကာသာရ၊
မဟာ ရာဇဝင်ကြီးကို စီရင်ခဲ့သော စဉ့်ကိုင် သူဌေးသား ဦးကုလား၊
မဏိကတ် ပြဇာတ်နှင့် ဂီတသီချင်း များစွာကို တီထွင်ခဲ့သူ ပဒေသရာဇာ
စသော ရဟန်း ပညာရှိ လူပညာရှိ တို့သည် ညောင်ရမ်းခေတ် စာပေ
အရေးတော်ပုံကို ဦးဆောင် ခဲ့ကြလေသည်။

၁။ မြန်မာသမိုင်း

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်ဩ

ထိုသို့ စာပေ ဝန်းကျင်တွင် မောင်းထောင်ရွာ ဦးဇေယျ၊ ဒေါ်ပု
တို့၏ ဝမ်းကြာတိုက်၌ စာပေမျိုးစေ့ တစေ့ ကျခဲ့လေသည်။ အခါ
ကား ဟံသာဝတီပါမင်း နန်းစံ သုံးနှစ်အကြာ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၈ ခုနှစ်
ဖြစ်လေသည်။

မောင်းမ တထောင်

ထိုမောင်းထောင် ရွာသည် ယခင်အခေါ် ဗဒုံ၊ ယခုအခေါ် အလုံမြို့
အနီး အထက် မောင်းထောင်ရွာ ဖြစ်၏။ မောင်းထောင်ကြီးရွာ ဟု
လည်း ခေါ်သည်။ မောင်းထောင်ရွာ အကြောင်းမှာ ပုဂံမင်း နုရပတိ
စည်သူသည် ရွှေဖောင်တော်ဖြင့်လာ၍ ရွာတည်ပေး၏။ ရွာတည်ရာတွင်
မောင်းမ တထောင်တို့က ငွေမောင်း တထောင်ကို တီးခတ်၍ တည်ခဲ့
၏။ ဤအန္တတ နိမိတ်ကို ယူ၍ ရွာအမည်ကို 'မောင်းထောင်' ရွာဟု
သမုတ်ခဲ့သော ဟူ၏။ (မောင်းမ တထောင်မှ မောင်းထောင်၊ သို့
မဟုတ်၊ မောင်းတထောင် ဆိုလိုလျက် မဇ္ဈလောပ နည်းဖြင့် အလယ်
က 'တ'ကို ဖျောက်၍ မောင်းထောင်ဟု ခေါ်သည် ဟူလို)။

ဝိဂြိုဟ်ဆရာတို့က 'မန္တာတိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထောတိ မောင်းထောင်' ဧတ္ထောတိ
ဂါမေ၊ ဤမောင်းထောင် ရွာ၌။ မန္တာ၊ ရဟန်း ပညာရှိ လူပညာရှိ
ကဝိတမ်းခွန် လူရည်ချွန် တို့သည်၊ တိဋ္ဌန္တိ၊ တည်ရှိကြ ကုန်၏။ ဣတိ၊
ထို့ကြောင့်၊ သော ဂါမေ၊ ထိုပညာရှိ ထွက်ရာဖြစ်သော ရွာသည်။
မောင်းထောင်၊ မောင်ထောင်မည်၏ဟု ဆိုကြကုန်သည်။

မောင်းထောင်ရွာ ပညာရှိ ပေါ်ထွက်သည်ကား မှန်ပေသည်။
မောင်းထောင်ရွာမှ သာသနာပိုင်ပေါ်ထွက်တော်မူခဲ့သည်။ ဘိုးတော်
ဘုရားလက်ထက် ဉာဏာဘိဝံသသာသနဇေ မဟာဓမ္မရာဇဂူရု တံဆိပ်တော်
ရ ပထမမောင်းထောင် သာသနာပိုင်ဆရာတော်သည် မောင်းထောင်ရွာ
သားပင်ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် ပညာသာမိသိရိကဝိဇေ

၁။ ပေါရာဏ ဒီပနီ (ပ) စတုတ္ထကြိမ်ရိုက်။

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ

မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု တံဆိပ်တော်ရ မောင်းထောင်ဆရာတော်သည် လည်း မောင်းထောင်ရွာဇာတိပင်ဖြစ်သည်။ သာသနာပိုင်ကားမဖြစ်ပေ။ သီပေါမင်းလက်ထက် ဝိမလာ လက်ရ ကဝိဓဇ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇ ဂုရုတံဆိပ်တော်ရ ဆရာတော်သည်လည်း မောင်းထောင်ရွာ မှိုင်းသာ ရပ်၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ စတုတ္ထမောင်းထောင်ဆရာတော်ဖြစ်၏။

သာယာဝတီမင်းလက်ထက် ဥေယျဓမ္မာဘိဝံသ သိရိပဝရာလင်္ကာရဓမ္မ သေနာပတိ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု တံဆိပ်တော်ရ ဒုတိယ မောင်း ထောင်သာသနာပိုင်ဆရာတော်မှာမူ မောင်းထောင်သားမဟုတ်၊ နတ်ရဲ ထောင်ရွာဇာတိသားဖြစ်ပေသည်။ ဆရာတော်၏ မယ်တော်ဒေါ်မယ်ရာ မှာမူ မောင်းထောင်ရွာသူဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် တွင်းသင်မင်ကြီး ဦးထွန်းညို၊ စိန္တကျော်သူဦးဩ၊ သာသ နာလင်္ကာရကျမ်းဆရာ ဒေါက်ကြီးမဟာဓမ္မသင်္ကြံ၊ သံချိုကိုင်ဦးကျော်လှ တို့သည်လည်း မောင်းထောင်ရွာချွန်မြုပ်များဖြစ်ကြသည်။ ဤအချက် တို့ကို ထောက်ထားပါလျှင် ပညာရှိထွက်ပေါ်ရာ၌ နှစ်သောကြောင့် မောင်းထောင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ကြံဆသည့် ဝိဂ္ဂိုဟ်ဆရာတို့၏ အယူအဆသည်လည်း သင့်မြတ်ပေသည်။

ပဒုံ မှ အလုံ

‘ပဒုံ’ သည်လည်း ‘ရေပဒုံ’၊ ကြည်း ပဒုံ ဟူ၍ နှစ်ဌာနရှိ၏။
‘သလ္လာမြစ်ဆုံ၊ မြို့ပဒုံ၊ မုံရွာနှင့်မဝေး’

ဟူသော ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ အံ့ကာရန်သံပေါက်အရ သလ္လာဝတီ (ချင်းတွင်း)မြစ်နှင့် တစပ်တည်းတည်ရှိသော ပဒုံမှာ ‘ရေပဒုံ’ဖြစ်၏။ ယခု အလုံမြို့ပင်တည်း။ ကြည်း ပဒုံကား-

၁။ စွယ်စုံ-၉။ ၂။ ဂန္ထဝင်ပုဂ္ဂိုလ်။
၃။ ကြည်းပဒုံကိုထောက်၍ ရေပဒုံဟုခေါ်လိုက်ခြင်းဖြစ်၏။

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ

ကျောက်စရစ်ပုံ၊ ကြည်းပဒုံ၊ ယှက်ရုံမနီးဝေး။

ဟူသော ၎င်းသတ်ပုံသံပေါက်အရ ကျောက်စရစ်ပုံရွာအနီး၌ တည်ရှိကြောင်းသိရ၏။ ကျောက်စည်ပုံရွာနှင့် ကြည်းပဒုံရွာ သွားသော လှည်းလမ်းရှိလေသည်။

ယခုအလုံဟုခေါ်သော ပဒုံမြို့ကို အလောင်းဘုရား၏ စတုတ္ထသားတော် သတိုးမင်းလှရွှေတောင်စားရသည်။ ထို့ကြောင့် ပဒုံမင်းသားဟု အမည်တွင်သည်။ နောင်တွင် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးဖြစ်လာမည့်သူ ပေတည်း။ ပဒုံမြို့သည် စစ်သည်သူရဲကောင်းများ ပေါ်ထွက်သော ဌာနလည်း ဖြစ်၏။ ရာဇဝင်ပြောင်လှသော စစ်သူကြီး မဟာဗန္ဓုလနှင့် ကမ္ဘာကျော် မြန်မာနိုင်ငံရေးသူခမိန်ကြီး ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းသည် အလုံ(ပဒုံ)မြို့ဝန် ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။

ပဒုံမြို့ကျေး၊ မောင်းထောင်ရွာ၌ ကျရောက်သော စာပေမျိုးစေ့သည် ကား အခြားမဟုတ်၊ ပဋိသန္ဓေထဲက စာပေဗီဇပါလာသူ မောင်သြပင် ဖြစ်လေသည်။ မောင်သြ၏မိခင်ဒေါ်ပုသည် မုဒုလက္ခဏာပျို ဆရာရှင်လင်္ကာသာရ (နောင်တွင် တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူ)၏ အမအရင်းပင်တည်း။

ဦးသြမွေးသက္ကရာဇ်စိစစ်ချက်

မောင်သြ၏ မွေးသက္ကရာဇ်နှင့်ပတ်သက်၍ အယူအဆနှစ်ရပ်ရှိနေသည်။ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် နိုင်ငံခြားဝန်ထောက်မင်း သီရိမဟာဇေယျသူ ဦးခြံမုံ၏ ကဝိလက္ခဏာ ဒီပနီကျမ်း၌ ၁၀၉၈-ခုနှစ်ဖွားဟု ဆိုသည်။ ထိုသက္ကရာဇ်ကို မြန်မာစာပေသမိုင်းနှင့် အခြားဆရာများစွာတို့က လက်ခံကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံစာပေ ပြန့်ပွားရေးအသင်းကလည်း ထိုဖွားသက္ကရာဇ် ၁၀၉၈-ကို အခိုင်အမာယူသည့်အပြင် ကွယ်လွန်သက္ကရာဇ်ကိုလည်း မော်ဘီဆရာသိန်းကြီး၏ အလိုအတိုင်း ၁၁၃၃-ခုနှစ်ဟု လက်ခံသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် စိန္တကျော်သူ ဦးသြကွယ်လွန်သည့်အနှစ် ၂၀၀ ပြည့်အထိမ်းအမှတ်ပွဲကြီးကိုပင် ၁၃၃၃ ခုနှစ် နတ်ဘော်.၂၈ ရန်ကုန်မြို့

ဗိုလ်တထောင်ဟုရားလမ်းရှိ ရာမကရစ်ရှုနာအသင်းတိုက်၌ စည်ကားသိုက်
မြိုက်စွာကျင်းပ ချီးကျူးခဲ့လေသည်။ စိန္တကျော်သူဦးဦးဦး ဟူသောအမည်
ဖြင့် မှတ်တမ်းတင်စာတအုပ်ကိုလည်း အထိမ်းအမှတ် အဖြစ်ထုတ်ဝေ
ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ပညာရှင်အချို့ကမူ မောင်သြဖွား သက္ကရာဇ်ကို ၁၀၈၉
ဟု ယူလိုကြပေသည်။ ထိုအယူအဆနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစောဆုံးတွေ့ရ
သည့် အထောက်အထားမှာ 'စိန္တကျော်သူရတု' အမည်ရှိသော စာအုပ်
တွင်ပါရှိသော မောင်သြ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိဖြစ်သည်။ ထိုစာအုပ်ကို ခရစ်-
၁၉၃၄ ခုနှစ်တွင် လောကပါလပုံနှိပ်တိုက်က ရိုက်နှိပ်ပြီး တအုပ်လျှင်
အဖိုး ၆-ပဲနှုန်းဖြင့် ရောင်းချခဲ့သည်။

ထိုစာအုပ်၌ မောင်သြအတ္ထုပ္ပတ္တိကို ဤသို့ဖော်ပြထား၏။

ရတနာပူရ အဝပြည်ကြီးအရှင် ဟံသာဝတီရောက် မင်းတရားကြီး
လက်ထက်တော်မူသည် အမရပူရ ပထမမြို့တည် နန်းတည် မင်းတရားကြီး
လက်ထက်တော်တိုင် မင်းခြောက်ဆက်တိုင်တိုင် ချီးမြှင့်သူကောင်းပြုခြင်း
ကို ခံရသော စာဆိုတော် စိန္တကျော်သူဘွဲ့ခံ ဦးသြ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကား-

ယခုအခါ အလုံမြို့ဟုတွင်သော ဗဒုံမြို့အထက်တိုက် မောင်းထောင်
ရွာဇာတိ၊ အမိ မပုံ၊ အဘဦးဇယတို့၏သား၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၈၉-ခု
အင်္ဂါနေ့ဖွား ငယ်မည် မောင်သြသည် ဦးလေးအရင်းဖြစ်သူ ဦးထွန်းညို
နှင့်အတူ ကျောင်းနေ၍ စာပေသင်ကြားရာ ဦးထွန်းညိုမှာ ၁၀၈၈-ခု
ဖွားဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၇ ခုတွင် ရဟန်းအဖြစ်ကို ခံယူပြီးလျှင်၊
ပျိုကဗျာလင်္ကာအများကို သီရုံးရေးသားခြင်းအရာ၌ လွန်စွာထင်ရှား
ကျော်ကြားသည့်အတိုင်း 'ရှင်လင်္ကာသာရ'ဟူသော ဘွဲ့ကိုခံသည်။

နောက်သာသနာတော်မှ သက်ခဲ့၍ ရာဇဝလ္လဘအဖြစ်နှင့် မင်းမှီစိုး
ကပ်ပြုလုပ်ရာ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူ ဟူသောဘွဲ့နှင့် နန်းတွင်း
နန်းပြင် ပေါ်လွင်ထင်ရှားကျော်ကြားသော ပညာရှိ အမတ်ကြီးတပါး
ဖြစ်သတည်း။

တူဖြစ်သူ ဦးဩမှာ ဦးလေးဖြစ်သူအောက် အသက်တနှစ်လျှော့သဖြင့် ဦးလေးနှင့်အတူ သိမ်ဝင်၍ ရဟန်းမပြုရသောကြောင့် အသက် ၁၉-နှစ် တွင် သာမဏေကြီးဘဝမှ လူထွက်၍ ဟံသာဝတီရောက် မင်းတရားကြီး ၏ ဘထွေးတော် တောင်ငူရာဇာမှာ အမှုထမ်းရာ အသက် ၂၃-နှစ်တွင် သံတော်ဆင့်အဖြစ်နှင့် ‘ရွှေတောင်ရာဇကျော်’ ဟူသောဘွဲ့ကို ချီးမြှင့်ခြင်း ခံရသည်။

၁၁၁၃-ခုနှစ် တော်သလင်းလဆန်း ၁၁ ရက် အင်္ဂါနေ့ ‘ရောင်ခြည် ခြောက်သွယ်’ ချီ ကဝိလက္ခဏာ သံပေါက်သတ်ပုံ ပုဒ်ရေတထောင်ရေး၍ ပြီးစီးသည်ကို ဆက်သွင်းသည်။

ရတနာသီခ မြို့တည်နန်းတည် အလောင်းမင်းတရားကြီး ရွှေလက်ထက် တော်၌လည်း သံတော်ဆင့်အရာနှင့်ပင် စိန္တကျော်သူဘွဲ့ကို ရသည်။

၁၁၁၉-ခုနှစ်၊ ရွှေနန်းတော်၌ ထီးချက်တော် အရောင်တောက်သည် ကို ‘ရွှေထီးချက်မှာ၊ တဝါဝါတည့်’ အစချီသော ရတုနှင့်တကွ မင်းခန်း ဆိုင်ရာ ရတုအမျိုးမျိုး၊ အိမ်ရှေ့မိဖုရားချောင်း၊ သြဝါဒထူးပျို၊ ကန်တော် သိမ်း ရတု စသည်များကို ခမ်းနားဖွယ်ရာ ယဉ်ကျေးနက်နဲစွာ နည်းယူ ဖွယ်အဖြာဖြာတို့ဖြင့် ကဗျာပီရဂူ ဖြစ်သည်နှင့်ညီစွာ ရေးသားစီရင်ခဲ့ သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်ရကား သက္ကရာဇ် ၁၁၄၂-ခုတွင် အထွတ် အမြတ်သို့ရောက်တော်မူသော အမရပူရ ပထမမြို့တည်နန်းတည် မင်းတရား ကြီးလက်ထက် ၁၁၃၅-ခုနှစ်၌ သံတော်ဆင့်အရာနှင့်ပင် မဟာဇေယျ သင်္ခယာဘွဲ့ကို သနားတော်ခံရသတည်း။

ထိုစာအုပ်၌ ဤကဲ့သို့ ဦးဩ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ဖော်ပြပြီးနောက် အောက်ပါအတိုင်း ထည့်သွင်းထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

အထူးမှတ်ရန် - စာဆိုတော် စိန္တကျော်သူ၏ အကြောင်း ကို ပြဆိုသော ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိကား သီရိပဝရ မဟာ သုဓမ္မရာဇာ ဘွဲ့တံဆိပ် နာမံရှိတော်မူသော နတ်ပြည်စံ အိမ်ရှေ့မင်းတရားကြီး၏ သမီးတော် ကောင်းတုံမြို့စား၊

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်ဩ

သုသီရိသာမာဝတီတွင် မြင်သည့် သမီးတော်ကောင်းတို့ ထိပ်တင်မကြီးထံမှရသည့် ပုရပိုက်မှု၊ မန္တလေးမြို့အနောက် ပြင် ထားတန်းရပ်နေ သံဘော်ဆင့်မှင်း ဦးကျော်ထေရ်ရှိ ပေမူမှ ကူးယူရရှိခဲ့သော စက္ကူဖြူတွင်ရေးသည့် လက်ရေး ကော်ပီ၊ ယင်းသည် စာမူနှစ်ဆောင်၌ ပါရှိသည့်အတိုင်း ထည့်သွင်းပုံနှိပ်လိုက်ပါသတည်း။

ဤအမှာစကားအရ အထက်တွင်ဖော်ပြသော ဦးဩ အတ္ထုပ္ပတ္တိမှာ ကောင်းတို့ထိပ်တင်မကြီး၏ပုရပိုက်မှုနှင့် ဓားတန်းဦးကျော်အေး၏ ပေမူ၌ တည်ရှိသော အတ္ထုပ္ပတ္တိဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။ ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိတွင် ဦးဩ သည် ၁၀၈၉-ခုနှစ်ဖွားဖြစ်ကြောင်းကို ဦးလေးတော်သူ ဦးထွန်းညို၏ ဖွားသက္ကရာဇ် ၁၀၈၈ နှင့် ထောက်ခံ၍ အခိုင်အမာပြဆိုထားပေသည်။ ထို့ပြင် ဘိုးတော်မင်းတရား လက်ထက် ၁၁၄၅-ခုနှစ်တွင် မဟာဇေယျ သင်္ခယာဘွဲ့ ရသေသည်ဟုဆိုရာ မွေးသက္ကရာဇ် ၁၀၈၉-အရ ဆိုလျှင် ဦးဩသည် အသက်(၅၆)နှစ်အထိ အသက်ရှင်လျက်ရှိခဲ့သေးကြောင်း သိရပေသည်။

ဤသို့လျှင် ဦးဩသည် ၁၁၉၈-ခုနှစ်ဖွားဖြစ်ပြီး သက္ကရာဇ် ၁၁၃၃-ခု အသက် ၃၅-နှစ်အရွယ်တွင် ကွယ်လွန်ဟူသော အဆိုတရပ်၊ ၁၀၈၉-ခု ဖွားဖြစ်ပြီး သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅-ခု၊ အသက် ၅၆-နှစ်နောက်ပိုင်းမှ ကွယ်လွန် သည်ဟူသော အဆိုတရပ်၊ ဤအဆိုနှစ်ရပ်သည် ရှေးကာလထဲက ကွဲပြား လာခဲ့ကြောင်း သိရပေသည်။

ယင်းကွဲပြားမှုပေါ်တွင် မည်သည့်အဆိုသည် မှန်လောက်၏၊ သင့် လောက်၏ဟု ယခုခေတ်စာပေသုတေသီတို့က ချိန်ဆသုံးသပ်ကြလေသည်။ ယင်းသို့ သုံးသပ်ရာတွင် ဦးဩပြုစုခဲ့သည့် ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံသံပေါက် ကျမ်းနှင့် ဩဝါဒထူးပျို့တို့သည် စဉ်းစားမှု၏ မဏ္ဍိုင်ဖြစ်လာကြ၏။

မြန်မာရာဇဝင်အရ မဟာရာဇာဓိပတိဘွဲ့မည်ရှိသော ဟံသာဝတီပါ မင်းသည် ၁၀၉၅-ခုတွင် အင်းဝ၌ နန်းတက်၍ ၁၁၁၃-ခုတွင် နန်းကျ

ခဲ့သည်။ ထိုမင်းနန်းကျသောအခါ ဦးအောင်ဇေယျသည် ကုန်းဘောင် မင်းဆက်ကို ၁၁၁၄-ခုနှစ်က စတင်တည်ထောင်လေသည်။ မောင်သြသည် ဟံသာဝတီပါမင်း၏ ဘထွေးတော် တောင်ငူရာဇာထံ၌ သံတော်ဆင့် ရာထူးဖြင့် မင်းမှုထမ်းခဲ့သည်။ တောင်ငူရာဇာသည် ဟံသာဝတီပါမင်း နန်းကျသောအခါ မွန်တို့ကိုပြန်လည်တိုက်ခိုက်ရန် လက်နက်လှူထုစည်းရုံး ယင်း နာဖျား၍ ကံကုန်ရှာသည်။

ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံကျမ်းတွင် ကျမ်းရေးသူက နိဂုံးကိုးဂါထာ ရေး သားထည့်သွင်းခဲ့သည်။ ထိုနိဂုံး၌ ဤသတ်ပုံကျမ်းကို တောင်ငူရာဇာက တိုက်ဟုန်း၍ ရေးရခြင်းဖြစ်ကြောင်း။ ၁၁၁၃ ခု တော်သလင်းလဆန်း ၁၁ ရက် အင်္ဂါနေ့၌ ပြီးစီးကြောင်းများကို အတိအကျ ဖော်ပြထားပေ သည်။ သို့ဖြစ်၍ ၁၁၁၃-ခုနှစ် ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံကျမ်းရေးသား ပြီးစီး ကြောင်း တည်တညွတ်တည်းလက်ခံကြရလေသည်။ ဤအချက်ကိုကိုင်၍ ဦးသြမွေးသက္ကရာဇ်ကို စဉ်းစားခန်းဖွင့်ကြလေသည်။

ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံကျမ်းကို ၁၁၁၃ ခုနှစ်၌ ရေးသား ပြီးစီးသော ကြောင့် အကယ်၍ ဦးသြသည် ၁၀၉၈-ခုဖွားဖြစ်ပါက ထိုကျမ်းရေး သားချိန်တွင် အသက် ၁၅-နှစ်မျှသာရှိသေးသည်။ ဤမျှနုငယ်သောသူ တဦးက ဤမျှလေးနက်ရင့်ကျက်၍ ပညာသားပါလှသော ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံကျမ်းကို ပြုစုသည် ဆိုသည်မှာ ယုတ္တိမတန်ချေ။ ၁၀၈၉-ခုဖွား ဖြစ်လျှင် ၁၁၁၃-ခုနှစ်၌ ၂၄-နှစ်ရှိ၍ ဤအရွယ်ကာလဆိုလျှင် ရေးနိုင် လောက်တန်ရာသည်။ ဤသို့ တွေးဆကြလေသည်။

နောက်ဟချက်မှာ သြဝါဒထူးပျို့ကိုကိုင်၍ စဉ်းစားခြင်းဖြစ်၏။ ဦးသြသည် ၁၁၂၂-ခုနှစ်၌ နန်းတက်သော နောင်တော်ကြီးခေတ် စစ်ကိုင်းမင်းနန်းတက်စဉ်၌ သြဝါဒထူးပျို့ကိုရေးသားဆက်သွင်းခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဦးသြ၏ သတင်းတိမ်မြုပ်သွားသည်။ ဤသို့တိမ်မြုပ်သွားခြင်း

မှာ ၎င်းပျို ရေးသားပြီး မကြာခင်(တနှစ်ကျော်လောက်တွင်) ဦးဩ ကွယ်လွန်သည်ဟု ယူရန်ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ ဦးဩ မွေးသက္ကရာဇ် ၁၀၉၈-ဖြစ်သော် အသက် ၂၄-နှစ်တွင် ဩဝါဒထူးပျိုကို ရေးသည် ဖြစ်ရာ၏။ ၃၅-နှစ်၌ ကွယ်လွန်သောကြောင့် အသက် ၂၄-နှစ်မှ ၃၅-နှစ်အထိ ကြားကာလ တဆယ့်တနှစ် လုံးလုံး မည်သည့် စာပေမျှ မပြုစုဟု အဓိပ္ပာယ် ရောက်သည်။ ဆယ့်တနှစ် လုံးလုံး စာပေ မပြုစုသည်မှာ ယုတ္တိ မရှိချေ။ မွေးသက္ကရာဇ်သည် ၁၀၈၉-ဖြစ်လျှင် အသက် ၃၃၊ ၃၄-အရွယ်၌ ဩဝါဒ ထူးပျိုကို ရေးရာသည်။ ရေးပြီး တနှစ်ခန့် အကြာ အသက် ၃၅-နှစ်တွင် ကွယ်လွန် ရာသည်။ ထို့ကြောင့်သာ ဩဝါဒထူးပျိုနောက် ဦးဩ သတင်း တိမ်မြုပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။

ဤဆင်ခြင်ချက် အရ ဦးဩ မွေးသက္ကရာဇ်မှာ ၁၀၈၉။ ကွယ်လွန်ချိန်မှာ အသက် ၃၅-နှစ် ဖြစ်ကြောင်း အဖြေထွက်လေသည်။

ခေတ်စနစ်၏ အသီးအပွင့်

ဤတွင် မောင်ဩအသက် ၁၅-နှစ်သား အရွယ်တွင် ကဝိလက္ခဏာ သိတ်ပုံသံပေါက် ကျမ်းကို ရေးသားနိုင် မရေးသားနိုင် ဟူသော အချက်ကို ဖြည့်စွက် ဆွေးနွေး လိုပါသည်။ သတ်ပုံ သံပေါက် ကျမ်းသည် ကဝိလက္ခဏာ အဆင့်အတန်း မြင့်မားသောကျမ်းဖြစ်သည်မှာ မှန်ပါသည်။ ထိုကျမ်း၌ ကျမ်းဦးပဏာမ ဂန္ဓာရမ္မနှင့် နိဂုံးစကား တို့ကို အဆင့်အတန်း မြင့်သော ပါဠိသွားဖြင့် ဂါထာစီကုံး ဖော်ပြထား သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤအချက်အရ သိရသည်မှာ ဤသတ်ပုံကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်သည် မြန်မာဘာသာကိုသာ မက ပါဠိဘာသာကိုပါ ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်းသူ ဖြစ်ကြောင်း ပင်တည်း။ ထို့ပြင် စာကိုယ် သတ်ပုံ သံပေါက် တထောင်တွင်လည်း ပိဋကတ်၊ ဗေဒင်၊ ရာဇဝင်၊ နိတိ စသော အကြောင်းအရာ များစေ၊ ဝေါဟာရများပါ စုံလင်လှသည်ကို အံ့ချီးဘွယ် တွေ့ရလေသည်။ ဤအချက်နှစ်ရပ်ကို ထောက်ရှု၍ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ

ကျမ်းသည် ဘက်စုံ အဆင့်အတန်း မြင့်သော ကျမ်းကောင်းတဆူ ဖြစ်ကြောင်း ဝန်ခံကြရပါသည်။

သို့ဖြစ်လျှင် ၁၅-နှစ်သား လူငယ်တယောက်သည် ဤကျမ်းမျိုးကို ပြုစုနိုင်ရာအံ့လော၊ စဉ်းစားဘွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ စဉ်းစားရာတွင် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်၏ အသက်အရွယ် မျှကိုသာ ကွက်၍ မစဉ်းစားသင့်ချေ။ လူ၏ သဘောနှင့် သူ့ခေတ် ပညာသင်ကြား နည်းစနစ်ကိုပါ ထည့်သွင်း တွက်ဆရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် စာဆို၏ ပတ်ဝန်းကျင်လည်း အရေး ပါပေသေးသည်။

လူသည် တော်ချင်လျှင် ငယ်ငယ်ကပင် တော်တတ်သည်။ ငယ်ငယ် ရွယ်ရွယ်နှင့် တတ်သိ လိမ္မာသူများစွာ ရှိလေသည်။ ရှင်သီလာဝံသ အလောင်း မောင်ညိုကလေးသည် ကျောင်းသား အရွယ်ကပင် အစွမ်းအစ ပြလာခဲ့သည်။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ အလောင်း မောင်ကောက်ကလေးသည် ဆယ် တနှစ်သား အရွယ်က ‘အိုဘယ် ဘယ် အိုဘယ် သမီးတော်’ ချီဘုရင့် သမီးတော်ဘွဲ့ကို နှုတ်လွှတ် တခဏချင်း စီကုံးပြုနိုင်ခဲ့သည်။^၁ သိရသည်။ စစ်ဘက်တွင် ထူးချွန်သော တပင်ရွှေထီးနှင့် မင်းရဲကျော်စွာတို့သည် ဆယ်ကျော်သက် အရွယ်ကပင် ထူးချွန်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အသက်ငယ်၍ မရေးနိုင်ဟု မဆိုသာချေ။ ထူးချွန်သော လူ့သဘာဝဟုတ်ကို သတိ ချပ်အပ်ပေသည်။

ထို့ပြင် မောင်သြတို့ခေတ် ဘုန်းကြီးကျောင်း ပညာ သင်ကြားရေး စနစ်ကိုလည်း ဆင်ခြင်ရာသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်း ပညာသင်ကြားရေး စနစ်၌ ကောင်းသော အချက်များစွာ ရှိသည်။

- ၁။ ဆရာ ဘုန်းကြီးကို လွန်စွာ ကြောက်ရ၍ မခိုကပ် ဉာဏ် ရှိသမျှ ကြိုးစားရသည်။
- ၂။ စာသင်ချိန်မှာ ယခုခေတ် ကဲ့သို့ နာရီပိုင်းဖြင့် ကန့်

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ

သတ် မထားပဲ စားချိန် အိပ်ချိန်မှ တပါး စာသင်ချိန် ချည်း ဖြစ်နေသည်။

၃။ ဘုန်းကြီး ကျောင်းသားနှင့် ကိုရင် များသည် ပြင်ပ အပျော်အပါး မရှိ၊ စာမှတပါး အခြားကိစ္စ မရှိ ဖြစ် သည်။

၄။ စာသင်ရာ၌ သမာဓိ မွေးကြရသည်။

၅။ စာကို နားလည် အောင်လည်း သင်ယူရသည့် အပြင် နေ့တိုင်း အာဂုံရအောင် အလွတ်ကျက်ရသည်။ လေ့ လာနည်း မှာလည်း သု၊ စိ၊ ပု၊ ဘာ၊ ဝိ၊ လိ၊ သိ၊ ဓာ၊ နှင့် အညီ ဖြစ်သည်။

၆။ ရပြီးသမျှ စာများ မေ့ပျောက် မသွားရအောင် ညစဉ် ရပြီးသား စားများကို ပြန်ကြ ရသည်။ ကြာ လျှင် ရပြီးသား စာများသည် တညနှင့် ပြန်၍မကုန်၊ ၄၊ ၅၊ ၆ ညခွဲ၍ ပြန်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် နှုတ်ငုံ အရများ သည်။

၇။ ဆရာသမား များက နှုတ်ဖြင့် မေးသည့်များကို ဖြေကြ ရသည်။

ဘုန်းကြီးကျောင်း ပညာသင်ကြားနည်း စနစ်၌ ပြဋ္ဌာန်းစာများမှာ မူလတန်းအတွက် သင်ပုန်းကြီးနှင့် ဆယ်စောင်တွဲ ဖြစ်သည်။ ၊ အလယ် တန်းမှာ ဇာတ်တော်ကြီး ၁၀ ဘွဲ့၊ ငါးရာ့ငါးဆယ်၊ ပျို့ ကဗျာ၊ ရာဇဝင် လင်္ကာ၊ နေ့စဉ်သုံး ဗေဒင်ဆိုင်ရာ လင်္ကာများ၊ သဒ္ဒါ၊ သင်္ဂြိုဟ် စသည် တို့ ပါရှိသည်။ အာဂုံ အလွတ်ရအောင် ကျက်မှတ် ကြရသည်ချည်း ဖြစ်သည်။

(၁) ဆယ်စောင်တွဲ၌ မင်္ဂလာသုတ်၊ အတွင်း အောင်ခြင်း၊ အပြင်အောင်ခြင်း၊ ရတနာ ရွှေချိုင့်၊ နမက္ကာရာ၊ လောကနီတိ၊ ပရိတ်ကြီး၊ ရှင်သီလဝံသ ဆုံးမစာ စသည်တို့ ပါရှိသည်။

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ

အထက်ဆင့်ရောက်သော အခါသာသနာ့ဝန်ထမ်းမည့် သူများအတွက် ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ စသည်ကို ဆက်လက် သင်ယူစေသည်။ လူလုပ်မည့်သူများ အတွက် ရာဇသတ်၊ ဓမ္မသတ်၊ ရာဇဝင် စသည်တို့ နှင့်တကွ သဒ္ဒါ၊ အဘိဓာန်၊ အလင်္ကာ၊ ဆန်း၊ နေတ္တိ စသည်တို့ကို သင် ယူစေသည်။ သင်ကြား သမျှကို အများအားဖြင့် နှုတ်ငုံအရ ကျက်မှတ် ကြရလေသည်။

သို့ဖြစ်၍ မောင်သြသည် ပထမကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ကျောင်း တိုက်၌ နေစဉ် ဆိုခဲ့ပါ ဘုန်းကြီးကျောင်း ပညာများကို ကောင်းစွာ သင်ယူ ရရှိခဲ့ရာသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာစာပေ ဘက်မှ ရှင်မဟာ ရဋ္ဌသာရ၏ ပျို့ အားလုံး၊ ရှင်မဟာ သီလဝံသ၊ ရှင်အုန်းညို၊ ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ စသော စာဆိုကျော် တို့၏ စာကောင်း ပေကောင်း များစွာ တို့ကို သဘော အဓိပ္ပာယ်နှင့် တကွ နှုတ်ငုံရရှိနေမည် ဖြစ်လေသည်။

စာကျက်ပုံကို အနည်းငယ် ဖော်ပြပါအံ့။ ယခု ခေတ်တွင် စာသင် သား များသည် ပါဠိ အဘိဓာန် ဂါထာများကို ကျက်ရာ၌ တနေ့ ဘယ်နှစ်ဂါထာ ရသည်ဟု စံနှုန်းတားကြ၏။ တနေ့ ဆိုသော်လည်း တမနက်ခင်း၌သာ ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်ထိုင်း သူသည် တနေ့ ငါးဂါထာ လောက် ရ၏။ တဂါထာမှာ စာနှစ်ကြောင်း ရှိ၏။ ဉာဏ်သင့်သူသည် တနေ့ ဆယ် ဂါထာရပြီး ဉာဏ်ကောင်း သူများ တနေ့ ဂါထာ နှစ်ဆယ် - အထက် ရလေသည်။ ဂါထာ ငါးဆယ် ထိအောင် ရသူ လည်း ရှိသည်။ ရပြီးသား စာများကို မမေ့ မပျောက်အောင် ညည ပြန်ဖတ်ရသည်။ ပြန်ပါများသော အခါ စာကြေလာသည်။ ဘယ်မှာ ဘာရှိသည်ကို မျက်စိထဲမှာ ကွက်ကွက် ကွင်းကွင်း မြင်နေတော့သည်။ အချိန်မရွေး ဆင်ခြင်၍ ရသည်။ မေးလျှင် ဖြေနိုင်ပေသည်။ ဤကား အာဂုံ ရရှိမှု၏ ဇွမ်းရည်တည်း။ ထို့ပြင် နေ့ဝါ၊ ညဝါ များကိုလည်း နေ့စဉ် သင်ယူရမြဲ ဖြစ်သည်။

၁။ ဤစာရေးသူသည် သက်န်းဝတ်နှင့် ပညာသင်ခဲ့စဉ်က ကိုယ်တိုင် ကျက် မှတ် ရရှိလာသူ ဖြစ်၏။

ဤနည်းအားဖြင့် ကိုးခန်းပျို့ကို ကျက်မည်ဆိုအံ့။ ယနေ့ စာအုပ် အနေအထား အရကိုးခန်းပျို့ စာမျက်နှာ ၁၉၈-ရှိ၏။ တမျက်နှာလျှင် စာကြောင်းရေ ၂၀-ခန့် ပျမ်းမျှရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဉာဏ်အလတ်စား ရှိသူသည် တနေ့ စာကြောင်းရေ ၂၀-ခန့် (စာတမျက်နှာခန့်) အသာ အသာကလေး ရပေသည်။ အကျင့် ရသွားသော အခါ ရှေ့တွင် ပို၍ ရလွယ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ခြောက်လခန့် ကျက်လိုက်လျှင် ကိုးခန်း ပျို့ တစောင်လုံးကို ကျောင်းကျောင်းပြေး ရလေတော့သည်။

မောင်သြသည် ၉-နှစ်သား အရွယ်ခန့်က သာမဏေပြုပြီး ပထမ ကျော်အောင်စံထား ဆရာတော် ထံ၌ ပညာ သင်ကြားသည်ဟု အဆိုရှိရာ ၉-နှစ်မှ ၁၅-နှစ်သား အထိ သူ၏စာကျက် အားသည် မည်မျှ ရှိနိုင် ကြောင်း မှန်းဆနိုင်ပေသည်။ မောင်သြ၏ နှုတ်ထံ၌ ခြောက်နှစ်တာမျှ ကျက်မှတ် ထားသော စာတို့အနက် အင်းဝခေတ် စာကောင်း ပေ ကောင်း အမြောက်အမြား ပါရှိနေမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤကဲ့သို့ ဘုန်းကြီးကျောင်း ပညာ သင်ကြားရေး စနစ် ထိရောက်မှု ကြောင့် မောင်သြသည် ၁၅-နှစ်သား အရွယ်တွင် ပါဠိ မြန်မာ နှစ် ဘာသာလုံး၌ လူတော် တယောက် ဖြစ်နေပြီဟု ကောင်းစွာ ယူဆနိုင် ပေပြီ။ ယခုခေတ်တွင် ၁၅-နှစ် ၁၆-နှစ် သာမဏေ များသည် ၁၀- တန်း စာမေးပွဲ၌ ဂုဏ်ထူး ၄၊ ၅၊ ဘာသာ ရသည်အထိ ဉာဏဗလ ရှိ ကြသည်ကို သတိပြုရာသည်။

ထို့ပြင် ခေတ်အရ စာပေနှင့် စာပေ ပတ်ဝန်းကျင် အနေအထား လည်း ကောင်းလှပေသည်။ သူတို့ခေတ်တွင် သိပ္ပံပညာ မထွန်းကား သေး၍ ဝိဇ္ဇာပညာ စာပေကို အားစိုက် လုပ်ကြ လေသည်။ ဘုန်းကြီး ကျောင်း၌ ၄၊ ၅၊ ၆ နှစ် နေသော ကျောင်းသားကလေး များသည် ပင် ကာရန် ယူတတ်ကြသည်။ ကျောင်းသားများ တန်းစီ ခိုင်းပြီး တယောက်က 'မေးမေ့ မေတ္တာ' ဟု တိုက်လိုက်လျှင် အခြား တ ယောက်က 'ထေးပွေ့ ချစ်တာ' ဟု ဆက်ရသည်။ ဤသို့ လေ့ကျင့် ကြရသည်။

မောင်သြသည် ငယ်စဉ် ကတည်းက စာပေပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကြီးပြင်းလာရသူ ဖြစ်သည်။ သူ၏ ဦးလေး ရှင်လင်္ကာသာရ မှာလည်း အနုစာပေ၌ ထူးချွန်သူ ဖြစ်သည်မှာ အထင်အရှားပင်တည်း။ သူ၏ ငယ်ဆရာပထမ ကျော်အောင်စံထား ဆရာတော်သည်လည်း စာတတ် ပေတတ် ထိမ်ထိပ်ကျ ဆရာတော် တပါး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဘုရင်မြတ်များ ကလည်းစာတော်သူများအား ထိုက်ထိုက်တန်တန်ချီးမြှင့်တတ်၏။ မောင်သြသည် ဤကဲ့သို့သော ပတ်ဝန်းကျင်၌ ကျရောက်နေသူ ဖြစ်သောကြောင့် သူ၏ စာပေ အရည်အသွေးကို တောက်ပစေမည်မှာ မှချ ဖြစ်ပေသည်။

ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ သံပေါက်ကျမ်းတွင် အရေး ကြီးသော စကား နှစ်ရပ် ပါရှိသည်။ ပထမ စကားမှာ ကျမ်းဦး ဂန္ဓာရမ္မ ဒုတိယ ဂါထာ၌ 'တဿ နယံ အဝါလဗ္ဗ' ဟူသော စကားတည်း။ ဒုတိယ စကားမှာ နိဂုံး ၉ ဂါထာ အနက် အမှတ် ၅ ဂါထာ၌ ပါရှိသော 'လင်္ကာသာရံ ဓုရံ ကတွာ' ဟူသော စကား ဖြစ်ပေသည်။ 'တဿ နယံ အဝါလဗ္ဗ' ဟူသည်ကား ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ နည်းကို အမှီပြု၍ ဟု ဆိုလိုသည်။ 'လင်္ကာသာရံ ဓုရံ ကတွာ' ကား မိမိ၏ ဦးလေးတော်သော မုဒုလက္ခဏာပျို့ဆရာ ဦးပဉ္စင်း ရှင်လင်္ကာသာရကို အဦးထား၍ ဟု ဆိုလိုသည်။

သံတော်ဆင့် မောင်သြသည် မိမိအရှင် တောင်ငူရာဇာက သတ်ပုံ ကျမ်း တစောင် ပြုစုရာတွင် ကျမ်းကို မည်သို့မည်ပုံ ရေးရန် ရှင်လင်္ကာသာရ၏ ညွှန်ကြားချက်ကို ခံယူသည်။ သတ်ပုံကို ပြုရာတွင် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ နည်းကို မှာညီပြီး အခြား ဆရာများ၏ အဆိုအမိန့်တို့ကို လိုအပ်သလို ထည့်သွင်းသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် သတ်ပုံကျမ်းကို မိမိကိုယ် တိုင်စီခြင်း ဖြစ်ကြောင်း အထက်ပါ ကောက်နုတ်ချက် စကား နှစ်ရပ်က ဖော်ပြ နေပေသည်။

အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း ပျို့အစောင်စောင်ကို အာဂုံ အလွတ် ရရှိနေသောကြောင့် သတ်ပုံ ဥပဒေ ပြုရာတွင် လိုရာ လိုရာကို ဖွဲ့ယူပြီး

ကာရန်ခွဲကာ စနစ်တကျ အစီအစဉ် ပြုလုပ် နိုင်လေသည်။ ကျမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ရေးထုံး သတ်ပုံကို သတ်မှတ် ဖော်ပြ ရန်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ကျမ်းကြီး ကျမ်းခိုင် စကားရပ်ကို မဖျက်ပဲ မှုရင်း အတိုင်း ထည့်၍ ရနိုင်သမျှ ထည့်ပေးရန် ဖြစ်၏။ မရှိမှ မိမိကိုယ် ပိုင် ဉာဏ်ဖြင့် စီကုံး ထည့်သွင်းရန် ဖြစ်လေသည်။

ပုံစံ ကိုးခန်းပါ။ အပိုဒ် (၂) ခွဲ-

သံမြတ်သာအိန့်၊ ဤသို့ မိန့်၏၊ ကျော်ထိန့်အံ့ဘွယ် ဟု ရှိ၏။

၎င်းကို 'ချိုသာအိန့်၊ နှုတ်တော်မိန့်၊ ထိန့်ထိန့် ကျော် သံ ဝေ' ဟု မောင်သြက စပ်ဆိုလိုက်သည်။ ဤတွင်မျှမက သူ၏ တတ်သိမှုအရ လုံးတင်နသတ်အောက်မြစ် အစပ်ထည့်၍ 'အိန့်၊ မိန့်၊ ထိန့်' သုံးမျိုးမှ တပါး မရှိဟု နားလည်၏။ ထို့ကြောင့်-

နသတ်တင်မြစ်၊ ရေးနည်းစစ်၊ အသစ်ရတတ်စေ၊
ယင်းသည်အပ၊ ထူး၍ရ၊ လူများခေါင်ချုပ်နေ။
အင်္ဂါမချို၊ စုံပျိုပျို၊ ငါတို့ ဆရာပေ၊

ဟု ရေးစပ်လေသည်။ ဤသည်တို့ကား မောင်သြ ဉာဏ်များသာ ဖြစ်သည်။ မောင်သြ စွမ်းရည်ပြ သာဓကများ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် ဂါထာ ခြောက်ဆယ်ပါး၌-

ရောင်ခြည် ခြောက်သွယ်၊ ဘဝင်ကယ်မျှ၊ ပြိုင်ဆွယ်မဲလျှင်း
ဟု ရှိရာ ယင်းမှ ရနိုင်သမျှ မှုအတိုင်း ယူ၍ လိုသည်ကို မိမိ ဉာဏ်ဖြင့် ဖြည့်ပေးလေသည်။ ထို့ကြောင့်-

ရောင်ခြည် ခြောက်သွယ်၊ ဘဝင်ကယ်၊ အံ့ဘွယ် ဆယ်ရှစ်ဖြာ
ဟူသော အစဦး ဂုဏ်တော်ဖွင့် သံပေါက်သည် ဖြစ်ထွန်း လာလေသည်။

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ

အထက်ပါ အချက်တို့ကို ဆင်ခြင်လျှင် မောင်သြသည် သစ်ဝါး စုံလင်စွာ ကိုယ်ပိုင်ရှိပြီး အိမ်ပုံစံလှလှ အချိုးကျကျ ဆောက်လုပ် တတ်သော လက်သမား ဆရာကြီးနှင့် တူတိသည်။ ပျို့အစောင်စောင်ကို နှုတ်ငုံရထားပြီး၊ မိမိ ပြုစုစီရင်သော သတ်ပုံကျမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီအောင် လိုအပ်သလို ပြုစု စီရင်တတ်သူ တဦးဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

မောင်သြတို့ ခေတ်သည် ယခုခေတ် ကဲ့သို့ စာပုံနှိပ်စက်များ မပေါ်သေးပဲ ပေခေတ် ပုရပိုက်ခေတ် ဖြစ်ဘိရကား စာကို နှုတ်ငုံ ရမထားပါက ပေအချပ်ချပ်ကို လှန်လှော ရှာဖွေ ရေးကူး ထည့်သွင်းရန် များစွာ ခဲယဉ်း ပေလိမ့်မည်။ ယခု ခေတ်တွင်မူ စာအုပ်များ၌ နီပြာတန်ဖြင့် မှတ်သား၍ လည်းကောင်း၊ အလံထိုး၍ လည်းကောင်း ရှာဖွေနိုင်သည် ဖြစ်ရာ နှုတ်ငုံ ရေသူများလည်း စာစု၍ လွယ်ပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက်များ၏ အခြေခံရာ ပျို့အစောင်စောင်ကို ရှာဖွေ ထောက်ပြသော အလုပ်ကို လုပ်နိုင်ပေသည်။

အထက်ပါ ဆွေးနွေးချက် အကျဉ်းချုပ်မှအနှစ်သာရကို ထုတ်ကြည့်ပါလျှင် အောက်ပါ အချက်နှစ်ရပ်ကို အခိုင်အမာ ရပေသည်။ ပထမ အချက်မှာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက် ကျမ်းသည် မောင်သြ ၁၅-နှစ်သား အရွယ်က ကိုယ်တိုင် ပြုစုသော ကျမ်းပင် ဖြစ်သည် ဟူသော အချက်ပင် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက် ကျမ်းသည် မိမိ၏ ဉာဏ ခွန်အား များစွာ စိုက်ထုတ်ရန် မလိုသော သာမန် ကျမ်းမျိုး မဟုတ်၊ ပျို့အစောင်စောင်ကို ဒိုးလိုမွှေ ရေလို နှောက် တတ်မြောက် ပြီးပါမှ ကျမ်း၏ ရည်ရွယ် ချက်နှင့် ကိုက်ညီအောင် ပညာသားပါပါ ရေးသား ပြုစုထားသော ကျမ်းကောင်း တဆူဖြစ်သည် ဟူသော အချက် ဖြစ်ပေသည်။

ဤကဲ့သို့ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံကျမ်းကို မောင်သြဘဝ ၁၅-နှစ်သား အရွယ်ကပင် ရေးသား ခဲ့သည်ဟု လက်ခံသောကြောင့် မောင်သြ မွေး

သက္ကရာဇ်မှာလည်း ၁၀၉၈ မဖြစ်နိုင်စရာ အကြောင်း မရှိပါချေ။ ကွယ်လွန်ချိန်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သြဝါဒထူးမျိုးကို ရေးသားပြီး နောက်ပိုင်း၌ စာပေနယ်မှ ဦးသြ ပျောက်သွားသည့် အတွက် သေဆုံး သွား၍သာ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု တထစ်ချ ယူဆသင့်ပေ။ စင်စစ် ဦးသြသည် စိတ်ဓာတ် ကျဆင်းပြီး အေးအေးလူလူ နေသွားသည် ဟုသာ ဆိုနိုင်ပေသည်။ စိတ်ဓာတ် ကျပုံကို မိမိရေးသား ပြုစုသော သြဝါဒထူးမျိုး၌ ဦးသြသည် ဤသို့ အမြောက်မျှ ဖော်ပြထားလျက် ရှိ၏။

စိန္တကျော်သူ၊ ဟူသားအမည်၊ ကျွန်ုပ်သည်လျှင်၊ ဝန်းလည်ယှက်ရုံ၊ ကလိန်ချိုဝယ်၊ ခုံခုံ မင်မင်၊ လက်ယှက်တင်၍၊ စိတ်ထင်လိုရာ၊ မကသာသို့၊ ပြည်ရွာမင်းရေး၊ မှုရုပ်ထွေးလည်း၊ ဆေးတအိုးကျမ်း၊ ကွမ်းတယာညက်၊ စိတ်စက် ပျော်ပိုက်၊ လစ်လပ်ခိုက်တွင်၊ နှစ်ခြိုက်ဝမ်းသာ၊ စိကုံးပါသည်။

ဝေဖန်ရေးသမား များစွာတို့သည် နှိုင်းယှဉ် စဉ်းစားမှုကို အများအားဖြင့် လက်နက်သဖွယ် သုံးကြရသည်။ မဖြစ်နိုင်ပါဘူးဟု ကောက်ချက်ချရာ၌ ထိုသို့ ဖြစ်နိုင် မဖြစ်နိုင် တိုင်းတာမှု တရပ်က ပါရှိပြီး ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် နှိုင်းယှဉ်ရာ၌ မစေ့စပ်ပဲ အကွက်ကျော် နေပါကလည်း အဖြေမှန် မရနိုင်တော့ပေ။

ကဝိလက္ခဏာ မောင်သြ ၁၅-နှစ်သား အရွယ်က ဤမျှ ကောင်းမွန်သော ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက် ကျမ်းကို ရေးနိုင်ဘွယ် မရှိဟု သုံးသပ်ခြင်းသည် ယခုခေတ် လက်ရှိ အခြေအနေကို လက်ဆုပ် လက်ကိုင် ပြု၍ မိမိတို့ခေတ် အခြေအနေ အရ မောင်သြခေတ်၊ မောင်သြ အခြေအနေကို အကဲဖြတ်ကြခြင်း ဖြစ်နေပေသည်။ ဤကဲ့သို့ ခေတ်အခြေအနေ ကွာဟမှုကို နှိုင်းယှဉ်ရန် လစ်ဟင်းသည့် အတွက် ရရှိသော အဖြေသည် မှန်ကန်တော့မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် ထူးချွန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကုသိုလ် ပါရမီကို ထည့်သွင်း တွက်ဆခြင်း မပြု၍လည်း မဖြစ်

လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ

ပေ။ ပါရမီ ထူးသူများသည် အပြုအမူ များလည်း ထူးစမြဲ ဖြစ်ပေသည်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် နှိုင်းယှဉ် စဉ်းစားမှုကို အကွက် စေ့စေ့ ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ဖြစ်စေမည် ဆိုပါလျှင် ပေါ်ထွက်လာသည့် အဖြေသည်ကား “လူငယ်ကျမ်းပြု မောင်သြ” ပင် ဖြစ်ပါသတည်း။ ။

အာသိသပတ္တနာ

စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက် ကျမ်းသည် မြန်မာစာပေနှင့် မြန်မာ့ ယဉ်ကျေးမှု အတွက် အဖိုးအနန္တ ထိုက်တန် သော ရတနာမြတ် ဖြစ်ပေသည်။ ဤကျမ်း ရတနာ၏ တန်ဖိုးကို သိရှိကြသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့သည် အမြတ်တနိုး သိမ်းပိုက်၍ နှစ်ခြိုက်စွာ လေ့လာ ခဲ့ကြလေသည်။

ဤကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက် ကျမ်း၌ သံပေါက် အပုဒ်ရေ ပေါင်း (၁၇၉၃)ပုဒ် ပါရှိ၏။ ထို(၁၇၉၃) ပုဒ်တို့တွင်-

- ဝိနည်းဆိုင်ရာ သံပေါက် (၂၄)ပုဒ်၊
- အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ သံပေါက် (၅၀)ပုဒ်၊
- သုတ္တန်ဆိုင်ရာ သံပေါက် (၂၀၈)ပုဒ်

အားဖြင့် ကျမ်းဂန်ဆိုင်ရာ ပုဒ်ပေါင်း (၂၈၂)ပုဒ်ပါရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ထိုမှ ကျန်ရှိသော ပုဒ်ရေ တထောင်ငါးရာခန့် တို့၌ ပိဋကတ် ကျမ်းဂန် နှယ်သော ပုဒ်များလည်း ပါရှိ၏။ အထက် ဖော်ပြပါ (၂၈၂) ပုဒ်မှာ မှု ကျမ်းဂန် တိုက်ရိုက်ပုဒ်များ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုကျမ်းဂန် ဆိုင်ရာ (၂၈၂) ပုဒ်တို့တွင် ဦးခြံမ့်၊ ဦးဆန်းတုန်နှင့် ပာခု ကျွန်တော်၏ စာတမ်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲ တို့၌ ဖြေဆို ပြီးသော အပုဒ်တို့လည်း ပါဝင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် မဖြေရသေးသော ပုဒ်ပေါင်း နှစ်ရာခန့် ကျန်ရှိနေပေသေးသည်။

ကျွန်တော်၏ အခြေခံ ဆန္ဒမှာ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ သံပေါက် တကျမ်းလုံး အဖြေရှိအောင် ရေးသားပြုစု လိုပါသည်။ ဤသို့ ရေး သား ပြုစုပြီး မြန်မာ စာပေကို ကျေးဇူး ဆပ်လို ပါသည်။ ဤကိစ္စ အောင်မြင်ရေးမှာမူ အခြေအနေနှင့် အချိန်အခါ ပေါ်၌ မှုတည် နေပါ သည်။ ကျန်းမာရေး အခြေအနေ၊ စီးပွားရေး အခြေအနေနှင့် အလုပ် အကိုင် အခြေအနေများ ကောင်းဖို့ လိုပါသည်။ စာရေးဖို့ အချိန်ရဖို့ လိုပါသည်။

အာသိသပတ္တနာ

အပုဒ်အားလုံး အဖြေ ရေး၍ မပြီးနိုင်တောင်မှ ကျမ်းဂန်ဆိုင်ရာ ကျန် ရှိသော ပုဒ်ရေ နှစ်ရာခန့်ကိုမူ အဖြေ ရေးဖြစ်အောင် ရေးဖို့ ဆုံးဖြတ် ထားပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် အတိုင်း ကြိုးကြားကြိုကြား ရေးသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရေးသားပြီးသော အပုဒ်များ ပုံနှိပ်ဖြစ်ဖို့မှာလည်း တောင် တလုံးကျော် ရဦးမည့် ခရီးလမ်းပမာ ဖြစ်ပြန်ပါသည်။ ယခု ခေတ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ ဖြစ်ပါက စာဖတ်သူ အများအား အကျိုး ပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယခင်က ဇမ္ဗူ မိတ်ဆွေပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် ဟံသာဝတီ ပိဋကတ် ပုံနှိပ် တိုက် စသည်တို့က ဂန္ထဝင် ကျမ်းဂန်များကို ရိုက်နှိပ် ဖော်ထုတ် ပေး လာခဲ့ကြသည်။ ယခု အခါ၌မူ သာသနာရေး ဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်က ဂန္ထဝင် ကျမ်းဂန် အချို့ကို အထိုက်အလျောက် ဖော်ထုတ် ပေးလျက် ရှိပေသည်။

ကျွန်တော် အနေဖြင့် မိမိရည်သန်ရင်း ဆုံးဖြတ်ရင်း ရှိသည့် အတိုင်း ကျန်ရှိသော ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက် အပုဒ်များ၏ အဖြေများကို ရေးသား ပြုစုနိုင်ပါရစေ၊ ရေးသား ပြုစုပြီးသော အဖြေများကိုလည်း လွယ်လွယ်ကူကူ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ ဖြစ်ပါရစေဟု ပတ္တနာ ပြုရတော့သည်။

မည်သို့ပင် ဖြစ်စေ အနာဂတ် ကာလတွင် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုး တရားကို ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝီမံသပညာ ဟူသော အဓိပတိ တရား လေးပါးကသာ အစိုးရပေသည်။ သို့မဟုတ် အနာဂတ်ကို မည်သည့် အရာကမျှ မပိုင်မစိုးနိုင်ချေ။ ယင်းသို့ အနာဂတ်ကို ပိုင်မပိုင် ပြဿနာ ကိုလည်း အခြားအရာက မဆုံးဖြတ်နိုင်၊ အနာဂတ် ကာလကပင် ဆုံး ဖြတ်လိမ့်မည် ဖြစ်ပါသတည်း။

နှစ်ဖက်လှ - ဦးကျော်လွင်

ရေးသားပြုစု ထုတ်ဝေပြီးသော စာအုပ်များ

မြန်မာစာပေ

- ၁။ ကဗျာလင်္ကာနှင့် နည်းဥပမာ အကျယ်ဖွင့်ကျမ်း
(မြန်မာစာ ရှေ့သော) ၁၉၆၈-ခု
- ၂။ မြန်မာစာ ပဒေသာ ၁၉၇၈-ခု
- ၃။ ယခု သဒ္ဒါနှင့် နေတ္တိဆိုင်ရာ- ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံ
သံပေါက်အဖြေနှင့် နောက်ဆက်တွဲများ ၁၉၈၁-ခု

ဘာသာရေး

- ၁။ သ-စ-အ ခရီးစဉ် ၁၉၅၈-ခု
- ၂။ အောင်ဇေယျုံ ဘုရားကြီး သမိုင်း ၁၉၅၉-ခု
- ၃။ ပဋ္ဌန်း ရှေ့သော ၁၉၆၀-ခု
- ၄။ ခေတ်သစ်သောနုတ္တိရီ (ပထမတွဲ) ၁၉၆၄-ခု
- ၅။ ခေတ်သစ်သောနုတ္တိရီ (ဒုတိယတွဲ) ၁၉၆၅-ခု
- ၆။ မျက်မှောက်ခေတ် ဘာသာရေးနှင့် ကျွန်ုပ်တို့၏
သုံးသပ်ချက် (ပထမအကြိမ်) ၁၉၆၅-ခု
(ဒုတိယအကြိမ်) ၁၉၇၄-ခု
- ၇။ ဗုဒ္ဓဝင် အမြုတေ (ပထမအကြိမ်) ၁၉၇၄-ခု
(ဒုတိယအကြိမ်) ၁၉၇၉-ခု
- ၈။ ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အမေး ၂၀၀၊
အဖြေ ၂၀၀၀၊ (ပထမအကြိမ်) ၁၉၇၄-ခု
(ဒုတိယအကြိမ်) ၁၉၇၈-ခု
- ၉။ ကျန်းမာရေး အတွက် မြတ်ဗုဒ္ဓ
ဟောကြားချက်များ ၁၉၇၅-ခု

ထုတ်ဝေပြီး စာအုပ်များ

- ၁၀။ သိပ္ပံခေတ်နှင့် ဗုဒ္ဓ၏ အစိန္တယျ တရား
 (ပထမအကြိမ်) ၁၉၇၅-ခု
 (ဒုတိယအကြိမ်) ၁၉၈၁-ခု
- ၁၁။ ဗုဒ္ဓနှင့် မာရ်နတ် အတွင်းရေး ပဋိပက္ခများ ၁၉၇၆-ခု
- ၁၂။ အလင်းပြ ပရိတ်ကြီး ၁၉၇၆-ခု
- ၁၃။ ငွေနှင့် မိန်းမ ဗုဒ္ဓဘယ်လို ဟောခဲ့သလဲ ၁၉၇၇-ခု
- ၁၄။ ပုတီးသမိုင်းနှင့် ပုတီးစွမ်းရည် အမျိုးမျိုး
 (ပထမအကြိမ်) ၁၉၇၉-ခု
 (ဒုတိယအကြိမ်) ၁၉၇၉-ခု

အလိမ္မာ စာမှာရှိသည်

လူကောင်း လူတော် မြန်ဆောင်

လူ့သဘာဝ စရိုက်ဆိုးများကို ပယ်ရှားပြီး
စရိုက်ကောင်းများကို ဖော်ဆောင်မည့်

သာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ

ပိဋကတ် မြန်မာပြန်များကို ဖတ်ပါ

သာသနာရေးဦးစီးဌာန၌ ရိုက်နှိပ်ပြီးသော
အဘိဓမ္မာ မြန်မာဘာသာကျမ်းများ

- ၁။ အဘိဓမ္မတ္ထသရူပဒီပက ပါဒု မြို့ပြင်ကြီးဆရာတော်
- ၂။ ပရမတ္ထသံခိပ်နှင့် အဖြေ လယ်တီဆရာတော်ကြီး
- ၃။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ ပါဒု လယ်တီပဏ္ဍိတ ဦးမောင်ကြီး
- ၄။ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ ပါဒု မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီး
- ၅။ မနောရထပူရဏီကျမ်း ကျီးသဲလေးထပ် ဆရာတော်ဘုရားကြီး
- ၆။ အဘိဓမ္မတ္ထသရူပဒီပနီ သေက္ခာတောင် ဦးတိလောက
- ၇။ သရုပ်ပြသင်္ဂြိုဟ် ဒေါ်ဝိဇ္ဇေသီ၊ ဘီအေ၊ ဓမ္မာစရိယ
- ၈။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မြန်မာပြန်
- ၉။ ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, သစ္စာဝိဘင်း မြန်မာပြန်
- ၁၀။ ပုဂ္ဂလပညတ် မြန်မာပြန်
- ၁၁။ ဋီကာကျော် မြန်မာပြန် ပါဒု၊ တ
- ၁၂။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များအဖွင့် အတွဲ-၃
- ၁၃။ ဝိုင်-အမ်-ဘီ-အေ အဘိဓမ္မာ

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန် ၁၀-တွဲ ထွက်ပြီ။
 ပါဠိပဒ ပိဋကကျမ်းညွှန်း ၃-တွဲ ထွက်ပြီ။
 မဟာဗုဒ္ဓိဝဂ္ဂ ဆဋ္ဌပတွဲ (ပ-ဒု) နှင့် (ဥမတွဲ) ထွက်ပြီ။